

134 eseuri despre starea socială actuală a României: 2015-2022

Cătălin Zamfir

2022

Ideea platformei **România Socială** a venit din câteva observații.

Sociologia românească tinde să se automarginalizeze. Ea se concentrează pe studii "academice", tot mai tehnice și adresate mai ales specialiștilor. Scriem cărți și studii ample în reviste de specialitate, dar cu foarte mică circulație. Eseurile de 1-3 pagini, axate pe teme de interes public și ușor accesibile sunt rare. Cititorii de sociologie scad pe măsură ce specializarea și tehnicitatea studiilor sociologice crește. Unele studii sunt citite de 5 - 10 colegi.

O situație socială importantă poate deveni tema unui studiu publicat după 2-3 ani, perioadă cât e necesară elaborării și publicării unei cărți sau studiu. Deci foarte târziu, când deja interesul pentru respectiva problemă s-a consumat.

Multe lucruri interesant de analizat sociologic se pierd datorită dificultăților de a deveni teme ale studiilor academice.

Am considerat că e important să creăm un spațiu ușor accesibil pentru public, care să includă opinii, puncte de vedere, comentarii sociologice a unor probleme de interes public într-un timp real. Din acest motiv am creat platforma electronică **România Socială**.

România Socială a funcționat de aproape 7 ani, cunoscând o popularitate neașteptată. Sistemul permite totodată înregistrarea numărului de cititori pe articol. Vom publica în curând o statistică a publicațiilor și a cititorilor.

În această "carte" sunt incluse doar eseurile mele, publicate în **România Socială** până azi, 21 noiembrie 2022: **134**, și statistica lor ca un exercițiu demonstrativ. Pe măsură ce alte eseuri vor fi publicate, ele vor fi incluse și în această carte "deschisă".

Această "carte" sper că demonstrează că **România Socială** este un mijloc important de comunicare al sociologiei. Între octombrie 2015 și noiembrie 2022 cele 134 eseuri au avut **187.929** cititori¹.

Numărul de cititori este cel înregistrat la data de 21 noiembrie 2021. O dată la 3 sau 6 luni se operează actualizări. Am observat că și studii publicate în trecut sunt citite în prezent.

Puteți consulta GRATUIT foarte multe lucrări de sociologie românească și în BIBLIOTECA VIRTUALĂ DE SOCIOLOGIE accesând www.bibliotecadesociologie.ro.

¹ Pe prima pagină sunt incluse scurte introduceri ale eseurilor. Cine este interesat de un eseu, îl "deschide" și este înregistrată intrarea. Am considerat că deschiderea unui eseu demonstrează *intenția* de a-l citi.

Conținut²

Titlul eseului	Data publicării	Nr. de cititori
Ce e cu conflictul între oameni?	01.11.2022	160
România: Diagnostic Sistematic de Țară. Systematic Country Diagnostic (SCD)	17.10.2022	262
Cum distorsionăm orientarea cercetătorilor	26.09.2022	160
Uneori e bine să te ferești de ideile frumoase	06.09.2022	222
Exercițiu de analiză sociologică: Cum sunt construite sistemele sociale	27.08.2022	237
In Memoriam Victor Axenciuc, membru de onoare al Academiei Române	17.08.2022	247
Se îndreaptă Uniunea Europeană spre o democrație de tip superior sau spre o nouă birocratie ?	10.08.2022	351
Pilonul II prelungește sărăcia și incompetența trecutului în viitor	08.08.2022	340
In Memoriam Mădălin Țigănilă	15.08.2022	785
"Țiganii" români în tranziție	02.08.2022	430
Apariție editorială: "În pustietatea cuvintelor" – Nicolae Lotreanu	20.07.2022	410
Cum se plasează România în Uniunea Europeană?	27.06.2022	371
Două strategii de a ieși din criza românească	02.06.2022	373
Se pare că România vrea să meargă în altă direcție decât Europa	16.05.2022	519
Tranziția românească: strategia occidentală versus strategia neoliberală [1]	11.05.2022	364
Calitatea vieții de toate zilele: Starea de bunăstare	21.03.2022	591
O mărturisire întârziată	15.02.2022	600

² Titlurile eseurilor, data publicării lor în *România Socială* și numărul de cititori înregistrați la 21 noi. 2022.

"Tranziția" românească așa cum o trăiesc oamenii	02.02.2022	566
Două tranziții ale țărilor europene?	24.01.2022	365
Care e cauza subdezvoltării României: I	20.01.2022	719
Un exercițiu metodologic de analiză a comunicării autor/cititor	11.01.2022	408
"Calea" aleasă de România și efectul "dependenței de cale". Este 2021 prelungirea lui 1989?	03.01.2022	497
Principiul dialogului social: Jandarmii și manifestanții	23.12.2021	644
Viitorul începe să ne creeze dureri de cap	12.12.2021	733
Sociologii români pentru Proiectul de Țară Post-criză	21.11.2021	721
O dilemă morală fundamentală: vinovăția sau cârnații	21.11.2021	492
România ruptă între două paradigme[1]. Cum se explică subdezvoltarea României ?	18.11.2021	814
Lupta sau colaborarea lui David cu Goliat: actualizarea mitului	30.10.2021	513
Schimbăm realitatea socială prin lege? Borgen	22.10.2021	999
Analiza critică a tranziției românești: Ce au făcut economiștii, ce au făcut sociologii.	05.10.2021	635
Trei paradigme ale gândirii românești actuale	28.09.2021	517
Florin Georgescu, Capitalism și capitaliști fără capital în România	24.09.2021	922
Cum ne vede Occidentul	15.09.2021	568
O evoluție sintetică a căutării "ADEVĂRULUI" Ne-am eliberat de paradigma "Agamiță Dandanache"?	11.09.2021	382
"Drepturile fundamentale ale omului". Câteva gânduri ciudate	30.08.2021	649

Afganistanul a zguduit imaginea noastră despre cum va fi lumea	22.08.2021	941
Sociologia românească în criză II. Cum distorsionează Ministerul cercetarea sociologică	03.08.2021	753
Criza sociologiei românești I. Comunicarea sociologică	19.07.2021	740
Poliția, singură în fața infractorului	07.07.2021	616
Fericire și calitatea vieții: o istorie sintetică I	07.06.2021	822
Faptele sociale nu vorbesc singure. Noi le facem să vorbească într-un fel sau altul.	25.05.2021	496
Este nevoie de revederea și îmbunătățirea procedurii de evaluarea a cercetării sociologice?	05.05.2021	716
Exerciții de gândire sociologică: oscilația mondial/național	15.04.2021	707
Există distinct o paradigmă a sociologiei românești?	05.04.2021	1206
Cum va arăta peste 10 ani lumea în care România va trăi?	19.03.2021	1734
Cu ce ne este plină viața?	06.03.2021	1142
Știința va produce o lume mai prosperă și mai egală sau mai polarizată?	22.02.2021	786
Postfață la cartea despre mine	09.02.2021	963
Zâna și Baba Cloanța: dispute în jurul mondializării	26.01.2021	614
Mai are socialismul un viitor?	14.01.2021	956
Ieri a fost 22 Decembrie 1989. Azi e 23 Decembrie 2020: ce a fost după?	23.12.2020	584
Sociologia românească și sociologia occidentală	17.11.2020	1145
Starea socială a României: tranziție și post-tranziție	12.11.2020	730
Opțiuni politice în fața alegerilor din decembrie	05.11.2020	595
Chiar vrem o societate a cunoașterii?	30.10.2020	796

Ce suntem dragi prieteni, activiști sau persoane independente; suntem noi înșine?	12.10.2020	860
Invitație la dezbateri	18.09.2020	760
Romii: între ONG-uri și Uniunea Europeană	06.08.2020	1179
30 de ani de la Revoluția din 1989. Avem o democrație consolidată?	28.07.2020	1072
Apel la utilizarea responsabilă a datelor publice	26.06.2020	1758
A murit Marx în colapsul Uniunii Sovietice?	21.06.2020	1271
1 iunie: cât de bolnavi suntem de COVID-19 și ce șanse avem în următoarele săptămâni?	01.06.2020	966
Pandemia: să fim foarte îngrijorați pentru următoarele săptămâni?	25.05.2020	1213
Sunt partidele politice pregătite să prezinte proiecte de dezvoltare social-economică a României?	13.05.2020	915
Când va fi vârful pandemiei în România? O veste bună: a fost deja în 29 aprilie	11.05.2020	953
Manager sau director?	05.05.2020	1851
Epistemologia artei a lui Eugen Ionescu și Sociologia	03.05.2020	1433
Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire	30.04.2020	776
Răspuns la o solicitare publică	28.04.2020	1570
„Femei în noapte”. Lumea în care am intrat	01.04.2020	1230
Avem o problemă: ce facem cu creșterea perioadei de viață?	25.03.2020	948
După ieșirea din criza COVID-19, societatea românească va fi la fel ca cea dinainte?	20.03.2020	1740
Democrația actuală este în criză?	06.03.2020	1220
Mărturisirea mea de credință	21.02.2020	1264

Acad. Prof. dr. Tudorel Postolache și relația sa cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții	21.02.2020	1520
Gusti: O persoană „înclinată spre compromis pentru un profit meschin” și un „utopic naiv”? Sau o personalitate „reformatoare” de talie unică în istorie?	27.01.2020	2023
Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV): la 30 de ani. Un institut unic în lume?	15.01.2020	1951
O întrebare: ce fel de cârmaci, ce fel de comandant?	22.12.2019	1079
De ce se simte vinovat apărătorul lui Ceaușescu?	09.12.2019	1157
Un test pentru viziunea politică a celor doi candidați pentru președinție	14.11.2019	996
Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem	03.11.2019	1244
Valoarea e obținută prin procedură sau prin eficiență?	21.10.2019	843
Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.	25.09.2019	1920
Exploatarea sexuală criminală: o problemă globală a României (1)	10.09.2019	902
Exerciții de sociologie: cum cercetăm realitatea socială?	26.08.2019	3419
O pierdere grea pentru Sociologia Românească: Iancu Filipescu	02.08.2019	2117
Un bilanț al "tranziției" României: perspectiva românilor	01.08.2019	1964
Cum ne încurcăm într-o ideologie imprecis formulată	23.07.2019	1095
Indiferent ce se va întâmpla, să nu uităm că suntem profund datori Sorinei	11.07.2019	998
Ce fel de democrație promovează Parlamentul european?	01.07.2019	928
O justiție absolut incorectă dar definitivă este mai importantă decât soarta unui copil?	24.06.2019	1064

De ce România nu are un Proiect de Țară?	19.06.2019	1580
Se poate scrie istoria așa cum vrem? Desigur, dar de fiecare dată se deschide întrebarea "de ce?"	09.06.2019	1433
Biblioteca virtuală de sociologie ne poate risipi singurătatea	29.05.2019	1876
Un film nu despre România	13.05.2019	873
România: marea dezbinare	08.05.2019	1329
Dimitrie Gusti, contribuție și receptarea sa de către Istorie	22.04.2019	2401
E bună lumea în care trăim? Fii liniștit, justiția e independentă	17.04.2019	1229
Obsesia eșantionului reprezentativ, o frână a dezvoltării sociologiei românești?	11.04.2019	2578
„Statul de drept nu e negociabil!” Ba da, și chiar urgent!	18.01.2019	1044
Cum ne imaginăm că va fi viitorul?	11.01.2019	2769
Franța, un avertisment pentru viitoarele crize ale Europei?	21.12.2018	1455
O zi specială	01.12.2018	1756
O urare pentru noul ministru al cercetării	24.11.2018	1061
Românii contra Românilor?	02.11.2018	1561
România s-a încurcat în multe probleme. Cine ar lua inițiativa: clasa politică sau NOI?	16.10.2018	1409
Concluzia ședinței Parlamentului European: Europa trebuie să învețe de la România ce înseamnă democrația.	04.10.2018	1534
Ca sociolog, voi răspunde DA la referendum	30.09.2018	3760
Statul paralel: care stat va câștiga?	17.09.2018	1626
Un orb dus de mână, de cine și unde	13.08.2018	1551
De ce împărații nu sunt aleși de popor	22.07.2018	2438

Strategia Națională a Educației parentale. Cine schimbă societatea românească și în ce direcție ? Cu ce costuri ?	10.07.2018	1394
Casa regală ca instituție în democrația română?	22.11.2017	2368
E cazul să învățăm din istorie: în fine, o democrație așa cum ne trebuie	13.11.2017	3889
7 noiembrie 2017	07.11.2017	1568
Pragurile și cum curățăm clasa politică	07.06.2017	1567
2017: O nouă Revoluție!	13.05.2017	2061
Va reuși Olguța Vasilescu?	11.03.2017	2698
Sociologia Românească va fi acceptată în RAI?	08.03.2017	2361
Cătălin Zamfir: de la etică la sociologie și înapoi la morala cea de toate zilele. Vasile Morar	06.03.2017	3001
Cele mai multe ONGuri sunt de dreapta?	24.01.2017	2627
O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Johannis, ci a Constituției.	28.12.2016	20657
Mattei Dogan: Dansul electoral în România, ieri și azi.	05.11.2016	1875
Este corect lingvistic și etic să etichetezi o persoană ca "penală"?	30.10.2016	2424
Paradigma subdezvoltării României: un Marxism fără comunism.	13.10.2016	2423
Alegerile 2016: chiar vrem democrație?	24.09.2016	2338
Românul, și sărac și vinovat	04.09.2016	2252
Când și cum va ajunge România ca America? America 1943/ România 2016	18.06.2016	2191
Cât de bun este învățământul universitar românesc ? Evident, foarte bun, dar mai e de făcut pe ici și pe colo.	07.05.2016	1675
Sunt românii fericiți sau nefericiți? Un exercițiu de analiză statistică.	28.04.2016	2054

Ce mai e și asta ? Ofițeri acoperiți, paranoie sau simptom al unei grave probleme sociale?	26.04.2016	1445
O dilemă: Cine nu a greșit să arunce cu piatra.	12.04.2016	1899
Este România la Răscruce?	30.03.2016	3486
Criza actuală a societății provine din viziunea strategică a tranziției.	13.10.2015	1606

01 noiembrie 2022

Ce e cu conflictul între oameni?

Citit de: **160**

Link: www.romaniasociala.ro/ce-e-cu-conflictul-intre-oameni

Într-o împrejurare, am constatat că în jurul nostru sunt mult mai multe **conflicte între persoane** decât ne așteptăm. Constat că sociologia a acordat puțină atenție acestei probleme. Și am pus pe hârtie câteva gânduri.

Relația interumană s-a diversificat enorm: de la dragoste și prietenie, la încredere și cooperare, diferențe de opinii care evoluează spre luptă și chiar cu ură.

În domeniul animal, lupta între indivizii aceleiași specii este, se pare, foarte limitată. Sunt specii animale în care lupta "internă" este inexistentă. Este cred cazul pinguinilor. Leii se luptă între ei, dar doar în unele situații: lupta pentru "teritoriu" sau pentru o pradă sau pentru femele. Dar la lei lupta dintre ei duce doar în situații de excepție la **moarte**. Încercau să se muște, să se zgârie, iar cei învinși fugeau scălălăind. În specia umană lupta poate forme dure, ducând până la moarte.

Formele de luptă umană s-a diversificat rapid. Nu e suficient să mârâi și să lovești cu mâinile și picioarele. Este nevoie de "instrumente" mai puternice. Nu știu

care a fost prima funcție a limbajului. Dar cu siguranță limbajul a fost printre primele instrumente de luptă. Însălmântarea/ discreditarea adversarului a fost cu siguranță o funcție foarte importantă.

Comunicarea a devenit un instrument de relaționare. La început "limbajul" nu era compus din cuvinte, ci din țipete. Mult mai târziu, odată cu limbajul propriu-zis, adică cuvintele, au apărut **înjurăturile** ca instrument de luptă. Altă armă, nu zbieretele, ci limbajul injurios care s-a sofisticat tot mai mult. Nu cred că a existat vreo comunitate umană care să nu fi dezvoltat seturi complexe de înjurături.

Limitele limbajului și ale mâinilor ca armă de luptă l-a îndemnat pe om să pună mâna și pe **ciomag**. Ciomagul și înjurătura au fost primele mijloace de luptă ale omului cu celălalt om. E prea mult să spui că **ciomagul** și **înjurătura** au fost una dintre invențiile care l-au transformat pe maimuță în om ?

Poate doar în mod excepțional animalele se omoară în interiorul speciei lor. Ciomagul însă l-a făcut pe om un **criminal**. Cu mâinile și picioarele puteai doar să-l alungi pe adversar. Dar cu înjurătura și ciomagul îl puteai omorî. E neplăcut să acceptăm că omul a evoluat și ca criminal. Animalele erau între ele foarte pașnici. La om, uciderea a devenit un instrument de obținere a unui set tot mai larg de bunuri. Au apărut oameni care ucid nu pentru că le e foame, ci pentru că începe să le placă. E un mijloc de a-și manifesta puterea. Patologia criminalității este specific umană.

Odată cu creșterea complexității vieții umane, formele de criminalitate s-au diversificat enorm. Următorul obiectiv al luptei a fost extinderea victoriei supra celui învins în diferite forme de dependență continuă. Cel învins e făcut sclav: să servească pe vecie pe învingător.

Și ciomagul și înjurătura au fost treptat extinse la noi forme de putere. Societatea este, printre altele, un sistem de putere al unui om asupra altui om. Nu pui mâna pe ciomag, ci te declari șef și-l faci subaltern pe cel învins. Relația șef/ subaltern este cea mai importantă relație socială de putere. Dacă obții puterea socială, nu e nevoie să-l înjuri și să-l bați pe celălalt, „dar poți să-l duci la disperare. Dar poți să-l înjuri și în spațiul public. A devenit dreptul la opinie.

Omul a început însă să înlocuiască lupta cu efectele ei negative cu o activitate de care este mândru: **competiția constructivă**. Ea nu distruge, ci stimulează dezvoltarea umană. Sportul este o asemenea competiție non-distructivă. Vârful competiție este "competiția" pentru *descoperirea adevărului*. Adevărul se stabilește prin competiție între ipoteze diferite, prin depășirea necunoscutului prin cunoaștere mai bună. Cunoașterea ascute nu ciomagul, ci mintea. Au apărut, exact ca în sport, reguli ale competiției pentru obținerea adevărului.

Grecia Antică a rămas ca un exemplu și pentru lumea actuală: dialogurile lui Socrate/ Platon. Acum, peste două mii de ani, în *agora*, oamenii nu se băteau și nu se înjurau, ci *discutau*, se confruntau cu argumente. Socrate a crezut că prin dialog se depășesc diferențele de opinii inițiale și se ajunge la adevăr. Citind cu

entuziasm dialogurile socratice, am crezut că se atinsese atunci un vârf al cunoașterii. Iată, se ajunge la consens nu cu ciomagul, ci cu mintea. Un lucru nu putea explica Platon: condamnarea lui Socrate. Aici e ceva care nu se potrivește. Socrate este o personalitate absolut superioară moral și intelectual. Dar a fost condamnat de greci la moarte! Singura explicație posibilă e că grecii s-au "săturat" de pretenția lui Socrate că el deține adevărul absolut. În cunoașterea reală fiecare este un Socrate care încearcă să-i convingă pe ceilalți și de mult ori nu reușește.

Credeam că știința este un spațiu al non-violenței. Disputele științifice nu duc la lupte, ci se rezolvă prin cooperare colegială și prietenoasă pentru a ajunge la adevăr. În fapt, uneori diversitatea opiniilor supără și generează conflicte. Insulte sunt surprinzător de prezente. Când nu poți aduce argumente inteligente, e ușor să recurgi la "înjurături științifice". Mai mult. Disputele în știință ascund uneori conflicte între persoane. Cred că suntem încă destul de departe să iubim pe "adversarul" nostru intelectual care s-a dovedit că are dreptate.

Sper că suntem într-o fază de creștere. Cred că ar trebui cu toți să facem efortul de a instaura o stare de spirit pozitivă, în care diferențele de puncte de vedere sunt promovate cu curaj, dar civilizat, cu respectarea reciprocă. Poate greșesc, dar explozia în spațiul public a injuriilor de care nu ne asumăm responsabilitatea ne degradează climatul.

17 octombrie 2022

România: Diagnostic Sistematic de Țară. Systematic Country Diagnostic (SCD)

Citit de: **262**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-diagnostic-sistematic-de-tara-systematic-country-diagnostic-scd

4 octombrie 2022: am aflat, cu surprindere, că încă pe 9 septembrie s-a pus în discuție publică un document important pentru țara noastră – România: Diagnostic Sistematic de Țară. Un document extrem de important: problemele critice ale României și direcțiile de acțiune în viitor. Soarta României. Documentul este elaborat de un grup de experți străini, probabil la cererea guvernului român.

9 octombrie: ultimul termen pentru a primi reacții din partea publicului. M-am interesat la secretariatul Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV): am primit o invitație de a participa la vreo discuție? Nu, ICCV nu a fost invitat. Se pare că solicitarea s-a adresat vag tuturor românilor.

Am difuzat imediat documentul tuturor colegilor. Institutul nostru (ICCV) tocmai lansase un program prioritar: *Criza României și direcții de ieșire din criză*. Evident, am fost foarte interesați de document. Poate nu mai e nevoie să facem ce ne-am propus.

Deschid *Diagnoza*. Fără să vreau, mi-a venit să râd. În minte mi-a venit o întâmplare petrecută cu ani în urmă în Peru, o țară din America de Sud. Eram într-o excursie pe malul unui fluviu. Ghidul ne-a spus: pentru că vreți să știți cum trăiesc băștinașii, am organizat o întâlnire cu ei. Pe o poiană superbă. Muzică. Un grup de fete frumoase, îmbrăcate în costumul lor tradițional. În fine, costumația foarte sumară. Acesta este Peru. Se termină dansul. Fetele își schimbă hainele. De fapt nu se schimbă, ci se îmbracă: blugi, adidași, tricouri. Ca sociolog am fost confuz: cum sunt, de fapt, peruanii ?

Analiza situației României pe care o am în față e cam la fel cu micul spectacol din Peru pentru străini. Un text foarte colorat, cu multe desene. Pentru a da culoare locală, textul are pe prima pagină un grup de persoane în îmbrăcăminte tradițională, cărora simbolic li se adresează *Diagnoza*. Da, foarte frumos. Totuși, analiza nu este pentru turiști străini, ci pentru conștiința de sine a românilor.

Sunt în continuare tentat să glumesc. Experții străini, invitați să scrie despre noi, cred că românii trăiesc în haine tradiționale? Din când în când, la unele *evenimente personale* (nuntă, botez, întâlniri câmpenești...) și doar unii dintre români. Cei mai mulți se îmbracă „normal”, adică modern. În niciun caz „în timpul săptămânii”, când discută problemele dificile ale țării, nu se îmbracă „tradițional”, nu vin cu lăutari și țuică. Femeile vin în haine frumoase moderne și bărbații în costume de culoare închisă, cămăși albe și, obligatoriu, cravată.

Dacă scrii despre o țară, în primul rând trebuie să o respecti. Aș vrea să văd *diagnoze* similare pentru celelalte țări ale UE. Toate țările au asemenea „diagnoze”? Și dacă da, cetățenii lor invitați să gândească la problemele importante ale țării lor, sunt îmbrăcați tot în haine tradiționale?

Am vrut să trec cu lectura mai departe, dar în subconștient mă obseda un gând: ceva nu e în regulă. Mă uit cu mai multă atenție la „reprezentanții” populației românești. Da, toți sunt în haine tradiționale, dar nu par să fie români. Fetele parcă sunt îmbrăcate tradițional românește, dar ciorapii, dacă îmi aduc aminte, sunt albi, nu maro ca în materialul de față. În fine... Dar bărbații clar nu sunt îmbrăcați „românește”. Domnilor, românul are „ițari”, adică un fel de pantaloni *albi*, nu maro închis. Și bundița românească este o explozie de modele viu colorate, nu o tunică maro. Poate autorii care au făcut multe diagnoze de țară au confundat și ne-a trimis textul pentru altă țară.

Dar să nu mai glumim și să luăm în serios documentul

România: Diagnostic Sistematic de Țară prezintă o listă de indicatori socio-economici importanți pentru România. Sunt date pe care le știm și noi. Nimic nou. Dar o diagnoză nu este o simplă „fotografie” în date a stării actuale a țării, ci o analiză explicativă: ce înseamnă această situație ? Nivelul explicativ este spre zero.

Pentru *Diagnoză* indicatorii nu „vorbesc”. Un exemplu: autorii înregistrează cu surprindere faptul că ritmul de creștere al PIB-ului este foarte ridicat în România în comparație cu celelalte țări europene. Poate cel mai ridicat din Europa. În fine, un lucru uimitor de bun despre România. Asta la suprafață. În realitate, lucrurile sunt mai complicate. E o creștere a PIB-ului, dar ce crește mai precis? Dacă analizăm structura economiei, vom observa că zonele solide ale economiei sunt subdezvoltate: dezindustrializare masivă, incapacitate de a avea întreprinderi cu capital autohton puternice, producție agricolă care nu acoperă consumul intern; domină întreprinderile mici și mijlocii care produc valoare adăugată redusă și care au o viață scurtă.

Citind *Diagnoza* concludem că la aproape toți indicatorii socio-economici România prezintă valori mai scăzute decât celelalte țări europene, dar nu e nimic grav. Suntem pe calea cea bună și ceea ce avem de făcut este *doar* un efort puțin mai mare.

În fapt, România se confruntă cu probleme grave și nu e deloc simplu să găsim soluții la ele. Veniturile populației sunt foarte scăzute în comparație cu celelalte țări. Sărăcia este jenant de ridicată. Ocuparea este scăzută în raport cu forța de muncă potențial activă. Subocupare, dar și locuri de muncă neocupate (vacante). Tinerii pleacă în Vest pentru locuri de muncă mai bine plătite, iar locurile de muncă prost plătite din România vrem să le ocupăm cu săraci din alte țări, în principal asiatice. Criminalitatea și corupția se plasează la un nivel mult prea ridicat. Inegalitatea socială, generatoare de multe alte probleme sociale, este poate cea mai ridicată din UE. Gradul de *satisfacție cu viața* al românilor este extrem de scăzut. De ce experții autori ai *Diagnozei* nu iau în considerare și asemenea indicatori ai *stării sociale*, care sunt mășurați de anchete statistice realizate după o metodologie europeană și de cercetări sociale?

În secțiunea de final găsim cheia documentului: *recomandările strategice*, care vor trebui să stea la baza politicilor noastre viitoare. Mă îndoiesc că autorii *Diagnozei* au vizitat România, și dacă da, au petrecut mai mult de câteva zile. Am impresia că și ei sunt jenați de recomandările pe care le fac. Altfel, nu înțeleg de ce *Diagnoza* nu menționează pe autorii ei.

Soluțiile sunt sfaturi corecte pentru toate țările, însă prea generale, de tipul să „*facem mai multe eforturi în toate domeniile*”: *un mediu instituțional și economic predictibil pentru cetățeni și afaceri; acces egal la servicii publice de calitate în domeniul infrastructurii și al serviciilor sociale; rezultate mai bune pentru toți în ceea ce privește sănătatea și educația; acces la locuri de muncă mai bune în sectorul privat; sustenabilitate în raport cu mediul (atenuarea schimbărilor climatice) a activității economice pentru oameni; reziliență mai bună la dezastrele naturale, în special pentru gospodăriile vulnerabile.*

Mă întreb însă: cât ne costă ca să obținem asemenea sfaturi? Cred că populația trebuie să fie informată despre costul acestei *Diagnoze*. Nu pot să închei decât tot cu o glumă. Cred că *Diagnoza* a fost concepută să fie mai mult ca un calmant – „până la urmă totul e bine” – decât ca un program de acțiune.

26 septembrie 2022

Cum distorsionăm orientarea cercetătorilor

Citit de: **160**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-distorsionam-orientarea-cercetatorilor

Evaluarea rezultatelor cercetării noastre este vitală pentru noi. Desigur, facem eforturi de a "descoperi adevărul". Da, dar cine-l știe? Noi avem o procedură mai practică. Care este **impactul** ideilor noastre: le receptează ceilalți colegi? le utilizează în activitatea lor? ei le apreciază? Prestigiul științific este rezultatul produselor noastre.

Voi lua cazul sociologiei. Și voi imagina un caz, nu real, ci **posibil**.

Să presupunem că sunt directorul unei instituții de cercetare științifică. În calitate de director sunt responsabil, printre altele, de selectarea și promovarea cercetătorilor din institut, de moralul institutului. "Moralul" instituției este afectată de corectitudinea procesului de selecție și promovare.

Presupunem că un post de cercetător **I** sau **II** este scos la concurs și sunt 5 candidați.

În sistemul actual, ca director nu am niciun cuvânt de spus. Ministerul decide cine va câștiga concursul, nu direct, ci prin **criteriile de evaluare** pe care le adoptă.

Ministrul alcătuiește o listă enormă de activități de cercetare științifică. Ministrul stabilește punctajul fiecărui criteriu. Au fost discutate criteriile de evaluare și punctarea lor în comunitatea științifică ? Răspunsul este: **NU**. Cine a făcut propuneri Ministrului? Nu prea se știe.

Să luăm câteva exemple imaginar. Pentru o carte sunt acordate **10** puncte. Un studiu într-o revistă de specialitate **2** puncte. Dacă e în limbi străine, punctajul crește cu 25%. Dacă editurile/revistele sunt din străinătate, punctajul mai crește cu 50%. Dacă e într-o revistă foarte bine cotate (**ISI**), să zicem punctajul se dublează.

Care este procedura ? O comisie a Ministerului ia dosarul și aplică punctajele la fiecare criteriu. "Aplică" nu înseamnă că evaluează valoare ideilor, ci aplică **punctajul editurii/revistei** la care s-a publica cartea/ studiul respectiv.

Dar aici este o primă problemă pe care o consider extrem de gravă. Se delegă complet competența evaluării **editurilor**. Dacă ele selectează o lucrare și o publică, acordă implicit un punctaj. Dacă nu, nu. Ciudat. Comunitatea științifică ar trebui să evalueze rezultatele cercetării, nu redacțiile.

Desigur, editurile iau decizii pe baza referatelor pe care ea le solicită. Public este doar verdictul "DA sau NU", nu argumentele evaluării. Și decizia de publicare nu este neapărat o probă a valorii. Sunt o mulțime și de alte motive ale publicării.

Am în față o carte publicată la o editură din Occident. Automat pentru că e publicată primește **10** puncte, dar pentru că este publicată într-o limbă străină într-o editură străină primește mai mult, să zicem **20** puncte. Deschid cartea. Apă chioară, într-o limbă engleză de necitit. Nu se poate. Cum a publicat acest zarzavat ? Pot să contest punctajul acordat de redacția respectivă? **NU**. Efectul: Institutul se va trezi cu o persoană care este cea mai slabă dintre candidați și nu are ce face.

Domnule Ministru. Situația est absurdă și dumneavoastră, conform regulilor, sunteți responsabil de confuzia sistemului de evaluare actual al științei.

Comisia ministerului a fost corectă. Ea nu evaluează lucrările, ci calculează punctajele. O evaluare contabilă. Atunci de ce comisia mai are experți? Un contabil este suficient.

Efectul pervers. Sunt persoane care nu mai sunt interesate de a produce lucruri importante, ci de a alge între edituri.

În cazul evaluării sociologiei, intervine și altă "regulă" a Ministerului: celebrul ISI. La punctul unul al listei cu criterii sunt "publicații ISI". E un indicator al valorii, indiscutabil. Statistic, ce se publică în reviste ISI sunt mai bune decât non-ISI. Dar în criteriile Ministerului, ISI este un criteriu exclusiv. Nu publici ISI orice ai fi făcut, ești exclus.

În sociologie această regula a evaluării este distructivă. Iată de ce.

În România nu există o revistă ISI în sociologie. Facem demersul de a obține "gradul", dar va dura se pare câțiva ani pentru a o obține. Deci în câțiva ani, această procedură distorsionează producția sociologică românească.

Sociologia este o "știință a națiunii" spunea Gusti. Adică a comunității în care trăiești. Peste 90% din producția sociologică este despre starea socială a țării tale. Este firește ca o revistă "străină"/ "internațională" să fie interesată de studii de interes "internațional" și lucrările, posibil foarte bune, dar de interes "local" să nu fie selectate.

Punctajul Ministerului în evaluarea sociologiei distorsionează și în alt fel. Sunt punctate la fel lucrările teoretice (de regulă rezultatul unui efort individual) și lucrările colective, rezultatul unor cercetări empirice, uneori pe baza unor eșantioane naționale. Acest punctaj încurajează lucrări individuale și teoretice. Se descurajează cercetarea în colective.

Aș lua un exemplu. În 1992-94 împreună cu mai mulți colegi am făcut o cercetare empirică pe condițiile social-economice ale Țiganilor/romilor (***Țiganii între ignorare și îngrijorare (1993)***). Un eșantion de 1 800 familii, interviuri individuale și colective. Mulți cercetători și operatori de terne. A fost singura carte în lume pe această temă. Un impact foarte mare. Google înregistrează că această carte a fost citată în peste 200 de lucrări. Chiar și după 2015, cartea este citită de multe mii de specialiști, din România și din străinătate. Dar, conform metodologiei Ministerului, cartea ar primi 10 puncte, deci pentru fiecare autor/ participant i-ar primi între 0,1-0,5 puncte.

Sistemul descurajează colectivele de cercetare care pot realiza cercetări importante, nerealizate de un cercetător.

O concluzie. Punctajul Ministerului reflectă situația cercetării universitare (lucrări individuale, mai mult teoretice/sinteze bibliografice) și aproape excepțional lucrări bazate pe cercetări empirice. Institutele de cercetare au capacitatea de a forma colective largi de cercetare, de a realiza cercetări empirice pe eșantioane largi. Dar actualul sistem de evaluare le descurajează.

06 septembrie 2022

Uneori e bine să te ferești de ideile frumoase

Citit de: **222**

Link: www.romaniasociala.ro/uneori-e-bine-sa-te-feresti-de-ideile-frumoase

Animalele sunt orientate de necesități. Când le satisfac sunt satisfăcute. Nu știu dacă ele au și starea de fericire.

Omul a creat o lume a **idealului**. Ideile frumoase nu se referă la realitate, ci la ceva care nu există, dar ar fi bine dacă ar fi. Ideile frumoase pot deveni **idealuri** care ar fi bine să fie realizate. Depinde de efortul pe care îl faci, dar și de o mulțime de condiții.

Omul e rupt între lume reală și lumea ideală. Starea de satisfacție/ fericire s-a dezvoltat în relația dintre ideal și real. Dacă fixezi prea sus idealul, acesta produce nemulțumire, nefericire. Poate duce la nevroze. Cred că doar oamenii pot ajunge la nebunie. E o patologie a idealului.

E bine să ai idealuri ? De regulă, da. Așa s-a dezvoltat omenirea. Ideile frumoase motivează și orientează comportamentul uman. Gândim ce trebuie să facem pentru a le realiza. Și acționăm. Adesea ne împiedicăm de dificultăți și căutăm soluții de a le depăși. Sau putem chiar abandona obiective pe care nu le putem realiza sau înțelegem că idealul în care am crezut că nu a fost bine gândit și ne orientăm în altă direcție. Noi știm să ne reglăm orientarea vieții.

Problema este însă alta. Tot ce am spus se referă la idealurile pe care noi ni le-am formulat și ni le-am propus. Dar ce ne facem cu ideile frumoase care ni se impun de **alții** ? Istoria e plină de cazuri în care alții au formulat idei frumoase/ idealuri și ni le-a impus.

Ruși au făcut o revoluție în 1917. Unii au crezut în idealul comunismului, alții nu. Dar mulți au considerat că este idealul lor. Și acum, după eșecul comunismului lor, au crezut încă. Chinezii au făcut și ei o revoluție comunistă. Au fost perioade foarte dificile. Au găsit soluții și se pare că cei mai mulți cred în comunism. Dar după cel de al doilea război mondial, lumea a fost împărțită și noi, cei din Est, am fost "dați" Uniunii Sovietice. Pentru noi ideea comunismului a pierdut în mare parte datorită procedurii: ne-a fost impus cu armele. Dacă comunismul ar fi fost **idealul nostru**, ar mai fi avut o șansă. Poate l-am fi reformat: am schimbat sistemul politic cu partid unic, poate am relaxat economia de piață poate... Nu se știe. Dar pentru că ne-a fost impus, comunismul nu a avut nicio șansă. L-am abandonat fără regrete.

Aici găsim o schemă umană universală: **orice ideal impus dinafară, nu are nicio șansă**. Nu vom crede în el și, într-o conjunctură, îl vom abandona.

E aici doar o reacție sentimentală: nu ne place ce ni se impune ? Este și așa, dar nu numai atât. Mai important este faptul că de regulă ideile frumoase impuse de alții au multe defecte structurale. Ele pot ascunde interese care nu sunt ale noastre. Apoi, cei care le impune nu iau în considerare toate consecințele. Autorii ideilor frumoase pentru alții suferă de "idealism", în sensul de nerealism. Idealurile noastre le formulăm cu grijă. Idealurile pentru alții le facem mai neglijent. Și, ignorând toate acestea, se insistă să fie realizate. Iată de ce idealul impus dinafară nu are nicio șansă să fie bun, ci mai degrabă să genereze respingere. Pe scurt, defectul său: cei căror li se impune, nu prea vor crede în el.

În teoria conducerii s-a demonstrat deja că stilul autoritar nu numai că, subiectiv, stârnește o reacție emoțională negativă, ci este și în mod real o conducere mai degrabă mediocră. Lumea s-a deplasat spre o conducere democratică. Democrația este idealul pe care noi, dinăuntru, îl dorim. Nu e necesar să fie impus dinafară.

România are un ghinion istoric. Am scăpat de comunismul pe care nu l-am dorit. În 1989 am făcut noi planul nostru de ideal pe care să-l realizăm. În câteva luni am fost forțați să uităm idealul pe care ni-l formulasem și au venit instituții externe care ne-au spus ce e bine. Dup 32 de ani, realizăm că a fost un eșec. Și ne e încă greu să scăpăm de ideile frumoase ale altora pentru noi.

Am intrat în Uniunea Europeană cu entuziasm. Iată, Bruxelles s-a consolidat și imediat încearcă să ne confiște idealul. Decide care este idealul nostru. Aflu că dacă formulăm propriile noastre "idealuri", trebui să le **negociem** cu Bruxelles-ul. Eu credeam că **idealul nu se negociază**. Idealul este mereu cel în care credem cu toate forțele noastre. Pentru că e al nostru, numai noi îl putem schimba, și nu-l negociem cu alții.

Pasul următor a venit rapid, un fel de nouă fază a **revoluției verde**. Ni se impune să mâncăm cu entuziasm ceea ce noi credem că sunt porcării: viermi și râme. Poate, în timp, ne vom schimba preferințele culinare. Dar vrem ,liber, să decidem. Asta e democrația. Dar ni se spune că suntem înapoiți. La televizor ni se repetă punctul de vedere al unei "personalități" de la un for internațional prestigios că dacă nu ne place să mâncăm ce ni se oferă, să fim "manipulați" prin diferite mecanisme. Și ni se dau câteva exemple: statul să susțină financiar producția și consumul de viermi și să sancționeze, deocamdată tot financiar, producția tradițională. Să crească prețurile la produsele tradiționale. Mai mult, să adoptăm un plan de schimbare în timp a producției și a consumului. Înțeleg că sunt deja convinse câteva țări (țările sărace, desigur pot fi mai ușor "convinse"). Reacția: proteste publice. Iată că guvernul unei țări europene avansate a decis deja să reducă până în 2030 cu 30% producția tradițională... Și aici sunt mișcări populare tratate cu gaze și bastoane. Unde naiba mai e democrația ? Niște "deștepți" au decis ce e bine să mâncăm și ne-o impun.

Suntem încă la primii pași, dar, dacă nu suntem atenți, urmează faza a doua. Îmi vine în minte o altă perspectivă. Chestia cu viermii de la început părea o prostie. Nu înțeleg care e problema. Dacă un restaurant oferă gândaci, e democrație, e liber să o facă. Dar să fie o politică europeană a gândacilor ...? Cine naiba are la Bruxelles dreptul de a decide ce îmi place și ce nu mie ? Cine a gândit așa ceva ? Sau este un simplu test: câte prostii se pot băga pe gâtul populației europene ?

Avem aici un test foarte simplu al ideilor frumoase: sunt formulate de tine însuși sau sunt impuse dinafară? Să fim atenți și la alt aspect. Tot ce e formulat din exterior, este impus cu nerăbdare, adesea chiar cu mijloace de constrângere. Nerăbdarea "patronului" din exterior neglijează procesul de schimbare culturală a oamenilor. Schimbarea democrată presupune argumente, discuții publice. Schimbarea din exterior preferă presiunea politică și administrativă, prin forță.

Ce s-a întâmplat în toate cazurile de tentativă de impunere din afară a unui "ideal"? Confuzie, frustrare colectivă, suferință și, inevitabil, duce la "revoluție".

E bine să credem în idealurile noastre. Și să fim prudenți cu idealurile oferite de alții.

27 august 2022

Exercițiu de analiză sociologică: Cum sunt construite sistemele sociale

Citit de: **237**

Link: www.romaniasociala.ro/exercitiu-de-analiza-sociologica-cum-sunt-construite-sistemele-sociale

Probabil prima mirare a oamenilor a fost cum au putut fi construite *piramidele*. Construcția lor părea a depăși chiar capacitatea constructorilor moderni. Nu e de mirare că unora le-a venit ideea că singura explicație ar fi venirea *marțienilor*.

Dar sunt construcții mult mai complexe decât piramidele: *limbile, religiile, muzica...*

Oamenii construiesc sisteme sociale extrem de complexe pe care, după ce le-au terminat, nu mai sunt capabili să explice cum au făcut.

În ultimii 100 milenii oamenii au creat marile sisteme sociale în care trăiesc. Ei au creat cetăți/ *state*, unele evoluând în *imperii* care au controlat largi teritorii și populații. Toate aceste mari sisteme sociale au fost construite de *oameni conștienți de ce fac*, dar ele *nu au fost gândite dinainte și apoi realizate*. După ce au creat toate aceste minunate sisteme, nu au știut cum le-au creat, de ce așa și nu altfel.

Oamenii sunt de la începutul lor, *conștienți, dar parțial conștienți*.

Construcția pe bază de proiect. De abia în ultimul timp este în curs de coagulare o nouă paradigmă: **acțiunea proiectată**. Dorim să realizăm ceva. Formulăm un **obiectiv**. Gândim cum să-l realizăm. Imaginăm organizarea unei activități care să ducă la realizarea obiectivului stabilit. Aceasta este o **construcție proiectată, conștientă**. Dar "construire conștientă" este doar un model de **acțiune conștientă**. Oamenii au construit timp de milenii sisteme extrem de complexe, conștient, dar nu "planificat", "proiectat".

În ultimul timp au apărut sisteme complexe construite conștient. Proiectezi un program și ai grijă de a corecta mereu în funcție de rezultate. Dar și aici există un mare pericol: poți deveni prizonierul proiectului tău și nu mai explorezi alternativele.

Strategia construcției complexelor sisteme sociale care a stat la baza creării întregii societăți actuale este diferită de paradigma construcției proiectate, pe care să o numim **construcția din aproape în aproape**. Să luăm un exemplu mai simplu: descoperirea *locuinței*. Cum a venit primului om ideea *locuinței* ?

De fapt, nu a fost "primul om" care și-a imaginat-o. Iată cum cred că s-au petrecut lucrurile.

Ploaie. Omul s-a dus sub un pom. Era mai bine. Dar curgea apa și prin frunze. "Primului om" i-a venit ideea de a lega frunzele și a fost și mai bine. A descoperit forma primitivă a *acoperișului*, nu era încă casa. Dar bătea vântul și aducea stropi de ploaie și era frig. Altui om i-a venit ideea să adauge un *perete*. De la primul perete la patru pereți a fost un pas important. Dar, intrați înăuntru, nu mai vedeau ce se petrece afară. A urmat o imensă descoperire: *fereastra*. Și așa după multe generații, *din aproape în aproape*, s-a imaginat "locuința". Nu un om, ci generații de oameni au construit "pas cu pas" locuința, pe care nimeni nu a proiectat-o la început. "Proiectul" construcțiilor nu au existat la început. În trecut, oamenii nu au avut "proiecte". Poate doar "vise". Ideea de *proiect* s-a cristalizat mult mai târziu.

"Întemeietorii" marilor sisteme nu au avut în minte ce au construit. În timp, de regulă în secole, s-au creat complexe sisteme sociale, fără un plan inițial. Dacă nimeni nu le-a proiectat de la început, cum s-au construit ? Din aproape în aproape, prin cumulare contribuției în timp a mai multor generații. Fiecare generație a făcut

ceva. Următoarea generație, a dezvoltat ce a găsit și a mai adăugat un "etaj", au finisat sistemul moștenit.

În ce constă strategia construcției *din aproape în aproape* ? Oamenii se centrează *pe problemele lor* curente, micile probleme de zi cu zi. Caută soluții la aceste probleme. În timp, problemele și soluțiile lor generează noi probleme și se caută noi soluții. Ideea de "fereastră" nu a existat decât după ce omul a descoperit pereții caselor. În timp se cumulează multe soluții la problemele curente care împreună se assemblează într-un sistem care generează noi probleme și soluții.

Oamenii construiesc sisteme, fără a fi orientați de un model de construit. Modelul se conturează "de la sine". Întrebarea este: oamenii puteau construi ceva coerent, chiar fără să știe ce fa ? În procesul de construcție nu era chiar implicată logica construcției care devine clară la sfârșit ? Proiectul nu a existat în mintea oamenilor care au construit sisteme, dar acesta exista în logica construcției.

Un "marțian" se uită de sus și gândește. Da, acum cam asta fac. Va urma să descopere...și să dezvolte în direcția... El știa care este proiectul pe care îl vor realiza pământeni car nu știau clar ce vor realiza.

Limbile nu sunt îngrămădiri de cuvinte, ci au structuri profunde: au fiecare propria lor gramatică. Oamenii au construit limbile, dar nu au cunoscut structurile gramaticale ale limbilor pe care le-au construit. Fiecare acțiune conține în ea însăși o structură potențială pe care actorii nu sunt de regulă conștienți. ***Logica construcției este în proiect și în acțiunea oamenilor, nu în mintea lor.***

Pare ciudat ce spun: structura sistemelor posibile exista "potențial", dar nu în mintea oamenilor. Ei au construit în posibilul existent. În posibilul de construcție există structura.

O probă. În teoria problemelor, destul de greu și-a făcut locul un concept nou care s-a dovedit a fi fundamental: **alternativele**. Începem să gândim tot mai mult în termen de "alternativă/ e". O problemă nu are de regulă o singură soluție, ci mai multe soluții posibile. Sunt căi diferite care duc la realizarea aceluiași obiectiv. Unele mai bune, altele mai puțin bune. Se deschide o nouă viziune: identificarea soluțiilor posibile și evaluarea lor. Apar concepte ca *eficacitate, cost, eficiență*.

17 august 2022

In Memoriam Victor Axenciuc, membru de onoare al Academiei Române

Citit de: **247**

Link: www.romaniasociala.ro/in-memoriam-victor-axenciuc-membru-de-onoare-al-academiei-romane

Este o veste tristă: a încetat din viață Prof. dr. Victor Axenciuc, unul dintre marii noștri economiști. Și-a dedicat întreaga sa viață istoriei social-economice a României.

Citez doar câteva dintre cărțile sale care reprezintă contribuții fundamentale:

Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859-1947, două volume, Avuția națională a României. Cercetări istorice comparate 1860-1939, 2001, Formarea sistemului industrial în România în secolul al XX-lea. Demarajul industrial, 2008, Considerații asupra tranzițiilor la alte sisteme economico-sociale în secolele XIX-XX în România, 2004

Lucrările Profesorului Victor Axenciuc sunt ale unui economist, dar sunt foarte importante pentru înțelegerea și a istoriei sociale a României.

Acad. Cătălin Zamfir,

director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții

10 august 2022

Se îndreaptă Uniunea Europeană spre o democrație de tip superior sau spre o nouă birocrație ?

Citit de: **351**

Link: www.romaniasociala.ro/se-indreapta-uniunea-europeana-spre-o-democratie-de-tip-superior-sau-spre-o-noua-birocratie

Ca cetățean cred în democrație: "puterea poporului". În fine, o formulare frumoasă, dar ea spune prea mult... Mă mulțumesc cu o definiție mai modestă, în acord cu un grup de criterii practice.

Cel mai important este **votul**. Din când în când ești chemat să votezi pentru un program politic sau altul, pentru un partid sau altul, pentru o persoană sau alta. Desigur, e o alegere limitată. Nu poți să alegi orice, ci doar dintre variantele oferite la alegeri.

Votul meu este **egal** cu votul celorlalți votanți. E drept, un vot din câteva milioane.

Orice organism politic de decizie este **ales** într-un fel sau altul.

Ca cetățean ai o oportunitate **să spui ce gândești** și nu ți-e teamă de consecințe. În fine, eu așa cred.

Poți public să fii de acord sau în dezacord **cum este condusă țara**.

Existența "**opoziției**" este un test elementar al democrației. Da, există opoziție.

Dacă luăm în considerare acest grup de condiții, România este o democrație. În fine, chiar dacă sunt foarte nemulțumit de democrația noastră, multe lucruri nu-mi plac, dar ea se conformează cu definiția mea.

În ultimul timp mă îngrijorează că și aceste criterii minimale încep să nu mai fie respectate.

Pentru primarul sectorul I al Bucureștiului am mers să-mi dau votul. Și m-am gândit cu responsabilitate înainte pentru cine votez. Desigur, votul meu e o foarte mică parte, dar mi-am făcut datoria. Apoi am văzut la televizor scene incredibile, un scandal în toată regula. Așa ceva nu se poate. Ba s-a putut. Atunci de ce să mai merg la vot ?

Sunt situații în care votul meu, așa mic cum e el, este ignorat și prin alt mecanism. Factori "străini" influențează decisiv unele alegeri, care s-au dovedit catastrofale. Este cazul, de exemplu, al alegerilor din 1996 și al alegerilor președintelui Băsescu din 2004 și 2008. Încă nu am învățat nimic din aceste alegeri. Ne-am făcut că nu observăm și încă mergem cu speranță la alegeri.

Cel mai grav este nu numai încălcarea "regulilor", dar și schimbarea acestora. Am intrat cu entuziasm în Uniunea Europeană. Eram convins că UE e un sistem democratic, un sistem de asociere a țărilor libere cu interesele lor. Principiul "unanimității" era sfânt. Țările votează și se decide pe baza unanimității. Bruxelles **administrează** doar această asociere a țărilor libere. **El nu conduce**. Dar realizez că nu am înțeles ce este democrația europeană. Treptat, UE se deplasează de la modelul de democrație în care eu am crezut când am votat să intru în UE spre o formă care nu are nicio legătură cu principiul democrației. Doar câteva exemple.

Parlamentul European introduce o altă formă de democrație: o democrație nu a țărilor independente, ci a populației Uniunii Europene. E posibil și așa. Dar trebuie să analizăm cu atenție consecințele acestei soluții. Membrii Uniunii Europene nu exprimă așa cum se presupune interesele globale ale UE, ci sunt purtătorii intereselor lor naționale. Această formulă, pare a acorda automat putere țărilor mari.

Comisia europeană se presupune că "pune în aplicare" deciziile Parlamentului European și ale Consiliului UE. Nu se știe prea bine cum Comisia

europăeană este "aleasă", ci pare a se fi ales ea însăși. Odată "aleasă", Comisia europeană, de fapt președintele ei, pare a deveni un for decizional tot mai puternic. Ea conține și "comisari" (e cumva modelul sovietic ?), numiți, nu aleși, din toate țările. Nu-mi amintesc să-i fi ales vreodată. "Comisarii" Comisiei europene nu răspund în fața țărilor lor, ci par că le conduc. Sunt șocat de un fapt: o persoană foarte contestată în România, căreia i se impută abuzuri grave, a fost "numită" în Comisia europeană pe o poziție foarte importantă.

PNRR este un test. Un document foarte important pentru direcțiile României. A fost elaborat de "cineva", nu a fost supus discuției nici politic, cu atât mai puțin public, și este "negociat" la Bruxelles. Nu mai înțeleg. Un document important pentru viitorul României este "negociat" de cineva, care nu s-a consultat cu nimeni, și o comisie pe care nu am ales-o noi ? Noi cerem și Comisia UE poate spune **da** sau **nu**. Asta este o relație politică democratică ? Dacă trebuie să schimbăm ceva din acest document, trebuie să convingem Bruxelles. Mai precis pe cine? Se pare că o persoană de acolo de care eu nu am auzit și... Modelul meu de democrație este aruncat în aer. Și dacă nu-l convingem ? Probabil că "el/ ea" se va lăsa convins. Da, dar eu ca cetățean român mă simt umilit.

Ca sociolog constat că termenul de democrație UE nu este adecvat. Mai potrivit ar fi "**dictatură birocratică a Comisiei UE**". Desigur, nicio birocrăție nu este perfectă. Ea poartă unele interese: este o dictatură mascată.

M-am culcat. Problema m-a obsedat și în somn. Am visat că discut problema.

08 august 2022

Pilonul II prelungește sărăcia și incompetența trecutului în viitor

Citit de: **340**

Link: www.romaniasociala.ro/pilonul-ii-prelungeste-saracia-si-incompetenta-trecutului-in-viitor

De la început am considerat că introducerea **Pilonului II** de pensii, rezultat al presiunilor externe, a fost o eroare care va fi plătită în viitor.

Inițial, Pilonul II a fost gândit să înlocuiască complet sistemul de pensii Pilonul I bazat pe solidaritatea între generații și dintre membrii comunității. Comunitatea a avut meritul să reziste la excluderea Pilonului I. S-a produs o "negociere" (cine cu cine ?) și ne-am trezit cu trei piloni de pensii.

Pilonul II a avut trei mari probleme.

1. El reproduce sărăcia inițială în viitorul generației tranziției. În întreaga perioadă a tranziției salariile au un nivel scăzut. Și în prezent salariile din România sunt substanțial mai scăzute în raport cu Uniunea Europeană. Sperăm ca într-un viitor dificil de prezis să se producă o aliniere a lor la nivelul european. Contribuțiile sociale timp de 30 de ani și de asemenea în viitorii ani sunt la nivelul european scăzut. Noii pensionari reproduc starea de sărăcie a tranziției. Ei vor plăti performanțele scăzute ale tranziției.

Viitoarele generații vor ieși treptat din starea de subdezvoltare. Sperăm. Dar noii pensionari vor rămâne în starea de subdezvoltare pe care o vor reproduce prin sistemul II de pensii. Acumularea pentru pilonul II s-a făcut în condițiile unei economii sărace. Vârșnicii viitorului vor fi condamnați să trăiască la nivelul standardului de viață al trecutului.

2. Introducerea Pilonului II s-a bazat pe presupuziția că în viitorul imediat și mediu utilizarea economiilor din Pilonul II în economia privată va fi bine organizată, corectă și eficientă. Va fi deci o investiție profitabilă care va compensa parțial nivelul scăzut al economisirii inițiale. Ar fi trebuit să se facă de la început calcule, dar după câte știu, nu s-au făcut. Opțiunea a fost bazată pe o speranță naivă. În fapt această presupuziție s-a dovedit falsă. Competența managerială de până în prezent s-a dovedit **submodestă**. S-au adăugat, se pare, și deturnări de fonduri.

După 30 de ani, Fondul II de pensii pare, pe ansamblu, să fie corectat cu inflația, dar performanța investițiilor, câtă a fost, a fost mai mult decât modestă.

România a trecut printr-o tranziție proastă și cu un grad ridicat de dezorganizare socială, cu o eficiență economică scăzută și multe abuzuri. Suntem șocați după atâția ani de gradul scăzut de vizibilitate al administrării fondului care a favorizat performanțele cel puțin modestă. Probabil vor exploda și cazuri de corupție.

Pilonul II populează viitorului cu sărăcia trecutului și cu erorile tranziției.

De fapt, **Pilonul II** s-a bazat pe o **viziune mondialistă**. Economia românească va fi rapid o parte a economii mondiale și, normal, sistemul de pensii va fi și el reglat de logica mondială. Realizăm că în mare parte acest lucru s-a realizat, dar noi suntem la marginea economiei mondiale.

Pilonul I se bazează pe o cu totul altă filosofie. El asigură ca actuala generație să trăiască la vârsta pensionării nu la nivelul trecutului, ci la nivelul viitorului. Calculul pensiilor se face în fiecare moment în funcție de nivelul economiei românești de atunci. Contribuția actuală este o investiție în viitorul societății noastre. Și suntem responsabili de viitorul nostru comun.

Ca sociolog pot spune că **Pilonul I** este un factor esențial al solidarității societății românești.

15 august 2022

In Memoriam Mădălin Țigănilă

Citit de: **785**

Link: www.romaniasociala.ro/in-memoriam-madalin-tiganila

Este foarte greu să-ți asumi responsabilitatea de a spune câteva cuvinte, în numele Institutului nostru, despre un tragic eveniment. Șoc emoțional greu să-l exprimi în cuvinte. Dispariția colegului nostru Mădălin Țigănilă a venit ca un trăsnet. A dispărut un foarte bun coleg care a adus o contribuție cheie la funcționarea Institutului. A avut grijă de "infrastructura" acestuia. Din umbra tehnologiei, de care a fost responsabil, a asigurat funcționarea zecilor de calculatoare și coagularea întregului sistem de comunicare între calculatoare.

Imaginea mea a lui Mădălin: un coleg mereu zâmbitor și erai sigur că răspunde cu promptitudine și competență la orice solicitare. Eram mereu siguri că Mădălin este *cu noi* și este *aici*. Un coleg bun care prin firea sa fost totodată și un bun prieten.

Acum, când Mădălin ne-a părăsit, îi resimțim cu adevărat lipsa.

Acad. Profesor dr. Cătălin Zamfir

Director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții

02 august 2022

"Țigarii" români în tranziție

Citit de: **430**

Link: www.romaniasociala.ro/tigarii-romani-in-tranzitie

Primesc un telefon. O doamnă, reprezentanta unei organizații..., a lansat un proiect de evaluare a rezultatelor politicilor de suport pentru romi. Vrea să-mi ia un interviu. O discuție de o oră cu un tânăr foarte isteț.

În 1992-93, împreună cu soția, am coordonat o carte realizată de un larg colectiv de colegi sociologi de la noul Institut de *Cercetare a Calității Vieții*, Academia Română și *Facultatea de Sociologie și Asistență Socială*, Universitatea București: **ȚIGANII, între ignorare și îngrijorare[1]**.

Romii reprezintă una dintre problemele critice ale societății românești și a multor țări europene.

Câteva secole, țigarii/romii au fost robi în România.

În 1855, Grigore Alexandru Ghica, domnul Moldovei, impresionat de tragismul unei povești de dragoste dintre un țigan/rom, rob al doamnei Profira Cantacuzino-Pășcanu, și o cameristă franțuzoaică, încheiată cu împușcarea fetei și sinuciderea băiatului, a supus aprobării Divanului un proiect de lege de eliberare a tuturor țiganilor/romilor. Legea a fost aprobată în unanimitate. Un an mai târziu, o lege similară a fost adoptată și în Țara Românească. Istoricii țin să remarce cu un zâmbet: desființarea robiei în România a avut loc cu șapte ani mai devreme decât în Statele Unite ale Americii.

Și, aproape un secol de atunci, țiganii/romii au fost liberi, dar mai degrabă ignorați la marginea societății românești.

În sistemul socialist, grupurile etnice au fost considerate mai puțin importante. Uneori țiganii/romii nu au fost recunoscuți ca etnie, alteori au fost recunoscuți ca etnie, dar nu a existat o politică specială de suport. Ei au fost tratați ca cetățeni români, egali cu toți ceilalți. Ca toți ceilalți cetățeni, au fost "obligați" să trimită copii la școală și părinții lor să se integreze în economia socialistă. Viața romilor a început să se schimbe în cei 40 de ani ai programului socialist de modernizare a societății românești. Ca orice proces de schimbare socială a fost complicat și inegal. Țiganii/romii au beneficiat de avantajele sistemului socialist, dar au suportat mai mult decât alții criza modelului socialist în anii 70-80.

Ca multe programe sociologice, totul a pornit de la un "eveniment". 1989: Revoluție. Mulți oameni în stradă. Confuzie, voință de schimbare, dar și frică. Am fost impresionat de un grup de tineri țigani/romii, aproape copii, manifestau în stradă cu un curaj impresionant, motivați de o dorință sinceră de schimbare socială. Am discutat cu soția: noi, ca sociologi, ignorasem problema țiganilor/romilor. Revoluția a deschis calea unei schimbări sociale profunde și populația de țigani/romii nu mai trebuie ignorată.

Asumarea de către sociologii români a problemei țiganilor/romilor ca **problemă socială** a luat forma unui program de cercetare a țiganilor/romilor desfășurat în 1992-1993. Problema nu a fost considerată în primul rând ca o **problemă etnică**, discriminarea țiganilor/romilor care era și ea reală, ci mult mai profundă: starea social-economică a țiganilor/romilor, rezultat al unui lung proces istoric. Ce poate să facă sociologii? În primul rând să dezvolte un program de analiză a situației social-economică a țiganilor/romilor: un eșantion de 1 800 familii de țigani/romi. Imaginea rezultată avea să stea la baza unui **program național de suport pentru romi**. Evaluarea situației sociale a romilor din România, făcută în 1992, a fost prima de acest gen pe plan mondial. A avut și avantajul că estimează situația populației de romi la începutul "tranziției": ce s-a moștenit din societatea socialistă și în ce direcție trebuie să mergem.

Programul național de suport pentru romi promovat în această carte avea cinci direcții prioritare. În ordinea importanței acordate era (pag. 173-174):

Obiectivul crucial: asigurarea participării școlare a romilor la toate nivelele de învățământ, la nivelul restului populației.

Un program de formare școlară/ profesională compensatorie a tinerilor romi care prezentau importante deficite de formare școlară-profesională.

Promovarea culturii rome și a conștiinței de sine a romilor: ore în învățământ de limbă, cultură și istorie a romilor; reviste, emisiuni la radio și TV în limba romani.

Suținerea tuturor formelor de activitate economică a romilor, în primul rând în cadrul economiei moderne, dar și prin suportul pentru relansarea tradiției economice.

Dezvoltarea unui sistem de asistență socială special orientat spre problemele romilor. Asistența socială avea să aibă un rol important în susținerea procesului de depășire a situației de subdezvoltare și marginalizare a romilor.

Statului urma să-și asume responsabilitatea cristalizării și implementării acestui program de suport pentru romi, mobilizând și suportul romilor.

Programul sociologic suna frumos. A fost el implementat ? **Nu. Statul s-a retras din economie și din viața socială.** Doar marginal: stările grave ale romilor și intervenția ONG, cu costuri mari și sustenabilitate incertă. Oferirea de locuri de muncă pentru romilor a dispărut în contextul reducerii cu mai mult de 2 milioane a locurilor de muncă din economia românească. Lipsa programelor de suport pentru sfera economică a fost principala cauză a menținerii stării de sărăcie a populației de romi.

*

* *

Practic, toate țările europene s-au confruntau cu problema subdezvoltării/marginalizării romilor. În 2011/2015 UE a dezvoltat un program european al țărilor cu populații importante cu populația romă (9 țări), având ca obiectiv estimarea situației romilor din țările lor[2].

Dacă în anii 90 la inițiativa sociologilor a existat un interes deosebit pentru monitorizarea societății social-economice a romilor, ulterior asemenea evaluări nu au mai fost făcute. Programul UE oferă o estimare comparativă a situației romilor în cele 9 țări. Și putem evalua rezultatele politicilor naționale de suport pentru romi.

Aici voi acorda atenție doar celei mai importante obiectiv al programului lansat în România în 1993: **participarea școlară.**

Situația școlară "moștenită" din sistemul socialist.

Într-o formă sau alta, majoritatea romilor maturi parcurseseră procesul școlar în perioada socialistă. Programul socialist, deși apreciabil ca proiect, era pe ansamblu însă deficitar, axat pe nivelul primar; mulți au părăsit sistemul școlar pe parcurs, fără finalizarea lui.

Situația școlară a romilor maturi (România 1992)[3]

Nicio clasă școlară 22,0%

Șc. Primară neterminată 5,3%

Șc. primară completă 25,2%

Gimnaziu incomplet 8,5%

Gimnaziu complet 33,7%

Liceu 3,9%

Postliceal 0,7%

Ultimii copii de vârstă școlară înainte de 1990, cei care în 1992 aveau vârsta de 10-16 ani, prezintă o neparticipare școlară mai redusă decât populație matură de romi: doar **17,2%** față de **22%**, dar totuși foarte ridicată.

După cum se vede, sistemul socialist oferea o bază importantă de modernizare a populației romi. Mai mult de o treime, **38,3%** din populația de romă matură, avea deja un nivel de școlarizare la nivel obligatoriu. Aproape 50% a tinerilor romi participau regulat în sistemul de învățământ.

Politica școlară a romilor în tranziția românească.

Ce s-a întâmplat în perioada de tranziție ? Avem date dintr-o evaluarea a programului UE realizat în 2015, în 9 țări europene. Putem vedea ce s-a întâmplat din 1992 în 23 de ani de tranziție, în 2015. Comparația dintre aceste două serii de date (1992 și 2015) trebuie luate cu o anumită prudență: pot fi diferențe de eșantionare și de metodologie. Dar valorile ridicate pot fi luate în considerație ca semnificative.

Ruptura în participarea școlară este vizibilă în participarea școlară la vârsta 7-14 ani. **7** din cele **9** țări UE au o participare școlară, la vârsta participării școlare obligatorii, de peste 90%; două țări se plasează la nivele sensibil mai scăzut decât restul celorlalte țări europene: *Grecia* (neînscrisere școlară **27%**) și *România* (neînscrisere școlară **15%**), Figura 9, pag. 27. Între 2011 și 2015, celelalte țări au o politică de creștere a participării școlare a romilor, cu excepția României și Slovaciei.

În grupul de tineri romi între 17-24 ani se produce o scădere accentuată a participării școlare în toate țările europene: neparticiparea școlară la această vârstă între 30 și 50%; *Grecia* cu 79% și *România* cu 66%.

Cum putem explica această situație specială a României ? Probabil este rezultatul politicii neoliberală românească. În primul rând, retragerea statului din economie și lipsa de suport pentru inițierea de programe economice, inclusiv cele ale țiganilor. Efectul pervers a fost orientarea multor romi spre zonele la marginale

și chiar în sfera ilegalității. În al doilea rând, retragerea statului din sfera socialului. Funcțiile sociale ale statului reduse la suportul "*celor mai săraci dintre săraci*". Și, în compensare, finanțarea publică a ONGurilor pe proiecte punctuale care s-au dovedit a nu avea efecte durabile.

Datele sunt greu de comparat. Dar putem să aplicăm regulile utilizate la cele două evaluări. Rezultatele sunt șocante.

1992. Participarea școlară s-a înregistrat anual, iar în 2015 avem date disponibile doar pe categorii de vârste: 7 -14 ani și 15-24 ani.

Pentru simplificare am ales pentru prima perioadă 1992 vârsta de 10 ani, anul cu participarea școlară cea mai ridicată, raportată la participarea școlară categoriei de vârstă 7 -14 ani.

	Înscriși	Neînscriși
1992, generația de 10 ani	81%	18,9%
2015 (7-14 ani)	77%[4]	15%

Datele sugerează că procesul de creștere a participării școlare a copiilor romi a continuat în perioada tranziției, dar într-un ritm foarte scăzut, depărtând România de celelalte țări europene. Se confirmă ipoteza, pe care am argumentat-o în altă parte, a polarizării situației populației de romi în perioada tranziției în România, ca efect al politicii dominată de viziunea neoliberală.

[1] Elena și Cătălin Zamfir, coordonatori, **ȚIGANII, între ignorare și îngrijorare**, Editura Alternative, 1993. Poate fi găsită în *Biblioteca virtuală de sociologie* sau în Biblioteca fizică a ICCV.

[2]EU-MIDIS II, *Al doilea sondaj privind minoritățile și discriminarea în Uniunea Europeană*, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2016. Bulgaria, Cehia, Croația, Grecia, Portugalia, România, Slovacia, Spania, Ungaria

[3]Datele produse de proiectul **ȚIGANII, între ignorare și îngrijorare**.

[4]Organizarea datelor e mereu foarte dificilă. Un exemplu: în 1992, la vârsta de 10 ani, datele noastre diferențiază participarea școlară astfel: "regulat" – 51,3%, "când și când" – 15,5%, "a întrerupt" – 14,2%, "nu a mers deloc" – 18,9%. Participarea ar fi primele două categorii, 66,8%. Dacă categoria este "înscriși" include și cei care s-au retras, 81%. Cei care nu au mers deloc sunt 18,9%. Clasificarea UE 2015 e relativ diferită: "cei înscriși" sun de două categorii neclar diferențiate: "Rata netă de înscriere", 77% și "Rata totală de înscriere", 85%; "Nu participă la niciun nivel educațional", 15%. Fiind clasificări diferite, datele nu pot fi comparate. Dar datele din 2015 oferă un lucru foarte clar: situația României, împreună cu Grecia, se diferențiază clar în sens negativ de celelalte țări europene.

20 iulie 2022

Apariție editorială: "În pustietatea cuvintelor" – Nicolae Lotreanu

Citit de: **410**

Link: www.romaniasociala.ro/aparitie-editoriala-in-pustietatea-cuvintelor-nicolae-lotreanu

Nicolae Lotreanu publică o carte care umple un mare gol în literatura noastră. Și nu numai. **"În pustietatea cuvintelor"**.

Este o carte rară de meditație filosofică asupra omului și asupra vieții sale. Cartea pune în discuție teme aș zice clasice, dar din perspective noi. De aici originalitatea cărții.

Titlul ales pentru carte exprimă exact acest lucru: *singur printre cuvinte*. Eu aş adăuga, singur printre cuvintele care nu exprimă ceea ce ar trebui să o facă.

Devine tot mai evident că *omul şi lumea sa* se confruntă cu o criză profundă. Nicole Loteanu se reîntoarce la problemele fundamentale ale omului, dar le formulează în noul context al lumii actuale.

Nicolae Lotreanu ne invită să medităm asupra unei întrebări surprinzătoare: cum se face că în lumea actuală dezvoltată, omul se simte singur.

27 iunie 2022

Cum se plasează România în Uniunea Europeană?

Citit de: **371**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-se-plaseaza-romania-in-uniunea-europeana

La întemeierea sa, Uniunea Europeană a formulat ca obiectiv central crearea unei uniuni europene înalt omogenă, cu grade apropiate de dezvoltare social-economică a țărilor membre. S-a respins opțiunea de a realiza o Europă "cu două sau trei viteze".

În prezent, Uniunea Europeană prezintă în fapt importante diferențe/inegalități.

Uniunea europeană a lansat un program de dezvoltare a unui sistem complex de indicatori demografici, economici, sociali ai țărilor membre UE. Obținem astfel o imagine a stării UE și a țărilor membre. Și putem înțelege mai bine situația României prin raportare la contextul UE.[1]

Alături de "indicatorii instituționali", considerați de regulă ca *indicatori obiectivi*, produși de instituțiile publice, apare și o nouă categorie de indicatori ca de exemplu *indicatorii subiectivi*, bazați pe estimările făcute de populație și obținuți prin chestionare/ interviuri. Cu acești indicatori obținem o imagine a *stării de spirit a populației din țările membre ale UE*.

Primul indicator subiectiv luat în considerație de statistica UE este "satisfacția vieții".

Satisfacția vieții este măsurată cu o întrebare: "On the whole, are you very satisfied, fairly satisfied, not very satisfied or not at all satisfied with the life you lead?".

Indicatorul are o pantă pozitivă, satisfacția cu viața în diferite grade, și o pantă negativă, nemulțumirea cu viața și ea în diferite grade. Se obține o imagine diferențiată a *satisfacției cu viața* pe întreaga populație europeană și pe fiecare țară.

Avem, de exemplu, că **59%** dintre români sunt satisfăcuți cu viață și deci restul, **41%**, nemulțumiți. Cum evaluăm starea românilor pe baza acestui indicator ? Cineva poate considera că e destul de bine: majoritatea românilor sunt mulțumiți cu viața lor. Altcineva însă poate face o evalua negativă: totuși prea mulți români au mari probleme cu viața lor.

Putem recurge la o evaluare *relativă*: cum sunt satisfăcuți cu viața lor ceilalți europeni? Putem vedea că românii sunt mai nemulțumiți decât ceilalți europeni sau sunt la fel sau, chiar mai mulțumiți. Compararea ne spune un lucru foarte important. Dar ea nu ne spune dacă, pe ansamblu, europenii sunt suficient de mulțumiți sau sunt destul de nemulțumiți. Avem nevoie și de o procedură *absolută* de evaluare.

SEDA[2] propune o procedură de evaluare absolută a indicatorilor subiectivi pe baza unei teorii generale standard a stării de spirit a *sistemelor sociale*: *în orice sistem aflat într-o stare de echilibru, membrii săi vor prezenta următoarea distribuție a indicatorului de satisfacție cu viața: 17% în diferite grade pe panta negativă (nemulțumire, insatisfacție...) și 83% pe panta pozitivă în diferite grade*. Această structură indică deci o stare socială de "normalitate". Astfel, deplasarea stării de spirit a populației într-o direcție negativă indică o stare de dezechilibru, cu riscul unei crize explozive.

Datele oferite de institutul european sunt importante pentru că oferă și un test al ipotezei SEDA.

Gradul de satisfacție/ insatisfacție cu viața lor a populației din țările UE, 2022:

	Satisfacție cu viața	Nemulțumire cu viața
UE 27	83%	17%
UE 13 ³	86,8%	12,4%
UE 9 ⁴	80,0%	18,6%
România	59%	41%

Surprinzător, starea subiectivă de satisfacție cu viața a celor 27 țări europene au exact distribuția prevăzută de SEDA (83/ 17): o stare subiectivă de echilibru.

Grupul de țări europene capitaliste dezvoltate (**UE 13**) prezintă o deplasare a structurii satisfacției pe panta pozitivă (**87/ 12**). Cele mai scăzute nivele de satisfacție cu viață în acest grup sunt Italia (**71%**) și Portugalia (**76%**). Sunt țări în care membrii lor au nivele foarte ridicate de satisfacție cu viața, peste **90%**: Danemarca, Irlanda, Suedia.

La finalizarea tranziției, țările fost comuniste (**UE 9**) au un nivel de satisfacție cu viața apropiat de celelalte țări europene (**80/ 19**), cu **80,0%**, dar cu o diferențiere mai accentuată: Cehia și Slovenia cu **90%**, dar și Slovacia (**70%**) și Letonia (**72%**). România și Bulgaria se plasează la un nivel substanțial mai scăzut decât celelalte țări: România (**58/ 41**), cu un nivel de satisfacție de **58%**, dar și **41%** nemulțumiți și Bulgaria cu **55%** satisfăcuți și **45%** nemulțumiți.

Evaluarea stării societății prezintă o imagine mai accentuat negativă decât evaluarea stării vieții personale.

Evaluarea stării sociale a țării în care trăiești

	Bună	Proastă
Structura SEDA	83%	17%
UE 27	43%	55%
UE 13	59,5%	40%
UE 9	41,2%	52%
România	27%	71%

Datele generează o concluzie plină de consecințe: **oamenii sunt mai satisfăcuți cu propria lor viață și mai nemulțumiți de mediul lor social.** Dacă viața personală a europenilor este un sistem echilibrat, sistemele sociale naționale (țările), în toate grupurile europene, prezintă un grad de dezechilibru în diferite grade, cu diferențe substanțiale de echilibru (SEDA).

Toate grupurile sociale considerate aici au o evaluare a stării sociale a țărilor lor deplasată substanțial spre negativ față de standardele echilibrului. Doar țările europene dezvoltate (**UE 13**) prezintă un nivel de **satisfacție cu societatea lor** predominant pozitiv (**58,8%**), dar și cu **40%** evaluări negative.

Este de notat că aici grupul "dezvoltat" este înalt diferențiat: Danemarca are o evaluare pozitivă de **89%** a stării societății lor și Finlanda cu **80%**, dar Spania **22%**, Franța **32%**, Portugalia **34%** și Italia **39%**. Aceste ultime țări par a se confrunta cu o criză socială care poate oricând deveni explozivă.

Fostele țări comuniste, mai accentuat România și Bulgaria, au o evaluare predominant negativă a stării vieții sociale.

Grupul țărilor ieșite din tranziție (**UE 9**) stau, în medie, mai prost la evaluarea **calității organizării lor sociale**: **41,2%** față de **59,5% EU 13**, la o diferență de aproape 20 puncte procentuale. Două țări au evaluări pozitive, dar scăzute, a calității organizării lor sociale, Ceia și Estonia (**58%**) și Ungaria (**53%**), dar și evaluări foarte scăzute: Croația (**21%**), Slovacia (**25%**) și Latvia (**28%**).

România prezintă o evaluare a stării societății care ar putea fi estimată drept catastrofală: **27%** bună și foarte bună, dar **71%** proastă sau foarte proastă. Societatea bulgară este într-o stare mult mai îngrijorătoare: doar **14%** bulgari consideră că societatea lor este bine sau foarte bine organizată.

Datele subiective au multe probleme, dar au și două avantaje decisive. În primul rând ele pot fi **evaluări sintetice** (ale vieții personale, ale stării societății în care trăim...), în timp ce indicatorii obiectivi nu sunt sintetici, ci segmentali (fiecare indicator descrie un aspect al vieții). În al doilea rând, ele sunt făcute de cei care le trăiesc și aceștia sunt actorii care pot acționa asupra condițiilor lor de viață: le pot schimba sau menține.

Aceste date duc la o concluzie șocantă:

Starea socială subiectivă a românilor și bulgarilor (satisfacția cu viața personală și satisfacția cu societatea în care ei trăiesc) este structural diferită de celelalte țări europene. Starea de satisfacție față de viața personală a românilor este cu 20 puncte procentuale mai mică decât a celorlalte țări foste în tranziție: **59%** față de **80%**. Satisfacția cu societatea în care trăiesc este și mai scăzută pentru români: **27,0%** satisfăcuți cu societatea lor și **71%** nemulțumiți și mai ales Bulgaria cu **14%** pozitive și **83%** negative.

În alt studiu, pe baza altor date "obiective", s-a ajuns la aceeași concluzie[5]. Deci atât utilizând indicatori obiectivi, cât și indicatori subiectivi, România și Bulgaria se poziționează diferit de celelalte țări europene, inclusiv față de celelalte țări foste comuniste.

Explicația posibilă a acestei situații poate fi găsită în alte studii publicate în *România socială*.

[1] Datele de aici sunt preluate din *Standard Eurobarometer 96, Winter 2021-2022, Public opinion in the European Union*, realizat la cererea Comisei Europene. Pentru prelucrarea acestora îmi asum responsabilitate,

[2] SEDA este o schema de evaluate *absolute* a indicatorilor subiectivi. Ea are o istorie. În 1973 am susținut o comunicare la *Institutul Social* din Michigan, Ann Arbor, cu ipoteza SEDA, intitulată provocator "Cei 17% nemulțumiți". Ideea nu i-a convins pe colegii americani. Datele UE culese în acest an, la care s-au adăugat multe baze de date de atunci, confirmă surprinzător ipoteza SEDA.

[3] Am ales țările cu tradiție europeană capitalistă, țări cu un grad ridicat de complexitate socio-economică (**UE 13**): Belgia, Danemarca, Germania, Irlanda, Spania, Franța, Italia, Luxemburg, Olanda, Austria, Portugalia, Finlanda, Suedia.

[4] **UE 9** conține țările europene foste comuniste, cu excepția României și Bulgariei: Republica Cehă, Estonia, Croația, Letonia, Lituania, Ungaria, Polonia, Slovenia și Slovacia.

[5] ***Două strategii de a ieși din criza românească***, Cătălin Zamfir 2 June 2022 ,
Se pare că România vrea să meargă în altă direcție decât Europa

Cătălin Zamfir 16 May 2022

Tranziția românească: strategia occidentală versus strategia neoliberală,

Cătălin Zamfir 11 May 2022

02 iunie 2022

Două strategii de a ieși din criza românească

Citit de: **373**

Link: www.romaniasociala.ro/doua-strategii-de-a-iesi-din-criza-romaneasca

La începutul acestui an începusem să ne întrebăm, timid, dacă *Criza COVID* dă semne de a se încheia. Istoria ne spune că o criză medicală trece inevitabil de la sine. Pentru problemele medicale deja avem soluții din ce în ce mai eficace. Ne trezim însă că, dacă criza medicală pare a fi depășită, ea ne-a lăsat o profundă criză economică și socială acumulată în ultimele decenii. Întreaga lume este șocată de această nouă criză.

Dar criza României cuprinde un palier mai profund: *criza viziunii*. Oamenii politici încep să abordează problemele complexe ale crizei și explorează strategiile de acțiune. În discuțiile publice specialiștii își aduc contribuțiile lor.

Explorarea soluției crizei României impune în primul rând alegerea dintre două **direcții strategice alternative**.

Strategia "lumea va rezolva și problemele noastre". Pentru noi, românii, lucrurile se vor așeza de la sine. Nu e cazul să ne bate prea mult capul. Va fi bine fără noi, desigur împreună cu noi.

Acum câteva zile un coleg a propus, la televizor, o formulare foarte clară a acestei strategii: noi românii nu trebuie să ne îngrijorăm. Suntem membrii ai UE și UE va merge ea mai departe. Suntem cetățeni europeni și granițele dintre națiuni deja sunt în curs de dispariție. Nu e cazul să ne întrebăm ce trebuie să facă România și noi românii. Acesta e un mod învechit de gândire. Deja am devenit tot mai puțin români și mult mai mult cetățeni europeni. Bruxelles va organiza procesul de dezvoltare europeană și deci și a noastră. Însăși ideea unui program de dezvoltare a României este învechită.

Integrarea europeană a avut de la început obiectivul pe care cu toții l-am sperat: o Europă socială și economică omogenă. Marile inegalități social-economice dintre țările europene vor fi depășite. Desigur, va fi competiție, motorul dezvoltării, dar o competență prietenoasă, toți participanții vor participa cu șanse egale și vor fi toți sprijiniți să ajungă aproximativ egali la final. Vor câștiga cei mai buni, dar diferențele vor fi tot mai mici.

Acest model al unei Uniuni Europene tot mai omogenă economic și social, e foarte atractiv, dar are însă probleme care încep să devină evidente.

Modelul propus conține o *ideologie neoliberală*^[1]: lumea se bazează pe modelul unei piețe libere, cu competitori economici **egali** și **independenți de factorul politic**. O economie mondializată, economia europeană e primul pas, care se desfășoară dincolo de logica granițelor și intereselor naționale. De fapt însă, cum voi argumenta aici, viziunea neoliberală este **o ideologie care ascunde situația reală a societății actuale**.

Un prim argument simplu. Lumea nu e o competiție în care câștigătorul ia medalii, iar ceilalți se vor pregăti mai bine pentru runda următoare, ci o competiție în care câștigătorul acumulează resurse și apoi vine mult mai pregătit decât pierzătorul. Profitul generează mai mult profit și putere economică mai mare. O competiție economică, chiar dacă inițial este egală, în rundele ulterioare devine tot mai inegală. În lumea noastră bogatul devine mai bogat și săracul mai sărac.

Mai grav este însă un alt aspect. Presupoziția că economia este **independentă de intervenția politicului** este, în contextul actual al societății, falsă. În fapt, statele intervin masiv. Din economiile lor "naționale", statele obțin resursele financiare necesare. Statul bogat se bazează pe o economie bogată. Statele europene prospere preiau din economia lor aproape 50% din profitul făcut:

spre 50% din PIB. Este un ciclu național: economie bogată/ stat bogat/ comunitate bogată. E absurd să credem că statele nu susțin economia lor națională. Și, de asemenea, e absurd să credem că actorii economici nu solicită susținerea statului în lupta lor economică. Tranziția românească e plină de cazuri în care marile puteri politice stau în spatele întreprinderilor lor economice. Este cazul României. Statele puternice exercită presiuni asupra guvernului român să ofere condiții speciale întreprinderilor lor. Să dau exemple ?

UE nu e un spațiu politic egal. Sunt țări puternice care domină. Nimeni nu poate contesta că Franța, ieșită în față, și Germania mai tăcut, exercită o putere specială. Ieri, la televizor se prezintă un caz care m-a pus pe gânduri. Președintele Franței susține pe față un politician român care, în România, are o imagine complet negativă. Bruxelles manifestă o preferință ciudată pentru o altă persoană politică care în perioada Băsescu a dus o politică considerată de populație a fi fost dezastruoasă. Și există zvonul că se pregătește "alegerea" acestei persoane ca Președinte a României. Ei, doar zvonuri. Dar zvonurile nu sunt simple prostii, ci ele mereu exprimă temeri reale bazate pe experiență.

În ultimul timp se adună cazuri din ce în ce mai contrare a ceea ce considerăm că este normal pentru o Uniune Europeană democratică. Un ministru român a făcut recent o declarație nu mai puțin șocantă. Din guvernul precedent, un ministru a trimis la Brussels un document foarte important pentru politica românească viitoare. Documentul nu a fost discutat în țară și nu a fost adoptat printr-o procedură internă normală. Documentul conține multe lucruri inacceptabile. Printre altele, în următoarele decenii România se angajează menținerea finanțării sistemului de pensii la un nivel foarte scăzut față de celelalte state europene. Ceva în jur de **9%** din PIB. Comisia europeană nu a fost deranjată nici de încălcarea procedurilor normale de adoptare a unui asemenea document atât de important și nici de prostiile conținute. Aha, dacă așa ați vrut, documentul nu se mai poate schimba. În fine, se pare că se acceptă un fel de negociere. Și această veste este mai mult decât umilitoare. Nu mai înțeleg nimic. Deci statul român **negociază** viitorul țării cu experți de la Bruxelles, presupun aleși birocratic.

Ca cetățean român și cetățean al UE am datoria să adopt o atitudine politică fundamentală: e cazul să învățăm pentru a corecta erorile pe care România le-a făcut până acum; dar trebuie totodată să ajutăm și Comisia UE să evite erorile pe care începe să le facă.

Strategia "prin noi înșine", formularea celebră a liberalului român I.C. Brătianu. Formula nu însemna doar "prin efort propriu", ci și "prin gândire proprie".

E periculos să așteptăm ca lumea să ne scoată din criza actuală. Noi trebuie să explorăm soluțiile noastre posibile. Se conturează în discuțiile publice ideea că avem nevoie de un **program de dezvoltare socială și economică a țării noastre**, evident în contextul Uniunii Europene.

Ieșirea din criza actuală pune în discuție o problemă critică: relația dintre "**viitorul îndepărtat**", așa cum noi îl putem concepe în prezent, și "**viitorul**

imediat/ pe termen mediu". Putem să ne întrebăm cum va fi viitorul Europei peste 2-3 secole. Dar este periculos să vrem să schimbăm rapid prezentul introducând modelul unui viitor posibil, dar, cu siguranță, conceput mai degrabă naiv. Rezultatul ar fi inevitabil diferit decât am crezut. Istoria ne oferă cazuri de introducere forțată în prezent a unui viitor posibil, dar conceput cu mijloacele limitate ale prezentului. Este cazul comunismului.

Alternativa este adoptarea unui model de viitor "imediat/mediu", pe care îl putem gândi mai adecvat condițiilor și nevoilor prezente.

În prezentul nostru trebuie deci să facem multe opțiuni strategice.

Vrem o Europă care topește grăbit națiunile într-un conglomerat care riscă să fie condus de o nouă birocrație, dominat de probleme care nu au fost prevăzute și de conflicte **sau** o uniune a națiunilor libere, într-un proces de integrare conceput competent, responsabil și, mai ales, democratic.

Să gândim o economie românească orientată de nevoile populației române și de oportunitățile de care dispunem **sau** lăsăm ca economia să fie reglată de mecanismele economiei mondiale/ europene.

Să punem starea socială a țării ca un obiectiv politic strategic (educație, sănătate, securitate, integrare socială, ocupare de calitate, securitate, cultură și știință) **sau** să lăsăm ca starea socială a populației să fie efectul automat al pieței libere, politica rezumându-se la grupurile marginale "cu risc ridicat".

Sistem public amplu care își asumă importante funcții (politică economică, socială, culturală...) **sau** sistem public restrâns, lăsând piața liberă să rezolve prin mecanismele sale cele mai multe probleme sociale. **Stat mic versus Stat "mare"**.

Timp de 32 ani nu am avut în vedere un program de dezvoltare social-economică a României pe termen imediat și mediu. Lipsa unei asemenea viziuni ne-a împiedicat să avem în vedere situația globală a României, a poziției noastre în lume.

Criza actuală mondială, inclusiv criza UE, ne trezește. În condiții de criză, competiția mondială se accentuează și toate țările se concentrează mai mult pe interesele lor naționale. Acesta e un adevăr pe care România, cam târziu, a început să-l înțeleagă.

[1] Această analiză se bazează pe alte două articole din **România socială**: *Tranziția României: strategia occidentală versus strategia neoliberală* (11 mai) și *Se pare că România vrea să meargă în altă direcție decât Europa* (16 mai).

16 mai 2022

Se pare că România vrea să meargă în altă direcție decât Europa

Citit de: **519**

Link: www.romaniasociala.ro/se-pare-ca-romania-vrea-sa-mearga-in-alta-directie-decat-europa

În subconștientul gândirii actuale există solid înrădăcinată o idee fundamentală: toate țările fost-comuniste din Europa utilizează aceeași strategie pentru tranziție, au parcurs același proces de schimbare și ajung la același tip de societate. Desigur sunt diferențe, dar comunalitatea procesului este predominantă.

În studiul anterior^[1] am lansat o ipoteză diferită: în procesul tranziției europene au intervenit două strategii distincte, care promovează modele de societate diferite: **strategia europeană a țărilor capitaliste occidentale**, consolidată în propria lor istorie, și **strategia neoliberală**.

Strategia europeană, a cărui profil a fost preluată în Strategia românească a Profesorului Postolache, este cristalizată istoric în organizarea reală a țărilor europene. Strategia tranziției recomandată de țările occidentale a fost preluarea modelului lor de organizare social-economică.

Strategia neoliberală s-a centrat pe o viziune mondialistă: țările sunt sisteme în tranziție rapidă spre un sistem mondial/ european. Din perspectiva integrării mondiale, totul se modifică. Economiiile sunt părți ale sistemului economic mondial, cu logica acestuia, politicile naționale economice își rapid rolul. Starea socială a comunităților este produsă de economie, politicile naționale își pierd rapid funcțiile. Se mențin doar marginal "grupurile sociale cu risc".

Cele două strategii au viziuni diferite și asupra rolului statelor. Centrarea pe sistemele naționale economice, sociale și culturale generează o politică complexă, având ca obiectiv comunitatea națională în întreaga sa complexitate. Rezultatul este un "stat mare". Strategia neoliberală, centrându-se pe procesul presupus de mondializare, rolul statelor se diminuează. Rezultat: un "stat mic".

Putem deci distinge două tipuri de tranziții. Dacă ipoteza expusă aici este corectă, empiric putem distinge profiluri diferite de țări în tranziție.

Dinamica țărilor în tranziție este rezultatul unei combinații a celor două strategii, dar pondera uneia sau a alteia, în funcție de varietatea factorilor, este variabilă.

Pentru analiza diferențelor dintre țările UE am luat drept cadru de referință trei grupuri de țări:

"Țări occidentale", țări cu "tradiție capitalistă" și cu o complexitate matură, **UE 12**^[2];

"Țări în tranziție" din Centrul Europei și țările baltice, **UE 9**^[3].

Țări în tranziție din Estul Europei, România și Bulgaria, **UE2**.

Teoretic putem presupune un factor explicativ. Țările din centrul Europei și țările baltice, acestea din urmă au evoluat sub influența Suediei, s-au dezvoltat într-o interacțiune mai accentuată cu țările occidentale. Ne așteptăm în consecință ca țările care au adoptat mai accentuat strategia "europeană" să aibă o organizare social-economică mai apropiată de modelul occidental real. România și Bulgaria au fost mai "departe" și mai puternic influențate de instituțiile internaționale, de strategia neoliberală.

Profilul statului este punctul cheie al distincției dintre cele două strategii.

Am ales drept an de referință 2019 care exprimă trendul ultimilor ani. Anul 2020 exprimă reacția statului la criza COVID.

Tabelul 1. Profilul statelor europene: cheltuielile publice ca % sin GBP

	2019	2020
UE 12	48,3%	54,8
UE 9	41,2	47,9
România	36,3	42,0

Sursa: Eurostat, gov_10a_exp, TSC00001 Prelucrările primare oferite de Eurostat sunt făcute de mine.

Un stat mare sau un stat mic ?

* Țările **UE12** au un **stat mare**. În 2019 finanțarea acestor state se apropie de *linia roșie* de 50% din GDP, **48,3%**. Unele țări chiar depășesc această linia roșie: Belgia, Franța, Finlanda, Norvegia, Suedia, Danemarca. Un an mai târziu, 2020, **UE 12** face un salt sub impactul crizei medicale: **54,8%**.

* Și în grupul țărilor în tranziție din Centrul Europei și din zona baltică, **UE 9**, sunt state relativ mari, apropiindu-se de nivelul țărilor dezvoltate (**41,2%**). În criza anului 2020, fac și ele un salt în cheltuielile publice (**47.9%**), apropiindu-se de *linii roșie*.

* **România** se plasează la o distanță semnificativă de toate celelalte state, cu **36,3%**. În întreaga perioadă a tranziției, România a avut constant o politică a statului mai mic. Sub impactul crizei medicale, acordă și ea o importanță mai mare cheltuielilor publice: **42,0%**.

Opțiunea stat mare/ stat mic este evidentă și în nivelul cheltuielilor administrației ale statului (Tabelul 2).

Tabel 2. Cheltuieli pentru serviciile publice, inclusiv funcționarea guvernului, 2019

	% din GDP	Țările în tranziție raportate la țările europene dezvoltate UE 12
UE 12	6,1	100
UE 9	4,8	78,7
România	4,2	68,8

Sursa: Eurostat, gov_10a_exp, TSC00001 Pe baza datelor Eurostat prelucrările sunt făcute de mine

Structura cheltuielilor publice: modelul european sau neoliberalism

Distribuția resurselor bugetare prezintă o înțelegere mai clară a politici țărilor în tranziție: Tabelele 3 și 4. Sunt prezentate două tipuri de cifre: cheltuielile ca % din **GDP** (Tabel 3) și cheltuielile ca procent din cheltuielile **UE 12** (Tabel 4).

Politica economică

* Cum este de așteptat, în țările care încă se confruntă cu ultima perioadă a reformelor economice, intervenția statului în economie este mai accentuată: **UE 9, 134,8%** față de **UE 12**, dar nu mai accentuată în România, doar **104,3%** față de **UE 12**. Se pare că România a considerat până recent că nu este nevoie de o politică economică mai accentuată.

Tabel 3. Cheltuielile publice ca % din GDP, 2019

	Politică economică	Cercetare dezvoltare	Protecție socială	Sănătate	Educație	Recreere cultură, religie	Apărare	Ordine publică Securitate
UE 12	4,6	2,2	19,9	7,4	5,2	1,3	1,1	1,5
UE 9	6,2	1,3	13,9	6,6	4,9	1,6	1,3	1,9
România	4,8	0,5	11,8	5,5	3,6	1,0	1,7	2,5

Sursa: Eurostat, gov_10a_exp, TSC00001. Pe baza datelor Eurostat prelucrările sunt făcute de mine

Tabel 4. Structura cheltuielilor publice în țările în tranziție ca % din structura din țările dezvoltate, 2019.

	Politică economică	Cercetare dezvoltare	Protecție socială	Sănătate	Educație	Recreere cultură, religie	Apărare	Ordine publică Securitate
UE 12	100	100	100	100	100	100	100	100
UE 9	134,8	59,1	69,8	89,2	94,2	123,1	118,2	126,7
România	104,3	22,7	59,3	74,3	69,2	76,9	154,5	166,7

Sursa: Eurostat, gov_10a_exp, TSC00001 Pe baza datelor Eurostat prelucrările sunt făcute de mine

Cercetarea științifică

Ne putem aștepta ca societățile în procese de schimbare structurală, cum sunt țările în tranziție, să aibă nevoie de un efort ridicat în cunoaștere/ știință. Dacă această idee este corectă, datele sunt surprinzătoare.

Importanța cercetării științifice primește o atenție semnificativ mai scăzută în țările în tranziție (**1,3%** din GDSP față de **2,2%** al țărilor europene dezvoltate), atingând un nivel catastrofal în România: **0,5%**. Ca procent din cheltuielile cu cercetarea științifică a țărilor europene dezvoltate (UE 12), toate țările în tranziție fac efortul cel mai scăzut: UE 9 – **59,1%** din efortul țărilor occidentale, iar România pe departe cel mai scăzut din Europa, un modest **22,7%**.

Singura explicație care poate fi luată în considerare este că occidentul și-a asumat responsabilitatea "cunoașterii". Îngrijorător este că știința este principala sursă a dezvoltării. Deci țările în tranziție, România în mod special, riscă să fie lipsite de o importantă sursă a relansării. În ceea ce privește România, tranziția a distrus masiv capacitățile de cercetare științifică, și acestea cu o poziție modestă în anii 70-80.

Funcțiile sociale ale statului

Și din acest punct de vedere datele oferă o situație surprinzătoare. Costul social este ridicat în toate procesele de schimbare și, de aici, nevoia de intervenție socială mai accentuată a statului. Dar efortul bugetar cel mai scăzut în toate țările în tranziție, pe lângă domeniul cercetării științifice, se înregistrează în sfera socială. În diferite grade, în toate țările în tranziție se înregistrează o deplasare spre modelul neoliberal: stat semnificativ mai mic, funcțiile sociale ale statului mai reduse.

UE 9 atribuie protecției sociale **69,8%** din efortul occidentului, iar **România** substanțial mai scăzut: **59,3%**. Ceva mai multă atenție este acordată sănătății și educației, dar și aici mai scăzută decât occidentul.

UE 9, ca un fel de compensare oferă un plus de finanțare, e drept modest, pentru recreere cultură, religie (UE 9, **123,1%** față de efortul occidentului), dar **România** se plasează și aici la un nivel foarte scăzut: **76,9%**.

Am putea recunoaște în domeniul politicilor sociale al țărilor în tranziție, și mai ales din România, influența strategiei neoliberale care acordă socialului o atenție marginală. Presiunea privatizării serviciilor sociale este mare în perioada tranziției.

Apărare și ordine publică

Acest grup de servicii publice primește o importanță mult mai mare în țările în tranziție, semnificativ mai ridicată în România față de toate celelalte țări. România acordă apărării **154,5%** față de occident și **166,7%** la ordine publică și securitate.

Câteva concluzii

Dacă luăm ca model țările europene dezvoltate (**UE 12**), toate țările europene în tranziție prezintă un dezechilibru bugetar, care pare a fi rezultatul viziunii neoliberale:

Funcțiile sociale al satului și cercetarea științifică prezintă o finanțare mai scăzută.

În schimb, apărarea și ordinea publică sunt substanțial mai finanțate.

România, împreună cu Bulgaria, prezintă un profil social-economic și politic distinct. Dacă țările grupului UE 9 este mai apropiat de modelul țărilor occidentale dezvoltate, România manifestă o tendință clară spre un stat mic, mai ales în sfera socialului și a cercetării științifice.

Continuând în această direcție, România riscă să-și consolideze poziția de **țară europeană subdezvoltată**, la marginea Europei.

Este justificată întrebarea: România dorește să lichideze acest decalaj sau vrea să o accentueze ?

Și dacă dorește o schimbare de strategie, ce ar trebui să facă ?

Întrebarea nu este inutilă. În întreaga perioadă a tranziției, preocuparea factorului politic românesc a fost **statul este prea mare și el trebuie redus**. Această estimarea este susținută de o evidență empirică: multă birocrație, servicii publice supradimensionate și eficiență publică scăzută. Dar factorul politic nu par să fie preocupat de ineficiența sistemului public și nici de subdezvoltarea funcțiilor publice.

Contrar stării politice actuale, pentru relansarea sa, România nu trebuie să-și pună ca obiectiv **un stat mai mic**, ci o creștere rapidă a **eficienței și amploarei** intervenției statului.

[1] *Tranziția românească: strategia românească versus strategia neoliberală, **România socială, 11 Mai 2020***

[2] UE 12: Belgia, Danemarca, Germania, Spania, Franța, Italia, Olanda, Austria, Portugalia, Finlanda, Suedia, Norvegia. Pe lângă țările care fac parte din UE am introdus și Norvegia, o țară europeană economic și social consolidată.

[3] UE 9: Cehia, Slovacia, Ungaria, Polonia, Estonia, Lituania, Letonia, Croația, Slovenia

11 mai 2022

Tranziția românească: strategia occidentală versus strategia neoliberală [1]

Citit de: **364**

Link: www.romaniasociala.ro/tranzitia-romaneasca-strategia-occidentala-versus-strategia-neoliberal-a-1

Prezentul nu poate fi înțeles decât ca produs al trecutului sau uneori ca reacție la acesta. Întrebarea este: în care trecut s-au petrecut evenimentele/ s-au luat deciziile care au determinat cursul evenimentelor care a produs starea prezentă a societății noastre.

Spre o societate după modelul occidental

În perioada comunistă, modelul occidentului capitalist a constituit mereu un cadru de evaluare a stării comuniste și de clarificare a aspirațiilor. Decalajul dintre occidentul capitalist și socialismul stalinist a fost mereu o sursă de frustrare publică în România.

În 1989, Revoluție a deschis un **viitor posibil** care trebuia definit și elaborat o strategie de acțiune. Se poate spune că în acei ani s-a decis viitorul României pe termen mediu al istoriei sale.

La Revoluție oamenii au ieșit în stradă și știau ce vor: nu Ceaușescu, nu iar un partid comunist care să decidă direcția țării; era de asemenea foarte clar: **o Românie "ca în Occident"**; libertate și, în fine, bunăstarea pe care comuniștii le-au promis-o, dar au eșuat. Presiunea populației din 16-22 decembrie 1989 a forțat plecarea lui Ceaușescu. Oamenii au făcut revoluția și apoi au plecat acasă. Au delegat voința lor noii conduceri politice. Asta fac toate revoluțiile.

Granițele s-au deschis și oamenii au putut, în fine, să călătorească liber în Occident. Românii s-au simțit parte a Occidentului.

Suportul țărilor occidentale

Țările europene au avut nevoie în procesul lor de tranziție de expertiza occidentului. Două surse de expertiză au fost importante în acest proces.

Pe de o parte informațiile **directe** despre societățile occidentale capitaliste: informațiile difuze despre Occident, vizite în Occident ale experților români, contacte cu **experții practici** din instituțiile occidentale. Ambasadele occidentale (în mod special ambasadele Franței, Germaniei, Angliei, Olandei, US), au avut un rol foarte activ, mai ales în 1990.

Pe de altă parte **"experții în tranziție"** din instituțiile internaționale, FMI și Banca Mondială, care au avut misiunea de a sprijini țările din lumea a treia și, după 1989, țările foste comuniste.

Suportul occidental s-a confruntat de la început cu o problemă: **unitatea/varietatea** experienței occidentale. Toate țările occidentale aveau o structură comună: societăți capitaliste dezvoltate. Dar dincolo de această structură exista o largă diversitate. Nicio țară occidentală nu a prezentat modelul lor ca fiind cel mai bun. În aceste contacte, experții români au fost mereu avertizați de varietatea modelor occidentale, dincolo de modelul general. Cunoscând această, varietate, România trebuia să-și proiecteze **ea** însăși viitorul său.

Specialiștii români, deși formați în sistemul comunist, aveau informații importante despre occident: din școală, din literatura occidentală pe care o aveau la dispoziție, din mass-media occidentală, din cooperarea cu occidentul.

În chiar primele zile de după Revoluție, specialiștii români și-au asumat responsabilitatea de a imagina un program de schimbare.

Inițiativa a aparținut Profesorului Tudorel Postolache, un economist cu prestigiu. 1 200 specialiști români, la care s-a adăugat și experți occidentali, au elaborat un document important: **Schiță privind strategia înfăptuirii economiei de piață în România**. Documentul a fost adoptată prin Hotărâre guvernamentală (HG) în mai 1990, devenită astfel un document oficial al noii guvernări rezultată din primele alegeri libere după revoluție (iunie 1990).

Strategia se baza pe modelul de societate occidentală capitalistă. Textul sistematizează viziunea larg împărtășită în acele zile.

BOX Strategia Occident/ Postolache

- Modelul de organizare socială era cel a societăților europene capitaliste: o tranziție la modelul occidental.
- Strategia avea ca obiect societatea românească și direcțiile sale posibile de dezvoltare.
- Strategia urma să fie adaptată la condițiile specifice ale României.
- Cine va elabora strategia națiunii: **specialiștii români**, economiști, sociologi, istorici, psihologi, cu suportul specialiștilor occidentali.
- În centrul Programului, promovarea unei **economii de piață**. **Privatizarea** este componentă esențială a noului sistem, considerat însă ca un proces deschis, realizat în funcție de necesități și posibilități.
- reformă economică cu **creștere economică**, astfel încât, într-o perioadă relativ scurtă de timp, România să ajungă la nivelul mediu al Europei.
- Complementar reformei economice se prevede o **protecție socială accentuată**. Strategia "strângem azi cureaua" pentru a avea în viitor o situație mai bună nu trebuie acceptată. **Acum** colectivitatea trebuie să trăiască semnificativ mai bine. Nu se acceptă teoria "costurilor sociale inevitabile ale reformei". Eventualele costuri sociale trebuie de la început evitate sau absorbite "în mers".
- **Statul** urma să aibă un rol crucial în schimbarea socială a României.

Modelul occidental, exprimat în Strategia Postolache, susținută inițial de mulți specialiști români, a fost treptat marginalizat. Spre sfârșitul anului 1990 ea nu mai este invocată public, deși guvernarea Văcăroiu (1993-1996) s-a bazat în mare măsură pe ea.

Suportul instituțiilor internaționale: Modelul neoliberal

Pe la mijlocul anului 1990, au intervenit și **instituțiile financiare internaționale**. Țările occidentale, foarte active la început în sprijinirea României, s-au retras treptat, recomandând ca mecanism de suport cel oferit de instituțiile internaționale: FMI, Banca Mondială, UNICEF, UNDP.

Dacă țările occidentale ofereau o experiență diferențiată, invitând specialiștii români să-și identifice propria lor cale, FMI și Banca Mondială au venit cu o viziune proprie.

FMI și Banca Mondială a combinat **împrumuturile** cu **suportul tehnic**.

Strategia neoliberală

- În locul variatelor modele occidentale, s-a promovat un model unitar bazat pe **o concepție neoliberală**.
- **Domină o viziune mondialistă**. De la începutul obiectivul construcției noii economii trebuie gândită ca proces de **integrare a economiei românești în economia mondială**, "fără granițe".
- Pe fondul modelului economiei de piață, **o prioritate absolută este acordată privatizării rapide și complete**.
- **Nu este nevoie de o politică economică a țărilor**. Logica economiei este dată de mecanisme mondiale. Actorii privați acționează pe piața mondială.
- "Națiunea" și "interesul național" sunt un domeniu în curs de marginalizare. Invocarea acestor concepte este suspectată de "naționalism", care a sunat de la început de "naționalism extremist".
- Tranziția țărilor trebuie susțină mai ales nu de "experții" naționali, care nu au competența necesară, ci de **experții occidentali**, în primul rând FMI și Banca Mondială.
- **Stat mic economic**. Economia, reglată de mecanisme mondiale, trebuie eliberată pe cât posibil de intervenția statului. Politicul riscă să distorsioneze logica economicului.
- **Stat mic social**. Economia va soluționa prin mecanismele sale și problemele sociale. Funcțiile sociale ale statului trebuie reduse la sfera "grupurilor sociale cu risc". Filozofia "costurile sociale sunt în procesul tranziției inevitabile" și deci ignorate cât mai mult posibil. Atenția acordată prea mult socialului este un semn de mentalitate comunistă.

Strategiile tranziției: puncte comune și diferențe

Există, pe lângă punctele comune, diferențe importante între cele două strategii de tranziție.

- **Statul și economia**. Neoliberalismul consideră că economia a devenit deja sau este în curs rapid de integrare într-un sistem economic mondial cu logica acestuia. Statul și politica sa trebuie să se retragă din reglementarea economiei, altfel devine o frână a economiei mondializată. Țările occidentale dezvoltate, cel puțin în momentul actual, contrar acestei viziuni, își asumă un rol important în susținerea economiilor lor. Integrarea europeană nu diminuează, ci este complementară cu promovarea interesului național.
- **Statul și viața socială**. Modelul neoliberal consideră că economia asigură prin propriile ei mecanisme și satisfacerea intereselor sociale. Nu este nevoie de o politică socială nici globală și nici națională, ci eventual doar de politici centrate pe grupurile marginale "cu risc". Statele capitaliste dezvoltate, în practica lor actuală, consideră că economia nu asigură suficient problemele sociale și, în consecință, poliții sociale sunt necesare și intervenția statului este legitimă.

- **Configurații diferite ale statelor.** Diferențele de strategie dintre cele două modele generează profiluri relativ distincte ale statelor: neoliberalismul generează un "stat mic", care este numit și "stat de drept", în sensul că se concentrează cu prioritate, dacă nu exclusiv, pe funcțiile juridice ale statului. Sistemul juridic este în centrul statului mic. Statele occidentale dezvoltate tind să fie "state cu complexitate ridicată", asumând funcții economice, sociale și naționale importante. Aceste state vor fi "state mari". Criza, așa cum vom vedea în studiul următor, accentuează funcțiile statelor.

Cele două strategii de tranziție au produs modele de țară diferite ?

În întreaga această perioadă, ideologia neoliberală este "la modă". Ca orice orientare ideologică neoliberalismul este un program de organizare socială, care, în funcție de condiții, a fost aplicat în grade diferite. Nu cred că există o țară model de organizare neoliberală.

Țările occidentale doar parțial au fost influențate de modelul neoliberal, organizarea lor fiind determinată și de alți factori, inclusiv de propria lor istorie. De aceea ne așteptăm ca țările occidentale dezvoltate să aibă un profil **sensibil diferit de modelul neoliberal**.

Programul neoliberal a fost aplicat într-un grad mai ridicat de FMI și de Banca Mondială în țările subdezvoltate și în țările în tranziție. Ne așteptăm deci ca structura țărilor europene în tranziție să fie mai apropiată de modelul neoliberal.

Ne așteptăm însă și aici diferențe. Modul în care s-a realizat tranziția în Europa este rezultatul unei combinații între programul neoliberal și transferul direct de expertiză din occident, la care s-a adăugat experiența proprie a țărilor respective. Combinația acestor factori explică și evoluția relativ diferită a țărilor în tranziție.

Țările din centrul Europei și țările baltice s-au dezvoltat într-o interacțiune mai accentuată cu țările occidentale, organizarea lor social-economică va fi, în consecință, mai apropiată de modelul occidental. România și Bulgaria au fost mai "depărate" și mai puternic influențate de instituțiile internaționale. În țările din centrul Europei și în țările baltice, instituțiile internaționale s-au retras mai rapid. În România, suportul lor a durat mult mai mult și continuă în diferite forme și în prezent.

[1] Acest studiu este o parte a programului ICCV **Raportul social, Starea actuală a României: Direcții posibile de ieșire din criză**.

21 martie 2022

Calitatea vieții de toate zilele: Starea de bunăstare

Citit de: **591**

Link: www.romaniasociala.ro/calitatea-vietii-de-toate-zilele-starea-de-bunastare

Bucuria și fericirea. Bucuria este o stare de liniște, de pace, relaxare, este o plăcere difuză. Emoție liniștită. Ea poate să dureze perioade lungi. Poate fi continuă, dacă nu intervin stări de griji, de nemulțumire, de....nefericire. **Fericirea** este un vârf: **bucurie concentrată**. Dacă am asocia cu culorile, fericirea este un roșu intens.

Este dificil să distingă conceptual cu claritate fericirea de bunăstare/satisfacție. Poate cel mai clar este dacă ne întrebăm care sunt sursele celor două. Bunăstarea/satisfacție este o stare uzuală: are multiple surse ca o mâncare bună, o discuție cu prietenii... Ele sunt surse foarte pozitive, dar nu ale fericirii. Fericirea nu poate fi obținută zilnic, ci în împrejurări speciale, de vârf, cu realizări de vârf.

Calitatea vieții, așa cum o trăim, are și zone pozitive, dar și negative.

Starea de bunăstare de duminică.

E duminică. Mă trezesc. Să mai stau puțin în pat sau să mă scol ? Pot să aleg fără probleme. În fața mea este o **stare de liniște**. Nu "trebuie" să fac ceva. Desigur voi face ceva, dar sunt liber să fac ce o să vreau. Libertatea de duminică îmi dă o **stare de bunăstare liniștită**.

Mă întreb: ce este această stare de bunăstare ?

Nu îmi **simt corpul**. Nu mă doare nimic. Dacă nu simt corpul meu, asta îmi dă o stare de liniște.

Nu am griji de niciun fel. Desigur viața mea este plină de probleme, de ce ar trebui să fac mereu ceva ? Dar duminica este spațiul liber de probleme. Acestea vor veni luni, dar nu azi. Deci nu sunt probleme care să mă preseze urgent: nu trebuie să le răspund azi, duminică.

Nu sunt amenințări. Factori externi care pot să-mi creeze stări negative și care pot veni și azi. Astea mi-ar produce **griji**.

Spațiul în care trăiesc este frumos. Mă uit pe fereastră și văd peisajul obișnuit care îmi place, și pot sta un minut să mă delectez privindu-l. Soția încă doarme zâmbind. Ea, foarte activă, azi, duminică nu-mi va da "sarcinile" normale ale gospodăriei. Vom bea cafeaua împreună. Merg în biroul meu și azi am o bunăstare de duminică. Poate lucrez sau nu. Sunt liber să decid ce îmi va place.

Da, duminică este o zi de liniște: fără planuri, fără probleme, fără griji. De toate astea sunt liber și mă pot bucura de liniștea care mă înconjoară.

De regulă, eu lucrez și duminică. Dar nu am senzația de "trebuie". Voi face dacă vreau, când vreau și cât vreau. Și ce este cel mai important, lucrez ce îmi place.

Invidiez pe credincioșii care duminică merg la biserică. O fac cu bucurie și cunosc acolo o liniște sufletească. Da. Și biserica este o mare invenție a umanității. Biserica e pentru tine un spațiu special dacă ești credincios. Și chiar pentru mine, care nu sun credincios, viața creștină e o parte și a vieții mele, plină de evenimente foarte importante pentru viața mea: bucuria **Paștelui** și a **Crăciunului**, ritualuri creștine care marchează momente cruciale ale vieții mele, naștere, căsătorie, moarte. Aceste evenimente nu pot să dispar din memoria noastră.

Sunt și mari "spectacole" tradiționale nereligioase: **Anul nou, ziua de naștere** a celor din familie, **ziua căsătoriei**. Dar și întâlnirile care celebrează unele evenimente colective ale vieții: terminarea școlii, a facultății. **Întâlnirile cu prietenii** sunt și ele spații ale bucuriei. Tradiția consolidează patternul acestor evenimente. Ele vin obligatoriu, dar cu plăcere și emoție.

Duminicile sunt o mare descoperire a umanității. Nu produc lucrurile practice, ci doar bucurie, relaxare, plăcerea de a face ce îți place.

Starea de bunăstare în Sâmbătă.

Și **Sâmbăta** este o mare inovație. În ea nu mai lucrezi "ce trebuie la serviciu". Nici ea nu este dedicată muncii. Faci tot "ce trebuie" pentru familie și pentru tine. Tot "lucrezi", dar ceva diferit de ce lucrezi în timpul săptămânii.

Sâmbăta este deci ziua "pentru casă". Cumpărături, aranjarea casei, pregătitul mâncării și pentru duminică. Sâmbătă fac tot ce are nevoie "casa".

Sâmbăta e un spațiu de liniște activă, cu bucuria de a pregăti ziua următoare.

Starea de bunăstare a concediului

Concediul este o duminică de câteva săptămâni. Obligatoriu nu-l faci acasă. Te eliberezi de problemele gospodăriei: alții au grijă de ce îți trebuie. În plus este un spațiu în care faci ce îți face mare plăcere: mergi la mare, plaje și baie. La munte, faci plimbări și excursii. Vizitezi locuri frumoase și interesante. Și concediu este sațiu în care faci ce vrei, nu ce trebuie.

Concediul întrerupe rutina și introduce masiv varietate și plăcere. Ai nevoie de concediu. Și concediu este spațiul libertății. Îl alegi liber. Plin de evenimente plăcute pe care le amintești cu plăcere toată viața. El dă culoare vieții.

Și el o inovație: momente de vârf al calității vieții tale.

Dar "**săptămâna**" ?

Săptămâna, adică luni-vineri, are un alt profil. Se consideră că este spațiul **muncii**. Aici faci ce trebuie: faci ceva pentru ceilalți și pentru tine pentru a obține resursele financiare trebuitoare pentru celelalte zile. Dar această formulare este o simplificare deformantă. Munca oferă și ea stări de bunăstare. Intri într-un spațiu social: colegii. Bucuria relațiilor colegiale. Și munca propriu-zisă poate fi o sursă de bunăstare: îți oferă posibilitatea să fii un bun profesionist să-ți dezvolti capacitățile. Șansa să face ceva cu sens. Și aici totul depinde de tine.

Hm, chiar așa e viața noastră ? Evident, nu întotdeauna. Viața noastră e plină și cu **neplăceri**, cu **eșecuri**, "**ghinioane**", **șefi incompetenți și abuzivi**; o **societate prost organizată**, care nu merge așa cum ar trebui. Desigur, **contextul** vieții tale este foarte important. El este o parte a vieții tale pe care doar

parțial îl poți controla. Dar depinde foarte mult de tine: cum fructifici oportunitățile și cum eviți neplăcerile.

Eu vă doresc să aveți numai **bucurii** și să faceți tot ce puteți să ai și momente de **fericire**.

15 februarie 2022

O mărturisire întârziată

Citit de: **600**

Link: www.romaniasociala.ro/o-marturisire-intarziata

De regulă scriu și rescriu de cel puțin 5-6 ori un text. La sfârșit, am însă o rețineră de a reciti textul publicat. Probabil, în inconștient, am temerea că nu a fost ceea ce ar fi trebuit.

Soția mea mi-a spus că a primit un interviu dat de mine, cred în 2016. De regulă, soția mea este foarte critică cu textele mele. De aceea am fost teribil de impresionat că mi-a spus că i-a plăcut foarte mult interviul dat atunci. Și, de această dată, după 6 ani, am avut rețineră de a-l asculta. Dar l-am ascultat. Nu știu dacă vreodată mi-a plăcut atât de mult un text al meu. Nu cred că astăzi aș putea să exprim mai bine cum gândesc și cum simt. Și, de această dată, fără modestie, sunt impresionat de cât de înțelept am putut fi atunci.

<https://youtu.be/shKGzTsXhhM>

02 februarie 2022

"Tranziția" românească așa cum o trăiesc oamenii

Citit de: **92**

Link: www.romaniasociala.ro/tranziția-românească-asa-cum-o-traiesc-oamenii

Zamfir și Mircea Dumitrana^[1]

Studiul are două părți: **Revoluția Română 89**, descrisă de un observator sociolog, și **Tranziția românească** (1990-2010) înregistrată de instrumentul specializat al ICCV.

Mirarea unui sociolog

Cineva a spus că știința începe cu **mirarea**. Această afirmație probabil este foarte adevărată în cazul sociologiei.

Când suntem obișnuiți cu realitatea și nu ne mirăm de se întâmplă, mai mult crezând că am și înțeles-o, este clar că nu avem nicio șansă să facem știință.

Evenimentele declanșate în România 1989, pe care le-am numit destul de mulți, dar nu toți, cu termenul de Revoluție, erau așteptate cu **nerăbdare**. Au venit, dar ne-am mirat că multe lucruri nu au fost așa cum ne așteptam. Despre Revoluția 89 au vorbit foarte mulți. Dar prea puțini sociologi. Pentru unii Revoluția 89 a rămas un mister.

Ce a urmat, și încă nu s-a terminat după 32 de ani, a fost desemnat cu termenul de **tranziție**. Pentru mulți a fost ceva de la sine înțeles. Nu se miră și deci, dacă teoria mea este corectă, nu au nicio șansă să facă sociologie. *În realitate*, Tranziția românească nu s-a petrecută nici ea cum ne-am așteptat.

Ca sociolog, am un principiu. Despre realitatea românească mulți produc analize adesea captivante. Dar ei pornesc de la o percepție difuză a realității. Deși posibil foarte "pătrunzătoare", ea nu este sociologie. Ca să faci sociologie trebuie să pornești de la **date sociologice** despre realitate, de la **fapte sociologice**. Adică despre realitate, dar nu descrisă intuitiv, ci captată de instrumentele observatorului sociolog.

Ce date dispunem despre Revoluția 89 și despre Tranziția românească ?

Despre Revoluția română 89 avem multe date înregistrate de "observatorii naturali", de oamenii care au trăit Revoluția. Avem și "teorii" făcute pe intuiția realității, adesea interesante, dar nu pe date culese de sociolog cu instrumentele sale specializate. ICCV, întemeiat pe 2 ianuarie 1990, a fost conceput de la început ca un mare producător de date sociologice despre realitatea românească.

Cel mai important instrument al ICCV de producere de date este diagnoza **calității vieții**, un instrument de înregistrare a *stării de spirit a populației românești*. În primii 21 ani de tranziție, 1990-2010, s-au realizat **13** diagnoze pe eșantioane naționale reprezentative. Același instrument aplicat timp de 21 ani și o imensă bază de date unică în lume cred eu.

Ideea a fost a mea. O inițiasem în anii 70. Dar în perioada tranziției, l-am solicitat pe colegul meu profesorul Ioan Mărginean, specialist în culegerea de date sociologice. El a produs o bază de date imensă de o valoare pe care încă nu o prețuim suficient.

Ni s-a întâmplat ceva curent în sociologie: o capcană. Un efort imens de culegere/ producere de date sociologice, dar când le avem, le luăm ca "date". Nu ne mirăm suficient de ele. Realizăm că datele, chiar culese sociologic, organizate cuminti în tabele foarte utile, nu vor să vorbească ele însele. Suntem adesea dezamăgiți în fața datelor. Produse cu eforturi enorme, ele par să spun doar adevăruri empirice plate, nu prea interesante. Dar ele pot fi făcute să vorbească interesant. Metodologia producerii de fapte trebuie completată cu metodologia "scoaterii" semnificației "ascunse" a lor.

Au mai trecut 10 ani și am fost mereu sâcâit că avem în față o bază imensă de date sociologice care nu spun ceva interesant. Timpul creează o anumită detașare. Și poți să le vezi mai bine.

Acest studiu este un început de a face ca datele sociologice să spună multe lucruri interesante.

Nu poți vorbi despre Tranziția românească dacă nu începi cu Revoluția 89. Ce pot spune ca sociolog despre Revoluția 89 ? Noi sociologii cam am ignorat acest eveniment complex și unic în lume. Nu avem date sociologice. Sunt multe date, dar difuze și ar trebui culese sistematic și organizate.

Ca sociolog trebuie să mă mir, nu să mă plâng. Nu am date culese de sociologi. Atunci cum faci o analiză sociologică a Revoluției române ?

Dar iată, am la dispoziție datele obținute de un sociolog-participant la Revoluție. Extrem de fragile și incomplete. Dar produse de un sociolog care se presupune deține o capacitate educată de observare. Și acest observator sunt eu însumi.

Prima parte a acestui studiu este dedicată Revoluției 89: observațiile unui sociolog-participant, deci o sursă legitimă de date sociologice, care recunoaște cu smerenie imensa parțialitate și fragilitate a datelor oferite.

În partea a doua a studiului se prezintă, cu ajutorul neprețuit al colegului meu Mircea Dumitrana, datele culese timp de 21 ani de alt coleg, Profesorul Ioan Mărginean.

Timp de 45 de ani românii au fost umiliți de sistemul comunist. Nimeni nu i-a întrebat dacă îl vreau.

Au trecut 32 de ani din 1989. O nouă criză. E momentul să vedem unde acum ne aflăm.

Economiștii oferă un "termometru" economic populației: PIBul. Și alți indicatori economici. Merge economia mai bine în acest an față de anii trecuți ? Dar românul nu deschide de regulă statistica să vadă dacă o duce mai bine. Când merge și ia salariul și apoi la piață și face cumpărături face și el o evaluare: o duce mai bine sau nu ? Ce crede românul e un fapt foarte important pentru sociologie.

Sociologii au considerat că e de datoria lor să completeze indicatorii economici cu indicatori sociali. *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, Academia Română, a oferit o măsură a progresului uman în perioada tranziției: **43 indicatori ai calității vieții** măsurați în 13 ani, în perioada 1990-2010.

Raportul unui observator sociolog-participant la Revoluția 89

Tranziția a început cu Revoluția. Cum au trăit românii în cele câteva zile ale revoluției române în decembrie 1989 a ce se numește Revoluția română. ?

Nu avem date "sociologice" despre acele câteva zile. Trebuie să vă mulțumiți cu experiența mea a Revoluției române. Și cu experiența a câțiva alți sociologi.

1989. Decembrie. Nemulțumirea creștea. Trebuia să ajungă la o limită pentru a exploda. S-a petrecut la Timișoara în 16 decembrie. Istoria a trimis un mesaj dur cu mulți morți: încă NU. Apoi a fost Bucureștiul: 21-22 decembrie. A fost Revoluție și Istoria nu mai avea ce face.

În primul rând, ce a fost Revoluția. Ca sociolog, am considerat că este de datoria mea să nu ratez un asemenea eveniment, unic în istoria țării, și am "trăit/ văzut" Revoluția. Deci, declarația mea ca sociolog martor/ participant.

" **14 decembrie Timișoara.** De la *România liberă* aflăm că a izbucnit Revoluția la Timișoara. Ar trebui să facem ceva să-i ajutăm pe timișoreni. Dar cum ? Cu o zi înainte am primit un telefon din Timișoara: verișoara lui Lulu. În hohote de plâns: *trag în noi, salvați-ne !* Ne-am simțit neputincioși. Ce puteam face noi, Lulu și Eu ? Timișoara a fost înăbușită. Se spunea, foarte mulți morți.

21 decembrie 1989: București. Oamenii sunt în piață. Tensiune. Vine și armata și tancuri. E clar. Ca în Timișoara. Aud focuri de armă. Oamenii fug în toate direcțiile. Plec acasă. Aflu că a rămas un grup destul de mic în fața *Intercontinentalului/ Arhitecturii....* În timpul nopții piața a fost curățată în forță. Se spune că sunt mulți morți. Gândesc: urmează represiunea.

22 decembrie. Dimineață. Liniște. E clar. S-a sfârșit. Desigur, nu definitiv. Acum nu, dar lucrurile nu pot rămâne așa. Va urma o nouă perioadă de liniște forțată până la o altă explozie. Prozaic: îmi aduc aminte că nu mai am pic de benzină în mașină și nu știu ce va urma. Să încerc măcar să umplu rezervorul. În drum spre *Casa Scânteii*. O imensă masă de oameni vin în liniște spre centrul orașului. Erau și câțiva milițieni care însă par a asista în liniște. De unde sunt ? "*De la întreprinderea... și de la întreprinderea și de la.... Ieri eram mulți, dar dezorganizați. Nu știam ce să facem. Dar acum suntem foarte mulți. Am aflat că vin spre centru și din alte părți ale orașului, din alte întreprinderi. Da, azi se va încheia.*"

Las mașina acasă și merg și eu. În centru o masă mare de oameni. De la *Eva* drumul este plin cu tancuri și soldați. O masă de oameni și un lanț de soldați care blochează drumul. Observ cu o anumită surpriză: mai multe femei erau în primul rând și se adresau soldaților. O fată îi spunea unui soldat: *Voi sunteți ca și noi. Voi îl apărați pe "ăsta" ? Și ce o să faceți ? Veți trage în noi ?* Soldatul, aproape un copil, cu arma în mână, lacrimile îi curg pe față.

Tancurile se pun în mișcare. Deci vin spre noi. Suntem paralizați. Surpriză. Tancurile se întorc și pleacă. Soldații se retrag. Nu înțelegem ce se întâmplă. Șovăitori mergem spre Piața Palatului. Vizavi, în clădirea Comitetului Central, oamenii pătrunseseră înăuntru și aruncau pe ferestre portretele lui Ceaușescu. Se zvonește: *Ceaușescu a fugit*. Se pare că s-a încheiat. Plec acasă. În stradă relaxare plină de veselie. Sunt impresionat de o femeie. Cu fericirea pe față oferă, gratuit,

sandvișuri de la magazinul ei. La televizor... Am și eu un sentiment pe care foarte rar l-am mai avut: s-a făcut Revoluția. Și plec acasă."

Pe 22 decembrie pe stradă am văzut oameni fericiți. Deodată s-au simțit eliberați. De acum își pot face ei Istoria.

A fost Revoluție sau altceva ?

Deci a fost Revoluție ? A spune că a fost Revoluție, consecințele sunt enorme. S-a schimbat cursul Istoriei. Și Revoluția îți acordă niște drepturi importante. Nu te joc cu această vorbă.

Am fost surprins. În numele istoriei, câțiva "specialiști" declară cu acreală: *ei, ce revoluție ? nici pomeneală. O lovitură politică. Și, de fapt, a fost piața plină de turiști ruși. Un grup politic a pus mâna pe putere. "Revoluție la televizor". "Și apoi, nici la Timișoara nu a fost chiar evoluție. Un grup care îl apărau pe Tokes."*

Am văzut și un film despre "revoluție" cu același mesaj. Revoluția dintr-un orașel. La televizor, un participant la revoluție este solicitat să explice telespectatorilor cum a fost. Da. Am fost mai mulți în piața din centru. Ne-a fost frică. Dar am stat și... O discuție. Cine au fost domnule ? Eu n-am văzut pe nimeni. Tu ai fost ? Ei, bine.... Până la urmă, ca telespectator, conclud: Revoluția a fost, dar în piață nu a fost nimeni.

Filmul mi-a făcut greață. Întotdeauna un film vrea ceva. Cu siguranță într-un oraș, și nu numai în unul, a fost așa. Și că unii au vrut să profite și să se dea "revoluționari". Ei și ce ? Cine a văzut doar "revoluția" la acel film a conclud: o cacialma.

Dar oamenii ce vroiau ?

Ce vroiau oamenii de la Revoluție nu prea știau. Așa se întâmplă întotdeauna. Ceva știau cu claritate. Nu mai vroiau regimul lui Ceaușescu. Încă ceva clar: ca în Occidentul prosper. Cum vedeau ei societatea viitoare? Mai mult sau mai puțin ca societatea existentă, dar salarii mult mai mari, magazine pline cu tot ce îți dorești. Și libertatea de a merge oriunde în lume. Și fără frică de securitate. Nu numai fără Ceaușescu, ci fără partidul comunist. O lume mai bună.

Dar poate un alt tip de comunism ? Cu siguranță nu. Poate ar fi venit cineva cu un program "*comunism cu față umană, rațional și eficient*". NU. Nu din motive practice. Occidentul a demonstrat că a realizat o prosperitate mult superioară celei socialiste. Experiența comunismului sovietic și ceaușist a fost suficientă. Propaganda occidentului a fost și ea eficientă. A convins. Și apoi comunism însemna în primul rând o conducere politică cu partid unic. Și sistemul sovietic. Ca tip de conducere era complet discreditată. Ceaușescu sau câțiva "adevărați comuniști". NU. Economia nu era rea, dar condusă politic și birocratizată. Oamenii vroiau un capitalism prosper, un capitalism cu față umană. NU doar eficient.

Oamenii sunt dați din nou afară din stradă: "teroriștii"

"22 Decembrie după masă. Oameni fericiți în stradă. Au reușit. Și lumea va fi altfel.

Se trage din nou. Ce se întâmplă ? Apar "teroriștii" fără chip. Haos. Oamenii au trebuit să părăsească strada, ocupată simbolic de armata care apără revoluția. Ei, prea multă speculație... Dar e ceva care nu se potrivește.

23 decembrie dimineața. Nu înțeleg nimic. Cine sunt teroriștii ? Ce vor ? Vor să recucerească puterea ? Nu par să aibă o asemenea intenție. Și noua putere nu pare să fie prea îngrijorată. O pasivitate curioasă.

Am o reacție ne tipică pentru mine. Sunt furios și vreau să vorbesc cu Iliescu. Nu vreau să intru în noua putere, dar să facă ceva cu teroriștii. Toți spun că e periculos de mers pe stradă. Dar eu eram prea furios. Alte surprize. Ajung la clădirea Comitetului Central, vizavi de Palat. Eram convins că Iliescu e acolo. Tancuri. Armată. Vreau să intru. Nu e voie. Cum adică ? Să anunțăm pe cineva. Aștept. Încep să înțeleg ce e cu teroriștii. Din palat se trage spre noi. Ne protejăm în spatele tancurilor. Trag soldații în Palat. Dar ceva mi se pare curios. Îl întreb pe un locotenent foarte tânăr: "se trage în noi, dar pe pereți nu văd niciun semn de gloanțe". Locotenentul, și el foarte mirat. Aveți dreptate. Nu mă gândeam. Probabil că se trage cu gloanțe oarbe. Dar în palat sunt doar câțiva. De ce nu-i capturați ? Nu am primit ordin. De asta nu e prins niciun terorist. Se deschide ușa și sunt invitat înăuntru. Îl văd pe colegul meu, sociologul Gheorghe Nicolae: "*Domnule profesor, vă rog plecați. Nu stați aici. Dar... Domnul Iliescu nu e aici. E un haos.*" Nu mai vreau să vorbesc cu Iliescu și plec acasă.

Revoluția începe cu stângul. Toate lumea se întreabă: ce naiba se întâmplă ? Cine sunt teroriștii. Și ce se vrea cu ei ? Mie îmi plăcea Iliescu, Un om inteligent, organizat și corect. Dar încep să am unele îndoieli. El pare că nu e interesat de teroriști. Nimeni nu are vreo explicație. Nici acum nu s-a aflat. Cum naiba nici măcar să ai vreo ipoteză ? Deodată teroriștii dispar. Și omorârea lui Ceaușescu. Da, merită. Dar nu așa."

Din nou unii vor să ne dea afară din stradă

"Ianuarie 1990. După stângul vine dreptul. Cum tot stângul ? Înțelegerea mea sare în aer. Eram convins că există un larg consens. Vrem cu toții o nouă societate de tip occidental. Și suntem liberi să facem lumea pe care o vrem. Și de astă dată noi decidem. Nu va fi o problemă să găsim împreună direcțiile de schimbare.

Dar nu e așa. Apar partidele istorice. Voi, cei mulți, sunteți *comuniști*. Noi suntem câțiva, dar știm ce trebuie: **fără comuniști**. Care comuniști ? Și ce vreți de fapt ? Unde naiba e democrația ? Eu credeam că rămăseseră foarte puțini comuniști reali. Iar apar unii care vor să-mi ia dreptul de a gândi.

Profesorul Postolache a venit cu o soluție democrată. 12 000 de experți au elaborat o *Strategie a tranziției*. În luna mai, *Strategia* a fost aprobată printr-o Hotărâre de guvern. Ea urma să stea la baza noii guvernări alese.

Dar iar nu înțelesesem bine. Strategia Postolache, aprobată de guvern, este rapid uitată. Vin instituțiile financiare mondiale cu un alt program.”

Tranziția monitorizată de Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) a realizat un program cred de valoare istorică: **13** evaluări pe eșantioane naționale reprezentative a stării de spirit a populației. Tema centrală: **calitatea vieții**, prima perioadă a tranziției, 21 ani: 1990-2010. O imagine unică în lume.

Câteva precizări metodologice. S-a folosit o scală de 1/5: **1.** Foarte prost, foarte puțin sau deloc **2.** Prost, destul de puțin **3.** Nici mult, nici puțin. **4.** Destul de bine, de destul de mult **5.** Foarte bine, foarte mult.

SEDA[2] oferă o procedură de evaluare a stării sistemelor sociale, pe baza datelor oferite cu scale de 1/5:

- **1,00–3,00 : Stare critică**
- *3,01–3,25: Situație post-critică, pre-normală*
- * *3,25–4,00: Stare normală a sistemului*
- * *4,01–5,00: Stare foarte bună*

Să nu fim induși în eroare de scala utilizată. O medie sub punctul **3** înseamnă că 50% respondenți sunt nemulțumiți de situația lor. Asta nu înseamnă o stare de echilibru, ci de grav dezechilibru. Un sistem social echilibrat este caracterizat de faptul că o mică proporție a oamenilor, aproximativ 17% din populație, sunt nemulțumiți cu viața lor și restul, în jur de 82%, mulțumiți în grade diferite. Țările occidentale cu o stare economică și socială echilibrată aproximativ 82% persoane se declară satisfăcute cu diferitele componente ale vieții lor.

Starea societății

***Cum este condusă țara ?*[3]**

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.26	.80	.64	.61	.72	.79	.63	.73	.26	.89	.57	.52	.73
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Doar în primul an după Revoluție, 1990, deși pe panta pozitivă a scalei, **3,26**, indică o stare de tensiune a vieții sociale, o situație *pre-normală*.

După primul an, întreaga perioadă a tranziției este constant evaluată negativ de majoritatea populației, sub 3,0: țara este condusă prost. Doi ani prezintă chiar estimări *medii de prăbușire*, cum foarte rar se poate găsi în datele obținute de sociologi: 1999 (**1,89**: guvernarea PNȚCD) și 2010 (**1,73**: președinte Băsescu).

Posibilitatea de a influența modul în care este condusă țara

Este tranziția în România caracterizată de o organizare democratică ?
Democrația înseamnă dreptul și oportunitatea practică a oamenilor de **a influența modul în care este condusă țara**.

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.04	.52	.58	.57	.68	.54	.51	.42	.53	.53	.43
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Aceste date ridică o problemă nouă. Ceva mai mult de două secole, Occidentul a introdus sistemul alegerilor libere drept un criteriu solid al existenței democrației. Dar dacă, conform sondajelor sociologice pe eșantioane naționale reprezentative, oamenii în mod constant estimează că posibilitatea lor de a influența cum e condusă țara se plasează șocant între *foarte scăzută și scăzută*, mai putem considera că suntem o țară democratică ? De fapt scandalul alegerilor din București, dacă nu este soluționat transparent și decisiv, vor crea dificultăți majore de credibilitate la viitoarele alegeri.

Viața politică din țară

Nu numai conducerea țării, ci în general viața politică a României este evaluată predominant negativ. Doi ani cu evaluări medii între prost și destul de prost: **2010** și **1999**.

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.52	.05	.34	.42	.35	.40	.70	.50	.12	.84	.31	.25	.67
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Măsura în care puteți influența luarea deciziilor în localitatea în care trăiți

Posibilitatea de a influența localitatea în care trăiești este accentuat negativă. Aici democrația nu funcționează deloc.

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.14	.15	.86	.89	.90	.89	.83	.87	.76	.85	.94	.87
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Cum apreciați schimbările din societatea românească ce au avut loc după 1989?

Nu numai mecanismele politice ale tranziției sunt considerate a fi nedemocratice, dar și rezultatele, schimbările sociale care au avut loc după 1989, sunt estimate a fi negative.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.91 .90 .06 .92 .72 .41 .77 .80 .42

Schimbările după 1989 pe dumneavoastră v-a avantajat sau v-a dezavantajat ?

Impactul negativ asupra vieții oamenilor a fost accentuat. Revoluția nu a îmbunătățit viața oamenilor.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.74 .66 .61 .42 .62 .67 .53

Relațiile dintre oameni în societate

Calitatea mediului uman este și ea predominant negativă.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.61 .73 .74 .79 .96 .82 .73 .68 .83 .94 .74

Posibilitatea de a vă afirma în viață

Afirmarea în viață depinde de fiecare, dar și de contextul vieții. În perioada tranziției românești oamenii estimează că contextul vieții este mult mai puternic decât voința proprie. Deci posibilități de afirmare sunt proaste.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.67 .55 .62 .42 .30 .41 .33 .30 .26 .17 .38 .42 .43

Situația personală

Veniturile familiei în raport cu necesitățile ?

Veniturile sunt estimate, în raport cu necesitățile, contant proaste. În doi ani, 1998 și 1999, chiar spre a fi foarte proaste.

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.40	.24	.07	.06	.03	.00	.97	.90	.01	.27	.16
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Condițiile de viață se înrăutățesc de la an la an

În prezent, condițiile de viață comparativ cu cele din anul anterior sunt mai bune sau mai rele?

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.57	.56	.53	.47	.62	.45	.40	.11	.55	.72	.08
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Pentru a spori veniturile, faceți ceva suplimentar ?

Deși veniturile sunt complet insuficiente, datele indică disperarea: nu pot face nimic.

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.55	.49	.51	.62	.67	.61	.59	.47	.65	.30
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Profesia pe care o exercitați

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

,39	,45	,73	,69	,73	,63	,59	,56	,56	,55	,47	,50	,72
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Prin efort fiecare a obținute, în ciuda condițiilor, rezultate apreciable în viață

990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	003	006	010
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

.15	.00	.50	.55	.40	.50	.38	.43	.38	.34	.41	.58	.56
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Viața în familie

Spre deosebire de viața în sferele publice de viață, viața în familie este estimată a fi foarte bună.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.80 .83 .06 .08 .07 .03 .98 .00 .94 .92 .03 .06 .00

Relațiile din familie

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.18 .11 .08 .11 .02 .03 .99 .01 .11 .10 .12

Satisfacția cu viața

Criteriul global al calității vieții, *satisfacția cu viața*, ia în întreaga perioadă valori negative, cu o singură excepție minoră.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.96 .95 .81 .92 .85 .83 .74 .71 .96 .07 .99

În ciuda situației prezente, viitorul e privit cu optimism.

Situația "actuală" este în decursul primilor 20 de ani de tranziție proaste. Dar în ce privește viitorul, așteptările sunt mai degrabă optimiste, dar moderat. Excepție fac doi ani de criză profundă, 1998 și 1999, Când așteptările față de viitor sunt și ele negative.

990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 003 006 010

.48 .28 .27 .24 .82 .22 .93 .88 .12 .14 .18

Și acum, după 32 de ani de la Revoluție, oamenii se întreabă: Ce a fost ? S-a întâmplat ce speram?

Evaluarea globală a calității vieții comunității

Stare critică	Stare pre- normală	Stare normală	Stare foarte bună
0,00 - 3,00	3,01 3,25	- 4,00	3,26 - 5,00
			4,01 -

Stare
echilibrată a
Calității Vieții **17%** **17%** **50%** **17%**
SEDA

Starea
CV: România în tranziție = $\frac{259}{52,9\%}$ = $\frac{65}{13,3\%}$ = $\frac{151}{30,8\%}$ = $\frac{15}{3,1\%}$ =

Sunt luate în considerare în această analiză **42** dimensiuni ale calității vieții, măsurate în 13 ani. Câteva dimensiuni nu au fost măsurate în fiecare an. În total au fost măsurate **490** de variabile/ indicatori.

* Configurația stării sociale a României în perioada tranziției este complet de cea a unei societăți echilibrate. Starea de normalitate are o configurație pe care eu am numit-o SEDA: un segment relativ redus de nemulțumire (o șesime, adică în jur de **17%**) și restul comunității (în jur de **82%**) mulțumită de viața ei în diferit grade. În perioada tranziției, majoritatea populației este nemulțumită de diferitele componente ale vieții sale. Indicatorul global al calității vieții subiective, **satisfacția vieții**, exprimă starea generală de nemulțumire: valori predominant negative.

* În cei 21 ani de tranziție nu se înregistrează o tendință de îmbunătățire a stării subiective a comunității, ci fluctuații, cu ani de cădere a valorilor calității vieții și reveniri minore. Căderile cele mai accentuate, perioade de criză gravă, se înregistrează în anii 1998-99 și 2010: indicatori cu valori extrem negative, sub **2,0**.

* Valorile cele mai scăzute se înregistrează la evaluarea funcționării politicului (*Modul în care este condusă țara*, de exemplu) și a componentelor personale care depind de politic. Este cazul veniturilor obținute de familie.

* Conducerea politică este factorul determinant și al crizelor calității vieții comunității.

* La unele componente ale vieții comunității se înregistrează valori care pot fi considerate **catastrofale**: evaluări negative extreme, medii sub valoarea **2,00, 39** din totalul de **490** evaluări înregistrate, adică **8%**.

* Calitatea vieții familiei este singura sferă a vieții care ia valori medii foarte ridicate, peste **4,00** pe scala noastră: calitatea relațiilor de familie, de exemplu.

[1] Mircea Dumitru administrează baza de date "Calitatea Vieții" și se ocupă de analizele statistice.

[2] Cătălin Zamfir, *Structura distribuției indicatorilor de calitate a vieții*, Revista *Calitatea vieții*, nr.3. 2021

[3] Boldite sunt valorile negative, sub 3,01. Cu italice sunt valorile pozitive, peste 3,0.

20 ianuarie 2022

Două tranziții ale țărilor europene?

Citit de: **102**

Link: www.romaniasociala.ro/doua-tranzitii-ale-tarilor-europene

În articolul anterior (*Care e cauza subdezvoltării României: I, 20 ianuarie*) s-a argumentat teoretic ipoteza că în Europa sunt două modele de tranziție: un model apropiat ca profil de orientarea vestului european, cristalizat în perioada 1945-1970 și model bazat pe filozofia neo-liberală promovată de instituțiile economice mondiale (FMI și Banca Mondială). Aici voi supune ipoteza unui test empiric: ipoteza a două modele de tranziție este susținută de datele empirice ?

Modelul țărilor europene occidentale au fost cristalizate în anii 1945-70. Ieșirea din criza generată de cel de al doilea război mondial a avut ca obiectiv reconstrucția social-economică a țărilor. Acest model a fost modificat în timp, dar structura lui fundamentală nu a fost modificată: Franța, Germania, Olanda, Suedia....

Modelul tranziției, bazat pe viziunea neoliberală, a fost promovat la început de instituțiile mondiale care au preluat responsabilitatea de a coordona procesul de tranziție.

Toate țările europene în tranziție au fost de la început bazate pe modelul tranziției neoliberală. Situația actuală țărilor în tranziție s-a diferențiat pe parcurs. Un grup de **8** țări în tranziție, Republica Cehă, Polonia, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Lituania, Letonia, Estonia, influențate la început și ele de modelul neo-liberal, destul de repede au adoptat mai mult modelul vest-european. Și un grup de **2** țări, România și Bulgaria, a căror tranziție a fost ghidată de instituțiile mondiale chiar până în prezent. Nu voi analiza aici cauzele alegerii unei strategii sau a alteia, ci efectele acestor opțiuni. Între cele două grupuri de țări sunt diferențe finale substanțiale[1].

Sunt comparate trei grupe de țări europene: țările "vest-europene" cu tradiție (EU 16,17/ 18), Germania, Franța, Olanda, Suedia..., țările în tranziție mai apropiate de modelul Vest-european (UE 8) și România și Bulgaria (UE2). Aici mă voi opri doar asupra situației României în raport cu celelalte țări europene.

Performanța economică a tranziției românești comparativ cu alte țări în tranziție: primii 10 ani de tranziție

Diferențele dintre cele două grupuri de țări în tranziție sunt clare încă din primii zece ani, 1990-1999.

	Polonia	R. Cehă	Ungaria	Bulgaria	România
PIB în 1999 ca % din 1989	247,7%	225,6%	203,5%	114,3%	79,9%

Important este anul în care s-a atins nivelul din 1989.

Polonia, Republica Cehă, Ungaria	1993
Slovenia	1994
Bulgaria	1998
România	2004

Venitul disponibil *median* pe persoană (adult echivalent), la paritatea puterii de cumpărare, 2018

EU 15	17 256 EURO
EU 8	7 450
România	2 942

Est interesant de comparat performanțele economice ale României în cele două procese de "tranziție", cea comunistă și cea capitalistă: PIB după **17** ani ale

celor două tranziții. Dacă obiectivul "tranziției" socialiste a fost dezvoltarea economiei în structurile socialiste, "tranziția actuală" a fost doar schimbarea structurii sociale a economiei, considerând că, de la sine, noua structură capitalistă va produce ea însăși creșterea economică.

Tranziția comunistă: 1945 = 100 1972 = **1 006,1%**

Tranziția capitalistă: 1989 = 100 2006 = **147,1%**

Rolul statului: Statul mic

Statul este variabila cheie între diferența dintre strategia vest-europeană 45-70 (rol important al statului) și strategia promovată de neoliberalism (stat mic).

Rolul statului exprimat prin cheltuielile publice ca % din PIB.

	2018
UE15	46,6%
UE28	46,1%
Bulgaria	36,9%
România	35,2%

Alt indicator al rolului statului: numărul de angajați în sistemul public la un milion de populație (2019).

Suedia	168
Germania	136
Franța	124
Lituania	114
UE27	109
Ungaria	102
R. Cehă	94
Bulgaria	80
România	62

În România, în ultimul timp s-a exprimat chiar intenția politică de a se diminua numărul de angajați în sistemul public.

Rolul mic al statului se exprimă și prin gradul polarizării sociale: **Indexul GINI** al României este în 2016 cel mai ridicat în UE.

EU28 30,8

România '89 24

România 2016 34,7

Distribuția valorii nou create exprimă și ea diferențierea clară: în România proporția profitului în totalul valorii nou create este cea mai mare în UE (semestrul 4, 2014):

EU15 40,9%

EU 8 39

România 62,2%

Efectul social al strategiei tranziției adoptate în România, **sărăcia**, este foarte accentuată în România (EUROSTAT 2015):

Deprivarea materială severă

EU15 7,2%

EU8 10,3%

România 23,8%

Cheltuielile publice de protecție socială (2016).

UE28 19,1%

UE8 14 %

România 11,6%

Starea de spirit a populației

Românii au vrut schimbarea în direcția modelului occidental, dar modul în care ea a fost realizată este foarte nemulțumitoare.

Cum estimează românii în 2010 schimbările după 1989

Mai bune 13%

Mai proaste 54%

Cum estimează românii direcția în care țara merge ? (2019)

Bună 18,5%

Proastă 76,4%

Sunt românii satisfăcuți cu viața lor (2015) ?

Satisfăcuți

UE 18 83%

UE 8 76%

România 59%^[2]

După 32 ani, România, alături de Bulgaria, este net mai depărtată de standardele vest-europene la cei mai importanți indicatori de performanță a tranziției. Celelalte 8 țări în tranziție sunt mai apropiate de standardele vest-europene.

[1] Datele vor fi preluate dintr-un studiu în care analizele sunt mai ample. Cătălin Zamfir, HOW GOOD OR BAD WAS THE ROMANIAN STRATEGY OF TRANSITION, în Revista Sociologie românească, nr. 2/2021. Prezentarea datelor statistice sunt prezentate într-o formă simplificată. Cine este interesat mai mult le pot găsi în lucrarea menționată mai sus. Trebuie însă să menționez că toate datele utilizate aici sunt preluate din statistica europeană și cea românească.

[2] O stare "bună" a stării populației se exprimă printr-un indicator de "satisfacție cu viața" printr-o proporție de în jur de **83%**. Faptul că Românii se consideră satisfăcuți cu viața lor de **63%** indică o stare dură de criză. A se vedea Cătălin Zamfir *Structura distribuției indicatorilor de calitate a vieții* Revista Calitatea vieții, 3/ 2021

20 ianuarie 2022

Care e cauza subdezvoltării României: I

Citit de: **141**

Link: www.romaniasociala.ro/care-e-cauza-subdezvoltarii-romaniei-i

În acest articol și în următorul se argumentează că subdezvoltarea României actuale se datorează poziționării greșite a strategiei tranziției. Ieșirea din starea de subdezvoltare va fi posibilă doar dacă se produce o schimbare de strategie. În acest articol se schițează un cadru teoretic, urmând ca în următorul articol să fie analizată situația României și problemele ei structurale.

Când România a intrat în Uniunea Europeană, domina o viziune optimistă. Europa unită va fi o societate nu numai *prosperă*, dar și *omogenă*. Omogenă economic și social. O Europă coezivă, fără inegalitățile trecutului. România va atinge rapid nivelul prosperității europene. Unii sceptici au cârcotit, e drept "la margine": ei, inevitabil, va fi o Europă cu mai "multe viteze", două sau chiar trei. Nu, definitiv, va fi o Europă coezivă, fără inegalitățile trecutului.

Au trecut 32 ani. Visul se confruntă întotdeauna cu surprizele realității. Am avansat o idee care a părut unor colegi cel puțin ciudată: "*Calea*" aleasă de România și efectul "*dependenței de cale*" (*România Socială* 3 ianuarie). Pe scurt, Europa poate avea mai multe "căi". Realizez acum că "mai multe viteze" ar putea fi un optimism excesiv: vom ajunge la o stare comună, evident foarte bună, dar pe aceeași "cale", desigur unii mai repede, alții mai încet.

Termenul de "cale" este o metaforă. Ea conține ideea de diversitate strategică a schimbării. Căile sunt structural diferite, de regulă unele mai bune și altele mai proaste. Dacă nu suntem conștienți de **calitatea** căii, riscăm să devenim "prizonierii" ei. Ne înfundăm pe o direcție care ne costă.

Cred că momentul actual ne forțează să înțelegem mai bine calea pe care suntem și unde poate duce ea. Criza economică mondială actuală cu siguranță va accentua competiția între țările europene, cu câștigători și pierzători, țări care câștigă pe seama altora,.

Cum se explică o "cale" ? Pe de o parte, **istoria**, alegerile anterioare creează o configurație a sistemului prezent, cu propria sa logică și cu tendința de autoperpetuare. **Opțiunea ideologică** este și ea un factor foarte important. Ea ne orientează pe o anumită cale.

Modelul European al anilor 50 – 70: Echilibrului economic/ social, centrat pe cadrul național

În anii 50-70 s-a cristalizat în Occident un model de societate care a stat la baza întregului proces de schimbare socială. După războiul teribil de distructiv, pentru întreaga Europă s-a asumat ca obiectiv central reconstrucția rapidă social-economică. Noul model european occidental al anilor 50-70 era axat pe câteva direcții.

- * **Statul** ca instrument de construcție economică și socială: politici economice de relansare a economiei, politici sociale de reconstrucție socială. Sectorul public a crescut rapid. Statul este un partener al economiei, utilizând propriile mecanisme pentru satisfacerea nevoilor care nu sunt satisfăcute suficient prin mecanismele economice.

- * **Națiunea/ țara este cadrul reconstrucției social-economice.** Fiecare stat și-a căutat propria sa "cale". Se produce o diversificare națională a politicilor, în mod special în domeniul social. Dacă economia a cunoscut o tendință marcată de convergență occidentală, în sfera politicilor sociale se înregistrează eforturi de construcție națională a propriilor sisteme sociale.

- * **O economie mixtă.** O proprietate predominant privată, dar cu semnificative componente de proprietate de stat, mai ales în zonele cu pericolul monopolului (cazul actual al economiei energiei), dar și a economiei de importanță strategică națională.

- * **Sfera socială** este o direcție importantă a construcției naționale. Domeniul public al educației și sănătății a cunoscut o adevărată explozie. S-au

dezvoltat asigurările sociale, protecția socială, asistența socială, cercetarea științifică. Conceptul de **stat social** desemnează importanța acordată funcțiilor sociale ale statului.

* **Echilibrul social** este un obiectiv important. Inegalitatea socială este un factor normal motivator, dar doar între anumite limite. Redistribuirea veniturilor prin sistemul impozitării progresive este mecanismul realizării echilibrului social.

Importanța acordată socialului s-a datorat și competiției cu modelul comunist. După război, în Europa occidentală modelul comunist avea o influență populară îngrijorătoare: partidele comuniste afiliate politic Uniunii Sovietice au fost foarte puternice în Franța și Italia.

Modelul neoliberal de societate

Ideologia neoliberală cunoaște o creștere în anii 80 și mai ales după 90, datorită unui complex de factori. Modelul anilor 50-70 cunoaște o erodare, creșterea lui atingându-și limitele. Dezagregarea sistemului sovietic a fost probabil un factor important al lansării neoliberalismului.

Ideologia neoliberală cred că are următoarele caracteristici.

* Economiiile sunt în curs de depășire a fazei de *economii naționale* și se îndreaptă spre o **economie mondializată**, "fără granițe". Inițial, fiecare țară avea ca o componentă a ei economia națională. Granițele îi confereau starea de sistem cu logica sa. Devenită tot mai mult mondială, economia începe să fie reglată mai mult de alte mecanisme. Deocamdată este mai mult zonală, ca de exemplu economia Uniunii Europene.

* Devenită tot mai mondială, regulile economie de piață devin tot mai importante. Relația economiei cu contextele locale devine mai slabă. Secundar, economia face parte dintr-o țară și actorii economici, ca cetățeni ai unei țări, se supun legilor naționale, dar ca actori economici ei se supun regulilor mondializate ale economiei de piață.

* Viziunea neo-liberală tinde să slăbească relația dintre economie și societate, mergând chiar până la a trata socialul ca o componentă potențial ostilă.

* **Doctrina statului mic:** funcțiile statului trebuie reduse substanțial, eventual până spre înlocuirea **statului social** cu **statul de drept**. Funcțiile sale sociale sunt mai bine preluate de piața economică, statul trebuind să se axeze pe administrarea sistemului juridic.

* Societatea este tot mai divizată în două mari clase, cu relații diferite cu statul național din care fac parte.

"Capitalistul/ antreprenor", în calitate de actor economic, este supus primar mecanismelor economiei de piață. Există grade diferite de independență a "capitalistului" de contextul național. Unii "antreprenori" caută să crească independența de reglementările publice, să beneficieze de piața liberă, de sistemul

privat. Dacă are probleme medicale, de exemplu, deși plătește taxe medicale, el poate prefera să meargă la sistemul privat de sănătate. Beneficiile sociale fiind mai puțin importante pentru el, este normal să considere că statul trebuie să fie cât mai mic posibil. Alții, mai ales "antreprenorii" mici și mijlocii, sunt mai dependenți de stat prin politica economică suportivă.

Cei care beneficiază mai mult de calitatea lor de cetățean/membru al țării să fie mai interesați de starea țării, care îi oferă suport social, protecție socială, cadrul de viață.

Pentru **salariat**, "țara" poate fi mult mai importantă. Ea îi oferă servicii educaționale și de sănătate, protecție socială, îi oferă oportunități.

În funcție de poziția lor în sistemul economic, persoanele par a trăi în "țări diferite".

Paradoxul neoliberalismului actual

Neoliberalismul a pus în discuție, în principal, doctrina echilibrului economie/societate.

Drama neoliberalismului, dincolo de trendul istoric pe care îl exprimă, nu poate structural câștiga definitiv. Istoric, realizarea unui nou echilibru este inevitabil.

Țările occidentale prospere nu sunt exemple de organizare socială promovată de neoliberalism. Structura cristalizată în anii 50-70 este solidă. Un exemplu: sistemul public a rămas un "mare" sistem. Programul reducerii sferei publice prin privatizare, care a avansat sensibil, pare a fi atins limitele sale. Statele occidentale nu sunt "state mici".

Ideologia "economiei mondializată" pare a fi mai degrabă o iluzie. "Capitaliștii" din țările puternice promovează inevitabil interesele țărilor lor și dezavantajează țările slabe. Marile companii actuale nu sunt în fapt "internaționale", ci sunt naționale, doar funcționează internațional. "Economia mondializată" nu este un spațiu al competiției libere, cu șanse egale pentru toți participanții, liberă de interese naționale, ci ea accentuează inegalitățile internaționale.

Paradoxal, modelul neoliberal nu este cel mai activ promovat de țările occidentale dezvoltate, ci de instituțiile financiare mondiale, în primul rând de Banca Mondială. Programul de reformă al instituțiilor mondiale a fost relativ puțin adoptat de țările occidentale dezvoltate, dar promovat activ în "țările în tranziție". Țările în tranziție care au rezistat mai eficace politicii neoliberale sunt cele care au realizat o tranziție cu rezultate net mai bune și se apropie de organizarea statelor occidentale. Țările care au adoptat mai consecvent modelul neoliberal, România și Bulgaria, sunt țările cu o tranziție cu rezultate dezamăgitoare. Organizarea acestor state nu s-a apropiat, ci s-a depărat de patternul european.

În contextul crizei actuale, țările "subdezvoltate", în raport cu cele dezvoltate, vor tinde să aibă o orientare pro-națională, pro-comunitară mai accentuată. Ieșirea din subdezvoltare presupune un efort colectiv coordonat și o mobilizare a resurselor interne. Adoptarea unei strategii neoliberale este, pentru țările subdezvoltate, un factor de menținere în subdezvoltare. Pentru aceste țări, strategia integrării mondiale are ca rezultat aservirea.

Să ne amintim experiența istorică a României. Partidele liberale tradiționale din România au fost centrate pe protejarea economiei naționale și mobilizarea suportului statului.

O singură concluzie: țările din situație de "subdezvoltare" inevitabil vor adopta, mai ales în contextul crizei actuale, nu o orientare mondialistă, ci se vor centra pe interesul dezvoltării comunității lor.

Europa, dacă vrea să fie unită, trebuie să fie o uniune a țărilor. Pericolul actual al Uniunii Europene este tentativa unora de a promova o centralizare birocratică care ascunde o nouă distribuie a puterii.

11 ianuarie 2022

Un exercițiu metodologic de analiză a comunicării autor/cititor

Citit de: **172**

Link: www.romaniasociala.ro/un-exercitiu-metodologic-de-analiza-a-comunicarii-autor-cititor

Orice persoană care "scrie" nu poate ca, cel puțin din când în când, să nu se confrunte cu întrebarea: chiar citește cineva ? Și de care lucrări sunt interesați colegii și de care nu.

Avem date despre aceste probleme ? Unele da, altele nu. Dar am altă problemă. În faza actuală, sociologia este un mare producător de date. Dar foarte adesea nu le fac să "vorbească interesant". În sine, datele sunt "mute". Prea adesea ele sunt înfățișate plat. Datele disponibile pot spune multe lucruri doar dacă le punem întrebări interesante și dacă le rearanjăm astfel să ne arate și alte lucruri.

De fapt aceste întrebări mi le-am pus având datele oferite de Google. Multe date, dar am avut senzația că le înțeleg destul de superficial. Realizez că nu prea înțelegeam ce oferă ele și ce nu. Trebuie să luăm datele disponibile în serios. Deci hai să le "stoarcem".

Aici prezint doar un exercițiu și, pentru simplificare, am luat datele referitoare la cazul meu: reacția colegilor ("cititorii") la lucrările mele.

Am la îndemână două surse de date: **Google Academic** și **Biblioteca Virtuală de Sociologie** (BVS, realizată în ICCV de către Eugen Glăvan și Alin Casapu).

E necesar să fac două precizări:

Google. "Citările" se referă la lucrările publicate după 2000 care citează toate lucrările, inclusiv cele dinainte de 2000.

Biblioteca Virtuală de Sociologie. "Citirile/ deschiderile" se referă la actul citirii/ deschiderii din BVS după 2015.

Iată indicatorii mei:

Total citări după 2017

2 476	513
-------	-----

h-index 25	12
------------	----

2 476 colegi au utilizat (cită) ce am făcut eu o viață întreagă. Mult sau puțin ? Împărțind la numărul de ani de cercetător (din 1962 până azi sunt 59 ani) rezultă o medie de **42** de citări pe an. Nu e rău. Dar de fapt, statistica oferită de Google m-a indus în eroare: "toate citările". Analizând mai atent, nu sunt toate citările din totdeauna, ci doar citările din lucrările publicate de colegi după 2000. Deci, împărțite la ultimii 21 ani, rezultă **118** citări pe an. H-index se referă doar cum a fost utilizată activitatea mea de colegii care au publicat lucrările lor după 2000.

Statistica producției științifice a evoluat foarte mult. Când eram tânăr, în anii 1960, librăriile și bibliotecile îmi dădeau o imagine, destul de incompletă: lucrările sociologului X care puteau fi găsite în librării și în biblioteci. Deci foarte incomplet. Destul de târziu a apărut și procedura obligatorie ca fiecare lucrare să anexeze și **lista lucrărilor citate/ consultate**, o altă sursă de date despre publicistică.

La un moment dat, nu știu când, a apărut un nou instrument: **CV**-urile. CVul a devenit un instrument important de raportare a activității specialiștilor. Partea cea mai importantă a CV-ului este **lista cu publicații**. Ca cercetător ești "mulțimea de publicațiilor tale" pe care o găsești în CVul tău.

CVul este un "raport de activitate". El nu spune încă nimic despre "impactul" publicațiilor tale. În ultimul timp au apărut și alți doi indicatori ai impactului: "numărul de cititori" și "numărul de citări". Acești indicatori au devenit operaționali când au apărut mecanisme de măsurare.

GOOGLE este un instrument foarte important de măsurare al citărilor. Dar el are o limită: măsoară doar citările operate de publicațiile după 2000. Nu știm câte au fost citate în lucrările publicat **înainte de 2000**. Pentru tineri, care au publicat recent, indicatorul Google este foarte exact. Pentru cei mai puțin tineri, el nu prinde citările din lucrările publicate înainte de 2000. Rămâne deschisă și o altă întrebare: dacă sunt tipuri de publicații pe care Google le-a luat în considerare chiar toate lucrările sau sunt lucrări ignorate de Google ?

Statistica actuală oferă nu doar o imagine a autorului: câți te-au citit și citat. Ele oferă și o imagine a publicului științific. Ce lucrări "publicul" le citesc și le utilizează ?

Google numără doar "citările", dar nu și "citirile", de câte ori au fost "citite", chiar dacă nu au fost "citate".

ICCV a inventat un nou instrument, *Biblioteca Virtuală de Sociologie* (BVS). BVS oferă date despre numărul de cititori: mai exact "vizualizări", câți au "deschis" o lucrare și probabil cel puțin le-a răsfoit, dacă nu chiar le-a citit.

Aceste două noi instrumente, Google și BVS, deschid noi oportunități de analiză a producției științifice.

"Viața" lucrărilor: cazul publicațiile dinainte de 1989.

O lucrare este "în viață" cât timp este citită și "citată".

De multe ori m-am întrebat: cât "au trăit" lucrările mele. Adică, cât au fost ele "utilizate" de ceilalți colegi: au fost "citite" (deschise, răsfoite, citite) sau, mai mult, chiar "citate".

1989 este un an de răspântie. Există presupuziția că tot ce s-a scris în sociologie înainte de 1989 și-a pierdut valoarea, "s-a învechit". Sau a fost "infectată" de ideologia comunistă. Am vrut să fac un test. Am republicat în BVS lucrările mele publicate înainte de 1989 *exact în forma de atunci*, inclusiv cu cele câteva citate din Ceaușescu. Au mai fost ele citite și citate ?

Deci, voi analiza lucrările publicate de mine înainte de 1989, care au fost citite și citate după 2000 (Google) sau descărcate/citite în BVS după 2015.

Această analiză mi-a oferit o surpriză la care nu mă așteptam: numărarea creează claritate și certitudine. Testul rezistenței la timp: lucrările publicate înainte de 1989 au fost citite și chiar citate de colegii mei actuali ?

Cartea cea mai rezistentă la trecerea timp: Spre o paradigmă a gândirii sociologice (publicată în 1987 și republicată în 1993 și 2005): **69** citări după 2000

și **1 631** descărcări după 2015. Este o carte de teorie/ epistemologie a structurii gândirii sociologice. Am lucrat vreo 10 ani la ea și am publicat-o în 1987.

Indicatori și surse de variație a calității vieții (1984): **67** citări și **1 018** descărcări. O carte de analiză sociologică a calității vieții, atât teoretică, metodologică, cât și empirică, bazată pe un larg eșantion. Cred că a fost una dintre primele cărți din lume pe tema calității vieții.

Incertitudinea: o perspectivă psihosociologică (1990), elaborată în 15 ani și depusă la editură în decembrie 1989): **51** citări, **2 172** descărcări. La această carte am lucrat 16 ani, din 1974, finalizată în 1989. În decembrie 1989 am depus-o la editură și publicată în ianuarie sau februarie 1990. De aceea am considerat că este o carte a perioadei anterioare lui 1989. O carte "mare", cu multe "propoziții" care compune teoria propusă, probabil cartea cea mai originală a mea: analiza **deciziei în incertitudine ireductibilă** și mecanismele logice, psihice și sociale ale modului în care se face față incertitudinii ireductibile. O carte rară în sociologie. Sociologia se ocupă prea puțin de acest domeniu. Din acest motiv, statistica actuală m-a surprins. Nu m-am așteptat să fie totuși destul de utilizată și citită.

Pentru mine a fost surprinzător și cazul altei cărți, Dezvoltarea umană a întreprinderii (1980): **30** citări. Din neglijență, nu am trecut-o în BVS. Atât de multe citări după 2000 ? Cartea, bazată pe date oferite de o cercetare sociologică empirică, preia un proiect american de dezvoltare umană a organizațiilor și evaluează aplicabilitatea lui în contextul societății socialiste.

Un sociolog despre: muncă și satisfacție (1980), **26** citări, **1 440** descărcări. Tema preluată din sociologia americană, cartea a avut obiectivul de a promova un nou stil de conducere în organizații, o conducere democratică. De la început a fost foarte populară. Tradusă și de o editură sovietică, în 200 000 exemplare. Văd cu surpriză că nici acum nu s-a "învechit".

Strategii ale dezvoltării sociale (1977), **25** citări, **1 377** descărcări. În acea carte am încercat să promovez o nouă tematică sociologică, pe care ulterior am numit-o *schimbarea socială proiectată*.

Psihosociologia organizării și a conducerii: teorii și orientări contemporane (1974), **22** citări, **1 705** descărcări. În procesul formării mele ca sociolog am citit în anii 60 multă literatură de teoria sistemelor sociale și, ca un caz special, teoria sociologică a organizațiilor. Rezultatul acestor lecturi a fost lucrarea de licență și cartea care trece în revistă literatura americană și engleză a psihosociologiei organizațiilor.

Stiluri de viață: dinamica lor în societatea contemporană, coordonarea unei culegeri de studii (1989), **10** citări, nu a fost introdusă în BVS.

Metoda normativă în psiho-sociologia organizării (1972), **8** citări și **1 161** descărcări. Lucrarea de doctorat a fost de 400 pagini. A trebuit să o redu la 200 pagini. Din păcate a trebuit să scot o mulțime de analize "de caz" din sociologie,

psihologie, antropologie. O lucrare de teoria generală a sistemelor sociale și a componentei lor universale "normele/ activitatea normativă".

Filozofia istoriei (1981), **8** citări, **603** descărcări. O analiză sociologică a tematicii filozofiei istoriei: temporalitate socială, evoluție/ progres.

Publicațiile după 1989

S-a schimbat contextul.

2 instrumente de difuzare a acumulărilor sociologice.:

Dictionar de sociologie (coord. C Zamfir, L Vlăsceanu), devenit un text de referință: **540** citări, **3 956** descărcări. Dictionarul a fost aproape integral elaborat înainte de 1989. Mai ales Lazăr Vlăsceanu a insistat să-l publicăm după 1989. Eu aveam unele îndoieli. Lazăr a avut dreptate. Cu unele corecții și completări el a fost publicat (1993 și 1998). S-a dovedit că a răspuns la nevoia de cristalizare a culturii sociologice.

Nevoia unor cadre noi de referință o îndeplinește și Enciclopedia dezvoltării sociale (coord. C. Zamfir și Simona Stănescu) (2007), **81** citări, **1 140** descărcări.

Programe de cercetare al ICCV

Înființarea ICCV a creat o nouă oportunitate. El și-a asumat misiunea de a contribui la relansarea socială a țării.

Primele două programe structurale au fost: **calitatea vieții/ standardul de viață**. Tranziția nu trebuia să implice costuri sociale și, de aceea, monitorizarea standardului de viață era vitală. Nelu Mărginean a monitorizat în această perioadă critică 10 evaluări anuale ale calității vieții. Și eu am realizat unele cercetări teoretice și metodologice ale calității vieții.

A doua direcție structurală a reprezentat-o **politicile sociale**. Statul urma să contribuie, cu resursele sale, complementar economiei, la creșterea bunăstării colective. În anii 90, pe lângă diferite studii pe teme de politică socială, sunt publicate două volume colective:

Politici sociale, coord. E. Zamfir, C. Zamfir (1995), **58** citări și **4 661** descărcări și Politici sociale în România: 1990-1998 (coord. C Zamfir) (1999), cu **171** citări și **2 897** descărcări. Domeniul politicilor sociale era absolut nou pentru România. Obiectivul era de a promova nu numai o nouă direcție de cercetare, dar și o lărgire a preocupărilor sociologice.

O altă prioritate tematică: **problemele sociale critice ale țării**. Situația social-economică a populației de țigani: Țiganii între ignorare și îngrijorare (coord. C. Zamfir, E Zamfir) (1993), **203** citări și **1 408** descărcări. Se adaugă o carte bazată tot pe o cercetare empirică pe un eșantion național: Romii în România (coord. C. Zamfir M. Preda) (2002), cu **91** citări și **1 216** descărcări.

Am considerat necesar să avertizăm asupra exploziei altei probleme sociale: **sărăcia**. Pe baza unei ample cercetări empirice, **Dimensiuni ale sărăciei** (Coord.) (1995) cu **92** citări și **3 057** descărcări. Totodată s-au publicat mai multe analize ale stării de sărăcie. *Understanding the Dynamics of Poverty and Development Risks on Children in Romania (2005)*, cu **10 citări**. *Situația sărăciei în România: cauzele sărăciei, evaluarea politicilor anti-sărăcie, direcții de acțiune pentru combaterea sărăciei* (2001): **6** citări. *Sărăcia energetică. Impactul social al reformei prețurilor energiei asupra standardului de viață*. (2015): **3** citări.

Situația copiilor a fost tema multor lucrări publicate: Pentru o societate centrată pe copil, C. Zamfir, E. Zamfir, M. Pop (1996), cu **59** citări, **1 441** descărcări și Children at Risk in Romania: Problems old and new C. Zamfir, E. Zamfir (1996), cu **25** citări și altele.

O carte care a stârnit interes are ca temă profilul societății românești în perioada tranziției: O analiză critică a tranziției. Ce va fi după ? (2004), **161** citări cu **1 890** descărcări. Sau Ce fel de tranziție vrem. Analiza critică a tranziției II (2012), cu **10** citări și **622** descărcări.

În ultimii ani, împreună cu mulți colegi, am reușit să publicăm două cărți importante pentru dezvoltarea sociologiei românești: **Sociologia românească: 1900-2010. O istorie socială** (coord. C. Zamfir și I. Filipescu) (2015), cu **3** citări și **1159** descărcări. Cartea este bazată pe o bază de cărți și studii sociologice publicate între 1900 și 2010 concepută ca o bază completă, cu peste 25 000 de lucrări. A doua carte, **Istoria socială a României** (coord.) (2018), cu **14** citări și **269** consultări.

Se pare că există o preferință pentru cărți. Toate cărțile publicate de mine au fost citite, desigur unele mai mult, altele mai puțin; au fost "deschise", "răsfoite" și chiar "citite". Studiile din reviste au un nivel de vizibilitate mult mai scăzut. Sunt multe studii care nu sunt semnalate de Google.

După 2015 am lansat o nouă formă de difuzare a "gândirii sociologice", **România Socială**, dedicată articolelor scurte și mai ales eseurile pe teme sociale critice ale societății și sociologiei românești. Se pare că noua formă de comunicare s-a bucurat de interes: anual sunt publicate peste 100 de articole și se înregistrează sute de mii de "cititori".

03 ianuarie 2022

"Calea" aleasă de România și efectul "dependenței de cale". Este 2021 prelungirea lui 1989?

Citit de: **200**

Link: www.romaniasociala.ro/calea-aleasa-de-romania-si-efectul-dependentei-de-cale-este-2021-prelungirea-lui-1989

România se află într-o stare de criză. Puțini ar contesta această afirmație. Este o criză medicală care nu s-a suprapus pe un proces relativ normal de evoluție a societății, ci pe un proces complex economic, social, politic dominat de o criză

care se acumulase și care a fost doar accentuată de criza medicală. Este momentul să ne întrebăm ce oportunități și riscuri are România în perioada post-criză.

Puțină teorie

După 32 ani de tranziție, rezultatul a fost nu o stare economică, socială și politică cristalizată într-o nouă formă ce promite că suntem pe drumul cel bun. Economia merge prost, societatea românească este ruptă între speranța jenantă a migrației spre Vest, și acesta care oferă o șansă incertă mai degrabă provizorie și lipsită de demnitate, și confuzia lipsei grave de perspective a realității.

Ieșirea din criza actuală, dacă vedem astfel lucrurile, nu va fi simplu de ordin medical, ci o schimbare socială care acum a devenit critică.

Nu mai putem crede, optimiști, într-un proces istoric care va asigura "fără noi" o ieșire bună din criză. Avem să alegem: un viitor confuz venit peste noi și care face doar criza actuală ceva mai suportabilă sau avem **șansa istorică**, pe care o putem sau nu fructifica, a regândi unde suntem, ce vrem și în ce direcție am putea merge.

Avem în față două teorii-ipoteză diferite.

Ipoteze evoluției din aproape în aproape. Evoluția României actuale este înșiruirea de evenimente. O istorie evenimentială. Starea actuală trebuie căutată în starea imediat dinainte. Problema este să luăm curent decizii bune și acestea se vor cumula într-un proces pozitiv de dezvoltare.

Ipoteze evoluției "pe cale". Istoria actuală nu este un simplu lanț de evenimente care explică mereu prezentul, ci, dacă vrem cu adevărat să înțelegem ce se întâmplă, este necesar să introducem pe lângă lanțul superficial de decizii/evenimente conceptul de "cale". România actuală este produsul *căii* pe care am mers 32 de ani. Explicația profundă a stării actuale nu trebuie căutată în evenimentele imediat anterioare, ci în "calea" în care am intrat și care îi determinată întregul proces istoric.

Putem continua, din aproape în aproape, cu decizii corecte care se vor cumula într-o stare mai bună. Sau este necesar să "schimbăm calea" și să ne angajăm într-o altă cale.

"Soluția crizei" reprezintă **o schimbare a căii** care a contribuit la această criză; o ruptură de **dependența de cale** pe care până acum am mers și să investigăm noi căi posibile. Criza are meritul de a ne trezi din dependența de calea pe care am mers până acum. Depinde de noi dacă profităm sau nu această oportunitate oferită de criză.

Este deci necesar să identificăm **momentul istoric în care existau opțiuni diferite** și în care s-a ales **o cale** care continuă și azi.

Deci, de unde începem ? Originea cauzală a stării actuale a României trebuie căutată în 1990. Ipoteza acestei analize este că atunci a fost o dezbatere despre

direcția României și s-a ales "o cale" care și-a impus profilul celor 32 de ani de tranziție.

Dependența de cale produce strategia mersului din aproape în aproape, cu speranța că se cumulează schimbări. Problema este că nu se iese din cale și se acumulează **criza de structură**.

Voi pune în discuție o ipoteză a căii pe care am mers timp de 32 de ani: ce este calea pe care mergem și cine a ales-o ?

"Calea" actuală a României a fost aleasă în perioada imediată a post-Revoluției

Contextul internațional al Revoluției române. Lumea era scindată în două sisteme social-economice și politice: capitalismul occidental și socialismul sovietic, aflate într-o relație tensionată, dominată mai mult de luptă decât de competiție.

În 1989, conflictul mondial s-a rezolvat surprinzător. Nu prin victoria Occidentului capitalist asupra socialismului sovietic, ci prin dezagregarea la vârful Uniunii Sovietice. Gorbaciov, liderul necontestat al Uniunii Sovietice, partenerul politic de reformă al Occidentului, aflat în concediu la Soci, s-a trezit peste noapte fără imperiu. Boris Elțin, președintele Rusiei, a declarat peste noapte dispariția Uniunii Sovietice.

"Victoria" neașteptată a Occidentului capitalist asupra "Estului comunist sovietic" a creat o nouă oportunitate. Ideologic, occidentul câștigase demult speranțele estului. Dar sistemul socialist era încă puternic. Din afară era greu de atacat. El s-a prăbușit din interior, începând, surprinzător, cu dezagregarea Uniunii sovietice și Rusia a adoptat ea însăși un program de reforme capitaliste confuze.

Statele din sistemul sovietic s-au trezit și ele libere, datorită în principal dispariției Uniunii Sovietice.

Revoluția Română. 17-22 decembrie 1989 a fost un an crucial pentru România. Încă sunt unii care se întreabă dacă a fost sau nu o revoluție sau a fost o simplă lovitură de stat. Pentru mine, ca om de știință, întrebarea e jenantă. Simt nevoia morală de a limpezi propria mea evaluare a evenimentelor.

Pe scurt, iată cum am văzut eu evenimentele. Contextul extern era tot mai favorabil. Schimbările, dorite de marea majoritate a populației, începuseră în mai multe țări. Ele erau susținute de Occident, și, curios, chiar de Uniunea Sovietică care nu se schimbaseră încă.

Aranjamentul politic internațional era nu numai favorabil, dar și activ. Chiar să nu avem date certe ? Se zice că a fost o mie și ceva de turiști sovietici. Se știe că erau și maghiari și sârbi. Cu siguranță. Dar e curios că nu se știe mai clar ce au făcut acești "turiști" și care a fost contribuția lor efectivă. Lipsa înțelegerii ar sugera o explicație superficială, dar jenantă: evoluția a fost făcută de turiștii sovietici.

Științific, este o prostie, iar moral este insultătoare pentru sutele de mii de români care au suferit și au dorit schimbarea și au ieșit în stradă.

Este un fapt: oamenii au ieșit în stradă și au voit schimbarea. Așa se întâmplă în orice revoluție. Imensa majoritate a populației erau anti-Ceaușescu. Voiau schimbarea lui, dar și neputința de a-l da jos. El construise sistemul politic care îl susținea. Chiar și majoritatea oamenilor politici l-ar fi schimbat, dacă ar fi putut. Asta se întâmplă în aproape toate revoluțiile. Vechiul sistem are mijlocele care îl apără. Schimbarea nu se poate face decât prin revoltă populară. Revolta este un element aproape inevitabil al oricărei revoluții. Schimbarea lui Ceaușescu era dorită de imensa populație. Revoluția a apărut la început ca dorință, speranță și, într-un anumit context, a devenit acțiune colectivă. Oamenii, zeci de mii, au ieșit în stradă în și apoi în București.

Dacă și-ar depăși frica, oamenii ar fi ieșit în stradă în orice moment. Și au ieșit când au văzut că nu sunt singuri. Deci revoluția se cocea și era nevoie doar un eveniment de deblocare. Care era acesta nu mai este important. Pe 17 decembrie în Timișoara au ieșit masiv în stradă. În București în 21 decembrie grupuri de oameni au ieșit în stradă, dar au fost izolate și s-a tras. Morți.

Ce urma lui 21 ? Revolta se putea înăbuși. Și Ceaușescu putea să-și mențină în continuare puterea, dar nu pentru mult timp. 22 decembrie dimineata. Percepția mea a acelui moment de cumpănă. Credeam că urma o represiune. Prozaic: nu aveam benzină și m-am dus să alimentez mașina. Spre *Casa scânteii* venea spre centru o masă foarte mare de oameni. Se deplasau în liniște. Cine sunt ? Mi s-a spus: muncitorii din... și muncitorii din... și muncitorii din..... Mii și mii din oameni. Vin și din alte părți ale Bucureștiului. Erau sute de mii. A fost clar: era Revoluție.

Desigur, și mie îmi era frică. Dar am decis să merg și eu cu ei. Am avut și o justificare suplimentară. Ca sociolog trebuia să fiu martor la Revoluție. Nu puteam rata o asemenea oportunitate unică.

Ce am văzut eu. Ne-am apropiat de centrul Bucureștiului. Tancuri și cordon de soldați. Tancurile erau în poziție de tragere. Incertitudine și Frică. Dar nu am văzut oameni care să plece. Nu era violență. Din manifestați am fost impresionat mai ale de câteva fete. Ele se adresau soldaților: *voi trebuie să fiți cu noi... voi nu suferiți ?... voi vreți să-l apărați pe Ceaușescu ?* Un soldat din cordon, cu arma în mână: îi curgeau lacrimi. Presiunea populației era în creștere. Cu siguranță acela a fost momentul crucial: începea represiunea sau câștiga populația.

Neașteptat, tancurile s-au întors și au început să plece. Cordoanele de soldați s-au "dizolvat". Noi, surprinși, ezitanți ne-am deplasat spre piața palatului. În sediul partidului era Ceaușescu. Nimeni nu mai apăra clădirea și oamenii au intrat înăuntru. De la balcoane, semnele victoriei. S-a difuzat informația că Ceaușescu a fugit. Revoluția a câștigat.

Revoluția a fost făcută de oamenii din stradă, care au ocupat Timișoara și apoi Bucureștiul. Puterea veche a fost schimbată. Urma partea a doua: instaurarea unei noi conduceri politice. Nu în stradă, ci la televiziune. Asta fac toate revoluțiile.

Care e direcția după Revoluție ? Programele tranziției.

Cum gândeau oamenii viitorul. Atunci, din după amiaza a zilei 22 decembrie, oamenii pe stradă erau fericiți că Revoluția a izbândit și începuseră să gândească **ce va fi după**. Oamenii vor, imensa majoritate, nu un alt Ceaușescu, ci "altceva". Ca în orice revoluție reală, nimeni nu putea ști cu precizie ce ar vrea să instaureze. Idealul Revoluției era clar: Libertate și Schimbare. Ceva era totodată clar în mintea oamenilor: ei voiau "ca în occident". Aveau o imagine difuză, dar complet pozitivă, despre cum era Occidentul.

Era însă nevoie de un program.

1990 a fost anul de confruntare a două strategii de tranziție: *Strategia Postolache* și *Strategia instituțiilor mondiale*. Cele două strategii au un punct comun: obiectivul este instituirea modelului capitalist occidental. Dincolo de acest obiectiv global comun, cele două strategii sunt foarte diferite ca orientare strategică. Curios, nu găsim analize comparative ale celor două strategii. Ce s-a întâmplat este că, dacă pot eu face o estimare, începând cu cea de a doua parte a anilor 90, Strategia Postolache practic nu mai era invocată. Chiar ignorată în discuțiile publice.

Strategia Postolache

Profesorul Postolache, o personalitate vizionară, a organizat, cu suportul noii guvernări, o acțiune a specialiștilor (1 200 specialiști români din diferite domenii, "Grupul Snagov I"). S-au realizat multe studii în martie-mai 1990. Discuții pe diferite teme. Pe baza acestei impresionante acumulări, Prof Postolache a formulat **Schiță privind strategia înlăptuirii economiei de piață în România**, un material de 43 pagini la care se adaugă 27 pagini Anexe. *Schița*...expune filozofia tranziției și obiectivele pe termen scurt, mediu și lung; o listă de legi care urmau a fi adoptate, cu un calendar precis de depunere a proiectelor de legi și de implementare a lor. Adoptat prin HG în mai 1990 care urma a fi baza ideologică și politică a noii guvernări. *Schița*... a deschis o nouă "cale" a tranziției României. Am recitit acum textul. Sunt uimit cât de bun este.

* **Obiectivul Revoluției: realizarea tranziției la o economie de piață.** În ritm rapid, 2-3 ani, este programată adoptarea cadrului legal-instituțional al economiei de piață. Privatizarea economiei este importantă, dar secundară. Se prevede o largă varietate de forme de proprietate privată și zone ale economiei care urmează a fi exceptate de la privatizare.

* **Economia este orientată de interesul național.** Centrarea pe comunitatea națională: cadrul de referință este societatea românească și interesele naționale.

* **Un program național de dezvoltare social-economică.** În condițiile în care există o diversitate de economii naționale, reforma economiei românești trebuie să identifice condițiile și formele specifice, evitându-se tentația de a

importa **in toto** modelele din alte țări, deși experiențele lor sunt importante și luate în considerare.

* **Statul va avea un rol important.** O politică economică de planificare, nu directivă, ci orientativă. O intervenție în economie, pentru a corecta și suplini "miopia" pieței.

* **Politica socială**, alături de politica economică, va avea un rol nu *reactiv*, ci *constructiv*. Ea asigură orientarea economiei spre interesul național, proiectând creșterea standardului de viață al populației, al calității vieții. Se prevede un calendar de atingere a principalilor indicatori sociali ai standardului de viață la nivelul mediu european, în mai multe variante, unul mai rapid, în 1995, și altul minimal, în 2002. Nu se acceptă ideea că ar trebui acceptat un **cost social inevitabil**. Costurile sociale trebuie prevenite și absorbite în procesul tranziției. Se anunță ca obiectiv un **program social al țării**.

Strategia Postolache, bazată pe mobilizarea uimitoare a resurselor intelectuale ale țării, a fost un proiect care doar a început să fie aplicat, dar stopat. În a doua parte a anului 1990 el a fost trecut complet în uitare, fiind înlocuit de **proiectul neoliberal**.

E dificil de estimat dacă Programul Postolache era sau nu realizabil. Ca orice program el este o intenția de a acționa într-o anumită direcție, urmând confruntarea cu realitatea.

Strategia neoliberală

Contextul internațional. În 1989, ca efect al prăbușirii sistemului sovietic, Occidentul a adoptat o nouă politică de integrare a fostelor țări socialiste în sistemul Occidental capitalist, prin lărgirea Uniunii Europene.

Marile puteri occidentale și-au asumat rolul de a sprijini procesul de schimbare în țările fost-socialiste. De la început, ambasadere occidentale au fost foarte active, oferind un sprijin moral și politic. În România, în 1990, ambasadere cele mai active au fost cele ale Franței, Olandei și Germaniei. După câteva luni, au venit instituțiile internaționale: FMI, Banca Mondială, UNICEF. Sprijinul lor a fost acordat noii guvernări, cu propria lor viziune despre ce urma să fie "tranziția" și "modelul occidental".

Dar care era "modelul occidental"? Paradigma capitalistă se referă la un **proces** ideologic, la un program politic social-economic care s-a desfășurat timp de câteva secole, cunoscând mai mult faze. Totodată, el cunoaște o variație în funcție de contextele social-economice și politice. "Ideologia" capitalistă a variat deci în funcție de etapele istorice și de contextele social-economice. În acel moment "capitalismul occidental" a fost dominat de o viziune cunoscută sub denumirea de ideologia "neoliberalistă".

Ca orice ideologie, și neoliberalismul a avut de la început o problemă în relația sa cu realitatea social-economică și politică. Ea a apărut ca un proiect de dezvoltare. Aplicarea lui a găsit structuri naționale occidentale consolidate în

procesul lor istoric, în anii 1950-70, influențând mai puternic în unele țări, mai puțin în altele. De aici, un decalaj între realitatea țărilor occidentale dezvoltate și ideologia neoliberală. Programul neoliberal a fost însă adoptat de **instituțiile internaționale**, care au primit sarcina de a orienta tranziția în țările foste socialiste, și a constituit baza ideologică a politicii de reformă în țările în tranziție. Faptul că instituțiile internaționale nu se bazează pe realitatea statelor, ci sunt instituții "externe", cu misiunea de a promova "schimbarea altora", prezintă inevitabil un anumit "idealism"; chiar un dogmatism. Ele difuzează un program de aplicat de "alte țări".

În confruntarea cu realitatea contextuală, relația dintre instituțiile mondiale și țările în tranziție s-a constituit ca un proces de negociere, cu rezultate diferite în funcție de "rezistența" respectivelor țări. Succesul negocierilor a fost mai important în România și Bulgaria. Dacă Strategia Postolache a fost concepută ca un program bazat pe o largă consultare populară, cu intenția de a obține un larg suport public, Strategia neoliberală a fost negociată, cu instituțiile mondiale, care au utilizat "împrumuturile" ca instrument principal de convingere.

Strategia neoliberală adoptată în România. Dacă *Strategia Postolache* poate fi găsită într-un document (*Schița...*), strategia promovată de instituțiile internaționale nu poate fi găsită într-un document similar. Strategia neoliberală era exprimată în procesul de "consultare" cu instituțiile politice românești, dar și în mass-media care difuza noua paradigmă. Noul Prim-Ministru, Petre Roman, în deschiderea fiecărei ședințe a primului guvern ales în 1990, făcea o expunere sistematică a noii viziuni pe linia paradigmei neoliberale. Era o adevărată școală de învățământ politic. Noua viziune neoliberală nu a fost prezentată ca o alternativă la Strategia Postolache, ci ca singura viziunea "normală", adevărată.

* **Problema variației contextuale.** Ca ministru în 1990-91 (Ministerul muncii și protecției sociale), pentru a identifica o strategie pentru domeniul de care mă ocupam am avut oportunitatea de a consulta mulți specialiști occidentali, mai ales ambasadori, dar și experți străini. Direcția era clară, o societate de tip occidental, dar exista o largă varietate de modele: Franța, Germania, Suedia, Olanda. Contactul cu varietatea era stimulat. Trebuia evaluate diferitele experiențe raportate la situația din România. Contactul cu experții Băncii Mondiale a fost foarte diferit. Ei veneau cu un singur model conținut în programul FMI/BM, nici acesta neprobat prin aplicarea în realitate.

Acum, realizez că există o diferență între organizarea reală a țărilor europene, cu o largă diversitate, și programul neoliberal. Acesta este un program de promovat în țările în curs de dezvoltare, care nu a fost decât parțial asimilat în țările capitaliste dezvoltate. El era produs de noua "modă" ideologică din Occident, promovat de instituții internaționale bazate nu pe experiența diferențelor de contexte, ci pe presupunerea că există o strategie valabilă pentru toate. Și misiunea instituțiilor internaționale nu a fost să-l experimenteze mai întâi pe pielea lor, ci să-l "vândă" țărilor în tranziție.

Așa se explică un paradox. Modelul promovat de Instituțiile internaționale a fost mult mai deplasat spre neoliberal în țările în tranziție decât celelalte țări europene.

* **Atitudinea față de "comunitatea națională".** Neoliberalismul: piața economică a devenit o realitate mondială, cu logica ei. Ea are doar marginal o culoare națională. Actorul economic acționează pe o piață mondială și se înscrie în logica acesteia. Instituțiile internaționale sprijină țările în tranziție să se integreze în piața mondială, nu să dezvolte economii naționale. În discursul Instituțiilor internaționale termenul de economie națională nu-mi amintesc să-l fi întâlnit.

* **Starea socială a țării** nu este un obiectiv politic în modelul neoliberal. Neoliberalismul s-a bazat pe un balans între speranța că economia va rezolva de la sine și problemele sociale sau că problemele sociale nu sunt importante, iar beneficiul eficienței economice globale este primar. Mai mult, dacă considerăm socialul ca **un cost inevitabil** al tranziției, trebuie să-l luăm în considerare cât mai puțin posibil. Să sprijinim, la minim, "grupurile vulnerabile", pentru a evita exploziile sociale sau morale. Dezvoltarea socială a comunității nu este un obiectiv legitim. Politica socială este pentru cei "vulnerabili".

* **Rolul statului: statul minimal.** Dacă economia devine mondializată, statul nu are un rol important, mai ales în domeniul economic. În toată perioadă a tranziției din România a fost un deficit de politică economică. S-a presupus că economia privată, "de jos", are motivația suficientă. Intervenția statului este chiar distorsionantă. În anumite momente, politic s-a recurs explicit ca obiectiv modelul "statului de drept". Rolul statului este în principal să asigure respectarea legilor. Suferim acum de o supradimensionare a sistemului juridic.

* **Rolul privatizării în programul tranziției.** De la început, în România s-a promovat o politică difuză de **privatizare totală**, chiar "pe un leu". Privatizarea a fost principalul obiectiv, criteriu al legitimității reformelor. S-au făcut calendare de privatizare. Țările occidentale dezvoltate au largi sectoare economice de stat, deși și ele le-au mai reduse sub impactul ideologiei neoliberale. Rezultatul: au fost distruse întreprinderi, tehnologia existentă a fost în mare parte dată la fier vechi. A fost o privatizare prin distrugere, nu prin reformă și dezvoltare.

* * *

Suntem într-un moment istoric crucial. Aș putea spune că actuala criză CORONAVIRUS a pus capăt orientării neoliberale. "Calea" neoliberală și-a epuizat potențele. Acum știm ce a putut ea produce, bine sau prost. În plus, criza medicală a produs în întreaga lume o reorientare politică: starea națiunilor a devenit centrul atenției politice. Ieșirea din criza actuală presupune deschiderea unei noi "căi".

Dacă ipoteza formulată aici este corectă, strategia de aliniere a României la standardele europene înseamnă depărtarea de modelul neoliberal în direcția unei societăți echilibrate cu creșterea rolului statului atât în sfera politicii economice, vitală pentru o țară subdezvoltată, cât și asigurarea unui nivel de bunăstare

rezonabil ca un obiectiv politic distinct. Dezvoltarea funcțiilor sociale ale statului va fi o prioritară absolută.

23 decembrie 2021

Principiul dialogului social: Jandarmii și manifestații

Citit de: **148**

Link: www.romaniasociala.ro/principiul-dialogului-social-jandarmii-si-manifestantii

De dimineață, la televizor. Grupuri importante de jandarmi sunt plasați în punctele importante ale clădirilor Guvernului și Parlamentului. Deci, ziua începe cu un act important: jandarmii cu misiune de a asigura ordinea publică.

Ce s-a mai întâmplat ? S-a anunțat că se va deplasa spre centrul Bucureștiului o masă de manifestații. Deci un fragment al populației va veni la București. Deci, pe de o parte forțele de ordine organizate cu obiective clare: ordinea. Pe de altă parte o masă de oameni care se presupune că vor încălca ordinea publică și jandarmi trebuie să fie pregătiți. Dar ce vor oamenii? Nu e prea clar: libertate..., să nu fie adoptat "certificatul verde". Un document care de altfel pare să fie adoptat în toate țările europene. E clar, o revendicare irațională. Deci, va fi opoziția dintre rațiune și iraționalitate, dintre ordine și dezordine. Și chiar de

ce manifestă oamenii? Un specialist politolog afirmă că ce se spune este o simplificare incorectă. De fapt manifestările exprimă o stare complexă de nemulțumire, având în vedere multe probleme nerezolvate.

Ministerul sănătății, de data asta specialist în domeniu, se pronunță rezervat. De la început a făcut o declarație importantă: după părerea sa cât timp nivelul infectării este scăzut, cum este acum, certificatul în cauză nu trebuie aplicat. Poate, când nivelul îmbolnăvirii va fi ridicat... Primul ministru vine de la discuțiile de la Bruxelles și afirmă, cert, că al 5-lea val de CORONAVIRUS va veni după 2-3 săptămâni și că va dura 2 luni. Ministrul sănătății, specialist, afirmă că e posibil să vină, dar nu poate afirma cu precizie și nici nu poate ști cât va dura.

Un manifestant afirmă că respectivul certificat este pe ordinea de zi a Parlamentului și urmează să fie pus în discuție pentru a fi adoptat. Un reprezentant al guvernului neagă: **nu e** pe ordinea de zi. La televizor, altă persoană arată pe telefon că **este** pe ordinea de zi.

Ministrul de interne, care s-a dovedit un bun organizator, pare mulțumit. Are probă: manifestanții au sărit gardul parlamentului și-au dat cu vopsea pe mașina ambasadorului american. **Violență !** Un alt specialist: violență înseamnă mult mai mult; e o exagerare, nu a fost de fapt violență. Că, de fapt cu excepția a 2-3 persoane, a fost o manifestație pașnică. Ministrul de interne: nu contează 1,2,3 persoane. Manifestarea este responsabilă pentru toți participanții. Ciudat. Dacă s-a descoperit un caz de corupție în sistemul public, întregul sistem este responsabil?

După toate aceste "fapte", ne putem întreba: au avut totuși dreptate protestatarii să se teamă că se iau măsuri exagerate ?

Problema este că nu se știe prea bine de ce oamenii au ieșit în stradă și nici guvernarea nu a încercat să afle. Poate că au și ei anumite motive îndreptățite ? Statul este reprezentat doar de poliție ?

Manifestanții reprezintă populația nemulțumită. De unde știm că populația este nemulțumită ? Păi, toate sondajele de opinie, pe eșantioane naționale reprezentative, înregistrează o proporție ridicată de neîncredere în vaccin; și cronic neîncredere în parlament, partide, guvern; mai mult, peste 70% din populație consideră constant că țara merge într-o direcție greșită. Și guvernarea ce măsuri ia față de această situație de nemulțumire ? Trimite jandarmii.

Această situație mă pune pe gânduri: mă întreb dacă în mod real avem democrație. În principiu, este foarte clar, avem democrație: mai multe partide, alegeri, parlament cu reprezentanți. Dar când ne uităm pe unde mergem, ne împiedicăm de mulți bolovani: întrebările legate de alegerile de la Sectorul 1 au rămas fără răspuns. Acolo au fost alegeri nu numai pentru primarul sectorului 1, dar și pentru primarul general. Dacă tolerăm ce s-a întâmplat la Sectorul 1, nu avem nicio garanție că viitoarele alegeri nu se vor desfășura tot așa.

Asistăm la o situație îngrijorătoare. Poliția accentuează estimarea că a fost *violență* și chiar *vandalism*. Azi, la televizor un reprezentant al poliției declară:

poliția a oprit autobuze cu participanți la manifestația de la Parlament și i-a identificat, reținând datele personale. Ce înțeleg eu: de acum poliția va identifica cine participă la manifestări, deși acestea erau legale. E o premieră în ultimii doi-trei ani: încep să curgă amenzi. La TV: fiți liniștiți, chiar mai rău se întâmplă în occident.

Încep să mă întreb cum ar putea populația să-și exprime punctul de vedere ? Să anunțe dinainte și să aștepte să primească aprobarea. Să vină la ora aprobată. Poate să strige, dar încet, și mai bine să se exprime în niște panouri. La data stabilită să se retragă disciplinat. A aflat guvernarea de ce au ieșit oamenii în stradă ? Nu prea văd cum. Dialogul social a fost așa: o masă mare de jandarmi cu bâte și bine echipați și o populație fără bastoane, fără căști, dar cu niște panouri.

Inevitabil câțiva calcă o linie, zguduie un gard. Intervenție a jandarmilor. A fost un dialog ? 3-4 jandarmi au trântit un protestatar și îl descurajează cu bastoane și cu picioare, să mai facă ce ? Probabil au fost și acte de violență, deși se pare că nivelul de violență după estimările unor observatori a fost la nivel foarte scăzut.

În anii 90 am fost unul dintre cei care am promovat un principiu fundamental al noii democrații: **dialogul social** între **parteneri sociali**. La Ministerul Muncii și Protecției, pe baza principiului **tripartitismului** am înființat comisia tripartită de dialog social: patronat/ syndicate/ guvern. Comisii de dialog social s-au înființat în toate sferele și la toate nivelele. **Partenerii discută**, se înțeleg reciproc și caută împreună soluții. În ultimul timp se vorbește tot mai puțin despre "dialogul social", despre "parteneriat", despre "tripartitism".

E un moment de criză: manifestanți și guvern. Mă aștept ca guvernul, ca partener, să discute cu manifestanții și să afle ce probleme vor să le pună în discuția publică. Constat că guvernul, pentru contactul cu manifestanții, trimite doar jandarmii. Pe lângă jandarmii echipați până în vârf, manifestanții par niște pitici. Jandarmii nu au misiunea de a discuta cu participanții, ci de a avea grijă ca aceștia să nu cumva să încalce liniile de demarcație. La televizor, un reprezentant al poliției declară că poliția a oprit autobuze de participanți, i-a legitimat și le-a înregistrat datele personale pentru a formula posibil acte de învinuire penală. Am înțeles că nici poliția nu i-a întrebat de ce manifestă, ci doar dacă au săvârșit acte de violență. Se dă un exemplu: o persoană a venit în București cu o armă albă: un briceag. Imparțial, televizorul îl întreabă și pe participant: de ce ai venit cu un briceag. Acesta declară: pentru a deschide o conservă ca să mănânc.

Raed Arafat este o personalitate puternică, apreciată de marea majoritate a populației. Se ocupă cu toate situațiile de urgență în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Acum cu situația de urgență COVID. Noul ministru al sănătății face remarcă: e foarte bine, dar e firesc ca regulile de sănătate să fie determinate de Ministerul sănătății. Începem să ne schimbăm opinia. Arafat devine autorul tuturor regulilor: **el explică, dar nu discută**. Mă întreb: nu cumva avem un început de nouă dictatură ? E o Comisie, cred că așa îi spune, condusă de Raed Arafat, care stabilește regulile vieții sociale. Dar compoziția ei este un mister. O comisie invizibilă. Și pentru orice democrație trebuie să se pună o întrebare fundamentală:

această comisie este controlată de cineva ? Oamenii devin tot mai conștienți că orice putere fără control, chiar pretins bazată pe "știință" și "bună intenție", naște dictatură.

În raportul statului cu populația, cam irațională și indisciplinată, s-a ajuns la concluzia că trebuie să folosească tot mai mult sistemul amenzilor. Dacă faza dialogului social este consumată, spre ce ne îndreptăm ?

12 decembrie 2021

Viitorul începe să ne creeze dureri de cap

Citit de: **264**

Link: www.romaniasociala.ro/viitorul-incepe-sa-ne-creeze-dureri-de-cap

Sunt momente istorice în care întrebarea "cum va arăta viitorul" devine centrală a interesului colectiv.

Dar viitorul nu este tratat la fel, ci foarte diferit. Doar câteva scurte exemple de tipuri de cum viitorul apare.

Modelul de ideal de societate. În grecește, "utopie" înseamnă "locul de nicăieri", care nu există, dar poate exista. În Grecia antică, Platon a propus concetățenilor lui un model de cetate ideală. Un model cu impact public foarte mare, dar, ciudat, oamenii nu s-au grăbit să-l transpună în realitate. În timp, s-au produs multe modele "ideale" de societate. Realitatea socială a fost mereu mult mai complicată pentru a face ca aceste modele "ideale" să fie chiar asumate. Cu un mileniu și jumătate mai târziu, "socialiștii utopici" au propus și ei modele ideale de societate. Toate frumoase, impresionante, dar nici unul nu a fost chiar adoptat de comunitate. Și în România a fost experimentul de la Scăieni. O tentativă rară în epocă.

Teodor Diamant, sub influența utopistului **Charles Fourier**, a înființat în 1835 la Scăieni un *falanster*, un nou model de organizare socială. Frumos program, dar după un an a fost desființat.

Un gest uluitor al oamenilor din Scăieni: să faci statuie unui visător e ceva foarte rar.

Statuia lui Teodor Diamant din Boldești-Scăieni.

Creștinismul a plasat viitorul dezirabil nu pe pământ, ci în "Paradis"; într-un viitor nu al întregii comunități, ci al fiecăruia dintre noi în funcție de meritele personale. Este sigur că Paradisul este "acolo", dar noi, pe pământ, nu avem cum să ni-l imaginăm, dar vom fi fericiți.

Societatea "modernă" a introdus o altă imagine a viitorului: **paradigma evoluționistă**. Viitorul va fi realizat cu siguranță ca rezultat al unui proces progresiv/ evoluționist. Desigur mai bun decât prezentul. Un viitor mai bun, dar nu făcut de noi. Noi putem merge la o bere, dar evoluția va lucra singură, fără noi, dar în beneficiul nostru. Evoluționismul este foarte confortabil. Un viitor mai bun, cu noi, dar fără efortul nostru.

În a doua parte a secolului XX, evoluționismul a obținut un suport neașteptat: **evoluția tehnico-științifică**. În sistemul capitalist: noi, oamenii, acționăm pentru profitul nostru personal. Dar pentru aceasta trebuie să inovăm, să dezvoltăm știința și tehnologia. Modelul a prins și în sistemul comunist. Oamenii erau tot mai nemulțumiți de politica comunistă. Nu ne era clar cum vom scăpa de acest model politic. Dar a apărut speranța că socialismul a dezvoltat un program de creștere economică rapidă, bazat pe știință și tehnologie. Revoluția tehnico-științifică, în țările noastre, va schimba societatea, dincolo de intențiile politicului și va produce o schimbare dorită, fără revoluție politică.

Marx a șocat pe îndrăgostiții de bere. Viitorul va veni cu siguranță, nu însă fără noi. Noi trebuie să ieșim în stradă și să-l instaurăm: să facem **revoluție**. Avem și o justificare liniștitoare: Istoria ne va forța să facem "vrem, nu vrem" revoluție.

Prin anii 70 ai secolului XX a apărut o altă paradigmă: **viitorul posibil**. Viitorul poate fi mai bun sau nu, depinzând de noi. Clubul de la Roma ne-a avertizat de pericolului somnului evoluționismului. Evoluția, dacă lucrurile vor continua ca până acum, vom ajunge într-o criză majoră: "*Limitele creșterii*". Șocant. Viitorul va fi catastrofal, dacă nu decidem să schimbăm politica noastră. Chiar în interiorul

Clubului de la Roma, următoarele "rapoarte" au făcut efortul de a demonstra că putem să fim liniștiți: lucrurile nu sunt chiar așa.

Suntem în curs să schimbăm paradigma viitorului: factorul decisiv suntem noi; depindem de noi; viitorul nu este unul singur, produs al unui curs inevitabil, ci "**viitori posibili**". Cunoașterea viitorului este esențială: să dezvoltăm capacitatea de a identifica setul de viitori posibili, să le evaluăm și să alegem pe baza cunoașterii. Crește brusc responsabilitatea pentru viitor.

Paradigma "viitorilor posibili" creează "dureri epistemologice" istoricilor. Până acum istoricii au dormit liniștiți: **istoria este așa cum a fost**; întrebarea dacă istoria ar fi putut fi altfel trebuie exclusă din câmpul gândirii științifice. Doar realitatea istorică "există", iar "cum ar fi putut fi" nu este un "fapt" legitim al cercetării științifice. Doar **existența**, așa cum a fost și cum este, este obiectul legitim al științei. Suntem liniștiți. Istoria, chiar dacă adesea ne sperie, ea este realitatea trecută, așa cum a fost și nu trebuie să ne întrebăm cum ar fi putut fi altfel.

Tranziția românească ne produce și ea *dureri de cap epistemologice*. Am fost convinși să credem că tranziția "a fost așa cum a fost și nu putea fi altfel". A fost o tranziție necesară, iar costul social a fost inevitabil. După 32 de ani e greu să credem că istoria a lucrat normal, iar rezultatul a fost așa de prost. Rezultatele tranziției noastre ne forțează să credem că *se putea și altfel*. Că deciziile politice luate în trecut sunt responsabile de starea actuală.

Situația actuală a agriculturii e un caz epistemologic interesant. 1990 a fost un moment istoric de cotitură în societatea românească, inclusiv în organizarea agriculturii.

Organizarea socialistă a agriculturii trebuia schimbată și ca orice reformă a fost inițiată de decizii politice. Atunci, în 1990, s-au luat **decizii istorice** care au orientat întregul proces de organizare a agriculturii pe următoarele decenii. Și pentru că au fost **decizii istorice**, ele au presupus asumarea unei **responsabilități istorice**. Și responsabilitatea istorică implică și **merite istorice**, dar și **vinovății**.

Deci, **ce decizii istorice** s-au luat atunci și **de către cine** ? Cine au fost responsabili de întregul proces istoric al schimbării agriculturii/ satului ?

Două opțiuni strategice au fost în discuție.

Reorganizarea cooperativelor agricole ca sisteme economice libere pe piața economică, conduse efectiv de către cooperatori. Această opțiune avea un fundament solid: capacități de producție cristalizate, clădiri, animale.... echipament, specialiști și cooperatori. Călea cooperativistă era utilizată cu succes în multe țări occidentale. Cine susținea această opțiune ? Politic, tehnocrații veniți la putere au fost factorul cel mai important. Ei veneau cu mentalitatea organizării sistemelor productive.

Alternativa: desființarea cooperativelor și retrocedarea pământului.

Deci două opțiuni strategice diferite, fiecare generând căi posibil diferite. Alegerea impunea o predicție a rezultatelor în cazul unei opțiuni sau a alteia.

Țăranii nu au fost întrebați dacă doreau menținerea cooperativelor sau retrocedarea terenurilor sau alte soluții. Ei aveau o atitudine mai degrabă confuză. Unii cooperatori ar fi dorit să rămână în cooperative, dar acestea mai bine conduse. Alți cooperatori erau înclinați să părăsească cooperativele, preluând pământul lor. Dar și multe îndoieli. Ce să faci cu micile fâșii de pământ, mult prea mici pentru o producție eficientă, și, mai ales, lipsiți de utilajul necesar: nu mai aveau cai, boi, căruțe, pluguri... Unele date culese atunci probează că cei mai mulți cooperatori nu "prea" voiau desființarea cooperativelor. Cooperativele erau capacități de producere constituite care ar fi putut să funcționeze mai bine, în beneficiul cooperativelor. Pe de altă parte, ei redobândeau proprietățile lor cu care puteau face orice doreau.

Cine a presat politic în forță desființarea cooperativelor și retrocedarea pământului ? *Partidul național creștin democrat* (PNȚCD) a avut ca program prioritar acest obiectiv. PNȚCD era condus de vechi lideri politici ai partidului țărănist din anii 40, ținuți în închisori în anii 40-50, rămași cu nostalgia vechilor structuri și cu o orientare violent anticomunistă. În timp, însă ei pierduseră contactul cu realitatea satului, rămânând însă cu atitudinea anticomunistă și cu visul restaurării situației anterioare regimului comunist.

Programul PNȚCD nu conținea o viziune de cum va arăta agricultura ca rezultat al retrocedării pământului, ci exprima doar voința de a schimba orice ar fi rămas de la perioada comunistă. Retrocedarea pământului nu era considerată ca bază pentru o reîncălzire a agriculturii, ci mai mult ca act de ruptură cu sistemul comunist. Ideea reformei cooperativelor era violent acuzată de a fi rezultatul unei mentalități "comuniste". Tehnocrații care susțineau timid reorganizarea cooperativelor au fost taxați drept "**comuniști**" și s-au retras.

Poate decizia a fost luată "democratic" și democrația este mecanismul social actual de "producere a realității". Dar programul PNȚCD nu avea o susținere populară. O probă: la alegerile din 1990, PNȚCD a obținut pentru parlament foarte puține voturi: 2,56%.

Rezultatul programului de retrocedare a terenurilor s-a dovedit a fi mult mai complicat decât s-a presupus. Nici după 32 de ani procesul nu s-a încheiat complet. Procese juridice, explozia conflictelor. Distrugerea capacităților de producție. Țăranul cu 2-3 ha de pământ, fără instrumente agricole, a dezvoltat o agricultură rudimentară de subzistență. Rezultatul reformei PNȚCD: o agricultură adânc polarizată: o imensă masă de țărani cu proprietăți foarte mici și lipsiți de mijloace agricole, se pare că în jur de 90% din totalul gospodăriilor, și mari proprietăți de pământ (aproximativ 50% din proprietatea pământului), cu o producție axată pe grâu și porumb cu valoare adăugată scăzută, cei mai mulți, străini, neinteresați de starea socială a satelor. Rezultatul: o agricultură dezorganizată, pământ nelucrat, reîntoarcerea la o agricultură cu mijloace arhaice, lipsită de resursele necesare investițiilor pentru relansarea agriculturii; o sărăcie explozivă a satelor. Segmentul gospodăriilor mijlocii, care ar reprezenta coloana vertebrală a agriculturii, este

îngrijorător de redus. Unii specialiști estimează că agricultura a fost împinsă cu un secol înapoi.

Este aceasta o estimare prea dură ? Distrugerea pe decenii a șansei relansării agriculturii este un **fapt**. Sunt autorii politici ai programului distrugerii cooperativelor **penal responsabili** ? Evident, nu. Ca actori politici au luat decizii legale. Dar au o **responsabilitate istorică**: prin decizii politice au orientat un imens proces social-economic care a dezorganizat agricultura, a sărăcit populația țărănească și, chiar după 32 de ani, mai este nevoie de încă mulți ani pentru obținerea unei agriculturi moderne.

Este nevoie deci de schimbări în mentalitatea noastră. Istoria a fost dominată de paradigma **responsabilității individuale**, respectarea legilor, sancționată **penal**. Experiența celui de al doilea război mondial a lansat o nouă orientare: responsabilitatea pentru încălcarea drepturilor "omului": **crime împotriva umanității**. Lagărele de exterminare au fost desființate și autorii lor au fost condamnați. Dar sărăcia și excluziunea socială, și acestea crime împotriva umanității, au făcut obiectul mai mult al unei îngrijorări confuze. Explozia sărăciei în România nu este taxată juridic și nici măcar politic. Încă istoria o înregistrează, neutru, ca un simplu fapt.

Paradigma **responsabilității sociale** este încă insuficient cristalizată Crime nu numai împotriva indivizilor/ instituțiilor sau a umanității în general, ci și **crime împotriva societății**, deteriorarea gravă a vieții sociale. O politică antisocială este și ea o formă a criminalității ? Avem nevoie și de o **responsabilitate istorică**, pentru efectele de lung termen a deciziilor politice. **Crimele istorice** sunt acte împotriva perspectivelor istorice ale comunităților.

Începem să fim îngrijorați de oamenii politici care se joacă cu istoria, neasumându-și responsabilitatea pentru efectele directe și indirecte, imediate și pe termen lung ale deciziilor luate de ei.

23 noiembrie 2021

Sociologii români pentru Proiectul de Țară Post-criză

Citit de: **101**

Link: www.romaniasociala.ro/sociologii-romani-pentru-proiectul-de-tara-post-criza

S-a încheiat **Conferința internațională "Inegalitățile sociale și calitatea Vieții"**, Noiembrie 15-19, 2021, organizată de Institutul de Cercetare a Calității Vieții și Asociația Română de Sociologie.

S-au înscris **125** participanți, **102** comunicări dintre care **25** din alte țări: Canada, Cehia, Danemarca, Italia, Norvegia, Olanda, Polonia, Spania, Spania, UK, USA, Belarus.

Ce putem spune acum este că a fost cu mult peste așteptări.

În finalul Conferinței, s-a desfășurat o *masă rotundă* pe tema **Starea actuală a societății românești și perspective**. La masa rotundă, moderată de Cătălin Zamfir, au fost invitați ca vorbitori speciali Ilie Bădescu, Vladimir Pasti, și Cosmin Marina, vicepreședinte al Camerei de comerț și Industrie a Bucureștiului. Și-au exprimat opinii și alți participanți: Elena Zamfir, Simona Ilie, Manuela Sofia Stănculescu, Daniel Nițoi, Cornelia Prioteasa.

A existat un larg consens asupra estimării stării actuale României: **ne confruntăm cu o criză profundă, rezultat al acumulării crizei în cei 32 de**

ani ai tranziției, agravată exploziv de criza medicală. La criza social-economică și politică a României se adaugă și o criză de **viziune**, viitorul să vină pe se noi, bine sau rău, găsindu-se într-o stare de confuzie. În prezent nu știm cum să controlăm propriul nostru viitor.

De la începutul tranziției, a fost clar **obiectivul României**: a se realiza o *societate prosperă și echilibrată, integrată într-o Europă unită*. Dar se resimte lipsa unei *viziuni strategice* a ce trebuie făcut pentru a se realiza stare socială a României pe care o dorim. Există de aceea riscul de a ne înfunda într-o **"subdezvoltare durabilă"**, vom avea, în cel mai bun caz, o evoluție **"târâș grăbiș"**, **"perpetuându-se prezentul"** crizei actuale, eșuând într-un **"capitalism dependent"**.

Acționăm pentru a răspunde la problemele curente, dar suntem incapabili de a acționa pentru a realiza viitorul pe care l-am dori. Dacă continuăm ca până acum, există riscul să reproducem prezentul actual în viitor, împingându-ne la periferia Europei. A devenit însă, mai grav, riscul unei crize dure din care Europa nu știm cum ar putea să ne scotă.

Trebuie să reconsiderăm ce înțelegem printr-un program de dezvoltare națională. Dezvoltarea socială este diferită de creșterea economică. Experiența de până acum pare să probeze mai degrabă riscul ca creșterea economică să nu se convertească în dezvoltare socială.

Asistăm la explozia inegalităților sociale care face ca binele economic să se despartă de binele social. Am crezut că, în fine, după 32 de ani, sărăcia instaurată în anii 90 începe să scadă semnificativ. Criza actuală ne șochează riscul unei noi explozii ca sărăcia să cuprindă majoritatea populației, pe fondul adâncirii prăpastiei dintre bogați și săraci.

Realizăm că ne confruntă și cu o altă problemă care credeam că e rezolvată: criza instituțională: instituții slabe și pătrunse de confuzie, vulnerabile la corupție. O demoralizare instituțională: "totul iese pe dos".

Am construit un nou sistem de administrare. Dar și aici există posibile probleme pe care ignorarea lor ne blochează. Una dintre ele este concentrarea excesivă pe **procedură**. Excesul procedural creează birocrație și ignorarea importanței acordate **eficienței**. Obsesia procedurală poate genera programe slab eficiente, dar corecte procedural. Birocratizarea duce la risipa banului public și, paradoxal, oferă noi posibilități de corupție.

Modului defectuos în care criza coronavirus a fost administrată a produs o adâncirea a discrepanței între guvernare și populație. Stilul autoritar al administrării crizei medicale a deteriorat șansa creării unui parteneriat guvernare/populație. Neîncrederea în administrarea crizei coronavirus a pus sub semnul întrebării însăși principiul democrației.

Integrarea europeană este o oportunitate vitală pentru România. Dar, ca orice proces de constituire, dă semne de disfuncționalități: preluarea modelelor

europene este importantă, dar nu birocratică și formală, ci **organică**. România nu trebuie să fie un primitor pasiv, ci unul activ, selectiv și creativ. Integrarea pasivă poate crea o miza excesiv pe suportul extern.

Colaborarea politicului cu instituțiile internaționale și europene este o resursă importantă. Dar există și un risc: depărtarea guvernării de populație, subminarea funcționării democrației. Împingerea în subdezvoltare a capacității interne.

Am intrat într-o Europă binevoitoare și suportivă, dar și ea este și dominată de competiție. Dacă ignorăm competiția în care intrăm, putem ușor să cădem victimă. Criza actuală accentuează inevitabil competiția europeană, devine mai ascuțită. Trebuie să creștem capacitatea noastră de a participa la competiție.

Trebuie să utilizăm oportunitățile externe, dar este contraproductiv să mizăm naiv și necritic pe el. Resursa principală a dezvoltării noastre este cea internă.

Înregistrăm o stare colectivă de **oboseală, demoralizare**, accentuată de lipsa de încredere în factorul politic național și internațional. Devine dominantă percepției că **țara merge într-o direcție greșită**.

Strategia care a dominat tranziția și-a epuizat resursele, incapabilă de a asigura ieșirea din criză. E nevoie de o schimbare de perspectivă: în locul filozofiei "**economia face societatea**" la "**societatea face economia**". Starea socială a României, ignorată, s-a degradat îngrijorător. Este nevoie de **un nou proiect de țară**, în care **societatea românească în ansamblul său trebuie să fie obiectivul dezvoltării**. Numai astfel putem asigura o **dezvoltare social – economică durabilă**.

Solicităm noua guvernare să ia în considerare cu toată responsabilitatea istorică a lansa un **program de dezvoltare social-economic, un proiect de țară**.

Noi, sociologii români, ne angajăm să sprijinim cu competența noastră depășirea actualei crize și promovarea dezvoltării sociale și economice coerentă și durabilă a țării.

În actuala criză politică, considerăm că este responsabilitatea noastră, a sociologilor români, să contribuim la realizarea unui climat de colaborare colectivă a tuturor forțelor social-politice de promovare a interesului național.

De la începutul tranziției sociologii au fost solicitați să-și aducă contribuția la construirea unei noi societăți. Sociologi au fost solicitați să ocupe posturi importante: miniștri, parlamentari, consilieri, directori în administrație. Sociologii români au realizat ample programe de cercetare a problemelor fundamentale ale țării: calitatea vieții/ standardul de viață, politicile sociale, teoria și metodologia schimbării sociale proiectate, profilul și dificultățile societății românești în tranziție, problemele critice ale societății românești în tranziție: sărăcia, situația copiilor,

egalitatea de șanse, inegalitatea socială, situația social-economică a romilor, politica de suport pentru persoanele cu dizabilități.

Sociologii au contribuit la realizarea strategiei și programele antisărăcie și promovare a incluziunii sociale (strategia prezidențială adoptată în 1998) și a planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale a guvernului României (2003).

În timp, politicul s-a depărtat însă progresiv de sociologia românească. În ultimii 15 ani sociologia a fost împinsă spre marginea problemelor sociale, "grupurile vulnerabile", căutându-se expertiza sociologică în afară. Datorită lipsei de suport politic și financiar, sociologia românească a putut cu greu să abordeze problemele globale naționale.

Pentru ieșirea din actuala criză, este vitală refacerea parteneriatului guvernării cu sociologia românească.

Colectivul prezent a decis să creeze un **Grup de reflecție** care să sprijine cu competența realizarea unui **program de dezvoltare socială, economică și culturală a țării**, cristalizarea **Proiectului de țară post-criză**.

În numele grupului de inițiativă,
Academician Cătălin Zamfir, director al
Institutului de Cercetare a Calității Vieții

21 noiembrie 2021

O dilemă morală fundamentală: vinovăția sau cârnații

Citit de: **198**

Link: www.romaniasociala.ro/o-dilema-morala-fundamentala-vinovatia-sau-carnatii

Ieri am văzut un film românesc, "Examenul". În 1977 a fost un caz real, cazul Râmăru, care a șocat întreaga comunitate: o crimă oribilă. S-a scris foarte multe despre el de atunci.

M-a surprins că acesta este primul film, pe care eu îl știu, cotelat nu cu uzualul 16+ pentru multe filme bune, ci cu calificativul de excelență de 18+.

Filmul mi s-a părut într-adevăr extraordinar. Este de fapt o analiză sociologică a unei probleme morale fundamentale, stabilirea vinovăției/nevinovăției, cu mijloacele filmului. Un film sociologic.

Iată pe scurt filmul. O studentă pregătește lucrarea de licență în cinematografie. Alege ca temă cazul tânărului care este condamnat la închisoare.

Filmul se folosește de crimă pentru a face o complexă analiză a societății: cum reacționează instituțiile și oamenii în fața stabilirii vinovăției.

Deci, o crimă oribilă: o fată ciopârțită, părțile din corpul ei împrăștiate. Cine este autorul crimei ? Se declanșează o adevărată paranoie colectivă. Urgent trebuie prins criminalul. Dacă nu, crimele pot continua.

Se declanșează o presiune politică. Ceaușescu cere ca în câteva zile să se rezolve situația.

Prima parte: cum se decide vinovăția. Justiția are o primă suspiciune: un tânăr taximetrist, cu o istorie personală care poate să-l facă suspect. Fură de la mama lui un aparat fotografic și îl vinde pentru băutură cu prietenii. Se dovedește că o cunoscuse pe victimă înainte cu un an. Fata îi dăduse un medalion. Îl roagă să-l înapoieze, dar tânărul îl vânduse deja.

Procesul de stabilire a vinovăției. Culegerea de informații, presiunea politică și instituțională a grăbirii verdictului și acuzarea tânărul. În principal cinci personaje cheie în procesul juridic: *generalul* care transmite presiunea politică și dă ordine ierarhice, *procurorul*, *polițistul*, *anchetatorul-bătăuși* și *specialistul criminolog de clasă*, Ceacănica, personaj real. Specialistul formulează rezerve în legătură cu cazul și cere încă timp pentru a culege mai multe informații. Tânărul nu este un "golan". Are o familie bună. E drept a făcut și multe lucruri nu prea frumoase. Dar generalul îi **ordonă** să stopeze cercetarea.

Impresionant cum s-a făcut cercetarea. Manipulare murdară care îl forțează pe tânăr să se declare vinovat. Și soția acestuia este pusă în situația, nu mai puțin mizeră, să se declare că ar fi participat la crimă. Sunt înfiorat. Oricine nevinovat ar putea intra într-o asemenea morișcă.

După 5 ani tânărul este declarat nevinovat și eliberat din închisoare.

Partea a doua: cum își asumă societatea responsabilitatea. Suferința enormă îl purifică moral pe tânăr. El își asumă o responsabilitate morală: *cine plătește* distrugerea vieții unui nevinovat. Pe lângă responsabilitatea morală, tânărul își pune și problema responsabilității sociale: ce poate face el ca societatea să nu mai funcționeze așa ?

Sistemul recurge la o formulă care de fapt este o scuză socială tipică: *eroare judiciară*. Deci greșeală omenească. Tânărul nu poate accepta o asemenea scuză. Nu este simplu o eroare umană, ci un lanț de crime colective. Plătește cineva ? Da, desigur, au fost sancționați: unuia i s-a tăiat puțin din salariu pe câteva luni, altul a fost mutat în altă parte, dar repede revine...

Tânărul nu vrea răzbunare, dar vrea ca cei vinovați să realizeze gravitatea faptelor lor. Filmul identifică un pattern social tipic în care sistemul social trece peste gravitatea vinovățiilor sale. *Anchetatorul*, devenit colonel: îl bate prietenește

pe umăr; ei ți-am dat și eu câteva palme, așa e jocul; vezi trebuie să înțelegi cum nu puteam să acționez altfel; eram convins că ești nevinovat, dar șefii, așa s-a hotărât... ce era să fac, *am executat*. La o asemenea "scuză" tânărul este blocat. *Procurorul*: o figură sinistră care a executat cu cinism ordinului politic; e clar că nu era interesat de adevăr și a înscenat liniștit învinovățirea; îmbrăcat foarte elegant se bucură liniștit de roadele lașității sale. *Anchetatorul-călău*, care l-a bătut înfiorător în închisoare: o brută cu o conștiință incoerentă. Nu se poate discuta cu el.

Procurorul, da, cum va reacționa în fața vinei sale ? Tânărul îl "răpește" și îl duce într-un garaj. Îl forțează să mărturisească adevărul și să scrie o declarație. "Ce să fac. Țsta este jocul. Trebuia urgent să găsesc un vinovat. Nu conta dacă ești sau nu vinovat". Cu frică și cinism acceptă să recunoască vinovăția mai mult formal sub presiunea tânărului. Procurorul merită o pedeapsă. Îl închide într-o mașină și dă drumul la gazele de la motor. Procurorul experimentează frica dură a pedepsei. Aflăm apoi că până la urmă tânărul de fapt nu l-a omorât, ci l-a dat drumul.

Tânărul a obținut recunoașterea socială a nevinovăției, dar este o persoană distrusă, mai mult de neputința sa de a convinge lumea să fie mai bună.

Finalul. *Studenta*, care se angajase să facă un film despre cum se poate întâmpla o asemenea monstruozitate morală, manifestă ea însăși o *îngustime morală șocantă*. Pe parcursul discuțiilor cu tânărul, studenta nu este atât impresionată de suferințele morală a acestuia, ci chiar enervată. Ea este obsedată de o vinovăție marginală a tânărului. Cum tot vorbești de drama nevinovăției tale, când ai și tu vina ta: în loc să înapoiezi fetei medalionul care ți l-a dat, l-ai vândut.

Problema pusă de studentă în discuție e șocantă. Fiecare dintre noi avem în viața noastră vinovății mai mari sau mai mici. Concluzia: nimeni nu mai are dreptul să pretindă nevinovăția. Acceptând că toți avem vinile noastre, colectiv, problema moralității dispăre. Filmul pune în discuție o strategie socială perversă: **învinovățirea colectivă generalizată**. Toți suntem vinovați. Nu mai avem dreptul să tot punem în discuție problemele vinovăției/ nevinovăției. Și **scuza** este lipsită de sens. Cum să te scuzi față de alți vinovați. Este **strategia acceptării normalității vinovăției**.

Atitudinea studentei este, prin consecințele ei, de o gravitate **actuală** fundamentală. Aplicând acest mod de gândire, studenta noastră consideră întreaga discuție morală a nevinovăției lipsită de sens și, plictisită de caz, îl abandonează ca temă a licenței sale. Dar ce vrei să filmezi, întreabă colegul ? Simbolic, filmul se încheie: studenta noastră se gândește la un alt subiect mai interesant: să filmeze într-o fabrică de cârnați. Da. Plictisită de tema vinovăției/ nevinovăției preferă problema cârnaților. Noi, ca spectatori, rămânem cu o întrebare amară: studenta reprezintă lumea noastră actuală ?

18 noiembrie 2021

România ruptă între două paradigme[1]. Cum se explică subdezvoltarea României ?

Citit de: **251**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-rupta-intre-doua-paradigme1-cum-se-explica-subdezvoltarea-romaniei

1989. Românii în stradă. **Entuziasm:** șansa amețitoare de a crea un alt tip de societate. **Îndoieli:** nimic nu se schimbă.

În mintea oamenilor un model difuz: o societate liberă și prosperă, o societate "ca în Occident"; modelul țărilor europene dezvoltate.

Ianuarie 1990. Intelectualii și-au asumat responsabilitatea de a clarifica modelul de societate pe care cu toți o doream și a strategiei de atingere a acestuia. **12 000** de experți români au fost convocați la Snagov să elaboreze, printr-un efort colectiv de câteva luni, o strategie de schimbare.

Strategia Postolache, Mai 1990: "*Schița strategiei tranziției spre o economie de piață*" este adoptată prin decizie de guvern. Este primul document oficial pus la baza politicii viitoarei guvernări.

"Schița..." conținea concepția românească a tranziției și pașii realizării ei: calendarul adoptării legilor fundamentale ale tranziției. Două obiective globale ale tranziției erau precizate:

Reforma economiei românești: crearea economiei de piață, o **reformă economică cu creștere**. Obiectivele economice de atins și ritmurile anuale.

O tranziție cu protecție socială. Se respinge ideea că tranziția trebuie să aibă un **cost social** considerat ca **inevitabil**. România nu mai poate accepta "*să strângă cureaua în prezent pentru un viitor posibil mai bun*". Prosperitatea populației este un obiectiv imediat al tranziției.

Sociologia urma a avea un rol important în schimbarea societăți românești. Pe 2 ianuarie 1990 s-a semnat înființarea unui nou institut de cercetare, *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, unic în lume. Institutul urma să aibă **120** de angajați, sociologi, economiști, psihologi, istorici. Imediat el a început cu **84** de angajați.

Institutul avea să se centreze pe temele sociale importante ale tranziției: *evaluări anuale ale calității vieții/ standardului de viață al populației, politicile sociale, profilul societății românești în perioada tranziției, problemele sociale critice cu care România avea să se confrunte: sărăcia, situația copiilor, starea social-economică a populației de romi etc. etc.*

Strategia neoliberală. În 1990, lumea era însă dominată de o nouă modă care a năvălit peste tranziția României: **paradigma neoliberală**.

Spre deosebire de Strategia Postolache, nu există un text de a fi adoptat politic. Doar un set de măsuri.

Reforma economică. Desigur, economie de piață, dar o prioritate absolută: **privatizarea rapidă și totală**, realizată "oricum", cum se zicea pe atunci, "și pe un leu". Obiectivul prioritar este privatizare, nu dezvoltare economică. Noua economie privatizată în câțiva ani va duce automat, "de jos", o creștere economică într-un viitor nedeterminat.

Economia, privatizată, va deveni o parte a economiei mondiale. Statul ar trebui să nu se amestece în economie, sau cât mai puțin posibil.

Starea socială a populației se va îmbunătăți, **dar cândva în viitor**, ca efect **automat** al economiei privatizate. **Costul social** al tranziției este considerat ca **inevitabil**. Mai mult, bunăstarea populației dacă este pusă ca prioritate politică, devine **o frână** a reformei economice. Socialul trebuie mai degrabă să fie **ignorat**. O anumită atenție este acordată "**grupurilor vulnerabile**", de exemplu persoanele cu dizabilități și alte grupuri sociale marginale ca de exemplu cele de romi. Dar și de acestea, e mai bine să se ocupe nu statul, ci "inițiativa privată", NGOurile.

Statul mic este un obiectiv important al paradigmei neoliberale. Acum vreo doi-trei ani, de exemplu, s-a lansat ideea "statului de drept", adică statul redus la administrarea aplicării legii.

Strategia Postolache, adoptată de guvern în mai 1990, a fost în câteva luni **complet uitată** și înlocuită de strategia neoliberală.

Experții români sunt înlocuiți de experții "internaționali".

Toate partidele politice au adoptat strategia neoliberală, cu anumite variații. Și orientarea social-democrată a adoptat strategia neoliberală, mai ales în domeniul economic, acordând însă o atenție ceva mai mare socialului. De aceea cred că social democrația în perioada tranziției, datorită presiunii politice și ideologice extrem de puternice, ar fi mai corect considerată un fel de "**liberalism social**".

Neoliberalii "puri" au manifestat chiar, foarte curios, o intoleranță violentă față de orice orientare prosocială. Chiar și în prezent, democrația socială este acuzată de "comunism", folosindu-se chiar "înjurătura" de **ciumă**...

După 32 de ani este cazul să facem bilanțul politicii neoliberale.

Consideră românii, nu oamenii politici, dacă țara merge în direcția în care ei au sperat ?

	2010 ICCV	2015 INSCOP	2016 IRES	2017 IMAS	2019
INSCOP					
Direcție greșită	80%	52%	71%	75%	76%
Direcție bună	10%	34%	24%	17%	18%

Aceste date ne pun în încurcătură. Se pare că românii, în marea lor majoritate, nu au agreat orientarea neoliberală. Marea majoritate a lor au considerat că direcția este greșită și foarte puțini că este bună. Este deci legitim să ne întrebăm dacă în întreaga perioadă a tranziției românești a fost în realitate o democrație.

Performanța economică a tranziției. Situația economică, chiar înainte de criza actuală, este precară. Datele oficiale ne plasează alături de Bulgaria, pe ultimul loc al UE, la o distanță substanțială de celelalte state.

Datele europene indică faptul că România a trecut în primii 10 ani ai tranziției printr-o criză puternică, diferit de celelalte țări în tranziție.

	Polonia	R.Cehă	Ungaria	Bulgaria	România
PIB în 1999 față de 1990 = 100	247.7%	225,60%	203,50%	114,30%	79,60%

Cine este responsabil de haosul economic al anilor 90?

Dacă celelalte țări foste comuniste au atins nivelul lor din 1989 în 4-5 ani (Bulgaria i-a trebuit 8 ani), României i-au trebuit 15 ani, adică de abia în 2004 a atins nivelul din 1989.

Dar datele globale pot să ne ducă în eroare. Avem o problemă gravă cu structura economiei.

Contribuția la PIB a principalelor sectoare economice: PIB = 100

	1989	2016
Industria	46,20%	21,00%
Agricultura	14,40%	4,00%
Serviciile	25,60%	63,00%

Principalele sectoare ale economiei, industria și agricultura, s-au prăbușit. Dar și-a crescut contribuția sectorul servicii. E foarte bine, nu ? În lumea "bună" serviciile sunt tot mai importante. Problema este însă *care servicii*. Datele referitoare la primul deceniu al tranziției arată că bula spectaculoasă a creșterii se înregistrează în sfera comerțului (s-a produs puțin, dar s-au multiplicat schimburile economice), în timp ce sfera sănătății, educației, asistență socială, cercetarea științifică a cunoscut o scădere spectaculoasă.

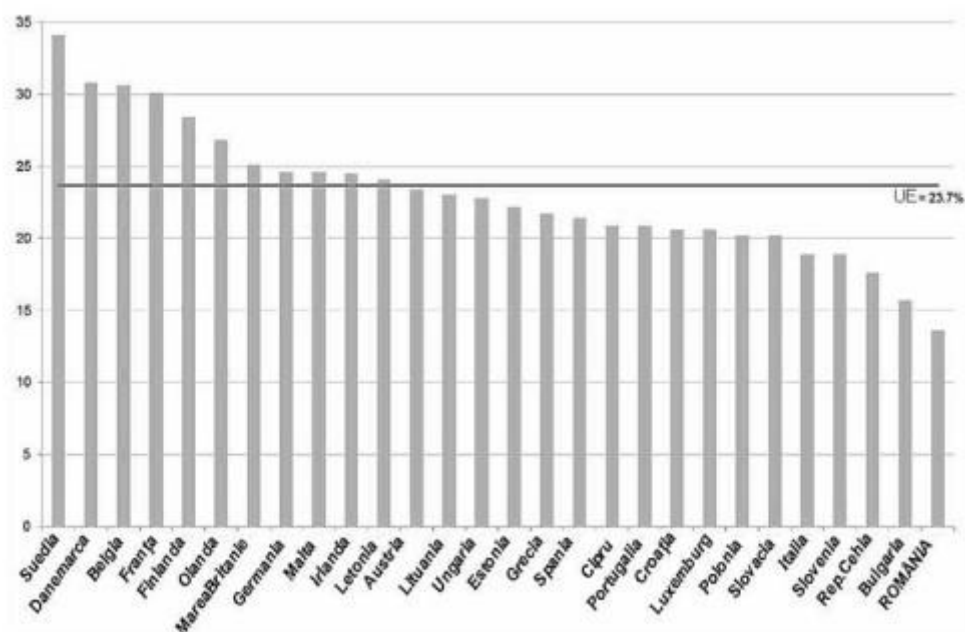
Dinamica principalelor servicii în 2000 față de 1989, ca%

Comerț	Tranzacții imobiliare și altele	Învățământ/sănătate/asist.socială/cultură
196,9%	239,7%	89,2%

Statul român este prea mare sau prea mic ?

Răspunsul este oferit de statistica europeană: proporția angajaților în sistemul public (deci dimensiunea statului) în totalul populației ocupate.

Țările europene dezvoltate, la nivelul cărora am dori să ajunge, au un stat substanțial mai mare decât România, care are statul cel mai mic.

O imagine clară a profilului statului român în tranziție este oferit de structura cheltuielilor bugetare.

Total general government expenditure as % in GDP, 2019

	Total expenditures	Social protection	Health	Education	/Research	Defense	Internal security
EU16	45.0	18.0	6.6	4.9	1.89	1.1	1.2
EU10	41.1	13.6	5.8	4.9	1.32	1.2	2.0
România	36.2	11.9	5.0	3.6	0.50	1.7	2.2
România as % in EU-16	80.4%	66.1%	75.8%	73.5%	26.4%	154.5%	183.3%
România as	88.1	87.5%	86.2%	73.5%	37.9%	141.7%	110%

Statul român este cel mai mic față de statele uniunii europene "necomuniste" (EU16), dar și față de statele foste comuniste (UE10, fără România).

Diferențele negative se înregistrează la toate funcțiile sociale ale statului: **sănătate, educație**; mai accentuat la **protecție socială; cercetarea științifică** practic nu există în Europa cu 0,50% din PIB. Depășim însă cu mult Europa la cheltuielile pentru **armată** și pentru **securitate internă**. Un răutăcios ar spune că România a devenit un stat militar-polițienesc.

Toate datele oferite de statistica europeană indică o poziție puțin confortabilă a României. În întreaga perioadă a tranziției, cu unele variații, **România a fost dominată de paradigma neoliberală, în forma ei mai degrabă extremă, fapt care a îndepărtat-o de paradigma țărilor europene dezvoltate.** Cu excepția Bulgariei, politica românească a fost semnificativ diferită și de celelalte țări foste comuniste, care, și ele, au adoptat o paradigmă neoliberală, dar mult mai atenuată, apropiată de politica vestului Europei.

Sociologia românească în perioada de tranziție.

Oportunitatea deschisă în 1989 de a construi un alt tip de societate a fost pentru sociologia românească o imensă provocare. Deși eram "împuținați", am simțit de datoria noastră, noi sociologii, să ne aducem contribuția. Am considerat că tematica sociologică la nivel macro, profilul societății în tranziție, politica tranziției, gravele probleme sociale moștenite și sau crate/ accentuate de tranziție, trebuie să fie pentru noi o prioritate științifică. Și chiar în primii ani ai deceniul 90 sociologia românească a lansat mari programe de cercetare pe temele critice ale tranziției.

La nivelul tematicii societății globale românești s-a creat neașteptat o competiție, foarte inegală, între sociologia românească și instituțiile internaționale care și-a asumat un rol important nu numai în orientarea politicii românești, dar și în cercetarea sociologică a problemelor critice ale României. Mai accentuat în ultimii 15 ani, instituțiile internaționale au preluat tematica macrosocială a României ca domeniu de cercetare științifică, dezvoltând programe la nivel național, de mare importanță. A devenit însă tot mai evidentă diferența dintre instituțiile internaționale (care desigur angajează și specialiști români) și programele dezvoltate de institutele academice românești.

Diferențele sunt pe mai multe planuri:

Instituțiile internaționale obțin preferențial de la instituțiile guvernamentale "comenzi de cercetare". Instituțiile academice au un acces mai dificil la fondurile guvernamentale care să susțină cercetări de amploare, de interes național.

Instituțiile internaționale dispun pentru programele lor de cercetare finanțări substanțiale, față de resursele financiare absolut insuficiente ale institutelor românești; în ultimii ani sociologia românească nu poate obține finanțări pentru programe de amploare, de interes național.

Cercetarea academică versus cercetarea instituțională. Instituțiile "academice" au ca principiu fundamental **libertatea academică**. Ele organizează și susțin cercetarea, dar, principial, nu impun o orientare a cercetării desfășurate în cadrul lor. Instituțiile cu orientare activă, constitutiv, au funcția de acțiune practică, de a dezvolta *pachete de strategii de acțiune/ activități de cercetare*. Obiectivele de acțiune și concepția globală de acțiune a instituției **pre-orientează** cercetarea pe care o dezvoltă în interiorul ei sau o patronează. Cercetarea științifică din instituțiile cu orientare practică nu este liberă în raport cu opțiunile

strategice din instituția lor. Cercetarea academică este independentă instituțional: instituțiile academice nu au "o concepție a lor" pe care să o impun membrilor lor.

Sociologia românească, care nu a fost integrată în programe internaționale, se confruntă cu o poziție de marginalitate. Ea este încurajată să-și concentreze atenția mai puțin pe teme sociale globale ale societății românești, ci mai mult pe **"grupurile sociale marginale, cu risc"** sau de teme sociale sectoriale ca de exemplu violența în familie sau relația dintre viața de muncă și viața de familie sau...

Criza actuală, care este nu numai medicală, dar și profund social-economică, are nevoie de noi soluții globale. Mai ales în situații de criză, ca cea actuală, sociologia este solicitată să-și asume responsabilități pentru cercetarea problemelor globale ale societății românești. Criza societății românești deplasează interesul de la paradigma neoliberală spre o paradigmă centrată pe complexul social-economic, pe nevoia *ieșirii din criză prin dezvoltare* și în perspectiva intereselor naționale. De fapt nu este o paradigmă nouă. Să observăm, după 32 de ani, că paradigma țărilor dezvoltate europene nu este cea neo-liberală.

S-ar părea curios că argumentez aici că vital pentru România este să adopt ***o nouă politică orientată european***. Standardele Europei dezvoltate trebuie să devină, în fine, standardele noastre de dezvoltare.

[1] Acesta este textul comunicării pe care am prezentat-o la Conferința ICCV și a Asociației Române de Sociologie ***Inegalitatea socială și calitatea vieții***, din 15-19 noiembrie 2021.

30 octombrie 2021

Lupta sau colaborarea lui David cu Goliat: actualizarea mitului

Citit de: **275**

Link: www.romaniasociala.ro/lupta-sau-colaborarea-lui-david-cu-goliat-actualizarea-mitului

Ca toți copiii, mi-au plăcut basmele. Realitatea era foarte confuză. Basmele, în limbajul lor, puneau o ordine în realitate. Erau naive, dar ofereau un mesaj plin de sens.

Miturile, elaborate pe un material istoric foarte diferit, rămâne totuși relevant și azi, pentru că se referă la structuri profunde constante.

David și Goliat. **Goliat**, un uriaș foarte puternic. **David**, un mic păstor de oi. Fiecare era reprezentant al unei comunități. Goliat reprezenta pe filistinieni, iar micul David al israeliților. Lupta era între două comunități: cine va supune pe cealaltă. *"Trimite pe cineva care să lupte cu Goliat. Dacă el învinge, voi veți deveni robii noștri"*.

Basmul l-am citit când eram mic. Nu mi s-a părut prea captivant. Unul mic ia o praștie și îl pocnește cu o piatră în frunte pe Goliat. Mare brânză. Dar totuși mi-a rămas într-un colț al memoriei.

România este într-o criză profundă. Situația a devenit tot mai confuză. Cine ne scoate din criza asta? Îmi vine în minte **mitul**. Evident, România este David. Dacă noi suntem ciobănașul David, cine e uriașul Goliat ? Nu mai avem un dușman cum era pe vremuri. Dar era o forță externă puternică cu care colaborăm. Florin Georgescu ne-a oferit un nume sintetic pentru uriașul care și-a asumat funcția de a ne sprijini în perioada tranziției, **IFI**, *Instituțiile financiare Internaționale*. Colaborare, nu luptă.

Colaborarea lui David cu Goliat a fost foarte promițătoare. Goliat nu ne-a jefuit așa cum se întâmpla acum 3000 de ani, ci ne-a ajutat cu expertiză. O mulțime de programe, care desigur ne-au și costat. De curiozitate am deschis internetul: programele cu BM. În fiecare an cred că sunt în medie 10 programe, care fiecare costă zeci și sute de milioane Euro. Aceste programe nu produc ceva, ci sunt de "suport", oferă expertiză, ajutor tehnic. Și ce s-a întâmplat după 31 ani ? O criză din care nu știm cum vom ieși. Începem să ne întrebăm dacă uriașul Goliat nu s-a dovedit a avea, ca în basm, picioare de lut.

Și cine este vinovat pentru această criză? Se vehiculează unele explicații: programul a fost bun, expertiza internațională a fost excelentă, rămân doar românii, corupți și incompetenți. Dar, totuși, în 31 de ani, România nu a fost singură, ci susținută și orientată de **IFI**. Ei nu au nici-o răspundere ? Responsabilitatea pentru rezultatele oricărei colaborări trebuie asumată de toți partenerii. Acum începem să avem îndoeli asupra alianței cu Goliat.

Dar ce înseamnă cooperarea lui David cu Goliat ? Asta înseamnă că între cei doi a existat un consens perfect ? În teoria **deciziei** am demonstrat o "teoremă" fundamentală, de care sunt foarte mândru: **"în incertitudine ireductibilă, probabilă este diversitatea de opinii, consensul este improbabil"**. Pe scurt, mai puțin tehnic, **"incertitudinea generează dissens"**, diversitate de opinii și prin comunicare rareori se instaurează consensul. De fapt de aceea s-a inventat și votul.

Aplicat această teoremă, David și Goliat inevitabil vor avea adesea opinii diferite. Se va pune la vot ? Consensul complet dintre ei poate fi realizat doar atunci când **"Goliat este șeful lui David"**. Libertatea lui David este posibilă doar când obține dreptul de a gândi distinct, independent de Goliat.

Să analizăm mai atent lucrurile. Este aceasta o relație profesor/elev ? Dar tocmai aici este problema. Relația profesor/elev nu durează "pe vecie", ci doar când elevul este copil, hai să zicem adolescent. Apoi, relația încetează. Elevul, cu ajutorul profesorului, devine tot mai independent. Gândind cu capul lui devine responsabil. 31 ani de tranziție a relației profesor/elev e cam mult. România a devenit matură și e cazul să-și asume responsabilitatea.

Basmul spune cu claritate: oricum ar fi lumea, responsabilitatea nu trebuie căutată *în afară*. Golemul nostru nu poate fi considerat ca principalul vinovat. Tu, dinăuntru, ești responsabil. România trebuie să se trezească și să-și ia soarta în mâinile sale. Nimeni dinafară nu e responsabil și nici nu are capacitatea de a te salva. Caută deci forțele **interioare**. De ce nu apelezi la ele ? A fost o decizie corectă că David a ignorat forțele interioare, inclusiv competența proprie, și a mizat aproape integral pe colaborarea cu ISI ?

Pe cine se poate baza David ? Iată, de exemplu, noi, sociologii, suntem aici. Sociologia a primit de la Gusti misiunea de a fi "știință a națiunii". Pe ea de ce nu o chemi ? Ai cam ignorat-o.

Cine este responsabil de relațiile cam reci ale lui David cu sociologia românească ? L-a captivat alianța cu Goliat. Foarte bine. Dar, ca în orice "dragoste", există și ceva "gelozie". Goliat nu prea l-a îndemnat pe David să diversifice resursele de sprijin, mai ales pe cele interne. Chiar a dat semne de enervare. Ce mai vreți voi cu sociologia voastră ? Noi analizăm, cu competență de vârf, problemele voastre globale, economice, politice, starea societății românești. Am preluat strategia reformei economice, soluțiile la problemele voastre globale: sărăcia, devenită problema critică a României, situația copiilor etc. etc. Desigur, trebui să aveți și voi ceva sociologie. Să se ocupe, de pildă, cu persoanele cu dizabilități, cu copiii abandonați și alte probleme ca acestea.

În loc să coopereze cu sociologia în analiza realității sociale românești, IFI a decis să dezvolte propriile sale programe de cercetare a realității românești, excluzând competența internă. S-a creat o competiție, evident inegală, cine cercetează problemele critice ale societății românești. IFI pare chiar să dea semne de enervare față de sociologia românească.

Doar câteva exemple. În anii 90 sociologia românească a lansat programe de cercetare a problemelor sociale ale României care au stârnit un interes public deosebit: starea sărăciei, situația socială a copiilor, starea socială a populației de romi. Toate pe largi eșantioane naționale. Apoi, în anii 2001-2004 s-a dezvoltat un program de dezvoltare social-economică a României, antisărăcie și promovare a incluziunii sociale. Toate aceste programe au fost stopate prin lipsa de suport financiar și politic, preluate de ISI: evaluarea stării de sărăcie, situația copiilor....

Deci, programe importante pentru România, a rămas doar Goliat.

Deci, pe programe importante pentru România, a rămas doar Goliat.

22 octombrie 2021

Schimbăm realitatea socială prin lege? Borgen

Citit de: **101**

Link: www.romaniasociala.ro/schimbam-realitatea-sociala-prin-lege-borgen

Urmăresc un film danez. Foarte bun. Dar, ce este BORGEN, titlul filmului ? Mărturisesc că am încercat să-l înțeleg, dar nu prea reușesc. Filmul este despre lumea actuală văzută din perspectiva danezilor. Foarte interesant.

Printre altele, filmul aduce una dintre problemele dominante ale ultimelor decenii: șanse egale pentru femei. Această problemă a fost, câteva decenii, în centrul atenției, dar pare să treacă pe un loc secund.

Egalitatea femeilor cu bărbații a fost o temă predilectă a programului comunist. Mai ales în sfera muncii. Țin minte, prin anii 50, mama avea o prietenă, "*prima femeie turnătoare*". Lucra într-o întreprindere cu imense cuptoare metalurgice. O femeie "mare". Nu cred că am văzut-o la locul de muncă, dar mi-o imaginam cu o lingură imensă plină cu fier roșu. Era pe atunci utilizată ca un exemplu: femeia poate ocupa orice loc de muncă.

Ceva mai târziu, Occidentul capitalist a preluat tema egalității și o duce la un nou vârf. Cred că prin anii 90 a existat o presiune ideologică și politică ca în toate pozițiile de conducere, politice și economice, femeile să-și sporească reprezentarea. Obiectivul "50% femei" trebuia atins rapid. Țin minte că acum 20-30 de ani occidentul impunea țărilor fost-comuniste, ca o probă a integrării lor în lumea occidentală: reprezentarea femeilor în poziții de conducere. În România era o modă obsesivă de a număra femeile în conducerea instituțiilor. Totodată era însă și o jenă când se invoca cazul Americii, exemplul necontestat pentru țările în tranziție: femeile erau slab reprezentate în conducere. Ca de regulă, printre celelalte țări occidentale România se află și din acest punct de vedere în urmă. Eforturi existau.

În povestea filmului danez, o femeie este pentru prima oară aleasă ca Prim Ministru. Personajul este o persoană deosebit de inteligentă. În ciuda multor dificultăți, ea reușește să promoveze un stil politic „fresh”. Printre altele, a promovat o nouă lege care a impus ca în toate sistemele cu funcții de conducere femeile să fie prezente, aproximativ 50%. Un caz social-politic interesant. M-a amuzat, în special, unul dintre episoadele filmului în care apare o întâlnire privată cu unul din cei mai bogați patroni danezi, evident un conservator convins. Acestuia ia cerut să primească 3 femei în organismul său de conducere. Patronul a refuzat, amenințând-o, că va pleca cu întreaga firmă spre altă țară. "Hai să negociem". "Și dacă accept, ce îmi dai la schimb?" "Ce vrei? "Doi ani scutirea de taxe". Promovarea unui "ideal" costă comunitatea.

Cum este realitatea în prezent ? Sunt multe femei, în business și în politică. Exemple remarcabile de succes. Sunt încă femeile discriminate? Dacă ne luăm după celebrul partaj de **50%**, România este departe de acest obiectiv. Însă nu realitatea mă îngrijorează. Ci legea promovării femeilor care la noi pare a fi trecută într-un con de umbră. O primă concluzie: schimbarea socială nu se poate face doar printr-o lege. Schimbarea socială este un proces de schimbare a organizării întregii societăți.

În subiectul nostru avem cazul tipic al metodei de *schimbare a realității sociale prin lege*. Legea sau norma exprimă un obiectiv de schimbare a comportamentului, desigur, cu justificări solide. Dar de ce adesea este greu acceptată? Problema este că adoptarea naturală a unui comportament nu este doar produsul presiunii legilor, ci o parte a realității sociale, intrând în interacțiunea contextului social și uman în care este lansat. Schimbarea se izbește de rezistențe, se invocă excepții, posibil reacții adverse și, desigur, bancurile. Respectarea normelor este doar o parte a motivării comportamentului. Adesea însă, programele sociale sau legile par a fi mai degrabă "idealuri", "vise" care nu iau în seamă fezabilitatea lor în contexte sociale reale. Se poate invoca ca factor și o

"mentalitate" tradițională, "neîncrederea în femei". Desigur, și acesta este un factor, dar nu singurul. Schimbarea socială presupune schimbări globale ale lumii din care comportamentul prescris de lege este doar o parte.

Filmul danez exprimă, adesea cu umor, ce se poate întâmpla în realitate. Într-o discuție a doamnei Prim Ministru cu activistele din jurul unor organizații umanitare, doamna Prim Ministru este de acord cu fondul cererilor în discuție, dar ca reprezentantă politic a comunității, a fost nevoită să facă o precizare importantă: "aveți în principiu dreptate, dar vorbiți în numele cui? Suportul public pe care îl aveți este probabil sub 1%."

În același film, președintele unei țări din Asia, cu un comportament dictatorial, cere Primului Ministru danez să aresteze un opozant politic al său, care se afla în Danemarca, și să i-l predea. Astfel, Primul Ministru danez al unei țări democratice și umaniste, este pus într-o dilemă. Se știa ce se va întâmpla cu opozantul întors în țara sa, chiar dacă pedeapsa capitală era eliminată, în condițiile în care alți 62 de alți opozanți "dispăruseră". Opozantul cerut urma, cu siguranță, să fie cel de-al 63-lea dispărut. Decizia trebuia luată între reglementările internaționale și relațiile dintre state. Primul Ministru a ales însă să-l predea pe opozant. Chiar și opozantul promova teroarea, justificând-o ca normală în lupta lui împotriva unei conduceri dictatoriale.

Acum câteva luni, de dată aceasta în România. O largă demonstrație împotriva vaccinului, dar cu revendicări social-politice și economice. România se confrunta cu o situație extrem de gravă. Dar iată, paralel avea loc o altă demonstrație a unei minorități sexuale. Tot o mare demonstrație, dar cu mai mulți participanți sosiți din occident. Unii îmbrăcați în vestimentația specifică a unor cluburi. În România, nicio lege nu interzice această "minoritate" sau dreptul lor de exprimare publică. Comunitatea largă nu a fost încântată de existența unor asemenea comportamente, dar a manifestat o anumită toleranță, cu multe rețineri. Dar ce se revendică acum în numele libertății și a drepturilor omului? După cum înțeleg eu din mass-media se cere ca în actele oficiale să nu se mai introducă "sexul": pentru că fiecare o va decide, în forma tradițională, bărbat/ femei, sau în posibil altceva. Copilul nu va mai primi de la naștere o "etichetă" socială, băiat sau fată. Totul în numele drepturilor omului de a decide ce va fi. Aceasta înseamnă libertatea reală.

Da, dar omul nu este o ființă abstractă, ci membru al unei comunități reale. În afara comunității, drepturile "omului" nu au vreun sens. Ca sociolog îmi vine în minte un lucru pe care nu-l pot ignora. Societatea umană actuală se reproduce prin copii născuți în familii. Sexul este marele producător de copii și, apoi, familia de îngrijire a acestora. Societatea actuală se fundează pe existența familiilor care produc și formează copiii. Dacă într-un viitor apropiat, copiii vor putea fi făcuți în eprubete și nu "în pat", ne vom elibera de actul sexual, mai ales dacă oamenii vor dori, de sarcina și de a face copii, și, posibil, și de familia pentru a mai crește copii. Până atunci, în condițiile actuale, familia nu este o prejudecată, ci o formă fundamentală de existență și de perpetuare a umanității. De la natura sa, omul este o ființă socială, membru al societății. O minoritate sexuală poate fi acceptată,

dar extinderea ei ca mod de organizare a întregii societăți, în contextul actual, ar reprezenta o sinucidere colectivă.

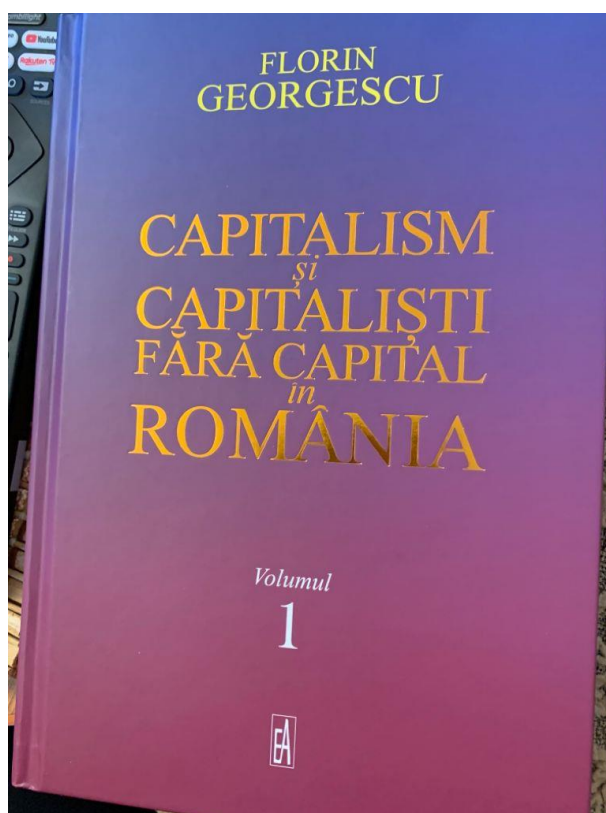
Dar ce ne facem cu "libertatea fundamentală a omului" ? Omul este mereu membru al unei comunități și libertatea sa are sens doar în *mediul său social de a-l face așa cum și-l dorește, nu însă în afara lui*.

Filmul danez probează un lucru: filmul poate fi un spațiu de discuție a problemelor noastre importante și cotidiene.

05 octombrie 2021

Analiza critică a tranziției românești: Ce au făcut economiștii, ce au făcut sociologii.

Citit de: **133**

Link: www.romaniasociala.ro/analiza-critica-a-tranzitiei-romanesti-ce-au-facut-economiștii-ce-au-facut-sociologii

2021. Florin Georgescu publică o analiză impresionantă a stării societății românești după 31 de ani de la Revoluția din 1989: ***Capitalism și capitaliști fără capital în România***. Această carte a fost pregătită de cartea autorului publicată în 2018, care conținea prime analize și fragmente ale viitoarei cărți.

Nu vreau să mă opresc la analizele prezente în cartea lui Florin Georgescu, pe care o consider un document de referință pentru analiza economică și socială a României pentru viitorul științei românești. Cartea oferă o mulțime de teme și mai ales date despre procesul tranziției românești.

Mulți colegi consideră că această carte este o abordare a economiei diferită de literatura existentă în economie. Un eveniment-ruptură în gândirea economică. Desigur, este o analiză *post factum*, după consumarea procesului de schimbare a economiei și societății românești.

Citind cartea a început să mă obsedeze o întrebare: dacă întregul proces de schimbare a fost prost conceput, plin de erori strategice, până la publicarea cărților lui Florin Georgescu în 2018-2021, specialiștii nu au sesizat aceste erori structurale ? Cartea oferă nu numai o analiză a situației actuale a societății românești, dar și a evoluției în acești 31 de ani a ce aş putea spune ***o istorie a criticii tranziției***. Aici mă voi opri asupra acestei probleme.

Împreună cu Florin Georgescu cred și eu că încă în 1990 specialiștii din România și-au făcut datoria. În primele zile de după Revoluție, Tudorel Postolache a lansat un program de reformă: *Schiță privind strategia înfăptuirii la economia de piață în România*. În două-trei luni, 12 000 specialiști, în primul rând români, dar și străini, au reușit să producă o concepție strategică a ce urmează să facă România. Documentul a fost publicat și adoptat de către guvern în mai 1990. Cu siguranță, România a fost prima țară postcomunistă care a elaborat și adoptat o asemenea viziune strategică.

Documentul din 1990, denumit cu modestie "schită", a intrat cu siguranță în istoria gândirii românești. Este important de aceea să ne amintim foarte pe scurt ce conținea *Strategia Postolache*.

Tranziția nu se va realiza printr-o decizie de ruptură, ci va trebui proiectată ca o "tranziție graduală la economia de piață, dar efctuală în ritm rapid", în 2-3 ani. Sunt prevăzute etapele și prioritățile. Procesul se va centra pe schimbarea cadrului legislativ și instituțional. În anexa documentului se prezintă o listă de legi care urmează a fi adoptate rapid în acei 2-3 ani, după un calendar precis. Privatizarea este foarte importantă, dar ea nu va fi o terapie de șoc, ci desfășurată rațional pe o perioadă rezonabilă de timp. Privatizarea nu va fi nici ea totală, ci, complementar, va exista desigur și o economie bazată pe proprietatea de stat.

Al doilea principiu fundamental al *Strategiei Postolache* se referă la ***politicile sociale***: se promovează ***o tranziție social protejată***. Nu ne permitem ca populația să suporte din nou șocul social produs de criza comunismului. Politica socială a statului va avea rolul crucial de a asigura o protecție socială substanțială, complementar cu reforma economiei.

Ce s-a întâmplat cu *Strategia Postolache* ? La adoptarea sa, *Strategia Postolache* a fost receptată public foarte pozitiv, considerată că răspunde la speranțele Revoluției.

Ciudat însă, în doar câteva luni, documentul a fost complet trecut în uitare. În sistemul politic nu s-a mai vorbit deloc de el. Grupul Postolache este înlocuit de specialiștii de la instituțiile internaționale. *Strategia Postolache* a fost înlocuită cu o altă strategie, *Strategia IFI* (Instituțiile Financiare Internaționale, în primul rând FMI și Banca Mondială), cum o numește Florin Georgescu. *Strategia IFI* este diferită de *Strategia Postolache* prin două opțiuni strategice.

Prima: reforma economiei are ca obiectiv prioritar **privatizarea rapidă** care, posibil, va cuprinde întreaga economie. Celebra "privatizare pe un leu".

A doua: starea socială a populației este ignorată. Costul social al tranziției este considerat ca **inevitabil**. Desigur, sărăcire, șomaj, dar toate acestea sunt inevitabile. Nu mai este acceptat obiectivul strategic al tranziției sociale protejată. Acordarea unei atenții prea mare protecției sociale este considerată chiar ca o frână a tranziției. Ea trebuie ținută la minimul posibil.

Strategia ISI se bazează deci pe programul neoliberal: privatizare rapidă și totală și protecția socială redusă la grupuri reduse "cu risc ridicat": persoane cu dizabilități, copii abandonți, săraci cronici sub nivelul supraviețuirii.

A fost concepția europeană a tranziției un succes ? La începutul tranziției, a dominat un consens politic suportiv quasi-general pentru Strategia ISI. Treptat însă s-au acumulat critici tot mai puternice. Succese mediocre și situații de aproape eșec cum este cazul României și Bulgariei. Se recunosc erori, greșeli, mai puțin marginale, dar nu erori ale strategiei.

Florin Georgescu acordă o atenție specială acumulării de critici ale strategiei practice a tranziției. Pe fondul general al acceptării politice, nu prea mulți specialiști au formulat totuși unele critici/ rezerve. Sunt menționați în carte unele personalități importante[1]. Douglass North, laureat Nobel, a estimat încă în 1994 că "Privatizarea nu este un panaceu pentru soluționarea performanțelor economice slabe". Stiglitz, alt laureat Nobel, estima în 2000 că aplicarea strategiilor extreme de reformă de tipul terapiei de șoc a eșuat lamentabil. Rezerve erau formulate de personalități occidentale importante, dar lumea a mers mai departe cu IFI.

Cum se explică calitatea, să zicem cu indulgență, mediocră a tranziției românești ? Aici, Florin Georgescu aduce în discuție multe critici formulate, dar în concluzie se oprește ezitant la o formulare mai degrabă vagă: "condiții externe nefavorabile, precum și...politicile interne deseori defectuoase."[2]. Surprinzător: "condiții externe nefavorabile" ?

Cartea notează un fapt important care explică criza României: "Instituțiile financiare internaționale... au fost foarte austere cu România pe parcursul

reformelor economice din timpul tranziției derulate între anii 1991-2004” (111-112). Pentru mine, un fapt complet nou. Finanțare modestă: ” fără nicio componentă de dezvoltare ...o medie de numai 190 mil. euro pe an (0,5% din PIB mediu al anilor respectivi), când proprietatea de stat reprezenta circa 90% din economi autohtonă, putând fi parțial restructurată și eficientizată cu sprijin extern.” (112) În schimb, gestionarea crizei declanșate în anul 2008, când deja capitalul străin avea o pondere substanțială (48% din capitalul privat) a beneficiat însă de un sprijin financiar consistent din partea IFI, respectiv 5,9 mld. euro medie anuală în perioada 2009-2011 (4,7% din PIB media al intervalului respectiv), ceea ce a reprezentat o finanțare anuală de 13 ori mai mare decât în perioada 1991-2004, când România avea nevoie acută de sprijin extern pentru restructurarea și capitalizarea unor întreprinderi de stat care erau viabile ...” (112).

De ce această asimetrie a tratamentului întreabă justificat Florin Georgescu ? În prima etapă ”IFI au aplicat un stimul de accelerare a **contractiei proprietății de stat**” (sublinierea mea), asigurând o cantitate mică de ”oxigen” pentru asigurarea supraviețuirii. În etapa a doua, pentru o economie preponderent privată o ”oxigenare” consistentă suplimentară tot a economiei reale devenite între timp preponderent privată, cu dețineri majore ale investitorilor străini...” (112)

Cu toți am fost convinși de un *suport occidental prietenos*. Încep însă să apară puncte de vedere diferite. Gilpin: ”Odată cu încheierea Războiului Rece, prioritățile naționale s-au schimbat, aliații occidentali dând o mai mare importanță propriilor interese” (citată de Florin Georgescu). ”noi nu am înțeles nici acum că am pierdut un război” (după FG, Talpeș, 2018). Deci, în tranziție am fost tratați ca pierzători ai războiului și pedepsiți pentru perioada comunistă ?

Care a fost însă atitudinea specialiștilor români ? Florin Georgescu nu reușește să identifice decât câteva critici publice formulate de specialiștii români: economistul Coșea și câțiva istorici, dar toate formulate spre sfârșitul perioadei. Nu înregistrează analize critice structurate ale politicii tranziției.

Pe lângă factorii conjuncturali, strategii tranziției, în ansamblul ei, a fost și ea responsabilă de rezultatele cel puțin modeste ale tranziției ? Florin Georgescu citează substanțial ca un argument cartea lui Piketty, publicată mult mai târziu, în 2019, care face o analiză critică a strategiei tranziției în toate țările fost-comuniste europene.

În evaluarea tranziției, Florin Georgescu face totuși o nedreptate sociologiei și chiar lui Postolache. Cred că este momentul să reconsiderăm valoarea *Strategiei Postolache*. Ea nu este doar un simplu text, foarte bine scris, ci **o opțiune strategică diferită de cea impusă de ISI**. Trecerea ei politică în uitare a costat enorm România.

În contextul tăcerii despre Strategia sa Postolache, aş zice, *a trecut în opoziție* și a transferat cea de a doua componentă a strategiei sale, *protecția*

socială a tranziției, sociologiei. În 2 ianuarie 1990 Postolache a creat unul dintre primele noi instituții ale tranziției românești: **Institutul de cercetare a calității vieții**. Acum, după atâția ani, îmi vine în minte o idee care poate părea ciudată. Dacă *Strategia Postolache* a fost trecută în uitare, cealaltă creație a Strategiei, *Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV)*, a supraviețuit și a făcut constant opoziție Strategiei ISI.

Argument: ce a făcut ICCV ? Voi aduce ca probă a acestei teze programele de cercetare care au orientat întreaga activitate a Institutului în cei 31 ani de activitate: **Calitatea vieții/ standardul de viață** (calitatea vieții a oamenilor nu este un cost inevitabil, ci trebuie să fie constant ținut în centrul atenției colective, un criteriu al performanței tranziției), **Politicile sociale în perioada tranziției** (nu trebuie să creem un *stat mic*, ci un stat care își asumă responsabilitatea pentru starea socială a țării), **analiza problemelor sociale structurale ale tranziției, nu numai a celor marginale: sărăcia, situația copiilor, segmentul social cel mai defavorizat, situația femeii, situația social economică a populației de romi etc;** analiza statului român în perioada tranziției, argumentând că el are un profil distinct de **stat neofeudal**, diferit de cel presupus ideologic ; crearea unui **sistem instituțional (CASPIIS) și o strategie/ program guvernamental antisărăcie și de promovare a incluziunii sociale** (2001-2004), care a fost complet eliminat de guvernarea extremist liberală de după 2004; introducerea unei tematici noi sociologice: **teoria și metodologia schimbării sociale proiectată**. ICCV a argumenta încă de la început că România s-a angajat pe o cale contraproductivă a neoliberalismului extrem, diferit chiar de experiența statelor europene dezvoltate.

Dacă analizăm producția publicistică, chiar de la începutul tranziției, în anii 90, ICCV a lansat toate aceste programe, promovându-le în lucrări influente care au promovat această viziune de "opoziție".

Citind cu mare plăcere și interes analizele lui Florin Georgescu, nu am putut evita și un regret. Probabil, făcând cercetările sale relativ izolat, nu a știut nimic despre studiile sociologice românești. Ar fi știut de exemplu că sociologii au fost primii și mult timp singurii critici ai modelului IFI românesc al tranziției: lucrările lui Vladimir Pasti și lucrările mele. Cartea *Analiza critică a tranziției* (2004), dezvoltată în Raportul social (nr. 5/ 2012) *Ce fel de tranziție vrem ? Analiza critică a tranziției II* (2012) sau în *Istoria socială a României* (2018). ICCV a lansat o serie de *Rapoarte sociale* care oferă analize ale stării sociale a României. Toate aceste lucrări prezintă o teorie înalt elaborată a tranziției românești.

***Sociologia românească* și-a făcut datoria: a realizat analize critice ale erorilor strategice ale tranziției românești, mult înainte de specialiștii occidentali.**

[1] Cartea lui Florin Georgescu citată, vol. I, pag. 108 și următoarele. Cele mai multe critici se înregistrează nu la începutul perioadei, ci spre sfârșitul ei.

[2] Pag. 107

28 septembrie 2021

Trei paradigme ale gândirii românești actuale

Citit de: **150**

Link: www.romaniasociala.ro/trei-paradigme-ale-gandirii-romanesti-actuale

Starea de spirit a României actuale este dominată de 3 paradigme: ***paradigma neoliberală, paradigma „socială” și paradigma nemulțumirii neputincioase.***

Paradigma neoliberală este dominantă politic și ideologic în întreaga perioadă de după 89. Clasa dominantă este purtătoarea acestei paradigme și susținută de Occident. FMI și Banca Mondială au avut rolul de orientare a întregii politici românești. Pe această linie s-a desfășurat și suportul guvernelor statelor vest-europene și, mai apoi, al Uniunii Europene.

Nu e întotdeauna foarte clar ce înseamnă paradigma neoliberală. Încerc aici să identific elementele ei structurale.

* ***Societate capitalistă, cu prioritate pentru interesul capitalului.***

* ***Privatizare totală și rapidă:*** reforma șoc. Neoliberalismul presupune că numai economia privată este eficientă. Privatizarea trebuie realizată rapid. În subterană se presupunea și că a intervenit teama Occidentului că după ruptura cu sistemul comunist exista riscul de a se adopta o „a treia cale”, non-neoliberală. Strategia privatizării rapide a devenit inevitabil o „*privatizare oricum*”. „Privatizarea pe un leu” s-a dovedit a fi o *privatizare prin distrugere*. Capacitățile productive existente ar fi putut fi, în cea mai mare parte, reorganizate, nu distruse. Primele guvernări din anii 1990 au fost criticate de Occident că nu au fost suficient de rapide. Prima guvernare Petre Roman din 1990-91, deși a făcut privatizări după planul făcut de Banca Mondială, a fost mereu presată că este insuficient de rapidă. Guvernarea social-democrată 1992-96, deși a realizat multe privatizări, a fost acuzată că este prea înceată. S-a difuzat ideea că ea are o orientare neo-comunistă. A urmat guvernarea neoliberală 1996-2000, care a promovat o privatizare rapidă și irațională. Rezultatele: masive distrugerii economice și sociale. Este de notat că politica privatizării a presupus că ea ar trebui să fie „totală”. În fapt, nu a existat o privatizare totală în nicio țară, inclusiv în România. Sectoare economice importante de stat sunt în toate țările occidentale. Un indicator important, care ar putea determina limita privatizării, este *proporția economiei private*.

* ***Statul mic.*** Totul fiind organizat și reglat prin piață, statul trebuie să fie redus la un minim. Și filozofia „statului de drept” este o variantă a statului mic: statul este doar arbitru juridic al vieții. Indicator: *proporția în PIB a veniturilor și cheltuielilor statului*.

* ***Economia românească, parte a economiei mondiale.*** Economia românească nu are o logică proprie, ci este reglată de mecanismele economiei mondiale. Nu are sens o politică economică a României. Se presupune o creștere economică generată „de jos”, prin inițiative private, și prin atragerea investitorilor străini.

* ***Starea socială*** nu este un obiectiv al programelor politice, ci un produs ale economiei private. Starea socială nu prezintă de interes politic. Creșterea economică va rezolva problemele sociale. Marginal, se acceptă unele componente sociale, care nu sunt automat rezolvate de piață – „grupurile vulnerabile”: copiii abandonati, violența domestică, persoanele cu dizabilități sau săracii cronici. Îmbunătățirea situației acestor grupuri cu „risc ridicat” poate fi pusă ca obiective politice, dar nu starea socială în ansamblul ei. Guvernele liberale nu au fost interesate de starea de sărăcie, nu au dezvoltat programe antisărăcie. Problemele sociale sunt plasate tot prin mecanismele de tipul „pieței libere” de către ONG-uri. Aceste organizații private ar trebui finanțate de societatea civilă, dar, de fapt, sunt finanțate masiv de stat, cu un control slab. Stat mic, dar ONG-uri mari.

* **Invocarea interesului național** este taxată drept „naționalism”, un extremism politic care trebuie combătut.

Ca program politic, neoliberalismul nu este realizat nicăieri în completitudine sa. Statele europene, chiar și SUA, sunt diferite de modelul neoliberal de manual. Cineva a remarcat, nu chiar glumeț, că neoliberalismul este un program pentru „proști”, adică pentru țările subdezvoltate care sunt menținute în subdezvoltare. Acolo unde el s-a implementat, de exemplu cazul României, a creat o societate subdezvoltată, cu multe și grave probleme, nu numai sociale, dar și economice.

Ideologia neoliberală distorsionează perceperea realității. A descurajat analiza critic-constructivă a realității sociale rezultate prin aplicarea programului neoliberal. Se recunoaște existența multor probleme reale, dar ele sunt tratate mai mult ca probleme „trecătoare”, „inevitabile”, care vor fi vindecate inevitabil prin dezvoltarea sistemului. Mai mult, atenția excesivă acordată problemelor sociale dificile este considerată ca o orientare conservatoare, retrogradă, care, de fapt, ar împiedica implementarea programului.

Ce este acum România? O țară între programul extremist neoliberal și patternul țărilor dezvoltate europene. Împreună cu Bulgaria, este mai apropiată de modelul neoliberal extrem. Celelalte țări foste socialiste, și ele rezultat al programului neoliberal, sunt mai apropiate de modelul țărilor europene dezvoltate. Cum se explică această diferență ? Aș formula ipoteza că unde *rezistența internă* a fost mai slabă, programul neoliberal a fost aplicat mai dur.

Paradigma „socială” a reprezentat o alternativă posibilă, dezirabilă, dar fără susținere politică de programul neoliberal. În anii 1990, programul Revoluției Române conținea o viziune relativ diferită de programul neoliberal, o variantă mai „social democrată”, mai realistă și apropiată de ce se considera a fi modelul țărilor europene dezvoltate.

* **Starea socială a țării** este un obiectiv prioritar al politicii de dezvoltare.

* **O economie privată, dar și cu importante zone de stat.**

* **Un stat național activ** în economie și în organizarea vieții sociale, apropiat de modelul țărilor dezvoltate europene. Statistic, este șocantă diferența substanțială dintre statul social occidental și statul mic românesc (ponderea veniturilor și cheltuielilor publice în PIB).

* Societatea românească, **conectată la sistemul mondial, dar cu independența sa, centrată pe interesul național.** O Europă a națiunilor, nu a Bruxelles-ului.

* O societate **real democrată**, care să exprime interesul colectivității.

Cine este purtătorul politic al acestei viziuni? Tradițional, partidele mai de stânga tind să adopte o asemenea orientare. Sub presiunea ideologiei neoliberale, dar și a Occidentului, și partidele de stânga, în diferite grade, s-au apropiat de

paradigma neoliberală. PSD-ul, în variantele sale, a fost tratat mereu de către dreapta românească cu insulte politice violente: neo-comunism, „ciumă roșie”. Unii lideri politici chiar au cerut desființarea PSD. Doi lideri importanți ai PSD, Adrian Năstase, considerat ca cel mai de succes șef de guvern din perioada tranziției, și Liviu Dragnea, au fost condamnați la închisoare, cu acuze neclare juridic. Mai mult – cel mai probabil, cazuri unice în istorie pentru președinți de partide -, amândouă li s-a aplicat interdicția de a mai face politică. Occidentul nu a reacționat niciodată față de un asemenea abuz.

Sociologia, ca „știință a națiunii” în definiția gustiană, a fost și ea sub o dublă presiune. Pe de o parte, sociologia a tins să adopte ideologia neoliberală: să-și centreze interesul pe problemele sociale marginale ale modelului neoliberal – grupurile sociale „cu risc” – și de a ignora tematica macro-socială. Pe de altă parte, răspunzând necesităților comunității, a fost apropiată de *paradigma socială*. În acest context, în sociologie s-a dezvoltat un interes pentru schimbarea socială proiectată, o orientare critică față de realitatea rezultată de programul neoliberal și de susținere a interesului național.

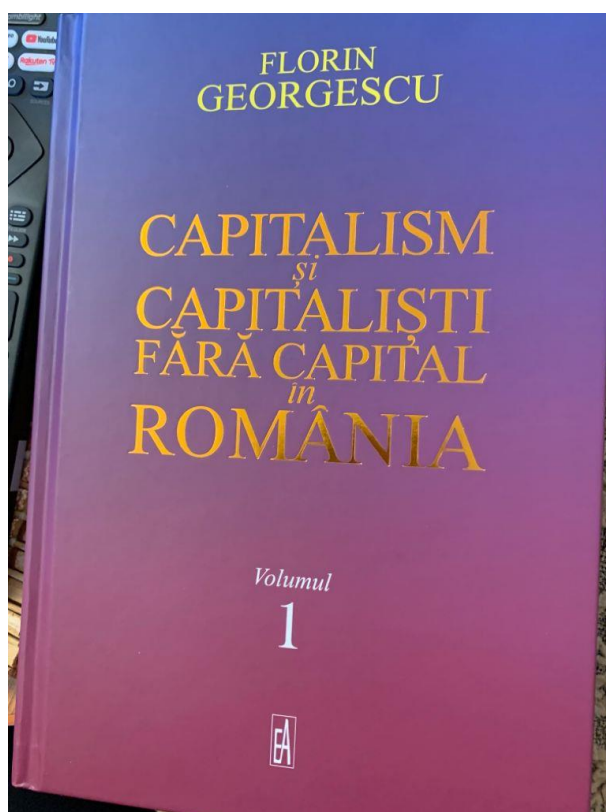
Din chiar anii 1990, sociologia a avut un interes special pentru starea socială a populației și pentru problemele sociale critice: sărăcia, situația copiilor, comunitățile în criză, starea social-economică a romilor. De la început, a optat nu pentru *statul mic*, ci pentru un rol activ al statului, în mod special în zona *politicilor sociale*.

Paradigma populației: nemulțumire, pasivitate neputincioasă, neîncredere în sistemul politic. Marea majoritate a populației estimează că „*direcția în care lumea merge este proastă*”. Nivelul de *satisfacție cu viața* este printre cele mai scăzute din Europa. Bancurile sunt un mecanism de defulare și detașare hazoasă, dar neputincioasă. Filozofia „să faci haz de necaz” exprimă starea de spirit a populației. În discuțiile interpersonale se manifestă neîncrederea în sistemul politic și atitudine critică. Se înregistrează un decalaj între optimismul paradigmei neoliberale și paradigma populației, predominant pesimistă.

24 septembrie 2021

Florin Georgescu, Capitalism și capitaliști fără capital în România

Citit de: **270**

Link: www.romaniasociala.ro/florin-georgescu-capitalism-si-capitalisti-fara-capital-in-romania

O carte nouă care se va dovedi a fi una fundamentală pentru gândirea românească. Paradigma tradițională a unei economii de piață liberă, deși cu imperfecțiunile ei, este înlocuită cu o nouă paradigmă a economiei societății românești actuale, "capitalism fără capital", cu implicațiile ei pentru înțelegerea întregii societăți.

Dragi **sociologi**, nu este o carte strict economică, ci o carte a societății românești actuale. Vă recomand din inimă să o citiți. Nu veți regreta.

15 septembrie 2021

Cum ne vede Occidentul

Citit de: **159**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-ne-vede-occidentul

Este surprinzător că nu putem găsi prea multe analize globale ale României în această perioadă de tranziție. Încă de la începutul anilor 90 am încercat să avertizez asupra riscurilor unei tranziții prost construite, dar adesea m-am simțit singur.

Dar cum percep specialiștii occidentali tranziția în țările noastre ? Mărturisesc, am avut o prejudecată. I-am suspectat că sunt prizonierii ideologiei tranziției. Și nu am fost prea interesat să urmăresc ce se scrie despre România actuală în Occident.

Iată că Sheri Berman, profesoară de științe politice la o universitate din Anglia, face o prezentare a unei noi cărți occidentale despre Estul (și Centrul) Europei. Cartea este estimată a fi o abordare nouă a problemei. Asta m-a atras să citesc prezentarea și să încerc să obțin cartea.

Pe scurt această prezentare.

Situația tranziției după 31 ani. În țările din Europa centrală, care au realizat o tranziție de oarecare succes, colapsul a fost comparabil cu experiența Statelor Unite care a experimentat *Marea Depresie*. În alte țări post-comuniste situația a fost mai proastă și a durat mai mult, în unele țări a durat chiar decenii. În fine, cam naivă comparația.

În această perioadă, sărăcia a crescut în medie de 23 procente, și, în zece țări, inclusiv Polonia, rata sărăciei a ajuns la 49 procente sau mai mult. Ghodsee și Orenstein, în cartea prezentată, estimează că "vârful mizerie în 1999, 45 procente din întreaga populație în țările postcomuniste au trăit sub linia sărăciei absolute de 5,5\$/ pe zi". "Inegalitate de venituri și a bogăției a explodat. Decalajele s-au adâncit între zonele urban și rurale, între elitele educate și muncitori, vârstnici și tineri."

Tranziția spre capitalism a generat "o dislocare imensă", "cel mai mare și mai dureros colaps economic care a afectat vreo regiune în istoria modernă".

A fost cu atât mai șocant cu cât, înainte de 1989, Europa răsăriteană a fost dintre cele mai egalitare regiuni ale lumii. Pentru prima oară în viața lor, mulți au fost aruncați în sărăcie. Iar în jurul lor sunt persoane care prezintă un nivel greu de conceput de bogăție. Este de așteptat să apară profunde "răni în psihicul colectiv".

Criza demografică. O explozie a migrației, dar și colapsul fertilității și creșterea mortalității. Creșterea criminalității, a bolilor de inimă și a "morții din disperare" mai ales la bărbații de vârstă medie. Unele țări se confruntă chiar cu dureroase războaie. Declinul populației a fost mai mare decât pierderile țărilor implicate în războaie majore. Efectele distructive ale tranziției europene sunt prezentate sistematic, acum, după 30 de ani. Noi le știam de mult.

Am fost însă surprins de confuzia **explicației** oferite. Ea este plasată exclusiv la nivelul țărilor aflate în tranziție. Simple **patologii**, care nu au vreo explicație în configurația politicii tranziției promovată în întreaga Europă.

Dar care este cauza ? Pe scurt, înțeleg: cauza principală este votul antiliberal și politicile xenofobe; "populiștii naționaliști" care se bazează pe grupurile excluse de tranziție și pe persoanele slab educate. Invocarea intereselor naționale sunt asociate invariabil cu "populismul". Partidele populist naționaliste sunt interesate doar să exploateze în interes demagogic dificultățile tranziției.

Elegant, **stânga politică** este scuzată, dar nu prea mult. Cele mai multe partide de stânga în Estul Europei au devenit campioni entuziaști ai neoliberalismului, "**mult mai mult decât cele de dreapta**". Ele chiar au implementat reforme liberale dureroase. Ni se oferă și o explicație: o asemenea atitudine se datorează dorinței stângii de a se separa de trecutul lor comunist. O afirmație foarte curioasă. Mereu stânga este tratată ca un partid de gradul al doilea, care ar avea o tentație comunistă. Cine și de ce o asemenea acuzație? Credeam că acuzația stupidă a PSDului de a avea o mentalitate comunistă este o prostie românească. Citind acest text occidental înțeleg care este originea acestei

"calomnii politice": intoleranța față de orice orientare politică care nu este ultra-liberală.

Pentru mine este șocantă și o altă afirmație. În toate țările europene în tranziție, stânga este un partid "deghizat", în fapt și el de dreapta, care face eforturi, prin exagerări de dreapta, pentru a nu mai fi acuzat că e de stânga. Singura ei preocupare ar fi de a refuza să se prezinte campion al muncitorilor și al altor grupuri pierzătoare ale tranziției. Eu credeam că stânga, chiar excesiv de timid încearcă totuși o critică a viziunii neoliberale și promovează interesul pentru starea socială a țării.

Sincer sunt surprins de infuzia naivă de ideologie în discursul "științific" occidental. Un exemplu amuzant: de câte ori în textul dnei Sheri Berman este vorba de vreo "eroare", aceasta este atribuită stângii și uneori, doar în paranteze, inclusă și dreapta: "(și partidele liberale)". Iată o formulare: "partidele de stânga (*și liberale*) adesea nu doresc sau sunt incapabile să ofere răspunsuri la nemulțumirile populației".

Chiar Occidentul nu înțelege ce se întâmplă în țările în post-tranziție ? Le acuză de **naționalism retrograd** când de fapt asumarea interesului național este o reacție tot mai accentuată la tendința de plasare a acestor țări la periferia Europei ? Orientarea națională este tradițional o strategie de mobilizare a resurselor interne pentru a ieși din subdezvoltare.

Ce mă neliniștește este o altă întrebare: sunt învățați studenții din Occident cu asemenea *zarzavat* de știință ? Dacă Occidentul chiar este interesat să devenim parteneri egali, trebuie să înțeleagă corect situația noastră. Și, ceea ce este cel mai important, să-și asume responsabilitatea pentru strategia tranziției plină de greșeli care ne-a impus-o.

Scriind aceste rânduri, a dispărut interesul să citesc cartea în discuție.

11 septembrie 2021

O evoluție sintetică a căutării "ADEVĂRULUI" Ne-am eliberat de paradigma "Agamiță Dandanache"?

Citit de: **137**

Link: www.romaniasociala.ro/o-evolutie-sintetica-a-cautarii-adevarului-ne-am-eliberat-de-paradigma-agamita-dandanache

Ieri am fost șocat, nu numai eu, de ceea ce mulți au etichetat ca "bâlcui" de la Parlament. În minte mi-a venit o istorie a eforturilor omenirii de a ajunge la **adevăr**.

Prima fază. În antichitate, grecii au inventat **logica**, regulile gândirii corecte. Ei au crezut că logica este instrumentul de a ajunge la **adevăr**. Dacă gândești corect, adică logic, ajungi inevitabil la **adevăr**. Platon a inițiat o formă de obținere a adevărului: **dialogul**. Socrate, profesorul lui Platon, este actorul cheie al dialogurilor platonice. Locul de desfășurare a dialogurilor nu este un cadru instituțional, ci un spațiu deschis public, *agora*. Prin discuții, grecii vor să ajungă

la adevăr și, ceea ce este la fel de important, la **difuzarea** cunoașterii și obținerea **consensului**, acceptarea publică a adevărului. Prin forța dialogului se ajunge la construcția unei întregi cunoașteri, inclusiv a modelului de *cetate ideală*. Și azi este o plăcere să citești dialogurile lui Platon. Dialogul a fost o mare descoperire a umanității.

Grecii antici au ajuns însă și la o concluzie tristă. Prin discuții, în *agora*, oamenii ajung din aproape în aproape la Adevăr. Dar cum vor reacționa *ceilalți* la adevărul produs de dialogul socratic? Istoria grecilor antici a oferit o situație devenită clasică. Nu știm anume cât ar fi convins Socrate pe greci, dar este clar că pe mulți i-a enervat. Și aceștia l-au condamnat pe Socrate la moarte. Mesajul? Da, adevărul poate convinge, dar poate și enerva, poate produce reacții violente care nu au nicio legătură cu dialogul filosofic.

A doua fază: **latinii**. Sper că interpretez corect istoria. Latinii au schimbat complet perspectiva. La Roma antică *agora* grecilor a fost spartă în două, separând *producerea* adevărului de *convingere*. Instituția stabilirii "adevărului", a producerii legilor, **politicul**, și o instituție care se ocupă de aplicarea legii, **justiția**. Latinii au realizat însă că producerea adevărului este o chestiune mult mai complicată decât s-a crezut și, în final, au delegat-o unei instituții: **împăratul**.

Consensul nu mai este realizat prin dialog public. Judecătorul ascultă "părțile" decide cine are dreptate. Prin dialog, oamenii nu reușesc să se înțeleagă. E nevoie de o instituție care își asumă autoritatea de a stabili consensul. Latinii au adus o contribuție fundamentală la cristalizarea paradigmei legislației și la aplicarea legilor.

Lumea modernă a înlocuit împăratul cu **democrația**. Separarea puterilor s-a conservat: **parlamentul** care produce prin dialog politic *adevărul* și **instituția justiției** care rezolvă problema *consensului*, prin decizie judecătorească. Este drept, nu dialogul, ci justiția "convinge".

Ascult șocant și amuzat discuțiile din parlamentul român. Credeam că în Parlament toți comunică logic punctele lor de vedere, cu o înaltă competență. Tot respectul pentru parlamentari. Realizez însă că, pentru a înțelege ce s-a întâmplat, nu mă ajută tratatele juridice, ci am recurs la alt text de paradigmă a politicului: "O scrisoare pierdută". Ca să înțelegem cum sunt parlamentarii, trebuie să vedem cine și cum au ajuns ei în Parlament. Lucrările juridice explică întreaga procedură. Legală, dar nu și cea reală. Caragiale oferă o explicație paradigmatică la cum ajunge în parlament celebrul Agamiță Dandanache. La început ni se pare că Dandanache e un idiot. Spre sfârșit aflăm că Dandanache nu e numai idiot, dar și șarlatan: a folosit o scrisoare pentru a șantaja și a obține locul în parlament. Este o simplă glumă? **Paradigma Agamiță Dandanache**, imaginată de Caragiale la sfârșitul secolului XIX, ne prezintă, desigur caricatural, o procedură *credibilă* și acum a sistemului politic. Mecanismul politic al *Scrisorii pierdute* nu are nicio legătură cu adevărul, nici cu calitatea argumentării. Ascultând discuțiile din Parlamentul mă întreb: câți în parlamentul actual sunt Agamiță Dandanache ?

Și justiția e o problemă mult mai complicată decât s-a crezut. Alecsandri a explicat cum se poate exercita justiția. În fața boierului se prezintă cei care nu se înțeleg. Și el judecă: cine a adus găscă cea mai grasă ? Gluma lui Alecsandri de acum un secol și jumătate sună credibil și acum. Este o vulnerabilitate a sistemului juridic. Sistemul juridic actual are însă și o problemă structurală. Credeam, naiv, că nu este o problemă să conving pe judecător de dreptatea mea. Mi s-a spus însă că am nevoie de un avocat care cunoaște legislația. Înțeleg deci că decizia juridică depinde, desigur dacă am sau nu dreptate, dar și dacă avocatul e bun și știe cum să prezinte situația. Marii juriști măsoară performanța lor ca număr de procese câștigate, nu contează dacă a avut sau nu dreptate. Dar atunci justiția mai stabilește dreptatea? Fapt: în zilele noastre justiția a devenit în România una dintre cele mai puțin credibile instituții.

E mult de făcut pentru a pune ordine în justiție. Cu ce să începem? Prima idee care îmi vine în minte: reforma sistemului de formare a juriștilor. În prezent, studenții au ca bibliografie doar legile și tratatele juridice. Foarte important. Dar formarea lor nu este suficientă. Ca să înțeleagă cum merge sistemul juridic real, e vital să studieze și scriitori cum sunt Alecsandri și neapărat Caragiale. Și sociologia care oferă date despre cum evaluează oamenii sistemul juridic.

Voi putea considera că ciclul s-a încheiat când cineva, citind piesa lui Caragiale, exclamă: ce aiureală; cine a văzut așa ceva? Acel cineva nu știu când va exista.

30 august 2021

"Drepturile fundamentale ale omului". Câteva gânduri ciudate

Citit de: **149**

Link: www.romaniasociala.ro/drepturile-fundamentale-ale-omului-cateva-ganduri-ciudate

Când se invocă ***drepturile fundamentale ale omului*** sunt emoționat. Desigur. Sunt drepturile mele. În ultimul timp însă încep să am unele rezerve față de utilizarea excesivă a acestui principiu.

Asist la o discuție interminabilă: vaccinul poate fi obligatoriu ? Drepturile fundamentale ale omului. Libertatea umană. Da, desigur. Dar și am dreptul să-l

infectez pe celălalt ? Parcă sunt înclinat... Dar ce mă deranjează de fapt e că problema poate fi alta, discută mai puțin. Vine cineva care, fără a avea argumente solide, declară că e obligatoriu. E evident că vaccinul actual are problemele oricărei inovații la început. Este absurd că poliția a decis dacă pun sau nu mască, dacă mă vaccinez sau nu. Aștept opinia specialiștilor. Dar doctorul care face imprudența să vină la televizor în uniform militară vorbește despre probleme medicale. Colonelul care vorbește într-un stil milităresc-birocratic pe o problemă medicală îmi stârnește îndoieli. E ciudat. Poliția și armata organizează o problemă de medicină socială.

Mă simt rău. Sunt dus în sala de operații. Doctorul suflecă mânecile și cere bisturiu. Asistenta îi oferă mănușile și îl invite să se spele pe mâine. Doctorul îi râde în nas. Drepturile omului. Sunt o ființă liberă. Voi opera cum vreau. Speriat fug de pe masa de operații. Sunt lac de transpirație. A ! A fost un vis. Dar visul mă clarifică. Când vorbești în numele profesiei, nu mai poți invoca libertatea absolută pe baza drepturilor universale ale omului. Chirurgical **trebuie** să opereze cu mănuși medicale.

În fine, chestia cu vaccinul, sigur, va trece. Sunt multe probleme care se rezolvă de la sine. Dar ce mă deranjează Drepturile fundamentale ale omului, desigur. Foarte clar. Nu am nimic cu opțiunile unora, chiar dacă mi se par ciudate. Dar mă supără discuția cu copiii. Ce înțeleg de la televizor. Se cere ca de mic copil acesta este pus în fața libertății de a decide dacă e băiat sau fată. Asta într-o societate construită pe identitatea biologică a sexului natural. În copilărie se formează conștiința de sine. Inclusiv de a fi fată sau băiat. Desigur, ce este o fată și un băiat se schimbă. Istoria o face, dar printr-un proces complex și de durată. Dar nu poate decide cineva în numele celorlalți. Totuși, imensa majoritate actuală vede lucrurile într-un anumit fel. O foarte, foarte mică minoritate poate gândi altfel. Dar minoritatea în numele "drepturilor abstracte ale omului" nu poate forța pe ceilalți. Democrația, cu toate problemele ei, are un principiu fundamental: decizia o ia majoritatea. Părinții educă copiii în numele majorității. Statul în numele comunității decide. Este absolut normal. Istoria, inclusiv cea actuală, a făcut multe greșeli grave încălcând principiul majorității.

Încep să fiu îngrijorat. Nu am probleme cu Istoria. Ea schimbă lucrurile. Poate în viitor copiii vor fi făcuți în laborator. Poate că diferențele de sex vor deveni mai puțin importante și, treptat, identitatea de sex va fi mai laxă. Multe lucruri se pot întâmpla.

Dar ce înseamnă de fapt drepturile fundamentale ale omului ? Omul, prin "natura" sa, e un sistem deschis. Poate să evolueze, prin opțiunile lui, într-o direcție sau alta. Ei, nu chiar așa. Nu e chiar complet liber să meargă în orice direcție. El se naște cu un corp, cu un sex. Fiind liber, poate să-l schimbe. Poate să se opereze, sau să facă un cuplu cu cineva de același sex. Dar omul nu e doar un corp biologic. El este o ființă socială. Trăiește într-o comunitate care îi oferă și drepturi, dar și restricții. De la natura sa biologică, omul nu vine cu o morală. Morala este un mod de viață împreună cu ceilalți, într-o societate. Morala îl face o ființă socială. Și societatea se schimbă, dar **acum și aici**, eu trăiesc în corpul meu biologic și social. Oamenii trebuie să facă copii. În prezent e vital pentru supraviețuirea societății. Fiecare e liber să facă sau nu copii. Dar numai o

minoritate poate fi liberă să nu facă copii, dar nu o majoritate. Ești liber să profiți de libertatea minorității, dar nu poți să impui o regulă pentru majoritate. Deciziile majorității se iau în numele interesului comunității, iar nu în dreptul universal abstract al omului.

Toată *teoria naturii umane* începe să fie mai degrabă o ideologie perversă, promovând o **ideologie mondialistă** care îl rupe de contextul său social. Mă deranjează intervenția unor instituții "din afară" care încalcă regulile democrației: noi decidem.

Unii, de regulă "din afară", vorbesc în numele mondialismului. Comunismul a fost o politică mondialistă. Tranziția a fost dominată de instituții mondiale. **Mondialismul, în contextul actual, este fundamental antidemocratic.** Democrația actuală se fundează pe libertatea comunităților de a decide. O democrație a comunităților, nu a "lumii". Poate în viitor lucrurile se vor schimba.

Democrația actuală este autoguvernarea comunității. La nivel mondial există doar o tendință de democratizare, dar ea nu poate distorsiona democrațiile naționale. Democrația mondială este a țărilor, nu a indivizilor. Organismele UE sunt suspectate de un fel de **nedemocrație birocratică**: se anulează democrațiile națiunilor oferind puterea unor organisme care nu ne exprimă.

Un caz interesant. Cineva a decis să se sinucidă. Drepturile lui ca OM liber. Dar societatea nu-l lasă. E un abuz ? M-am gândit mult. Cum interpretăm o asemenea interdicție ? Toate comunitățile au fost stricte din acest punct de vedere. Sinuciderea este interzisă. Societatea este interesată ca membrii ei să se confrunte cu dificultățile, nu să fugă din viață.

Nu suntem doar oameni în general. Suntem membrii unei comunități. Pentru mondialism nu există comunitate. Dar pentru Om, comunitatea este corpul său.

În spatele mondialismului dispare comunitatea reală și o înlocuiește cu o comunitate mondială fictivă: a unui om abstract care nu există. Mondialismul este, în contextual istoric actual, profund antidemocratic. În fapt mondialismul actual este puterea celor puțini, iar noi ceilalți suntem lipsiți de multe drepturi pe care comunitatea ni le asigură.

22 august 2021

Afganistanul a zguduit imaginea noastră despre cum va fi lumea

Citit de: **167**

Link: www.romaniasociala.ro/afganistanul-a-zguduit-imaginea-nostra-despre-cum-va-fi-lumea

Riscul este ca viitorul să năvălească peste noi și să ne găsească nepregătiți. Realizăm că avem o imagine naivă a viitorului și aceasta ne face să acționăm confuz.

Afganistanul s-a dovedit a fi un punct de cotitură al întregii lumi. Nu prin schimbările economice și politice produse. Ci, mai mult, prin impactul asupra modului în care lumea începe să se gândească pe ea însăși. Imaginea noastră a lumii s-a dovedit depășită. Occidentul se trezește că se află deja într-o altă lume decât el credea până acum.

Puțină istorie recentă. Secolul XX: **trei lumi**. Occidentul capitalist tot mai prosper și puternic, lumea socialistă dominată de modelul sovietic și "lumea treia", o zonă imensă a subdezvoltării care nu era decisă dacă să meargă după unul dintre cele două modele puternice sau să caute o a treia direcție.

1989. Prăbușirea lumii socialismului sovietic părea că a dat definitiv câștig de cauză Occidentului capitalist. Și fosta lume a treia s-a trezit aliniată la modelul Occidentului capitalist. Lumea a început să devină o singură lume.

Dar cum va fi această nouă lume ? Occidentul a oferit o nouă imagine: o nouă lume prosperă, cu o omogenitate liniștită oferită de modelul pieței libere mondiale. Competiția economică, motor al creșterii comune, este în curs de a înlocui conflictele politice interminabile. Noua viziune a lumii părea a fi acceptată de toți, inclusiv de fosta lume a treia. Și America, patriarhul înțelept și necontestat, și-a asumat rolul de a difuza noul model al lumii prospere. Și-a asumat totodată rolul de a ajuta zonele subdezvoltate și confuze ale lumii.

Ce s-a întâmplat cu vechea **lume a treia** ? Practic ea a dispărut de pe agenda publică.

De la început însă au apărut probleme neașteptate în calea lumii omogene. Rusia, devenită și ea capitalistă, nu este clar de ce a devenit un nou dușman al Occidentului capitalist. China, fosta țară, și ea subdezvoltată, a reușit, cu un model socialist reformat, să realizeze o creștere incredibilă, pe punctul de a înlocui în următoarele decenii poziția Americii. Dar și în fosta lume a treia au apărut zone în care puterea Occidentului începe să fie contestată. Prima reacție a Occidentului: sunt rămășițe ale unei vechi mentalități care trebuie eliminate. Politic, dacă nu chiar cu armata. Enervant a fost că aceste zone par a se extinde și devin tot mai rezistente.

Drama este că nu prea putem găsi exemple de intervenție reușită a Occidentului. Dimpotrivă, intervenția Occidentului s-a dovedit a avea rezultate modeste, sau chiar a generat conflicte care au dus adesea la noi războaie. Puternica economică și militară americană a avut eșecuri răsunătoare.

Chile a încercat să exploreze o altă cale: proiectul unui socialism democrat. Intervenția Americană a fost dură, cu mijloace complet antidemocratice. Rezultatul, o dictatură sângeroasă. După multe decenii de la această intervenție, o societatea chiliană nu pare a fi revenit încă la normalitate. Chile a fost poate singurul caz de reușită militară a Americii. Chiar acum când se vorbește de Chile, se face mai degrabă cu o reținere jenantă.

Micul Vietnam a rezistat militar intervenției puternicii Americii. După mulți ani de luptă cruntă puternica Americă s-a retras învinsă. Nu știm încă ce este Vietnamul după victoria comunismului împotriva Occidentului.

Orientul apropiat este un alt caz. Intervenția militară americană a dus deocamdată la distrugerea țărilor "ajutate": **Irakul** este cazul cel mai șocant.

Afganistanul. Armata puternică americană, împreună cu alte țări occidentale, a decis să părăsească câmpul de luptă, declarându-se învinsă de trupele primitive ale talibanilor. Un eșec militar șocant. Un eșec care va schimba politic și ideologic întreaga lume.

Actualul Președinte al Statelor Unite ale Americii a făcut, în discursul ținut ca reacție al șocul afgan, o declarație istorică. O reproduc din memorie, cred că este exactă: evenimentele ne-au făcut să renunțăm la ideea că modul nostru ar trebui să fie acceptat de întreaga lume.

După câte știu, pentru prima oară în istorie, un președinte al SUA a recunoscut că 20 de ani de intervenție al Americii a fost o greșală și că probabil se datorește faptul că modelul de societate promovat acolo de către americani nu a fost acceptat de afgani. Costul american a fost de multe mii de miliarde de dolari. La care se adaugă alte costuri colaterale și, mai ales, costul politic internațional.

Înțeleg că se renunță la misiunea Occidentului de a difuza modelul său ? America se va retrage în sine, abandonând misiunea istorică pe care și-o asumase ? Ar fi o schimbare istorică.

Cum va fi de acum lumea ? Fosta ***lume a treia*** se zbate în subdezvoltare și cu imense probleme. Apare un nou actor: China. Simbolic, momentul "înfrângerii" militare a Americii a fost însoțit de primirea cu entuziasm a promisiunii Chinei de a oferi suportul pentru Afganistanul distrus de războiul american. Pătrunderea Chinei în lumea a treia începe să fie tot mai evidentă. Deocamdată nu este clar dacă China, pe lângă intervenția economică, vine și cu un model social. De fapt, însăși modelul chinez nu este prea clar: el este într-un proces rapid de cristalizare. Dar succesul economic al Chinei este impresionant.

Nu e vorba de eșecul americanilor. Este eșecul politicii de extinderea forțată a unui model social care promovează interesele marilor puteri capitaliste occidentale și care nu a lăsat ***dezvoltarea*** oriunde a pătruns. Modelul economiei mondiale nu era a unei piețe libere cu șanse egale și echilibrată, ci o economie a marilor puteri. Rezultatul a fost pentru lumea a treia cel mai adesea o subdezvoltare cronică.

Lumea începe să se schimbe după o nouă logică. Se configurează noi lupte a marilor puteri. Din nou ***lumea a treia*** pare că se trezește și își caută propria ei cale.

Și situația României este îngrijorătoare. Începem să ne îndoim de succesul tranziției orientată de Occident. Semnul cel mai clar este tendința de schimbare a atitudinii populației. America a fost mereu speranța românilor. România au fost se pare cea mai pro-americană țară europeană. Au trecut 30 de ani de relații strategice cu America. În discuțiile publice au început să apară tot mai frecvent critici față de politica americană în România. Se exprimă chiar îngrijorarea că România devine o *colonie*.

Și viitorul nostru ? Încă unii se îmbată cu iluzia creșterii spectaculoase a PIBului. Dar iluzia începe să se dispară. PIBul crește acum, dar datorită mai ales consumului din import, nu din propria producție. Cât va mai dura consumul bunurilor importate ? Vom face tot mai multe împrumuturi. Demult începusem să consumăm din contul viitorului. Și apoi ? Vom putea vinde resursele naturale de care încă dispunem. Și apoi ? Încrederea în viitor lasă loc îngrijorării.

Ipoteză: de fapt nu există o economie mondializată în care acționează actori economici aflați într-o competiție egală, fără intervenția politicului; marile puteri își promovează interesele lor pe o piață care nu este liberă de politic așa cum se crede.

Dar care sunt interesele pe care România le promovează ?

03 august 2021

Sociologia românească în criză II. Cum distorsionează Ministerul cercetarea sociologică

Citit de: **140**

Link: www.romaniasociala.ro/sociologia-romaneasca-in-criza-ii-cum-distorsioneaza-ministerul-cercetarea-sociologica

De ce Romania are nevoie de sociologie. Toate științele răspund la nevoile societății. Științele fizice și chimice au răspuns în ultimele secole la nevoile tehnice ale industriei, dar și la nevoia umană de cunoaștere. Sociologii răspund mai ales la nevoile societății în care ei trăiesc. În acest sens Gusti a formulat sintetic: sociologia este știința "națiunii", în sensul precis de știință nu numai a societății în general, ci în mod special a unui context social.

În Occident, țări cu o organizare social-economică stabilă, cu o creștere care nu presupune schimbări structurale *macro*, tematica sociologiei este centrată predominant pe *micro*.

În România, o țară în criză structurală, sociologia va avea un profil diferit de cea din țările cu structuri consolidate. În anii 1990-2000 problemele critice ale României au fost centrate pe *tranziție*, schimbările structurale declanșate de

Revoluția din 1989. Apoi, problema centrală a României este depășirea *stării de subdezvoltare* și apropiere de nivelul țărilor europene dezvoltate. Criza structurală generează o nevoie de sociologie centrată prioritar pe nivel *macro*, unde se află variabilele cheie ale procesului de schimbare/ relansare socială și economică. Școala sociologică de la București, în anii 1920-30, a încercat să răspundă tocmai la aceste nevoi.

Aflată între-o situație de schimbare rapidă, România are nevoie de o *înțelegere de sine* mai bună. Aceasta este misiunea prioritară a sociologiei.

Politica cercetării sociologice. Există o politică a cercetării sociologice românești ? Nu o găsim într-un text distinct. Ea poate fi identificată în viziunea asociațiilor sociologilor, în obiectivele și programele de cercetare sociologice ale institutelor de cercetare și ale facultăților de sociologie și științe sociale. Conform principiului independenței academice, *Ministerul educației și cercetării* nu are autoritatea de a stabili orientarea cercetării științifice. Este normal de aceea de a nu avea un text formal adoptat, în care să poată fi găsită o politică a cercetării sociologice. El are în principal misiunea de a finanța cercetarea. Pe lângă această funcție, tradițional, Ministerul din România nu și-a asumat misiunea de orientare a activității științifice. **Evaluarea** cercetătorilor și profesorilor și deciziile de promovare o fac instituțiile în care specialiștii lucrează. Ministerul are doar funcția de **validare** a titlurilor profesionale "de vârf": profesor universitar/ cercetător științific principal I și conferențiar/ cercetător principal II. Validarea deciziilor de promovare nu se făcea pe o evaluare a întregii activități a specialiștilor, ci doar pe componenta de cercetare științifică. Și aceasta se limita la îndeplinirea **criteriilor minime**.

Tradițional, comisia de validare a titlurilor, de exemplu în sociologie, utiliza câteva **criterii minime cantitative** (două cărți profesor/ cercetător științific I, o care pentru conferențiar/ cercetător științific II, și un număr minim de studii, 3-5, în reviste de specialitate și volume colective), la care se adăuga o **evaluare calitativă colegială**. Comisia de evaluare era compusă din specialiști cu prestigiu care își asumează dificila decizie de validare a acordării titlurilor, considerând îndeplinirea criteriilor minime cantitative și calitative.

Problemele politicii actuale ale Ministerului de evaluare a specialiștilor

1. Problema cea mai gravă este tentativa Ministerului de orientare a cercetării sociologice: se promovează ca obiectiv privilegiat tematica unui **mondialism subtil**, față de centrarea pe **realitatea contextuală**, ignorând misiunea sociologiei românești de a se concentra cu prioritate pe societatea românească și problemele ei.

Ministerul nu are autoritatea de a orienta cercetarea științifică, de a stabili priorități. El poate, eventual, promova câteva teme speciale de interes național. În realitate, Ministerul încearcă să o facă prin **mecanisme procedurale**, mai precis prin criteriile de validare a titlurilor științifice.

Primul criteriu în lista Ministerului: studii publicate în reviste ISI. Aceste studii sunt punctate de 2-3 ori mai mult decât studiile publicate în celelalte reviste. Se presupune că criteriile de selectare a articolelor din aceste reviste sunt mult mai exigente. În plus, se consideră că studiile publicate aici obțin un impact mai mare în contextul științific internațional.

La aceasta, se adaugă însă studiilor ISI o "plus-valoare" și mai ridicată. Ele nu numai aduc o contribuție mai mare la punctajul final, dar se adaugă și criteriul **exclusivității**: îndeplinirea publicării ISI este obligatorie. Prin obligativitatea ISI Ministerul promovează o prioritate în sociologie. Nepublicarea ISI exclude, de la început, acordarea titlurilor.

Criteriul ISI deci nu este doar un standard "mult mai ridicat", ci totodată orientează obligatoriu cercetarea într-o anumită direcție. Revistele occidentale ISI, formal, sunt deschise oricărei tematici științifice. În fapt, ele au o preferință clară: o tematică "universalistă" de interes pentru specialiștii din toate țările. Temele mai speciale de interes pentru România sunt evitate.

Sociologia însă este puternic legată de tematica contextuală. Ea trebuie cu prioritate să răspundă la problemele contextului social al societății sale. Prioritatea trebuie să fie aici.

2. În ultimii ani, s-a produs și o altă schimbare a procedurii de validare a Ministerului. Criteriile cantitative ale evaluării au înlocuit aproape complet criteriile calitative. Textul actual al *Comisiei de sociologie, administrare publică și științe politice* conține o listă lungă de activități fiecare cu un punctaj. Este inclusă de exemplu și participarea la conferințe. Comisia pare să nu-și mai asume funcția de a evalua calitativ performanțele candidaților, ci doar de a stabili dacă punctajul a fost corect aplicat. Comisia abandonează asumarea evaluării calitative, delegând-o exclusiv procedurii: publicarea în reviste și edituri de prestigiu, numărul de citări etc. Activitatea comisiei devine strict **contabilicească**.

3. A treia distorsiune: criteriile Ministerului exprimă specificitatea cercetării științifice universitare, de regulă cercetări individuale, pe teme segmentiale, și ignoră prioritățile institutelor de cercetare. Punctajul Ministerului marginalizează specificul cercetării din institutele de cercetare care au alte priorități și alte forme de prezentare: cercetări colective cu produse de amploare, organizarea de cercetări empirice. Un exemplu. Nu se încurajează, prin depunere, cercetările sociologice realizate de colective largi, cum sunt cercetările sociologice empirice. La aceste lucrări participă mulți cercetători, efort mare, iar produsul poate fi o carte sau un Raport social sau chiar un studiu. O carte elaborată de un larg colectiv, este punctată la fel ca o carte individuală. Punctajul este împărțit pe coautori, ceea ce revine fiecăruia o cotă complet nesemnificativă.

4. Cercetarea sociologică este o mare producătoare de date sociologice. Pe lângă indicatorii socio-demografici și economici produse de instituțiile publice, sociologia produce o masă mare de "fapte"/date sociologice puse la dispoziția celorlalți cercetători, cât și publicului. Producția de date, bazate pe largi eșantioane sau pe cercetări de caz, nu sunt punctate.

5. Spre deosebire de științele "universaliste", sociologia, ca și alte discipline științifice, au ca obiectiv prioritar tematica contextului social. Datorită acestui fapt, comunitatea națională de sociologi este foarte importantă. Contribuția sociologilor la coagularea sistemului național de cercetare sociologică este un obiectiv prioritar care trebuie luat în considerare în orice proces de evaluare a cercetătorilor. Punctajul Ministerului ignoră însă complet acest aspect.

Propuneri pentru modificarea sistemului actual de evaluare a cercetării științifice

Probabil, o instanță "suprainstituții", posibil în cadrul Ministerului, trebuie să mențină doar **funcția de a valida** acordarea titlurilor superioare, profesor/conferențiar, cercetător științific I și II. Pentru aceasta, o posibilă Comisie națională trebuie să îndeplinească câteva caracteristici:

Funcția Comisiei nu trebuie să fie **evaluarea** globală a cercetătorilor/profesorilor, care trebuie realizată de către instituții, ci doar un set minimal de criterii de **validare** a deciziilor luate de universități și institute de cercetare.

Comisia de validare trebuie să fie astfel compusă pentru a prezenta un prestigiu profesional consolidat.

Criteriile de validare, nu criteriile de evaluare, trebuie discutate în cadrul comunității științifice.

Deciziile Comisiei trebuie să fie înalt vizibile în comunitatea academică.

2. Instituțiile cu funcție de cercetare științifică (universități, institute de cercetare) trebuie să stabilească propriile criterii de evaluare a cercetătorilor în funcție de obiectivele lor. Și aceste criterii trebuie să fie prezentate public. Asociațiile profesionale pot avea un rol important în acest proces. Comisi Ministerului trebuie să pornească de la criteriile de evaluare ale fiecărei instituții. Setul de criterii promovat actualmente de Minister are însă un impact negativ asupra orientării cercetării din institute: blochează diversitatea direcțiilor de cercetare și a formelor lor de expresie. . Intenția de a elabora o **grilă unică** de evaluare a cercetării sociologice este în contradicție cu **larga varietate** a producției sociologice. Știința actuală accentuează inovația și prin diversificarea direcțiilor și formelor de cercetare.

19 iulie 2021

Criza sociologiei românești I. Comunicarea sociologică

Citit de: **178**

Link: www.romaniasociala.ro/criza-sociologiei-romanesti-i-comunicarea-sociologica

Cred că sociologia românească se confruntă cu o criză structurală. Este important să o luăm în serios și să experimentăm soluțiile posibile.

Acest prim articol este dedicat crizei **difuzării ideilor în sociologie, a comunicării în cadrul comunității sociologice românești.**

Revoluția din 1989 a pus mari speranțe în sociologie. Puținii sociologi rămași au depus eforturi entuziaste de refacere a comunității sociologice. Bunele intenții nu sunt însă suficiente.

Tranziția a avut un impact mai degrabă negativ asupra comunicării în interiorul comunității sociologice. Revistele sunt mai multe, dar nu sunt difuzate. Cărțile se publică mai mult, dar dacă mergi într-o librărie ai surpriza că nu mai găsești un stand de sociologie. Câteva traduceri, dar nu lucrări românești. Revistele de sociologie sunt citite foarte puțin. Iar cărțile se publică în tiraje de buzunar, le găsești mai mult în CV urile autorilor, dar nu în librării și nici chiar la

bibliotecii. Întâlnirile sociologilor sunt destul de rare. Comunicarea în cadrul comunității sociologilor s-a rarefiat pe fondul scăderii interesului pentru publicațiile românești. Cu siguranță toți ne punem întrebarea: ceea ce publicăm citește cineva? Citările sunt importante, dar avem totodată îndoieli în legătură cu semnificația lor. Crește citarea de politețe: citări nu de idei, ci propoziții banale.

Adesea am avut senzația că vorbesc în deșert. E un efort de a pune pe hârtie o idee. Bună sau mai puțin bună. Și critica unei idei e un indicator al interesului. Ignorarea este un gest mai dur de negare. Lipsa feed-backului blochează orice sistem.

În 2015 am lansat un experiment: **România socială**. Eseuri pe teme libere, centrate pe problemele sociale ale țării și ale sociologiei. Am profitat de o nouă oportunitate: comunicarea electronică. Un text este difuzat "a doua zi". Gratuit. Un anumit cost este, dar suportat de institutul nostru și de efortul al lui Iulian Aldea, Iulian Stănescu și Sebastian Fitzek. Dar contribuția cea mai importantă în interesul comunității academice o aduc **autorii**, care își pun gândurile pe hârtie, fără niciun profit, nici economic, nici administrativ. Aflăm că articolele sociologice de acest tip nu sunt luate în considerare în "punctajul" evaluărilor.

România Socială (RS), împreună cu **Biblioteca Virtuală de Sociologie**, a introdus un sistem simplu de identificare a impactului publicațiilor. În **RS** găsim titlul articolelor și câteva propoziții introductive. Dacă nu e de interes, nu este deschis. Nu se înregistrează "vizualizarea" lui. Se înregistrează doar când a fost *deschis*. Deschiderea unui articol, care este aici de 2-3 pagini, este o probă suficientă a interesului: cu siguranță textul a fost cel puțin văzut în diagonală, dacă nu citit.

L-am rugat pe Iulian Aldea să facă o statistică a publicațiilor în **RS** și "citirii" lor. O așteptăm cu mare interes. Primele date întrec orice așteptări.

RS a publicat în cei cinci ani și jumătate de funcționare multe articole și, ceea ce este și mult mai important, sunt foarte citite. Numărul de cititori ai **RS** pare să depășească cu multe ordine de mărime cele mai importante reviste nu numai românești, dar chiar și străine. Din curiozitate, am făcut propria mea statistică. Iată ce informații am găsit.

În 2016-2021 (5 ani și o jumătate de an) sunt publicate în **RS 96** articole ale mele.

Dar ele au fost citite ? În 5 ani și jumătate, cele 96 articole din **RS** au fost "deschise" (deci "parcurse", citite) de **106 284** ori. Nu cititori, ci "citiri". Ca profesor, la un curs, probabil au participat 70 de studenți x 28 cursuri într-un an. Deci foarte optimist aș fi putut fi ascultat de **1960 studenți/ curs**. În **RS** am avut o audiență de 10 ori mai mare: **19 324** citiri pe an.

Anul trecut am pus toate articolele mele împreună, într-o carte publicată în format electronic, tot în **România Socială**. Cei interesați au avut posibilitatea să

citească unele articole direct în această carte. Se adaugă deci și **1 643** de "deschideri" ale cărții, pe lângă citirea directă a fiecărui articol.

Acum am sentimentul că nu vorbesc în deșert. Neașteptat de mulți colegi au fost interesați să mă "asculte", fără nicio obligație. Acum o lună, când se calcula tot ce s-a făcut în ultimii ani, un coleg mi-a spus, ușor încurcat, că nu prea am punctajul necesar pentru această perioadă. Mi se poate acorda, în fine, un *doi*. Puncte, nu notă. Și nu am publicat măcar un studiu *ISI*. Da, avea dreptate, dar depinde cum calculezi ce este important în știință. În acea perioadă am publicat **două** cărți și **96** articole în **RS**.

Eseurile științifice trebuie considerate a fi un mijloc eficient de comunicare științifică. Nu singurul. Evident, cele mai importante sunt cărțile și studiile academice. Dar eseurile sociologice trebuie privite ca un produs legitim al publicisticii sociologice, cu o valoare științifică distinctă.

RS s-a probat a fi un mijloc extraordinar de comunicare științifică. Veniți cu ideile voastre și noi le publicăm. Veniți și citiți: veți afla și cum gândesc alți colegi. Nu veți avea senzația că a fost o pierdere de timp.

07 iulie 2021

Poliția, singură în fața infractorului

Citit de: **211**

Link: www.romaniasociala.ro/politia-singura-in-fata-infractorului

Deschid televizorul. Televizorul a devenit un mijloc foarte important de contact cu lumea. Aici văd cum este lumea în care trăiesc și ce se face pentru ca lumea noastră să fie mai bună.

Iar o crimă, iar o casă spartă, iar furturi, șantaj. Violență. Bătăi între găști. Mai grav. Oameni bine îmbrăcați, cu mulți bani și putere, fură nu numai de la mine sau de la tine, ci de la noi toți. Din când în când și un abuz al vreunui polițist.

E deprimant. Sunt oameni care nu mai vor să deschidă televizorul. Sau se uită doar la emisiunile de divertisment. Era doar o imagine excesiv pictată în culori negre de mass-media?

Chiar așa să fie realitatea românească? Așa se întâmplă și în alte țări? Am în față o carte scrisă de specialiști români. Găsesc date comparative europene. În România, în 2012, criminalitatea se plasa împreună cu alte câteva țări la vârful criminalității, la distanță semnificativă de celelalte țări europene. Cum se poate explica așa ceva? Sunt românii, de la natura lor, mai criminali decât ceilalți europeni? Ca sociolog nu pot să mă opresc la o asemenea explicație naivă.

Revin la imaginea promovată de mass-media. Ce tipuri de oameni găsim la televiziune?

Îmi aduc aminte din tinerețe. Eram sătul de cele 2-3 ore de televiziune pline de muncitori și ingineri care își fac datoria și activiști politici care asigură o viață morală și responsabilă. Nu îmi aduc aminte să fi văzut la televiziune oameni care trăiesc bine fără muncă.

Televiziunea actuală nu mai oferă muncitori și ingineri care fac eforturi pentru o economie mai performantă în binele tuturor. E drept, **unde** să o facă și în profitul **cui** ?

Oameni care peste noapte devin foarte bogați. Poate muncesc mai mult. Când? În timpul nopții se distrează și, evident, ziua trebuie să doarmă. Sau sunt foarte inteligenți. Da, foarte bine. Dar mulți bogați prezentați la televizor nu par a fi chiar sclipitori. Cei mai mulți sunt bărboși, destul de tineri, dar nu e clar de unde au atâția bani. Și fete, tinere, frumoase, duc o viață prosperă nu pentru că ar munci, ci pentru că au găsit mereu bărboși cu bani. Nu vreau să spun că asta e viața reală. Dar așa văd la televizor.

La televizor, activiștii politici s-au transformat în oameni politici care, în loc să se preocupe cum ar putea fi lumea mai bună pentru toți, se luptă cu alți oameni politici pentru putere.

Ar trebui ca televizorul să ne spună cum am putea să avem o asemenea viață. Clar, nu e suficient să vă lăsați barbă. Să vă angajați. Desigur, dar munca oferă doar o viață modestă. Să munciți în occident. Da, poate ceva mai bine. Am auzit că unii au reușit extraordinar. Dar să nu ne facem iluzii, foarte puțini, probabil mult sub 0,001%. Probabilitatea asta îngrozește. Sau să "faceți afaceri". E mai bine, dar dacă te uiți tot la televizor, nu prea poți să găsești asemenea oportunități. Dar exemplele de cazuri ilegale par să fie mai la îndemână.

Delincvența pare a fi în creștere. Unde o să ajungem? Cine trebuie să intervină? Avem un instrument, **poliția**. Nu singură, ci și **justiția**. Poliția trebuie să identifice criminalii, cei care încalcă legile, și să-i prezinte justiției. Poliția și justiția se fundează pe o filosofie: oamenii sunt liberi și responsabili. Strategia poliției este să determine pe indivizi să nu mai încalce legile. Dacă încalcă legile, trebuie pedepsiți. Corect. Dar ei nu oferă explicații despre de ce sunt așa de mulți. Nu spun ceva despre cauze.

Polițiștii au responsabilitatea de a asigura o "lume normală", în care toți să respecte legile. Polițistul se află singur în fața delincventului. Singur și responsabil. Dar pentru a-și îndeplini misiunea, el trebuie să aibă mijloacele necesare. Dacă ar fi suficient de mulți polițiști, dacă ei ar fi rezonabil plătiți, dacă ar avea tehnica necesară, mașini de exemplu, am avea o lume fără criminalitate? Hm, nu cred.

Suntem foarte îngrijorați de mulțimea cazurilor de delincvență care pare a fi chiar în creștere. Ce se întâmplă ?Sunt oamenii tot mai răi? Sunt polițiștii mai indolenți?

Ar fi incorect să dăm vina pe polițiști. Misiunea lor este limitată: să prindă pe infractori, dar nu să acționeze asupra cauzelor care produc infracțiune, violență, corupție.

Sociologia are aici vreun rol? Sociologia are o altă viziune. "De la natură" oamenii nu sunt nici buni, nici răi. Împrejurările, contextele sociale îi pot face așa. Delincvența este produsul societății. Desigur polițistul își face datoria, dar el nu poate schimba contextele sociale care produc continuu delincvență. Dacă vrem să diminuăm semnificativ delincvența, este necesar să acționăm și asupra condițiilor sociale care produc, în ciuda eforului polițistului, criminalitate.

Dar sociologia este o știință. Ea identifică cauzele delincvenței. Cine ar putea să intervină în schimbarea condițiilor sociale responsabile? **Politicul**. *Parlamentul* face legi, un instrument puternic de a micșora oportunitățile criminale. *Guvernarea* organizează și coordonează toate sistemele de intervenție socială, inclusiv poliția. Politicul poate schimba societatea. El nu prinde și nu pedepsește pe criminali, dar are responsabilitatea globală pentru viața noastră socială.

Nu avem însă un **Program anti-criminalitate** și nici un **Program anti-corupție**. Asemenea programe nu cad în responsabilitatea poliției. Și poliția aduce o contribuție, dar nu singură și nu este principalul factor. Un asemenea program ar trebui să-l facă politicul. Deci în principal **politicul**, nu poliția și nici "oamenii răi", este principalul responsabil de nivelul ridicat de delincvență. Politicul trebuie să dea socoteala pentru o societate cu un grad ridicat de delincvență.

07 iunie 2021

Fericire și calitatea vieții: o istorie sintetică I

Citit de: **301**

Link: www.romaniasociala.ro/fericire-si-calitatea-vietii-o-istorie-sintetica-i

Calitatea vieții este o temă nouă, promovată de filozofie, de sociologie și preluată în programele politice. Evenimentul s-a întâmplat în anii 60-70.

Dar starea umană sintetică a calității vieții, **fericirea**, a fost prezentă în gândirea colectivă din cele mai vechi timpuri.

Grecia antică: strategia plenitudinii umane

Mitul a fost prima formă de cristalizare a unor viziuni asupra problemelor importante pentru oameni. În antichitatea greacă s-a produs o deschidere nouă, diferită de mit: rațiunea teoretică, un nou instrument mai puternic de cunoaștere. Atunci s-au pus bazele primelor instrumente ale gândirii teoretice: *logica*, *matematica* și *filozofia*.

Presocraticii au introdus primele **teorii** ale "lumii": ce e lumea, cum a fost ea creată, care este substanța care stă la baza tuturor lucrurilor. Heraclit a dezvoltat o teorie a lumii bazată pe un element fundamental, *focul*. El a rămas

celebru introducând paradigma schimbării continue: *Totul curge. De două ori nu ne putem scălda în râu: râul curge și e altul, dar și noi suntem mereu alții*. Thales, un mare matematician și logician, considerat a fi întemeietorul gândirii științifice, a considerat că elementul de bază este *apa*. Democrit a făcut un uriaș pas înainte. El a introdus conceptul de *atom*.

Pentru prima oară s-a pus o problemă tipic științifică, dar nu exista pregătirea necesară pentru a se găsi un răspuns. Nu se putea merge prea departe și tema "ce este lumea" a fostă abandonată. De abia în secolul XVII-XVIII, mai târziu cu două mii de ani, s-au putut dezvolta o abordare științifică.

Cealaltă "realitate" care a intrat în interesul noii cugetări teoretice a fost **omul**. Pe frontispiciul Acropole-ului era sinteza noului program de gândire: **"Cunoaște-te pe tine însuși !"**

Dar a apărut o problemă. Omul nu este o realitate care există, care trebuie descrisă și explicată, ci o realitate deschisă, care se construiește de către omul însuși. Fiecare ne construim și ne reconstruim continuu.

Omul este un corp cu nevoile și plăcerile lui. Grecii le apreciau și le cultivau. În tinerețe corpul frumos a devenit centrul programului tinerilor: educația fizică și competițiile sportive. Medici faimoși se ocupau de vindecarea corpului. Dar care sunt nevoile superioare ? Nevoile și plăcerile corpului sunt importante. Dar omul este mult mai mult decât corpul său. Sunt și alte nevoi. Sunt și alte **bunuri** de care omul are nevoie. S-a dezvoltat o teorie a nevoilor superioare ale omului: **etica**.

Grecii antici au formulat trei valori fundamentale ale omului: **adevărul**, cunoașterea deci, **binele și frumosul**. Era primul program al construirii unei vieți de calitate: cunoașterea care produce adevărul, etica care definește binele suprem și frumosul care oferă o viață armonioasă. S-a conturat imaginea **omului total**.

Grecii nu s-au construit doar pe ei înșiși, ci și mediul său de viață: au construit **frumoasa** Atenă și **democrația** ateniană.

Dar care este binele suprem ? Binele este în multe sfere ale vieții omului. Dar ce este binele suprem ? Aristotel nu vrea să spună învățăceilor lui ce este binele. Profesorul lui, Platon, îl învățase că binele este în fiecare. Deci trebuie să învățăm fiecare să descopere binele în noi înșine. Și Aristotel îi oferă procedura logică de a identifica binele suprem. Avem trei criterii ale binelui suprem: 1. este binele dezirabil în sine 2. nu este dezirabil pentru alt lucru și 3. toate celelalte lucruri sunt dezirabile pentru el. Un exercițiu de logică care duce la adevăr.

A existat în gândirea greacă antică un larg consens. Binele suprem al omului este **fericirea**. Fericirea a devenit tema centrală în toate teoriile grecilor antici, obiectivul ultim de atins al programului de dezvoltare umană.

Ce este fericirea ? Paradoxal, fericirea nu a fost, în sensul precis, un **concept**. Adică "un cuvânt" bazat pe o teorie complexă. El a fost un **termen** care se referea la o stare pe care omul a experimentat-o și a "numit-o" cu termeni ca:

o *stare de bine* și, în forma sa de vârf, *fericirea*, o stare de bine foarte intensă, de completitudine umană, echilibru spiritual, pace sufletească, satisfacție. Toate limbile au trebuit să capteze această stare în diferiți termeni. Acești termeni nu au fost inventați de filozofii greci. I-au găsit în limba cotidiană și i-au șlefuit cu instrumentul teoriei.

Nici psihologia actuală nu a dezvoltat "fericirea" ca un concept în cadrul unei paradigme științifice. Încă ne mulțumim cu definiții la nivelul conștiinței comune, un termen al cărui sens îl "știm" cu toții; el desemnează o stare umană pe care toți o experimentăm.

Iată ce putem găsi în dicționare, acum după mai bine de două mii de ani de la tentativa grecilor antici. : " *A fi fericit înseamnă a te găsi într-o stare de bunăstare compusă din emoții pozitive, de la bucurie la plăcere. Conceptul de fericire este difuz și sensul său poate varia pentru diferite persoane și culturi. Termeni asemănători sunt bunăstarea, calitatea vieții, satisfacția și împlinirea.* "

Grecii antici au pornit de la ideea că știm cu toți ce este fericirea și **etica** s-a concentrat pe **ce trebuie să facem pentru a o atinge**.

Platon formulează cu claritate programul său etic: "Așa se face că măsura și proporția merg mână în mână cu frumosul și virtutea... Când nu putem surprinde binele printr-o singură idee, îl definim prin trei: prin frumusețe, proporție și adevăr.", în *Philebos*.

Aristotel a pus și el, dar printr-o abordare mai pragmatică, **fericirea** (*eudaimonia*) în centrul eticii sale și s-a concentrat pe ghidul de viață pentru realizarea ei: **calea de mijloc**, evitarea extremelor, **moderația** și **cumpătarea**.

Epicur: omul trebuie să evite durerea, dar și plăcerile nenaturale care pot duce la durere. Obiectivul: atingerea *ataraxiei*, o altă formulare a fericirii. Binele este plăcerea, dar o plăcere înțeleaptă.

Părea că grecul a reușit să fie fericit: el știe, prin cunoaștere, ce este fericirea și cum poate ajunge la ea. A descoperit rațiunea și utilizarea ei cu înțelepciune.

Strategia renunțării

Schimbările din modul de gândire exprimă schimbările din viața reală a anticilor. Vremea lui Socrate și Platon era a unui echilibru uman de construit, program posibil într-o lume ea însăși echilibrată. Prosperitatea cetățeanului grec era asigurată de munca sclavilor. Cetatea era ferită de amenințări din afară. Cetățeanul grec se simțea liber să gândească împreună cu ceilalți cetățeni liberi și prosperi problemele fundamentale ale căutării filozofice a fericirii.

Lucrurile se dovedeau a fi mai complicate, și din interior și din exterior. Viața s-a schimbat profund: nesigură și plină de dificultăți. Societatea începe să fie roasă pe dinăuntru și din exterior. Furtuna imprevizibilă a lumii nu putea susține insula de fericire al Atenei. Nu poți obține liniștea și echilibrul tău într-o lume tot mai

dezechilibrată. Șansele de fericire se prăbușesc. Lumea antică intră în dezagregare. Viața nu mai este sigură. Evenimentele vieții nu mai pot fi controlate.

Viața publică oferea o sursă de satisfacție: **democrația**. Și această sferă a fost înlocuită, cum se temeau deja filosofii greci, de **tiranie**. Platon încă putea să gândească în detaliu modelul unei cetăți ideale. Problema proiectului lui Platon nu era însă în detaliile ei, ci însăși existența cetăților în noua lume. Cetățile au fost spulberate de imperii și războaie.

Lumea antică începe să se degradeze. O nouă strategie a fericirii se prefigurează, bazată pe **îndoială** și pe **renunțare**.

Epictet formula sintetic noua strategie: *Fericirea constă în a fi liber, adică a nu vrea nimic.*

Optimismul lui Socrate, Platon sau Aristotel face loc **îndoiei**. **Scepticismul** promovează o altă atitudine față de viață. Cunoașterea, care era cheia înțelepciunii și deci a fericirii, este ea însăși supusă îndoiei. Nu putem obține o cunoaștere sigură. *"O propoziție ne pare adevărată, dar argumente la fel de credibile sunt și pentru propoziția contrară."* Același lucru se aplică și la înțelepciunea etică. Renunțarea căutării binelui și adevărului duce și ea la o liniște interioară, la un alt tip de echilibru, **quite**.

Se produce o uriașe deplasare socială. Purtătorul gândirii cetăților Greciei era cetățeanul liber și prosper. El mergea să se întâlnească în *agora* cu ceilalți cetățeni, și ei liberi și prosperi, să mediteze asupra fericirii. În subsolurile societății, o mare masă necuvântătoare de sclavi și alți săraci, fără șansa de gândi ei înșiși la problemele fundamentale ale omului.

Cetățeanul liber și prosper a făcut loc tot mai mult emigranților săraci, cu o viață precară la marginea cetăților. Pentru aceștia viața era fundamental săracă și nesigură. Filozofia nu le mai oferea șansa fericirii pe un "pământ" tot mai nesigur și ostil. Inițiativa căutării fericirii nu o mai are grecul cetățean al cetăților prospere, ci emigrantul sărac de pretutindeni.

În acest alt mediu social s-a cristalizat o altă înțelepciune: **creștinismul**. Înțelepciunea s-a structurat pe o altă logică. Și istoria era alta.

*La începuturi, omul s-a bucurat de o viață fericită în **rai**. Dar **păcatul original** a făcut să fie izgonit pe **pământ** unde a găsit o viață plină de greutate.*

Ce strategie a "fericirii" îi era **acestui** om la dispoziție ? Să accepte ca inevitabile dificultățile vieții, dar și să lupte cu propria sa natură păcătoasă. Să încerce, cât poate, să aibă o viață austeră, eliberat de tentația bunurilor pământești; o viață orientată nu de rațiune, ci de credință în ordinea "cerească". O viață dedicată lui Dumnezeu, cu renunțări la bunurile lumești. O astfel de viață oferea fericirea, dar nu pe pământ, ci într-o viață viitoare. Credinciosul putea obține și pe pământ o anumită stare de echilibru sufletească, o anumită fericire și ea precară. O asemenea strategie era la îndemâna săracului. El nu mergea în *agora* să discute filozofie, ci în peștera care îi era la început biserică, unde se ruga.

Noua strategie a fericirii nu era a dezvoltării personale în toate sferile: corp sănătos și frumos, utilizarea cu înțelepciune a tuturor bunurilor, și mai ales o viață spirituală axată pe cunoaștere și înțelepciune; și, desigur, torul într-o cetate **frumoasă**. Strategia era de alt tip: fericirea prin **renunțare**. Filosoful înțelept este înlocuit de ascetul care se retrage "în deșert", în izolare și acceptarea cu seninătate a lipsurilor și ostilităților lumii. **Asceza** este mai mult decât renunțare: cultivarea capacității de a renunța la plăcerile lumii. Și această strategie oferă șansa atingerii unei stări de liniște, de împăcare sufletească și de satisfacția obținerii controlului asupra propriei vieți. În situații sociale similare, același tip de strategie a fericirii s-a dezvoltat. Este cazul celebru al filosofului ascet din lumea asiatică.

Noul filosof al unei lumi nesigure nu găsea nimic utilizabil în superba filozofie greacă a rațiunii optimiste. Și a uitat-o. Această schimbare este înregistrată, cu surpriză, mult mai târziu de intelectualul european. Frumoasa filozofie greacă se ștersese din memoria europeană. Informațiile despre ea revin cu aproape un mileniu mai târziu, dar din surse arabe.

25 mai 2021

Faptele sociale nu vorbesc singure. Noi le facem să vorbească într-un fel sau altul.

Citit de: **254**

Link: www.romaniasociala.ro/faptele-sociale-nu-vorbesc-singure-noi-le-facem-sa-vorbeasca-intr-un-fel-sau-altul

Sociologii fac eforturi imense să obțină date despre realitate. Le au. Dar ce spun ele ? Dincolo de cifre, imaginea este confuză. Depinde ce le întrebăm noi și cu ce cadru al minții noastre mergem la ele.

ICCV a dezvoltat un program, eu cred unic în lume, de estimare a calității vieții subiective: 13 evaluări pe eșantioane reprezentative național. S-au obținut enorm de multe date despre calitatea vieții în perioada critică a tranziției românești, 1990- 2010.

În ultima jumătate de secol, sociologia a utilizat cu predilecție **indicatori subiectivi**: *satisfacția cu viața* și *evaluări* ale stării sociale *făcute de respondenți*. Utilizarea acestui tip de indicatori este în creștere. *În anii 60-70 se făceau în lume deja foarte multe cercetări de acest tip*. Relansarea sociologiei în România în anii 60 a utilizat extins această metodologie. Nu numai sociologii, dar tot mai mult instituțiile publice, naționale și internaționale, le utilizează. Instituțiile europene utilizează sistematic asemenea date, culese din toate țările UE.

*"Cât de **satisfăcut** sunteți. cu viața dvs. Cu familia, cu locul de muncă, cu..."*

*"Cum **estimați** calitatea locuinței dvs., localitatea, guvernarea...."*

Pentru a face estimările, subiecților li se oferă grile standard. Cele mai utilizate grile sunt cu **5** trepte, cu **7** sau doar cu **două**.

"1.Foarte puțin/ slab/ prost 2. Destul de 3. Nici ..., nici... 4. Destul de...5. Foarte mult/ bun"

sau o scală **7** sau de **2:1**. *Puțin/ Prost 2. Mult/ Bun"*

Astfel de date sunt culese de regulă pe eșantioane ale întregii populații (cât de satisfăcuți sunt românii cu viața lor) sau pe grupuri sociale: tinerii, vârstnicii, femeile/ bărbații...

Găsim o mulțime de date de acest tip: **2, 8,3,5, 3,9, 4,3**. Dar ce semnificație au? Ce concluzii tragem din ele ?

După părerea mea încă, după 50 de ani, sociologii merg în fața acestor date mai degrabă nepregătiți. Și ei au așteptări confuze de la ele. Nu avem încă o procedură solidă de interpretare a acestor date.

Profesorul Ioan Mărginean, care a coordonat acest program al ICCV, a publicat recent o carte în care se formulează unele concluzii pe datele produse[1].

"Calitatea vieții în România a fost una modestă (și putem spune că nu s-a îmbunătățit prea mult până în prezent). Valorile medii ale indicatorilor incluși se concentrează în jurul mediei teoretice... respectiv 3,0-2,9-3,1" (p.55). Sublinierile mele.

Sociologul se așteaptă ca toate distribuțiile evaluări obținute să fie de **tip Gauss, cu media la centrul scalei,3,0** în cazul nostru; să fie cam 50% pe panta negativă și 50% pe panta pozitivă. Dacă cele mai multe sunt puțin peste **3,0**, e bine, dar cam puțin; ar fi bine să fie mai mult. Concluzia sa este deci: starea socială a României este **normală, relativ bună, dar modestă**.

Citind această estimare am fost șocat. Toate datele indică faptul că perioada tranziției românești a fost uman foarte dură. Mă așteptam ca și datele sociologic subiective să exprime această stare profundă de criză. Spun sociologii că oamenii au fost totuși mulțumiți, desigur cam modest ?

Programul meu (**programul SEDA**), al căror rezultate le prezint aici, a început în 1973-74. Eram profesor asociat la cel mai important *Institut de cercetare socială* din USA al Universității Michigan. În institut se făceau multe evaluări cu această metodologie. Acolo s-a lansat prima evaluare sociologică a Calității Vieții din lume utilizând această metodologie. Am fost impresionat și am adoptat această temă în România în anii 70. România a fost a doua țară din lume, după SUA, care a lansat acest program al calității vieții.

Având în față multe asemenea date din institutul american am fost surprins că nu exista nicio procedură de interpretare a datelor, decât paradigma distribuției Gauss cu vârful în media scalei. Pentru a mă lămuri, am început să adun informații despre evaluări de acest tip. A durat mult. Singur am lucrat, cu posibilități limitate.

Dar, în timp, am reușit să alcătuiesc o bază de indicatori de satisfacție cu viața și de estimare subiectivă a stării sociale, **1 000** indicatori, din cercetări realizate în țările occidentale, dar și din Est (**Lumea 70**). Structura acestei distribuții m-a uimit. Era o distribuție de tip Gauss, dar nu centrată pe media scalei, cum foarte mulți credeau, ci deplasată spre dreapta, adică pe panta pozitivă. Ea nu era 50%/50%, ci marea majoritate a estimărilor era pe panta pozitivă. Nu era o simplă ipoteză, ci devenise o certitudine empirică: **1 000 indicatori**. Am botezat atunci această distribuție curioasă **SEDA**. Rezultatele acestei cercetări întinse de peste 15 ani le-am publicat, după multe îndoieli, în 1980.[2]

Sintetic, acest model de distribuție era **17%/ 66%/ 17%**, nu **50%/ 50%**.

17% evaluări negative, 66% moderat pozitive și 17% foarte bune

Sau, și mai sintetic: **17% negative și 83% pozitive**

Mai precis, SEDA împarte distribuția evaluărilor în 4 segmente.

1,00-3,00 (1,01-4,00): situație critică

3,01-3,25 (4,01-4,50): situație pre-critică, pre-normală

3,25-4,00 (4,51- 5,50): Stare normală a sistemului

4,01-5,00 (5,51-7,00): Stare foarte bună, stabilă a sistemului

Am considerat că *Structura SEDA* poate fi găsită în societățile aflate într-o perioadă de stabilitate, de echilibru, adică de "normalitate". În anii 60 și 70, atât Vestul, cât și Estul cunoșteau o asemenea stare de echilibru.

Modelul propus, cred eu și acum, este revoluționar. El pune datele subiective într-o nouă perspectivă. Aceste date prezintă o distribuție de tip Gauss nu așa cum se credea cu vârful la centrul scalei, ci deplasată la dreapta acesteia, cu media pe o valoare apropiată de **3,5**, pe o scală cu 5 trepte, sau **4,75** pe o scală cu 7 trepte. Între 3,0 și 3,25 (între 4,00 și 4,50) estimările sunt pozitive, dar ele nu indică o stare normală, de echilibru a sistemului, ci de *pre* sau *post-criză*.

Acest model era o ipoteză care trebuia mai multe testări pe alte baze de date similare. În 1979 am realizat o evaluare în România a stării sociale subiective, pe un eșantion de 1 804 subiecți (**România 79**)[3]. Am utilizat și alte baze de date disponibile în România în anii 80. Baza de date ale ICCV (1990-2010) pe tema calitatea subiectivă a vieții a oferit o oportunitate excelentă. Instituțiile UE au realizat evaluări cu aceeași metodologie în anii 2000. Toate aceste date oferă o verificare solidă a modelului-ipoteză propus.

Distribuțiile "reale" vor prezenta firește diferențe de modelul-ipoteză, dar diferențele nu se așteaptă să prezinte deplasări semnificative în societățile aflate într-o stare de echilibru. Stările de criză vor avea structuri relativ diferite: **deplasări ale distribuțiilor "spre stânga", adică spre panta negativă.**

Datele din cele două evaluări (**Lumea 70** și **România 79**), surprinzător, sunt foarte apropiate de modelul-ipoteză.

	Lumea 70	România 79
Stare critică		
*Lumea 70 (1,00-3,00)/ România79 (1,00-4,00)	17,1%	22,5%
Stare Pre-critică/ Pre-normală⁴		
*Lumea 70 (3,01-3,25)/ România79 (4,01 -4,50)	32,1%	27,5%
Stare Normală		
Lumea 70 (3,26-4,0)/ România79 (4,51 -5,50)	34,8%	37,5%
Stare Foarte bună		
Lumea 70 (4,01-5,00)/ România79 (5,51 – 7,00)	15,0%	12,5%
Medie	3,47	4,65

Și starea socială a României în anii 70 exprima o anumită echilibrare socială. Anul 1979 anunța deja criza care avea să urmeze.

Baza de date a calității vieții a ICCV (1990-2010) oferă o nouă oportunitate. Datele de estimare subiectivă au fost produse într-o perioadă de criză dură a României: anii 90, și o ieșire dificilă în deceniul care a urmat. În câțiva ani de vârf a crizei, 1991 și 1999, majoritatea indicatorilor chiar au valori pe panta negativă.

	Negativă	Pozitivă
SEDA	17%	83%
ICCV ⁵ 1990	43,5%	56,4%
1991	59,2%	40,7%
1995	44,4%	55,5%
1999	56,8%	43,2%
2003	41,0%	58,9%
2006	45,2%	54,8%
2010	47,6%	52,4%

Privite din perspectiva SEDA, datele sociologice referitoare la perioada tranziției românești exprimă o situație de criză socială cum poate fi găsită doar în situații grave de excepție, iar nu de "normalitate modestă". Datele ICCV indică doi ani de criză explozivă: 1991 și 1999.

Confruntarea modelului SEDA cu datele EUROBAROMETRUL din 2015 reprezintă un nou test. În 2015, deci după 25 ani criza tranziției în România nu era încă depășită.

	Lumea 70	România 79	ICCV 91	EUROBAROMETRU UE 2015 ⁶	SEDA	EU15 EU8 ⁷	România
Pozitiv	82%	77%	37%	83%	76%	59%	83%
Negativ	18%	22%	63%	17%	24%	41%	17%

În ani 90, datele ICCV oferă imaginea unei societăți aflate într-o criză profundă, nu de normalitate modestă. În 1990-1999 majoritatea indicatorilor au valori pe panta negativă. Doar în 2010 se inversează ușor raportul, dar încă diferită de starea de normalitate.

	Pe panta negativă	Pe panta pozitivă
1991	11	6
1999	10	7
2010	8	9

Ultimele date oferite de EU pentru 2015 prezintă o Românie care s-a înscris pe panta pozitivă a bunăstării subiective, dar încă la o distanță semnificativă de o stare de normalitate.

O concluzie metodologică. Analizând cele 13 evaluări anuale ale calității vieții ale programului ICCV coordonat de Prof. Ioan Mărginean, am fost surprins de consistența extraordinară a datelor. Ele oferă o imagine surprinzătoare a evoluției societății românești în primele două decenii ale tranziției, concordante cu alte serii de date „obiective”. Realizez că această bază de date are un potențial extraordinar care încă e puțin exploatat.

[1]**Despre viața românilor în noul regim politic**, Ioan Mărginean, Editura Expert, 2021

[2]**Schema de evaluare a datelor absolute – SEDA**, Cătălin Zamfir, în *Viitorul Social*, an IX, nr. 1/ 1980, p. 70-80. În 19. În 2012 am susținut o comunicare pe această temă la Conferința Universității Oradea: **Un alt mod de a interpreta datele de evaluare**, publicată în engleză în **Sociologie Românească**, Nr. /2012. EA poate fi găsită în limba română în Biblioteca Virtuală de Sociologie, *Studii*, 2012.

[3]S-ar putea ca datele despre România să fie ceva mai bună: pe de o parte, eșantionul, deși foarte mare (1804 subiecți), a cuprins populație urbană, nu și cea rurală. Deși completarea chestionarelor s-a făcut într-o atmosferă de încredere, nu se poate

excluse o anumită reținere politică. Dar, nu foarte importantă. Scala utilizată este de 7 trepte (puse în paranteze).

[4]Pre-critică/normală: o stare deși pozitivă, se referă la situație instabilă, caracterizată cu un grad ridicat de insatisfacție care se poate agrava, deplasându-se pe panta negativă, sau evolua în starea de normalitate mai redusă decât media eșantionului.

[5]Utilizez aici 43 indicatori ai calității percepute a vieții.

[6]1991, an de vârf al crizei

[7]EUROBAROMETRUL oferă o singură variabilă, dar foarte importantă: *satisfacție cu viața*.

[8] EU8 cuprinde țările post-comuniste fără România și Bulgaria.

05 mai 2021

Este nevoie de revederea și îmbunătățirea procedurii de evaluare a cercetării sociologice?

Citit de: **381**

Link: www.romaniasociala.ro/este-nevoie-de-revederea-si-imbunatatirea-procedurii-de-evaluarea-a-cercetarii-sociologice

Am în față **procedura** Ministerului educației și cercetării **de evaluare a cercetătorilor științifici români**. Evident, evaluarea cercetătorilor individuali implică și o viziune a ce ar trebui să fie sociologia românească.

Realizez că este momentul să reflectăm puțin pe "procedura" evaluării ca act administrativ.

Trei principii ale dinamicii oricărei proceduri:

Nu există proceduri perfecte. Orice procedură are puncte tari, dar și puncte slabe.

Nicio procedură nu este definitivă. Ea are viața ei. La un moment dat, inevitabil, este înlocuită cu o alta.

Noua procedură încearcă să soluționeze problemele cu care se confruntă procedura anterioară. Se acumulează critici și insatisfacție cu punctele slabe ale procedurii practicate și se caută o nouă procedură care să rezolv aceste probleme.

O procedură nu este doar un instrument de evaluare, ci ea orientează întreaga activitate de cercetare. Deci ATENȚIE la cum procedura actuală de evaluare orientează activitatea cercetătorilor.

Sociologia este o știință a "universalului", adică a oricărei vieți sociale, de oriunde și de oricând. Dar sociologia "universalului" este cam 10% din producția sa. Gusti a formulat un adevăr universal: **sociologia este știința națiunii**, a "locului comunității" în care sociologul trăiește. 90% din sociologia românească este o știință a societății românești. Dacă vrem să înțelegem sociologia românească, trebuie să vedem cum răspunde ea la ce are nevoie societatea românească.

Procedura de evaluare înainte de 2008. Comisia se întrunea și discuta dosarele. Se folosea un set de criterii minime, destul de lax: conferențiar *o carte*, profesor *două cărți*; se lua în considerare și studiile publicate în reviste și volume colective, fără a se preciza un număr minim de publicații. Dincolo de un minim de publicații, decisivă era evaluarea colegială calitativă. Țin minte că au fost respingeri sau amânări, chiar dacă criteriile cantitative minime erau îndeplinite, luându-se în considerare evaluări calitative. Amânarea era cea mai frecventă procedură: se dădea un semnal că propunerile cantitative sunt insuficiente.

Procedura de atunci avea probleme: ponderea prea mare a evaluării subiective. Dar avea și avantaje: ponderea importantă a evaluării calitative, bazată pe cunoașterea activității candidaților.

În 1990 am fost invitat la Comisia americană de evaluare în domeniul sociologie. Membrii comisiei lucrau "cu normă întreagă" doar pentru evaluare, pentru o perioadă de 2 ani, dacă țin minte. Am fost impresionat. Într-o zi se discutau doar câteva lucrări. Evaluarea calitativă primea o atenție deosebită. Nu știu dacă acest sistem de atunci funcționează și în prezent. Oricum, într-o țară ca România, o asemenea procedură nu putea fi adoptată.

În timp a devenit tot mai evident că procedura Ministerului de evaluare trebuia schimbată.

Procedura de evaluare adoptată după 2008. Au trecut deci 22 de ani. S-a acumulat multă experiență. Este normal să formulăm concluzii și să învățăm din experiența acumulată.

Noua concepție a evaluării.

Se adoptă o listă de criterii minime. Fiecare criteriu are un punctaj.

Din lista de **23** criterii, este obligatoriu îndeplinirea a cinci criterii:

Publicarea unor articole în reviste cotate ISI. În sociologie, doar o revistă română este cotată ISI.

Publicarea unui minim de articole în alte reviste, dar recunoscute.

Publicare unei cărți pentru conferențiar; 2 cărți pentru profesor.

Un număr minim de citări: profesor – 10, conferențiar – 5.

Obținerea unui punctaj global minim.

Punctele tari ale sistemului: un număr mare de criterii punctate, pe baza cărora se face un calcul complex. S-a presupus că se elimină subiectivismul. Fără să fim siguri, pare să fi existat și cazuri de promovări care nu au îndeplinit cu rigurozitate criteriile.

Punctele care au stârnit critice:

* **Riscul „dictaturii birocrăției”.** Ministerul, desigur la propunerea Comisei, adoptă o procedură care nu a fost însă supusă unei discuții publice. Se adaugă și vizibilitatea scăzută a compoziției și a funcționării Comisei. Vizibilitatea este o condiție a asumării responsabilității.

* **O problemă a profilului listei de criterii.** Criteriile utilizate sunt adecvate mai mult pentru sistemul universitar, în care publicațiile sunt de regulă individuale. Cadrele didactice universitare se concentrează pe cursurile predate și activitatea lor de cercetare tinde să fie individuală, pe teme speciale. Publicarea de studii în reviste reprezintă forma tipică a finalizării cercetării universitare. O asemenea centrare a produs o ignorare a marilor lucrări de sinteză, bazate de regulă pe mari cercetări sociologice empirice realizate de largi echipe. De fapt ele nu sunt ignorate, ci trate ca valoare la nivelul studiilor individuale centrate pe teme particulare.

Cercetarea în institutele Academiei se centrează tocmai pe probleme cu un grad ridicat de complexitate ale științei și ale societății românești. Aceste lucrări se finalizează în **lucrări de angajare** și **Rapoarte sociale** care sintetizează starea societății românești. Desigur, și studii individuale în reviste.

Să menționez câteva exemple din activitatea Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV). De la începutul activității sale, Institutul a avut ca obiectiv diagnoza dinamicii calității vieții în perioada tranziției (10 evaluări pe eșantioane reprezentative naționale); o serie de lucrări sintetice care explorează profilul politicilor sociale în perioada tranziției; problemele critice ale societății românești în această perioadă – o carte sintetică asupra **sărăciei** în România, bazată pe un eșantion național reprezentativ, două cărți pe tema condițiilor social-economice ale populației de romi și ele pe eșantioane naționale (primele lucrări în lume de acest gen); studii pe situația copiilor în perioada tranziției; tema economiei sociale; identificarea profilului societății românești în perioada tranziției; teoria și metodologia schimbării sociale proiectată, temă vitală pentru societatea românească aflată într-o perioadă dificilă de ieșire din criza tranziției. Sau **Istoria**

sociologiei românești care a utilizat o bază "completă" de publicații românești de sociologie din 1900-2015: 25 000 de titluri.

* **Problema cine face evaluarea rezultatelor cercetării.** Comisia nu face în fapt evaluări. Evaluarea a devenit "contabilicească". Ea înregistrează îndeplinirea sau nu a criteriilor. Paradoxal, evaluările publicațiilor nu o face deci Comisia, ci **redacțiile** care publică lucrările. Problema critică a sistemului actual este că redacțiile nu fac publice evaluarea unei lucrări sau alteia, ci doar decizia de a le publica. Evaluarea lucrărilor este înlocuită cu evaluarea globală a revistelor sau editurilor.

Este curios că în procedura existentă nu sunt incluși și **h-Indicatorii** fiecărui cercetător, calculați de Agențiile specializate.

În acest context, cea mai dificilă este **problema ISI**. S-a considerat că publicarea în reviste ISI este un test sigur al calității studiilor. S-a introdus regula strictă de a nu se promova profesional fără publicații ISI. Evaluarea ISI nu este în realitate destul de clară și stârnește tot mai multe critici. Mulți tineri cercetări, cu contribuții științifice de valoare, cu mare perspectivă științifică, se împiedică de publicațiile ISI. Problema cea mai importantă nu este de calitate a lucrărilor propuse, ci a criteriilor și procedurilor de selecție ISI.

Este deschisă o întrebare: pentru publicare în străinătate, evaluarea calității studiului este singurul criteriu al alegerii ? Sau se utilizează în fapt și un al doilea criteriu: ce se consideră a fi de interes pentru un public internațional ? Dacă sociologia este o știință atât universală, cât și a contextului, atunci studiile de interes pentru un context sau altul, de exemplu de interes pentru societatea românească, este de interes mai scăzut pentru un public internațional. În acest caz, revistele ISI tind să nu selecteze studiile care pot fi de valoare de interes contextual. Implicit se promovează o imagine colectivă negativă: studiile de interes contextual, în cazul nostru de interes pentru societatea românească, sunt de valoare secundară.

Rămâne deci deschisă o întrebare epistemologică: dacă criteriul ISI poate funcționa fără probleme în științele universalului, în științele predominant orientate pe analiza contextelor, acest criteriu trebuie utilizat desigur, dar cu o anumită rezervă. Oricum el nu poate fi utilizat drept criteriu fundamental de excludere: dacă nu ai un număr de ISI, ești de calitate inferioară. Pot fi asociate cu un punctaj mai mare (actualmente se utilizează chiar înmulțirea cu 2 sau cu 3 valoarea unui studiu publicat în România), dar nu utilizat ca un criteriu obligatoriu de excludere.

Punerea ca prioritate absolută a cercetării sociologice românești a studiilor publicate în reviste din alte țări (celebrele ISI) produce o distorsionare a vocației sociologiei. Ea este, în expresia paradigmatică a lui Dimitrie Gusti, **sociologia națiunii**, a comunității în care sociologul trăiește. Și în fapt, cea mai mare parte a sociologiei mondiale are ca obiect societățile în care sociologii trăiesc. Sociologia actuală este o pluralitate de "sociologii ale națiunilor". Pe de altă parte, sociologiile sunt o parte importantă a conștiinței de sine a comunităților. Este firesc ca un obiectiv al sociologiei românești este să susțină publicațiile pe teme ale societății

românești: cărți, reviste, rapoarte sociale. Temele societății românești pot fi desigur publicat oriunde, în revistele din România, dar și în străinătate.

* **Ignorarea altor produse sociologice importante.** Este cazul programului lansat, de la înființarea sa în 1990, de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. **Rapoartele sociale ale ICCV sunt** evaluări sintetice, de 20-50 pagini, ale problemelor sintetice sociale și sociologice. Un exemplu: în 2020, ICCV au elaborat și difuzat **5 Rapoarte sociale** cu privire la impactul social al CORONVIRUS. Rapoartele sociale nu figurează în lista de criterii.

Un alt caz. ICCV a lansat un nou tip de revistă *on-line*, **România Socială**, care conține articole scurte tip eseu pe problemele științei și societății românești de mare interes public. În acești 5 ani, revista a publicat peste **500 articole**, citite de peste **30 000** de "cititori". Se readuce astfel în atenția publică o zonă aproape uitată: alături de cărți și studii de tip revistă științifică și articolele-eseu pe marile probleme ale sociologiei și ale societății românești. Experimentul s-a dovedit a fi un succes neașteptat. Articolele publicate aici sunt citite multe dintre ele de peste o mie de cititori, unele chiar de peste zece mii. Deci, de ce să nu încurajăm și articolele-eseu ca produse sociologice de valoare ?

Sunt și alte tipuri de produse sociologice care ar trebui promovate prin valorizare, punctare deci. ICCV și-a stabilita ca obiectiv nu numai crearea de lucrări de sinteză, bazate pe solide date empirice, dar, complementar, și de a crea și pune la dispoziția celorlalți cercetători a unor importante **baze de date**. Citez doar câteva: sistemul de indicatori ai României în perioada tranziției, baza de date a dinamicii calității vieții, baza de indicatori referitori la starea de sărăcie, indicatori referitoare la dinamica venitului, a cheltuielilor sociale publice, a stării social-economice a populației de romi. Nici asemenea "produse" științifice nu sunt luate în considerare în Lista de criterii ale Ministerului.

Să nu ignorăm, și deci să **punctăm**, și alte produse ale unui institut al Academiei: alături de **bazele de date** produse, ICCV are o politică specială de difuzare a producției sociologice. În condițiile dificultăților în creștere a bibliotecilor clasice, ICCV a lansat în 2016 **Biblioteca Virtuală de Sociologie (BVS)**. Un exemplu de mare succes. După doar câțiva ani, în 2018, BVS conținea deja **821** cărți și **5 584** vizitatori site, **60 085** materiale deschise.

Participările la realizarea acestor programe reprezintă și ele contribuții importante la dezvoltarea sociologiei românești. Dacă vrem să facem o evaluare corectă a sociologiei românești, este urgent nevoie de o lărgire a ariei producției sociologice. Altfel, ignorăm efortul a zecilor de sociologi care investesc un efort prețios alături de studii în reviste și cărți.

Și cel mai important, noul sistem de criterii de evaluare, pe care Ministerul îl programează, trebuie să fie produsul unui proces democratic al comunității științifice.

15 aprilie 2021

Exerciții de gândire sociologică: oscilația mondial/național

Citit de: **399**

Link: www.romaniasociala.ro/exercitii-de-gandire-sociologica-oscilatia-mondial-national

Mulți se întrebă: cum s-ar putea realiza o ***lume mondializată*** ? Acum, lumea este compusă din "țări". Dar economia pare să devină tot mai mondializată. Cum va putea lumea să fie în aceste condiții ?

Problema este că economia, în realitate, nu e atât de mondializată cum s-a tot spus. Toate activitățile economice depind de statele lor care le oferă suportul. Pe de altă parte, economiile sunt integrate în logica sistemelor naționale și contribuie la bunăstarea acestora. Și "supranaționalele" sunt de fapt mai mult naționale.

Pentru prima oară în istoria recentă, România are un spațiu mult mai liber de decizie. Lumea a devenit ea însăși confuză și nu mai are pârgurile de orientare globală. Asistăm la o explozie evidentă a intereselor naționale. Lumea de acum nu prea mai are ce să ofere României. De fapt nu a oferit nici până acum decât promisiuni și iluzii. Acum îi e jenă să mai facă promisiuni, nici măcar cu jumătate de gură. Este deci normal să ne întrebăm în ce direcție va merge România în următorii 20-30 de ani ? Va fi o lume dirijată de o logică supranațională tot mai puternică sau o "lume a țărilor" ?

Până acum **viitorul promis** a fost România o parte a Europei (a UE), o Europă în care marile inegalități vor fi rapid eliminate. O Românie care va fi aliniată la standardele europene, având beneficiile unei prosperități egal distribuite. Deci o Europă tot mai coezivă în care granițele se vor șterge treptat. Mecanismele politice de conducere europene vor prelua tot mai multă responsabilitate. La un moment dat, se lansase, cam grăbit, programul unei regionalizări economice funcționale, care înlocuiește diferențele naționale. COVID a avut ca un efect, cel puțin pe termen mediu, o lume a țărilor care vor căuta propriile posibilități de a depăși dificultățile actuale. Lumea a devenit tot mai mult o lume a țărilor, mai mult decât un deceniu înainte.

O asemenea viziune are însă multe probleme. E vorba despre *întreaga* lume, în ansamblul său, mai prosperă și mai egal distribuită sau este vorba doar de *lumea occidentală* ? Dar celelalte părți ale lumii, din ce în ce mai mari ? La această întrebare nu se răspunde și, de fapt, întrebarea este mai degrabă ocolită. Presupunem tacit că lumea va fi mai egală și sărăcia va fi treptat eliminată. Dar în ultimul secol lumea a devenit mai inegală și mai săracă. Și peste 20-30 de ani ne temem că situația va deveni explozivă.

S-a crezut că lumea occidentală va fi responsabilă de asigurarea ordinii mondiale. O lume în care SUA, aliată cu Europa, va avea rolul de „conducere”. Această speranță s-a evaporat. Lumea nu va mai fi coordonată de un centru puternic: SUA/Europa. China a venit din urmă cu o forță pe care nu o mai putem ignora. Un actor care are o altă logică și nu prea știm cum va fi lumea în proiectul chinezesc. Rusia devine o putere economică și, ceea ce este foarte important, militară, șocant antagonizată de SUA. Se prefigurează noi centre de putere în Asia, dar și în Africa. America de sud era o putere. SUA a căutat să o controleze. Dar acum, cu siguranță, va avea un cuvânt greu de spus în lume.

Se va repune inevitabil în discuție relația dintre economie și stat. **Capitalismul fără stat**, centrat pe interese particulare, ar crea o societate tot mai polarizată. În România întreaga perioadă a tranziției s-a centrat pe economie, complementar cu un stat mic/ protecție socială redusă. Dar statul promovează și interesele colectivității, echilibrează relația social/ economie.

Privite din această perspectivă, economia bazată pe proprietate privată nu se poate mondializa, așa cum se crede. Ea este complementară cu statul. O economie privată mondializată ar putea fi doar în condițiile în care statele nu își vor mai asuma responsabilitatea bunăstării populațiilor, ci o formă politică mondială își va asuma un asemenea rol. O economie mondializată va putea exista doar complementar cu „un stat” mondial.

Istoria Europei oferă un caz interesant pe care ar trebui să îl readucem în atenție. În anii 50-60, Occidentul european părea a fi intrat într-o nouă fază. După război, statul își asumase o responsabilitate socială accentuată: interesul comunității.

În țările nordice și, dacă țin minte, și în Olanda, se explorau soluții la problema polarizării sociale generată de economie. Contextul era diferit de cel

actual. Nivelul *neocupării* forței de muncă era foarte scăzut. Șomajul de 3% era considerat un nivel de îngrijorare. Economii se bazau pe resursele de muncă interne și foarte puțin pe forța de muncă străină. Dar oamenii nu mai voiau locuri de muncă neinteresante, cu un statut social negativ. În acest context s-a cristalizat preocuparea, susținută de sociologie, de a crește calitatea locurilor de muncă. Banda de asamblare, care oferea locuri de muncă repetitive și plicticoase, ar putea fi înlocuită cu o altă organizare a producției care să ofere munci interesante, cu un grad ridicat de complexitate. Halate frumoase și recompense compensatorii pentru zona curățeniei („îngerii curățeniei”) pentru a ridica statutul social al acestor profesii. Obiectivul: creșterea calității tuturor locurilor de muncă ca instrument al unei comunități coezive. În anii 90 am vizitat o universitate din Suedia. Un profesor, mândru de ce a făcut, mi-a explicat: vezi, doamna aceea venea să facă curățenie înainte de a veni eu; ea lucra în „subsolurile” muncii. Nimeni nu o vedea. Acum, face curățenie chiar în timp ce eu lucrez. S-a constituit o relație umană de colaborare.

Nu era un experiment întâmplător. Era în discuție o nouă filozofie a tipului de comunitate: comunitatea trebuia să fie, pe cât posibil, autosuficientă în ce privește forța de muncă necesară. Dar pentru aceasta era nevoie de a oferi *munci de calitate, cu prestigiu social*. Nu era nevoie de a se aduce din afară muncitori. Neoliberalismul a accentuat eficiența pro-profit a muncii. Soluția eficienței pro-profit era de altă natură: importul forței de muncă ieftină, chiar dacă crește neocuparea internă. Nu există un calcul global al costului muncii: costul muncii, plătit de întreprinderea privată, nu cuprinde și costurile nemuncii achitate de societate. Acest mod de cost al muncii face ca sistemul privat să fie indiferent de costul „indirect” al neocupării, suportat de comunitate. Problema e mult mai largă. Doar un exemplu: costul imens al criminalității, produs în mare măsură de neocupare, nu este luat în considerare în costul muncii. Prosperitatea Europei occidentale se bazează pe subdezvoltarea unor țări europene care furnizează forță de muncă ieftină: România, Polonia, Bulgaria, Serbia, Croația.

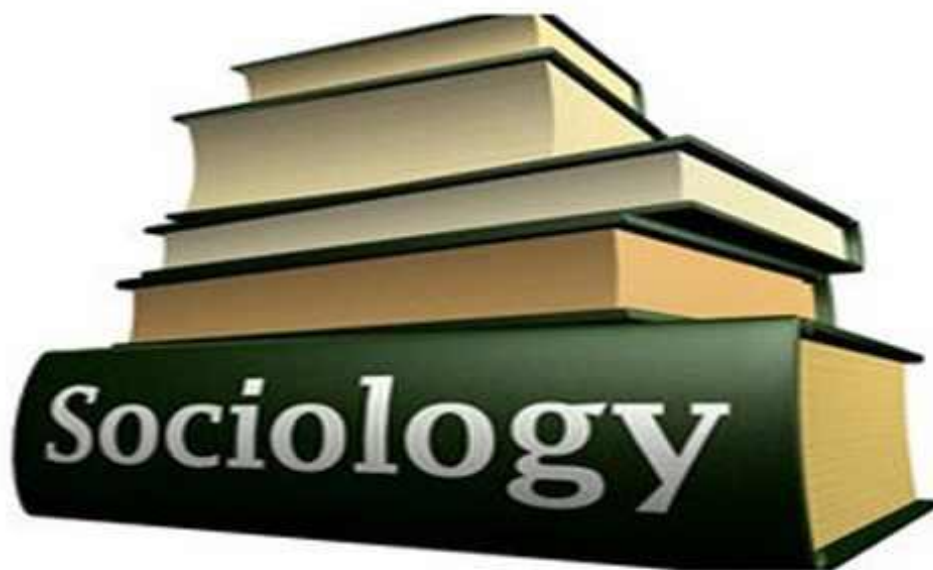
De două săptămâni s-a declanșat în România o mișcare socială împotriva unei guvernări birocratice care alunecă spre dictatură: statul impune reglementări fără nicio justificare publică, introduse „pe sub masă”. Este exemplul exploziei crizei „înmormântării”. Realizăm că s-a introdus o procedură de înmormântare împotriva respectului persoanelor de care ne despărțim: corpuri goale, băgate în saci de plastic, aruncate direct în groapă. De abia acum înțelegem că nu exista nicio motivație medicală, ci doar disprețul pentru persona umană.

Mii de oameni zilnic în stradă. Pancarte și multe drapele. Ceva nu pare să fie în regulă. Meditez puțin. Realizez că asistăm la o schimbare simbolică șocantă. În primii ani ai integrării europene, în România oamenii au simțit nevoia de a asocia drapelul României cu drapelul UE. De două săptămâni manifestații populare, mii de oameni: numai drapelul României; eu nu am văzut vreun drapel al UE.

05 aprilie 2021

Există distinct o paradigmă a sociologiei românești?

Citit de: **194**

Link: www.romaniasociala.ro/exista-distinct-o-paradigma-a-sociologiei-romanesti

Mi-am amintit o banalitate despre poziția specială a sociologiei. Uneori însă banalitățile sunt importante de avut în minte. ***Sociologia este știința societății.*** Dar e nevoie de o precizare care explodează simplitatea definiției. În primul rând, sociologia, prin vocația ei e "universală", o știință de oriunde și oricând. Există lucrări de sociologie care au intenția de a explora structurile fundamentale ale "socialului". Dacă am face însă o statistică a studiilor de sociologie, am avea o surpriză. Tematica „universalistă” este foarte puțin prezentă. Cât să estimăm? 1-2%? Cred că 10% ar fi mult prea mult.

Cineva a lansat ideea că sociologia este *știința prezentului*. Am fost șocat. Ideea nu mi-a plăcut. Dar a trebuit să accept că era ceva adevăr. Sociologia, prin

vocația sa, este, nu exclusiv, dar prioritar, o știință a contextului social în care sociologul trăiește, adică a contextului său "prezent". Mai puțin a "trecutului" sau a "viitorului", deși și acestea sunt teme legitime ale sociologiei. **Sociologia este, prioritar, o știință a societății sociologului.** Societatea în care trăiești are nevoie de tine ca sociolog: să o descrii, să o analizezi, să-i identifice problemele și să oferi soluții. Dar ce înseamnă societatea "prezentă" a sociologului ? Este întreaga lume "prezentă" ? Mai mult **nu** decât **da**. Sunt caracteristici universale ale societăți "prezente", teme legitime ale sociologiei. Dar lumea socială prezentă se structurează în „zone” diferite. Lumea occidentală dezvoltată este diferită de lumea Africii, a Americii de sud sau a Asiei. "Țările" sunt sisteme sociale distincte și sociologia este în primul rând știința societății în care sociologul trăiește, a țării tale. Cadrele social-economice și culturale sunt naționale. Și sociologia trebuie să contribuie la înțelegerea a ceea ce se întâmplă în interiorul acestora. Integrarea României în lumea occidentală, mai ales a Uniunii Europene, s-a creat imaginea unei lumi, e drept occidentale, în curs de omogenizare rapidă. COVID ne-a ajutat să ne trezim din acest vis. Lumea occidentală din care facem parte este diferențiată și aceasta este în accentuare. Începem să înțelegem că lumea din care facem parte nu este așa cum s-a încercat să fie prezentată în ultimul timp. Și ea e o lume a diversităților de interese, a conflictelor și negocierilor.

Deci, ce face sociologul român, adică membru al societății românești ? Să cerceteze, adică cel puțin 90% din activitatea sa, realitatea societății românești. Sunt teme de metodologie care sunt mai transnaționale. Dar sociologia nu este știința metodologiei ei, ci a realității sociale.

De unde găsește sociologul informațiile despre realitatea socială românească de care are nevoie pentru analizele sale ? O diversitate de resurse informaționale: acum, statistica "oficială" (de exemplu, indicatorii calculați de INS) reprezintă o sursă în creștere. Dar sociologul nu se poate rezuma doar la această sursă. În primul rând sociologul trebuie "să meargă" în realitatea pe care o analizează. Să adune informații din sate și orașe. Să observe, să discute cu membrii comunităților. Să culeagă informații cu "chestionare". De aici, mare frustrare a sociologului român actual: nu prea sunt disponibile resursele financiare necesare cercetărilor empirice, "de teren".

Sociologul are o sursă privilegiată de informații empirice pe care nu trebuie să o ignore: **el însuși**. Propria sa experiență, informațiile pe care le obține din trăirea sa în realitatea pe care vrea să o analizeze. Nu trebuie să-i fie jenă. Marii sociologi au utilizat propria lor experiență ca o sursă care le-a orientat întreaga lor cercetare.

Sunt și alți "observatori sociali" care pot fi utilizați: mass-media, dar și literatura și filmele. Mai ales în romane se pot găsi informații prețioase despre realitatea socială.

În fine, există și celelalte cercetări sociologice românești. Cum gândesc sociologii români, ce fapte au cules ei, cum gândesc ei realitatea socială românească. Pentru fizică, de exemplu, o lucrare a unui fizician român prezintă același interes ca oricare altă lucrare din lume. În sociologie, o lucrare de sociologie

românească, pentru sociologul român are o importanță mult mai mare decât lucrările făcute în alte contexte sociale. Literatura sociologică românească este o sursă sociologică de primă importanță.

Un mic exercițiu epistemologic. Se poate testa maturitatea sociologiei românești analizând bibliografia lucrărilor românești: găsești aici ce s-a publicat și ce bibliografie este utilizată. Testul este extrem de semnificativ. Structura bibliografiilor lucrărilor oferă o imagine clară a stadiului de dezvoltare a sociologiei românești: este masiv dominată de bibliografia occidentală și doar marginal literatura românească sau o literatură sociologică românească cu o poziție importantă.

Să ne uităm la bibliografia lucrărilor sociologice publicat în perioada socialistă. Trecem peste documentele de partid care erau obligatorii, care nu aveau, de regulă, nicio legătură cu analiza propriu-zisă. Aceeași funcție o avea și trimerile bibliografice la lucrările marxiste clasice. Domină însă masiv trimerile la lucrările occidentale. Și ceva lucrări românești, cele mai multe citate mai mult formal, din politețe. Se găseau adesea citări banale. Funcția citărilor străine era adesea de a sugera că lucrarea este conectată la sociologia occidentală prestigioasă. Sociologia românească a timpului nu se desprinsese prea mult de paradigma marxismului sovietic, iar noua sociologie românească era de valoare scăzută. Lucrările occidentale asigurau un standard de științificitate, și deci de credibilitate. Funcția trimerilor bibliografice avea mai degrabă rolul de a oferi suport de prestigiu.

Se mai adăuga o situație epistemologică distinctă. Sociologul român avea în față realitatea socială socialistă care tot mai mult nu avea statutul de fapt consolidat, care trebuia luat ca atare. Societatea socialistă era o realitate construită politic artificial, care trebuia schimbată. Ce să explice sociologul? Occidentul oferea o realitate socială cu statut de normalitate, spre deosebire de cea socialistă. Nu este întâmplător că în anii 70-80 în sociologia românească s-a dezvoltat interesul pentru ce eu numesc schimbarea socială proiectată: mai puțin o analiză a realității existente, ci promovarea metodologiei proiectelor de schimbare socială.

După 1989, relansarea sociologiei românești a beneficiat de bibliografia occidentală ca sursă primară de cunoaștere. Dar există și un risc: ea poate produce o alienare a sociologului român de realitatea societății românești, diferită de realitatea occidentală. Noua sociologie a constatat că și de această dată realitatea socială care ar trebui să fie obiectul analizei sale este extrem de fluidă: societatea românească "în tranziție". Ea nu era pregătită, de fapt nici sociologia occidentală, să exploreze o realitate socială fluidă, determinată în mare măsură de programe politice. Sociologia societății "în tranziție" are nevoie de o paradigmă relativ distinctă de sociologia occidentală a societăților cristalizate. Dar o asemenea paradigmă este încă la începutul ei.

Noua sociologie românească, atât de fragilă cât este, s-a confruntat cu o problemă practică. Înainte de 1989 literatura sociologică românească, la care se adăugau traducerile din literatura occidentală, era disponibilă în librării, la prețuri

accesibile. După 1989, treptat, publicațiile sociologice românești s-au restrâns cu tiraje extrem de scăzute. Nu mai poți să le găsești în librării. Și în biblioteci le găsești tot mai greu. Accesul la publicațiile românești a devenit tot mai dificilă. Acum câțiva ani am făcut un "experiment": am fost la câteva librării importante și am consultat rafturile de Sociologie. 2-3 cărți românești. De regulă se găseau mai multe traduceri occidentale.

Rațiunea înființării **Bibliotecii virtuale de sociologie (BVS)** a fost de a compensa căderea accesului la publicațiile românești. A publicațiilor trecute, dar în special a celor actuale. Tot mai multe lucrări sunt puse la dispoziția celor interesați: peste două sute de cărți, reviste și mii de studii. BVS oferă date clare despre cititorii fiecărei lucrări: zeci, cel mai frecvent sute, dar și mii de cititori pentru fiecare lucrare. Accesul la BVS este foarte simplu și deschisă gratuit tuturor celor interesați. În istoria sa de 7 ani, BVS reprezintă o contribuție importantă a *Institutului de Cercetare a Calității Vieții* al Academiei la coagularea comunității sociologice românești. Costul creării și funcționării **Bibliotecii Virtuale de Sociologie** este integral suportat de ICCV. Cred că succesul ei stimulează pe sociologi să trimită lucrările lor aici.

BVS publică și lucrări valoroase care sunt tot mai dificil de publicat de către edituri: rapoarte de cercetare. Este în mod special cazul **Rapoartelor sociale ale ICCV**.

ICCV și-a asumat și o altă funcție publică: oferă un spațiu de discuție publică pe teme sociologice, **România socială (RS)**. În cei 6 ani de existență, aici poate fi găsită o literatură sociologică scurtă și rapidă, eseuri pe temele sociologice critice. **România socială** s-a dovedit a fi un spațiu popular de discutare a problemelor complexe și actuale ale României și ale Sociologiei românești. Sunt anual publicate peste o sută de articole. Se înregistrează pe articol cel mai adesea sute de cititori și chiar mii. Numărul de cititori par să fie în creștere. Peste 10% dinte cititori sunt din alte țări, din Europa și America. Sunt mulți cititori din Republica Moldova. Stilul publicațiilor a răspuns unei nevoi a comunității sociologice. Ideile îmbătrânesc. Până iau o formă "cu papion" și parcurg un proces relativ îndelungat de publicare riscă să își piardă actualitatea. Articolele din **RS** se publică după 3-5 zile de la primire.

19 martie 2021

Cum va arăta peste 10 ani lumea în care România va trăi?

Citit de: **403**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-va-arata-pest-10-ani-lumea-in-care-romania-va-trai

Sperăm că în acest an, în fine, vom ieși din criza CORONAVIRUS.

Criza a schimbat mult situația. Este firesc să ne întrebăm cum va arăta LUMEA "după" ce lucrurile se vor stabili. 2030, deci după 10 ani, nu mai este un termen prea apropiat, dar nici prea depărtat.

Cum va fi deci **Lumea-2030?** Avem, pe de o parte, un model de organizare a lumii, neoliberalismul, care este mai mult un proiect: cum se crede că lumea ar arăta prin implementarea completă a modelului neoliberal. Pe de altă parte, lumea reală actuală care este, desigur, predominant capitalistă, dar diferită în multe privințe de modelul neoliberal.

Neoliberalismul, pe scurt, este modelul economiei de piață extins la nivel mondial [1]. Procesul de mondializare a economiei se desfășoară sub ochii noștri.

Economiile naționale se află într-un proces de a se topi într-o economie mondială regizată de propriile ei mecanisme. Economia mondială de piață se eliberează treptat de intervențiile politice: întreprinzătorii economici, fără culoare națională, angajați cu șanse egale în competiția economică. Un model idealizat al economiei mondializată, cu tot mai puțin politic, și, pentru a putea fi acceptată de comunitate, o prosperitate mai echilibrat distribuită. O viziune liniștitoare.

Dar neoliberalismul se confruntă cu câteva probleme. Toate datele probează, contrar, faptul că mondializarea este însoțită de creșterea inegalității. Se accentuează polarizarea bogați/ săraci. Lumea riscă să devină tot mai inegală și sărăcia este în creștere la nivel mondial. Iar inegalitatea generează nu o lume liniștită, ci crește riscul exploziilor sociale și politice.

Modelului neoliberal consideră că economia este tot mai dominată nu de "țări" cu interesele lor politice, ci de actori economici fără apartenență națională, multe chiar "supranaționale". În fapt, actorii economici utilizează statele lor ca o sursă suplimentară de suport, iar statele utilizează actorii economici pentru soluționarea problemelor lor politice.

Dacă luăm în considerare doar aceste două argumente, putem înțelege că economia mondială nu este aria de competiție cu șanse egale, ci tot mai stratificată: actori care au putere economică, tot mai bogați și puternici și actori marginali, la limita supraviețuirii. Cei puternici sunt plasați în țările bogate și beneficiază în diferite forme de suportul statelor lor.

Statul american, mai ales în perioade de criză, promovează interesele economiei americane, inclusiv protecționism în zonele dificile.

Rusia, o nouă țară capitalistă, amenință să devină o mare putere nu numai economic, dar și politic și militar. Din motive neclare, împotriva regulilor economiei libere mondiale, Occidentul manifestă față de Rusia mai degrabă enervare, decât competiție loială.

Fosta lume a treia nu s-a coagulat încă ca o grupare politică activă pe plan internațional, dar, inevitabil, va deveni un actor care va promova interesele lumii subdezvoltate.

China are o creștere spectaculoasă. Mulți specialiști consideră că într-un viitor destul de apropiat va lua locul SUA. China, care se autodefinește ca o țară socialistă, a devenit o problemă tot mai dificil de acomodat cu doctrina neoliberală. Cât timp era subdezvoltată, era tolerată ideologic. Dar China a devenit o puternică forță mondială. Orientarea ei, oricum am numi-o, socialistă sau cu o combinație economie/stat, pune sub semnul întrebării viziunea neoliberală. Ea este o economie de piață, dar altfel decât cea a neoliberalismului.

Și nu numai China, ci Asia este o forță în creștere. Ce politică duce ea ? Știm prea puțin, dar clar că ea utilizează statul ca un instrument puternic al dezvoltării.

Uniunea Europeană se confruntă și ea cu probleme interne. Țărilor foste socialiste li s-a promis o integrare europeană de succes: ele vor fi sprijinite să

ajungă rapid istoric la nivelul celor dezvoltate. După 30 de ani se conturează o schimbare politică: o Europă cu "mai multe viteze". Dacă eliminăm ghilimelele, înțelegem mai clar: o Europă polarizată economic și social. Inegalitatea din interiorul Uniunii Europene se schimbă însă dintr-o problemă de soluționat, într-una ignorată și tolerată.

Tranziția țărilor europene foste comuniste a fost orientată de un program neoliberal. Rezultatele au fost mai degrabă dezamăgitoare. Politica privatizării rapide și quasi-totale, promovată cu putere de Occident, este tot mai criticată. Tranzițiile României și Bulgariei nu pot fi considerate cazuri de succes. Dacă luăm în considerare capacitățile lor economice, ele au devenit în fapt mai sărace. Compararea rezultatelor reformei comuniste cu cea a tranziției actuale pare a impune o reconsiderare. [2]

Țările din centrul și estul Europei par a evolua spre o politică distinctă, axată pe interesele lor de dezvoltare, insuficient susținute de Vestul Europei.

În ultimii ani, politica României pare a se fi resemnat la acceptarea poziției de subdezvoltare. O asemenea politică este dificil însă a continua, fiind tot mai probabilă evoluția spre o criză politică internă explozivă.

Nu trebuie să ignorăm impactul **crizei CORONAVIRUS** asupra gândirii economice și politice. Criza actuală are efecte, unele care par a fi de durată. Economistul șef al FMI, Gita Gopinath, s-a exprimat cu claritate: este "cea mai gravă recesiune" de la criza economică mondială de acum aproximativ 90 de ani; o pierdere economică de 12 bilioane de dolari. Datoria publică va depăși în acest an nivelul maxim înregistrat la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Capacitatea de a ieși din actuala criză este critică. China pare a fi singura țară importantă care iese din criză evitând o cădere economică: în 2020 PIBul Chinei a continuat creșterea, dar modestă, + 1%, și pentru 2021s-a prevăzut + 8,2%.Celelalte țări importante au de corectat scăderi din 2020: India-4,5, Rusia-6,6%, SUA-8,0. Și România a raporta o scădere de -5%.(Datele FMI)

Ce se va întâmpla după criza actuală ?

O reorientare spre interesul național. Speranța că economia mondială va fi benefică automat pentru toți s-a dovedit, ca să fim elegant, naivă.

Lumea este un spațiu în care țările, cu interesele lor, intră în relații de cooperare, de competiție, de negociere și chiar de conflict. "Celălalt" nu este un prieten "până la moarte", ci un competitor. România trebuie să tragă concluziile din experiența nu întotdeauna pozitivă din ultimii 30 ani. Țări "prietene" din UE au susținut cazuri de „jaf” a resurselor României. "Jaf" în sensul interesului lor, și în detrimentul României.

Crește rolul statului în asigurarea prosperității întregii comunități; asumarea problemelor sociale grave, doar accentuate de actuala criză, dar larg ignorate în perioada neoliberală.

Criza sănătății și educației produce o creștere a interesului pentru reforme în aceste domenii, dar nu în viziunea neoliberală, ci în interesul întregii comunități.

Pentru România este vital să înțeleagă ce lume o așteaptă în următorii ani, evident post-COVID. Și este important ca noi, românii, să ne asumăm bărbătește responsabilitatea pentru soarta noastră în lumea care va fi.

[1] **Neoliberalismul: puțină teorie.** De la început, capitalismul s-a constituit ca un sistem economic în proces de mondializare. Practic însă el s-a dezvoltat în cadre naționale, strâns împletit cu acestea. În ultimele decenii s-a cristalizat la nivel de ideologie, adică ca "vis" politic, tentativa capitalismului de a se elibera de cadrele naționale, devenind un model de organizare economică universală, dincolo de contextele naționale: *neoliberalismul*. Neoliberalismul nu este o teorie a realității prezente, ci un model de organizare considerat a fi în proces de constituire. Eu argumentez aici, doar schițând, dar promit o dezvoltare ulterioară, că neoliberalismul e departe de realitate. El nu este nici un vis al lumii, ci o ideologie a țărilor capitaliste puternice. Lumea reală nu este un spațiu internațional al întreprinzătorilor economici cu șanse egale, ci o lume a puterii economice tot mai polarizată.

[2] Câteva date relevante pot fi găsite în Cătălin Zamfir, *Istoria socială a României*, Editura Academiei Române, 2018, pag. 199-214.

06 martie 2021

Cu ce ne este plină viața?

Citit de: **245**

Link: www.romaniasociala.ro/cu-ce-ne-este-plina-viata

Mă interesează foarte mult starea societății în care trăiesc. Știri și analize a cazurilor sociale. Deschid televizorul. Știri importante sunt difuzate de posturile noastre: nu 5 minute, nu 10 minute, nu o oră sau două, ci chiar zile întregi. Participanții la aceste programe sunt nu numai buni profesioniști, dar intelectuali de calitate. Mărturisesc însă că sunt tot mai mult obosit de toate aceste știri bine făcute.

Mă năpădesc imaginile din trecut. În anii 80 deschideam radio, dar și televizorul, deși el funcționa doar câteva ore. Ce vedeam ? S-a deschis o nouă întreprindere, o nouă linie de fabricație. Iată, se produce o nouă mașină sau tractor. Se deschide o hidrocentrală. Nu mi-a trecut prin cap că mass-media minte. Sunt convins că acele întreprinderi s-au deschis în realitate. Dar alta era problema. În mintea mea mă obseda bancul cu chinezul. La o asemenea deschidere, experții români se codeau de a face ei "tovarășului" prezentarea. Chinezul, care nu prea înțelege cum merg lucrurile în România, cu seninătate își asumă el sarcina: iată mașina nouă aceea, "merge și așa", și linia aceasta tehnologică, "da, merge și

așa". E bine că se dezvoltă industria, problema era că "merge și așa". Noutățile de acest fel, cu care mass-media era plină, ar fi trebuit să mă facă mândru, dar începuse să mă enerveze. Era bine că se făceau acele întreprinderi: ele păreau a fi și ale mele, o parte a realității mele. Puteai găsi un loc de muncă, puteai găsi pe piață produsele acelor întreprinderi, din păcate de multe ori doar acelea. Nu era doar că totul "merge și așa", ci mai grav. Era obsesia lui Ceaușescu de a face ca industria să crească "oricum", dincolo de orice nevoie. Întreprinderile sunt bune. Ele însă exclud alte lucruri de care noi aveam urgent nevoie, dar pentru ele nu aveam bani. Trebuia să investim în viitorul în care de abia **atunci** vom fi fericiți. Cu toții eram enervați de promisiunea că vom fi fericiți doar în viitor.

Acrit de televizor, îl închideam. Nu mai vream să aud iarăși de tăieri de panglici și de vizite la importante întreprinderi. Mă săturasem de industria aia, față de care, în sine, aveam toată simpatia.

2021. Deschid televizorul. Răsuflu ușurat. Nu mai este industrie și nici marile construcții publice. Cele "vechi" au fost distruse și altele noi nu prea se mai fac. Puțina industrie care se face, nu sunt "mândria noastră", ci investiție străină. Și ele importante, dar doar pentru că oferă locuri de muncă. Nu mai sunt tăieri de panglici. Să fiu corect, am văzut câteva: un ministru a tăiat o panglică la un drum de vreo doi kilometri și care, după deschiderea oficială, s-a și închis.

Dar ce văd azi? Crime, furturi, scandaluri. De câteva zile aproape tot spațiul mediatic este plin cu crima de la *Onești*. Nu e ceva nou. Anul trecut a fost plin de cazul *Caracal*: fete frumoase ucise sau vândute. Încă nu s-a clarificat și am început să le uităm. Între cele două crime mari spațiul mediatic nu este gol: alte crime mai banale, furturi, mai sunt și alte frumoase de vândut. Și, zilnic, accidente grave de mașini.

Ce altceva? Frumoasele românce. Când eram tânăr, în perioada comunistă, presa era plină de frumoasele sudorițe care munceau 6 zile pe săptămână și chiar și duminica; și, în timpul liber, nu se plictiseau: stăteau la coadă și gospodăria.... Ce fac ele acum ? Evident, nu mai sunt sudorițe. Câteva dintre ele, frumoase după gustul actual, sunt foarte elegante, în mașini luxoase, la petreceri, desigur noaptea la 5 dimineața se culcă, nu se scoală. Mass-media are o preferință ciudată pentru aceste fete frumoase: evenimentele din viața lor umplu spațiul mediatic. Dar aceste fete nu muncesc ? Nu, desigur. Asta le-ar strica frumusețea. Intervin bărboși cu bani, de preferință străini, cu care se cuplează, se ceartă, unele sunt bătute, se despart și alți bărboși tot cu bani. Mă întreb: actuala generație de frumoase, când îmbătrânesc, ele vor avea pensie?

Deschid televizorul și văd mulțimea de crime, furturi, accidente, dar și corupție. Ca și industria ceaușistă, cea ce ne prezintă acum televizorul este credibil. Ne emoționează, dar ne îngrijorează: vai, ce se întâmplă în România! Televizorul ne pune pe gânduri.

Trebuie să intervină poliția, procuratura, judecătorii, pe scurt, justiția. La televizor, în ultimii ani justiția a devenit deja noua vedetă.

Țin minte că, prin 2009, Traian Băsescu, pe atunci președinte, a reacționat dur față de o critică adusă unui act de injustiție. Ceva de genul: deciziile justiției nu pot fi puse în discuție; dacă justiția a decis definitiv nu mai avem ce discuta; trebuie să credem în actul justiției. Mai putem să ne îndoi de Dumnezeu, dar nu de justiția românească. Asta era acum câțiva ani. Acum s-au acumulat atâtea cazuri de erori, incompetențe și chiar corupție a justiției, încât nimeni nu ar mai avea curajul să formuleze asemenea afirmații.

Suntem înspăimântați de noile cazuri de corupție. Chiar ieri, tot la televizor, cineva se plângea că a dat 250 000 de euro pentru a scăpa de o condamnare, dar judecătorul nu a fost mulțumit și i-a cerut încă 150 000. Era singurul judecător ?

Din când în când cineva caută să ne convingă. Să nu credeți că toți procurorii și judecătorii sunt incompetenți sau că ar lua mită. Cei mai mulți nu, doar unii. Desigur, sunt convinși. Problema e însă alta. Am devenit neputincioși nu numai față de crime, dar și față de injustiția prezentată la televizor. Nu prea vedem că se face ceva cu această "minoritate" de incompetenți și corupți din justiție. Sătul de neputința din fața injustiției sunt tentat să închid televizorul, dar nu o fac. Mizeria de la televizor a devenit un drog.

Îmi vine un gând pe care rapid îl suprim: ***parcă aş prefera să văd la televizor o justiție care totuși "merge și așa"***. Îmi este tare teamă că spațiul mediatic, saturat de mizeria din criminalitate și justiție, va fi ocupat de "mizeria" din alte sfere, școală, sănătate... Sfera politicului este deja ocupată.

Trebuie să fiu optimist. Ce pot să fac pentru a fi fericit? Deocamdată un lucru este clar: să închid televizorul.

22 februarie 2021

Știința va produce o lume mai prosperă și mai egală sau mai polarizată?

Citit de: **238**

Link: www.romaniasociala.ro/stiinta-va-produce-o-lume-mai-prospera-si-mai-egala-sau-mai-polarizata

Vladimir Putin, președintele Rusiei, una dintre cele mai puternice țări ale lumii, estimează rolul științei în lumea actuală: "cele mai avansate țări ale lumii definesc știința drept una din prioritățile strategice și cine va fi primul, acela conduce omenirea" [1]. Afirmția m-a șocat. Nu știu ce gândește Putin despre organizarea lumii, dar îmi imaginez ce ar decurge din afirmația de mai sus. Nu sunt deloc sigur că așa nu gândesc și alți lideri ai lumii. Să numim această doctrină "**știința ca instrument al puterii**".

Puterea care utilizează știința ca instrument al ei creează o lume divizată: câteva țări prospere, puternice științific, economic și militar, în lupta pentru

supremația mondială, și o mulțime de țări medii și mici împinse în zona gri a științei, producătoare agricole și industriale. Noua competiție va decide cine vor fi câștigătorii și cine vor fi pierzătorii.

Eram convins că știința este un factor esențial al *creșterii împreună* a lumii. Ea se va difuza în interesul tuturor oamenilor. Orice țară are șansa să fie avansată în domeniul cunoașterii. Știința nu este un instrument al competiției, ci al egalității. Și România, o țară medie, are șansa să devină una dintre țările cele mai dezvoltate din lume, dacă mizează pe știință.

Cine sunt, în prezent, cele mai puternice țări în lume ? În mintea mea vine un grup de 3 țări: USA, China și Rusia. De ce acestea trei ? Poziția Uscare ocupă în ultimul secol primul loc în lume, pare a se clătina. China vine puternic și, conform predicțiilor, în curând va ocupa economic locul întâi. Deocamdată nu militar, ci pare să vrea să cucerească lumea cu imensul ei *capital*. De ce Rusia care economic se plasează pe locul **11**, nu al treilea, ci după Japonia, Germania, Franța, UK...? Presa actuală este plină de competiția militară dintre Rusia și USA. Cine va câștiga militar cosmosul, va câștiga controlul întregii lumi. Pentru mine nu este deloc clar de ce SUA și Rusia, fostă comunistă, dar actual capitalistă, au devenit militar principalii rivali.

Să privim datele și din altă perspectivă: PIBul pe cap de locuitor care indică eficiența economică a țărilor. Cele trei țări în competiție ocupă locuri modeste: SUA pe locul 6, Rusia pe locul 64 și China pe locul 74. Deci nu performanța economică a cetățenilor, ci masa populației creează putere economică și, pe această bază, puterea militară și forța politică.

Este lumea actuală așa cum am vrea noi sau cum o produce "puterea" ?

Academicianul Mihai Drăgănescu a lansat o direcție posibilă și dezirabilă de construit a României: ***o societate a cunoașterii [2]***. Societatea cunoașterii este pusă de Mihai Drăgănescu ca un obiectiv global de realizat.

"societatea cunoașterii nu este numai economia bazată pe cunoaștere.... Societatea cunoașterii reprezintă mult mai mult deoarece asigură o diseminare fără precedent a cunoașterii către toți cetățenii... urmărește extinderea și aprofundarea cunoașterii științifice..., este singurul mod prin care se va asigura o societate sustenabilă din punct de vedere ecologic și va fi o nouă etapă în cultură (bazată pe cultura cunoașterii care implică toate formele de cunoaștere, inclusiv cunoașterea artistică, literară etc). În fine, societatea cunoașterii asigură bazele unei viitoare societăți a conștiinței, a adevărului, moralității, creativității și spiritului."

Care este situația României ?

"În anul 1999 constatam că România era o țară nedezvoltată din punct de vedere informațional. Deputatul Varujan Pambuccian, președintele comisiei de specialitate pentru tehnologia informației și telecomunicații a Parlamentului României, remarcă la începutul anului 2001 prezenta a două Românii

informaționale, una restrânsă, chiar foarte restrânsă, și avansată, alta totalmente subdezvoltată, pe ansamblu predominând subdezvoltarea.”

Academicianul Mihai Drăgănescu, în 2002, era optimist:

”O serie de acțiuni guvernamentale și realizări ale firmelor particulare subunităților de cercetare și de învățământ ne dau speranța că prindem pasul cu societatea informațională europeană. Problema noastră actuală este aceea de a acționa pentru a nu pierde trenul societății cunoașterii.”

Au mai trecut încă 20 de ani. Putem să constatăm pe ce cale a mers România de atunci. A mers ea pe calea realizării ”societății cunoașterii”, obiectiv găsit frecvent în discursul politic actual, sau spre o țară în curs de marginalizare?

Finanțarea cercetării științifice, ca % din PIB. România și câteva țări foste în tranziție [3]

2008 2019

UE28 1,83 2,14

Cehia 1,23 1,94

Ungaria 0,98 1,48

Bulgaria 0,45 0,84

Malta 0,53 0,61

România 0,55 0,48

Țările care au ieșit din tranziție prezintă, în ultimii 11 ani, creșteri importante ale finanțării cercetării științifice. România este singura țară din acest grup care are o politică diferită. În 2019 România are cea mai scăzută finanțare a științei din UE, mai scăzută chiar decât Malta și Cipru. Mai mult, ea este una dintre puținele țări din UE care prezintă o scăderea finanțării cercetării științifice.

Și numărul de cercetători români se prăbușește în perioada tranziției și post-tranziției.

1995 35 094

2019 27 168

Ciudat. Dacă luăm în considerare această serie de date, am putea trage concluzia neplăcută că politica românească din ultimii ani abandonează obiectivul de a deveni ”o țară a cunoașterii”, ci riscă să devină „pălmașii” Europei.

Distribuția științei pe domenii ne oferă o imagine mai clară a politicii științei din România.

Chiar și modelul neoliberal, știința și tehnologia ca instrument al creșterii economice, este abandonat de România. Cercetătorii din științele ingineresti și tehnologice aproape s-au înjumătățit:

1995 22 024

2019 11 936

Științele sociale s-au confruntat cu politica cea mai dură. În anii 70-80, științele sociale l-au enervat pe Ceaușescu. În 1977 el a desființat sociologia și psihologia. După un entuziasm în anii 60, cercetarea sociologică nu a mai fost finanțată, mergându-se până la a fi interzisă. Revoluția din 1989 a cerut sociologiei să vină la putere. Dar, după consumarea entuziasmului Revoluției, s-a revenit la enervarea ceaușistă față de științele sociale. În doar 9 ani numărul cercetătorilor din domeniul social s-a redus la mai mult de o treime.

	Științe sociale	Științe umaniste
1995	904	1 877
2010	5 376	2 805
2019	1 571	1 208

Nici "științele umaniste" nu au cunoscut o soartă mai bună.

Să formulăm o concluzie. În contextul actual al lumii, politica științei dintr-o țară sau alta oferă cea mai bună estimare a direcției în care aceasta se îndreaptă.

Spre o "*societate a cunoașterii*" versus o "*societate de pălmași*". **Indicatori:** *cheltuielile pentru cercetare și numărul de cercetători în știință.*

Spre o societate centrată pe bunăstarea colectivă versus o societate centrată pe profitul economic (nu se specifică al cui).

Indicator: *ponderea științelor sociale și umane în ansamblul cercetării științifice.*

[1] <https://ro.sputnik.md/Rusia/20210208/33539078/Putin-despre-cine-va-conduce-lumea.html>

[2] Academician Mihai Drăgănescu, *Perspectivile societății cunoașterii în România.*

[3] Datele sunt preluate din statistica Uniunii Europene. Sursa: INS TEMPO CDP102D

09 februarie 2021

Postfață la cartea despre mine

Citit de: **481**

Link: www.romaniasociala.ro/postfata-la-carte-a-despre-mine

Am fost impresionat când am aflat de inițiativa unor colegi de a aduna gândurile lor despre mine într-o carte.

Acum am cartea în față. Este foarte frumoasă. Mărturisesc însă că prima reacție a fost să pun cartea deoparte. Apreciam gestul, dar mă așteptam la vorbe frumoase, multe dintre ele convenționale. Am avut un sentiment de singurătate. Laudele convenționale accentuează singurătatea și starea de izolare. E frumos ce se spune în asemenea împrejurări, dar nu simt că eu sunt acela.

Am deschis cartea să o răsfoiesc din politețe, dar și cu o oarecare jenă. Am citit-o însă cu o plăcere imensă. Și mult interes. Cartea este cu totul altceva decât mă așteptam. Desigur, în asemenea împrejurări se spun și vorbe mai frumoase decât aș merita. Dar, citind cartea, nu m-am mai simțit singur. Cei care au scris au spus lucruri pe care eu nu le știam. Am început să înțeleg cum relația dintre mine și ei a fost o parte a vieții lor, dar și a mea.

Istoria mea nu mai era cea a unui om singuratic, care riscă să vorbească fără să știe dacă sunt și oameni care să-l audă. Această carte este o istorie a noastră împreună: cum am fost eu ca o parte a vieții lor și ei parte a vieții mele.

Doi colegi și prieteni, unul apropiat de vârsta mea și altul, la mai puțin de jumătate a vârstei mele, au formulat, în moduri diferite, aceeași concluzie la o întrebare gravă: am reușit eu, ca sociolog, să realizez obiectivul întregului meu efort ?

Primul, Vladimir Pasti, un prieten de o viață, face o paralelă între mine și *Ianus*, zeul antic al timpului. *Ianus* are două fețe: una spre trecut și alta spre viitor. Viitorul nu doar îl „vede”, dar îl și „face”: *Ianus* a salvat Roma de invazie. În ceea ce privește ce am făcut eu pentru viitor, Pasti face o estimare dură: „nu am reușit să salvez România de la subdezvoltare”. Îmi acordă și o scuză: nu sunt zeu, ci om. Dar mai adaugă un lucru mult mai important: spre deosebire de *Ianus*, eu am și cea de a treia față, cea mai importantă, cea de sociolog. Nu am reușit să schimb lumea, dar ca sociolog...

Iulian Stănescu, un prieten pe care îl prețuiesc din toată inima, formulează, independent de Pasti, aceeași dură estimare a șanselor proiectului meu de viață. El utilizează chiar estimarea formulată de mine, pe care și-o însușește. Faust a încercat și el să schimbe lumea. Miza pariului cu Mefisto era enormă: în joc era chiar sufletul său. În final, Faust crede că a reușit să realizeze mărețul său proiect de a construi o altă lumea. În realitate însă, Faust, orb, se află într-o groapă mizeră pe care el însuși a făcut-o. Întrebarea crucială formulată de Goethe: Mefisto a câștigat pariul cu Faust? **NU**. Dumnezeu îl **mântuiește** pe Faust pentru că „**neîncetat s-a străduit**”. Faust moare fericit, și Mefisto nu-i poate lua sufletul. Sociologul actual este Faustul lui Goethe.

La sfârșitul acestei cărți despre mine, nu pot să nu mă întreb: voi, colegii mei, Dumnezeul colectiv al sociologiei, îmi acordați „mântuirea de sociolog”?

26 ianuarie 2021

Zâna și Baba Cloanța: dispute în jurul mondializării

Citit de: **188**

Link: www.romaniasociala.ro/zana-si-baba-cloanta-dispute-in-jurul-mondializarii

Copilăria mea era plină cu Zâna cea bună, prințesa blondă, frumoasă și tânără. Dar era și Baba Cloanța. Zâna era undeva în ceruri, în altă lume. Rareori mai venea să ne ajute. Doar pentru copii, dar nu și pentru oamenii mari. În lumea reală, în pădurea în care trăim, ești pândit de Baba Cloanța. De mult nu mai sunt copil. Unde sunt zânele ? Mă tulbură un gând: nu cumva când fac un pas și vin în pădurea noastră de toate zilele, trăsăturile frumoase ale Zânei se urătesc și Zâna devine *Baba Cloanța*? S-ar putea chiar să nu existe ființe diferite, ci una singură cu două fețe: uneori Zână, alteori Baba Cloanța.

Sunt matur și nu mai cred în zâne, ci în idei. Idei frumoase, când stau departe. De câte ori vin în viața cotidiană, și ele își pierd farmecul.

Lumea actuală e dominată de o nouă Zână: **mondializarea**. Nu crezi în această Zână? Nu crezi pentru că ești un înapoiat din vechea lume. Noua lume, mondială, e plină de lucruri noi, tot mai tentante. Mondializarea este un proces inevitabil și benefic. Circulația se accelerează. Bunurile circulă tot mai liber. O lume mondială tot mai liberă. O nouă democrație.

Lumea actuală nu este așa cum o descrie Zâna modernă: o lume în curs de omogenizare, tot mai egală și democratică, fără divizări; o lume a competiției bazată pe competență, nu pe putere. Lumea actuală este o lume divizată. China, dintr-o țară subdezvoltată, a devenit o forță puternică și mulți chiar cred că va deveni într-un viitor apropiat forța dominantă a lumii. Dar altă structură social-economică, altă ideologie. Rusia socialistă a fost învinsă și s-a aliniat la lumea capitalistă. Dar Occidentul tot nu o primește și, deși nu mai este o putere ideologic opusă, este pusă la zid ca un „dușman” potențial. Credeam că după dispariția sistemului socialist, NATO nu mai are rațiunea de a exista: e împotriva altor țări tot capitaliste ? Vechea „lume a treia” este o sursă de îngrijorare în creștere. Războiul există încă în lume. Și teama de război este la tot pasul. Mondializare înseamnă în primul rând dispariția diviziunilor militare și, mult mai târziu, a granițelor. Marea putere mondială, SUA, începe să se teamă tot mai mult de o lume mondializată în care pare să piardă controlul și dă semne de închidere defensivă.

Eu cred că ideea mondializării pare a fi venit prea devreme. Ea poate fi suspectată a fi mai degrabă o expresie ideologică a celor puternici care vor să controleze lumea.

Mondializarea nu poate să fie instaurată într-o lume fundamental **inegală** și, în forma în care există acum, chiar mondializarea generează inegalitate. Inegalitatea dintre țări este în creștere. Sunt grupuri economice mondiale care devin tot mai puternice, în detrimentul țărilor care devin tot mai slabe. Bunurile circulă tot mai liber, dar profiturile nu se distribuie democratic, ci migrează spre centrele de putere economică, accentuând inegalitățile. Și, paradoxal, țările puternice interesate declarativ în mondializare, în fapt își păzesc granițele de invazia lumii sărace. Complementar, mondialismului promovează marginalizarea interesului național, considerat adesea ca ceva negativ: naționalism retrograd.

Ideologia mondializării ascunde de fapt acceptarea politică și morală a inegalității internaționale.

O lume mondializată va fi doar după ce va deveni structural egală și sursele războaielor vor fi istorie.

Asistăm la un reviriment politic și moral al **intereselor de țară**, al **intereselor naționale**. Într-o lume inegală, rolul națiunilor este de a promova interesele comunităților, fiind un mecanism al asigurării bunăstării colective. Interesul național mobilizează eforturile motivate nu numai economic, dar și social și moral pentru promovarea bunăstării colective. În faza actuală a istoriei, **lumea este în primul rând o lume a națiunilor și mai puțin o lume mondializată**.

14 ianuarie 2021

Mai are socialismul un viitor?

Citit de: **165**

Link: www.romaniasociala.ro/mai-are-socialismul-un-viitor

Mulți au considerat că 1989 a fost anul înmormântării ideii de socialism.

Statele din sistemul sovietic au renunțat zgomotos la socialism și au optat pentru capitalism. În occident, neoliberalismul a devenit dominant, inhibând asumarea deschisă a socialismului chiar și în statele europene nordice unde socialismul avea o tradiție consolidată. Socialismul suedez era cu totul diferit de cel sovietic: o economie deschisă, democrație, cu rol important al statului în distribuirea echitabilă a bunăstării.

Viziunea occidentală axată pe neoliberalism s-a împiedicat însă de succesul Chinei. China e o societate socialistă care s-a schimbat spectaculos. Gândirea occidentală obsedată de viziunea neoliberală nu e pregătită să înțeleagă noua experiență chineză. Nici eu nu înțeleg prea bine „miracolul chinez”.

De ce s-a prăbușit socialismul sovietic? Cred că acest eșec s-a datorat în primul rând opțiunii pentru două strategii.

Prima, obsesia problemei *proprietății*. Socialismul sovietic a avut ca obiectiv central înlocuirea **completă** a proprietății private asupra mijloacelor de producție cu proprietatea de stat. Și, odată cu aceasta, administrarea politică a economiei cu instrumentul birocrăției de stat care a înlocuit aproape complet piața. La început, programul a reușit să asigure o creștere economică spectaculoasă. Dar doar voința politică, cu subiectivismul și birocrăție ei, dincolo de un punct, economia a intrat într-o criză cronică.

A doua, înțelegerea *democrației*. S-a crezut că „*rolul conducător al partidului*” este o formă a *democrației*. Populația nu a considerat că partidul comunist exprimă voința sa. Partidul comunist, de fapt conducerea lui, a fost perceput de la început nu ca o instituție democratică, ci un instrument al dictaturii. În mod real, programul comunist a fost acceptat de populație nu cu entuziasm, ci de frică și resemnare. Nu trebuie să ignorăm nici contribuția foarte activă a occidentului la coagularea stării de spirit anticomunist al populației.

În Rusia, la început, în haosul social economic al unei societăți înapoiate, dezorganizată și de război, un proces democratic de schimbare ar fi fost imposibil. Cu siguranță Partidul comunist sovietic s-a bucurat la început de un larg suport popular. Victoria sovietică în cel de al doilea război mondial a crescut și mai mult, în ciuda dificultăților, suportul popular pentru programul comunist. În noile țări socialiste, partidele comuniste au fost percepute de populații ca instrumente sovietice de impunere a modelului sovietic. În aceste țări s-a produs de la început o ruptură între programul comunist și populație.

Este disputa capitalism/socialism definitiv închisă ? A murit definitiv ideea de socialism ? În forma ei sovietică, cu siguranță. China a reușit însă să lanseze cu succes o nouă viziune a socialismului. O diversificare a proprietății, cu introducerea pieței, și, cât se pare, un larg suport popular. Problema partidului unic nu s-a tranșat încă. Viitorul va duce cu siguranță schimbări spectaculoase și aici. Și situația Vietnamului, în care forțele comuniste au obținut o victorie militară jenantă, este un alt caz care ar trebui analizat cu atenție.

Capitalismul se confruntă și el cu o problemă structurală: economia capitalistă devine tot mai mult mondializată, cu o adaptare dificilă la cadrele social-politice naționale. Se poate prevedea o creștere a tensiunii între economia care se vrea tot mai reglată de logica mondială și cerințele comunității locale/ naționale, exprimate în politica statului. Statului social exprimă interesele societății, limitând logica capitalului. Putem vorbi de un conflict potențial, sau cel puțin o tensiune, între economia orientată spre profitul individual și „societate”. Capitalismul acceptă rolul social al statului mai mult de nevoie. El presează pentru un stat social minimal. Economia promovează interesele capitalului, statul este presat să promoveze interesele colectivității. Este probabil o accentuare a tensiunii între economie și stat/ societate. O creștere continuă a economiei asigură într-o oarecare măsură un echilibru între economie și social. Dar dacă economia încetinește sau, datorită tehnologiei, se eliberează forța de muncă ? Două soluții

diferite pot exista în această ultimă situație: fie scăderea numărului orelor de muncă, dar menținerea nivelului salarial și al ocupării, fie creșterea polarizării sociale, ocupare redusă bine plătită și, complementar, un nivel ridicat al neocupării, susținută social la un nivel minim de supraviețuire.

Socialismul, altul decât cel sovietic, poate oferi o soluție durabilă la tensiunea structurală actuală între capital și societate. Soluția neoliberală a unei economii integral privată și mondializată și-a atins limitele. Dincolo de ele ea devine distructivă. O structură de proprietate diversificată va accentua orientarea prosocială a economiei. Va rezulta un nou echilibru tripartit: interesul capitalului, interesul muncii și interesul societății. Funcțiile sociale ale statului se vor consolida: o centrare nu numai pe segmentul social vulnerabil, ci pe susținerea globală a vieții sociale în ansamblul ei.

Ce va fi socialismul în noul context ? O prioritate a interesului social global, pe baza unui nou echilibru între toate sferele vieții, între economie și societate. Instrumentele acestui nou echilibru vor fi însă diferite de cele ale trecutului.

23 decembrie 2020

Ieri a fost 22 Decembrie 1989. Azi e 23 Decembrie 2020: ce a fost după?

Citit de: **119**

Link: www.romaniasociala.ro/ieri-a-fost-22-decembrie-1989-azi-e-23-decembrie-2020-ce-a-fost-dupa

Acest text este o parte dedicată perioadei *post-decembriste*. Într-o formă a fost publicat în Istoria socială a României. Revăzut textul este supus unei discuții colegiale pentru a fi introdus ca un capitol într-un posibil Volum de ***Istorie a României***.

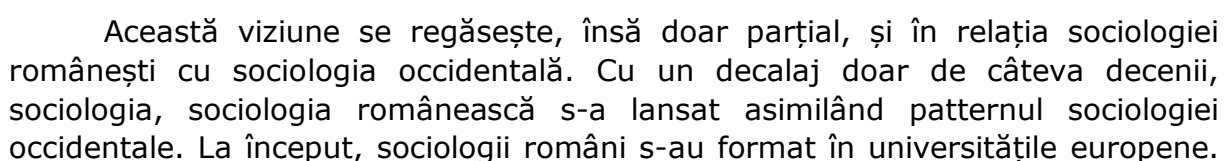
Textul poate fi descărcat aici: romaniasociala.ro

Din toată inima, sărbători fericite

Cătălin Zamfir

Sociologia românească și sociologia occidentală

Lucrările sociologilor români au fost realizate cu mijloacele comune europene, la standarde europene. Unele lucrări au fost publicate în occident.

Sociologii români nu au suferit pe atunci de complexul subdezvoltării. Într-o societate subdezvoltată s-a dezvoltat o sociologie la nivel occidental. Gusti a fost un sociolog recunoscut ca fiind unul din vârfurile sociologiei occidentale.

Sociologia are însă o particularitate. Ea este o știință a „universalului”, dar totodată o știință a societății în care sociologii trăiesc. Sociologia românească a fost definită de Gusti ca o *știință a națiunii*, a societății românești. Mișcarea gustiană și-au asumat responsabilitatea de a cerceta realitatea românească. Sociologia românească a fost europeană, dar totodată și românească prin obiectul ei distinct.

Istoria a produs însă schimbări dramatice în relația sociologie românească/ sociologie occidentală.

După o distrugere dramatică de aproape două decenii (anii 1945/ 1950), sociologia românească a trebuit să se reconstruiască. Dar acest lucru s-a petrecut într-un alt climat politic, ideologic și științific, scindat între o gândire marxistă sovietică și o gândire occidentală. La început, ea s-a definit nu ca un partener, ci ca un adversar ideologic și științific al sociologiei occidentale, care trebuia respinsă critic.

Pentru relansarea sa, noua sociologie românească nu putea să se bazeze pe sociologia marxistă, și ea subdezvoltată teoretic și metodologic, ci a trebuit să caute alte surse de sprijin. Paradoxal, sursele sociologice existente erau „nemarxiste”: tradiția sociologiei românești, Școala Gusti în special, și sociologia occidentală care cunoscuse după război o dezvoltare spectaculoasă. Respinsă la început cu argumente ideologice, rapid însă sociologia occidentală a fost acceptată ca sursă importantă. Ea nu a fost considerată a fi un *partener în câmpul comun al științei*, ci trebuia să fie mai întâi „curățată” ideologic și apoi integrată în gândirea marxistă, „valorificată critic”.

În fapt, dincolo de verbiajul opoziției marxism/ ne-marxism, sociologia românească a asimilat masiv teoria și metodologia sociologiei occidentale. Sociologia occidentală a devenit sursa principală a sociologiei românești subdezvoltată. Mai mult, în fapt, sociologia occidentală a devenit *instanță de autoritate științifică*.

Configurația reală a surselor de autoritate ale sociologiei românești în perioada comunistă este clară în **bibliografia** lucrărilor românești. Inițial, în bibliografie pe primul loc erau lucrările „clasicilor”, Marx, Engels, Lenin. Apoi, se menționat sursa românească de autoritate, **documentele partidului comunist român**. Urma bibliografia sociologică, care cuprindea masiv literatura occidentală. Treptat, pe primul loc este ocupat de documentele partidului comunist român, discursurile lui Ceaușescu. Marx a continuat să fie o sursă de autoritate, dar aș zice de gradul al doilea. În realitate, sursa politică de autoritate a devenit tot mai mult declarativă, nu efectivă.

S-a produs o distorsiune în comportamentul sociologic: citările din literatura occidentală sunt adesea mai puțin un instrument de dialog și cooperare științifică, ci o sursă de autoritate. Se găsesc frecvent citări care nu au un rol natural într-o discuție științifică, ci doar de suport de autoritate, citări chiar banale.

Efectul secundar al investirii cu autoritate a literaturii occidentale: *degradarea valorii literaturii românești*. Citările românești, atunci când există, nu au o valoare de autoritate, ci mai mult de *politețe*: citări ale personalităților românești de prestigiu sau din considerente de colegialitate/ prietenie. Rar găsim citări românești ca parteneri în discuții științifice. Dacă literaturii occidentale i se acordă o autoritate indiscutabilă, literatură științifică românească este asociată chiar cu o *suspiciune față de valoarea ei științifică*. Se instalează o neîncredere cronică față de producția românească și o dependență dincolo de limita normalității de literatura occidentală. Există și un alt efect pervers: dificultate de cristalizare a comunității științifice românești.

În 1977 sociologia românească a cunoscut iar, dacă nu chiar interzisă, dar sever marginalizată. Nu s-au mai format sociologi. A dispărut o întreagă generație de sociologi care a agravat starea de subdezvoltare a sociologiei românești.

După 1989, sociologia a trebuit din nou să fie reconstruită. Sentimentul de subdezvoltare a persistat și în noul context. Investirea cu autoritate a sociologiei occidentale și, complementar, devalorizarea sociologiei românești pare a fi chiar mai accentuată. Referințe bibliografice occidentale au devenit obligatorii, complementar cu tendința de ignorare a bibliografiei românești.

În evaluarea produselor științifice se regăsește poziția de subordonare a sociologiei românești: publicațiile „în afară” sunt punctate mult mai ridicat. Mai mult, ele chiar devin obligatorii pentru promovare. Rațiunea este parțial corectă: se presupune că o lucrare publicată în străinătate trece printr-o evaluare mai severă. Ea are însă o problemă: accesul la publicările din „afară” este mult mai dificilă. Există și tendința de a se ignora un lucru esențial pentru sociologie. Publicarea „acasă” contribuie la cristalizarea comunității științifice românești și la dezvoltarea conștiinței de sine a colectivității.

Nu pot să nu invoc o situație ilustrativă pentru o asemenea relație România/ Occident. Instituțiile mondiale, care acționează în România, au început să-și asume responsabilitatea analizelor de tip sociologic a problemelor importante ale societății românești. În bibliografia utilizată în publicațiile acestora nu se includ, decât în mod excepțional, lucrările românești; în unele, surprinzător, nu am găsit nicio referire la vreo lucrare românească. Nu există referiri, nici măcar „din politețe”, la cercetările făcute de români.

Nu pot să închei fără a accentua o idee. Dacă în științele „universalului”, matematica, fizica de ex., comunitatea românească este puțin importantă, în științele care au ca obiect în primul rând realitatea locală, istoria, sociologia, geografia, comunitatea științifică națională are un liant special: obiectul comun de analiză, realitatea României.

12 noiembrie 2020

Starea socială a României: tranziție și post-tranziție

Citit de: **173**

Link: www.romaniasociala.ro/starea-sociala-a-romaniei-tranzitie-si-post-tranzitie

Am fost solicitat să particip la Volumul IX al **Istoriei României** al Academiei Române cu două capitole: *Starea socială a României în perioada socialistă* și *Starea socială a României în tranziție și post-tranziție*.

Despre perioada de după 1989 s-a scris mult, dar analize globale sunt foarte rare. E o perioadă foarte dificilă și este momentul să ne oprim mai mult asupra ei.

Capitolele sunt din *Istoria socială a României (2018)*, dar actualizate și revăzute. Textul este o formă „de lucru”. Nu cuprinde bibliografia și posibil greșeli.

Textul, având ca temă perioada actuală a României, ar putea stârni nu numai interes, dar și controverse. Este foarte important de aceea să-l supun, înainte de finalizare, dezbaterii publice.

Nu numai reacții la text, dar și puncte de vedere, opinii asupra complexei perioade a tranziției românești. Toate opiniile dvs. vor fi incluse în *România sociala*.

Textul poate fi descărcat aici

Cu mulțumiri pentru interes

05 noiembrie 2020

Opțiuni politice în fața alegerilor din decembrie

Citit de: **203**

Link: www.romaniasociala.ro/optiuni-politice-in-fata-alegerilor-din-decembrie

Urmează, posibil, alegerile. Cum se prezintă partidele, ce propun ele electoratului ? La ce ne așteptăm noi, alegătorii ?

România e de mult timp în criză. Sistemul nostru politic se confruntă acum, înainte de alegeri, cu o criză medicală care pare a sintetiza fondul profund al crizei României din ultima perioadă. Comunitatea estimează că politicul nu face ce trebuie. De ce românii sunt nemulțumiți de politic ? În 2019 **76,4%** dintre români considerau că România merge într-o direcție greșită și doar **18,5%** într-o direcție bună.

Mă aștept ca partidele mari, care au șansa să vină la guvernare, să aibă o viziune globală a organizării societății. Partidele mici accentuează mai degrabă un aspect particular care consideră ele că nu primesc o atenție suficientă: partidele ecologice, partidele cu obiective etnice (maghiare, rome).

Orientare politică: comunalitate și diferențiere

Toate partidele au aceeași opțiune globală, **capitalistă**, cu acordarea, tot comun, a unei priorități politice economiei: economie privată și economie de piață. Importanța economiei este firească: România se află într-o situație de finalizare a tranziției, axată pe reforma economiei, și totodată de ieșire din subdezvoltare.

În contextul actual există două orientări politice globale care prezintă o primă diferențiere: **liberalism** și **social-democrație**. Diferențierea dintre aceste două orientări se plasează pe trei dimensiuni:

**** Atenția acordată socialului.***

Liberalismul accentuează rolul economiei. Creșterea economică va rezolva, prin ea însăși, și problemele vieții sociale. Indivizii își vor rezolva, dacă au liberate și condiții economice bune, problemele lor sociale. Este de așteptat că zona politicii sociale să primească o atenție redusă. Desigur, în societatea modernă foarte complexă, nu există un liberalism pur. Liberalismul are și el o politică socială. Un anumit suport social este necesar, dar doar pentru persoanele „vulnerabile”. Funcția socială a statului trebuie să fie cât mai redusă posibil. Altfel, peste o limită, politica mai mult creează probleme, decât le rezolvă.

Social democrația acordă o atenție mai accentuată socialului. Tema politicilor sociale ocupă o poziție mai importantă în aceste programe politice. Constant însă social democrația din România este criticată că acordă o atenție insuficientă socialului.

**** Rolul statului.***

Liberalismul consideră că statul trebuie să aibă un rol cât mai mic posibil, atât în economie, cât și în sfera socială. „Societatea civilă” este factorul activ. Ea va rezolva mai eficient problemele sociale decât statul. Statul trebuie mai degrabă să sprijine „societatea civilă”, ONGurile, decât să dezvolte el însuși programe sociale. Poziția actualului președinte este tipică în acest context: statul trebuie să fie nu un stat social, nici măcar unul economic, ci „un stat de drept”. El trebuie să fie doar un arbitru juridic: să facă legi și să asigure respectarea lor.

Democrația socială, asumând aceeași filozofie capitalistă, economie de piață, economie privată, liberalism economic, dar acordă un rol mai mare statului, atât în reglementarea economiei, cât mai ales în sfera socială. Problemele sociale nu se rezolvă automat prin inițiative ale indivizilor și ale „societății civile”. Intervenția statului este un instrument important în soluționarea problemelor sociale. Acesta trebuie să fie totodată un *stat social*. Responsabilitatea sa nu se reduce la segmentul social marginal, ci a stării întregii vieți sociale.

Guvernările social democrate române, care au deținut cel mai mult puterea în întreaga perioadă postcomunistă, au fost suspectate că au mai degrabă și ele o anumită orientare liberală: au susținut și ele ideologia statului mic. Cheltuielile guvernamentale ca procent din PIB, indicatorul cel mai clar al importanței acordate statului, erau în 2018 foarte scăzute în raport cu standardele europene: UE **46,1%**, România **35,2%**. În ultimul timp, PSD pare să fie interesat de elaborarea unui program de dezvoltare social-economică a țării. Dar mai mult schițe de intenții, insuficient elaborate și slab susținute.

Partide mai mici, prin natura obiectivelor lor de natură socială, sunt mai apropiate de viziunea social-democrată: rolul sistemului public în rezolvarea unor probleme sociale cu mijloacele statului.

* Accentul pe ***mondialism*** versus ***național***.

Liberalismul manifestă o înclinare mondialistă: societatea românească se află într-un proces rapid de mondializare care trebuie sprijinită politic. În contextul actual, viziunea liberală română are în centrul său economia românească ca parte a economiei mondiale, dinamica ei este determinată de dinamica economiei mondiale. Viziunea mondialistă se cuplează cu rolul scăzut al statului în sfera economiei și socialului.

Social democrația tinde să acorde mai multă atenție societății românești ca un sistem cu logica sa și intereselor naționale în contextul internațional.

Contextul național și internațional

Istoria României în ultimii 30 de ani a fost ciudată. La toți indicatorii economici și sociali România s-a plasat pe ultimul loc sau printre ultimele două-trei din UE. Nemulțumirea populației a fost constant foarte ridicată. Se resimte tot mai accentuat presiunea spre o politică activă de depășire a situației de criză produsă de tranziție și de ieșire din starea de subdezvoltare. Criza COVID accentuează gravele probleme social-economice cu care țara se confruntă.

Criza a produs în toate țările europene o reorientare spre *interior*. Statele sunt obligate să-și asume noile probleme ale crizei. Iar soluțiile nu mai sunt căutate la Bruxelles, ci în interiorul fiecărei țări. Crește presiunea politică de promovare a interesului național. Rolul organismelor internaționale, inclusiv a celor europene, a trecut pe un plan secundar. Politicile naționale câștigă centralitate.

Contextul internațional pare să prezinte și el un proces de deplasare ideologică și politică: scăderea presiunii politicii neoliberale și mondialiste. Dar fondul ideologic occidental este încă dominat de neoliberalism, în contradicție cu noile tendințe generate de criză. În fapt, instituțiile mondiale intră și ele într-o criză de viziune. În România, aceste instituții, încălcând regulile fundamentale ale democrației internaționale, au intervenit continuu susținând partidele de dreapta și descurajând partidele cu orientare social-democrată, constant etichetate, aberant, drept comuniste, neocomuniste.

În România, Occidentul este în curs de a pierde din simpatia populară. Un exemplu semnificativ. Populația românească este tradițional foarte atașată de America. Dar experiența mai degrabă negativă a tranziției, pentru care Occidentul are o mare responsabilitate, și accentuată de amestecul nepolitic al ultimilor doi ambasadori ai USA în România, a produs o reacție negativă populară în creștere.

Aceste argumente mă fac să cred că CORONAVIRUSUL produce o reorientare politică **post-neoliberală**: de la mondialism la recentrarea pe național, asumarea responsabilității politice pentru starea socială și economică a țării, creșterea rolului statului. Criza COVI, cu explozia complexelor probleme economice și sociale, cere o schimbare de abordare politică: nevoia unei noi viziuni care să se concretizeze într-un **program de dezvoltare social-economică** a țării pentru ieșirea din criza actuală, dar și din starea de subdezvoltare.

Mai este doar o lună până la alegerile parlamentare care vor stabili orientarea viitorului guvern. Domină însă o liniște politică ciudată. Nu se pun în discuție gravele probleme ale țării. Nici cum ar trebui să arate un program post-criză.

PSD este avantajat de noul context politic. Dar el nu pare a fi prea interesat de a valorifica acest avantaj, confruntându-se și el cu o criză de viziune. PSD nu pare a veni la viitoarele alegeri cu un program de dezvoltare social-economică post-criză, manifestând un ciudat pasivism politic.

Strategia drepte este minimală. Profitând de pasivismul PSDului și de suportul Occidentului, nu simte nevoia de a veni cu un program anticriză.

Lipsa proiectelor de guvernare care să fie puse în discuția publică deplasează competiția politică spre mijloacele rudimentare ale criticii reciproce, insulte suburbane din partea drepte și pasivism din partea stângii.

Partidele noastre nu par să fie conștiente de faptul că actuala criză complicată impune asumarea unei accentuate responsabilități politice.

30 octombrie 2020

Chiar vrem o societate a cunoașterii?

Citit de: **364**

Link: www.romaniasociala.ro/chiar-vrem-o-societate-a-cunoasterii

Am fost impresionat când, nu demult, Președintele țării a declarat că România este o **societate a cunoașterii**. Foarte frumos. Ce spune cea mai importantă personalitate politică nu este o simplă „vorba” care „zboară” fără niciun efect. ”Vorba” Președintelui României poate avea trei semnificații. **1.** O estimare, în cunoștință de cauză, a situației prezente a României. **2.** Poate exprima totodată un program de acțiune pe care societatea trebuie să-l pună în practică. Un impuls politic pentru cercetarea științifică românească. **3.** O simplă „vorba goală”, ce nu este chiar neuzual pentru un om politic, o pretenție că realitatea este foarte bună, dar în fapt, ea nu este așa.

Pentru a înțelege cum e realitatea actuală a cercetării științifice românești voi invoca cinci categorii de **fapte**.

Voi ilustra această analiză cu domeniul științelor sociale, mai precis al sociologiei. Sociologia românească nu este doar o știință teoretică universală, ci, cum excelent spunea Gusti, **o știință a națiunii**, o știință a societății în care trăim. Misiunea sociologiei românești este să contribuie la cristalizarea conștiinței de sine a societății românești, la identificarea problemelor cu care ea se confruntă și a direcțiilor de acțiune.

Fapt 1. Finanțarea publică a cercetării științifice pare a fi chiar cea mai mică din Uniunea Europeană: ultra modestul **0,17%** din PIB în 2019. Mai mult. Finanțarea publică actuală a cercetării este rezultatul unei **scăderi spectaculoase** în ultimii ani: era **0,28%** în 2016; chiar în anul de criză, 2009, era totuși **0,23%**. În ritmul acesta, nu vor trebui decât câțiva ani ca știința românească să devină mai mult un vis.

Un exemplu din experiența mea: *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*. Misiunea noastră a sociologilor este să dezvoltăm cercetări importante pentru societatea noastră, programe de interes național sau zonal. În anii 90 Institutul a realizat 10 cercetări empirice pe eșantioane naționale asupra situației *calității vieții*, una asupra stării de *sărăcie*, două cercetări naționale asupra situației social-economice a *populației de romi*. Toate aceste cercetări pe eșantioane cu peste 2000 de gospodării: **mers pe teren și cules date**. S-au produs imens de multe date despre starea societății românești, cu bani foarte puțini. Mai mult u entuziasm.

În ultimii 20 de ani, **nicio cercetare empirică** nu a mai fost posibilă. Ei, nici chiar așa. Am încercat să mai găsim posibilități, dar foarte modeste. Mici proiecte, slab finanțate, mai mult „pentru tineri”, pe teme segmentiale sau chiar marginale. Nicio finanțare pentru programe mari de interes național. Și atunci, cum mai facem cercetări sociologice ? „Stăm pe scaun și privim pe geam realitatea”.

Fapt 2. Finanțarea privată: marile întreprinderi au devenit, pe lângă consumatori de cercetare, și finanțatori și chiar organizatori de știință. Dar numărul marilor întreprinderi s-a prăbușit. Cele mai multe întreprinderi mari existente sunt filiale ale celor occidentale. În ultimii ani s-a înregistrat o nouă tendință: preluarea activităților de cercetare din România de către centrele lor din Occident.

Fapt 3. În domeniul social, ani de zile a fost o politică anti-cercetare: o parte importantă din resursele modeste financiare publice au fost orientate nu spre cercetarea specializată, ci spre o nouă invenție care în domeniul cercetării cutez să spun a produs mai mult confuzie, decât rezultate. ONGurile nu sunt prin vocația lor instituții de cercetare științifică, bazate pe metodologia și exigențele științei.

Fapt 4. Preluarea proiectelor de interes național românești de instituții internaționale. Este de exemplu cazul Băncii Mondiale. Aceste instituții nu sunt prin funcția lor instituții de cercetare științifică, bazate pe valorile fundamentale ale științei: *obiectivitatea și independența*. Instituțiile internaționale sunt fără doar și poate foarte importante prin funcțiile lor. Dar cercetarea științifică realizată de ele sau la comanda lor este preorientată de viziunea elaborată la

nivelul conducerii politice a instituțiilor. Fapt: „produsele” de cercetare realizate astfel nu există cu statut de **produse științifice** în câmpul științei românești, deschise examinării critice, ci sunt protejate de rațiuni politice. Cel mai adesea ele nu sunt disponibile pentru public. Nu pot fi găsite în librării, în biblioteci și adesea sunt șterse și de pe internet.

Fapt 5. Sufocarea creativității cu mijloacele birocrăției. Cercetarea științifică, prin natura ei, înseamnă *creativitate*. Mecanismul actual de finanțare a cercetării **sufocă însă creativitatea**. Se presupune că, de la început, se poate face o programare în detaliu a activității, a cheltuielilor, fazelor etc. Creativitatea poate începe cu o programare, dar ea rămâne deschisă: se modifică pe parcurs în funcție de noile probleme și noile cunoștințe descoperite. Dar, la sfârșit ești judecat la sânge în raport cu respectarea programului formulat la început. Cu greu, creativitatea își mai face loc, dar adesea cu prețul ocolirii regulilor impuse birocratic. Rezultatul: mortificarea cercetării; riscul e că, la sfârșit, produsul să fie „o mortăciune științifică”. Paradoxal, birocratizarea are ca rezultat produse cu inovativitate scăzută, dar costuri mult mai ridicate.

O concluzie care vrea să fie un semnal. Politica cercetării științifice din ultimii ani are ca efect nu încurajare, ci **sufocarea** cercetării științifice românești, prin subfinanțarea în accentuare, dar și prin birocratizarea în creștere.

12 octombrie 2020

Ce suntem dragi prieteni, activiști sau persoane independente; suntem noi înșine?

Citit de: **375**

Link: www.romaniasociala.ro/ce-suntem-dragi-prieteni-activisti-sau-persoane-independente-suntem-noi-insine

În ultimul timp am început să mă întreb: chiar trăiesc într-un mediu democratic ?

Cutez să spun că întreaga mea viață s-a desfășurat într-un **mediu cotidian** democratic. Cum, în societatea comunistă, pot spune că am trăit într-un mediu democrat ?

În lumea mea și a celor din jurul meu, **lumea cotidiană**, m-am simțit **eu însumi** și am vorbit liber cu ceilalți. Desigur, cu rețineri. În acea lume domina o morală de bază. Minciuna a fost mereu descurajată. Cel care era prins cu minciuni, era taxat drept mincinos, și evitat. Lumea cotidiană nu era comunistă, ci clar **necomunistă** sau chiar **anticomunistă**, mai ales în forma **anticeaușismului**. Era o raritate ca cineva, în discuțiile noastre cotidiene, să-l aprecieze pe Ceaușescu. O asemenea persoană ar fi fost taxat drept *securist* ! În mediul cotidian, nimeni nu voia să se exprime ca un „comunist” și nici nu voia să convingă pe ceilalți de doctrina comunistă. Prin anii 50 mai puteai găsi și „activiști” care vorbeau „comunist” și voiau să convingă de viziunea comunistă, dar din anii 60 „activiștii” erau în ședințe, în contextul public, dar cotidian ar fi creat nedumerire: unde te trezești ? nu suntem în ședință.

Alta era **lumea publică**: ce se spunea în ședințe, ce se publica în ziare, ce se spunea la televizor. Societatea comunistă era scindată. În lumea publică funcționa discursul comunist. Acolo trebuia să vorbești „ce trebuie și cum trebuie”. Am fost cu toți învățați să folosim, în sistemul public, acea paradigmă. Dar paradigma comunistă nu funcționa în comunicarea cotidiană. În mediul cotidian funcționa o altă cultură a comunicării: paradigma comunistă era înlocuită de puzderia de bancuri nu numai cu bulă, cert un critic al comunismului; și familia Ceaușescu era pusă în poziții ridicole.

Era o teamă de „securitate”: securistul te putea „turna” și puteau fi „urmări”. Dar frica din anii 50 aproape dispăruse.

În 1989 am crezut că ne-am eliberat de dualitatea public/ cotidian. În spațiul public a dispărut consensul specific comunismului. Domină diversitatea de puncte de vedere. Dar tot mai mult apar „comunicatori” ai partidelor. Ei nu sunt „ei înșiși”, ci vorbesc ca „la partid”, evident ca la partidul lor. E clar că ei gândesc normal, dar când sunt puși în poziția de reprezentanți ai partidelor sunt înstrăinați și vorbesc altfel. Când cineva la TV reprezintă partidul **X**, era foarte predictibil: știi de la început ce va spune. Reapar „activiștii”: ei explică orice opțiune politică, distorsionând fără jenă realitatea. Susțin cu pasiune azi una, mâine alta. Chiar spun minciuni, în care evident nici ei nu cred.

Se acreditează ideea că în politică, spre deosebire de lumea reală, cotidiană, **e permis orice**: să minți, să promiți ce nu vrei de fapt să faci. Mai mult, să insulti fără nicio probă pe „adversar”. Aici morala este suspendată. Am în minte un caz șocant. După 30 de ani, adversarul politic este etichetat drept „comunist”. În contextul actual termenul de comunist și-a pierdut complet semnificația. Dar a devenit o înjurătură politică, fără sens ca orice înjurătură.

În spațiul politic este permisă dedublarea: una este *să fii tu însuți*, responsabil de ce spui și ce faci și alta este să fii om politic și să vorbești ca un **megafon** al partidului.

În comunism, a vorbi în numele partidului însemna a reproduce discursul secretarului general al partidului. Eu cred că asta înseamnă dictatură: oamenii vorbesc așa cum decide conducerea unui partid; sau cum cred ei că ar favoriza

partidul, ceea ce e tot aia. Democrația e complet altceva: și în public, membrii unui partid **sunt ei înșiși**, nu simple megafoane ale partidului. Dacă știu că vorbitorul e un fel de megafon, vorbește degeaba. Dacă sunt **ei înșiși** atunci sunt pentru mine credibili și îi iau în serios. Altfel, să discut cu un megafon ? Să înjur și eu, să-i opun alte minciuni ?

Politica e ultima sferă în care morala e suspendată. Este extrem de periculos pentru democrați însăși să acreditezi o asemenea ideeă că în politică poți să minți și să insulti. Una e să ai o părere diferită de a altuia, dar altceva este să faci afirmații în contradicție cu faptele. Politica nu este scutită de nomele morale elementare.

Cel care intră în politică trebuie să fie conștient că va fi în fața unei opțiuni morale. Și că această opțiune trebuie exprimată public.

Paradigma „în politică morala nu are ce căuta” se fundează pe viziunea politicului ca spațiu al luptei pentru putere. Dar de ce vor partidele să obțină puterea ? În această viziune minciuna este un instrument. Dar chiar și așa lupta actuală are și ea regulile ei, disputele politice nu sunt scutite de morală.

Paradigma ”politica trebuie să fie exemplară moral” se fundează pe o cu totul altă viziune: politica este un instrument de a promova interesul comunității. Este un spațiu al competiției, dar nu al luptei. În această viziune, minciuna nu are ce căuta.

18 septembrie 2020

Invitație la dezbatere

Citit de: **376**

Link: www.romaniasociala.ro/invitatie-la-dezbatare

Stimați colegi,

Se pregătește publicarea Vol. X al ***Istoriei României*** dedicat perioadei de după al doilea Război Mondial, coordonat de Prof. Vasile Pușcaș. Volumul este dedicat perioadei socialiste și perioadei „tranziției”.

Am fost solicitat să elaborez capitolele dedicate proceselor sociale din această perioadă.

Capitolele utilizează contribuțiile mai multor colegi din ICCV.

Cu acceptul domnului Vasile Pușcaș, coordonatorul volumului, se va pune în discuție publică mai întâi capitolul *Societate socialistă* și apoi capitolul dedicat perioadei tranziției.

Ne-am bucura să primim comentarii, sugestii de date și teme, în special opinii și puncte de vedere.

Toate punctele dvs. de vedere vor fi incluse în această platformă.

Textul poate fi accesat aici: romaniasociala.ro.

Comentariile le aștept pe adresa mea de email sau pe adresa de email a platformei România Sociala, contact@romaniasociala.ro

Cu mulțumiri,

Cătălin Zamfir

06 august 2020

Romii: între ONG-uri și Uniunea Europeană

Citit de: **649**

Link: www.romaniasociala.ro/romii-intre-ong-uri-si-uniunea-europeana

Ieri a explodat o problemă gravă: șeful unui important clan mafiot a fost asasinat. Îngrijorarea vine din reacția predictibilă: se anunță un adevărat război între grupurile mafiote. Mafioți din diaspora declară că se vor întoarce în România pentru a participa la războiul dintre clanuri. Cele mai multe clanuri sunt ale romilor, dar sunt și clanuri ale românilor.

A devenit publică informația că sectoarele Bucureștiului sunt „împărțite” în clanuri mafiote puternice. Clanuri mafiote sunt în toate orașele importante ale țării. Problema este că se știa despre existența lor, dar reacția instituțiilor publice este foarte slabă, caracterizată de o toleranță greu de înțeles, care a favorizat consolidarea lor.

Apariția clanurilor mafiote nu e o surpriză. Ea a fost prezisă. În 1992, un grup de sociologi, preocupați de problemele cu care România se va confrunța, a realizat o amplă analiză a situației social-economice a populației de romi: un eșantion de **1804 familii** (peste **9 000** persoane au fost incluse, cu date despre situația lor socio-economică), prima cercetare din lume pe o asemenea temă. Rezultatele au fost publicate în 1993[1]

„Vom avea nu numai pungi de sărăcie și criminalitate tot mai lipsite de speranțe, dar totodată și din ce în ce mai largi.” p.171

„Ipoteza care s-a cristalizat în studiul nostru este că dificultățile populației de romi din ultimii ani au produs, pentru marea masă, o **blocare a procesului de modernizare** (a populației de romi -nota mea), **urmat de un proces regresiv la strategiile tradiționale de viață.**” P. 171

„**Putem conclud**e că cea mai mare parte a populației de romi se află într-o tranziție socială relativ puțin controlată nici de ea, nici de colectivitate.” P. 171

Pentru a evita evoluția negativă a situației populației de romi era urgent adoptarea unui **Pachet de acțiuni de sprijinire a populației de romi**. Se propuneau 12 direcții de acțiune.

Soluția de principiu trebuia să se bazeze pe: „O acțiune activă a populației majoritare, **în mod special a instituțiilor politice și administrative** (sublinierea mea) de înțelegere a problemelor cu care populația de romi se confruntă și de a sprijini pe aceasta în depășirea dificultăților cu care se confruntă.” p. 171

La începutul tranziției noastre, sociologii au propus un program de acțiune bazat pe câteva principii:

- * **Întreaga populație** de romi trebuie să fie obiectul unui suport colectiv pentru ieșirea din criza globală cu care se confrunta: un program de dezvoltare socială.

- * Rolul central al politicii de suport trebuie să-l aibă **instituțiile politice și administrative românești**.

- * **Cunoașterea situației social-economice** a populației romi este elementul cheie. În anii 90, *Institutul de Cercetare a Calității Vieții* a organizat două programe de evaluare a situației romilor, pe eșantioane naționale. Se prevedea ca din zece în zece ani să se repete asemenea evaluări a evoluției situației romilor.

Ce s-a întâmplat ulterior? Să ținem seama că în 1993, în condițiile unei evoluții a țării prevăzute a fi „normale”, cartea prevedea o **agravare** rapidă a situației populației romi în viitor. Criza tranziției românești a agravat și mai mult predicția făcută inițial.

În anii 90 au existat importante inițiative ale instituțiilor publice de asumare a problemei romilor. Treptat s-a produs însă o schimbare radicală a orientării de suport pentru romi.

- * **Rolul sistemului public, al statului, a fost în mare măsură preluat de ONGuri**. Preluarea responsabilității de către ONGuri a avut ca efect o deresponsabilizare din partea sistemului public. Politica ONGurilor s-a dovedit a avea defecte structurale. **a.** S-a produs o deplasare de la abordarea problemelor globale ale romilor la unele comunități particulare care nu acoperă decât în foarte mică măsură întreaga populație de romi. **b.** Abordarea suportului integrat a fost

înlocuit cu o abordare sectorială: intervenția pe un component al situației romilor riscă să fie anihilat de reacția întregului sistem. **c.** Lipsa de sustenabilitate a intervenției: după terminarea programului finanțat, problema chiar slab soluționată este abandonată. **d.** În fine, politica ONGurilor s-a caracterizat printr-o atenție marginală acordată *eficienței* intervențiilor. Nu există evaluări a costurilor programelor raportate la "beneficii", accentul căzând pe *procedură*. Și proceduri formal corecte pot acoperi grave deficite de eficiență.

*** Responsabilitatea națională pentru populația romă, ca partea a populației românești, tinde să fie deplasată la nivelul Uniunii Europene.**

Romii au devenit prima etnie care a dobândit un statut distinct de etnie europeană, dezvoltându-se instituții și politici europene care să o susțină, substituind în mare parte responsabilitatea națională. Cu entuziasm s-au constituit noi instituții europene, s-au adoptat programe europene. Un exemplu: *Platforma europeană pentru incluziunea romilor*.

Contribuția organismelor europene s-a dovedit însă a avea un impact limitat asupra situației reale a romilor. Confruntată cu complexitatea problemei, instituțiile europene au dat semne de retragere în sfera simplelor recomandări.

Inițial, entuziasmul european avea ca obiectiv diminuarea **sărăciei** și, în mod special, eliminarea tuturor formelor de **discriminare**. Recent, tema centrală a politicii europene a devenit mult mai complexă: suportul pentru procesul de **incluziune** a romilor.

Criza actuală a romilor români se datorează în mare parte a deresponsabilizării sistemului public pentru romi, înlocuirea responsabilității politice cu o responsabilitate mai mult formală a „societății civile” și a Uniunii Europene.

Rezultatul: situația populației de romi pare a se fi înrăutățit. În locul unei dezvoltări normale prin integrare în patternul modern de organizare socială, se produce un proces de afundare a romilor în strategii de supraviețuire la marginea societății moderne, dezvoltarea unei economii subterane care evoluează inevitabil spre forme criminale. *Clanurile* actuale sunt indicatorii clari ai eșecului politicii din ultimele decenii în domeniul romilor. Sistemul consolidat al clanurilor reprezintă o **dezvoltare socială patologică**: „Clanurile fac legea”. Ele reprezintă forme de exploatare criminală a populației sărace, în mod special a populației de romi: impunerea de taxe criminale, șantaj, camătă, prostituție, droguri, trafic de ființe umane, exploatare sexuală... Sistemul clanurilor este un factor important de adâncire a sărăcirii unui segment de populație, dar și de dezvoltare a economiei subterane, luând forme criminale. Sistemul clanurilor reprezintă doar vârful vizibil al patologiei sociale.

Discuțiile la TV din ultimele zile dau un semnal îngrijorător: reducerea intervenției în domeniul romilor la instrumentele polițienești. Ai adesea impresia că poliția este mulțumită dacă controlează conflictul dintre clanuri, dar ignoră conflictul dintre clanuri și populație.

E nevoie o nouă evaluare a stării social-economice a populației de romi. Lichidarea clanurilor reprezintă o acțiune importantă, dar simplă iluzie dacă nu se acționează asupra bazei ei sociale. Direcția prioritară trebuie să fie ieșirea romilor din situația de marginalitate socială, o politică de dezvoltare socială a populației rome în cadrul societății românești.

[1] Elena Zamfir și Cătălin Zamfir, coordonatori, ***Țigani, între ignorare și îngrijorare***, Ed. Alternative, 1993. Poate fi găsită în *Biblioteca virtuală de sociologie*.

03 iulie 2020

30 de ani de la Revoluția din 1989. Avem o democrație consolidată?

Citit de: **529**

Link: www.romaniasociala.ro/30-de-ani-de-la-revolutia-din-1989-avem-o-democratie-consolidata

La Revoluția română, în stradă, oamenii voiau **libertate**. Dar nu se simțeau oamenii liberi și sub Ceaușescu? În familie, pe stradă, în viața de zi cu zi oamenii erau destul de liberi. Dar nu public, în mass-media sau la ședințele politice. Dacă nu ne plăcea cum este condusă țara, era treaba noastră privată, dar de a „avea un cuvânt de spus” la conducerea societății, asta nu. Nu ne simțeam **politic liberi**. Să circulăm în „afară” ? Aveam o libertate foarte limitată, dar dacă chiar voiam, se putea. Dar alegerea președintelui ? De Ceaușescu nu am putut scăpa.

A adus Revoluția libertatea politică? **Libertatea** riscă să fie o vorbă goală dacă nu este completată de **democrație**: libertatea de a avea „un cuvânt de spus” la conducerea societății lor. Desigur, avem democrație: mai multe partide politice, alegeri între mai mulți candidați, parlament ales, am fost primiți în ”lumea bună”, UE și NATO. Independență națională ? Ei, lucrurile sunt mai complicate. Față de Sovietici am devenit tot mai independenți. Dar, apoi, Vestul ne trage mereu de urechi. În ultimii ani, ambasadorii americani ne-au criticat cu orice împrejurare. Pentru simetrie democratică, ambasadorul român ar trebui și el, măcar simbolic, să tragă de urechi pe americani pentru politica lor externă, dar și cea internă.

În 1989 am crezut că democrația e o chestiune simplă, **o ai sau nu**. După 30 de ani înțelegem că lucrurile sunt mai complicate. Democrația nu este asigurată doar prin legislație. Să mergem mai în profunzime. Avem noi, oamenii obișnuiți, dreptul să evaluăm public conducerea ? Evident, da. Ei, dacă nu ne place, am putea să alegem o conducere așa cum am vrea? Desigur, la viitoarele alegeri, după 4 ani... ei, dar după 4 ani ne vom simți liberi și vom decide, ce ? Atunci putem alege liberi între Eva 1, Eva 2, ... Eva 4 sau 5. Și atât. Dar cine alege cum „se îmbracă” aceste Eve ?

Oamenii politici trăiesc într-o lume frumoasă: e democrație și e foarte bine. Desigur, nu e chiar perfectă, dar alta mai bună nu poate fi imaginată, doar Churchill a spus-o. Oamenii politici se ceartă, dar așa e jocul: azi câștigăm noi, mâine, voi.

Dar oamenii obișnuiți împărtășesc această euforie ? Sociologii propun un nou test al democrației: **convergența între populație și guvernare**. Există deja indicatori de **satisfacție cu viața** și de **calitate percepută a vieții**, oamenii evaluează diferitele componente ale vieții lor, inclusiv guvernarea. Sunt ei satisfăcuți cu ce se întâmplă în jurul lor și, deci, sunt încrezători că lucrurile vor merge mai bine ?

Iată ce crede populația. Dau doar un singur indicator: **În ce direcție cred oamenii că merge societatea românească**.

Direcția în care merge societatea

	2010 (ICCV)	DECEMBRIE 2015 (INSCOP)	DECEMBRIE 2016 (IRES)	NOIEMBRIE 2017 (IMAS)	DECEMBRIE 2017 (IRES)
În direcția greșită	80%	52%	61%	71%	75%
În direcția bună	10,5%	34%	34%	24%	17%

În ultimele decenii, majoritatea românilor, adesea chiar marea majoritate, consideră că **societatea merge într-o direcție greșită**.

Și alte date oferă aceeași imagine. În aceste condiții, cum vom răspunde la întrebarea: **România este o țară democratică ? Oamenii consideră că „au un cuvânt” în mersul lucrurilor publice ?**

Putem adopta un test al democrației efective: **când marea majoritate a populației consideră că guvernarea este bună**. Ipoteza SEDA[1] spunea că un sistem social echilibrat e caracterizat prin faptul că marea majoritate a populației (aproximativ 5 șesimi de persoane, în jur de 80%) sunt satisfăcute cu sistemul/ societatea în care trăiesc, iar nu mai mult de o șesime (aproximativ 16%) sunt nemulțumite.

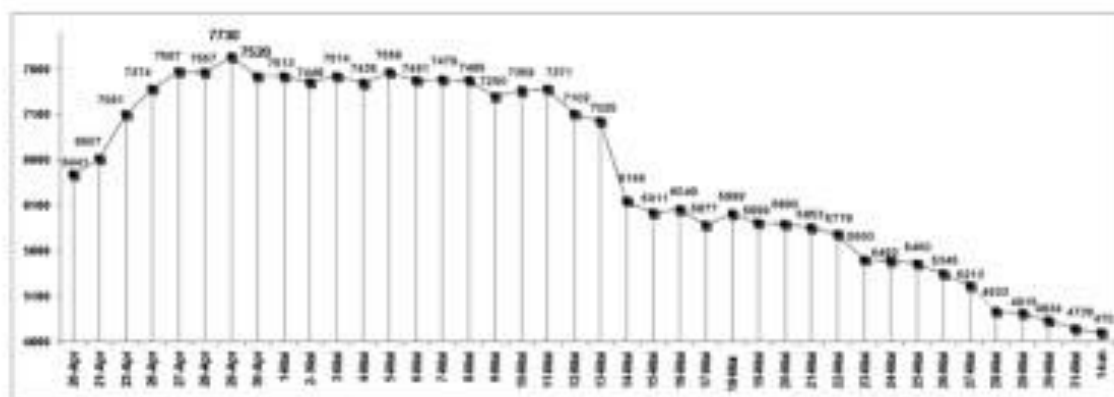
Vom putea deci spune că avem o democrație efectivă doar când marea majoritate a populației va considera că **România este pe drumul cel bun**.

[1] În altă parte poate fi găsită argumentarea pentru structura standard a unui sistem social echilibrat (SEDA).

03 iulie 2020

Apel la utilizarea responsabilă a datelor publice

Citit de: **1263**

Link: www.romaniasociala.ro/apel-la-utilizarea-responsabila-a-datelor-publice

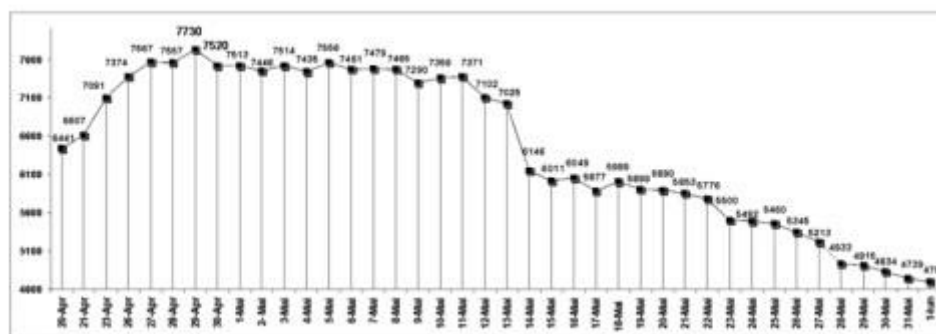
Indicatorii Covid-19 nu reprezintă o simplă statistică medicală, ci au devenit unii dintre indicatorii sociali critici ai României, generând măsuri politice care ne afectează pe toți.

Citesc/ aud/ văd la TV mesaje înspăimântătoare: „creștere alarmantă a numărului de îmbolnăviri”. Astăzi s-a înregistrat o cifră enormă: **460** noi îmbolnăviri. Mesajul: suntem într-o situație disperată. Un lider PNL a declarat chiar: PSD este vinovatul creșterii îmbolnăvirilor”. Nu cred că oamenii politici pot fi scutiți de a fi responsabili.

Dacă analizăm cu atenție datele, acestea nu indică o situație catastrofală. Să utilizăm indicatorul cel mai relevant: **numărul de bolnavi activi**. Aceștia sunt foarte importanți pentru că ei îmbolnăvesc pe alții.

În ultimul timp am urmărit cu interes statistica Covid-19. Am formulat, în 30 aprilie, și o ipoteză: **vârful îmbolnăvirii în România a fost deja atins în 29 aprilie: 7 730** bolnavi activi și apoi a început să scadă, ajungând la **4 530** în **11 iunie**.

Numărul de boli active COVID-19: numărul de îmbolnăviri active, în mii, în fiecare zi. 1 iunie.

Din 1 iunie, cât prezintă Graficul, tendința de scădere a continuat până în 11 iunie. Apoi se înregistrează o creștere lentă, ajungând în 24 iunie, la **5 880**.

29 aprilie: 7 730 bolnavi activi

11 iunie 4 530

24 iunie 5 880

25 iunie 5 815

Ce s-a întâmplat? Să ne uităm cu atenție la aceste date. Unde este situația catastrofală azi? Nivelul îmbolnăvirii de azi, **5 815**, este mult mai mic decât vârful din 29 aprilie, **7 730**. Chiar azi e o scădere față de ieri, deși ciudat azi s-a înregistrat o nouă îmbolnăvire șocantă de **460**. Nu e o contradicție. Azi au fost multe îmbolnăviri și mai multe însănătoșiri, 515. Deci un număr de bolnavi activi mai mic.

Orice serie de indicatori presupune cu strictețe **menținerea aceluiași crierii și proceduri de măsurare**. Dar numărul de îmbolnăviri a fost măsurat cu metode diferite. La început îmbolnăvirea era înregistrată *la spitale*: persoane care se simțeau bolnave se prezentau la spital și erau înregistrate ca bolnavi. Deci o statistică a persoanelor care aveau simptome de boală: **simptomatici**.

Testarea a introdus o perspectivă nouă. Testarea dă mai mulți bolnavi decât cei înregistrați la spitale. Și ei, dacă înțeleg eu bine, nu se simțeau bolnavi și boala lor se pare că era puțin transmisibilă: **asimptomatici**. Cu ajutorul testării s-au înregistrat noi bolnavi, care sunt de un alt tip, încă insuficient de clarificat. Dar apare o problemă gravă pentru conștiința publică: cei **460** de noi bolnavi de azi (25 iunie) sunt simptomatici, deci mult mai mulți decât în zilele dinainte, sau cei mai mulți dintre ei sunt asimptomatici? E posibil deci ca azi să nu fie chiar mai mulți bolnavi simptomatici decât ieri.

De ce nu se face cu claritate statistică distincția între aceste două categorii? Am văzut date referitoare la mai multe zile: în zilele în care se făceau mai puține teste, se înregistrau mai puțini bolnavi. În zilele care testările erau mult mai multe,

acestea înregistrau mult mai mulți bolnavi. Deci cine măsoară: spitalele sau testele ? Cele două sisteme de înregistrare măsoară același lucru sau lucruri diferite ?

Dacă am măsura, cum putem presupune că se făcea mai înainte, doar îmbolnăvirile simptomatice, am avea aceeași creștere sau dimpotrivă, o scădere ?

Datele încep să fie ciudate. Azi, 25 iunie se înregistrează cea mai mare creștere de **460** noi bolnavi înregistrați. Găsesc o nouă informație interesantă: azi s-au făcut un număr mare de testări: 12 500. În alte zile se făcea mult mai puține, două trei mii. Cei 460 de noi bolnavi sunt mai mulți simptomatici, sau asimptomatici ?

O concluzie. Să fim foarte atenți la semnificația datelor. Semnificația confuză generează posibile interpretări diferite.

Și eu recomand prudență, măști, distanță fizică. Dar numai persoanele informate corect pot fi responsabile.

Notă. Datele utilizate aici sunt prezentate de instituția publică românească responsabilă de administrarea acestei crize. Ele, într-un forma mai complet și comparativ cu celelalte țări, pot fi găsite în www.worldometers.info.

21 iunie 2020

A murit Marx în colapsul Uniunii Sovietice?

Citit de: **868**

Link: www.romaniasociala.ro/a-murit-marx-in-colapsul-uniunii-sovietice

Timp de aproape un secol lumea a fost dominată de un conflict între două mari grupuri de țări, Occidentul capitalist și sistemul comunist sovietic. Am crezut că de fapt a fost conflictul între sisteme social-politice incompatibile: capitalism și comunism. Mai profund, a fost conflictul între două sisteme de gândire: marxismul care a stat la baza comunismului sovietic și gândirea liberă a Occidentului.

În 1989, sistemul sovietic a colapsat. Din interior, dar și cu sprijinul Occidentului. Am crezut cu toți că, în fine, ne-am eliberat nu numai de conflictul

mondial dintre sisteme, dar și de „marxismul” care a stat la baza sistemului sovietic.

În 1989 ne-am eliberat și de Marx ? A dispărut Marx odată cu Uniunea Sovietică? Ce se întâmplă cu Marx?

Acum ne trezim. Lucrurile sunt mai complicate decât am crezut. Rusia a devenit o țară capitalistă. Dar de ce ea a rămas dușmanul Occidentului ? Lumea actuală este dominată de conflicte între „sisteme” sau între „puteri”?

China a evoluat ca o țară comunistă. Un alt sistem. La început, dincolo de unele tensiuni locale și de invective de tipul „China comunistă”, Occidentul a dezvoltat relații cu ea, să zicem, amiabile. Pe măsură ce China a devenit o mare putere, America a început să o definească ca un mare dușman.

E clar că nu putem vorbi în general de Marx și de marxism. În marxism sunt mai multe straturi.

Un strat vizibil: programele politice, modelele de sisteme care s-au dezvoltat pe baza gândirii lui Marx. Acestea au avut o dinamică istorică proprie: au apărut, s-au schimbat sau au dispărut. Și Marx, în secolul XIX, împreună cu colegii lui politici, a imaginat un model de organizare socială: lupta politică a proletariatului, cu victoria mondială iminentă, la început în țările cele mai dezvoltate și difuzate imediat în întreaga lume; instaurarea unui sistem mondial comunist. În secolul XX modelul politic al secolului trecut a fost schimbat profund în Rusia de Lenin: comunismul va izbucni nu în țările cele mai dezvoltate, ci în „veriga cea mai slabă”, în Rusia, și apoi se va difuza, nu neapărat imediat, ci în timp. Marxismul în varianta lui Lenin stă la baza scindării întregii lumi în două sisteme sociale și politice.

Și acum lucrurile se complică. Într-o altă formă, marxismul este preluat, într-o altă formă, în lumea asiatică de China și de Vietnam.

Gândirea lui Marx a stat deci la baza unor modele social-economice diferite în contexte diferite.

Marx a intuit acest lucru. El a formulat o idee pe care nu am luat-o în seamă, dar care pune totul într-o altă perspectivă. Citez din memorie: „Comunismul nu e o *teorie*, ci este *procesul real* care *înlocuiește starea actuală*”. Una este „teoria” lui Marx și alta este predicția asupra cursului societății.

Acest lucru este valabil și cu gândirea marxistă: pe baza ei au fost mai multe „teorii marxiste/ neomarxiste”. Procesul real este însă mai important. Pe baza acestuia apar teorii diferite și dispar. În România, și cred că acest lucru e valabil și pentru fostele țări comuniste, de Marx nu se mai vorbește, sau atunci când se face, mai mult pentru a-l critica. Curios. Tot Marx a reflectat: de trecut te desparți doar zâmbind. De Marx încă nu n despărțim zâmbind pentru a-l trece în uitare, ci încă ne războim cu el. Încă îl criticăm. În Occidentul victorios nu mai există partide comuniste/ marxiste. Dar există o mulțime curente teoretice „neo-marxiste”, o direcție importantă de gândire. Dar atunci, ce este „marxismul” și ce este comunismul ?

Ce pare că a rămas din gândirea lui Marx , în stratul mai profund al gândirii sale care va hrăni în continuare gândirea și activitatea umană a viitorului ? Eu cred că sunt două teme structurale ale lui Marx care vor domina mult timp viitorul: **umanismul total** și **problema proprietății asupra producției**.

Tânărul Marx a schițat o teorie a **omului total** cu nevoile sale complexe. Teoria omului total hrănește o direcție solidă: programul de dezvoltare umană. Un **umanism total**. Societatea viitorului, nu știm cum va fi ea, dar va trebui să fie centrată pe crearea condițiilor **omului total**. Pentru toți oamenii, nu doar pentru unii. Umanismul omului total a fost visul tânărului Marx, diferit de umanismul capitalist fundat pe **omul proprietar**.

Marx maturul a formulat un răspuns la această problemă. Dincolo de diferitele forme contextuale, societățile se bazează pe răspunsul la problema **proprietății asupra producției**. Lumea poate fi bazată pe **proprietatea privată asupra mijloacelor de producție** sau pe o **proprietate colectivă a mijloacelor de producție**. Cele două forme de proprietate asupra economiei generează organizări diferite ale economiei, dar și ale întregii societăți. Sistemul capitalist de producție: capitalul privat, interes prioritar de obținere a profitului, o societate scindată în proprietarii de capital, și salariați, aflați într-o relație de conflict structural pentru distribuția valorii create. Sistemul bazat pe proprietatea colectivă asupra producție generează o altă structură socială, o societate mai omogenă, fără conflicte structurale. La Marx, nimic despre rolul partidului politic unic. Chiar, în perspectivă, statul va fi înlocuit, comunitatea însăși se va autoorganiza.

Lumea reală a fost mai complexă decât sciziunile ideologice. Lumea nu a fost scindată clar pe această dimensiune, ci s-a caracterizat de proporții diferite ale proprietăților. Comunismul sovietic a vrut ca totul să fie proprietate de stat. Occidentul a vrut o dominare a proprietății private a producției, dar cu largi zone de economie de stat. Neoliberalismul a vrut, fără să reușească, ca totul să fie privat. Tranziția din România a fost dominată de această viziune neoliberală, o privatizare rapidă și totală. Acum, destul de neclar, se acceptă anumite zone ale proprietății de stat. Crizele actuale ale lumii generează chiar noi programe de etatizare a unor zone ale economiei.

După 30 de ani de tranziție, eliberați de războiul ideologic care ne-a blocat, ar fi momentul să ne întrebăm și cum ar putea fi lumea viitorului și în viziune lui Marx? Mai precis o societate centrată pe omul total și construită pe o proprietate colectivă asupra producției.

01 iunie 2020

1 iunie: cât de bolnavi suntem de COVID-19 și ce șanse avem în următoarele săptămâni?

Citit de: **598**

Link: www.romaniasociala.ro/1-iunie-cat-de-bolnavi-suntem-de-covid-19-si-ce-sanse-avem-in-urmatoarele-saptamani

Cei mai mulți specialiștii s-au reținut să formuleze în spațiul public ipoteze asupra dinamicii COVID-19. Efectul: spațiul public este dominat de confuzie; unde suntem și ce se va întâmpla în viitorul imediat ?

Acum câteva zile a circulat o formulare îngrijorătoare: „criza medicală va mai dura încă aproximativ 6 luni, până la descoperirea unui vaccin sau tratament care să asigure vindecarea sigură de COVID-19”. Estimarea ne înspăimântă: descoperirea și punerea în funcție publică a unui vaccin sau tratament va avea loc

de abia anul viitor. Și asta în cel mai bun caz. Deci urmează cel puțin alte 6 luni de creștere. Dar dacă nu vom avea asemenea descoperiri, boala va continua creșterea ei „naturală” până va cuprinde 60-70% din populație.

Datele arată însă complet altfel. Nu avem încă un vaccin sau tratament, dar în întreaga Europă creșterea s-a încetinit rapid, tinzând spre zero. Și România se află într-un proces de scădere continuă a îmbolnăvirii cu COVID-19.

În **România Socială** (30 aprilie) am avansat ipoteza că **29 aprilie** a fost **vârful epidemiei, 30 aprilie** fiind prima zi de descreștere a îmbolnăvirii. O ipoteză surprinzătoare, deși bazată pe un calcul utilizând seriile oficiale de date dar și, desigur, pe o intuiție foarte riscantă. Am avut emoții de a o publica. Sunt sociolog, nu specialist în acest domeniu.

Azi, **1 iunie**, avem date care confirmă estimarea făcută în 30 aprilie. Față de **vârful de 7 730** în 29 aprilie, în luna mai, nivelul **îmbolnăviri active** scade continuu, ajungând astăzi, 1 iunie, la **4 739**.

Am ales ca indicatorul cel mai relevant **îmbolnăvirea activă**. Îmbolnăvirea este în creștere, dar o parte din îmbolnăvirile trecute sunt reduse prin însănătoșire, dar și, regretabil, prin decese. Rămâne în fiecare zi îmbolnăvirea activă. Scăderea volumului boli active diminuează probabilitatea noilor îmbolnăviri.

Numărul de boli active COVID-19: numărul de îmbolnăviri active, în mii, în fiecare zi

25 mai 2020

Pandemia: să fim foarte îngrijați pentru următoarele săptămâni?

Citit de: **490**

Link: www.romaniasociala.ro/pandemia-sa-fim-foarte-ingrijorati-pentru-urmatoarele-saptamani

Îngrijorările noastre sunt accentuate și de deficitul de cunoștințe. Dar dacă privim la statistica existentă vom avea o imagine mai clară. Poate vom fi mai liniștiți, dar vom avea și mari surprize.

*** Câți dintre noi ne vom îmbolnăvi până în final ?** M-am speriat când mai mulți experți ne-au prezentat un calcul, probabil corect, dar catastrofal: nivelul de saturație al îmbolnăvirii unei populații este aproximativ 60-70%. Deci, șansa de a ne îmbolnăvi este șocant de mare: **600 000** la un milion. Deci **peste 11 milioane** dintre noi românii ne vom îmbolnăvi în următoarele luni ? Sau nu am înțeles eu bine ?

Datele statisticii însă mă liniștesc. Am ales țări europene. *Prima coloană*. Cele mai multe îmbolnăviri sunt în Spania și US: „doar” **5-6 mii** la un milion. Surprinzător, Belgia cu **4 928**, urmată de Italia, UK, Elveția și Suedia. România are de 5-6 ori mai puține îmbolnăviri decât țările din Vestul Europei: **939**. Curios, țările dezvoltate au gradul cel mai ridicat de îmbolnăvire. Și numărul de morți la un milion este foarte mare în țările cu sisteme medicale mult mai bune decât noi. Cu **62** decese la un milion nu stăm foarte prost.

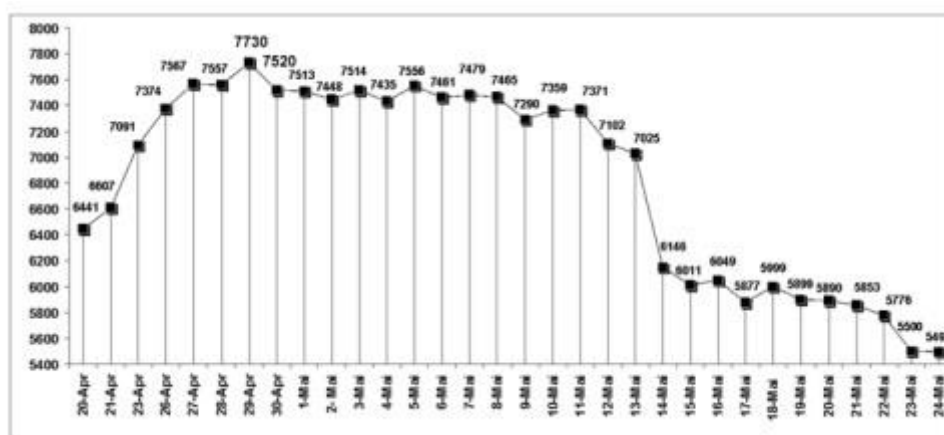
mai ²	Boală înregistrată/la 1 milion ¹	Decedați la 1 milion	Creșterea 24 mai față de 13
Întreaga lume	700	44	129%
Spania	6 040	613	107%
US	5 040	299	121%
Belgia	4 928	801	107%
Italia	3 792	542	104%
UK	3 790	542	118%
Elveția	3 554	222	103%
Suedia	3 315	396	127%
Fransa	2 796	434	100%
Olanda	2 641	340	105%
Japonia	2 484	6	100%
Rusia	2 361	24	154%
Germania	2 149	100	106%
România	939	62	120%
Cehia	830	29	112%
Austria	800	71	100%
China	58	3	100%

* Dar în următoarele săptămâni, vom fi mult mai bolnavi ?

Ultima coloană ne oferă o imagine mai clară a tendinței. Și aceasta surprinzătoare. În ultimele 11 zile, în câteva țări, China, Japonia, Austria, Franța, nu s-au mai înregistrat noi îmbolnăviri. Ritmul cel mai ridicat au fost: Rusia, care au venit ceva mai târziu, cu **154%**, apoi Suedia (**127%**), US (**121%**) și UK (**118%**). Alte țări, campioanele la îmbolnăvire, Italia, Spania, prezintă creșteri mult mai scăzute. Se pare deci că țările europene, cu câteva excepții, se apropie de nivelul maxim al creșterii.

Dar România ? România a luat măsuri foarte bune de protecție și situația în prezent este îmbucurătoare. Nivelul de îmbolnăvire a fost până acum foarte scăzut (**939**). E drept, datele ultimelor 11 zile indică un ritm relativ ridicat de noi îmbolnăviri: **120%**. Dacă în fiecare zi au apărut noi îmbolnăviri, din ce în ce mai puține, însă mai mult au crescut numărul de însănătoșiri. În România, numărul de

bolnavi activi nu au mai crescut, ci au scăzut. **Vârful** îmbolnăvirii active în țara noastră, calculat de mine^[1], a fost **29 aprilie**. De atunci s-a înregistrat o scădere continuă a bolnavilor activi, cu **peste 2 mii**.

^[1] Cătălin Zamfir, *Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire*, România Socială, 30 aprilie 2020

^[2] Creșterea noilor îmbolnăviri înregistrate în ultimii 11 zile., în 24 mai față de 13 mai.

^[3] Cătălin Zamfir, *Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire*, România Socială, 30 aprilie 2020

13 mai 2020

Sunt partidele politice pregătite să prezinte proiecte de dezvoltare social-economică a României?

Citit de: **599**

Link: www.romaniasociala.ro/sunt-partidele-politice-pregatite-sa-prezinte-proiecte-de-dezvoltare-social-economica-a-romaniei

România a intrat de mult într-o **Criză**, nu numai economică, dar și socială și politică. Pandemia Covid-19 a accentuat criza. Problema actuală a României nu este doar de a face față unui nou virus, ci de schimbări profunde economice și sociale. *Ieșirea din criză* se completează cu **proiectarea dezvoltării social-economice a țării**, cu ieșirea din **subdezvoltare**.

Guvernul actual este criticat că nu are un **Proiect de dezvoltare social-economică a țării**. Partidul de la guvernare, **PNL**, nu a declarat încă intenția de a elabora un asemenea document.

PSD a lansat tuturor partidelor invitația de a elabora, printr-un consens politic, *Proiectul României*. Președintele României, în numele guvernării, a respins oferta. Marcel Ciolacu, președinte interimar al PSD, declară că are, "în lucru", un asemenea proiect.

Partidele mai mici vor trebui și ele să formuleze, probabil nu chiar variante proprii de Proiect, dar cel puțin priorități naționale pe care să le promoveze.

Vom avea deci un Proiect de dezvoltare social-economică a României, formulat printr-un consens politic sau mai multe Proiecte ?

Eu nu cred că în momentul actual partide politice pot elabora proiecte care să ofere un răspuns satisfăcător pentru criza actuală. Proiecte „minore” pot fi făcut: câteva obiective economice și câteva direcții politice, dar nu vor putea oferi Proiecte suficient de articulate pentru construirea României viitoare.

Dificultatea elaborării **Proiectului** nu stă în **capacitatea** oamenilor politici, ci în **viziunea actuală**. Societatea română este într-o **criză de viziune**. Situația de criză impune o schimbare a concepției despre ce este România și care este poziția sa în lume; în ce direcție ar trebui ea să evolueze. Proiectul trebuie să ofere un *Model de Românie a viitorului*.

Elaborarea unui **Proiect de țară** ar trebui să răspundă la două probleme critice.

* **Poziția României în lume/ în Uniunea Europeană.** Economia românească este desigur variabila cheie. Gândirea actuală este dominată de imaginea unei economii românești la marginea UE și a lumii, integrată într-un mecanism economic global, fără o dinamică proprie. Dacă astfel gândim, nu e nevoie de un Proiect al economiei românești. Alternativa: economia românească, evident ca parte a economiei europene și mondiale, dar cu un spațiu relativ liber de mișcare. În acest spațiu este posibil un Program propriu de dezvoltare economică.

Ne confruntăm și cu o dilemă politică: Europa este o lume aflată într-un proces accelerat de integrare în care națiunile „își șterg rapid granițele economice, sociale și politice” sau o Uniune Europeană, federație a națiunilor independente, cu propriile viziuni și interese, implicate într-un proces continuu de negociere a intereselor și viziunilor. Proiectul de dezvoltare social-economică a României trebuie să facă o opțiune explicită: care va fi poziția dezirabilă a României în UE.

Criza Covid-19 a schimbat datele problemei. A început să se pună sub semnul întrebării proiectul promovat de birocrăția de la Bruxelles: un transfer insuficient gândit a responsabilității democrațiilor naționale către mecanisme care s-au dovedit ele însele confuze, încălcând principiile democrațiilor naționale. Șocul brutal al virusului a paralizat mecanismele UE: cu o întârziere de vreo 8 săptămâni, Bruxelles a încercat să schițeze o reacție care se dovedește slab operantă. Statele UE și-au asumat rapid responsabilitatea și au adoptat politici proprii de intervenție. În situație de criză, țările nu par a fi simțit nevoia de a recurge la Bruxelles, concentrându-se pe eforturile proprii.

Criza „sparanghelului” a schimbat și ea viziunea. Țările care utilizează forța de muncă românească, obligată să migreze, nu tratează pe români la fel ca cetățenii lor. În Germania românii nu s-au simțit cetățeni europeni, cu respectarea

drepturilor lor garantate de UE, ci ca cetățeni români de categoria a doua, lipsiți și de protecția românească. Statul român este, în contextul crizei „sparanghelului”, forțat să-și asume responsabilitatea pentru cetățenii săi, atât a celor care trăiesc în țară, dar și în străinătate. Demnitatea României a început să se trezească.

* **Societatea românească.** S-a presupus că economia va rezolva automat toate problemele societății. Proiectul deci ar trebui să se centreze doar pe economic, nedând atenție stării sociale. Viziunea neoliberală, care a dominat ultimii 30 de ani, a produs dezorganizare a stării sociale a țării, polarizări sociale tot mai greu de suportat, subdezvoltări în zone importante. Cei mai mulți dintre români sunt nemulțumiți de cum s-a derulat întregul proces de schimbare de până acum. Chiar aproape 80% români nu sunt optimiști în privința viitorului.

Este vital deci să luăm în considerare politic, cu seriozitate, **starea socială** a României. Să punem dezvoltarea socială ca un obiectiv prioritar, complementar cu creșterea economică. Proiectul de dezvoltare a României nu va fi un simplu Proiect de creștere economică, ci un **Proiect de dezvoltare social-economic a României**, în contextul unei Europe și ea în construcție. Avem nevoie urgentă de un **Model de societate** pe care vrem să-l construim.

Sunt pregătite partidele noastre să răspundă la o asemenea provocare?

11 mai 2020

Când va fi vârful pandemiei în România? O veste bună: a fost deja în 29 aprilie

Citit de: **443**

Link: www.romaniasociala.ro/cand-va-fi-varful-pandemiei-in-romania-o-veste-buna-a-fost-deja-in-29-aprilie

Cu toții suntem obsedați de întrebarea: când va fi „vârful” pandemiei din care începe declinul ?

În **România Socială** (30 aprilie) am avansat ipoteza că **29 aprilie** este vârful epidemiei, **30 aprilie** fiind prima zi de descreștere a îmbolnăvirii. O ipoteză surprinzătoare, deși era bazată pe un calcul utilizând seriile oficiale de date.

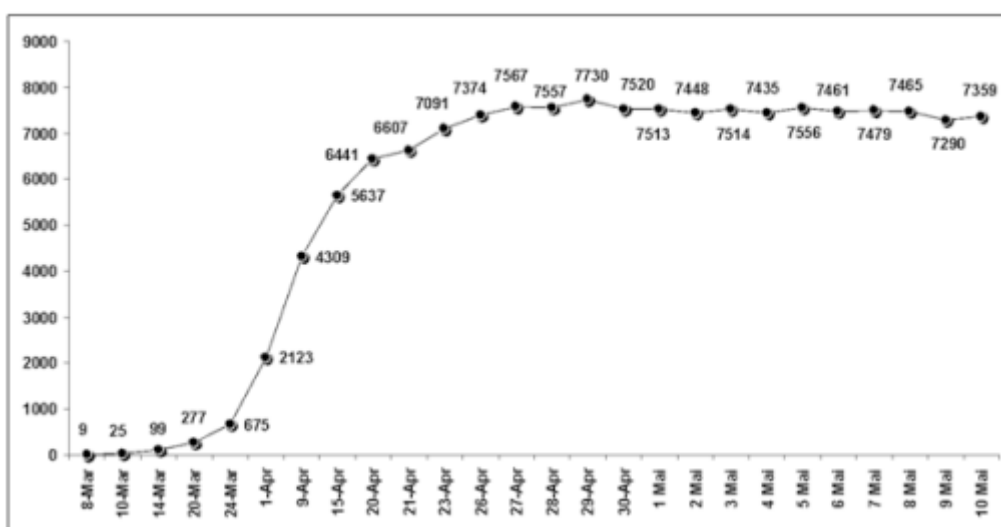
Azi, **10 mai**, avem date care confirmă estimările făcute în 30 aprilie. Față de **vârful de 7 730** în 29 aprilie, în următoarele 11 zile, nivelul îmbolnăviri active

scade, variind între anii 7 500 și 7 200. În aceste 11 zile se instaurează o platformă, dar în scădere, nu spectaculoasă, dar continuă.

Desigur, datorită unor împrejurări, poate apare și un al doilea vârf. Dar tendința este deja clară.

Am ales ca indicatorul cel mai relevant **îmbolnăvirea activă**. Îmbolnăvirea este în creștere, dar o parte din îmbolnăvirile trecute sunt reduse prin însănătoșire, dar și, regretabil, prin decese. Rămâne în fiecare zi îmbolnăvirea activă. Masa bolii active este importantă. Ea generează riscul difuzării bolii. Scăderea volumului boli active diminuează probabilitatea noilor îmbolnăviri.

Numărul de boli active CORONAVIRUS

8 martie = 9

10 martie = 25

14 martie = 99

20 martie = 277

24 martie = 675

1 aprilie = 2 123

9 aprilie = 4 309

15 aprilie = 5 637

20 aprilie = 6 441

21 aprilie = 6 607

23 aprilie = 7 091

26 aprilie = 7 374

27 aprilie = 7 567

28 aprilie = 7 557

29 aprilie = 7 730

30 aprilie = 7 520

1 mai = 7 513

2 mai = 7 448

3 mai = 7 514

4 mai = 7 435

5 mai = 7 556

6 mai = 7 461

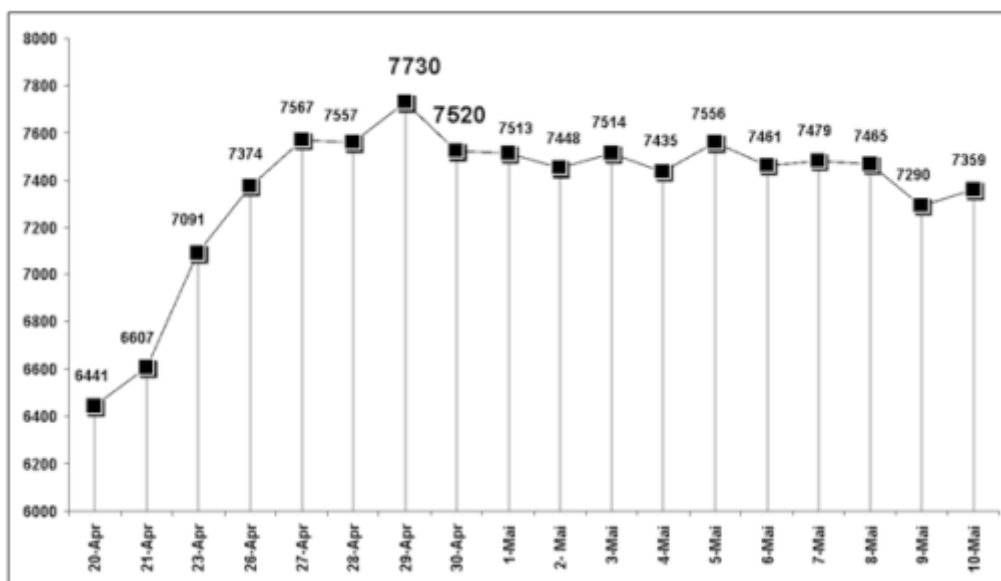
7 mai = 7 479

8 mai = 7 465

9 mai = 7 290

10 mai = 7 359

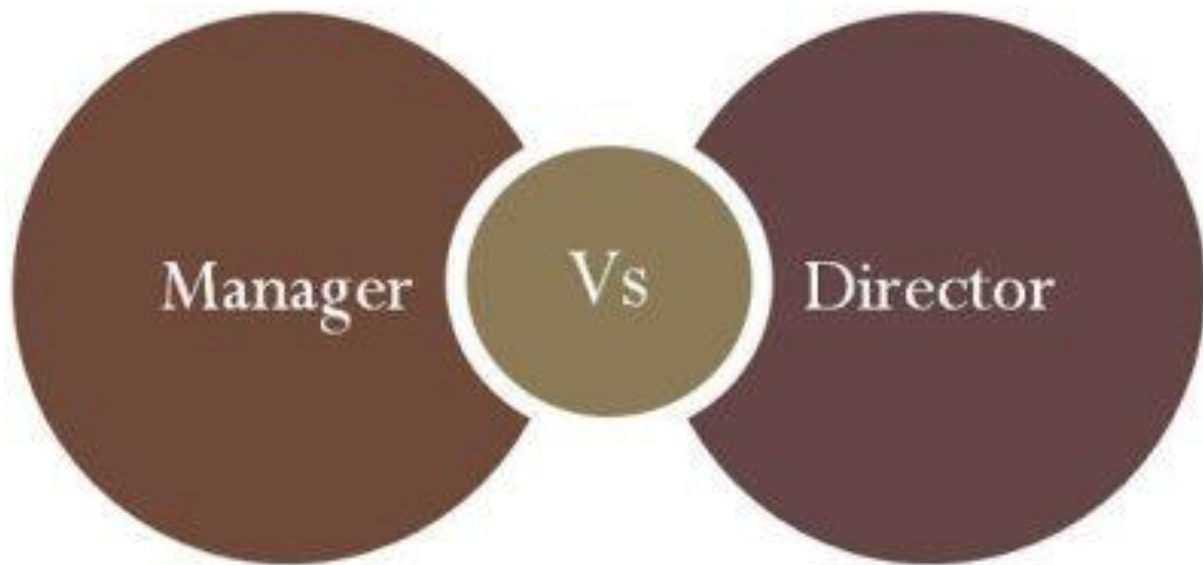
Ceva mai clar tendința apare dacă analizăm partea de sus a distribuției.

05 mai 2020

Manager sau director?

Citit de: **706**

Link: www.romaniasociala.ro/manager-sau-director

Managerul, în mintea mea, este eroul capitalismului. El este specialist să transforme bani mai puțini, în bani mai mulți. Asta e profesiunea lui și el conduce *întreprinderile pro-profit*. Nu este important pentru manager ce produce întreprinderea pe care o organizează, ci să producă bani. De aceea managerul este un generalist, el nu este specialist într-un domeniu anume. El poate fi managerul unei întreprinderi care produce mașini, dar are un inginer care organizează procesul tehnic de producție.

De câțiva ani în România este o întreagă modă. Marea majoritate a instituțiilor, am impresia că prin lege, toate, nu mai au directori (tehnici), ci manageri. Multe spitale sunt conduse nu de un medic, ci de un „manager” care nu este doctor.

Se pare că această viziune a generat multe probleme. Este cazul multor spitale conduse de manageri. Academia a aplicat și ea, dar doar formal, această regulă. Institutele de cercetarea academică nu mai au *directori*, ci *manageri*. Dar

noii manageri sunt tot cercetători, aleși pentru prestigiul lor în cercetare și, de fapt, continuă să facă cercetare deși ca manageri nu mai au normă științifică.

Problema este generată de confuzia privitoare la profilurile instituțiilor. Instituțiile sunt de două tipuri: **pro-profit** și **non-profit**.

În economie sunt **întreprinderi pro-profit**. O întreprindere bună este cea care produce profit. Dacă nu sau mai grav sunt în pierdere, vor da faliment, chiar dacă produsul lor este bun.

Există însă instituții care nu sunt create pentru a produce profit, ci pentru a produce ceva **specific**, necesar pentru comunitate: să producă sănătate, să producă educație, să producă cunoaștere sau artă. Și acestea, normal, utilizează bani, dar scopul lor nu e să *producă mai mulți bani*, ci să *realizeze obiectivele specifice pentru care au fost create*, cheltuind banii primiți. Spre deosebire de întreprinderile pro-profit, ele nu produc bani, ci îi cheltuiesc.

Să luăm ca exemplu instituțiile de cercetare științifică. Sunt unele instituții de cercetare pro-profit. Managerul primește un capital și se întreabă: în ce domeniu eu pot pune capitalul la lucru, adică la producerea de mai mulți bani. Află că este un spațiu gol: cercetarea științifică. Produsul științific „se vinde” bine. Bun. Fac un institut de cercetare științifică. Angajează un cercetător și... Pentru manager performanța acestui institut nu este că descoperă ceva nou, ci că produce bani.

Dar sunt și institute de cercetare științifică a căror misiune nu este să producă bani, ci cunoaștere. Pentru un asemenea institut, managerul nu are o competență adecvată. El nu știe ce direcții de cercetare sunt cerute nu de „piață”, ci de „creșterea cunoașterii”. El nu are competența de a evalua valoarea științifică a rezultatelor. E clar că sunt lucruri diferite: una este organizarea unui institut pentru a produce bani și alta pentru a produce cunoaștere. Un bun director trebuie să aibă și o competență managerială, dar nu pentru a vinde produsele pe piață și produce profit, ci să cheltuiască eficient banii acordați.

La sfârșitul anului, o întreprindere bună pro-profit va avea mai mulți bani decât la început. O instituție bună non-profit la sfârșitul anului nu va mai avea niciun ban, demonstrând că a cheltuit eficient toți banii acordați la începutul anului.

Pentru institutele non-profit sunt necesari deci **directori**, buni specialiști. Poate că aici nici nu e nevoie de un manager. Managerul poate fi cel mult adjunct al directorului sau contabil șef. Aici funcția managerială este mult mai simplă: să utilizeze cheltuirea banilor cât mai eficient, așa cum i se cere directorul institutului.

E o problemă că directorii instituțiilor non-profit sunt conduse de manageri? Da, consecințele pot fi foarte grave. În primul rând, el nu va avea competența necesară unui asemenea institut. În plus, pentru că nu e necesară competența tehnică, poate fi ales oricine, care este etichetat „manager”. Și dacă competența nu e necesară, de ce să nu-l numesc pe **vărul** meu? A, e exagerare! Azi apare în mass-media un scandal: un chelner a fost numit, evident ca manager, directorul unui spital.

03 mai 2020

Epistemologia artei a lui Eugen Ionescu și Sociologia

Citit de: **625**

Link: www.romanasociala.ro/epistemologia-artei-a-lui-eugen-ionescu-si-sociologia

Vreau să mai „scap” de sociologie și să citesc „altceva”. Este 1 Mai. Încerc literatură. Nu prea mă captivează ce mi-a căzut în mână. Întâmplător găsesc în biblioteca mea Eugen Ionescu *Război cu toată lumea*: articole publicate în perioada 1930-1937. Curios. Citisem teatrul lui Eugen Ionescu. Nu am înțeles însă epistemologia care stătea la baza literaturii lui. Ce gândea „teoretic” Eugen Ionescu când scria teatru ?

Epistemologia lui Eugen Ionescu

Aici vă ofer o imagine sintetică a epistemologiei lui Eugen Ionescu: ***Relația dintre literatură/ poezie și realitate***. Citez din articolele lui.

„Contra literaturii”, 12 octombrie 1931

„Concep literatura ca pe o simplă ocupație socială și pe literatori (n.m. amuzant termenul utilizat de Eugen Ionescu pentru a desemna pe autorul de literatură) ca o simplă breaslă, cum sunt: cizmăria, legătoria de cărți, avocatura, politica, tâmplăria etc., etc. Nici o altă breaslă nu este fudulă ca breasla poezilor... Cizmarul nu pretinde că face act metafizic, cârpind un papuc. Dar literatorul, cârpind rima, a pretins-o întotdeauna. ... Poetul nu învață de la viață, dar de la maștri, de la literatură. El nu scrie ca să exprime realitatea, dar o simplă realitate convențională, profesională: realitatea literară. El scrie pentru fiindcă au scris înaintașii. Poezia (propriu-zis: literatura) nu poate fi pusă în fața vieții și judecată prin ea; poezia trebuie pusă în fața culturii, în fața tehnicii literare și în raport cu tehnica literară judecată. Poetul nu spune adevărul (în sensul unei autentice intuiții a realității)...Ea (n.m. poezia) a trădat realitatea. Mai mult: poate fi acuzată de pervertirea realității... văzută prin această optică mecanică, literară.”

„Cei care nu pot să cunoască sau să trăiască decât falsa realitate a cărților sunt triști, săraci, sterili. Neîmpliniți.”

Banalitatea artistică (17 ianuarie 1932)

„Cizmăria se învață cu un maestru. La fel literatura. Nu de la viață învață artistul, dar de la tehnica artei. Viața nu îi este decât un pretext.”

„Trăiește viața omul care nu cunoaște literatura. Omul care trăiește ignoră aceste goale și artificiale noțiuni. El trăiește fără prejudecăți, fără rușini sau pudori literare; autentic și plin.”

Dar epistemologia lui Eugen Ionescu are un defect. El este un ”rău”. Eugen Ionescu se referă la mulțimea paradigmelor care „zboară” în jurul nostru. O paradigmă sau alta ne ține prizonieri: sunt ochelarii cu care vedem realitatea. Dar, în masa de „cârpeli de papuci”, pe lângă tehnici, regăsim difuz și propria experiență pe care poetul o exprimă. Sunt și mari creatori de noi paradigme care nu reiau paradigmele existente, ci produc și noi forme care izvorăsc dintr-un contact uimitor cu experiența realității. Îmi vine imediat în minte Eminescu. Și Eugen Ionescu este un asemenea mare creator.

Dincolo de această rezervă, în gândul lui Eugen Ionescu regălesc și propria mea experiență de sociolog. Și în sociologie lucrurile stau cam așa. Deseori nu regălesc realitatea din mulțimea de papuci sociologici.

Închid cartea și adorm.

Un vis despre sociologie

Un sociolog stă pe scaun. Dincolo, societatea, o pajiște de un verde uimitor. Sociologul privește spre realitate, dar nu putea să o vadă pentru că era despărțit de ea de un chestionar uriaș cu multe cifre și statistici complicate.

M-am cutremurat și m-am trezit înspăimântat. Dar am adormit din nou și iarăși continuă coșmarul. Între sociolog și realitate nu mai era chestionarul, ci fluturau o mulțime de cărți. Acestea ascundeau și ele realitatea. Sociologul din mine, frustrat, intervine: este și vreo carte a mea ? Am încercat să găesc, dar nu e niciuna. Mi se răspunde: acestea sunt numai cărți străine. Poți găsi o carte a ta în bibliografie, dar ea nu zboară în mintea celui din scaun.

M-am trezit din coșmar. Încetul cu încetul privirea mi s-a clarificat. Pe fereastră văd o grădină superbă. Iar șocat: ce se întâmplă ? A, e sărbătoare, și nu sunt sociolog.

Eugen Ionescu se referea și la sociologie ?

30 aprilie 2020

Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire

Citit de: **395**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-sociala-varful-schimbarii-raportului-imbolnavire-insanatosire

Mass-media e obsedată de o întrebare: când va fi „vârful” CORONAVIRUS ? Din acel punct va începe declinul.

Până acum nu există nicio idee clară. Erau presupuneri vagi: undeva pe la jumătate lui mai sau la începutul lui iunie sau...

Ne trebuie un criteriu clar de schimbarea de tendințe și, pe baza acestuia, putem stabili chiar și o zi.

România Socială avansează un criteriu, dificil de a nu fi așteptat, și o dată: **30 aprilie 2020.**

Criteriul: raportul dintre dinamica **cazurilor certificate de CORONAVIRUS** și dinamica **cazurilor vindecate**. Pe panta crescătoare, creșterile în fiecare zi de ziua precedentă a cazurilor certificate de **CORONAVIRUS** sunt mai mari decât cazurile de vindecare. În punctul în care ritmul îmbolnăvirii este mai mic decât ritmul însănătoșirii putem considera că are loc schimbarea de tendință.

30 aprilie este această zi de schimbare: pentru prima oară ritmul zilnic de creștere a *îmbolnăvirii*, o creștere cu **262** în 30 aprilie față de ziua precedentă, 29 aprilie, pe când creșterea numărului de *însănătoșiri* este substanțial mai mare: un plus de **408**. În zilele anterioare, raportul era invers.

Dinamica cazurilor de îmbolnăviri și însănătoșiri față de ziua anterioară.

	26 aprilie	27 aprilie	28 aprilie	29 aprilie	30 aprilie
Noi cazuri îmbolnăvire	401	303	313	362	262
Noi cazuri însănătoșire	164	87	263	155	408

Poate mâine sau poimâine se poate înregistra o fluctuație inversă, dar tendința de schimbare este ireversibilă.

28 aprilie 2020

Răspuns la o solicitare publică

Citit de: **981**

Link: www.romaniasociala.ro/raspuns-la-o-solicitare-publica

Au apărut reacții în legătură cu problema taxei de solidaritate, supusă discuției publice de Raportul social al ICCV *Pandemia și standardul de viață. Politici de protecție socială, difuzat în 26 aprilie 2020*. Este punctul de vedere al unui grup de colegi din Institut, din care eu nu am făcut parte.

Am fost solicitat să-mi precizez și punctul meu de vedere în această problemă. O să-mi prezint și opinia mea în zilele următoare. Dar de la început trebuie să fac două precizări.

1. În anumite probleme, mai degrabă a principiilor de etică profesională sau administrative, Institutul poate exprima un punct de vedere.

Dar în probleme științifice, activitatea noastră se bazează pe un principiu fundamental, pe care de la începutul înființării acestui Institut în 1990 l-a respectat cu sfințenie: libertatea fiecărui cercetător să-și exprime liber părerea sa. Institutul nu are "o părere științifică" și, evident, nici directorul Institutului.

Puteți citi în prezentarea oricărui raport științific al Institutului această declarație de principiu: *„Ceea ce conține în acest raport reprezintă punctul de vedere al autorilor, iar nu al Institutului.”*

Cu câteva zile înainte de publicarea Raportului la care vă referiți, pe această temă, au fost discuții în Institut, unii colegi exprimându-și un alt punct de vedere.

Spațiul științei oferă o oportunitate specială: orice problemă trebuie luată în considerare cu respect și discutată cu argumente. Discuțiile științifice nu duc obligatoriu la un punct de vedere comun.

Mă bucur că ați reacționat în această discuție și aș dori să contribuiți și în continuare la dezbateră publică a acestei probleme și a altor, desigur.

2. Cine dorește să afle modul în care eu văd această problemă, opinia mea poate fi găsită în Raportul social realizat împreună cu Elena Zamfir, difuzat în 27 aprilie 2020, *Calitatea Vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic.*

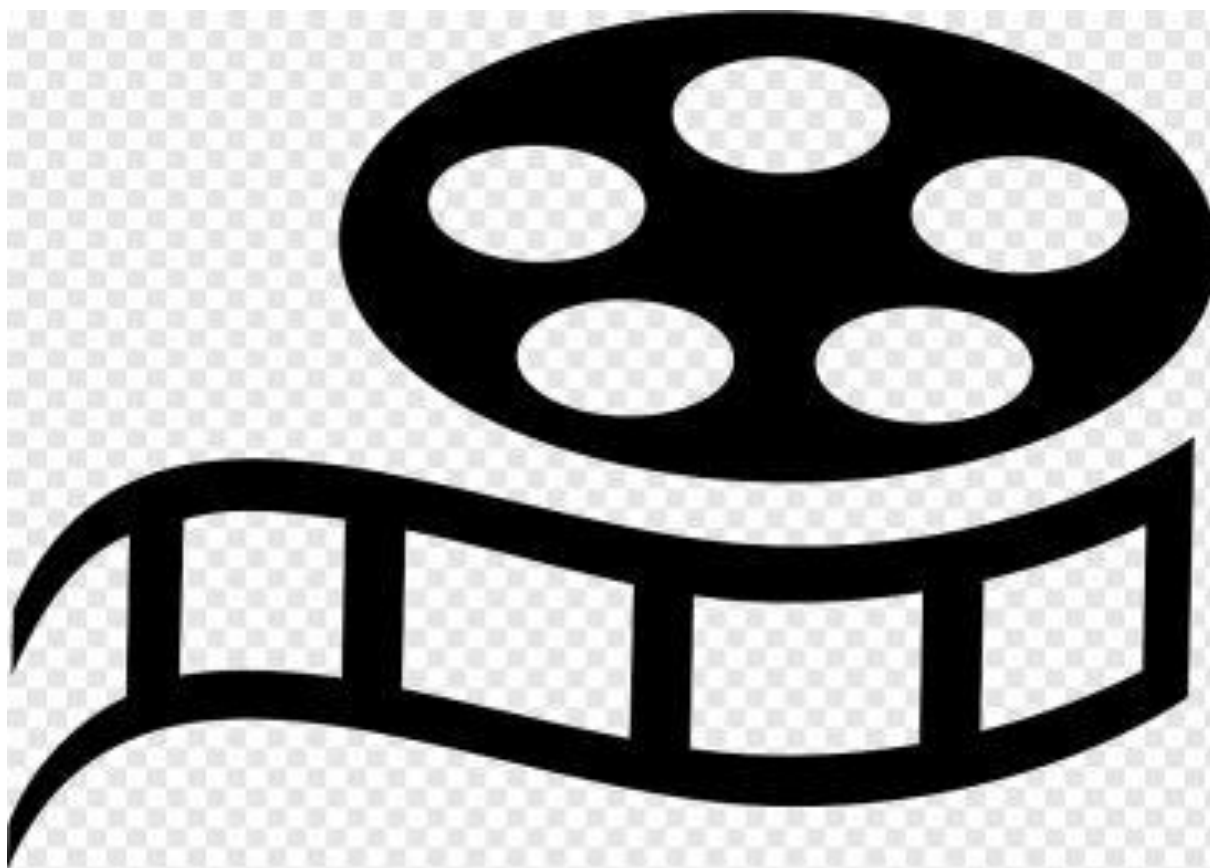
Cu sinceră stimă colegială,

Cătălin Zamfir

01 aprilie 2020

„Femei în noapte”. Lumea în care am intrat

Citit de: **836**

Link: www.romaniasociala.ro/femei-in-noapte-lumea-in-care-am-intrat

Ieri am văzut un film serial, *Women in Night*. De regulă filmele mă relaxează și aproape le uit. Acesta a fost o excepție. M-a tulburat cum rar mi se întâmplă. La terminarea filmului m-am simțit bolnav. Fragmente ale filmului m-au obsedat toată noaptea.

O agenție olandeză: se aranja participarea unui grup de fete la o serată. Oameni bogați și miniștri, personalități politice și publice. Plata fetelor era foarte

tentantă: 2 500 Euro pentru fiecare fată, la care se poate adăuga și „extra”. De fiecare dată, fetele sunt întrebat: sunt sigure că vor să participe ? Desigur. Un sistem de servicii libere de piață: *cerere și ofertă*. Muzică, băutură foarte fină. Se formau cupluri care din când în când se retrăgeau. O atmosferă plăcută.

Stai. Parcă ceva nu e chiar în regulă. În minte îmi vine ce s-a întâmplat acum un an la Caracal, care a ocupat mass-media până la explozia CORONA-19. Un scandal: dispar două fete. Minore. Nu prea există date despre *cum* și *unde*. Mizerie. Se presupune că au fost ucise și un „bădăran”, surprinzător, declară că le-a ucis. De regulă, criminalul nu recunoaște, chiar în ciuda evidenței. Criminalul nostru recunoaște senin. Colaborează la reconstituire. Dar multe lucruri nu se leagă. Apare ipoteza că de fapt fetele nu au fost ucise, ci traficate: carne vie exportată în Italia. Nu era o surpriză. Sunt multe fete traficate de bande mafiote în Italia, Franța, Germania. Toată lumea le vede „pe stradă”. Nimeni nu se întreabă. Sunt minore sau majore. Sunt „liber profesioniste” sau „exploatate cu forță” ? Noi, publicul, ne indignăm, dar degeaba. Dispariția ultimei fete. Procurorul și polițiștii nu par a fi foarte interesați. Au stat o noapte întreagă la poarta „criminalului” și au intrat doar dimineața. „Nu puteau să deranjeze.” Dar fata pare a fi fost ucisă și trupul incinerat în acea noapte. Sau a fost traficată. Un an se fac multe cercetări. Jenante prin lipsa lor de tragere de inimă. Din când în când, și la televizor, se șoptește: ei, e o situație mult mai largă; nu e întâmplător că în acest orașel sărac se întâmplă. Se sugerează că este și un adevărat bordel legat de o platformă militară. Câteva fete, majore de astă dată, sugerează la televizor că, da, și ele, cu bani ... Se pare că toată lumea știe, dar nu se discută; doar procuratura și poliția habar nu au.

În România, cred, dar nu sunt sigur, prostituția nu este legală. Cred că nici în Italia, cel puțin în formele mafiote. Când polițiștii au fost întrebați, zâmbesc dând din umeri.

Dar UE ? Nu cred că e vreo reglementare „europeană” în această privință. Sunt afirmate cu putere **drepturile omului**. Desigur, în România „*nu sunt respectate*”. De mult timp în Olanda prostituția este legală, după câte știu: le vezi aproape goale în vitrine. Nu știu cum este reglementată acum prostituția în Olanda în contextul drepturilor omului. O văd însă pe viu în filmul *Femeile în Noapte*.

Revin la film. La început părea că lucrurile sunt „normale”. Profesioniștii sexului, vesele, bine îmbrăcate și generos recompensate. Din când în când sunt incluse însă în film și câteva situații din altă lume, lumea „de jos”. Vreo 15 fete speriate, prost îmbrăcate, păzite de paznici cu puști. De unde sunt aceste fete ? Se pare că din „Estul” noii UE. Apare în treacăt și o explicație: sunt poloneze. Patronul, înainte de a le prelua, le inspectează: asta, în fine, asta are vântăi. Ei, nu, nicio problemă, trece. Bine, le iau pe toate. Prețul e stabilit. Dau mâna. Și fetele sunt preluate de înarmați. Nu mai sunt „liberele profesioniste” întrebat dacă acceptă sau nu.

Dar vesele „profesioniste” ? Să vedem mai departe. Într-o atmosferă sofisticată, fetele sunt expuse pe o platformă „consumatorilor”. Primul este invitat Domnul Ministru. Alege și împreună cu fata indicată pleacă. Urmează marele om

bogat. Examinează, alege, și pleacă împreună. Ce se întâmplă după ? Presupunem cu toți. Ei, nu e chiar așa. Oamenii bogați sunt sofisticăți. O fată „începătoare” a fost ales de marele bogătaș. Acesta se așează pe un fotoliu: dezbracă-te. Vin 3 flăcăi și fac sex cu ea. Nu vedem cum se întâmplă, dar „tare”, cum îi place privitorului. Evident, fata nu e întrebată dacă e de acord sau nu.

În finalul filmului, trei fete sunt duse „unde” la bogatul nostru. Între timp am înțeles că este și șeful unei mari mafii criminale. Alege tot pe fata începătoare dinainte. Face semn cu mâna; dezbracă-te. Bogatul-mafiot nu pare a nu fi făcut sex nici de această dată. Nu se știe ce s-a întâmplat în acea noapte. Dimineața, breakfast. Fata noastră are o figură surprinzător de nenorocită. Colegele ei se pregătesc de plecare și vor să o ia. Plângând, fata refuză. Bâlbâie ceva: nu, nu poate să plece, trebuie să rămână. Nu mai e fata liberă și veselă dinainte. Nu sunt date explicații.

Gândind mai bine, sunt șocat: să privim comerțul cu sex din perspectiva drepturilor omului care ocupă locul central al politicii UE. Să nu mai vorbim de cele 15 poloneze. Sau de românce. Dar „profesioniste libere” ? O fată din acest grupă de profesioniști întreabă dacă nu semnează **contractul de muncă**. În contractul de muncă sunt incluse datoriile, beneficiile, dar și reguli de „*protecție a muncii*”. Dreptul la muncă asigură și respectul demnității umane. Sistemul serviciilor sexuale pare că se află în afara Europei. Aici protecția muncii nu este menționată în niciun fel. De fapt, după plecarea profesionistei noastre, patroana agenției rupe ostentativ contractul.

Final. Mă așteptam, pentru liniștea mea de spectator, filmul să ofere un „bun” sfârșit: șefa agenției de servicii sexuale să-și facă un proces de conștiință, să abandoneze profesia pe care o practicase până acum și să revină la soțul ei, persoană corectă, purtător de cuvânt al primarului. Soțul îndrăgostit de soția sa o acceptă. Dar surpriză: ea continuă profesia ei, alături de soțul, fost onest, dar între timp mânjit și el de diferite chestii. Chiar și figura de persoană onestă a primarului, în final, înțelegem că are și el un „trecut” de care este șantajat.

Filmul e plin de lucruri oribile. Concluzia filmului: ***asta e lumea; viața, așa cum e, va continua la fel***. Nu am văzut un film asemănător în 1989. Îl văd însă azi, în 2020.

25 martie 2020

Avem o problemă: ce facem cu creșterea perioadei de viață?

Citit de: **547**

Link: www.romaniasociala.ro/avem-o-problema-ce-facem-cu-cresterea-perioadei-de-viata

Crizele creează probleme noi, dar și pune în centrul atenției problemele latente.

Eram puști și mă pasionau cărțile științifico-fantastice. Am citit o carte despre conflictul mașinilor cu oamenii. Stăteam sub un pom și în minte îmi compuneam și eu o poveste pe această temă. „Povestea” mea mi-o aduc aminte.

O hală imensă cu mașini. Un inginer crea mașini din ce în ce mai bune. Oamenii lucrau tot mai puțin aici, fiind înlocuiți de mașini. La un moment dat a rămas doar inginerul. El a construit o nouă mașină care a preluat chiar și conducerea imensei hale. Mașina era gata. Inginerul o pune în funcție. Totul mergea perfect. Mașinile se conduceau ele însele. Se reparau. Mașinile prea stricate erau trimise la topit. Chiar au început să creeze noi mașini. Inginerul era fericit. A luat o cârpă și cu dragoste a vrut să șteargă de praf noua mașină-șef. Șoc. Mașina i-a dat peste mână. L-a luat de umeri și l-a dat afară din hală.

Mașinile se produceau ele însele. Noi întreprinderi. S-a declanșat un adevărat război mașini/ oameni. Oamenii afară nu mai erau acceptați înăuntru. Mașinile erau tot mai supărate: oamenii sunt prea stângaci și încurcă mașinile. Au început să alunge oamenii de care nu mai aveau nevoie. Cartea mea nu se termina. Logic era ca oamenii să fie eliminați. Nu-mi venea să închei cartea chiar așa. Și cartea a rămas neterminată.

De ce, după atâția ani, mi-a revenit în minte acest vis naiv din copilărie ? Criza Coronavirusul a adus în atenția publică problema vârstnicilor. Persoanele peste 65 ani sunt foarte vulnerabili. Mortalitatea lor este în această grupă de vârstă foarte ridicată. Este nevoie de o protecție socială suplimentară. O schimbare politică, deci. În ultimii ani această problemă pare a fi promovată în atenția publică. Chiar în trecutul recent, cu o anumită prudență, a început să se contureze un curent politic care riscă să explodeze în noua situație. Pe laptop am în față declarațiile unor personalități publice importante. „Bătrânii trăiesc prea mult pentru economia globală, trebuie făcut ceva.” Și continuă. Lumea are o nouă problemă. Vârsta de viață a crescut într-un ritm din ce în ce mai rapid. Foarte bine, dar ei vor consuma tot mai multe pensii. Sistemul economic este pe pragul colapsului. Măsuri urgente trebuie luate. O altă persoană din aceeași instituție mondială invocă „riscurile longevității”: „a trăi mai mult este bine, dar are un risc financiar semnificativ. Ne va costa mai mult ca indivizi, corporații și guverne. De aceea, trebuie să ne îngrijorăm acum pentru riscurile longevității, astfel încât costurile să nu ne sufoce pe viitor”.

Economia actuală are o problemă. În 2050, în Europa, speranța medie de viață la 60 de ani va crește la 87 de ani. Economia va fi grevată de prea mulți bătrâni, adică de pensii și de costul îngrijirii medicale și sociale. Gândul poate merge și mai departe: numai bătrânii sunt prea mulți pentru economie ? Evident și bolnavii cronici, persoanele cu handicap; dar și oamenii sănătoși vor fi prea mulți pentru economie, ei fiind „înlocuiți de mașini”. Dacă argumentele sunt corecte, nu e important dacă ne place sau nu, dar, ca ființe raționale, trebuie să acceptăm concluziile care logic decurg.

Timid, nu se formulează (încă ?) soluții radicale la problemele sistemului economic, ci căutarea unor soluții care ar putea părea hazlii. De exemplu: numărul de ani acoperiți cu pensie să fie limitați. Poți trăi cât vrei, dar numărul de ani acoperiți de pensie este limitat. Dar atunci, cum vor trăi cei care fac imprudența să trăiască mai mult? Ce societate va fi aceasta ? Se formulează și alte soluții: în timpul vieții active să crești diferitele forme de economisire pentru bătrânețe. Este sustenabilă o asemenea soluție ? Chiar dacă veniturile în tinerețe sunt rezonabile, se dezvoltă o stare de spirit publică negativă: strângi cureaua la tinerețe pentru a trăi mai mult ? Ne confruntăm cu o nouă dilemă: trăiești mai prost, dar mai mult sau să trăiești mai puțin, dar mai bine.

Meditez. Problema e reală și trebuie luată în considerare. Ciudat însă este că ea este formulată, dramatizată, din interiorul sistemului economic, având în vedere rațiunile economice. Mă trăsnește un gând ciudat: situația este similară cu cea din visul meu din copilărie. Și mașina de acolo nu mai avea nevoie de oameni și era în fața soluției, pe care nu îndrăznea să o formuleze: nu mai e nevoie de

oameni; deci ? Mașina gândește corect, dar doar în interiorul unui singur plan: eficiența halei de mașini. Ea nu are părinți și bunici. Nu are copii năzdrăvani. Când se îmbolnăvește, simplu, este dată la „topit”. Riscul este că în aceeași situație pot fi și oameni. Este riscul și unor persoane care se plasează exclusiv în logica sistemului economic. El nu are mamă, nu are tată, nu are prieteni. El gândește și simte și simt doar în logica economiei orientată doar spre profit. Pentru această persoană nu există decât soluții de acest tip.

Dar oamenii reali nu sunt doar actori economici. Au rude, prieteni, îngrijorați ce vor face când se îmbolnăvesc sau îmbătrânesc. Sau pur și simplu vor o viață echilibrată și poate mai simplă decât obsesia performanței economice. Oamenii reali vor căuta deci soluții **și în alte planuri**.

Bunicii noștri trăiau într-o societate mult mai săracă decât cea a anului 2050. Dar în acea societate săracă, bătrânii erau prețuiți.

Pericolul este să căutăm soluții doar într-un sistem al vieții noastre. Poate soluțiile posibile în acest sistem nu sunt acceptabile pentru oameni. **Trebuie să gândim într-o altă perspectivă: să concepem o societate în care noi oamenii să ne simțim bine, în limita resurselor existente, nu să ne oprim doar la o economie eficientă care este o parte a vieții noastre.**

20 martie 2020

După ieșirea din criza COVID-19, societatea românească va fi la fel ca cea dinainte?

Citit de: **1084**

Link: www.romaniasociala.ro/dupa-iesirea-din-criza-covid-19-societatea-romaneasca-va-fi-la-fel-ca-cea-dinainte

România, și întreaga lume, a intrat într-o criză ale cărei consecințe încă le înțelegem destul de puțin. Mai ales nu înțelegem cum va arăta lumea noastră **după ieșirea din această criză**.

După vreo două-trei luni România va depăși, sperăm, criza medicală actuală. Dar lumea va fi la fel sau altfel decât era cu trei luni în urmă ? Am fost tentați să credem că e doar o nouă gripă, ca cele anuale. Dar nu este așa. Coronavirusul pare a fi schimbat întreaga lume. România începe deja să fie altfel decât era până acum.

Criza COVID-19 generează imediat o criza economică cu efecte cel puțin pe termen mediu: pierderea locurilor de muncă, creșterea populației neocupate, scăderi ale veniturilor. Situația României va fi afectată și de valurile celor plecați în Occident pentru muncă. Occidentul, care părea a fi plin de oportunități, se închide: Italia, Spania, dar și Germania, Franța, UK.

Începem să înțelegem și **efectele sociale** ale crizei. Efectul social imediat al crizei medicale: o societate sărăcită și mai polarizată.

Coronavirus a schimbat **relația dintre oameni**.

Un efect al tranziției din ultimii 30 de ani a fost pierderea *încrederii în ceilalți*: în 2010 doar 30% dintre persoane aveau încredere în ceilalți; 70% nu aveau încredere (ICCV. Baza de indicatori *Calitatea vieții*). În discuțiile cotidiene, invocarea **moralei** devenise tot mai rară. O lume mai egoistă. O centrare pe interesul propriu: fiecare pentru sine. Am începută să uităm valoarea fundamentală a moralei: interesul pentru celălalt. *Celălalt* este un posibil competitor. Relația cu ceilalți tinde să se reducă la filozofia „a reuși **dând din coate**”. Solidaritatea a fost marginalizată. Chiar invocarea interesului social a fost taxată mai degrabă ca o reminiscență a ideologiei comuniste. Dacă vecinul tău nu are un loc de muncă, nu te face și pe tine să pierzi locul de muncă. Sărăcia celui alt nu te îngrijorează: dacă vecinul tău e sărac, nu determină că și tu vei săracii. S-a produs o societate nu numai competitivă, dar fundamental indiferentă. Solidaritatea a devenit o pură demagogie.

Coronavirus schimbă atitudinea față de celălalt. Îmbolnăvirea celui alt mă îngrijorează: crește probabilitatea de a mă îmbolnăvi și eu. Sănătatea noastră, deci și bunăstarea noastră, începe să depindă de ceilalți. Nu-i mai putem ignora pe ceilalți. Realizăm că depindem de cei din jurul nostru. Am crezut că trăim într-o lume de care suntem indiferenți. Nu ne interesa câți săraci sunt în România. Acum urmărim cu îngrijorare numărul celor infectați. Criza actuală a crescut interesul pentru ceilalți.

Îmbolnăvirea celui alt crește riscul îmbolnăvirii tale. Coronavirus a schimbat structura morală: dintr-o dată solidaritatea a devenit nu o demagogie, ci o condiție a vieții tuturor. Morala solidarității tinde să fie pusă în centrul de interes colectiv. Cineva poate să se trateze fără probleme, dar faptul că îmbolnăvește pe celălalt și că prin aceasta o multiplică, a devenit o vină morală, luând chiar și o formă juridică. Bunăstarea fiecăruia depindea aproape exclusiv de efortul individual, adesea în „război” cu ceilalți. Criza schimbă fundamental lucrurile: ce fac ceilalți mă poate afecta direct. Deficitul de morală în comportamentul celorlalți ne îngrijorează poate mai mult decât PIBul. Apare o temă nouă: **responsabilitatea socială**.

Criza medicală ne-a schimbat și viziunea politică. A dominat **ideologia mondialismului binevoitor**. Ne-am îmbătat cu filozofia liniștitoare că *Lumea* merge de la sine spre mai bine și odată cu ea și pentru noi va fi mai bine. Comunitatea în care trăiești, țara, e tot mai puțin importantă. Am avut iluzia că bunăstarea noastră individuală nu depinde de cea a colectivității în care trăim.

Ni s-a spus obsesiv că am intrat într-o Europă fără granițe. Ca cetățeni europeni, Europa va avea grijă de toți membrii ei. Starea României se va alinia aproape automat la standardele europene. Acum, UE aproape a dispărut. Responsabilitatea pentru soluționarea crizei actuale exclusiv a revenit statelor naționale care păreau, chiar ieri, a fi în dispariție. De câteva zile observăm că fiecare țară se concentrează pe interesele ei. De fapt ne trezim dintr-o iluzie.

Statul părea a dispărea tot mai mult din viața noastră. El a fost supus unor critici continue. Și timp de 30 de ani am crezut cu jenă că statul nostru e prea mare și trebuie urgent să-l reducem, eventual până la dispariție. Bunăstarea noastră nu vine de la stat, care de fapt mai mult ne încurcă. Statul e un rău necesar. Și cât este el necesar, să-l ținem, dar la un minim. Dar nu am observat că statul nostru este deja cel mai mic din Europa.

Criza actuală schimbă radical atitudinea față de stat: din „**problemă**”, statul devine „**soluție**”.

Am crezut că bunăstarea noastră depinde de economia devenită mondială, nu de ceilalți oameni cu care conviețuim, de societatea în care trăim. **Calitatea societății**, nu atât a economiei, este factor esențial al bunăstării noastre. PIBul e bun, dar nici pe de parte suficient. Este mult mai important un nou indicator, pe care trebuie urgent să-l construim, **Calitatea Vieții Colective: CVC**. Calitatea vieții colective este substanța prosperității noastre.

A existat și un beneficiu al actualei crize medicale. De abia în actuala criză realizăm că avem nevoie de morala dependenței reciproce, de solidaritate socială. Boala va trece. Vom uita solidaritatea obținută ? Poate că mulți o vor uita. Dar nimeni nu o poate șterge din istoria noastră.

06 martie 2020

Democrația actuală este în criză?

Citit de: **629**

Link: www.romaniasociala.ro/democratia-actuala-este-in-criza

Întrebarea pare ciudată. Suntem convinși că democrația este o cucerie certă a revoluției române. Dar și Europa se mândrește cu sistemul său democratic. În întreaga Europă avem aceleași instituții ale democrației: partide politice, alegeri libere, cam din 4 în 4 ani, parlament care alege guvernul, în unele țări, doar puține, și președinte ales prin vot direct. La alegeri se prezintă partidele politice cu programe de guvernare. Comunitatea evaluează oferta de programe și alege. Și în viitor, să zicem în 2025, sistemului democratic va fi la fel, dar, desigur, cu unele îmbunătățiri.

Începem însă să fim îngrijorați de unele aspecte ale sistemului politic actual. Problema critică este a reprezentării politice a voinței comunității:

o democrație din 4 în 4 ani. Dar între voturile dintre cei 4 ani ? După vot, populația nu mai are niciun cuvânt ? E drept, mass-media și, informal, oamenii, pot să-și spună opinia lor: libertatea cuvântului este garantată. Dar deciziile sunt luate de sistemul politic ales cu 4 ani în urmă.

Este și problema **confuziei mandatului** acordat parlamentarilor / președintelui. Ce mandat se acordă prin vot ? Și dacă nu se îndeplinește mandatul, ce se întâmplă ? De multe ori, cei care câștigă alegerile consideră că au obținut un *mandat în alb*: să facă ce cred.

Democrația înseamnă în primul rând alegeri între **programele politice** oferite de partide. Să testăm această definiție: care sunt programele oferite de partidele care încep să intre în competiția preelectorală ? Ca cetățean, alături probabil de foarte mulți alți cetățeni, sunt confuz. Nu reușesc să identific programele partidelor. **PNL** pare să aibă un program: *anticomunism* (care comunism, cine mai vrea comunismul și eventual dacă e cineva care îl vrea trebuie să precizeze ce înțelege prin acesta); să desființeze PSD (asta și Hitler și alți dictatori au desființat un partid sau toate partidele; asta înseamnă democrație ?); o politică pro-UE (dar PSD nu vrea ? problema nu este dacă cineva vrea sau nu UE, ci ce trebuie negociat cu UE pentru interesele naționale). În subtext se presupune că va face altceva decât PSD: o guvernare mai bună, față de guvernarea PSD considerată a fi fost proastă. Adică? **PSD**: declarațiile publice actuale nu mă lămuresc deloc; ceva de genul "să fie bine, să fim raționali".... Bănuim că între cele două partide importante există o deosebire, nu clar asumată de partide: PNL e de "dreapta" și PSD de "centru-stânga". Bănuiesc că dreapta înseamnă accentul pe afaceri și o atenție minimă problemelor sociale, iar centru-stânga dă atenție și stării sociale a populației. Dar nu găsesc nicio declarație clară în acest sens. Când intrăm în problemele concrete, diferențele par să fie mai clare. PSD vrea să crească pensiile și așa foarte scăzute: 40% în septembrie 2020. PNL nu îndrăznește să declare că nu o va face; dar nici că o susțin cu toată inima: „va depinde de starea economiei”, dar în septembrie va aplica legea. Adică, înțeleg că vor crește pensiile cu 40% ? Indirect se manipulează. Azi aud că întreprinderile mici și mijlocii (adică, patronatul din această zonă economică și care probabil nu sunt înscrși în sistemul de pensii) cer ca aplicarea măririi pensiilor să fie făcută doar pentru pensiile mici. Sunt șocat: care este treaba patronatul mic și mijlociu în această problemă ? Așteptăm și punctul de vedere al „patronatului mare”.

Dincolo de diferențele destul de confuze dintre programe, competiția politică tinde să fie mai mult una dintre echipele politice.

Un glumeț ar putea defini astfel democrația electorală ca o variantă a democrației biblice. Adam primește libertatea de a-și alege soția: dar în fața lui este doar Eva. Democrația actuală face un pas înainte: sunt vreo 5-6 Eve. Alegerea între câteva partide e o condiție a democrației, dar e mult prea puțin.

Sociologia pare să producă o adevărată revoluție în sistemul democratic

Democrația "clasică" ia în considerare opinia cetățenilor doar așa cum se exprimă ei prin votul electoral din 4 în 4 ani. Sociologia a creat un instrument care oferă oamenilor simpli să aibă un cuvânt de spus și între alegeri: să evalueze instituțiile publice, să spună ce le place și ce nu, dacă sunt de acord sau nu cu....

Mai precis, sociologia a introdus un sistem de sondare a opiniei publice: o metodologie de înregistrare a opiniei publice și o metodologie elegantă de completare a votului greoi și costisitor al consultării întregii colectivități, cu eșantioane reprezentative. Înregistrarea opiniei a milioane de persoane în sistemul electoral este completată cu eșantioane reprezentative cu puțin peste 1 000 de „respondenți”. Dacă eșantionul este bine făcut, el reproduce întreaga populație la dimensiuni uimitor de mici, care fac sondajele economice ușor realizabile.

Revoluția sondării opiniei publice are mai puțin de 100 de ani. Primele s-au făcut prin anii 30 în SUA, dar frecvent utilizate după 1950.

Și în România sociologii au introdus sondaje în anii 1960-70, care însă nu s-au făcut pe eșantioane strict reprezentative. După 1989, în țara noastră sondarea opiniei publice a devenit curentă.

Sondajele de opinie au însă și un efect neașteptat. Ele accentuează criza sistemului actual al democrației, solicitând populația să estimeze sistematic însăși sistemul politic. Iată ce ne spune al doilea sondaj european pe tema Calității Vieții realizat în 2007 în țările europene. Datele oferă o imagine șocantă.

*Câtă încredere au oamenii în parlament și partidele politice. Încrederea s-a măsurat pe o scală de la 1 la 10, în care 1 este neîncrederea totală și 10 încrederea totală. Sub **5,5** este panta negativă, neîncredere în instituțiile politice fundamentale, în diferite grade; peste **5,5**, încredere.*

* Între **2** și **3**, **neîncredere maximă**: **2** țări, Bulgaria și Latvia.

* Între **3** și **4**, **neîncredere accentuată**: **9** țări, între care și România cu un indicator de încredere/neîncredere de **3,9**.

* Între **4** și **5,5**, **neîncredere moderată**: **13** țări.

* Între **5,5** și **7**, **încredere moderată**: **7** țări.

Datele europene indică o criză profundă a sistemului politic: populația din **24** de țări europene exprimă neîncredere, în diferite grade, în sistemul lor politic și doar **7** țări exprimă încredere, dar și aceasta moderată. E ca și cum sistemul politic, ales democratic, plutește deasupra populației, pierzând contactul cu ce vrea colectivitatea. De aici neîncrederea populației.

Populația, prin intermediul sondajelor sociologice, dă un puternic feed-back negativ: partidele, parlamentul, președintele... Suntem alarmați de această situație de criză ? Căutăm soluții ? Suntem încă într-o fază predominant negativă, o **nemulțumire cronică, acceptarea cu tristețe a nemulțumirii**. Am intrat chiar

într-o fază de saturație cu estimări negative, care nu sunt urmate de nimic, de nicio încercare de schimbare/ corecție.

Acceptarea cu tristețe a stării de nemulțumire poate fi înlocuită doar cu explorarea căilor de schimbare a sistemului actual politic care să-l facă semnificativ mai democratic. Ar trebui să ne punem ca **obiectiv curajos ca, în 2025, încrederea în instituțiile publice să intre pe panta pozitivă.**

21 februarie 2020

Mărturisirea mea de credință

Citit de: **796**

Link: www.romaniasociala.ro/marturisirea-mea-de-credinta

Am fost zilele trecute la o ceremonie de înmormântare. Mărturisesc că totul m-a pus pe gânduri.

Din adolescență, am fost **ateist**. Nu credeam în niciun fel în Dumnezeu, nici ontologic, o ființă supremă care **există** undeva "în ceruri", nici moral, credeam că eu, și deci și ceilalți, sunt liber și responsabil de ce fac; avem propria noastră conștiință care decide ce e bine și ce e rău și judecă faptele noastre. Nu am putut înțelege o ființă, Dumnezeu, undeva „în ceruri”, în Paradis, și un altul, Diavolul, undeva în „iad”. Și am decis că nu cred în Dumnezeu și nici în Diavol. Și nu mi-a fost rușine să declar.

Acum realizez cu surpriză: am crezut întotdeauna în Dumnezeu. Problema, cine este Dumnezeu și unde „stă” el. Nu sunt religios, în sensul că nu cred în ritualurile religioase, în mitologia religiei, în instituția religiei. Le respect pe toate

acestea pentru că ele sunt parte a vieții comunității, un mod al comunității mele de a fi. Dar nu există un Dumnezeu, un Paradis și un Iad în afara mea. Ei sunt **în mine și în ceilalți oameni**. Dar atunci ce este Dumnezeu și Diavolul ? Dumnezeu este o parte din mine. Este morala mea, conștiința care îmi spune ce e bine și ce e rău, ce ar trebui eu să fiu și să fac. Este ce cred ceilalți oameni din jurul meu că e bine și ce e rău, conștiința morală colectivă. Și Iadul este în mine: forțele care mă îndeamnă să fac altceva decât îmi cere conștiința mea. Un lucru banal: știu că ar trebui să nu mănânc prea mult... dar am *poftă* și mănânc; nu rezist tentației. Știu că nu e bine să mint. Dar uneori nu-mi vine să spun chiar adevărul, sau cel puțin să evit. E bine sau rău ? Eu, real, sunt rupt între ce cred eu că e bine, **Dumnezeul meu**, și ce mă împinge să fac altceva decât ce cred că e bine, **Iadul meu**.

Acum înțeleg de ce oamenii din jurul meu sunt credincioși: cred în **conștiința lor** care le spune ce e bine și **iadul lor** care îi îndeamnă să facă altceva, slăbiciunea lor, ce le spun „poftele” și „tentațiile”.

La slujba religioasă, constatând schimbarea mea de credință, am început să văd totul în altfel. Preoții afirmă cu tărie că toți suntem „păcătoși”, adesea greșim față de „Dumnezeu” și, la înmormântare, cerem iertarea tuturor păcatelor. Mi se părea absurd. Să cerem să ierte pe toți „păcătoșii” și pentru „toate păcatele” ? Acum cred că are sens. Suntem siguri că Dumnezeu e „atot-iertător”. Da, cerem lui Dumnezeu să ierte în acest moment final de toate păcatelor și să ne primească, purificați de toate păcatele „lumești”, în Paradis. Dumnezeu, judecător în timpul vieții, dar iertător în momentul final al vieții. În acel moment ultim, suntem purificați. Nu mai putem face cele „lumești,” și venim în fața lui „Dumnezeu” doar cu ce am făcut bine, cu partea din viața noastră care a fost BINE. Și cu siguranță, nu se poate să nu fi făcut și ce ne-a cerut conștiința noastră, Dumnezeul din noi. În fața lui Dumnezeu ne prezentăm cu partea dumnezeiască din noi. În timpul vieții, comunitatea pedepsește pentru faptele rele. Dar în momentul final, al morții, iartă și se roagă lui Dumnezeu să ierte pentru tot. Preoții fac un ritual de iertare și pregătire a eliberării de ce a fost „lumesc”. Moartea purifică și pregătește omul de tranziția de „dincolo”. E interesant că „Iadul” a început să nu mai fie prezent în discursul religios. Iadul reprezintă tot ceea ce a pedepsit comunitatea și, prin remușcări, de însuși „păcătosul”. După moarte, încetează pedeapsa: iadul pare că nu mai există. Și este normal ca Dumnezeu să ierte totul, dar nu în timpul vieții, ci la sfârșitul ei. Și prin moarte să intrăm în Paradisul a tot ce am făcut bine în timpul vieții.

21 februarie 2020

Acad. Prof. dr. Tudorel Postolache și relația sa cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Citit de: **537**

Link: www.romaniasociala.ro/acad-prof-dr-tudorel-postolache-si-relatia-sa-cu-institutul-de-cercetare-a-calitatii-vietii

Profesorul Tudorel Postolache, un eminent economist. O personalitate extrem de creatoare: în științele economice, în construcția de instituții care s-au

dovedit importante și durabile, în cristalizarea viziunii dezvoltării României după Revoluția din 1989.

Poate lucrul cel mai de remarcă pentru Profesorul Postolache este inițierea de proiecte amănunțite ca amplasamente. Curaj, viziune, capacitate de a mobiliza pe ceilalți, dar și instituții. De a crea consensul în jurul marilor programe. În momente critice ale României este inițiatorul a două proiecte de importanță publică crucială: *Schița strategiei la tranziția României la economia de piață*, 1990, și *Declarația de la Snagov* 1995.

Dar ce legătură a avut Profesorul Postolache cu o temă din alt domeniu științific, calitatea vieții ?

Sociologia românească datorează mult Profesorului Postolache. Relațiile dintre domenii o fac oamenii. Relațiile profesionale se consolidează în relații de prietenie.

Începutul anilor 1980. Soția mea și cu mine ne împrietenisem cu Prof. Postolache și cu Tania, soția lui. De multe ori ne plimbam în parcul Herăstrău. Plimbările erau și prilejuri de a discuta despre proiectele noastre științifice și despre starea societății Românești. De ce în Herăstrău ? Presupunem că florile nu ne ascultă.

Îi povesteam și despre cercetarea sociologică care era în curs de finalizare: calitatea vieții. Era un mare proiect de cercetare teoretică și empirică. Profesorului Postolache i-a plăcut tema pentru că ea răspunde și interesului său: economia trebuia să satisfacă nevoile oamenilor.

Prin 1981-82 cartea despre calitatea vieții era gata. Dar nicio editură nu era dispusă să o publice. Se puneau multe probleme ideologice și politice, atât teoretice, cât mai ales privitoare la rezultatele cercetării empirice. Eram pe punctul de a renunța la publicarea cărții și o trimiseseam "la sertar". Îmi părea rău. Cartea conținea multe contribuții științifice inovative.

Într-o discuție, i-am spus decizia mea de a abandona publicarea. România intrase într-o adâncă criză politică, dictatura ceaușistă devenise tot mai dură. "Nu vrei să-mi dai și mie un exemplar din carte ? Desigur." După câteva zile, Profesorul Postolache îmi readuce manuscrisul cărții. Mergi urgent la Editura Academiei pentru a o publica. Glumești ! Pe copertă era scris: „*Să se publice*” și era semnătura secretarului de partid al Bucureștiului, o persoană foarte influentă pe atunci, rudă a lui Ceaușescu. Secretarului de partid avea o mare stimă pentru Prof. Postolache. Fără să deschidă cartea, a semnat publicarea ei.

Publicarea cărții în 1984 a fost un eveniment special. Un fapt, poate foarte important, se poate pierde în contextul complex și nu va avea un efect sensibil asupra viitorului. Un fapt, chiar minor, întâmplările fac să producă un alt fapt și acesta un altul și se generează astfel un curs distinct al istoriei: un lanț de fapte. A fost cazul publicării cărții.

1989, Revoluția Română. Entuziasm și îngrijorare. Era 30 sau 31 decembrie. Profesorul Postolache mă sună: uite, mă gândesc să înființăm un *Institut de Cercetare a Calității Vieții*. România are nevoie de un asemenea institut. Ce crezi? M-am gândit: o idee frumoasă, dar o simplă utopie. Ar fi extraordinar. Nu exista în lume un asemenea institut. Și nici acum nu cred că există de amploarea lui. Bine, deci înțeleg că accepți și să fii directorul institutului. Pe 2 ianuarie, profesorul Postolache a mers la primul ministru de atunci, Petre Roman, care a semnat înființarea noului institut de cercetare a calității Vieții și numirea mea ca director. *Institutul de Cercetare a Calității Vieții* este un institut de cercetare important al sociologiei românești. Și profesorul Postolache este, fără discuție, fondatorul lui.

Colaborarea și prietenia a continuat în anii ce au urmat. Este cazul unor documente importante istoric realizate de Prof. Postolache.

Profesorul Postolache a făcut multe lucruri solide care vor rămâne în istoria României.

Un ultim gest al Profesorului Postolache, complet neașteptat, care m-a impresionat. Cu câteva zile înainte de trecerea sa în altfel de ființă a ținut personal, să trimită o felicitare a Institutului pentru omagierea personalității sociologului Dimitrie Gusti: **7 ianuarie 2020**.

Stimate Domnule Acad. Cătălin Zamfir,

Vă aducem la cunoștință că din motive medicale Domnul Acad. Tudorel Postolache nu va putea participa la Conferința omagială „Dimitrie Gusti – profesor, sociolog, statistician, muzeograf”.

Cu deosebita stima,

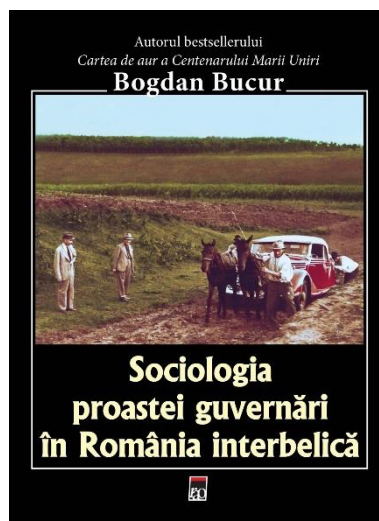
*Asistent
Alexandra Lazar*

Două zile mai târziu, **9 februarie 2020**, ziua mea de naștere, Prietenul Tudorel Postolache a ținut să-mi trimită o felicitare personală.

27 ianuarie 2020

Gusti: O persoană „înclinată spre compromis pentru un profit meschin” și un „utopic naiv”? Sau o personalitate „reformatoare” de talie unică în istorie?

Citit de: **1120**

Link: www.romaniasociala.ro/gusti-o-persoana-inclinata-spre-compromis-pentru-un-profit-meschin-si-un-utopic-naiv-sau-o-personalitate-reformatoare-de-talie-unica-in-istorie

Pe 13 februarie se împlinesc 140 de ani de la nașterea profesorului Dimitrie Gusti.

Am în față cartea lui Bogdan Bucur, *Sociologia proastei guvernări în România interbelică*. Enorm de multe informații, doar cum poate realiza un istoric serios. O carte foarte bună care trebuie să fie citită nu numai de istorici, ci și de sociologi. O mare parte a cărții este dedicată lui Gusti și *Școlii sociologice de la București*. O analiză proaspătă a sociologiei românești între cele două războaie. Cartea demonstrează că sociologia are de câștigat din colaborarea cu istoricii.

Ca istoric, Bogdan Bucur prezintă varietatea faptelor și a punctelor de vedere exprimate în istorie. Nu se angajează în discutarea acestora, dar își exprimă, în momente critice ale analizei și punctul său de vedere. Bogdan Bucur, istoric, se probează că este și sociolog. Citind cartea, citez să spun că în mare măsură cartea este o sociologie de calitate, fondată pe o mulțime de fapte culese cu obiectivitate de un istoric. Bine ai venit Bogdan Bucur în sociologie!

Voi face aici doar câteva comentarii asupra a două probleme referitoare la rolul lui Gusti în istoria României prezentate pe larg în carte, mai precis asupra a două acuzații aduse lui Gusti: una referitoare la atitudinea lui față de **putere**, *opportunism* mergând până la *lichelism*; a doua **utopismul** lui Gusti care nu are nicio legătură cu știința.

Atitudinea lui Gusti față de Putere

Bucur formulează sintetic o critică dură la adresa puterii dintre cele două războaie: o *proastă guvernare, dependența completă de voința regală, dezinteresul oamenilor politici pentru condițiile de viață ale muncitorimii și țărănimii, lipsa autonomiei locale printr-un centralism excesiv, numiri pe crierii politice în administrația comunală, slăbiciunile teribile ale statului incompetent în soluționarea problemelor sociale* (p 28).

Care a fost atitudinea lui Gusti față de această Putere, care, indiscutabil, era așa cum este caracterizată de Bucur? Nu găsim în lucrările lui Gusti și ale gustiștilor asemenea critici. Unele critici pot fi găsite, dar nu atât de tranșante. Mai mult, Gusti, în această realitate fără speranțe, a promovat un program cu accent nu pe critică, ci pe reforma a societății românești prin asimilarea științelor sociale; a creat instituții publice pentru a promova reforma socială: *Institutul Social român, Institutul Național de Statistică* (președinte), *Fundația Culturală Regală Principele Carol, Consiliul Național de Cercetări științifice* în cadrul Academiei(președinte), *Serviciul social, Muzeul satului* (președinte). Muzeul satului este o instituție extraordinară, prima de acest tip din lume la constituirea ei, probabil și în prezent cea mai impresionantă. Cum a realizat toate acestea? Le-a realizat cu sprijinul direct al lui Carol al II-lea, o personalitate politică violent contestată.

În cartea lui Bogdan Bucur găsim expuse critici ale relațiilor lui Gusti cu Puterea. Antonio Momoc: „Din postura de director general al *Fundației Culturale Regale Principele Carol* (1933-1938) și ca președinte cu rang de ministru de stat al *Serviciului Social* (1938-1939), fondatorul sociologiei românești va angaja organizațiile gustiene în serviciul monarhiei sociale a regelui Carol al II-lea și va sprijini „propaganda culturală național-regală” dezvoltată de regimul acestuia” (p.55).^[1]

Citată în carte este și reacția extrem de critică a lui Constantin Rădulescu-Motru la adresa lui Gusti prin capacitatea: „profesorului Gusti de a-și adecva perfect momentul politic convingerile sale ideologice cele mai profunde” (p.84). Lucian Boia folosește o formulare mult mai dură, „oportunismul lui Dimitrie Gusti”

(p.84); referindu-se atât la perioada dintre cele două războaie cât și la cea postbelică: „oricând gata să vândă pentru un blid de linte (...) alături de personalități ca Constantin Parhon, Traian Săvulescu, Iorgu Iordan, Simion Stoilov” (p.85). Deci și aceste personalități sunt lichele de același fel. Găsesc, șocat, următorul rezumat al punctului de vedere exprimat de Lucian Boia: „Gusti a încercat tot timpul, indiferent de regimul politic, să se mențină la suprafață”. Se poate spune că „marea și utopica sa ambiție” a fost aceea „ca prin sociologie să capete acces la putere” (p.73).

Se menționează și apropierea lui Gusti de Uniunea Sovietică după 1945. Din notele lui Gusti: aflat la Moscova, ca invitat în calitate de președinte al Academiei Române, probabil în 1945-46, ocazie în care acesta a fost impresionat de faptul că la un banchet, alături de Stalin a fost invitat prezidiul Academiei sovietice. *„A fost nu numai un gest curtenitor, ci unul plin de înaltă semnificație, aducându-se astfel un suprem omagiu Științei și reprezentanților ei academicieni, omagiu care apoi în timpul banchetului a luat cele mai impresionante forme prin discursurile ce au avut loc.”* (p. 84).

Bucur menționează, pe aceeași linie, și estimarea unor specialiști actuali față de atitudinea politică a gustiștilor. „După cum se va putea observa și din documentarea făcută de Zoltan Rostaș, Antonio Momoc, Lucian Boia și Cristian Vasile, pe marginea opțiunilor politico-ideologice ale monografiștilor gustieni, profilul caracterial al intelectualului român rămâne dominat de o capacitate formidabilă de *convertire* și *reconvertire* politică. Adaptabilitatea elitelor față de toate regimurile nedemocratice pe care le-a traversat România, în perioada interbelică și postbelică, a fost, cu adevărat, remarcabilă.” Deci un grav oportunism caracterial.

Aceste estimări negative sunt bazate doar pe un argument de tipul: *altfel nu putem explica*. Mentalitate a lui Boia este tipică: oricine face ceva pentru societatea în care trăiește este sigur că în spate sunt interese meschine.

Pe lângă gravitatea morală a acuzației este implicată o *teorie a motivației* a cărei validitate este ciudată: întreaga activitate a comunității intelectuale, mai ales a celei gustiene, este dominată de un compromis structural generat de meschine interese particulare. Pentru gustiști, și în primul rând pentru Gusti, declararea unei responsabilități sociale maschează de fapt interese personale. Referindu-se la intelectuali, Boia accentuează: „Într-un fel sau altul, cariera lui (*a intelectualului, nota mea*) e dependentă de Putere. Nu puțini intelectuali au de altfel fascinația Puterii; se simt ei înșiși mai puternici, adăpostiți la umbra ei.” (p.63) Nici un cuvânt despre intelectualii care ar putea fi motivați de acțiunea pentru interesul științei și, mai larg, al comunității.

Mă bucur că Bogdan Bucur are o altă evaluare a relației sociologie/ politică în acea perioadă: „a rezultat un schimb reciproc avantajos, din care în primul rând sociologia a avut enorm de câștigat (putându-se structura și finanța ca disciplină științifică). Fondatorul Școlii Sociologice de la București a avut abilitatea excepțională de a atrage resursele financiare ale statului pentru proiectul său de

cercetare socială și de reformare culturală a societății românești, care s-a suprapus, în perioada interbelică, peste interesul public al statului de a consolida România Mare” (p.55-56). Pentru realizarea acestui deziderat Gusti a fost omul „compromisului rezonabil”: „monografiștii s-au folosit de rege și de aparatul de stat al României Mari pentru a face reformă socială și pentru a înființa prima școală românească de sociologie (...) un asemenea compromis a meritat”. (p.56)

Eu aș avea o rezervă chiar și pentru utilizarea, fără o precizare necesară, a formulării „compromisului Școlii gustiene cu Regalitatea”. Nu era vorba de un compromis **de fond**. În programul de reformă, după câte știu, instituția regală nu avea niciun rol. Era poate un **compromis instrumental** cu Puterea care i-a oferit resursele financiare necesare și acceptul politic.

Atitudinea în funcție de poziția în „proces” a fost utopic programul lui Gusti?

Când evaluezi atitudinea unei persoane sau a unui grup social este absolut necesar să precizezi poziția în **procesul** respectiv – este vorba aici de o atitudine luată **într-un proces în desfășurare, mai ales la începutul lui, sau după încheierea procesului**. Viziunea la începutul unui proces, speranțele, proiectul de acțiune este inevitabil diferită la încheierea acestuia, atunci când constăți rezultatele.

Să luăm situația programului Gusti în anii 30. În acea perioadă, **în procesul social în derulare**, Gusti și gustiștii au promovat o schimbare profundă de orientare a societății, inclusiv a mentalității politicianilor: obiectivul lor nu a fost de a critica corupția și abuzurile lui Carol al II-lea, ci de a promova un program de reformă a societății românești, folosind inevitabil instrumentele politice existente. Pe atunci, clasa politică ignora satul și țărănimea, optând pentru perpetuarea unui sistem feudal târziu fondat pe exploatarea nemiloasă a țărănimii. Gustiștii constată că satul și țărănimea erau complet ignorate de politicieni, o *terra incognita*. Ei au pus satul și țărănimea în centru atenției publice și politice. Era vitală sprijinirea țăranilor de a ieși din ignoranța socială, prin educație, dar și prin promovarea valorii satului și asumarea responsabilității de sine a țărănimii cu sprijinul intelectualității. Guvernarea opta pentru o centralizare administrativă excesivă; obiectivul programului gustian a fost creșterea autonomiei administrației locale. Gusti și gustiștii au pus în atenția colectivă *starea socială a României* ca o problemă centrală, care trebuia cunoscută cu mijloacele științei și sprijinită politic pentru ieșirea din subdezvoltare. Obiectivul prioritar de a promova cunoașterea de sine a poporului român și pătrunderea științei în întregul sistem social au fost o contribuție de excepție. Programul sociologiei românești, prin viziunea și amploarea sa, a fost pe atunci unic în lume. Crearea/ dezvoltarea multor instituții sociale noi, importante pentru o dezvoltare a societății românești. Dar programul gustian avea nevoie de resurse financiare și de posturi de muncă pentru specialiștii sociologi. Dar, cercetarea socială era finanțată pe atunci doar minor în micul corp profesoral universitar care risca să se izoleze în universități și în teorii abstracte. Gusti a convins pe Carol al II-lea să finanțeze cercetarea socială și instituțiile

importante pentru schimbarea societății românești. Pe cine altcineva să convingi pentru a obține suportul economic și social necesar?

Au fost și speranțe care s-au dovedit nerealiste, nu prin natura lor, ci prin așteptarea de a fi realizate în câțiva ani: neîncrederi și deziluzii (p.564). Speranța tehnică a lui Gusti a fost de a realiza peste 15 000 de monografii ale satelor în 4 ani (p. 565).

A venit războiul și a explodat criza societății românești. **Istoria** a șters eforturile și speranțele gustiștilor. Unele programe gustiene au murit. A fost Gusti un **utopist**? Nimic important din programul gustian nu este utopie. Tot ce a promovat era vital pentru România și posibil de realizat. Gusti a contribuit la modernizarea sistemului de statistică socială, a creat muzeul satului, a contribuit la schimbarea culturală a gândirii românești, iar în acest fel țărănimea a devenit social vizibilă. Gusti a creat un program unic ca amploare în lume, **școală sociologică de la București**, promovând din interiorul procesului istoric o viziune de schimbare necesară, utilizând realist oportunitățile disponibile. Într-o perioadă uimitor de scurtă, anii 30, Gusti a inventat idei și instituții noi. Dar alte componente ale **istoriei** nu au susținut programul *gustian*. Una este să promovezi reforme în interiorul realității existente și altceva, după ce un ciclu istoric s-a terminat, să critici cu mirare trecutul. După încheierea perioadei anilor 30, sau de pe marginea acesteia, poți fi tentat să faci judecăți radicale, dar naive, asupra procesului real.

Sfârșitul Războiului. România se afla la începutul unei noi lumi produsă de istorie. În această lume nouă, viitorul trebuia privit și, în limitele date de istorie, să identifice și să fructifice oportunitățile existente. Și sociologul Gusti se simțea responsabil, promovând programul unei lumi noi, nu din nou polarizată, ci bazată pe colaborarea tuturor națiunilor. Împreună cu un grup de universitari americani a propus la New York înființarea, după modelul Institutului Social Român, a *Institutului Social al Națiunilor*. Noul institut avea misiunea de a promova cercetări științifice complexe în fiecare țară și ca, pe baza acestora, să se realizeze o politică științifică internațională, fondată pe cooperarea dintre state. În proiectul gustian era și o colaborare între cele două lumi: capitalismul occidental și socialismul estic. Obiectivul ultim era asigurarea *păcii mondiale*. O altă utopie a lui Gusti exclamată de Rădulescu-Motru (p.570-571). Nerecunoscătoare, ignorându-l complet pe Gusti, istoria actuală a lumii pare a fi confirmat visul sociologului român. După 75 de ani de pace mondială, într-un proces mult mai complex decât Gusti prevăzuse, obiectivul gustian s-a realizat.

A fost Gusti un **utopist**? Este tentant să taxezi unele proiecte gustiene ca simple utopii pentru că nu au reușit în forma în care Gusti le-a formulat. Una este că ele nu puteau fi realizate prin natura lor, altceva că au eșuat sau că au fost amânate datorită unor factori externi cum este războiul. Gusti a construit durabil enorm. Dar pentru aceasta trebuia să fie un visător. Visătorul nu este un utopic. El a identificat, imaginativ și curajos, unele oportunități reale ale lumii la începutul procesului istoric. Ca să inovezi, trebuie să încerci, asumând multe eșecuri, altfel, nu poți realiza ceva.

Gusti a fost un promotor strălucit al sociologiei românești și al reformei societății românești, nu un meschin centrat pe interesul personal, așa cum murdar s-a sugerat, ci un patriot motivat de interese superioare. Nu a fost el de vină că istoria a gândit altfel!

[1] Referirile de aici sunt luate doar din cartea lui Bogdan Bucur.

15 ianuarie 2020

Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV): la 30 de ani. Un institut unic în lume?

Citit de: **1122**

Link: www.romaniasociala.ro/institutul-de-cercetare-a-calitatii-vietii-iccv-la-30-de-ani-un-institut-unic-in-lume

Împlinirea unei vârste este un moment emoționant. Oamenii și instituțiile construite de ei sunt sisteme vii. Se marchează momentul „nașterii” și o trecere în revistă a ce au făcut în viața lor ființele vii. Nașterea lor este un moment important, dar doar ca o virtualitate. Viața cuiva este umplută cu ce a făcut, faptele care îi definesc existența. Celebrarea datei nașterii marchează intrarea în ființă, dar și cum a fost umplută viața și ce noi oportunități sunt pentru viitor.

ICCV este o ființă vie. A fost una dintre noile instituții românești înființate după Revoluția Română. Surpriza a fost că noua instituție avea, de la naștere, un titlu neobișnuit: **calitatea vieții**.

Preistoria ICCV. Orice ființă „vie” nu apare din neant. Există mereu un context care a pregătit-o și a produs-o.

În conștiința colectivă, termenul *calitate a vieții* începuse să fie utilizat în anii 60, exprimând sintetic punctul central al unei noi cute a istoriei. În Occident explozia economică post-război promitea intrarea într-o nouă fază: **raritatea** este în curs de depășire. Economia se va apropia, în fine, de nivelul nevoilor. Este

momentul să gândești ce faci cu prosperitatea, cum o convertești într-o calitate a vieții. Un grup de sociologi americani, la începutul anilor 70, au asimilat tema calității vieții în sociologie: ce înseamnă calitatea vieții ca stare socială, structura sa și mai ales ce metodologie de măsură trebuie utilizată.

Promisiunea ca noua temă să ocupe un loc central în gândirea epocii nu s-a îndeplinit. Lumea dezvoltată nu a intrat într-o nouă epocă de post-prosperitate. Creșterea economică a fost rapidă, dar părea că nu este, cum se credea, suficientă. Noua fază a istoriei, **neoliberalismul**, a fost dominată nu de întrebarea cum utilizezi prosperitatea, ci cum continui creșterea ei. Economicul a continuat să fie obiectivul prioritar. Tema calității vieții nu a ocupat centrul preocupărilor, ci a fost împinsă spre margine. În anii 80 ea a fost privită mai mult ca o ciudățenie. În sociologia americană interesul pentru această temă s-a subțiat. În sociologia europeană, termenul nu a prins deloc.

Paradigma socialistă nu a asimilat noua temă: avem un termen al nostru, mai bun: modul de viață socialist.

România a fost o excepție: termenul de calitate a vieții nu a fost respins ideologic, ci chiar acceptat ca legitim. La început, ca expresie a politicii de independență a României, s-a instaurat o toleranță față de inițiativa filozofilor și apoi a sociologilor de a introduce tema calității vieții. S-au publicat studii și, mai mult, s-au făcut cercetări empirice sociologice pe tema calității vieții.

În anii 70-80 sistemul ceaușist a intrat însă progresiv într-o fază de criză cronică. Confuzie ideologică și creșterea atitudinii negative față de știință. În 1977, sociologia este practic din nou desființată. Universitățile și instituțiile de cercetare nu mai fac cercetări sociologice empirice. În acest context confuz s-a lansat de către sociologi programul românesc de calitate a vieții. Cercetări empirice pe diferite aspecte ale calității vieții, surprinzător, au fost realizate la sfârșitul anilor 70, când cercetări sociologice academice nu au mai fost realizate. Ele au fost însă realizate din inițiative particulare, dar tolerate politic.[1]

În anii 70-80, surprinzător, în România tema calității vieții a primit o atenție mai accentuată decât în Occidentul neoliberal. Ea a fost promovată drept criteriu de performanță pe care programul comunist îl promisese. Un alt tip de critică a sistemului. S-au publicat studii, cărți. S-au făcut cercetări empirice, utilizând variante ale metodologiei americane. Confuzia ideologică și încurajarea tacită a unei gândiri independente a fost un context favorizant. Cercetările empirice pe temea calității vieții s-au bucurat de un suport social impresionant. Secretarul cu propaganda de atunci al centrului universitar București, Livia Clătici, a dat girul politic aplicării chestionarului controversat pe tema calității vieții. Cercetările empirice au fost susținute de o atitudine pozitivă nu numai a celor care au participat la interviuri, dar și de factorii de decizie din instituțiile în care cercetările s-au realizat. Cercetarea s-a făcut fără nicio resursă financiară: conducerea diferitelor instituții a asigurat multiplicarea chestionarelor, a aprobat realizarea de interviuri în instituțiile lor, prelucrarea pe calculator a datelor. Cutii de carton cu carduri de informații și multe ore de prelucrare a datelor pe uriașelor calculatoare existente pe atunci.

Cartea sintetică pe calitatea vieții, ***Indicatori și surse de variație a calității vieții***, a fost definitivată în 1980-81. Dar publicarea ei s-a izbit de o altă problemă. În noul context politic, nicio editură nu a fost tentată să publice o asemenea carte. Eram convins că proiectul este încheiat, iar manuscrisul cărții avea să se piardă într-un sertar. Șansa de publicare în noul context politic părea să fie zero. Cartea va trece în uitarea colectivă prin nepublicare.

Dar pot interveni factori personali neprevăzuți: profesorul Tudorel Postolache, un economist cu mare deschidere științifică, beneficiind de un prestigiu politic consolidat. I-a plăcut programul calității vieții. Când soarta cărții părea pecetluită, profesorul Postolache merge cu manuscrisul la o persoană importantă în sistemul politic: rudă cu Ceaușescu. Cu siguranță, fără să înțeleagă semnificația cărții, dar din respect pentru profesorul Postolache a semnat acceptul pentru publicarea cărții. Cu prețioasa semnătură, cartea a fost publicată în 1984. Cartea de sociologie pe tema calității vieții a fost se pare a doua sau a treia carte sociologică din lume pe această temă.

Publicarea cărții ***Indicatori și surse de variație a calității vieții***, însoțită de alte cărți și studii pe această temă, a fost fără îndoială un eveniment sociologic în România. A fost o probă că sociologia nu a murit.

Nașterea ICCV. Revoluția din 1989. Starea de spirit s-a schimbat. O nouă oportunitate istorică: o reconstrucție a societății românești.

Al doilea act care a stat la baza construcției unui nou institut: profesorul Tudorel Postolache a mers la noul prim-ministru, Petre Roman, și l-a convins că e nevoie de o nouă instituție de cercetare pentru construcția noii societăți: ***Institutul de Cercetare a Calității Vieții***. Petre Roman, încântat și el de această idee, a semnat pe 2 ianuarie 1990 actul de naștere al ICCV. 120 de posturi de cercetare, din care 84 de posturi finanțate imediat, urmând ca în următorii ani să se completeze la nivelul aprobat. S-a înființat și revista de *Calitate a vieții*. *Revistă de politici sociale*.

ICCV a fost primul și singurul mare institut de cercetare a calității vieții din lume. Tema supraviețuise în știința occidentală, dar mai mult ca o ciudățenie. Cercetări empirice de amploare nu se mai făceau, după cât știu, din anii 70. Cred că, și în prezent ICCV este institutul de cercetare pe această temă cel mai mare din lume.

De la început, Institutul a fost conceput ca fiind cu profil sociologic, dar multidisciplinar: economie, istorie, psihologie, antropologie, demografie. El trebuia să aibă o funcție esențială de a susține, cu mijloacele științei, procesul de schimbare socială declanșat de Revoluție. Să realizeze cercetări sociologice empirice, să monitorizeze și evalueze procesul de schimbare/ dezvoltare socială a României.

A fost un vis sau un program instituțional de cercetare realizat de cercetătorii din ICCV în acești 30 de ani?

Tematica cercetării a ICCV:

*** Calitatea vieții, standard e viață, venituri, consum, ocupare; stiluri de viață.**

*** Politicile socială: funcțiile sociale ale statului.**

*** Teoria și metodologia schimbării sociale proiectate.**

*** Analiza societății românești în tranziție.**

*** Problemele societății românești: sărăcie, inegalitate socială, situația romilor, egalitatea de șanse, copii și tineri, vârstnici ...**

Difuzarea rezultatelor științei:

Publicații:

Cărți: 280

Studii: 3 000

Rapoarte sociale: 320. Multe dintre ele cu peste 1 000 cititori.

Articole/eseuri în mass-media: câteva mii.

Crearea de instituții de difuzare a rezultatelor cercetării:

Revista Calitatea vieții: 4 numere pe an = 124 numere

Sociologie Românească (parteneriat): 4 numere pe an = 124 numere

România Socială din 2016: 345 articole; articolul cu cei mai mulți cititori: 18 365, cu peste 500 cititori ai fiecărui articol.

Inovația Socială, din 2009: 156 articole, cu 1 283 cititori în medie/articol.

Biblioteca Virtuală de Sociologie: sunt puse la dispoziția publicului 120 cărți și mii de studii și articole

Biblioteca ICCV: peste 5 000 cărți și studii

[1] Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului a continuat să facă unele cercetări, dar cu alt profil și publicarea rezultatelor lor a fost restrânsă.

22 decembrie 2019

O întrebare: ce fel de cârmaci, ce fel de comandant?

Citit de: **584**

Link: www.romaniasociala.ro/o-intrebare-ce-fel-de-carmaci-ce-fel-de-comandant

Circulă în ultimul timp o filozofie sintetizată în dictonul: **statul de drept**. Formularea este normală, dar riscă să fie banală și, extinsă, chiar periculoasă. Cu toții vrem justiție, desigur. Nu orice justiție, ci **bună, corectă**.

Statul are misiunea de a crea legi și de a acționa pentru impunerea lor. Nu există un stat care să nu aibă promovarea justiției ca o misiune de bază a sa. Ceea ce pare a fi ceva de la sine înțeles, repetarea ei ascunde însă un mesaj: statul de drept este preocuparea prioritară a statului.

În mintea mea ideea este asociată cu imaginea unui vapor în mijlocul oceanului. Cârmaciul este priceput. Dă comenzi bune. Toți marinarii răspund cu promptitudine la comenzile lui. După câteva ore însă avem o surpriză: vaporul merge într-o parte, apoi în alta, merge înainte, se întoarce. În realitate nu cârmaciul orientează vaporului, ci curenții subterani îl duc într-o direcție sau alta. Vapor bun, cârmaci priceput. El se concentrează pe conducerea vaporului în a răspunde la valuri și vânturi. Dar asta nu e suficient. E grav dacă el nu știe încotro trebuie să meargă vaporul și nici nu se gândește la asta. Cârmaciul are nevoie și de un **comandant**.

Justiția este un cârmaci. Dar ea nu este comandantul țării. Funcționarea legală a societății este o condiție absolut necesară, dar ea nu este obiectivul statului. Liderul politic care își pune ca obiectiv prioritar legalitatea este exact cum este cârmaciul, poate priceput, dar vaporul merge în voia valurilor și vânturilor. Societatea are nevoie de o viziune care să cristalizeze direcția în care ea să meargă și o strategie de acțiune.

E clar. Avem nevoie de o justiție corectă și eficientă. Dar e bine ca ea să fie **discretă**, nu să țină locul **proiectului de dezvoltare a societății**.

09 decembrie 2019

De ce se simte vinovat apărătorul lui Ceaușescu?

Citit de: **720**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-se-simte-vinovat-aparatorul-lui-ceausescu

Acum câteva zile am văzut la televizor o emisiune interesantă. Două ore s-a discutat o problemă de etică. Mi-am amintit cu nostalgie de primii mei doi ani după terminarea facultății: eram preparator la Universitatea București la etică. Am schimbat domeniul cu sociologia, dar interesul pentru etică mi-a rămas. Am fost surprins. De foarte mult timp nu am mai văzut emisiuni centrate pe teme de etică.

Invitat a fost apărătorul celor doi soți Ceaușescu la celebrul proces care i-a condamnat la moarte pe data de 25 decembrie 1989.

Discuția s-a purtat nu despre ce au făcut cei doi soți Ceaușescu și nici dacă condamnarea a fost sau nu corectă, ci despre problemele morale ale avocatului

lor. După 30 de ani, acesta se confruntă cu un adevărat proces de conștiință. Și-a asumat vinovăția morală pentru atitudinea pe care a avut-o atunci.

Avocatul a declarat că nu avea nicio îndoială asupra vinovăției grave a celor doi, dar evident nu era misiunea lui de a argumenta vinovăția, ci a procurorului. Apărătorul trebuia să susțină pe acuzați, desigur în limitele legii, să ajute judecătorii să înțeleagă faptele și să ia în considerare și punctele de vedere ale celor acuzați. Dar atunci de ce apărătorul a avut muștrări de conștiință?

M-am lămurit revăzând un fragment din proces: apărătorul a declarat apăsător de la început că cei doi soți Ceaușescu, fără îndoială, au săvârșit grave crime. Și asta a fost totul. Nu a spus nimic care ar fi putut contribui la o mai bună clarificare a procesului. Evident, nu și-a făcut atunci datoria de avocat. A încălcat etica profesională.

Problema procesului nu a fost certitudinea vinovăției celor doi, ci condamnarea lor grăbită la moarte și, mult mai grav, modul cum s-a desfășurat procesul care a fost și după părerea mea o rușine națională. Vinovat din acest proces nu a fost doar avocatul, ci toți participanții la proces. Avocatul este vinovat că a devenit acuzator, că nu a făcut niciun gest, nu neapărat în favoarea acuzaților, ci de a contribui la desfășurarea corectă a procesului.

Dar aici apare un lucru curios. După 30 de ani, avocatul soților Ceaușescu are muștrări de conștiință. E de apreciat. Ce m-a pus pe gânduri este însă modul în care avocatul a încercat să facă față la asumarea vinovăției sale. El a invocat două instanțe: conștiința sa și Dumnezeu. Cu propria conștiință pare că se descurcă. O cam trage pe sfoară. Scuze, evident, presiunea contextului, starea de spirit generală; el a vrut să spună ceva în sprijinul acuzaților, dar a fost întrerupt și nu a mai putut să continue. Ei, ca avocat, avea tot dreptul să-și ducă până la cap discursul său. Și, apoi, nu era de acceptat ca el să se asocieze cu procurorul acuzând vehement pe acuzați. În această situație, apărătorul avea datoria să explice pentru judecători care sunt argumentele acuzaților pentru care ei se consideră nevinovați. De fapt, avocatul nici nu i-a consultat pe învinuiți și să vadă care este punctul lor de vedere.

Profesional, avocatul este grav vinovat. Cu propria lui conștiință nu pare avea însă probleme. Are multe scuze. Problema cu Dumnezeu era mai complicată. Pe el nu poți să-l tragi pe sfoară. Nu poți invoca scuze. Dar a găsit o soluție și cu Dumnezeu. Acesta este **atoateiertător**. Deci și în privința Judecății de Apoi e liniștit. Dumnezeu e **Bun**. Atunci care este problema avocatului? A recunoscut vina, o condiție a clemenței divine, și poate fi liniștit. Mi s-a părut chiar că, în final, e fericit.

În fine, un alt aspect al problemei morale. Pentru mine este și problema **timpului**: când îți asumi vinovăția. Una este să o faci imediat, după faptă și să suporti sancțiunea. Și alta este ca, după 30 de ani, înainte de înfățișarea pentru judecata divină, să mărturisești. Timp de 30 de ani te-ai comportat ca și cum ai fost corect și te-ai bucurat de recompensa socială a imoralității tale nerecunoscută. Și, după ce ieși la pensie, când nu mai poți suporta sancțiunile, mărturisești. E de

apreciat că îți examinezi actele din punct de vedere moral. Dar clar e ceva important cu timpul, poate mai puțin din punctul de vedere al lui Dumnezeu, ci mai mult al oamenilor.

14 noiembrie 2019

Un test pentru viziunea politică a celor doi candidați pentru președinție

Citit de: **579**

Link: www.romaniasociala.ro/un-test-pentru-viziunea-politica-a-celor-doi-candidati-pentru-presedintie/

Peste 10 zile vor fi alegerile prezidențiale. Alegătorii se așteaptă ca cei doi candidați din turul doi să-și clarifice viziunile politice pe care vor să le promoveze.

Constituția cere ca președintele să nu aibă angajare politică, dar e normal să aibă o viziune politică. Noi, alegătorii, suntem îndreptățiți să știm ce viziuni politice au cei doi candidați.

În cazul lui Klaus Iohannis – dincolo că „*vrea să aibă partidul său, guvernul său și parlamentul său și vrea să distrugă partidul oponent*” – nu prea știm care este viziunea sa politică. Pentru ce fel de societate va milita?

Nici în ceea ce o privește pe Viorica Dăncilă nu știm prea mult. Unele lucruri le știm: ca președinte al unui partid și în calitate de prim ministru a promovat o politică, dar am vrea să știm mai clar pentru ce fel de societate va promova.

Clasificarea orientărilor politice în stânga/dreapta pare a fi prea simplificatoare, dacă nu chiar depășită. E nevoie de criterii de diferențiere mai precise.

Propun două întrebări care pot să distingă viziunile politice ale celor doi candidați.

Prima întrebare: care va fi rolul social al statului? Opțiunea politică **pro-socială** poate fi **spre zero** sau **mai accentuată**. Mai precis:

* **Stat social minimal.** Creșterea economică va duce automat la soluționarea problemelor sociale. Considerând că economia de piață asigură prin ea însăși creșterea economică cu efectele sale sociale pozitive, nu e necesară o politică distinctă de dezvoltare social-economică a țării. Politica socială se restrânge la „statul de drept” și la „**grupurile sociale și persoanele vulnerabile**”. Suportul social trebuie ținut la nivelul minim de supraviețuire.

* **Starea socială** a țării este un obiectiv politic important. Statul își asumă responsabilități sociale. Este un **stat social**. Economia nu asigură prin ea însăși soluționarea integrală a problemelor sociale. E nevoie de o intervenție activă a statului în funcționarea societății. Politicile sociale au deci un rol important, relativ independent de dinamica economiei.

A doua întrebare: mondialism sau interesul național? Iarăși e vorba de accent.

* **Mondialismul** consideră că România este parte a lumii, în special a UE. Economia românească nu are o dinamică proprie, ci în cadrul economiei lumii, mai ales a economiei europene. Integrarea mondială nu este numai economică, ci și socială. Starea socială este rezultatul unei politici europene. Politica socială a României are un loc secundar. Ea se aliniază la politica UE.

* **Interesul național** este un obiectiv politic important. Societatea românească este, firește, o parte a întregii lumi și în special a UE, dar ea are o dinamică a ei, problemele ei și caută soluții la aceste probleme. Societatea românească are propriile interese a căror satisfacere nu este automat asigurată în contextual mondial/european, ci necesită (și) un efort național. Statul român are o responsabilitate față de societatea românească de a promova interesele acesteia. România este o națiune independentă și în această calitate este membră cu drepturi egale a UE.

Viziunea politică a viitorului președinte al țării se definește în principal pe aceste două paliere: va promova o societate centrată pe economie, starea socială fiind rezultatul automat al dinamicii acesteia, **un stat social mic**, redus la susținerea „grupurilor vulnerabile”, dar și aceasta la minim, sau o societate cu o economie având o dinamică distinctă, statul asumându-și responsabilitatea și pentru starea socială a țării.

Este România o țară care își pierde rapid contururile ca parte a societății mondiale/europene sau o societate cu propria logică, orientată spre promovarea intereselor sale în contextul internațional? Mondialismul face din România o victimă fără șanse, afundându-se în subdezvoltare.

Un „stat de drept” este un obiectiv legitim, dar insuficient. România trebuie să dezvolte o politică articulată de ieșirea din subdezvoltare, preocupată de riscul marginalizării internaționale. O Românie fără o politică națională nu are coerența

internă suficientă pentru a face față presiunilor diverselor procese și interese externe, dar și interne, posibil slab convergente cu interesele generale ale societății românești.

Societatea românească este zguduită de exploziile unor probleme sociale grave de a căror soluționare nu ne-am ocupat suficient sau ne-am ocupat prost: abuzul sexual, traficul de copii și femei pentru exploatare sexuală, dar și pentru exploatare economică. Vor exploda cu siguranță și alte probleme care se vor dovedi extrem de grave, dar ignorate în prezent. Multe probleme sociale sunt ținute *sub preș*. A devenit o estimare larg acceptată public că „societatea românească, nu numai economia, e bolnavă”.

În acest context este nevoie de o regândire din temelii a politicilor sociale în România, a funcțiilor statului, mai ales în viața socială.

Așadar, care sunt programele sociale ale candidaților la Președinție?

CITEȘTE ȘI:

1. [Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem](#)

Peste câteva zile vor fi alegeri pentru Președinte. Sunt mai mulți candidați. Ca sociolog, neafiliat politic, sunt obișnuit mai întâi să analizez.

Nu am citit cu atenție discursurile candidaților, dar cred că, în virtutea poziției lor, ei vor tinde să prefere un discurs electoral destul de predictibil.

Primul lucru care trebuie examinat: relația candidaților cu partidele politice. Cei mai mulți dintre cei **14** candidații, **9** reprezintă partide politice: Klaus Iohannis, Viorica Dăncilă, Dan Barna, Theodor Paleologul, Kelemen Hunor, Ramona Ioana Bruynssels, Cătălin Ivan, Viorel Cataramă, John Ion Banu. Alți **5** sunt candidați independenți: Mircea Diaconu, Alexandru Cumpănașu, Bogdan Stanoevici, Ninel Peia, Sebastian-Constantin Popescu. [[citește mai mult](#)]

2. [Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.](#)

Probabil va șoca ideea acestui eseu: pentru România nu este foarte important cine va câștiga aceste alegeri prezidențiale, ci însăși *poziția de președinte* în sistemul nostru politic^[1].

Noul președinte intră în poziția care este predefinită. Desigur el are personalitatea sa, cu preferințele și proiectele sale. Dar spațiul în care intră îi conține opțiunile posibile și inevitabil generează conflicte și blocaje. În sistemul nostru politic actual, președintele nostru se confruntă cu un set de probleme structurale. [[citește mai mult](#)]

03 noiembrie 2019

Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem

Citit de: **596**

Link: www.romaniasociala.ro/cu-cine-sa-votez-pe-10-noiembrie-hai-sa-vedem/

Peste câteva zile vor fi alegeri pentru Președinte. Sunt mai mulți candidați. Ca sociolog, neafiliat politic, sunt obișnuit mai întâi să analizez.

Nu am citit cu atenție discursurile candidaților, dar cred că, în virtutea poziției lor, ei vor tinde să prefere un discurs electoral destul de predictibil.

Primul lucru care trebuie examinat: relația candidaților cu partidele politice. Cei mai mulți dintre cei **14** candidații, **9** reprezintă partide politice: Klaus Iohannis, Viorica Dăncilă, Dan Barna, Theodor Paleologul, Kelemen Hunor, Ramona Ioana Bruynssels, Cătălin Ivan, Viorel Cataramă, John Ion Banu. Alți **5** sunt candidați independenți: Mircea Diaconu, Alexandru Cumpănașu, Bogdan Stanoevici, Ninel Peia, Sebastian-Constantin Popescu.

Constituția prevede că președintele se plasează „deasupra” partidelor, având rolul nu de a promova un partid politic împotriva altora, ci de a media negocierea politică, de a asigura un echilibru în interesul întregii comunități. Cum însă pot candidații susținuți de partide să răspundă la această exigență?

Pentru candidații veniți din **partidele mari** (PSD, PNL, USR-PLUS) este important să obțină în primul rând suportul membrilor partidelor lor, la care să adauge și votul altora. Poziția îi determină să profite de avantajul lor și să promoveze în primul rând, într-un fel sau altul, interesele partidelor lor. Dar au o problemă: există mereu suspiciunea că vor încălca prevederile constituției.

Candidații din **partide mai mici** trebuie să obțină nu atât suportul partidelor lor prea mici, ci în primul rând suportul unui segment cât mai larg din afara partidelor lor. Invocarea intereselor micilor partide din care vin nu ar avea avantaj. De aceea vor avea ca element central al programelor lor mai degrabă prevederea constituției: se vor situa deasupra partidelor, cu rolul de mediere între instituții, partide, grupuri sociale; vor promova interesul național, al întregii comunități. Este cazul de exemplu al lui Paleologul, Hunor sau Bruynssels.

Candidații **independenți**, ca de exemplu Mircea Diaconu sau Alexandru Cumpănașu, sunt mai liberi în raport cu partidele. Nu sunt legați de interesele unui partid și de aceea vor încerca să obțină votul unui segment larg electoral, fără specificări politice. Paradoxal, ei reprezintă, prin neangajarea lor politică, filozofia constituției: de a se plasa deasupra partidelor.

Poziția lui **Iohannis** este mult mai dificilă decât pare. Cei care au fost deja președinți au un avantaj distinct pentru noile alegeri. Dar ce a făcut Iohannis ca președinte nu-l poate ajuta prea mult. Va trebui să utilizeze în primul rând noi argumente **politice** și să atace cât mai violent principalul lui contracandidat, PSD.

Pe teren politic, Iohannis se va sprijini pe politica PNL. Dar PNL nu a prezentat nici până acum un program pozitiv de guvernare. Chiar dacă are un asemenea program, acesta probabil va fi dur liberal și ar stârni reacții populare. De aceea preferă să nu-l declare. Recurge la o politică negativă: acuză PSD ca partid, ca guvernare și, mai general, ca orientare politică. O asemenea strategie oferă un anumit confort: simplu, vom scoate din criză România, vom avea o politică în fine necomunistă.

Dar PNL nu este suficient. În mod sigur acesta poate să-i aducă în jur de 20% voturi. Iohannis va trebui să se bazeze și pe votul altor partide care au și ele o înclinare spre dreapta. Voturile lui Barna îi sunt absolut necesare. Și acestea pot să se ridice spre 20%, deși cred că ele sunt supraestimate, datorită volatilității lor. Dacă în turul doi vom avea Iohannis/Barna, cine va câștiga nu va fi foarte sigur. Dacă Barna dispăre în turul întâi (cine i-a făcut-o?), voturile sale se vor scurge la Iohannis. Dar suportul politic, oricum am lua-o, nu este suficient. El nu poate conta decât pe în jur de 40%. Acest plus necesar de voturi este critic.

Ce opțiuni strategice are la dispoziție Iohannis? Să promită o poziție echilibrată, accentuând interesul tuturor, demonstrând că asta a făcut când a fost președinte și/sau promite că o va face în viitor? Excluz. A fost ales în 2014, curios, în condițiile în care partidul său, PNL, era un partid slab. Ca președinte, nu a avut posibilitatea de a promova propria sa politică chiar dacă ar fi vrut. Și a ales, ceea ce pare că i-a plăcut, să se retragă în relaxare. S-au apropiat următoarele alegeri. Să continue aceeași strategie, „să se retragă din nou în relaxare”, nu ar avea nicio

șansă. Inevitabil a ales politică de a **polariza electoratul, strategia războiului** împotriva unei jumătăți de populație, partidul cel mai puternic, PSD. Cu ce argumente? Un program politic liberal de dreapta nu era prea clar și nu ar fi fost foarte popular. A ales doar o mobilizare a tuturor segmentelor politice nemulțumite de PSD și să facă o mare alianță. Dar de abia la câteva voturi a reușit să demită guvernul PSD. Nu a propus un nou program pentru România, ci doar invective de tipul: e un partid comunist, e responsabil de dezastrul României etc. Și-a pus în program chiar să desființeze PSDul. Ne-am aminti că și în trecut cei care au obținut puterea politică au desființat partidele de opoziție. Cred că acest gest va intra în istorie. Mai mult. Iohannis s-a prezentat nu ca un președinte al tuturor, ci un președinte care împreună cu *partidul său*, PNL, va face *guvernul său* și se prezintă la actualele alegeri prezidențiale ca lider al unui *bloc politic anti-PSD președinte/partid PNL, guvern PNL*. O coaliție extrem de fragilă care pare să dureze doar până la alegerea președintelui. Și apoi?

Viorica Dăncilă este și ea într-o situație dificilă. Ca președinte al PSD are avantajul de a fi susținută de un partid puternic, dar are și dezavantajul de a fi prizoniera partidului: îi va fi greu să promită că va promova interesele întregii comunități, și nu ale partidului său. PSD a rămas cel mai important partid, dar **singur**. Fiind la guvernare, nu a reușit să creeze o alianță cu alte partide. Dăncilă nici nu a avut timpul necesar pentru a-și consolida prestigiul de om politic. Este și victima unei campanii violente, jenant de necivilizată.

Strategia Dăncilă pare să se centreze pe accentuarea rolului constituțional al președintelui de mediator deasupra partidelor. Dar nu e clar cum ar abandona poziția de președinte al partidului și ar adopta poziția neutră de președinte al țării. Dar în condițiile atacurilor urâte din partea lui Iohannis la adresa PSD și a persoanei sale, o asemenea strategie nu este suficientă. Adoptarea unei politici „civilizate” nu poate avea rezultate în contextul actual. Ar trebui să treacă la o luptă deschisă, inclusiv personală, împotriva lui Iohannis și a partidului liberal. Probabil însă că o asemenea opțiune nu corespunde personalității lui Dăncilă și ar prezenta și riscuri mari. Iohannis a deplasat disputa prezidențială pe un teren neconstituțional, între programe politice de guvernare. Dăncilă pentru a răspunde lui Iohannis ar trebui să se plaseze și ea pe terenul neconstituțional al disputelor dintre programele de guvernare.

Dacă Iohannis ar putea să se prezinte în turul al doilea și cu coaliția largă anti-PSD ar avea șanse să câștige alegerile. Contracandidatul ar putea fi aproape sigur Dăncilă, susținută doar de PSD. Dar partidele care în prezent par să-l susțină pe Iohannis s-ar putea să se teamă de programul războinic care trece dincolo de rolul atribuit de constituție și sistemul politic s-ar deplasa spre o republică prezidențială. Nu este chiar exclus însă să apară ceva nou care ar deplasa suportul pentru Dăncilă.

În contextul actual, Mircea Diaconu pare să fie considerat de tot mai mulți că ar fi cel mai bun președinte. Dar situația politică nu-i este favorabilă. Imaginea lui publică este foarte bună, cu o istorie de angajare politică independentă, cu o poziție morală și responsabilă ireproșabilă, ar fi un președinte echilibrat, neangajat politic. Problema lui este să nu cadă între două grupări politice foarte puternice

care împreună constituie majoritatea electoratului. Nu cred că este timp să se limpezească situația și, cu regret, nu cred că Mircea Diaconu are o șansă să ajungă în turul doi. Dacă însă ar reuși, sunt convins că are mari șanse să obțină un suport larg împotriva oricărui candidat venit dintr-o grupare politică, Iohannis sau Dăncilă.

PSD cred că a făcut o greșală. Dacă l-ar fi susținut de la început pe Mircea Diaconu ar fi obținut un suport public foarte mare, contracarând eficient campania anti-PSD.

Dar dacă câștigă Iohannis? Să risc o predicție. Coaliția actuală nu va putea să se mențină după victoria lui Iohannis. Iohannis nu se va „retrage” lăsând liber jocul politic. Cu siguranță va dori să promoveze **politica sa** și, pentru aceasta, un guvern PNL. Un cerc politic vicios. PNL, fără sprijinul președintelui, nu va reuși să stea singur la guvernare. Și un guvern politic de coaliție, chiar bazat pe PNL, nu va mai putea fi controlat de președinte. Conflictul președinte/guvern ar fi inevitabil. Predicția mea este că președintele, cu iluzia puterii obținută prin alegerile prezidențiale, va prelua și conducerea partidului, și va introduce o guvernare președinte/PNL. Va avea în continuare nevoie de un dușman politic și va continua lupta împotriva PSD. Dar ce vor face celelalte partide politice? Or președintele, dezamăgit de luptele politice pe care nu le poate controla, se va „retrage” din nou, or va încerca să extindă și mai mult puterea sa, în contradicție tot mai clară cu constituția. În aceste condiții, cu siguranță vor apare tentative de suspendare a președintelui.

De aceea nu îmi plac aceste alegeri și nu știu încă ce voi vota.

21 octombrie 2019

Valoarea e obținută prin procedură sau prin eficiență?

Citit de: **471**

Link: www.romaniasociala.ro/valoarea-e-obtinuta-prin-procedura-sau-prin-eficienta/

Deplasarea de la satisfăcător la optimalitate

De la începutul său, OMUL a fost o ființă **activă**. El nu doar a *viețuit*, a *trăit*, ci a *acționat*. Acționând a reușit să trăiască mai bine. Între nevoi și posibilitățile de a le satisface s-a înscris căutarea de soluții.

Paradigma soluției unice a dominat aproape întreaga istorie a omului. Herbert Simon a formulat o estimare a comportamentului standard al omului: *oamenii se opresc de regulă la prima soluție satisfăcătoare pe care reușesc să o*

identifice. O acțiune poate fi or bună, or proastă. Evaluarea opțiunii este simplă: reușești, și ești satisfăcut și nu mai cauți altceva, sau eșuezi și doar atunci cauți o altă cale de acțiune.

Paradigma pluralității opțiunilor posibile și decizia optimă a început timid să se contureze. O întreagă revoluție: să explorezi *soluțiile posibile, alternativele*; să le evaluezi; să alegi dintre alternative, toate satisfăcătoare dar în grade diferite, pe cea mai bună. A apărut un nou concept: *soluția optimă*. O nouă provocare. Nu să alegi o soluție doar bună, nici mai bună decât altele, ci *soluția cea mai bună posibilă*. S-a dezvoltat în matematică o întreagă metodologie de a identifica soluția optimă, cea mai bună posibilă.

Sociologia riscă să se mărgineze la a fi o *știință a realității sociale așa cum ea există*. Explorarea alternativelor lărgeste viziunea sociologiei: ea devine și o știință a *posibilului*. Astfel, sociologia poate fi și un instrument al schimbării sociale, a inovației sociale. Din știință *descriptiv-explicativă*, sociologia se dezvoltă și ca *sociologie constructivă*. Apare un alt grup de mijloace analitice: *explorarea posibilului, inovația, evaluarea, eficacitate, eficiența socială*[1].

În anii 1960-70 a explodat interesul pentru noua paradigmă. S-a sperat că lumea trece din faza *satisfăcătorului* în cea a *optimului*. Noi tipuri de activități au început timid să se contureze: **explorarea alternativelor și evaluarea** lor. A apărut un nou concept, vârful noii paradigme: **eficiența**. Conceptul de eficiență era utilizat cu câteva secole înainte în fizică cu o semnificație strictă. A fost asimilat și în economie. Sociologia a manifestat un interes pentru potențialul mai general al conceptului: **eficiența socială**.

Calculul optimului presupune deci o procedură simplă în aparență: să identifici **toate** soluțiile posibile, să le **evaluezi**, să le **ierarhizezi** și evident vei alege **soluția cea mai bună**.

Dar optimul s-a dovedit mult mai complicat decât s-a crezut. Cel mai adesea nu poți lista complet toate soluțiile posibile. Poate scapi tocmai soluțiile cele mai bune.

Herbert Simon oferă două exemple convingătoare a noilor dificultăți cu care ne putem confrunta. Problemele de șah. În principiu, orice problemă de șah are o soluție optimă, dar pentru a o găsi trebuie să listezi **toate** soluțiile posibile și să identifici soluția cea mai bună. Simplu, dar șahistul o poate face? Niciun șahist nu poate. S-a încercat cu calculatorul care are o capacitate de calcul mult mai mare. Nici el. Numărul de alternative care ar trebui considerate depășește capacitățile actuale de calcul: ele pot atinge 10 la puterea 120. Același lucru se întâmplă și în cazuri mai simple. Dacă ai 5 localități pe care trebuie să le vizitezi. Este ușor să calculezi circuitul optim, adică cel mai scurt. Dar dacă vrei să vizitezi 50 orașe? Problema devine încă insolubilă. Suntem departe de a putea lista numărul imens de posibilități de drumuri în acest caz pentru a le ierarhiza și a găsi drumul optim.

Cum putem face față exploziei numărului imens, nedefinit, al alternativelor posibile? Răspunsul este **inovația**. Descoperim mereu noi posibilități pe care nu le-am știut până acum. Mulțimea soluțiilor posibile e deschisă: poți **inova**, adică poți identifica noi alternative, diferite de cele pe care le știai.

Și ai în față o mulțime de alternative, dar nu știi dacă le-ai evaluat corect și, pe această bază, să identifici soluția cea mai bună. În cazuri simple da, știm. Dar în situațiile complexe nu știm. Din acest motiv, conceptul foarte promițător de optim tinde să fie mai degrabă evitat. În situații complexe, nu avem proceduri de identificare a soluției optime.

Ceea ce la început pare simplu, imediat devine foarte complicat. În modelele simple, se poate găsi soluția optimă. Dar în viața socială situațiile sunt extrem de complexe, optimul tinde să devină și el mai degrabă un *vis*.

Evaluarea eficienței versus evaluarea procedurală

Surpriza tranziției românești. Tranziția a deschis o enormă oportunitate. *Paradigma schimbării sociale proiectate* promitea să devină fundamentul politicii de schimbare socială. Conceptele acestei paradigme, *alternative/ evaluare/ eficacitate/ eficiență socială*, urmau să fie curențe ale limbajului politic. Surpriză. Chiar conceptul central al paradigmei schimbării proiectate, *eficiența socială*, foarte rar o găsești în comunicarea cotidiană. Programele/ proiectele de schimbare socială au devenit curențe. Evaluarea acestor programe este crucială, dar **evaluarea eficienței** lor este o raritate, locul central este ocupat de **evaluarea procedurală**.

Un exemplu din experiența Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV). Un consorțiu de 5 institute academice și universitare a obținut un program european de creștere a capacității de cercetare științifică a tinerilor, mai ales a propriilor institute. Programul consta din acordarea a 150 burse doctorale și postdoctorale, organizarea, monitorizarea și evaluarea activității bursierilor.

Am considerat, firește, să ne concentrăm pe evaluarea finală a eficienței programului: tinerii din programul de 2 ani și-au îmbunătățit semnificativ capacitatea de cercetare științifică? Am utilizat indicatori de performanță, raportați la costul programului. Deci o estimare a *eficienței* programului. Acesta a fost substanța raportului nostru final trimis instituției care administra programele de acest tip. Am fost satisfăcuți de eficiența programului. Indicatorii de performanță certifica un progres mai mare decât așteptările. Dar am primit un verdict negativ și obligația de a înapoia o mare sumă de bani din program. Vreo 80 de pagini în care nu se făcea nicio referință la rezultatele programului, ci o mulțime de critici de procedură: că un raport a întârziat cu 2 zile, că raportarea pe o componentă trebuia făcută altfel, că se încalcă o normă procedurală foarte ciudat interpretată, etc, etc. Am cerut să începem discuția cu evaluarea eficienței programului. Dialogul s-a dovedit imposibil. Gândeam în paradigme diferite. Răspunsul: nu e competența noastră; nu e autoritatea noastră; noi facem doar o evaluare procedurală. Dar cine face evaluarea eficienței programului ? Nu e treaba noastră, nu facem o evaluare a conținutului. Dar cine o face ? Am înțeles că nimeni. Atunci am realizat care era problema. Programul conținea o mulțime șocantă de reguli de procedură. A fost vreuna nerespectată ? Frecvent ne ciocneam nu de o regulă procedurală, ci de interpretarea acesteia făcută de evaluator. Încerci să explici de ce o procedură sau alta nu e adecvată programului tău sau că o regulă procedurală trebuie interpretată altfel. Nu ai cu cine discuta.

Suntem într-un proces nu pentru că ar fi fost utilizate abuziv fondurile sau că rezultatul nu ar fi fost bun, ci eventual nerespectarea unor presupuse norme procedurale și ele interpretate ciudat.

Am realizat că se utiliza un sistem procedural extrem de stufos care te sufocă. Să fii atent la mulțimea de proceduri, în loc să te concentrezi pe conținutul activității. Să faci o mulțime de rapoarte intermediare și finale, evident doar procedurale. În acest program, Institutul a trebuit să producă o cantitate imensă de hârtii. Și toate în cel puțin trei exemplare. Mai periculos: birocrăția pe lângă faptul că nu e o formă eficace de control, ci mai mult ea oferă un spațiu extrem de favorabil abuzurilor de toate felurile, inclusiv raportarea falsă.

Nu aș fi pus în discuție acest caz care ar putea fi o excepție. Dar nu e. Multe institute ale Academiei se confruntă cu aceeași problemă. Mai mult. În jur sunt o mulțime de programe finanțate substanțial cu realizări disproporționate de mici. Starea actuală este caracterizată printr-un deficit sever de evaluare a eficienței, dar de un exces birocratic. Situația actuală este îngrijorătoare.

Îmi este teamă că în întreaga administrație ne apropiem de un vârf al birocratizării. Soluția: este vital lansarea unui program de curățire a sistemului birocratic și a-l face eficient, responsabil și mult mai ieftin.

Dincolo de o limită rezonabilă și normală, obsesia birocratică produce o reglementare procedurală excesivă, o supra reglementare care distruge abordarea creativă și responsabilă. Sistemul a generat o explozie a birocrăției care a devenit o patologie paralizantă.

[1] O expunere sistematică a conceptelor acestei noi paradigme a *sociologiei constructive* poate fi găsită încă în 1977 în Cătălin Zamfir, *Strategii ale dezvoltării sociale*, p. 102-124 și în *Structurile gândirii sociologice* (1987, 1999, capitolele 9, 10 și 11). Noile concepte ale acestei paradigme sunt asimilate în dicționarele și enciclopediile sociologiei: *Dicționarul de sociologie* (1993, 1998), *Dicționarul de politici sociale* (2002), *Enciclopedia dezvoltării sociale* (2007).

25 septembrie 2019

Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.

Citit de: **1438**

Link: www.romaniasociala.ro/cine-va-castiga-alegerile-prezidentiale-actuale-este-problema-vitala-a-romaniei-da-dar-ea-ascunde-problema-reala

Probabil va șoca ideea acestui eseu: pentru România nu este foarte important cine va câștiga aceste alegeri prezidențiale, ci însăși *poziția de președinte* în sistemul nostru politic^[1].

Noul președinte intră în poziția care este predefinită. Desigur el are personalitatea sa, cu preferințele și proiectele sale. Dar spațiul în care intră îi conține opțiunile posibile și inevitabil generează conflicte și blocaje. În sistemul nostru politic actual, președintele nostru se confruntă cu un set de probleme structurale.

Autoritatea președintelui român. Poziția de președinte definită în sistemul nostru politic generează o problemă structurală: ea conferă o *autoritate abstractă*. Votul universal creează iluzia că președintele va exprima voința întregii populații și este responsabil de cum promovează programul său politic. Dar nu i se oferă *autoritate executivă*, guvernul o are, și nici o *autoritate legislativă*, pe care parlamentul o are. Poziția președintelui român este parțial similară cu poziția împăratului în lumea modernă, dar foarte frustrantă. Regele nu trebuie să facă politică și nici legi. Nu se presupune că vine cu un program și nu este responsabil de starea națiunii. Regele nu este ales de populație, ci de o tradiție care de fapt nu-i conferă o autoritate decât simbolică. Tradiția presupune că el nu va fi membru al vreunui partid politic și va avea o autoritate foarte limitată. Doar să se bucure de situația sa social-economică privilegiată.

Președintele este un fel de rege pe 5 ani. Ales printr-un vot universal, are iluzia că are o mult mai mare autoritate decât regele. Se presupune că trebuie să vină cu un *program* și va fi responsabil de starea națiunii. Dar care este programul președintelui ? Nu poate veni cu un program executiv sau legislativ, ci doar un *program abstract*: o societate "modernă", „să fie bine”, să lupte împotriva corupției (cum ?), România să fie o țară europeană, românii să fie fericiți. Acest ultim obiectiv l-am văzut pe un mare perete în care era programul unui candidat. În această situație, candidații la președinție nu pot avea programe prea diferite, dar jocul politic îi forțează să mimeze diferențe. Și atunci, acestea pot fi doar de cum ele sunt formulate.

Constituția cere ca *președintele să nu fie angajat politic*. Dar cum poate fi el așa când este susținut de o grupare politică în competiție cu alta? La alegeri, candidații nu trebuie să se prezinte ca reprezentând o grupare politică, dar, fără să o declare, o vor da de înțeles pentru că altfel vor pierde suportul politic. Așa se întâmplă în actualele alegeri prezidențiale. Candidații cu șanse sunt promovați de principalele partide: PNL, PSD, USR PLUS. În fapt partidele din care fac parte mobilizează electoratul. Partidele aleg deci președintele. Inevitabil Președintele este un instrument al partidelor în lupta lor pentru putere.

Neputând să se prezinte ca membrii ai unui partid politic, se vor prezent doar ca persoane: sunt „oameni de bine”, oameni de încredere, zâmbesc, dau mâna cu oamenii și fac promisiuni abstracte.

Candidații independenți sau susținuți de partide mici, sunt forțați să invoce doar programe neutre politic: asigurarea unui echilibru politic, corectitudinea și competența personală, evitând vreo apartenență politică care nici nu le-ar aduce vreun avantaj.

Doar în momentul de criză profundă a întregului sistem politic, o persoană independentă poate fi aleasă. Așa s-a petrecut în Ucraina unde a fost ales cu 70% din voturi un actor fără afiliere politică.

Conflictul între cele două surse de autoritate. Prin votul său, populația conferă autoritate celor aleși. Dar populația alege pe de o parte parlamentul și prin acesta guvernul, iar pe de altă parte pe președinte. Inevitabil, sistemul cu două surse de autoritate duce inevitabil la un conflict structural. Toți președinții de până acum s-au confruntat cu tensiuni, duse până la conflict cu guvernul, implicit cu parlamentul. Iliescu l-a înlăturat pe Petre Roman, profitând de criza socială a tranziției, și a instaurat o guvernare în acord cu viziunea sa. Constantinescu a fost mereu în relații tensionate cu guvernele, care se schimbau frecvent. Și lipsit de suport politic, nu a mai candidat. 200-2004, PSD a avut și guvernul și președintele. Asta nu înseamnă că a fost o perioadă de consens. Tensiunea a fost în creștere, Năstase reușind să-și impună voința în relația cu Iliescu. Apoi a alternat tensiunea Tăriceanu/Băsescu, Băsescu domină complet pe Boc și a sfârșit într-un conflictul cu guvernarea PSD și cu populația: cei aproape 7 milioane și jumătate de români au votat demiterea lui Băsescu, dar acesta este salvat de intervenția Occidentului. Cum putem explica asta? Mie îmi vine în minte doar o explicație: Occidentul are alergie la orice orientare politică mai de stânga. Dar să fim mai preciși. PSD nu este de stânga, ci un partid tot de dreapta. Dar cu o anumită înțelegere pentru starea socială a populației. Iohannis nu s-a înțeles de la început cu guvernarea PSD-ALDE, sfârșind cu un adevărat război.

Adrian Năstase a introdus o "bombă" care a produs o accentuare a incertitudinii în această relație. Parlamentul este ales pentru 4 ani și președintele pentru 5 ani. Chiar dacă la alegerile inițiale președintele și parlamentul a aceeași orientare politică, în ultimul an relația se poate schimba radical.

Ce va fi "după"? Presupunem că Iohannis va câștiga. Cristoiu, acum câteva zile, la TV a estimat că președintele, în virtutea stilului său comod, va "merge la culcare" pentru următorii 5 ani, indiferent ce guvern va fi. Eu cred că o asemenea evoluție nu e probabilă. Va interveni și o nouă notă personală: Iohannis a căpătat gustul luptei. Comportamentul său va depinde de ce guvern va fi. Un guvern PSD: Iohannis va continua și mai violent războiul cu guvernul și cu partidul PSD. Problemele României vor continua și ele vor oferi argumente pentru războiul președintelui. Să presupunem că guvernul va fi al președintelui. Se va duce la "culcare" cum a prezis Cristoiu? Nu cred. La început, războiul împotriva PSD va ocupa politica prezidențială, dar e clar că treptat acesta nu va mai fi un dușman suficient. Și guvernul lui îi va tulbura somnul: guvernul PNL va fi slab datorită poziției sale politice fragile, a lipsei unui program coerent, conflictele interne și gravele probleme predictibile ale țării. Nemulțumit de performanța confuză a „guvernului său”, va prelua conducerea. Se va repeta perioada Băsescu/Boc. În faza a doua a mandatului, dacă guvernarea cum cred eu nu va merge prea bine, de abia atunci va merge la "culcare", dând vina pe ceilalți: am încercat să fac ce trebuie, dar ce să faci cu "românii".

Intrăm într-o nouă fază a tensiunii președinte/ guvern-parlament. Încălcând prevederile constituționale, președintele face declarații războinice. El nu vrea doar președinția, ci și *guvernul său*. E o premieră absolută: președintele pare să vrea clarificarea actualei situații confuze prin instaurarea unei formule politice *prezidențiale*. Dreapta politică este foarte fragilă, deși puternic susținută de Occident, și nu pare a fi pregătită pentru lupta politică. Singura șansă este ca președintele să i-a inițiativa să conducă procesul politic, să câștige nu numai alegerile de președinte, ci și să "aibă guvernul și parlamentul său". Pentru asta, Iohannis vrea noi alegeri sau să modifice coalițiile politice. Dar PSD este singurul

partid puternic care îi stă în cale și trebuie distrus. Iohannis deschide o nouă epocă politică: președintele în război cu un partid politic. De fapt, programul Iohannis este schimbarea radicală a profilului statului român: în locul unei *democrații parlamentare cu un președinte cu o poziție importantă, dar lipsit de autoritate efectivă, un stat prezidențial care își produce propriul guvern și parlament*.

Dăncilă, dacă devine președinte, cu siguranță va adopta o strategie non-conflictuală. Cu un guvern PSD, tensiunile vor fi și ele inevitabile, dar mai atenuate datorită stilului său. Va încerca să apere guvernarea de criticile opoziției și va încerca să intervină în guvernare, dar mai degrabă discret. Dacă opoziția câștigă, la început va încerca să coopereze, dar dacă nu va fi posibil, își va restrânge activitatea la sarcinile de rutină ale unui președinte și va asista la dificultățile guvernării și aștepta viitoarea criză.

Câteva reflecții finale.

Democrația este un sistem similar cu cel din sport: mai multe echipe în competiție. Fiecare echipă vrea să câștige, dar respectând *regulile jocului* și pe adversari. O echipă poate fi „cea mai bună” doar *jucând* cu celelalte echipe, nu eliminându-le. Democrația este o competiție între partide. Desigur, poți câștiga distrugând partidul advers, dar ieși din sistemul democratic și aluneci în dictatură.

România se va confrunta în viitor cu o problemă vitală, ieșirea din subdezvoltarea europeană, și ar trebui să se concentreze nu pe conflictele pentru o putere care nu va fi decât fragilă, ci de a coagula o viziune despre cum am putea să ne angajăm într-un proces rapid de dezvoltare social-economică.

Situația României se agravează însă artificial: la marile dificultăți social-economice se adaugă conflictul cronic președinte/ guvernare. De aceea, urgent este să ne eliberăm de această problemă suprapusă.

Este vital nu cine va fi președinte, ci să reconsiderăm poziția președintelui. Să recunoaștem că un președinte pe deasupra partidelor politice a fost pură iluzie. Și efectele acestei iluzii le plătim de 30 de ani. Soluția, indiferent cine va câștiga acum alegerile prezidențiale, este să declanșăm urgent o dezbatere națională pe tema arhitecturii sistemului politic.

^[1] Aici pornesc de la o analiză pe care am schițat-o mai înainte: *O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Iohannis, ci a Constituției*, 28.12.2016, în Cătălin Zamfir, **51 eseuri despre starea socială actuală a României: 2015-2019**, *România socială* sau în *Biblioteca virtuală de sociologie*.

10 septembrie 2019

Exploatarea sexuală criminală: o problemă globală a României (1)

Citit de: **534**

Link: www.romaniasociala.ro/exploatarea-sexuala-criminala-o-problema-globala-a-romaniei-1/

*Sunt două posibilități ca o problemă socială gravă
să rămână netratată: să fie ignorată sau
natura ei să fie definită greșit.*

În ultima lună a izbucnit în atenția publică problema *traficului de ființe vii*.

La început, a apărut ca o problemă punctuală într-o comunitate: două fete adolescente au dispărut. Pe baza unor informații, o persoană, Dincă, este acuzată: le-a răpit și se pare că le-a ucis. Arderea probabilă a celor două fete a șocat prin brutalitatea sa. "Criminalul" a mărturisit că el a fost autorul. Părea să fie o problemă la limita între crimă socială și patologie psihică și, prin pedepsirea autorului, problema părea că va fi închisă.

Au apărut și reacții liniștitoare. Ce, asta e o problemă ? Fata probabil a fugit cu un băiat. Nu e în regulă, dar ce să facem. Așa sunt ele, fetele.

Dar lucrurile s-au complicat. Nu s-au găsit cadavrele. Criminalul a mărturisit că corpurile au fost incinerate și de aceea nu pot fi găsite. Dar a fost tulburătoare întrebarea: incinerarea corpurilor biologice este mult mai complicată decât se zice. Asta se putea realizată de criminal cu mijloacele sale fără să rămână orice urmă ?

Rapid, de la o problemă individual-patologică s-a extins la suspiciunea unei probleme sociale. Au apărut informații că era în comunitate o practică socială de exploatare sexuală a fetelor, mai ales a adolescentelor. De ce chiar la Caracal? Timid se lansează și un alt factor: prostituția stimulată de cererea soldaților străini din zonă. La această "activitate" participau oameni de afaceri, persoane din sistemul administrației publice și, cel mai grav, din poliție și procuratură. Autorul presupus al celor două crime făcea parte din respectivul grup. Concluzia logică: de fapt cel puțin dispariția celor două fete era o parte a unui sistem de exploatare sexuală, de răpire și vânzare criminală, locală și internațională. Deci o întreagă rețea.

Imediat, problema ia dimensiuni explozive. Nu e un caz individual, ci o rețea socială. Și nu s-a întâmplat numai la Caracal, ci apar public informații că de ani de zile rețele criminale similare s-au consolidat și în alte zone ale țării.

Opinia publică a fost impresionată și pentru că nu era vorba doar de prostituție, destul de tolerată în diferite grade și forme, ci de răpire a copiilor, fete și băieți, exploatare a minorilor, integrare cu violență a acestora în sistemul criminal de exploatare sexuală.

Opinia publică este surprinsă și de reacția sistemului public. Procuratura și poliția știau de acest fenomen, dar au manifestat o toleranță greu de explicat. Mai mult, sunt cazuri de participare a unor polițiști, se pare și procurori, la asemenea sisteme criminale în calitate de „beneficiari”.

Comunitatea este șocată: cum a fost posibil ? De mai bine de o lună acest caz a ocupat atenția îngrozită a României. Și el este departe de a fi clarificat cu toate ramificațiile sale.

Rezonanța socială a cazului a fost amplificată de explozia unui alt caz doar cu o lună înainte, în aceeași comunitate, care a tulburat opinia publică: adopția internațională a unei fete de 8 ani, Simona. Întreaga procedură a adopției părea a fi încălcat multe norme legale și morale, din acest motiv suspectată de a fi un alt caz de vânzare internațională.

Pe mine mă îngrijorează și un alt aspect. Exploatarea sexuală criminală a copiilor (dar de ce nu și a adulților ?) este tratată doar ca o problemă juridică, presupunându-se că intervenția sistemului juridic este suficientă. Cum putem explica faptul că nimeni nu s-a gândit că și **sistemul public de protecție a copilului** are o responsabilitate în această problemă ?

Dar factorul politic nu este îngrijorat de gravitatea acestei probleme ? Politic, e ca și cum ea nu există. Datele internaționale prezintă România ca una dintre țările cele mai importante exportatoare de "carne vie": internațional „se știe”, dar național se ignoră. Niciunui parlamentar nu i-a venit prin minte să o pună în discuția Parlamentului ca o problemă gravă a României.

Ce este grav este nivelul "minor" la care problema *traficului de ființe vii* este plasată: e o problemă regretabilă, dar a unor persoane, da, jenant și a unor persoane din administrația publică, chiar a unor comunități. Dar nu este o problemă a României.

Eu cred că trebuie să căutăm o cauză mai profundă a acestei situații, în însăși arhitectura sistemului valorilor care guvernează funcționarea societății românești actuale. Strategia tranziției românești conține o incoerență valorică structurală. Pe de o parte, în istoria recentă România a aderat la toate convențiile internaționale cu privire la *drepturile omului*. În 2005 România chiar a semnat *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*. Ei și ? Simple semnături pe hârtii. Dar drepturile omului, în afara Constituției, după câte știu nu sunt incluse în forme *funcționale* în documentele politice și juridice.

Paradoxal, întreaga strategiei tranziției în România a incorporat în viziunea sa o altă orientare valorică, cu alte priorități: ***reforme structurale, în centrul cărora a stat privatizarea rapidă cu orice preț, realizate cu costuri sociale considerate ca inevitabile și deci ignorate***. Starea socială este considerată la un minim doar pentru a fi evitate exploziile sociale. În întreaga politică a tranziției masa societății a fost sistematic ignorată. Nu sunt locuri de muncă ? Să migreze. Sunt salarii mici ? Veți să blocați economia. Sunt fete "exportate" ? Familiile să aibă mai multă grijă. Nu este întâmplător că victimele traficului de ființe umane sunt selectate din zonele cele mai sărace, marginale: din localitățile rurale și urbane sărace.

O singură concluzie: întreaga tranziție a României s-a caracterizat printr-o neglijare cronică a celor mai multe probleme grave ale societății românești, multe dintre ele aflate în agravare. Se invocă "resursele publice sunt limitate". Și deci discutarea lor publică excesivă produce frustrare colectivă. E adevărat, dar doar în condițiile pasivității. Evaluarea continuă a problemelor sociale este un mecanism de activizare. Conștientizarea la nivelul colectiv mobilizează, crește eficiența tratării lor și scade costul.

Care este responsabilitatea noastră a sociologilor în contextul actual ? Să punem analiza problemelor sociale ale țării ca o prioritate.

[1] "Problemele sociale" reprezintă una dintre temele cele mai importante ale sociologiei. Teoria problemelor sociale poate fi găsită expusă sintetic în Cătălin Zamfir și Simona Stănescu (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, 2007, p.455-464

[illegible]

Link: www.romaniasociala.ro/exercitii-de-sociologie-cum-cercetam-realitatea-sociala/

O analiză sociologică^[1] are două nivele: primul nivel, **descriptiv**, descrierea realității sociale. Această operație produce *fapte sociale/ sociologice*, rezultatul înregistrării realității sociale cu instrumentele cercetătorului. Al doilea nivel, **explicația**. Cum explici faptele sociale. Sociologul are deci două „produse”: descrierea realității sociale, *faptelor sociale*, și *teorii, explicații* ale faptelor sociale, ale realității.

Cele mai multe analize sociologice, în faza actuală, oferă mai ales fapte sociale colectate cu chestionarul: sute de răspunsuri la întrebări. Unele întrebări oferă informații despre starea obiectivă: sexul, vârsta, etc. Cele mai multe întrebări oferă însă informații despre cum *estimează* respondenții realitatea socială și cum ei le *evaluatează*. Chestionarele oferă în principal deci informații despre *starea subiectivă a populației*. Bun, e foarte important.

Adesea se consideră ca de la sine înțeles că datele subiective oferite de chestionar sunt descrieri corecte ale realității sociale. Dar această presuposiție ridică multe probleme. Voi lua pentru exemplificare o temă căreia sociologia actuală îi acordă un interes special: *încrederea/ neîncrederea în ceilalți oameni*. Încrederea/neîncrederea este un *fapt social/ sociologic*, sota socială importantă: liantul sociabilității. Cum o analizează sociologul ?

Cea mai ușoară metodă este să întrebi pe oameni *dacă au sau nu încredere în ceilalți*. Obținem astfel informații despre *starea* subiectivă de încredere/ neîncredere. Dar chestionarul reflectă *starea subiectivă* a respondentului doar mediat. Răspunsurile la chestionar sunt *declarații* ale stării subiective. În ce măsură *declarațiile* sub forma răspunsurilor la chestionare reflectă corect starea subiectivă a „respondenților” este o întrebare deschisă. Declarațiile reflectă ce cred oamenii, dar și impactul *normelor sociale*, cum ar trebui să se comporte oamenii atunci când vorbesc despre ei înșiși.

Ne confruntăm și cu o altă problemă: răspunsul la întrebări exprimă doar *estimarea punctuală* a situației conținute în întrebare, sau și *starea de spirit mai generală* a respondentului, care își pune amprenta asupra modului în care acesta răspunde la toate întrebările din chestionar ? Cu alte cuvinte, răspunsurile la un chestionar sunt independente unele de celelalte sau exprimă și o stare de spirit globală a respondentului care colorează toate răspunsurile sale^[2].

Am putea să complicăm și mai mult problema întrebându-ne în ce măsură *starea subiectivă, percepția, declarată* în chestionar reflectă *comportamentul real* de încredere/ neîncredere al respondentului. Analiza comportamentului de încredere/ neîncredere este mult mai dificilă decât să soliciți percepția respondentului despre comportamentul său. Nu cumva sociologul se află acum în situația de acum câteva secole a doctorului ? Mergeai la doctor: ce te doare ? În piept. Atunci ia această doctorie. Din fericire, medicul a depășit cu mult acest nivel. Doctorul la început întreabă pe pacient ce îl doare, dar apoi îl „consultă”, adică analizează cu instrumente tot mai sofisticate starea reală a acestuia. Dar să nu mergem prea departe.

Sunt continuu surprins de ce asemenea probleme par să fie ignorate în multe analize, preferându-se credința necritică că răspunsurile la chestionare reflectă direct și neproblematic starea de spirit a respondentului și, prin intermediul ei, a realității.

Luând în considerare preferință excesivă după părerea mea a utilizării chestionarului, nu putem ocoli întrebarea: sociologia este o știință *a societății* sau doar *a stării subiective* a populației?

Datele sociologice sunt prezentate de regulă sub forma sintetică de *medii*. În exemplul nostru, la indicatorul *încrederea în ceilalți*, pe o scală cu 5 trepte de la 1 la 5, românii au o valoare, presupunem, de 3,2, deci puțin peste punctul mediu, *nici încredere, nici neîncredere*. Sau, ceva mai intuitiv putem utiliza ca indicator proporția celor care nu au încredere în oameni: 45% din populație, adică aproape jumătate.

Datele oferă și o imagine a *variației* faptelor sociale în funcție de diferite „criterii”: *sex, educație, vârstă, localitate (sat/ oraș), profesie, venit* etc. Aceste „criterii” care captează variația diferitelor fapte sociale le găsim aproape în toate cercetările empirice. Obținem astfel o hartă sociologică a comunității.

După ce obținem toate aceste date, faza descriptivă a cercetării, următoarea întrebare este cum explicăm de ce românii, comparând cu alte populații, bărbații față de femei, orașenii față de săteni au *mai puțină încredere în ceilalți*. Explicațiile faptelor sociale formează teoria.

Criteriile de variație sunt foarte utile, oferindu-ne o imagine a varietății unei comunități, împarte populația în grupuri sociale importante: bărbați/ femei, tineri/ vârstnici, salariați/ capitaliști, urban/ rural. Dar nu putem considera criteriile de variație drept cauze. Este *sexul* cauza variației *încrederii în ceilalți*? „Femeile” sunt mai încrezătoare în ceilalți. Poate că așa e, dar imediat întrebarea este *de ce* ? Pentru biologia femeilor sau poate pentru că ele au un nivel de educație, poate că au o securitate oferită de familie mai ridicată, probabil. Nu sexul ca atare, ci alte caracteristici generate de poziția sexului într-un anumit context social reprezintă cauzele. A fi român e cauza încrederii mai scăzute în ceilalți ?

„Criteriile” care ordonează variația poartă în ele, *indistinct*, o mulțime de „cauze” cu efecte diferite. Nimeni nu îndrăznește însă să considere aceste „criterii” drept cauze. Destul de frecvent ele sunt desemnate într-o manieră mai degrabă eufemistic ca „*factori determinanți*”. „Factorii determinanți” sunt variabile care empiric sunt legate statistic semnificativ de fenomenul de explicat, dar ele nu sunt din acest motiv cauze. Empiric, criteriile variației/ factorii determinanți întrunesc unele caracteristici ale cauzelor: sunt *anterioare* (sexul este înainte de declarația încrederii), sunt *independente* (sexul este independent de declarația încrederii, iar nu invers), dar nu îndeplinesc alte condiție: nu sunt *universale*. Într-o societate sexul este asociat cu încrederea, în alta nu. Nu îndeplinesc nici o altă condiție: *simplitatea*. Sexul este o stare foarte complexă care conține multe componente și nu știm care dintre acestea ar putea produce *încrederea/ neîncrederea*.

Cele mai multe relații statistice pe care le descoperim sunt contextuale, nu universală. „Factorii determinanți” sunt doar statistici, conțin indistinct și relații cauzale, dar global nu sunt cauze. Identificarea factorilor determinanți statistic ai unui fapt social nu reprezintă deci explicații cauzale, dar deschid direcții de explorare a acestora. Cu factorii determinanți statistic nu putem crea o teorie explicativă.

Analizele sociologice rar evidențiază relații cauzale. Ele se mulțumesc să identifice relații empirice contextuale între fenomene sociale complexe, fără a presupune relații cauzale simple și universale care stau în spatele acestor relații empirice complexe.

Bogdan Voicu în articolul citat mai sus oferă un exemplu interesant de trecere de la *descriere* la *explicație*. El găsește în cercetări internaționale o descriere a variației *încrederii*: România are un nivel foarte scăzut al *încrederii în ceilalți*, mai scăzut decât țările nordice, decât țările occidentale și chiar față de

unele țări în tranziție; similar cu Bulgaria, țările foste ale Iugoslaviei și Turcia. Și simte, dincolo de această relație contextuală, nevoia unei explicații: *de ce?* Variabila „român” nu reprezintă o cauză a *neîncrederii în ceilalți*, deși s-a constatat o relație semnificativă statistic. Este un „factor statistic determinant”, dar nu este o cauză. Este o variabilă complexă care conține o mulțime de variabile mai simple, unele dintre ele putând fi de fapt *cauzele*, pe care trebuie să le identificăm într-o teorie explicativă.

În explicația sociologică a faptelor sociale întâlnim mai multe paradigme explicative. S-a utilizat uneori o explicație psihologică, „*caracterială*”: *asa suntem noi românii*; noi românii suntem neîncredători. Deci o trăsătură a caracterului românilor. O asemenea explicație are o problemă. Apare imediat o altă întrebare: de ce așa suntem noi românii ? De când suntem așa și cât timp vom mai fi așa ? O asemenea presuposiție caracterială deschisă este tot mai puțin credibilă. Explicația „caracterială” se deplasează într-una „culturologică”: nu caracterul românilor, ci cultura românilor. „Cultura” este un complex comportamental fixat în mentalitatea colectivă și se transmite de la generație la generație. Ea este un fapt social deschis: cultura noastră este produsul istoriei și viitorul este deschis la schimbare.

Bogdan Voicu oferă o imagine clară a mecanismelor de transmitere a culturii: în primul rând *socializarea primară* a copilului; apoi educația copilului formează încrederea/ neîncrederea în ceilalți; maturul este modelat prin sistemul de norme din mediul său de viață. Aceasta este o paradigmă explicativă culturologică: cultura se transmite individului prin mecanismele sale. Dar există și o altă posibilitate, un mecanism social: experiențele personale ale contextului social prezent. Bogdan Voicu, le ia și pe acesta în considerație, dar le consideră mai puțin importante: „Ele însă contează prea puțin. Doar aduc un impact minor” p.181. Deci explicația trebuie căutată nu în contextul social prezent, ci în trecut: „încrederea în oameni este redusă pentru că așa a fost mereu, aparent încremenită în tradiționalism” (p. 181).

Rezumând ipoteza explicativ-culturalistă reiese următorul lucru: *oamenii au încredere doar în familie și rude, și neîncrederea în ceilalți* este un comportament al românilor pe perioade lungi de timp, generat de mentalitatea tradițională. După Revoluție, intrând într-un alt tip de societate, în perioada de tranziție, ne-am fi putut aștepta să avem o explozie a încrederii în ceilalți. Dar, iată, nu s-a întâmplat așa. Cum explicăm faptul că și în prezent, oamenii nu au încredere unii în alții, deși contextul social s-a schimbat ? Explicația dată de Bogdan Voicu este: nu noua experiență socială, ci supraviețuirea pe lung termen a culturii tradiționale.

Tradiția mi se pare o explicație destul de vulnerabilă, deși ea are cu siguranță o anumită influență, dar nu determinantă. Ipoteza paradigmei culturaliste poate fi verificată prin predicțiile empirice pe care le fac. Și în trecut, de secole, inclusiv în perioada comunistă și chiar în prezentul tranziției, oamenii au un nivel ridicat cronic de neîncredere în ceilalți datorită persistenței tradiției. Este de presupus însă că rolul tradiției, ca orice tradiție, în timp se diminuează: în procesul de modernizare, gradul de încredere în ceilalți este în creștere, nu în scădere. Unele date infirmă însă această așteptare. Un studiu recent al IRES^[3]

conține o întrebare: societatea prezentă comparativ cu societatea de acum 100 ani, *încrederea în ceilalți oameni* este mai ridicată sau mai scăzută ?

- Mai ridicată 7%
- La fel 11%
- Mai scăzută 79%

Deci, dacă persoanele intervievate estimează corect că încrederea în ceilalți a fost istoric în scădere, nu în creștere se infirmă ipoteza tradiției.

Datele invocate de Bogdan Voicu indică un grad de încredere în ceilalți extrem de scăzut, între 8% și 19%. Neîncrederea este substanțial peste 50%. E greu de crezut că tradiția este o explicație credibilă a nivelului actual așa de scăzut.

Dar variația în această perioadă: în ani de 8%, iar în alți ani la 19% se oferă ca explicație la crizele economice. Cu siguranță, dar nu pare a fi suficient. Nu este numai criza economică, mai sunt și crizele politice: eșecul guvernării de dreapta din anii 1997-2000 și a guvernării Băsescu care au generat o adevărată revoltă socială.

Tradiția sedimentează o lungă experiență istorică și fără doar și poate este un factor causal important. Dar tradiția nu acționează atât direct, ci imediat de configurația social-economică a prezentului, care poate întări persistența unor tradiții sau diminua alte elemente ale acesteia. Relația dintre tradiție și configurația socială actuală trebuie explorată cu atenție în sociologie.

Eu prefer să acord importanță mai mare cauzalității *actuale* contextului social. Trebuie să acordăm o atenție explicativă mai mare strategiei tranziției responsabilă de starea actuală a societății românești^[4]: privatizarea rapidă, făcută oricum, criza controlului social, mai ales a statului, pierderea locurilor de muncă, explozia sărăciei, promovarea unui nou tip de individualism în care fiecare trebuie să se descurce în competiție cu ceilalți, dezorganizarea socială. Analizele comparative au probat că tranziția din România a fost mai dureroasă decât în alte state, cu un grad ridicat de dezorganizare social-economică, de anomie.

Aș vrea să formulez două concluzii mai generale:

1. Există un decalaj în sociologia actuală, un avans al cercetării *descriptive* și un deficit în palierului *explicativ*. Ne confruntăm cu o adevărată criză a teoriei sociologice.
2. Centrarea excesivă pe explorarea subiectivității sociale este o cauză a ignorării unor zone tematice foarte importante și al izolării îngrijorătoare a sociologiei față de celelalte științe sociale.

^[4] Aceste reflecții sunt generate de un articol pe care l-am citit cu interes al lui Bogdan Voicu, 1993-2018: *în căutarea încrederii în oameni*, Sinteza, august-septembrie, 2018.

[2] Cititorul interesat poate găsi examinarea acestei probleme în unele studii ale mele ca de exemplu: *Utilizarea datelor de opinie pentru diagnoza stării unui sistem social* în Revista Sociologie Românească, 2012

[3] Sineza, nr. noiembrie-decembrie, 2018

[4] Argumentarea o găsiți în alte studii ale mele dedicate tranziției.

02 august 2019

O pierdere grea pentru Sociologia Românească: Iancu Filipescu

Citit de: **1191**

Link: www.romaniasociala.ro/o-pierdere-grea-pentru-sociologia-romaneasca-iancu-filipescu/

S-a stins unul dintre marii sociologi români contemporani. O spun din toată inima. Stilul sociologului Iancu Filipescu a fost unic. Iancu a trăit sociologia. Iancu, poate cel mai mult dintre sociologi, a vorbit cu inima despre sociologie. A fost un erudit al istoriei sociologiei românești. Un excelent coleg.

Am lucrat cu Iancu la două proiecte. Primul, între 1980-1989 la Institutul Politehnic București, am introdus împreună cursurile de sociologie industrială și, tot împreună, am publicat *Manualul de Sociologie Industrială*. Foarte mulți ingineri l-au avut profesor pe Iancu Filipescu, care i-a ajutat să înțeleagă mai bine profesia lor și societatea în care trăiesc.

Apoi, în anii în care Iancu a lucrat la Institutul de Cercetare a Calității Vieții, am realizat împreună *Istoriei Sociologiei Românești: 1900-2010*, o carte care cu greu ar fi putut fi făcută fără erudiția de excepție a lui.

Pierdem un prieten, un sociolog, un coleg, dar și o "memorie" unică a sociologiei Românești.

Cu sinceră tristețe,

Cătălin Zamfir

01 august 2019

Un bilanț al "tranzitiei" României: perspectiva românilor

Citit de: **1088**

Link: www.romaniasociala.ro/un-bilant-al-tranzitiei-romaniei-perspectiva-romanilor-2/

Schimbări în relația comunitate/ guvernare

Revoluția Română 1989. S-au produs schimbări de structură a societății românești. Dar și în **starea de spirit** a populației. Câteva reflecții asupra ce simțeau oamenii **înainte**, ce simțeau ei **în scurtul moment al Revoluției** și ce s-a întâmplat **după**.

Înainte. În anii 70-80 s-a consolidat un larg *consens negativ*: populația în marea ei majoritate a considerat că guvernarea comunistă a lui Ceaușescu este responsabilă de criza României. Nu numai în România, ci în toate țările socialiste europene presiunea de schimbare a regimului comunist s-a declanșat. Ca sociolog, cred că nu mai mult de 1%-2% din populație era pro-Ceaușescu. Regimul comunist trebuie schimbat. Când și cum nu era clar.

Revoluția. 16 decembrie revolta din Timișoara și represiunea sângeroasă a accentuat consensul anti-Ceaușescu. **22 decembrie.** O atmosferă de sărbătoare. Pe stradă oamenii se îmbrățișau. În fine, va fi bine. Entuziasm și încredere; *consensul schimbărilor* a explodat în primele zile. Consensul negativ anti-Ceaușescu face loc unui nou *consens pozitiv*: vrem un nou sistem politic, o politică *pro-oameni* și o organizare socială *rațională*, "ca în Occident". Era de la sine înțeles de astă dată o democrație reală: o guvernare a oamenilor și în interesul oamenilor. A fost unul dintre momentele unice ale istoriei. Cu siguranță, a existat și umbra îndoielilor, dar bucuria consensuală era dominantă. Toți voiam schimbarea, chiar dacă aceasta nu era prea clară.

Imediat după Revoluție a început să se cristalizeze un nou consens fragil în jurul guvernării proaspăt instaurată. Încrederea potențială era bazată pe imaginea pozitivă a specialiștilor din perioada anterioară, percepuți a fi promotorii unei raționalități tehnice, având competența necesară.

Alegerile din 20 mai 1990 au demonstrat o mobilizare populară care nu va mai fi atinsă ulterior: prezentare la vot **86,2%**. Alegătorii au investit încredere masiv în partidul care va forma noul guvern (FSN: Președinte Ion Iliescu, **85,1%** și parlament, **66,3%**, în condițiile în care la alegeri au participat 17 partide). Deci un larg consens popular în momentul inițierii procesului de schimbare socială. Revoluția română a generat o nouă relație populație/guvernarea. După mult timp, guvernarea devine o guvernare susținută de un larg consens. Va dura această încredere în guvernare?

Post-Revoluție: criza consensului. Era de așteptat ca, datorită complexității procesului de schimbare, consensul inițial să facă loc treptat unei diversificări a opțiunilor politice. Consensul exuberant începe să dea locul dificultăților, îndoielilor și diversității de opinii. Se înregistrează o explozie a zeci de partide politice. Exista încă un consens asupra necesității schimbării și a direcției ei.

Diversificarea treptată a opiniilor politice a fost întreruptă de două "evenimente" care au declanșat o nouă scindare în sistemul politic.

Prima lovitură la consensul Revoluției a venit imediat: *teroriștii*. Nu atât "teroriștii" în sine au reprezentat o problemă, ci reacția confuză a noii guvernări și incapacitatea acesteia de a explica acest fenomen șocant. A apărut prima îndoială față de noua guvernare: s-a ascuns ceva; nu e posibil chiar să nu se știe nimic despre ce s-a întâmplat. Reacția politică a fost necredibilă: nu și-a asumat responsabilitatea de a clarifica situația, ci a delegat-o justiției. Cum era de așteptat, transferul unei probleme macro politice și militare într-o problemă juridică a fost prima dezamăgire. Justiția a dat un răspuns jenant care a creat o primă falie între opinia publică și politic: *militarii au tras unii în alții*.

În ianuarie însă a apărut ceva care a aruncat în aer consensul post-revoluționar: reînvierea partidelor "istorice", PNȚCD, PNL și PSDR, formate de supraviețuitorii partidelor desființate în 1948. Discuțiile și incertitudinile au fost brutal înlocuite: partidele istorice dețin adevărul unei tradiții glorioase, la care se

adăuga argumentul suferinței în perioada comunistă. Acestea au fost argumentele care susțin dreptul de a prelua conducerea țării. Programul politic al "opoziției" avea câteva principii: anticomunismul violent, considerat inutil de populație în noul context, și acuzația actualei tehnocrații că ar fi dorit o reîntoarcere la comunism. Programul propus era o vagă reîntoarcere la starea din 1938 și o neîncredere viscerală în tehnocrația produsă în perioada comunistă. Competență insuficientă, bazată mai mult pe resentimente. Manifestările violente din ianuarie declanșate de partidele "istorice" nu erau percepute pozitiv de populație, ci dimpotrivă, ca distructive. Efectul a fost contrar celui așteptat: o creștere a consensului în jurul guvernării. Alegerile din mai 1990 oferă o imagine clară a ce a însemnat noua scindare publică, o *scindare dezechilibrată*: marea majoritate susțin noua guvernare și o minoritate redusă, în jur de 10% la alegeri, dar violentă politic.

Votul pentru Camera deputaților	
FSN	66,3%
PNL	7,3%
PNTCD	2,6%

Dincolo de conflictele dintre partidele politice, care au ocupat suprafața vieții politice, s-a produs o confruntare a două *programe politice*.

În mai 1990 guvernul a adoptat *Strategia Postolache*: o strategie de trecere **proiectată** la o societate capitalistă, introducerea rapidă a economiei de piață, o privatizare progresivă și deschisă, **o protecție socială** vitală într-un asemenea proces de schimbare. **Costul social** inevitabil al tranziției trebuia compensat printr-o politică socială accentuată.

Un program alternativ promovat de FMI și Banca Mondială: privatizarea imediată și totală, chiar "pe un leu", reformele trebuie făcute rapid, costurile sociale, inevitabile, ignorate sau compensate la un minim, altfel s-ar fi împiedicat programul de schimbare. În timpul guvernării 1997-2000 programul s-a accentuat: la celebra *restitutio in integrum* s-a adăugat și retrocedarea integrală a fostelor proprietăți. Privatizarea și mai ales retrocedarea executată prin sistemul justiției a reprezentat un mecanism de corupție ce efecte sociale și economice distructive. Acest program radical de reformă a fost asimilat, în forme mai brutale sau mai moderate, de toate guvernările, mai ales de partidele "istorice".

Programul politic de reformă brutală, cu neglijarea impactului social, a produs o explozie a sărăciei și o deteriorare accentuată a standardului de viață al populației[1]. De la suport pentru guvernare, opinia populației a devenit tot mai critică față de politic. S-a rupt din nou relația comunitate/ guvernare, o nouă scindare în accentuare între starea de spirit a comunității și orientarea sistemului politic.

Dinamica stării de spirit a populației în date sociologice Instituțiile publice au declarat că tranziția în România a fost finalizată cu succes. Populația vede altfel lucrurile. Schimbările sociale sunt estimate de populație tot mai negativ. Se instaurează falia între populație și guvernare[2].

<i>Aprecierea schimbărilor din societatea românească după 1989</i>					
	1994	1996	1999	2003	2010
Pozitiv	24	30	12	19	13
Negativă	30	24	54	36	54

În primii ani ai tranziției, oamenii încă sperau că, în ciuda dificultăților, va fi mai bine. Deja, din 1994 domină estimarea predominant negativă. Speranța pălește. După 20 de ani de tranziție, în 2010, estimarea rezultatelor a devenit net negativă: 54% față de doar 13% pozitive. Cei indeciși, cei mai mulți la început (44%), se împuținează la 33%.

Datele sugerează și existența unui alt factor: calitatea guvernării. Guvernările de dreapta, cu o politică dură a tranziției, cu sacrificarea populației (1997-2000 și 2005-2012), a accentuat atitudinea negativă a populației, 54%, probate și de indicatorii obiectivi. Toți indicatorii subiectivi cunosc vârfuri negative în aceste perioade. Putem urmări continuarea acestei tendințe negative ascendentă, cu variații, și după 2010.

<i>Direcția în care merge societatea estimări după 2010</i>					
	2010	2015	2016	2017 (noiembrie)	2017 (decembrie)
	ICCV	INSCOP	IRES	IMAS	IRES
Greșită	80%	52%	61%	71%	75%
Bună	10%	34%	34%	24%	17%

În 2010, când se încheiase deja tranziția, majoritatea populației continuă să estimează accentuat că după părerea ei, direcția în care România s-a angajat este greșită.

Cum se estimează tendința condițiilor de viață după 10 ani

	1992	1995	1999	2003	2010
Pesimism	19%	25%	35%	28%	53%
Optimism	54%	45%	30%	40%	20%

La începutul tranziției, ani în care populația a suferit o prăbușire a standardului de viață, colectivitatea era optimistă. Va fi mai bine. Dar la sfârșitul perioadei de tranziție, 2010, pesimismul privitoare la perspectivele următorilor 10 ani devine majoritară: **53%**, față de doar **20%** care sunt optimiști.

Cum este condusă țara ?

	1990	1991	1992	1993	1994	1998	1999	2003	2010
Prost	19%	33%	43%	43%	38%	60%	77%	46%	80%
Bine	40%	22%	20%	18%	21%	9%	6%	19%	4%

În iunie 1990, după toate conflictele politice produse de partidele "istorice", **40%** din populație considerau că țara este bine condusă, față de doar **19%** care

consideră că ea este condusă prost. În anii următori, proporția se schimbă dramatic: cei mai mulți consideră că țara este condusă prost și mai puțini consideră că o fac bine, atingând un vârf uluitor în 2010: **80%** dintre români consideră că țara este condusă prost.

Indicele democrației nu este doar pluri-partidism și alegeri libere. Dar tot atât de important este și cum oamenii consideră că au posibilitatea de a influența modul în care este condusă țara.

Oamenii au posibilitatea de a influența conducerea țării									
	1990	1991	1992	1993	1994.... 1998	1999	2003	2010	
Nu	60%	56%	67%	88%		91%	87%	91%	
Da	15%	11%	12%	3%		1%	2%	1%	

De la început marea majoritate a populației estimează că nu are posibilitatea de a influența modul în care este condusă țara. Dar dacă în 1990 și în următorii ani mai exista un procent deși mic, dar semnificativ de români care considerau că pot să influențeze conducerea țării, după doar câțiva ani acest procent practic dispare. Dar cei care au fost chestionați, ei înșiși, se simt favorizați sau nefavorizați în perioada tranziției ? Erau eșantioane de populație română reprezentative pentru întreaga populație a țării.

	1996	2010
Favorizați	23%	13%
Defavorizați	41%	54%

Spre finalul tranziției, în 2010, majoritatea populației, **54%**, se considera mai defavorizați și doar 13% mai favorizați.

Vasile Dâncu oferă date mai recente, 2018[3], precizând mai mult trendul schițat aici. Cercetarea a inclus un subeșantion de 57% persoane care au trăit ca maturi perioada comunistă. Iată opiniile acestor persoane[4].

Ce sa îmbunătățit și ce s-a înrăutățit după 1989.

S-a îmbunătățit: călătoriile în străinătate (87%), consumul de produse și servicii (78%), dreptul de a alege (74%), condițiile de locuire (52%).

S-a înrăutățit: industria (81%), situația politică (74%), învățământul (69%), fericirea românilor (68%), infrastructura (65%), sănătatea (65%), piața muncii (61%), nivelul de trai (58%).

Același subeșantion: *Dacă ar putea, ce ar alege acum ? De ce o asemenea alegere ?*

Socialismul: 50% – traiul era mai bun, lipsa grijilor, siguranța vieții, a locului de muncă.

Capitalismul: 44% – libertatea exprimării și migrării, un trai mai bun.

Față de generațiile dinainte de 89, generațiile tinere sunt:

- *Mai needucate: 69%*
- *Mai nefericite: 59%*
- *Au mai puține șanse: 52%*

O concluzie îngrijorătoare: *Tranziția în România, din punctul de vedere al populației, nu a produs avansul sperat, ci, din multe puncte de vedere, chiar un regres.*

[1] Această politică cu efectele ei este analizată în Cătălin Zamfir, *Istoria socială a României*, Editura Academiei Române, 2018. Aici poate fi găsită și dinamica indicatorilor obiectivi ai stării sociale pe întreaga perioadă a tranziției.

[2] Utilizez datele produse de programul ICCV, coordonat de Ioan Mărginean. Sunt singurele date realizate cu aceeași metodologie și cuprinde întreaga perioadă a tranziției: 1990-2010.

[3] Vasile Dâncu, *Capitalismul românesc – o mare neînțelegere*, Sinteza, nr.53, iunie-iulie, 2018, Cercetare realizată de IRES

[4] Sunt estimările făcute în 2018 de persoanele care au experimentat ca maturi atunci starea României înainte de 89. Datele prezentate de V. Dâncu nu cuprind și percepția tinerilor actuali ai acelei perioade.

23 iulie 2019

Cum ne încurcăm într-o ideologie imprecis formulată

Citit de: **647**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-ne-incurcam-intr-o-ideologie-imprecis-formulata/

Sebastian Fitzek, în eseu alăturat, pune o problemă extrem de interesantă: urgența unui proiect european centrat pe familie. Înțeleg mesajul lui Sebastian: pentru a avea viitorul pe care îl dorim trebuie să alegem un tip de familie care va genera viitorul pe care îl dorim prin copiii săi. Este nu numai interesantă filozofic, dar este vital practică. Sebastian m-a pus pe gânduri și cred că ar trebui să mergem mai departe.

Una dintre temele importante ale Occidentului este cea a **drepturilor omului**. Omul are dreptul de a fi el însuși, și acest drept să fie respectat de ceilalți, de societate. Omul este o ființă supremă. Bun! Dar adesea bunele intenții, fără dezvoltările necesare, ne duc la încurcături. Se zice că iadul este pavat cu bune intenții. Voi lua un caz:

Dreptul universal al omului la liberă circulație. Formulată în termeni generali, ea este dincolo de orice discuție. Este un drept fundamental. Nu îmi amintesc să fie vreodată însoțită de vreo limitare a dreptului de circulație.

Articolul 2 al DECLARAȚIEI UNIVERSALE A DREPTURILOR OMULUI pare să întărească acest drept universal: „Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație *fără nici un fel de deosebire*” și sunt enumerate *deosebirile* posibile dintre oameni, ca de pildă rasă, culoare, sex, limbă...; se introduce și o formulare ciudată: „**de origine națională sau socială**”. Adică, mai precis, e vorba de apartenența reală, actuală, la o națiune (cetățenie) sau doar de o origine abstractă ? Adică nu se va ține seama de „*originea sau apartenența națională*” ? Se introduce apoi o precizare: „nu se va face nici o deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului **de care ține o persoană**”. Deci nu trebuie să se țină seama de faptul că „eu țin de o anumită țară”? Desigur, doar atunci sunt complet liber și pot circula în lume așa cum doresc.

Dar nu e chiar așa. În subtext, în formulări imprecise, se introduc restricțiile.

Aceiași DECLARAȚIE recurge la o formulare destul de vagă.

Articolul 13

1. Orice persoană **are dreptul de a circula în mod liber** și de a-și alege reședința **în interiorul granițelor unui stat**.

2. Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de a reveni în țara sa.

„Am dreptul de a circula în mod liber”. Chiar peste tot, adică oriunde în lume? A doua parte a propoziției pare să adauge ceva nou, dar de fapt introduce pe dedesubt o restricție: „și de a-și alege reședința **în interiorul granițelor unui stat**”. Libera circulație, doar în interiorul cărui stat? Evident, în care s-a născut sau a obținut cetățenia. Dar în afara acestuia? În principiu da, dar doar dacă obține o aprobare. Deci dreptul meu depinde de o aprobare. Deci un drept pe care pot să-l obțin sau nu. Punctul 2 accentuează confuzia: „am dreptul de a părăsi orice țară... și de a reveni în țara mea”. Da, am dreptul să părăsesc orice țară. Dar unde mă duc ? Am dreptul de a reveni „în țara mea”, nu în țara pe care aș dori-o.

În practică, există multe limitări ale dreptului meu de circulație. Vreau să merg într-o altă țară în afara UE. Trebuie să fac o cerere și să aștept o aprobare. Cum, o aprobare pentru a-mi exercita dreptul meu de circulație liberă ? Și dacă nu o primesc ? Eu mă aștept să primesc aprobarea. Dar sunt mulți în lumea asta care cu greu o primesc sau nu o primesc deloc. În orice cerere de viză îmi sunt impuse

restricții. Să declar scopul: de ce vreau să merg în țara **X**? Deci scopul circulației devine o restricție posibilă a libertății mele. Dar dacă vreau să muncesc? Apare alt tip de cerere, și devine îndoielnic dacă mai primesc aprobarea. Vreau să mă așez acolo? De regulă primesc aprobare doar pentru 3 luni, 6 sau 12. Deci pot fi liber să circul oriunde ca turist. Dacă vreau să mă stabilesc acolo este o altă procedură și lucrurile se complică.

Trăim într-o lume a oamenilor liberi sau a națiunilor? DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DEPTURILOR OMULUI se referă la o lume abstractă nu la cea reală, actuală. Lumea noastră actuală este o lume, desigur a oamenilor, dar mai precis a țărilor în care sunt oameni definiți ca cetățeni. De câteva ori este menționat termenul de „țară”, dar într-un context destul de confuz. Atâta timp cât lumea este împărțită în națiuni/ țări, circulația este liberă, în principiu, dar cu aprobări. Adică cu limitări. Putem considera că este o încălcare a drepturilor mele ca om?

Drepturile universale al cărui om? Formularea DREPTURILE OMULUI nu face o precizare care de fapt este extrem de importantă: nu pot vorbi doar de dreptul **meu** de a circula unde doresc, dar să ignor dreptul **celuilalt** de a mă primi. **Eu** pot circula liber, dar să nu contravin spațiului de libertate al **celuilalt** om. Ca țintă a circulației libere a **mea** sunt **ceilalți**, o persoană și o comunitate.

Să ne gândim și la libertatea mea în ipostaza de **celălalt** și a comunității mele. Împreună am construit comunitatea mea și prin multe generații. Dacă nu-mi plac unele aspecte ale mediului meu de viață, am dreptul să le schimb. Dar, ca **mine** și nu ca **altcineva**! **Altul** nu are dreptul să-mi schimbe comunitatea, deși poate ar vrea să o facă așa cum i-ar plăcea. Mă bucur să avem turiști, vizitatori, nu doar economic, dar și prin deschiderea culturală și morală. Prin vizitatori înțeleg mai bine întreaga lume. Îmi exersează morala mea de toleranță și de solidaritate umană. Nu mă deranjează că vizitatoarea mea are fața ascunsă. Este tradiția ei și trebuie să o respect. Dar dacă cineva vrea să „se așeze” în comunitatea mea, adică să nu fie simplu vizitator? Lucrurile trebuie privite altfel. Istoric, diversitatea este acceptată. Noi românii suntem foarte deschiși și toleranți. Sunt turci, tătari, evrei, maghiari, bulgari. Vin acum și „oameni de culoare”. Foarte bine! Unele restricții sunt însă impuse inevitabil. Oricine vrea să „se așeze” la noi, poate, dar are nevoie de o aprobare „a mea”. Trebuie să devină **cetățean român**, nu ca **străin**. Adică să accepte mediul românesc care este al meu. Legile mele, obligațiile oricărui cetățean român. Nu e vorba de culoarea pielii, de etnie, ci de cetățenie. Cetățenia oferă o coeziune a comunității. Accept diversitatea etnică, dar trebuie să promovez comunalitatea dată de cetățenia unică. Cetățenia este instrumentul de a prezerva coerența comunității, dezvoltată în granițele acestei țări. A, da, și limba română. Nu pentru că e mai bună decât limba lui, dar a noastră constituie liantul mediului meu de viață. A fi cetățean român înseamnă a vorbi românește, a promova interesul României, dacă e cazul, chiar de a-și da viața pentru România care a devenit țara lui. A fi român înseamnă nu doar a fi bun vecin, ci a se integra în fluxul cultural și social istoric al țării. Să se identifice cu România și întreaga sa istorie. Este esențial să cunoască nu numai limba țării, Constituția ei, dar și istoria țării în care devine cetățean. Dacă nu are cetățenia de român, drepturile lui în România sunt limitate.

Libertatea omului, dar și a națiunii.

Exemplul unui scandal recent. Doamna Merkel a vrut să ne impună să acceptăm un mare număr de imigranți, în numele dreptului unor imigranți. Clar, o încălcare a dreptului nostru, comunitatea românească, de a decide. Interesele națiunii nu trebuie să fie puse în discuție. Poate în câteva secole, sau mai devreme, nu vor mai fi națiuni. Asta e o altă problemă. Acum națiunile există și funcționează ca mediul de viață și este interesul nostru de a-l prezerva. Libertatea mea de a fi eu însumi este condiționată de libertatea națiunii mele.

Cum ar putea arăta Germania peste un secol? Am citit despre unele discuții din Germania: calcule despre cum se va întâmpla peste un secol. Trendul actual, dacă va continua, ne putem imagina ce se va întâmpla când arabii ar deveni majoritari în Germania? Sunt două posibilități. O Germanie compusă dintr-o populație etnic negermană majoritară, dar care acceptă cultura germană și devine „germană”, identificată cu istoria germană și va prefera muzica clasică germană... Oricum însă, Germania va fi peste un secol o altfel de Germanie. Datorită politicii normale a acceptării pluralității culturale, Germania în viitor va avea puternice componente negermane. Dar situația ar putea fi și alta: arabii, posibil majoritari, vor fi cetățeni germani, dar s-ar putea să se simtă străini în cultura germană. Vor dori să aibă limba lor (autohtonă) ca limbă oficială, religia lor (o au deja), să aibă instituții de cult (le au deja), să aibă educație în școli, **să aibă țara lor**. Atunci cum va fi Germania peste un secol ? Există un drept istoric, dar și un drept actual. Ce ne facem dacă minoritatea germană de atunci va pretinde un drept istoric de a trăi într-o țară germană, dar majoritatea ar vrea să trăiască nu într-o țară germană, ci într-una arabă ?

Deci DECLARAȚIA DEPTURILOR OMULUI se referă la drepturile cărui om și în ce condiții ?

11 iulie 2019

Indiferent ce se va întâmpla, să nu uităm că suntem profund datori Sorinei

Citit de: **517**

Link: www.romaniasociala.ro/indiferent-ce-se-va-intampla-sa-nu-uitam-ca-suntem-profund-datori-sorinei/

În 24 iunie, în *România socială*, concludeam la o scurtă reflecție asupra **scandalului** SORINA:

"Poate, în final, Sorina va fi "luată". Dar atunci noi românii ne-am simți înfrânți de o justiție care nu mai este a noastră, ci capabilă de orice nedreptăți în numele independenței ei. Impactul moral va fi dezastruos. Singura speranță: nu știu dacă fetița de 8 ani nu se va adapta la noua situație și va pleca. E o fetiță de 8 ani și acum se simte foarte singură. Dar Sorina a devenit un simbol care marchează un punct de cotitură pentru noi românii. Avem șansa să decidem: așa nu se va mai întâmpla; suntem hotărâți să punem ordine în această justiție și să o facem dreaptă și umană, o justiție a noastră, a tuturor. Asta o datorăm, noi toți, Sorinei."

După ce am publicat aceste rânduri am regretat. Eu sunt o persoană optimistă. Nu poți să crezi că se poate întâmpla așa ceva. **Ieri** am fost convins cu bucurie că atunci chiar am greșit. Da, lucrurile în fine vor merge pe drumul pe care cu toți îl așteptam.

Azi, la ora 13, am crezut că televizorul îmi dă o palmă năucitoare. De fapt mai multe. Lumea nu merge așa cum vrem. Și eu nu înțeleg nimic prin optimismul meu.

Este foarte clar că situația Sorinei este un caz foarte grav în justiția română. Mă îngrijorează însă faptul că alte instanțe ale justiției susțin, în ciuda unor fapte clare devenite publice, procesul corupt al soluționării acestei situații. De fapt mă îngrijorează incapacitatea sistemului justiției noastre de a corecta greșelile sale. Ce se întâmplă în aceste zile, din păcate, poate susține suspiciunea publică, anume că justiția noastră are probleme grave de încălcare a deontologiei profesionale, de influență a unor grupuri de interese interne și externe, de lisă de responsabilitate profesională. Actul de justiție trebuie să fie independent, dar funcționarea justiției nu trebuie să fie indiferentă la opinia publică. Singura șansă a noastră este să se identifice gravele probleme care par a afecta funcționarea corectă a justiției și de a se adopta măsuri corective.

Ce ne mai rămâne? Pentru a ne păstra demnitatea de români, trebuie să ne facem datoria față de Sorina. Și putem face multe. Important este, de exemplu, ca atunci când mergem la următoarele alegeri prezidențiale și parlamentare să votăm având în minte și datoria pe care o avem față de Sorina. Să cerem de la cei care vor candida la viitoarele alegeri să se prezinte explicit cu poziții ferme de a promova cu prioritate schimbări profunde în justiția actuală pentru ca asemenea acte grave de (in)justiție să nu mai fie posibile.

01 iulie 2019

Ce fel de democrație promovează Parlamentul european?

Citit de: **594**

Link: www.romaniasociala.ro/ce-fel-de-democratie-promoveaza-parlamentul-european/

Am intrat în Uniunea Europeană. E cazul să ne asumăm responsabilitatea: ea va fi așa cum o vom construi noi cu toții

Integrarea României în UE intră într-o nouă fază. Am fost cu toții entuziaști. Din întreaga Europă românii aveau cea mai ridicată încredere în noua alianță. Acum începem să vedem și problemele și chiar greșelile UE. **Dacă vrem o UE de succes, este nevoie să fim și critici.**

Conducerea UE de la Bruxelles s-a grăbit să dezvolte noi instituții europene. Cred că prea grăbită. Mie îmi este chiar teamă de noua birocrăție Bruxellesză care riscă să devină o nouă formă de dictatură birocratică.

Parlamentul european am impresia că a fost gândit ca o copie la nivel european a parlamentelor naționale. În Parlamentul european națiunile sunt reprezentate **proporțional**, adică în funcție de dimensiunea populației lor. Gândind mai mult la această nouă instituție, am ajuns la concluzia că a fost mai degrabă o eroare. Sau, mai precis, o instituție neconformă spiritului democratic.

Să explic. De la Grecia antică am moștenit spiritul unei instituții democratice: o guvernare care exprimă voința poporului. În parlament poporul găsește instrumentul de promovare a interesului său, a interesului națiunii. Aceasta este misiunea instituției Parlamentului, să reprezinte întregul "popor". Populația judecă parlamentul ales dacă el își îndeplinește misiunea care i s-a încredințat. Interesul comun, național este mai important decât interesele grupurilor sociale, a regiunilor, comunităților, și **le subordonează**.

Este Parlamentul european o asemenea instituție ? Exprimă el **interesul comun** al întregii populații europene, al "poporului european"? Imediat răsare întrebarea: care popor? Este populația europeană un "popor", cu un interes comun exprimat în Parlamentul european? Trebuie să fim foarte atenți când creăm o nouă instituție. În spatele Parlamentului european stă o viziune a ce este Europa. Este Europa o **alianță a națiunilor europene**, angajată într-un proces complex de integrare progresivă sau o **Europă deja integrată** aflată într-un proces rapid de desființare a națiunilor ? A devenit deja populația europeană un "popor european", o "națiune" ? În realitate, Europa este, cel puțin, "încă", o alianță în care națiunile au interese proprii și negociază cu celelalte națiuni europene, intră chiar în competiție între ele. Populația Europei nu s-a constituit încă ca un **popor** devenit conștient de problemele sale și nu și-a definit obiective comune care subordonează interesele națiunilor. Populația europeană este încă departe de a fi un popor.

Poate peste o jumătate de secol sau un secol sau mai mult, Europa va deveni o națiune, cu interese comune, promovate de un stat european. Atunci nu vor mai exista state europene. Va exista o "națiune europeană", cu cetățeni europeni, fără actualele națiuni, ci doar cu etnii. Poate. Dar nu aceasta este situația actuală.

Dar dacă nu există încă un **popor european**, ce este Parlamentul european? Parlamentul european nu este o instituție democratică în sensul clasic al cuvântului, reprezentantă a "poporului". UE este încă o asociere, o uniune a națiunilor, a popoarelor europene.

Există instituții democratice care reprezintă o pluralitate de națiuni: ONU de exemplu. Cum ar fi asocierea unor națiuni independente o instituție democratică? O instituție compusă din națiuni cu **drepturi egale**, având fiecare națiune **un vot**, și luând deciziile importante prin **consens**.

Aș vrea să fiu foarte clar. Care este mecanismul de reprezentare a Parlamentului european ? El se fundeze pe sistemul **proporționalității**. Este compus din reprezentanții țărilor, proporțional în funcție de mărimea acestora. În acest sistem, nu poporul european fictiv decide prin reprezentanții lui, ci, în fapt, țările cele mai puternice, cu populații mai mari și care au mai mulți reprezentanți. Națiunile mici sunt împinse la margine. În loc de democrație, Parlamentul european a creat o nouă structură de putere. Parlamentul european nu reprezintă deci democratic popoarele Europei, ci inegal: mai bine pe cele puternice și mult mai puțin pe cele mici. Mecanismul **deciziilor majoritare** al Parlamentului european

afectează și mai mult independența națiunilor din Uniunea Europeană, întărind mecanismele de putere ale "marilor" țări europene.

Democrație în sensul tare al termenului, de reprezentare a poporului, **nu poate fi decât la un nivel, nu la toate: sau** al unei țări, **sau** al Uniunii europene **sau** al întregii lumii. Democrația în sensul tare nu poate fi simultan la toate nivelurile, și la nivel național și la nivel UE. În lumea actuală, democrația în acest sens tare este doar la nivelul națiunilor, nu la cel al asociațiilor supranaționale. Deasupra statelor, asocierea statelor, poate fi și ea democratică, dar în alt sens, o democrație a națiunilor independente, cu drepturi egale, nu reprezentate diferit. UE are o asemenea formă de reprezentare a asocierii de entități independente: **Consiliul european**, compus din primii miniștri ai statelor componente sau șefii statelor. Deciziile importante sunt luate de Consiliul european prin consens.

Trebuie să fim conștienți că filozofia Parlamentului european reprezintă un pas important de trecere a UE de la **asocierea națiunilor europene** la un **stat european**, statele europene intrate într-un proces rapid de pierdere a autorității. Întrebarea este dacă suntem conștienți de acest proces și dacă asta vrem.

Se aduce frecvent următorul argument. Parlamentul Europei are responsabilitatea de a trata doar problemele generale ale funcționării UE. El nu intervine în politica internă a țărilor. Dar și interesul comun al Uniunii Europene este rezultatul deciziilor comune ale națiunilor, nu al unei fictive reprezentări. Deja a devenit evident că Parlamentul ia decizii legislative obligatorii pentru toate țările. Atenție, orice instituție supranațională este mereu tentată de extindere a autorității, intervenind în problemele interne ale națiunilor. Se prefigurează deja riscul dezvoltării unor structuri europene birocratice, care riscă să promoveze interesul ei, iar nu al țărilor europene.

Parlamentul european deja a creat propria sa structură executivă: **Comisia europeană**. Din perspectiva regulilor democratice, poziția **Președintelui Comisiei europene**, un fel de prim ministru al UE, este ciudată. Cine îl alege? Nu Consiliul, nu țările europene și cu atât mai puțin populația, ci Parlamentul european printr-o procedură prea puțin transparentă. Dar cine alege Comisia europeană? Iar nu e prea clar: Consiliul european, Parlamentul, dar mult mai clar de Președintele Comisiei. Noul "prim ministru al UE" își alege propriul său guvern. Atât Președintele, cât și Comisia sunt sub un control vag al Parlamentului, iar ambele instanțe sunt complet rupte de populație. Guvernele naționale sunt sub controlul efectiv al Parlamentului. Ele pot fi schimbate și se întâmplă destul de frecvent de către Parlament. Sunt dezbateri în Parlamentele naționale asupra guvernelor. Nu acesta este cazul Comisiei europene care funcționează foarte liniștit pe întreaga perioadă. Eu nu știu nici o analiză critică publică a Comisiei europene/ guvernul UE sau a unui membru al ei. Riscurile abuzului nedemocrat de putere a fost evident în cazul României. O persoană din conducerea Comisiei europene, la alegerea căruia România a avut un drept destul de vag, și-a permis injurios să intervină în politica internă a României.

Parlamentul european are după părerea mea o situație ciudată. Ea nu este o democrație a popoarelor, a căror existență este incontestabilă. Nu este nici o democrație a asocierii reprezentanților cu drepturi egale ale țărilor. Este o democrație nu a unui popor "fictiv", ci fără un popor. Temerea mea este că Parlamentul european riscă să fie continuu tentat să devină un sistem

supranațional care preia tot mai mult din autoritatea națiunilor. Din acest motiv sunt convins că în viitorul apropiat vor apărea tensiuni, dacă nu chiar conflicte, între Parlamentul european și parlamentele/ guvernele naționale.

Sistemul democrației UE nu este așa cum se crede neproblematic, ci dimpotrivă va genera multe controverse, riscuri și patologii specifice.

24 iunie 2019

O justiție absolut incorectă dar definitivă este mai importantă decât soarta unui copil?

Citit de: **694**

Link: www.romaniasociala.ro/o-justitie-absolut-incorecta-dar-definitiva-este-mai-importanta-decat-soarta-unui-copil/

Sorina, o fetiță de 8 ani, este târâtă cu brutalitate în văzul multor martori, de o doamnă procuror și băgată cu forța într-o mașină neagră. Sorina țipă disperată: *Mami, nu mă lăsa*. Evenimentul este filmat și, la televizor, milioane de români sunt șocați și indignați. Asistăm la un eveniment care probabil va deveni un caz simbol: o fetiță nevinovată se zbate deznădăjduită și reprezentanta justiției, încruntată și fără milă. Țipă după ajutor, dar nimeni nu o ajută.

Oamenii protestează și devin o adevărată mișcare socială în sprijinul Sorinei. Sunt câțiva, foarte puțini, care ripostează: *vreți să contestați O DECIZIE JURIDICĂ IREVOCABILĂ ?*

Poate, în final, Sorina va fi "luată". Dar noi românii ne-am simți înfrânți de o justiție care nu mai este a noastră, capabilă de orice nedreptăți în numele independenței ei. Impactul moral va fi dezastros. Singura speranță: nu știu dacă fetița de 8 ani nu se va adapta la noua situație și va pleca. E o fetiță de 8 ani și acum se simte foarte singură. Dar Sorina a devenit un simbol care marchează un punct de cotitură pentru noi românii. Avem șansa să decidem: așa nu se va mai întâmpla; suntem hotărâți să punem ordine în această justiție și să o facem dreaptă și umană, o justiție a noastră, a tuturor. Asta o datorăm, noi toți, Sorina.

19 iunie 2019

De ce România nu are un Proiect de Țară?

Citit de: **918**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-romania-nu-are-un-proiect-de-tara/

Am citi cu mult interes studiile lui Vladimir Pasti și Iulian Stănescu^[1]. Ei constată că, după întreaga perioadă postcomunistă, nu avem o **Agendă socială de dezvoltare**. Eu aş spune mai apăsător: România nu are un **PROIECT DE ȚARĂ**. Sunt și eu nemulțumit că partidele politice în disputele electorale nu luptă cu programe de dezvoltare social-economică a țării, ci cu injurii. Timid, câte cineva formulează în spațiu public o întrebare / constatare: dar voi, ca partide importante, fie criticați guvernul actual, fie, la guvernare, explicați de ce guvernați așa, dar vă feriți să spuneți ce vreți să faceți în viitor.

Cum se explică lipsa unor „proiecte de țară”? Ca sociolog, nu trebuie să mă mir de ce realitatea este așa cum e, ci trebuie să o iau ca un fapt și să o explic. Deci, de ce partidele politice românești se feresc să formuleze *Proiecte de țară*? Și, atunci, cum se diferențiază ele în competiția lor politică? Am putea crede că

partidele sunt ca echipele de fotbal. Ele se diferențiază prin nume, dar toate au aceleași reguli și strategii, aceleași obiective. Ele se diferențiază doar prin performanța lor: cine câștigă campionatul. Sunt partidele ca echipele de fotbal ? Nu cred că ele sunt chiar ca echipele de fotbal, dar uneori cam așa se comportă. În opțiunile lor fundamentale ele se diferențiază totuși, chiar dacă asta nu e clar în discursul public. Ele nu promit doar o bună guvernare, ci vor și să promoveze opțiuni politice de perspectivă.

Două opțiuni pentru partidele din România

Înaintez o ipoteză. În contextul României actuale, partidele se diferențiază, nu neapărat explicit, după modul în care tratează **cuplul economie-societate**.

Aici găsim două opțiuni distincte ale partidele românești: **mondialism/europenism** versus **naționalism**. Scuze pentru acest ultim termen, de care ne e frică să-l folosim public, deși nu prea înțeleg de ce. Naționalismul este ceva bun, promovarea interesului țării, a națiunii, a comunității tale. Sunt și extremismele. Dar, ciudat, nu avem termeni distincți pentru a diferenția naționalismul bun, normal, de cel „rău”, exagerat.

Economia din România este o parte a *economiei mondiale*, desigur și a *economiei europene*. Nu e clar însă cum putem vorbi și de o *economie românească*. Economia europeană tot mai mult se comportă ca o economie distinctă, cu propriile sale reglementări și interese în relațiile cu alte zone economice. Întreprinzătorii economici se comportă ca actori liberi care se supun doar regulilor pieței mondiale și a celor europene. Statele europene nu mai stabilesc propriile lor reguli ale pieței economice, ci Uniunea Europeană (UE) dezvoltă regulile sale. În sistemul socialist, economiile erau naționale, cu un grad ridicat de coerență internă, relațiile economice externe sunt reglate de sistemul politic național. Odată incluși în economia de piață mondială, economia românească tinde să devină o ficțiune.

Întreprinderile economice „cu sediul în România” sunt entități care acționează independent pe piața mondială/europeană. Antreprenorul privat este orientat de propriul interes, dacă nu, riscă să dispară în competiția mondială. El nu are sentimente naționale. Dar pentru că funcționează în România, are efecte importante asupra societății românești și se confruntă cu unele limitări. *Efecte*, nu *responsabilități*. Întreprinderile sunt importante pentru țara în care funcționează: creează locuri de muncă, oferă salarii, adică venituri populației, plătește impozite, dar interesul lor nu este să contribuie la bunăstarea țării. Interesul lor este să angajeze cât mai puțini salariați și să dea salarii cât mai mici; să preseze politic pentru impozite cât mai reduse.

Intervenția statului în economie este mai mult **limitativă**: legi care limitează activitatea (salariul minim, să nu polueze mediul, să plătească concedii de odihnă, de naștere sau de boală). Întreprinzătorul privat nu are fundamental o orientare prosocială. El mereu se plânge că societatea în care funcționează îi impune prea multe restricții.

Societatea, interesată de propriile sale necesități, încearcă să negocieze cu politicul și cu întreprinzătorii economici, dar de cele mai multe ori este partenerul

mai slab. În acest cuplu, statul, ca reprezentant al societății, poate avea o **orientare activă** sau una **pasivă**.

Paradigma mondialistă

În cei treizeci de ani de tranziție, statul român a avut față de economie mai degrabă o orientare *pasivă*. Politica economică a fost centrată pe reforma juridică, promovarea reglementărilor economiei de piață, și pe privatizarea economiei. În toți acești ani nu a existat o politică de creștere a economiei și nici de creare de locuri de muncă. Tipică este atitudinea politică exprimată public de Traian Băsescu, în calitatea lui de președinte: „dacă nu au loc de muncă nu e problema statului: să meargă în străinătate”. Politica salarială a fost dominată de opțiunea „salariului mic”, cu justificarea de a atrage investitorii străini. În rest salariul trebuie menținut la un anumit nivel doar pentru a se evita conflicte sociale majore. În rest, o intervenție limitativă.

Statul român a fost în perioada de tranziție un reprezentant slab al interesului societății românești: neglijent, de exemplu, în protejarea interesului societății în exploatarea resurselor naturale (tolerarea jafului pădurilor, resursele naturale, petrolul și gazele naturale de exemplu, sunt exploatare cu maximizarea profitului, cu beneficii marginale pentru societate). Politicul, în această paradigmă, exprimă mai mult interesele capitalului, mai ales a celui străin. Capitalul autohton este mai degrabă neglijat. În această paradigmă a dominat politica **statului mic**.

Dar societatea? Dacă economia crește, automat societatea va avea beneficii. Necesitățile societății sunt satisfăcute de creșterea economică, și în acest domeniu statul trebuie să aibă o intervenție minimală. Funcțiile sociale ale statului au fost menținute la nivel de avarie. Politica de privatizare a serviciilor (sănătatea, chiar și educația) este o direcție de retragere progresivă a statului din sfera socială.

Efectul inevitabil al acestei paradigme este accentuarea **polarizării sociale**, îmbogățirea unui mic segment social și sărăcirea unei mase mari a comunității. De serviciile private va beneficia segmentul social bogat. Masa populației va avea acces tot mai limitat la servicii publice subfinanțate. La începutul anilor 90, ca efect al șocului privatizării, s-a estimat că în jur de 40% din populație se confrunta cu riscul sărăcirii. Atunci, o asemenea estimare părea a fi exagerată. După aproape 30 de ani de tranziție de succes și ieșire din marile dificultăți ale reformei, din starea de polarizare socială severă nu am ieșit. Estimările actuale plasează proporția de sărăcie la aproximativ 37-38%, adică la același nivel produs de șocul tranziției.

Care este atunci rolul politicului? Politicul este dominat în contextul României de filozofia „statului de drept”, adică redus la asigurarea cadrului juridic, în rest, statul să aibă un rol economic și mai ales social cât mai redus cu putință.

În această paradigmă un **proiect de țară nu are sens**. Ce este țara? Un spațiu în care economia funcționează. Societatea va fi automat asigurată de economie, nu e nevoie de un proiect de țară al politicului. Societatea să fie mulțumită că PIB-ul este în creștere.

Noi, cetățenii, ne plângem că în competițiile politice partidele nu vin cu programe, nu fac declarații de intenții. Dar în această paradigmă, partidele politice au ca obiectiv prioritar asigurarea funcționării „**statului de drept**”. Punct. Dacă guvernul asigură cadrul juridic de funcționare a societății este suficient. Nu e nevoie de obiective, programe.

Putem considera că *partidele pro-mondialiste* au ca obiectiv central statul de drept. Punct. Este normal ca partidele să nu prezinte în competiția politică programe politice. Este suficient să acuze celelalte partide că nu asigură condițiile necesare funcționării statului de drept și ele se angajează că o vor face. Atât și nu altceva.

Care este susținerea socială a acestei paradigme politice? Suportul social masiv al „statului de drept” vine din partea grupului social care se bazează pe profit („capitaliștii”), mai ales capitalul străin și cei care depind sau profită din acest sistem: salariații, mai ales ai marilor companii (locuri de muncă sigure și venituri comparativ mai mari), dar și grupurile politice care luptă pentru statul de drept și ocupă poziții profitabile în sistemul public. Toți aceștia sunt interesați de un stat mic și o societate cu nevoile sale ținută la marginea economiei. Majoritatea populației are o poziție politică slabă. Ea este amenințată de lipsa locurilor de muncă, subocuparea, de amenințarea continuă a reducerii cheltuielilor sociale publice: „prea mulți pensionari”, sistemul de pensii acuzat continuu că este „nesustenabil”; privatizarea serviciilor de sănătate.

A doua opțiune: un echilibru economie-societate

Opțiune pentru echilibru economie-societate consideră că socialul/comunitatea are propriile interese care nu sunt automat satisfăcute de economie și trebuie să constituie un obiectiv politic distinct. Implicit, consideră că interesul național, interesul societății, este un obiectiv politic prioritar.

Politicul nu are ca obiectiv doar simpla administrare a țării, ci o orientare activă de asumare a responsabilității pentru dezvoltarea economică și socială a țării, pentru soluționarea problemelor cu care societatea românească se confruntă.

Doar în perspectiva acestei viziuni, considerarea economiei ca o componentă a societății românești și starea societății românești ca un obiectiv prioritar al politicului, se poate dezvolta un **proiect de țară**. Ca simplu observator imparțial, deși multe critici am și eu în calitate mea de cetățean, mă pot totuși întreba de ce partidele de guvernare sunt acuzate de guvernare dezastruoasă? Pentru că promovează o creștere a veniturilor populației, o finanțare mai substanțială a sănătății? Sau sunt alte critici a căror formulare nu o găsesc.

În întreaga perioadă a tranziției, toate partidele, în grade diferite, au considerat că societatea nu este un obiectiv prioritar, ci unul secundar, soluționat automat prin creșterea economică; că reforma tranziției are un cost social ridicat inevitabil, pentru care politicul nu-și asumă responsabilitatea. Nu a existat o politică de creștere economică, nici o politică de creare a locurilor de muncă, s-a adoptat o politică a salariului mic; serviciile sociale, sănătate, educație, asistență socială, au fost cronic subdezvoltate în comparație cu standardele europene. Toate

partidele au promovat viziunea statului mic, cu bugete subdimensionate în raport cu celelalte țări europene. Doar în ultimii doi ani guvernarea PSD-ALDE a promovat o politică de creștere treptată a veniturilor salariale și a pensiilor și o atenție specială acordată sistemului medical. Pentru asta e acuzat de guvernare „dezastruoasă”?

Remarci finale

Aș formula câteva concluzii. Pentru viitorul nostru este important să dăm, în fine, atenție prioritară **societății noastre**.

1. Deși economia se află într-un proces de mondializare/europenizare, lumea, cel puțin în prezent, este a națiunilor care se află în parteneriat/cooperare, dar și în competiție. Interesul național este o prioritate a tuturor politicilor statelor, inclusiv a promovării intereselor economiilor naționale în competiție cu celelalte economii.
2. Statele europene sunt caracterizate prin promovarea respectării legilor, funcționarea „de drept”, dar obiectivul politic prioritar este promovarea economiei naționale și dezvoltarea social-economică a țării.
3. Mai ales pentru o țară ca România, aflată încă într-o situație de subdezvoltare, este vital să promoveze o orientare activă de proiectare a dezvoltării social-economice, de lichidare a decalajelor economice și sociale.
4. Un **Proiect de țară** trebuie să stea în centrul preocupărilor politice, tema centrală a disputelor electorale.

^[1] Vladimir Pasti, *Probleme și politici sociale ale guvernărilor României* și Iulian Stănescu, *Agenda socială și politicile publice* în Mihail Caradaică și Victoria Soiciu, coord., **Stânga și agenda socială a României**, Tritonic, 2019

09 iunie 2019

Se poate scrie istoria așa cum vrem? Desigur, dar de fiecare dată se deschide întrebarea "de ce?"

Citit de: **779**

Link: www.romaniasociala.ro/se-poate-scrie-istoria-asa-cum-vrem-desigur-dar-de-fiecare-data-se-deschide-intrebarea-de-ce/

Câteva gânduri despre semnificația "istoriei" în viața noastră

Istoria nu este doar ceva despre trecut, ci o parte vitală a vieții prezente. Fără istorie suntem ceva foarte abstract. Dacă vrem să știm cine suntem nu o putem face dacă nu adăugăm istoria noastră.

Ce este România ? Deschidem o carte cu statistici economice, demografice, geografie. Nu mă recunosc în acest text. A, dar istoria României, acum înțeleg, asta sunt eu și înțeleg mai bine și prezentul.

Ce sunt eu? Eu de azi? Prezentul e un gol. El mă definește doar foarte abstract. Dar prezentul meu este umplut de trecutul meu.

Eu sunt istoria mea. Eu am dreptul exclusiv la trecutul meu, la istoria mea. Nimeni nu are dreptul să-mi definească trecutul meu. Biografia mea, cât sunt în viață, doar eu am dreptul să o fac. Morala interzice ferm celorlalți să-mi facă istoria mea cât sunt în viață. Sau dacă o face, să aibă grijă pentru că eu, pe drept, mă pot simți insultat. Doar după ce viața mea s-a încheiat, trecutul meu poate fi o temă de analiză a altor persoane.

Printre altele, eu sunt sociolog. Istoria mea de sociolog este o parte importantă a vieții mele. Rupt de aceasta sunt o simplă diplomă.

Pentru că eu am inițiat și coordonat *Programul Calitatea Vieții* în perioada anilor 70-80, realizat cu mai mulți colegi, simt că istoria acestui Program este **istoria mea**. Și nu pot să-mi fie indiferent cum este prezentată.

Ioan Mărginean despre istoria cercetării calității vieții în România

Recent au apărut două cărți, "*Dicționar de calitate vieții*" și "*Enciclopedia calității vieții în România*". Mă așteptam că aceste cărți vor acorda atenție și istoriei cercetărilor pe tema calității vieții, mai ales, în România. Mărturisesc că am avut un șoc. M-am simțit personal insultat de prezentarea a ce s-a întâmplat cu istoria calității vieții, care a fost o parte importantă a istoriei mele.

Despre ce s-a făcut în România pe această temă în anii 70-80, *Dicționarul...* atribuie doar două propoziții. Am întrebat pe colegul coordonator: de ce nu tratează și istoria cercetării românești pe această temă? Mi-a spus: e doar un dicționar; se va trata pe larg în viitoarea "*Enciclopedie...*". Surpriză: în noua carte nu a apărut nimic pe această temă, ci doar despre ce a făcut colectivul din ICCV după 1989.

Iată cum este prezentată istoria temei Calității Vieții în *Dicționar....*

Un grup de cercetători din *Institute for Social Research*, Universitatea Michigan, la începutul anilor 70 a lansat o nouă tematică centrată pe tema *Calitatea Vieții* din perspectiva sociologiei. Andrews, un membru al grupului, a publicat două articole influente pe această temă: primul în **1974** și al doilea în **1976**. În **1976** au fost publicate două cărți sociologice pe această temă.

Ce s-a întâmplat în Europa ? Mărginean: în Europa tema a fost rapid prezentă "... inclusiv la nivelul Uniunii Europene prin cercetări desfășurate sub egida *The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, cu sediul la Dublin, înființată în **1975** (seria European Quality of Life Surveys in EU; **2003, 2007, și 2011**) și la nivel mondial (Moller și colab, 2008). Apoi lucrarea lui Michalos, **2014**, în 12 volume." Pag. 44

Dar în România ? O formulare imprecisă în raport cu cea despre USA și Europa unde se menționează instituții, persoane și titluri de lucrări. "În România, interesul pentru domeniul calității vieții s-a manifestat **din primii ani ai deceniului opt** din secolul trecut. Rezultatele unor cercetări consistente pe această temă au apărut **încă din anul 1984.**" p. 44

Autorul cu siguranță înțelege eronat prin deceniul opt anii 80. Formularea "**încă din anul 1984**" sugerează că lucrările despre calitatea vieții în România au fost scrise chiar **după 1984**. În fapt marea majoritate a lucrărilor despre calitatea vieții au fost scrise și publicate în anii 70. După 1984 nu s-a mai publicat decât câteva articole pe această temă. Spun toate astea pentru că vreau să atrag atenția

că nu este permis să te joci cu istoria, o disciplină care este foarte exactă, și mai ales cu istoriile altora.

Care este impresia tânărului citind acest text imprecis ?

1. Tema foarte importantă a calității vieții a fost lansată în SUA în prima parte a anilor 70.
2. Și în Europa a devenit importantă încă în 1975. S-a lansat un important program la Dublin.
3. Da, și în România s-a manifestat "un interes" dar mai târziu: în primii ani ai anilor 80, dar mai ales după 1984.
4. Cine anume ? Nu e important, pentru că nu s-a făcut ceva semnificativ.

Tânărul nostru înțelege corect semnificația textului: Ca de regulă, România *a manifestat și ea un interes*, dar iar la coada lumii, față de USA și față de Europa. Și asta cu 10 ani mai târziu față de Occident, prin anii 80. Și fără specialiști și publicații demne de citat în contextul unui *Dicționar/ Enciclopedie* despre România.

Afirmația că programul Dublin a lansat tema calității vieții în Europa este falsă. *The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, cu sediul la Dublin, a fost o **Agenzie** politică, nu o instituție de cercetare. Obiectivul ei a fost promovarea **îmbunătățirii condițiilor de viață și muncă**, o temă veche, cu o legătură doar de rudenie destul de vagă cu tema calității vieții. După câte știu, Agenția nici nu a folosit termenul de calitate a vieții în acea perioadă. Ea nu a făcut cercetări, ci a susținut *cercetări sectoriale cu orientări aplicative* de îmbunătățire a condițiilor de muncă și viață. Nu cercetări pe tema globală a calității vieții. Doar după 2003 a organizat **3 sondaje** de opinie, nu cercetări empirice în profunzime. Nu știu ca această Agenție să fi publicat lucrări științifice semnificative pe tema calității vieții.

Estimarea făcută de Ioan Mărginean, regret că trebuie să o afirm în mod apăsător, este **falsă** și, fără rezerve, **rău intenționată**:

În anii 70 și 80, tema sociologică a Calității Vieții, pe baza unor cercetări empirice de amploare și cu dezvoltări teoretice complexe, a fost dezvoltată doar în două țări din lume: USA și România. Nu în Europa. Și nici în țările socialiste.

Acesta e un fapt care poate fi probat empiric. Nu înțeleg de ce un cercetător român are o alergie atât de puternică față de această problemă.

În Europa, tema calității vieții, lansată la mijlocul anilor 70 în SUA, surprinzător, în anii 70 și 80 nu a prezentat niciun interes. Specialiștii occidentali, în diferite contexte, au constatat cu oarecare surpriză că în Europa în acea perioadă nu s-a înregistrat un interes semnificativ pentru această temă.

După lansarea temei la mijlocul anilor 70, după câte știam, în Occident nu s-a mai făcut prea mult în domeniul sociologiei calității vieții. Occidentul a intrat într-o nouă fază: neoliberalismul. Economia va fi dirijată de obținerea profitului. Secundar, neproiectat, creșterea economică va avea ca rezultat și bunăstarea populației. Nu e nevoie de un program special orientat pe calitatea vieții.

Datorită izolării politice internaționale a României, contactul cu specialiștii din ISR a devenit tot mai dificil. Cercetarea în România a trebuit să se desfășoare în condițiile unor contacte mai degrabă sporadice cu colegii din USA. În acei ani, dezvoltarea Programului calitate vieții a fost predominant independentă.

În țările socialiste nu a existat niciun interes pentru tema calității vieții. Am fost reprezentantul României la un program comun al țărilor socialiste pe tema *Modul de viață socialist*, una dintre temele preferate în programul comunist. Programul comunist avea obiectivul creării unui mod de viață socialist, diferit de cel burghez, dar pe care sociologii nu-l găseau în realitate. Din acest motiv, pentru sociologi tema era marginală. În Polonia, dar și în România, interesul s-a centrat pe modul de viață al diferitelor categorii sociale, nu pe modelul posibil de realizat în viitor. În discuțiile anuale din diferite țări era un prilej plăcut de întâlnire, dar toți evitau o angajare în realizarea unui program comun de cercetare. Eu am prezentat programul nostru al calității vieții. Colegii au fost surprinși. În toate țările socialiste tema calității vieții era considerată ca o temă "burgheză" care nu are loc în viziunea socialistă.

Într-o țară ca România, contextul preocupărilor pentru calitate vieții era cu totul diferit.

Programul românesc al Calității Vieții: 1970-1989

Este o estimare denaturată că în anii 70-80 în România s-a publicat *doar câte ceva* pe tema calității vieții. În România în acei ani s-a dezvoltat un **Program de cercetare**, la care s-au angajat mulți colegi, s-au publicat cărți și studii, s-au realizat cercetări empirice importante, cu un mare impact științific și social. Tema calității vieții devenise foarte populară.

Programul calitate vieții s-a constituit pe fondul crizei sistemului socialist românesc care generase și o criză a sociologiei românești.

La începutul anilor 70 începea să devină evident că sistemul socialist sovietic, inclusiv cel al României, nu avea structural capacitatea de schimbare. Criza socialismului ceaușist a generat o *criză a misiunii* sociologiei românești. În anii 60 sociologia își asumase misiunea de a susține programul de dezvoltare social-economică a țării. În anii 70 nu mai era nevoie de sociologie și nici sociologii nu mai găseau oportunități de angajare socială într-un sistem deja blocat. Participarea sociologiei la un posibil program de reformă își pierduse sensul. Și o critică a sistemului, la limită, ar fi dus doar la dizidență politică.

Criza misiunii sociologiei s-a adâncit în *criza instituțională*. Universitățile și instituțiile de cercetare nu au mai dezvoltat programe de cercetare empirică după '71. Instituțiile universitare și de cercetare sociologică, aflate încă la începutul lor de cristalizare, au intrat deja în procesul de marginalizare. Secțiile de sociologie universitară, active în cercetare, au fost desființate în 1977 și misiunea lor a fost preluată de "Ștefan Gheorghiu", unde se preda și sociologie pentru activiști, și nu de a forma sociologi. Noua instituție nu avea misiunea de a face cercetări sociologice. Și nici nu a făcut. Institutul de psihologie a fost desființat. Institutul de sociologie s-a trezit lipsit de suport politic și a intrat într-un proces de marginalizare.

În acel context al crizei social-politice, tema Calității Vieții a oferit sociologiei românești o misiune legitimă: oportunitatea de angajare științifică și socială responsabilă a sociologiei românești. S-a prefigurat o direcție posibilă de acțiune:

să difuzezi în gândirea colectivă valorile omului, ale Calității Vieții; să forțezi sistemul să adopte ca indicatori de performanță indicatorii de Calitate a Vieții. Tema calității vieții a fost foarte populară în România nu pentru că ar fi fost un import din America, ci pentru că ea era o strategie de a presa sistemul comunist intrat într-o criză cronică de a lua în considerare pe cât posibil **Omul** cu necesitățile sale.

Cercetări sociologice empirice au fost făcute cu entuziasm în anii 60. Ele s-au finalizat în două cărți importante ale Institutului de psihologie (Traian Herseni) și Universității București (H.H. Stahl și Miron Constantinescu). După 1971 nu s-au mai făcut cercetări sociologice empirice de către instituții (universități). Cercetări pe tineret au fost făcute, dar pe teme mai particulare, rezultatele slab difuzate și afectate de controlul politic.

Singurele cercetări sociologice empirice de amploare, în acea dificilă perioadă, au fost realizate doar în cadrul *Programului* calitatea vieții: **3** cercetări empirice de amploare, *Dezvoltarea umană a organizațiilor* (**7** întreprinderi, **1751** subiecți), *Calitatea vieții de muncă* (**1 000** subiecți) și *Calitatea vieții* (**1804** subiecți).

De remarcat este că toate aceste cercetări empirice au fost realizate printr-o inițiativă **particulară, nu de către instituții**: colegi atrași de obiectivele programului, nu într-un cadru instituțional, ci informal; fără finanțare publică, ci doar prin voluntariat; dar au beneficiat de un suport comunitar uimitor: resurse (multiplicarea instrumentelor, analiza statistică a rezultatelor) susținere morală și administrativă, subiecții au participat cu interes și responsabilitate.

Trebuie să menționez în mod special **suportul acordat de Prof. Postolache**. Fără intervenția sa, cartea despre *Calitatea Vieții* nu ar fi apărut. Editura nu voia să o publice, din temeri politice. A mers la o personalitate foarte importantă, rudă cu Ceaușescu, și a obținut pe propria răspundere semnătura acestuia.

În criza perioadei a anilor 70-80, Programul calitatea vieții a fost cu siguranță cel mai important și influent program în sociologia românească.

Programul Calitatea Vieții, România 1974-1989: 7 proiecte

1. Dezvoltarea umană a întreprinderilor. Traian Herseni lansase încă la sfârșitul anilor 60 un program de perfecționare a structurilor sociale ale întreprinderilor. Sursa principală a fost programul american de reformă sociologică a organizațiilor. În acea perioadă s-a citit foarte mult din literatura americană. Era promovat un nou model de organizare socială valabil atât în occident, cât și în socialism: cum construiești o organizație care să aibă două obiective complementare, performanță economică și satisfacție a angajaților. În literatura americană am găsit un asemenea model și l-am prezentat într-o carte: ***Psihosociologia organizării și conducerii: teorii și orientări***, predată editurii înainte de a pleca în America și publicată în 1974. Deja eram familiarizat cu literatura americană. Am considerat că întreprinderea este o parte a reformei centrată pe calitatea vieții. Ca un instrument de schimbare a structurii sociale a întreprinderilor, am publicat în **1978 *Un sociolog despre muncă și satisfacție***. Carte citită de mulți. Tradusă și în rusește, cu un tiraj imens de 200 000 exemplare. Reforma socială a organizațiilor a fost primul program al calității vieții: *calitatea vieții de muncă*.

Ca bază a proiectului de dezvoltare umană a întreprinderii, în **1975** împreună cu colegii am realizat cercetări empirice în **7** întreprinderi. A rezultat o carte, **Dezvoltarea umană a întreprinderii**, publicată în **1980**. Echipa: Septimiu Chelcea, Ioan Mărginean, Ștefan Ștefănescu, Mielu Zlate, Cătălin Zamfir (coord.).

2. Calitatea vieții de muncă: Cătălin Zamfir și Andrei-Ion Popescu. Realizat în a doua parte a anilor 70. Sinteza rezultatelor s-a fost publicată cred în 1978.

3. Calitatea Vieții. Tema calității vieții a fost lansată pe la mijlocul anilor 70. Contactul cu programul american a fost prilejuit de o întâmplare. În 1973 am obținut o bursă de un an la *Institute for Social Research (ISR)* din Ann Arbor, Michigan. Din septembrie 1973 până în august 1974. Aceste date sunt importante. Am solicitat să lucrez cu Arnold Tannenbaum ale cărui lucrări pe tema dezvoltării sociale a organizațiilor le cunoșteam. În același timp erau în Institut cercetători care începuseră să cristalizeze o nouă temă mai generală: *calitatea vieții*, o nouă teorie și o metodologie de cercetare sociologică, noi indicatori ai calității vieții. Atunci erau în procesul de finalizare a programului. Rezultatele au fost publicate mai târziu, după plecarea mea din institut: cele două studii importante ale lui Andrew au fost publicate primul în 1974 și al doilea în 1976. În 1976 sunt publicate cele două cărți care vor fi considerate ca deschizătoare de drumuri (**Andrews și colab. și Campbell și colab.**). Când am fost la Institut, Programul calitatea vieții era în derulare: am discutat cu colegii pe cadrul teoretic și pe metodologia de cercetare sociologică: indicatori de calitate percepută a vieții. Mi s-a părut foarte interesant. Am preluat ce era doar în proces atunci. Lucrările care vor oferi rezultatele în mod sistematic **încă nu erau publicate**, dar am înțeles paradigma în cristalizare. Accesul la aceste studii și cărți e o poveste întreagă. Doar parțial. Cartea noastră a fost făcută mai ales pe materialul cu care am plecat în 1974 din USA, instrumente de cercetare și rezultatele discuțiilor fructuoase cu colegii, dar mai puțin cu lucrările publicate ulterior. Cele două cărți publicate în 1976 știam de ele, dar accesul la ele era extrem de greu. Ideea însă era clară și am dezvoltat independent programul de calitate a vieții în România.

Întors în țară, din 1974 am considerat că este important de dezvoltat un program de calitate a vieții în România. A fost istoria mea ca sociolog pe acea perioadă.

Cercetare empirică (**1978-1979**). Echipa: Ion-Andrei Popescu, Ștefan Ștefănescu, Alin Teodorescu, Lazăr Vlăsceanu, Elena Zamfir, Cătălin Zamfir (coord.). Cartea a fost publicată după multe peripeții de abia în **1984**. Între 1972 și 1980 numai eu am publicat 5 studii pe calitatea vieții în revistele de specialitate.

4. Analiza distribuției indicatorilor de calitate percepută a vieții (CPV), 1976-1980: 1000 indicatori din cercetări din diferite țări. **Ipotеза: distribuția indicatorilor de CPV este de tip Gauss deplasată semnificativ pe panta pozitivă.** În ce privește sistemele sociale echilibrate, distribuția indicatorilor subiectivi de calitate a vieții are următoarea configurație (SEDA):

- * O șesime (17%) pe panta negativă
- * Două treimi (66%) pe panta pozitiv moderată
- * O șesime (17%) pe panta accentuat pozitivă

Datele cercetărilor europene actuale referitoare la *satisfacția cu viața* confirmă această ipoteză

5. Calitatea vieții/ Mod de viață/ Stil de viață: 3 cărți, culegeri de studii. Elena Zamfir *Cultura relațiilor interpersonale* (1982), Coordonatori: Cătălin Zamfir și Ion Rebedeu: *Calitatea vieții și modul de viață* (1982) și *Stiluri de viață. Dinamica lor în societatea contemporană* (1989)

6. Cartea Structurile gândirii sociologice (1987), un produs teoretic și epistemologic al programului calitatea vieții: analiza cauzală (o schemă a cauzalității), analiza de sistem (structurală și funcțională), evaluarea eficienței sociale, paradigma relațiilor dintre sisteme, strategia schimbării proiectate.

7. Elena Zamfir: Fericirea, 1989: o carte care face o sinteză a contribuțiilor din antropologie culturală, sociologie, psihologie socială și psihologie pe tema *fericirii*.

Revoluția din 89 și Programul calitatea vieții

Am fost surprins că în **Dicționarul de calitate a vieții** și în **Enciclopedia Calității Vieții în România** nu se tratează contextul relansării programului calitatea vieții în 1990. Cititorul are impresia că lui Ioan Mărginean i-a venit ideea calității vieții și a lansat un asemenea program.

Lucrurile nu au fost deloc așa. Calitatea Vieții nu a fost relansată ca program de cercetare de către un cercetător, ci ca parte a programului politic al Revoluției.

Tema **Calitatea Vieții** a fost inclusă de la început în programul politic și științific de reformă. El a fost inclus ca obiectiv prioritar în noile documente politice. În organizarea guvernului: vicepreședinte al guvernului responsabil cu calitatea vieții. Înființare Institutului de Cercetare a Calității Vieții a fost rezultatul unei decizii politice, unul dintre primele noi instituții înființate după Revoluție. Institutul a fost și, probabil ca profil și dimensiuni, a rămas unic în lume. Cătălin Zamfir, director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, a fost nominalizat ca ministru în primul guvern ales, la ministerul muncii și protecției sociale. Comunitatea se aștepta ca ICCV să aducă o contribuție importantă la procesul de reformă a României.

Înființarea ICCV a fost rezultatul intervenției politice a Prof. Postolache. Actul de naștere al ICCV a fost semnat de primul ministru pe **2 ianuarie 1990**. Noul institut urma să aibă 120 salariați, și a început cu 80 posturi finanțate.

Ca director al ICCV, l-am solicitat pe Ioan Mărginean să vină la Institut ca director adjunct și l-am întrebat dacă vrea să preia programul Calitatea Vieții, deși înainte nu manifestase interes pentru această temă.

Noul program al ICCV a preluat în 1990 cadrul teoretic și metodologia de cercetare empirică elaborată în Programul dezvoltat în anii anteriori. Rezultatele erau expuse în cartea publicată în 1984, dar și în alte cărți și studii. Surprinzător, conectarea cu programul anterior de calitate a vieții s-a diminuat treptat până la ștergere. E un caz interesant. Mai avem nevoie de Istorie? Ignorarea istoriei e ceva inevitabil, sau mai degrabă are o rațiune practică actuală?

29 mai 2019

Biblioteca virtuală de sociologie ne poate risipi singurătatea

Citit de: **1194**

Link: www.romanasociala.ro/biblioteca-virtuala-de-sociologie-ne-poate-risipi-singurataatea/

ICCV a dezvoltat un program special, **analiza producției de sociologie românească**, realizat prin două proiecte ale Institutului:

Sociologia românească: 1900-2010. O istorie socială (2015), cu o **Bază de publicații sociologice** în întreaga perioadă (25617 lucrări, dintre care 4847 cărți și 20770 studii), cu ambiția de a cuprinde **toate** titlurile de publicații sociologice în întreaga sa istorie.

Biblioteca virtuală de sociologie (BVS), lansată în 2013, director Eugen Glăvan, cercetător principal al ICCV (E. Glăvan, 2018) reprezintă o sursă de cărți și studii sociologice românești în format electronic. Accesul la BVS este gratuit.

Ideea acestui al doilea proiect, **BVS**, a pornit de la constatarea că accesul la publicațiile sociologice devine tot mai dificil: multe cărți, datorită tirajului mic, nu sunt disponibile în librării și nici în biblioteci; cărțile mai vechi sunt puțin disponibile în biblioteci; se înregistrează și o preferință în creștere pentru consultarea în format electronic a lucrărilor. Faptul că **BVS** răspunde interesului tinerilor, probabil cei mai mulți studenți, este susținut de statistica oferită de Eugen Glăvan: 41% dintre utilizatori se încadrează în intervalul de vârstă 18-24 de ani.

De la înființarea BVS în 2013 sunt incluse, până la data de 10 octombrie 2018, **848** lucrări de sociologie, din care **192** cărți și **651** studii (E. Glăvan, 2018). BVS va crește pe măsură ce colegii noștri vor manifesta interesul de a pune la dispoziția comunității sociologice lucrările lor și prin intermediul acestui sistem. Preferăm să primim lucrările în format electronic. Dar și ICCV, în limita resurselor sale limitate, va transpune cărțile și studiile importante în format electronic.

Realizăm că, acum după 5 ani de funcționare a Bibliotecii Virtuale de Sociologie, ea îndeplinește o funcție foarte importantă pentru dezvoltarea conștiinței de sine a comunității sociologice și oferă o sursă importantă de informații.

Doar între ianuarie și septembrie 2018 BVS a avut un număr de **15.548 vizitatori unici** și **60.085** descărcări de documente. O *vizită unică* reprezintă accesarea site-ului BVS de către un utilizator definit pe baza IP-ului într-un interval de 24 ore; acesta poate accesa mai multe pagini ale site-ului și descărca materiale multiple (E. Glăvan, 2018). *Descărcările* ne spun altceva. În fața calculatorului ești ca și cum ai fi într-o bibliotecă. Vezi o mulțime de cărți și vezi titlurile și autorii. Asta pare să te intereseze. O iei din raft. O *deschizi* și o "răsfoiești". Calculatorul te înregistrează o dată. Dacă vrei să o citești, poți să revii la ea, adică să o mai deschizi. Dar e mai simplu să o descarci în memoria calculatorului tău și o citești de acolo.

Este important că BVS reprezintă o sursă și pentru sociologii din alte țări. Până în 2018, cititorii BVS sunt din 70 de țări, cei mai mulți din România (85,46%), dar și din Republica Moldova (4,33%), Rusia (3,10%), SUA (2,07%), Marea Britanie (0,66%) etc.

Datele oferite de BVS și Google Academic oferă un feed-back extrem de important pentru noi ca cercetători: avem informații despre receptarea lucrărilor noastre de către comunitatea academică. BVS oferă date despre câți cititori au lucrările noastre. Google Academic indică cât au fost de utile lucrările noastre cititorilor pentru realizarea lucrărilor lor (citările). Trebuie să avem în minte o precizare. Informațiile BVS ne spune doar câți cititori sunt ai unei lucrări **doar după 2013** când sistemul a fost înființat, nu de când aceasta a fost publicată. Imaginea este parțială și din alt punct de vedere. O lucrare poate fi citită din o mulțime de surse: biblioteca personală, biblioteca publică, împrumutul de la un coleg. BVS adaugă încă o sursă de informare.

Și datele oferite de Google sunt parțiale. Ele conțin doar citările în lucrările difuzate electronic, ignorând lucrările accesibile numai pe hârtie. Citările în lucrările difuzate doar pe "hârtie" sunt "invizibile" pentru Google. Cel puțin așa cred eu.

Consultând BVG și Google Academic am avut multe surprize. S-au deschis noi porți importante pentru știință. Această nouă experiență o voi ilustra cu cazul meu.

Adesea m-am întrebat care este publicul lucrărilor mele, ce lucrare a fost citită mai mult și care mai puțin; au avut lucrările mele un impact asupra cercetării sociologice, care se poate măsura de exemplu prin numărul de citări. În fine, mă întreb dacă temele de cercetare au răspuns la interesul celorlalți sociologi. Până nu de mult nu prea am avut răspunsuri clare la aceste întrebări. Am avut mereu un sentiment de *singurătate*. Lucrez mult la o carte, mă confrunt și cu dificultățile publicării. În final, mă întreb: o citește cineva, i-a stârnit interesul sau a fost ignorată? BVS și Google Academic oferă informații care îmi reduc incertitudinea.

Un exemplu. 15 ani am lucrat o carte la care am ținut foarte mult: *Incertitudinea*. Am crezut că această carte este dintre cele mai creative ale mele. Dar ea a apărut într-un context dificil: în primele luni a lui 1990. Explodaseră alte teme de interes și m-am temut că întregul meu efort va rămâne neobservat. În plus, ea este o lucrare foarte teoretică de sociologie. Tema ei este *incertitudinea ireductibilă*, un concept pe care eu l-am introdus, despre care am argumentat că este un factor explicativ puternic al multor fenomene psihice și sociale. Sunt convins că propune o nouă perspectivă în științele sociale pe plan mondial. Proiectam să o difuzez și "în afară", dar Revoluția a schimbat prioritățile. Nu știam dacă în noul context cineva va mai fi interesat să deschidă această carte.

Care este cartea mea cea mai "răsfoită" ?BVS mi-a oferit o surpriză neașteptată. *Incertitudinea. O perspectivă psiho-sociologică*, publicată în 1990, republicată datorită lui....., în 2005, eram convins că va fi practic ignorată. BVS îmi spune altceva: *Incertitudinea* a fost, repet între 2013-2018, cartea mea care s-a bucurat de cel mai mare interes: **2 258**"descărcări" la care se adaugă și **42** de citări în alte lucrări despre care nu știam.

Sincer, credeam că nici un coleg nu a mai fost interesat de prima mea carte, și ea foarte teoretică, *O teorie a sistemelor sociale, Metoda normativă în psihosociologia organizării*, publicată în 1972, acum 47 de ani. Demult nu o mai deschiseseam, cu jena că, deși convins că era foarte bună, nimeni nu o mai bagă în seamă. Surpriză. Între 2013-2018 cartea a fost "deschisă" de **944** de colegi și chiar a fost citată în **2** lucrări. Chiar și *Filozofia istoriei* (1981), care este o teorie sociologică și epistemologică a istoriei pare a fi suscitât încă interesul actul: **356** de "descărcări" și chiar **2** citări actuale. Cele mai multe cărți teoretice ale mele, evident, doar cele incluse în BVG, au fost descărcate de **8 433** și cu **313** citări. Recunosc că am greșit crezând că sociologii actuali ignoră **teoria**. Datele acestea îmi schimbă și imaginea despre mine.

Mai sunt de un interes lucrările mele publicate înainte de 1989? Numai cărțile de până în 1989, nu toate, ci doar cele incluse în BVS, **6016** "descărcări" actuale și chiar **91** citări înregistrate în ultimii ani.

Cărți bazate pe ample cercetări sociologice empirice, coordonate de mine, sunt și ele de interes? Am date despre cele mai importante **5** cercetări sociologice pe largi eșantioane: **5 453** descărcări și **307** citări.

Dar sunt și **cărți dedicate schimbării/ dezvoltării proiectate a societății românești**? **6 441** descărcări și **332** citări. La acestea se adaugă abordări sectoriale: a politiciii în domeniul copiilor, situației romilor, învățământului, cercetării, a organizării întreprinderilor.

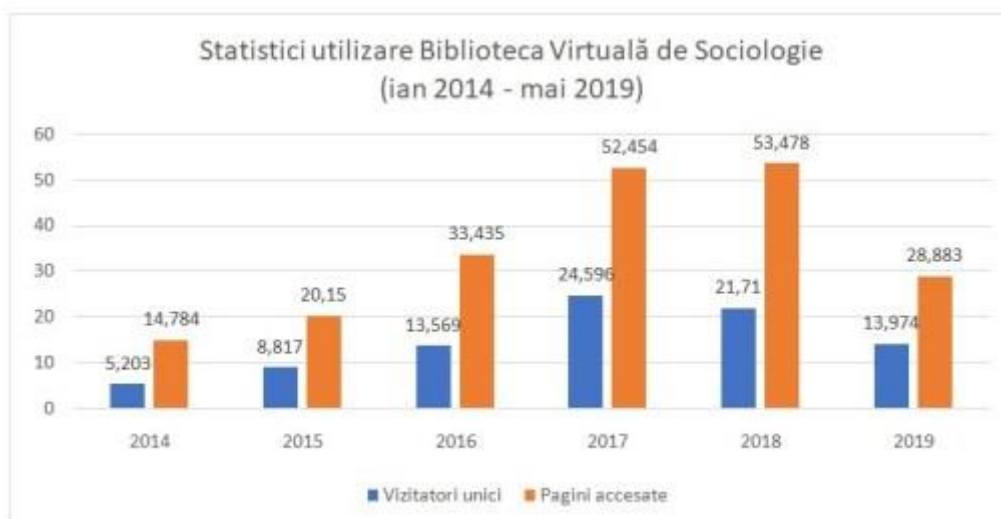
BVS și Google Academic ne deschide o nouă direcție de interes productiv pentru dezvoltarea științei. Ele oferă un feed-back pentru autor, dar și pentru comunitatea de specialiști. Felicitări pentru enorma contribuție adusă de Eugen Glăvan la coagularea comunității sociologice românești.

Pentru a ilustra cum poate contribui aceste două sisteme la creșterea înțelegerii de sine a comunității sociologilor voi prezenta o scurtă statistică a lucrărilor mele. Mărturisesc că multe dintre aceste date au fost surprinzătoare.

Temele de reflecție sociologică pe care le-am propus în lucrările mele au fost considerate și de colegi a fi de interes? Sunt aici temele dominante după 1989, dar care au surse și înainte de acest an.

	Citări	Descărcări
* Politici sociale	329	7096
* Sărăcie/standard de viață	122	1 098
* Țigani	300	2 078
* Analiza critică a tranziției	136	2 122
* Dezvoltare socială	90	3 057
* Calitatea vieții	111	1 257
* Structurile gândirii sociologice, analiza sociologiei, Dicționarul de sociologie	427	2 919

Închei cu un grafic oferit de Eugen Glăvan despre cât a contribuit BVS la dezvoltarea comunității sociologice românești.

Vreți ca ideile voastre să fie mai larg cunoscute? Trimiteți lucrările la BVS și vizibilitatea lor va crește cel puțin de peste 10 ori.

Vreți să știți mai bine ce sunteți ca sociolog? Trimiteți lucrările voastre la BVS și consultați acest site. Veți avea surprize foarte interesante.

Utilizați BVS ca o oglindă a comunității sociologice în care fiecare se vede pe sine și pe ceilalți.

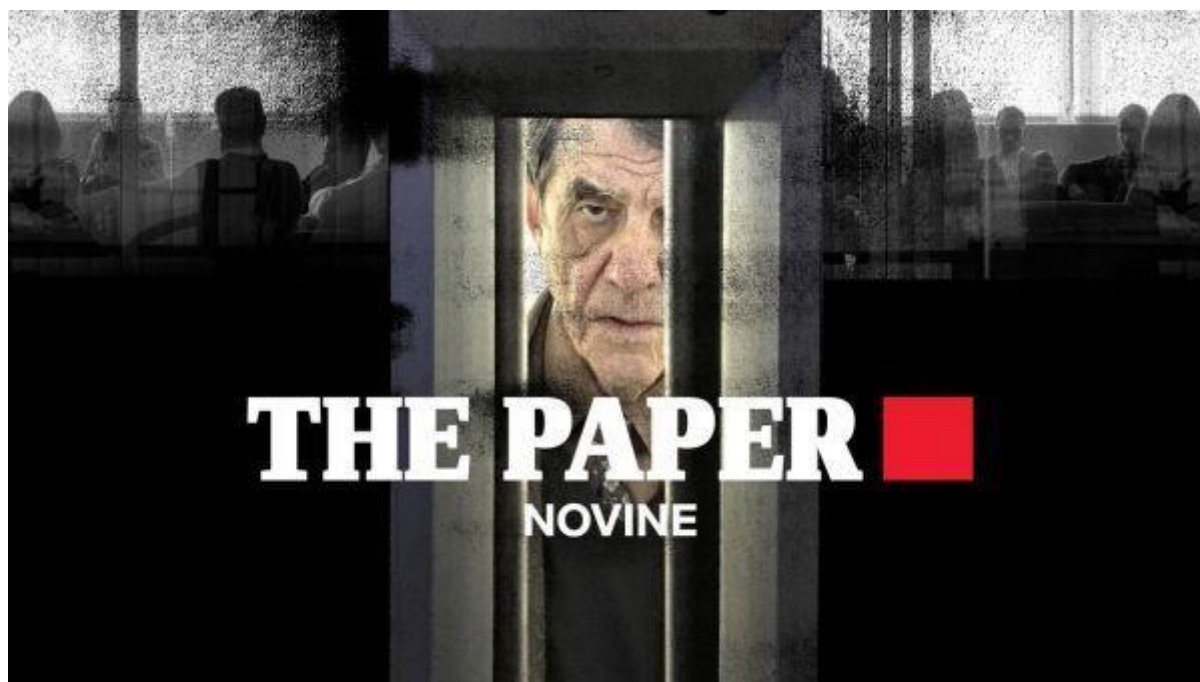
Glăvan, E., O resursă digitală pentru sociologia românească: Biblioteca Virtuală de Sociologie/ A Digital Resource for Romanian Sociology: The Virtual Library of Sociology, 2018, *Sociologie Românească* nr. 1-2/ 2018

Zamfir, C., Filipescu, I. (eds.), Zamfir, E., Ilie, S., Stănescu, S.M. & Iordache, M. (2015) *Sociologia românească: 1900-2010. O istorie socială*. Cluj-Napoca: Eikon. Este inclusă aici și Baza de publicații sociologice din perioada 1900-2010

13 mai 2019

Un film nu despre România

Citit de: **582**

Link: www.romaniasociala.ro/un-film-nu-despre-romania/

Week-end. Aleg să mă uit la un film. Din întâmplare: *Ziarul*. O atmosferă de redacție. Un ziar *independent*, pe cât se poate. Redactori de toate felurile. Unii vor să-și facă meseria. Alții au afacerile lor. Dar toți beau de sting. Femeile întrec pe bărbați.

Explodează o afacere. Implicat un mare om de afaceri, un tip solid și violent care crede că poate face orice. Și un lider politic, mai în umbră. Presa a inițiat un scandal financiar. Intervine justiția. Unul din echipă trebuie sacrificat. Desigur un tânăr. Banal.

Vreau să închid filmul, dar, parcă... Se desfășoară forțele. Omul de afaceri e deranjat de *Ziar*. Simplu. Îl cumpără, schimbă conducerea și dă afară câțiva redactori. Liderul politic intră în *prim plan*. El are un consilier, fost mare șef securist, care *aranjează* toate lucrurile. *Sunt deranjant de individul ăla. Nu poți să faci ceva?* Securistul: *Nu e o problemă, va dispărea*. Înțeleg că *a dispărut*. *Ce facem*

cu berbecul ăsta om de afaceri? Chiar se crede mare? Începe să mă deranjeze! Este invitat procurorul general: cât vrei ? A, înțeleg, și o fetiță. Vine fetița, care își face datoria, dar îl și filmează. E omul nostru: vreau să arestezi pe berbecul ăla de afaceri care se crede... și pe prietenul președintei partidului advers. Cum să-i arestez fără probe? Ce zici de poza asta? Se fac arestări. Afaceristul care amenințase că îi va aranja pe toți este domesticit în închisoare. Aproape dispăre din scenă. În presă apar informații devastatoare despre mulți judecători. Operează și alți șefi ai securității și poliției. Este solicitat și episcopul. Poți să ceri orice, dar nu bani. Chiar am nevoie de ceva bani. telefoane. Dacă ai nevoie, pot să-ți dau și un tânăr frumos. E un preot la mine.

Lucrurile se precipită. Se apropie alegerile pentru președintele țării. Înțeleg, liderul nostru politic este de dreapta, în competiție cu celălalt partid, social democrat, acuzat că este comunist, ceea ce se neagă cu indignare. Urmează incendieri de mașini, alte asasinate, răpiri... Sunt sacrificați și unii „soldați” în lupta politică.

Ziarul își schimbă proprietarul. Printre presiunile politice se fac și „măgării”, dar sunt și redactori care vor să-și facă meseria. O luptă colegială internă.

Un efect filmic. Obsesiv că se dau imagini ale unui oraș foarte frumos, dar complet gol. Niciun om „real”. Doar odată apare un carnaval. Pe „scenă” doar Politicieni cu echipele lor, Oameni de afaceri, Securiști, Polițiști, Procurori și Judecători și trepăduși. Și ziaristii Ziarului. Securiștii, foști și actuali, au un rol central: trag sforile și execută.

S-a făcut noapte și, aproape adormit, mă tulbură o întrebare. Desigur, exagerări ca în orice film, dar **filmul acesta nu cumva este despre România?** Mă trezesc. Nu, nu se poate. Liderul politic își face campanie: *Eu vreau o Croație...* Da, nu despre România. Dar un lucru curios. E un film despre o țară nominalizată și pare să se refere la evenimente reale din Croația actuală. E un film de o critică uluitoare la adresa a ce se întâmplă (?) azi în Croația. Da, da, clar, nu în România, ci în Croația.

Cum naiba se poate termina acest film, adică alegerile? Stau până la sfârșit: 23 de episoade, adică 23 de ore. Se lansează alte documente compromițătoare, dar nu par să mai aibă vreun efect. Alegerile. Diferențe foarte mici și câștigă liderul partidului de dreapta. Noul președinte, personajul cel mai lipsit de scrupule, termină cu un discurs care alunecă spre paranoia, anunțând un viitor dictator.

Trag concluzia. **România nu e un caz unic.** Mecanismele sunt uluitor de familiare. Lucrurile se întâmplă așa nu pentru că suntem croați sau români.

Vă sugerez cu căldură să vedeți acest film. Un film excelent, *făcut de croați*. E film, dar nu e doar film. E și o analiză sociologică a ce se întâmplă acum în Croația, o realitate care nu-mi este străină.

The Paper îl găsiți pe [Netflix](https://www.netflix.com/title/80110001).

08 mai 2019

România: marea dezbinare

Citit de: **789**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-marea-dezbinare/

Sunt dezbinați românii sau oamenii politici?

Circulă ideea că trăim într-o societate paranoică: nu mai putem discuta rațional și cu o anumită detașare; preferăm invective în locul argumentelor. Se spune tot mai insistent: noi românii suntem **dezbinați**. Aceasta e marea noastră problemă. Deci, românii sunt scindați în două „**jumătăți**” între care nu există șanse de înțelegere.

Este suficient să ne uităm la televizor: spațiul este plin de discuții pe teme importante ale vieții noastre. Ne așteptăm să înțelegem mai bine ce se întâmplă în jurul nostru, să ne formăm opiniile noastre. Participanții nu vor însă să „discute”. Parcă e o luptă, dar fără reguli. Nu se ascultă unul pe celălalt, invective și răstălmăciri.

Spațiul politic este înveninat. Politicienii nu pot să discute și când se întâlnesc în spațiul public preferă să înjure și proferă, incredibil, dacă nu chiar minciuni, deformări ale realității. Un politician de marcă a declarat chiar, șocant: „în politică minciuna este permisă”. În relațiile noastre cotidiene, minciuna este sancționată. Lupta politică se poate face *cu orice mijloace*? Dar de ce doar acolo? Noi alegem pe cei care mint mai bine? Deci, asta e politica?

La televizor se discută o problemă importantă: un proiect al guvernului. Mă interesează argumentele unor persoane competente pentru a-mi clarifica propria mea opinie. Se solicită și părerea unei persoane în judecata căruia am toată încrederea. „*O măsură proastă, populism, manipulare.*” Sunt șocat. Mă așteptam să aflu părerea unei persoane competente, o evaluare interesantă. Cum e posibil? Înțeleg. Persoana respectivă este „în opoziție”. Orice măsură ia guvernul, bună sau proastă, politicianul din opoziție reacționează automat: *o prostie, o minciună, o altă hoție*. Dar cei de la putere? Fiind la putere, nu mai au nevoie să justifice prea accentuat și cu atât mai mult să înjure, sau o fac mai moderat. Politicienii suferă de o boală: **poziția în sistemul politic modifică personalitatea**. Oamenii politici devin simple automate ale partidelor din care fac parte. Și opiniile lor devin previzibile.

Dacă analizăm puțin lucrurile, ajungem la o altă concluzie: dezbinarea este mai puțin a românilor, ci a politicianilor.

Dar care este sursa dezbinării politice? Este o luptă de programe politice sau o luptă pentru putere? În politică pare că circulă un microb: paranoia luptei pentru putere. Riscul este ca din sfera politică microbul tinde să se difuzeze în întreaga comunitate. Politicienii nu acționează pentru promovarea viziunii lor pentru binele comunității, ci luptă fiecare pentru **a cuceri puterea**. Dacă noi, românii, suntem dezbinați, asta se datorează politicului.

Istoria sau prezentul ?

Indiferent dacă noi românii suntem **dezbinați** sau doar **confuzi** în legătură cu situația prezentului, este important să ne întrebăm de ce.

Trecutul. Istoria este invocată curent ca o explicație a stării de scindare sau confuzie care ar caracteriza starea de spirit actuală a românilor.

E un fel de fatalism: așa sunt românii. Citez dintr-un eseu, bine scris de altfel: „*Comportamentul colectiv adolescentin al românilor: arogant și depresiv, agresiv și defetist, în același timp temerar, când este vorba de a începe și fatalist când este vorba să termine treaba.*”

Autoarea oferă și explicații justificative de tip istoric: „*societatea românească este profund conservatoare ... țăranul român și-a gospodărit pământul de unul singur (...). de-a lungul prea scurtului său secol de istorie modernă să-și ia*

de la capăt tranziția înainte de a fi termina vreuna (..) așa se explică comportamentul adolescentin al românilor (..). Fără coloană vertebrală și fără cap, națiunea română deja nevrotică, s-a rupt în grupuri adverse (..) atitudini absolut iraționale și radical negative, ia forma insultei ca unic limbaj (..)". Ne trezim buimaci, încărcăți de o întreagă istorie, într-un prezent pentru care nu suntem pregătiți.

Formulări frumoase, care par credibile. Dar chiar așa sunt românii ? Mă uit în jurul meu. Mi se par oameni normali. Prietenoși, deschiși, cei mai mulți de încredere. Cu o anumită înțelepciune și o morală în relațiile dintre ei. Este și multă confuzie față de ce se întâmplă în jurul nostru, o confuzie care nu vine însă din istorie, nici din „modul nostru de a fi”, ci mai mult din prezentul care ne înconjoară.

Apelul la Istorie pentru a explica prezentul este foarte popular. Explicația istorică pare a fi captivantă, probabil chiar conține ceva adevăr, dar analizată cu atenție are și multe defecte. E o scuză pentru pasivism sau dificultate de a găsi explicații în prezent? Îmi trece prin minte un caz. Cum explici polarizarea actuală prin istorie? Întotdeauna a fost așa, turcii, corupția etc. Dar, iată, în perioada comunistă a fost un consens popular aproape total: împotriva lui Ceaușescu, a sistemului comunist. Te întâlneai cu cunoscuți. Să presupunem că îți venea prin minte să zici ceva pozitiv despre comunism: este o societate cu multe lucruri bune. Reacție: ăsta e securist sau a luat-o razna? Consensul românilor era aproape total.

Ne putem însă întreba dacă mai degrabă explicația istorică nu este atât o explicație a unui fapt, ci mai mult un mod de a acredita că faptul respectiv chiar există.

Prezentul. Ca sociolog, fără să neg și sursele istorice, prefer să caut cauzele în prezent, în structurile actuale. Este și mai util. Asupra Prezentului poți acționa să-l schimbi, dar nu și asupra trecutului.

Care sunt cauzele din prezent? Întreaga noastră tranziție nu este un caz de succes. După 30 de ani suntem o țară subdezvoltată, săracă, nemulțumiți de istoria noastră recentă. Dar dacă am șterge cu buretele istoria noastră și am lua-o de la început, am fi complet liberi să construim o nouă societate? Nu, dacă nu am schimba mai întâi prezentul. Problemele cu care ne confruntăm au surse structurale în configurația organizării noastre actuale.

Conflictul potențial: Parlament vs Președinte

Construcția noastră politică conține două surse structurale independente de putere: **parlament și guvern**, pe de o parte, și **președinte**, pe de altă parte. Parlamentul este ales de cetățeni pentru a legifera și pentru a forma un guvern. Acesta e mandatul dat prin alegeri în orice democrație. Președintele, ales prin vot universal în sistemul nostru, e pus într-o situație ciudată: i se conferă **autoritate, dar nu și putere**. Autoritatea președintelui acordată de sistemul nostru electoral este în realitate **goală**, invitând la abuz: nu are funcții legislative și nici executive. Sistemul nostru politic conține deci, structural, o sursă de conflict.

Tensiuni au fost în toate mandatele, dar ele au devenit critice mai ales atunci când președintele a avut o altă culoare politică decât majoritatea parlamentară/guvernul. Guvernările de dreapta s-au dovedit cele mai vulnerabile. 1997-2000:

guvernare de dreapta și Președintele Constantinescu. Spre sfârșitul mandatului său, președintele s-a simțit dramatic lipsit de autoritate. El s-a declarat *învins de securitate*. A fost un semnal, dar problema rolului „securității” în politică nu a fost clarificată nici până în prezent. Care a fost rolul de atunci al securității nu a fost foarte clar, dar a fost evident că guvernul a început să îl ignore pe Președinte. Băsescu, după o anumită luptă, a câștigat, având „parlamentul său” și „guvernul său”. Acum, sistemul politic este rupt între Parlament / Guvern și Președinte. Președintele Iohannis se simte frustrat: a fost ales și el de popor, dar nu are Guvernul *său* și nici Parlamentul *său*.

Ultimele luni au făcut clară sursa profundă a problemei noastre politice: pe linia lui Băsescu, Președintele Iohannis vrea întreaga putere, dar, pentru că nu a reușit, blochează prin toate mijloacele guvernul, generând o criză politică. Mulți consideră că Președintele încalcă constituția. De ce nu-l sancționăm? Suspendarea președintelui e prevăzută în Constituție, dar realizăm că e greu utilizabilă. Iar Președintele se comportă ca și cum este deasupra legii. Democrația modernă dă puterea doar unui corp colectiv ales, parlamentul. Președintele se miră că democrația noastră nu-i dă întreaga putere. Deci, ar vrea un regim politic, să nu zic chiar dictatorial, dar unipersonal, condus de Președinte, cu „Partidul său”, cu „Parlamentul său”, cu „Guvernul său”.

Dar poate vom avea doar Președinți înțelepți și responsabili? Și dacă, iar, unul ales într-o anumită conjunctură nu va fi înțelept și responsabil ? Încă 5 ani sau poate 10 de criză politică? Un sistem politic sănătos nu poate miza pe calitatea unei persoane. Istoria arată că persoanele care primesc prea multă putere, inevitabil abuzează de ea. Sunt îngrijorat că mulți lideri politici vor să lupte pentru a obține poziția viitoare de președinte și prin aceasta vor perpetua actuala problemă structurală. Problema cheie a României este nu pe cine vom alege ca președinte, ci cum să eliminăm această sursă structurală de conflict politic.

Conflictul „real” dintre partide

Nu competiția între programe politice, ci lupta pentru putere este problema. Tipologia „stânga”/„dreapta” nu cred că este adecvată. Ar trebui să utilizăm o *tipologie în funcție de context*. Toate partidele, în contextul României actuale, au același obiectiv de **schimbare**: la început, „tranziția” de la comunism la capitalism, apoi ieșirea din starea de subdezvoltare a țării. Diferențele sunt mai degrabă de strategie.

PSD nu este un partid de *stânga*, cel puțin în sensul clasic. Inițial, el a fost un partid al „tehnocraților” care ocupa sistemul administrației publice în alianță cu noii capitaliști din care vor să facă parte. În opoziție cu politica *rupturii* a opoziției, strategia politică a PSD pare a fi avut ca principal mijloc realizarea unui anumit echilibru a sistemului social-economic; o schimbare social-economic mai ordonate. Inevitabil, ca o condiție a acestui echilibru social, prezintă o anumită sensibilitate pentru „social”, dar nu ca obiectiv prioritar. Guvernările dominate de PSD au asigurat creștere economică și realizarea unui important echilibru social. Funcțiile sociale ale statului (învățământul, sănătatea, crearea locurilor de muncă, asistența socială, politica salarială) au fost însă slab susținute chiar și de PSD. Eu cred că suportul electoral impresionant se datorează mult mai puțin politicii sociale, ci

asigurarea unei administrații mai coerente și echilibrate. Doar în ultimul timp se înregistrează o schimbare importantă a politicii sociale. O nouă politică salarială: politica salariului mic este înlocuită cu politica creșterii treptate a salariilor, a salariului minim și a salariilor din sistemul public; creșterea salariilor în sfera socială, sănătate, învățământ, dar cercetarea științifică practic a fost ignorată. Sunt măsuri pozitive și în sistemul de pensii, în asistența socială, în susținerea familiilor cu copii. Noua politică socială probabil ar trebui văzută ca începutul unor măsuri inevitabile de diminuare a decalajelor moștenite.

ALDE, un partid declarat de „dreapta”, a intrat în alianță cu PSD pentru că, de fapt, are aceeași filozofie, o societate mai echilibrată, dar reprezintă sectorul mai pragmatic al capitalului național.

PNL/ PD s-a plasat, de aproape 30 d ani, într-o „opозиție” critică. Neavând o orientare pragmatică, prezintă un fel de liberalism radical, ca reacție împotriva partidului dominant, PSD, inventând și un dușman, „neocomunismul”. Această grupare politică pare a fi optat pentru un capitalism cu o orientare accentuat mondialistă, în opозиție cu celelalte două partide care consideră că interesul național este important.

Promovarea unei poziții radical liberaliste și accentuat pro-mondialistă, cu ignorarea intereselor naționale, împinge cronic acest grup politic în opозиție. Îngrijorător este însă altceva. Există o largă opinie că forțele politice occidentale au susținut politic, chiar dincolo de regulile democrației internaționale, forțele politice liberal radicale și pro-mondialiste, manifestând chiar o suspiciune față de politicile mai pro-naționale și pro-sociale. Rezultatul: partide slab susținute de populație sunt însă susținute de Occident.

USR promovează o critică dură a sistemului politic existent, exprimând o nemulțumire destul de confuză, fără încă un program politic.

„NGO-urile” sunt o mișcare care a explodat după 1989. Cele mai multe au fost inițiate de forțele politice occidentale, mai ales de Soros, reprezentând nu o expresie a intereselor „societății civile”, așa cum se acreditează, ci interesul unor grupuri occidentale, care voiau o forță de siguranță împotriva unei posibile orientări mai independente. Paradoxal, expresia „societății civile” s-a referit nu la o mișcare generată de jos, de populație, ci una radical liberalistă și accentuat pro-mondialistă, ca în cazul politicii promovate de Soros.

Ne așteaptă noi alegeri. Nu cred că „opозиția” actuală, dacă va continua strategia violenței politice, are șanse să câștige, chiar în condițiile unui posibil sprijin extern.

Conflict latent între un „capitalism național” și un „capitalism mondializat”

Prima perioadă a tranziției a fost caracterizată de o ideologie a mondializării. Lumea mondială în care ne integram s-a presupus că ne este prietenoasă. Dacă menționăm *interesul național* exista riscul de a fi suspectat de „naționalism”. Eu cred că, fără a fi explicit formulat, Uniunea Europeană a avut chiar un program de „europenizare” accelerată. Cu vreo 15 ani în urmă a existat un program european de *regionalizare transfrontalieră*. Cred că regionalizarea transfrontalieră exprima

o tendință de deznaționalizare. Programul a fost aproape abandonat. De abia în ultimii ani începe să apară tot mai insistent *interesul național* ca o preocupare explicită în politica românească.

Importanța acordată interesului național în programele politice este, în momentul actual, un criteriu important de diferențiere a partidelor politice.

Ce va urma?

Suntem, firește, preocupați de viitor. Pentru țări ca România, confruntate cu crize cronice, se impune nu o continuare pasivă a situației prezente, ci explorarea opțiunilor alternative. E cazul să medităm responsabil asupra oportunităților oferite de prezent, dar și de riscuri: un viitor confuz, într-o criză continuă asupra căruia nu prea avem controlul, sau un viitor dificil, dar pe care îl putem proiecta cum dorim, ținând seama de constrângerile existente, dar și fructificând oportunitățile care există.

Viitorul va depinde și de soluțiile pe care le vom găsi la aceste trei probleme ale sistemului politic românesc, pe care le-am menționat mai sus.

Conflictul structural parlament/președinte: cum soluționăm această problemă care ne blochează de treizeci de ani? Sunt sigur că soluția nu va fi o democrație președințială, ci una parlamentară. Întrebarea este: cum eliminăm actuala poziție de „președinte” din sistemul nostru politic? Nu e vorba de actualul președinte, ci de structura sistemului politic. Ne vom împiedica inevitabil de dificultatea modificării constituției. În alegerile din acest an este important să optăm: vrem un președinte conștient că trebuie să pună umărul la o schimbare a sistemului politic actual generator structural de conflicte sau un președinte bucuros de poziția confuză actuală, și care tinde să-și sporească puterea? Deci, vom vota pentru un președinte care va acționa pentru soluționarea acestui conflict *sau* pentru unul care va amplifica conflictul?

Vrem partide care luptă pentru cucerirea puterii *sau* partide care sunt într-o competiție transparentă pentru promovarea interesului țării ? Lipsa unor programe politice clare este, în situația actuală, sursa principală a degradării climatului politic spre lupta rudimentară pentru putere. În calitate de cetățean, vreau partide care sunt în competiție cu programe de dezvoltare socială și care consideră că minciuna și invectivele sunt comportamentul cel mai inacceptabil și în sfera politicului.

Aș vrea să votez anul acesta cu „opoziția”. Ce program aveți? Hm... *Jos guvernul! Hoții, neocomuniștii!* Dar eu vreau să votez un program și o echipă credibilă, iar nu un partid care știe să înjure.

O Europă dominată de cei puternici *sau* o Europă care respectă interesele națiunilor care o compun? Vom promova o *Europă fără națiuni* în care România riscă să fie tratată ca o lume a treia *sau* o *Europă a națiunilor* în care ne vom simți noi înșine și respectați? Noile țări intrate în UE încep să realizeze că Europa nu este o lume doar a cooperării prietenești și suportive, dar și a competiției, cu riscul de a fi dominată de națiunile puternice. Trebuie să asumăm că există interese naționale diferite care trebuie să fie armonizate. Cu alte cuvinte, vom accepta o lume dominată de ideologia unui *mondialism/ europenism gol*,

dominat din nou de interesele celor puternici, *sau* o lume a națiunilor care se respectă și se susțin reciproc într-o nouă democrație a națiunilor ?

Vor urma trei alegeri cruciale pentru viitorul nostru. Am propus aici trei probleme a căror soluționare cred că ar trebui să fie printre cele mai importante criterii pe care să le avem în vedere când vom merge la vot.

Credeți că, *împreună*, le vom putea soluționa în interesul nostru comun al României?

22 aprilie 2019

Dimitrie Gusti, contribuție și receptarea sa de către Istorie

Citit de: **1281**

Link: www.romaniasociala.ro/dimitrie-gusti-contributie-si-receptarea-sa-de-catre-istorie/

Cu ocazia desfășurării celui de al XIII-lea Congres anual al Asociației Medicale Române, în parteneriat cu Academia Română, în data de 19 aprilie 2019 a fost organizată în Aula Academiei Române sesiunea aniversară „Incursiune în

istoria medicinei: Dimitrie Gusti și Ion Pavel” prezidată de Academician C. Ionescu-Tîrgoviște, Prof. dr. Cătălin Zamfir și Academician Ioan Dumitrache.

Cu această ocazie s-au ținut comunicări dedicate istoriei comune a sociologiei și medicinei: Cătălin Zamfir, „Dimitrie Gusti – creatorul Școlii de Sociologie din România”, C. Ionescu-Tîrgoviște, „Ion Pavel – creatorul Școlii de Diabet din România”, Elena Zamfir, „Asistența socială – spațiu de colaborare socio-medicală”, Paula Popoiu, „Muzeul Național al Satului Dimitrie Gusti. Scurt istoric”, C. Ionescu-Tîrgoviște, „Primul Centru Antidiabetic și primul Registru de Diabet din Europa”, C. Ionescu-Tîrgoviște, Tudor Georgescu, „Programul TELEMED al AMR, succesorul COMPUTERIZAT INTELIGENT al primului Registru de Diabet din Europa”.

Contribuția lui Dimitrie Gusti trebuie privită din două contexte distincte: sociologia românească și sociologia mondială. S-a scris mult despre rolul lui Gusti în întemeierea sociologiei românești. Dar mult mai puțin, aproape deloc, despre faptul că Gusti a deschis o direcție nouă în sociologia mondială. Comunicarea oferă o nouă întrebare pentru dezbateră actuală: Gusti și gustiștii au încercat să schimbe Lumea. Dar cum a receptat Istoria contribuția lui Gusti?

2

Două obiective ale lui Gusti și Gustiștilor

- Să promoveze **o nouă sociologie** așa cum societatea românească de atunci avea nevoie de ea.
- Să contribuie la **schimbarea societății** în care ei trăiau.

3

Ce a realizat Gusti și școala lui ?

- A pus bazele sociologiei pe care o considera necesară. Are meritul că a deschis, pe atunci, **o nouă direcție în sociologie**, nu numai în sociologia românească, dar și în sociologia mondială.
- A contribuit la **schimbarea societății românești**, atât cât istoria a permis: a creat o **mișcare sociologică cu vocație socială**, a creat **noi instituții**, a stimulat ca intelectualitatea românească să dezvolte o **vocație socială**.

4

Gusti și sociologia occidentală

- Societățile occidentale dezvoltate și stabile: o sociologie "a prezentului", **descriere și explicare a realității sociale așa cum ea este**. Emil Durkheim și Max Weber. Prin anii 60, sociologii occidentali au constatat cu oarecare surpriză că **tema schimbării sociale** este cu totul marginală în sociologia clasică.
 - Sociologii occidentali s-au ferit de contactul cu mișcările sociale.
- România, la începutul secolului XX, o societate rurală săracă, subdezvoltată. Gusti a asumat alt rol al sociologiei în acest context social. Cum ieșim din subdezvoltare. Inovația mondială a lui Gusti: o **sociologie a schimbării / a dezvoltării sociale proiectate**.
 - Sociologii gustiști și-au asumat rolul de a iniția o mișcare socială de schimbare a societății românești.

5

Gusti și Marx: două sociologii ale schimbării sociale

► Marx:

- Societatea capitalistă ajunsese într-o situație de criză
- Programul ieșirii din criză: revoluția comunistă și introducerea unui nou model de organizare socială – socialistă/ comunistă
- Mecanism: lupta de clasă, conflictul proletariat/ burghezie
- Motorul schimbării: partidul comunist
- Locul schimbării: întreaga lume, revoluția internațională

6

Gusti și Marx: două sociologii ale schimbării sociale

► Gusti:

- România, o societate rurală subdezvoltată: **program de ieșire din subdezvoltare**
- Modelul de societate de construit: o **societate deschisă** care își definește din mers direcția de dezvoltare
- Mecanism: **dezvoltare comunitară**, acțiunea de dezvoltare a fiecărui sat/ comunitate.
- Rolul crucial îl au **științele și oamenii de știință**: echipe multidisciplinare coordonate de sociologi: **cercetare-acțiune/dezvoltare**.
- Științele motivează comunitățile și le sprijină
- Profilul sociologiei: **Sociologia ca știință a națiunii**.
- Forța schimbării: **consens social**
- Locul schimbării: **comunitatea/ țara**. Lumea se schimbă prin dezvoltarea socială a fiecărei țări.

7

Școala sociologică de la București ca mișcare socială

- Echipe multidisciplinare: economiști, medici, demografi, etnografi, istorici, muzicologi, Sociologul, coordonator al echipelor multidisciplinare
- Rolul sociologilor: mobilizarea forțelor sociale versus sociologul izolat în cabinetul său
- O orientare spre **cercetarea sociologică empirică** a comunităților – **monografia** ca instrument al dezvoltării comunitare
- Sociologia națiunii: o **hartă sociologică a României**, ca bază a programului de dezvoltare socială

Al doilea Război Mondial: schimbarea de perspectivă

- După Război, Gusti a realizat că ieșirea din noua criză nu mai putea porni **de jos**, prin dezvoltarea comunităților.
- O abordare globală a României: propune un **program de dezvoltare social-economică națională**.
- La ONU, Gusti propune și un **program mondial** și o **instituție mondială** pentru a susține programele naționale de dezvoltare: **Institutului Social al Națiunilor** (1946-1947), creat după modelul **Institutului Social Român**.

O nouă viziune a lumii, cadru al dezvoltării națiunilor

- „...toți oamenii și toate popoarele, conștienți de primejdii și necesitățile tragice ale orei, trebuie să se angajeze pretutindeni într-o imensă efortare de **cercetare și interdependență realistă**, care va trebui să ajungă în satele cele mai mici, ca și în orașele cele mai întinse ale lumii, pentru a crea acea forță irezistibilă a comprehensiunii, singura capabilă a impune o **pace durabilă și definitivă**. Ne trebuie o cruciadă universală pentru o pace reală, cooperatie și de frățescă uniune între toate națiunile globului pe baza cunoașterii lor mutuale. Acesta este scopul suprem urmărit de **Institutul Social al Națiunilor** din New York, capitala Organizației Națiunilor Unite”.

Noul program gustian de dezvoltare a României: modernizarea globală a țării

- Publicat în Scânteia, 1945
- Gusti, împreună cu un larg grup de specialiști, a reluat inițiativa și a lansat în dezbateri publice un program complex de modernizare a țării.
- În noul context, cheia dezvoltării nu mai era strategia "de jos în sus", a comunităților, satelor și orașelor, ci o abordare global, o nouă politică națională.
- Prima componentă a programului "este, în limbajul lui Gusti de atunci, cunoașterea poporului sub toate aspectele sale de viață: biologic (alimentație, locuințe, boli sociale, sifilis, tuberculoză, pelagră), economic (viața orașelor, a satelor, a uzinelor), cuprinzând și cercetarea vieții țărănilor și a muncitorului.
- Pe lângă viața economică ne interesează cercetarea sub toate aspectele vieții spirituale și sociale. O prioritate: "cunoașterea pământului"

Noul program gustian de dezvoltare a României: modernizarea globală a țării

- Descoperirea materiilor prime, crearea unei industrii farmaceutice românești, obținerea de substanțe pentru tăbăcirea pieilor, utilizarea fibrelor naturale din stuful Deltei etc. etc., care formează obiectul de cercetare al comisiei de chimie pură și industrială.
- Problema energetică este cheia dezvoltării
- Cercetări asupra fizicii nucleare, tehnicii militare, producției agricole și industriale, sistematizării orașelor și satelor.
- **A conferit intelectualității române o vocație socială. Ei i se atribuie responsabilitatea mobilizării comunității și susținerea acțiunii acesteia în procesul de dezvoltare a societății românești.**

Programul gustian/ programul comunist

- Imediat după Război, două programe de dezvoltare socială a României erau în competiție.
- Dar diferențe fundamentale:
 - **Programul comunist:** realizat prin revoluție, schimbări sociale structurale prin forță: implementarea unui program ideologic impus din afară
 - Programul gustian: realizat prin **consens**, opus **luptei de clasă**.
 - Mobilizarea capacității științifice naționale
- Gusti este ales Președinte al Academiei Române: știința, pârghia creării unui nou consens social, o nouă mobilizare pentru **o societate deschisă**.
- Misiunea sociologiei românești: să se constituie ca **știință a națiunii**. Desigur, sociologia este o știință a societății în general, dar, mai ales în cazul unei țări ca România, care trebuie să facă un efort colectiv de ieșire din subdezvoltare, trebuie să fie în primul rând o **știință a națiunii/ a țării sale**.

Gusti și Istoria

"Istoria" a respins programul mondial al lui Gusti:

În locul păcii universale și cooperării între națiuni, o lume scindată, dominată de un nou război, războiul rece.

"Istoria" a respins și programul gustian național

În locul consensului național, bazat pe știință, o construcție socială bazată pe o ideologie, introdusă cu coerciție.

Soarta personală a lui Gusti a fost consecința schimbărilor istorice

- Gusti dat afară din Academia Română
- Toate instituțiile create de Gusti au fost desființate
- Sociologia a fost interzisă ca "știință burgheză"
- Gusti dat afară și din casă, biblioteca lui a fost distrusă
- Mulți sociologi băgați în închisoare
- Gusti a primit un favor: el nu a fost băgat în închisoare

Anii 60: Reabilitarea sociologiei și a viziunii gustiene, dar golită de viziune

- Anii 60: sociologia a fost reabilitată și considerată a avea un rol vital în dezvoltarea societății românești
- Se publică lucrările lui Gusti. Conferințe, simpozioane...
- Relansarea cercetărilor sociologice empirice: sat și oraș. Dar golite de viziunea de angajare independentă în procesul de schimbare socială.
- Sociologia pierde vocația de abordare globală a societății, de rol central în procesul de dezvoltare socială, de mobilizare socială.
- 1977: Sociologia este din nou marginalizată. Un nou refuz al istoriei

Viziunea Gusti în perioada tranziției

- Programul tranziției a fost și el diferit de programul Gusti:
 - Construirea nu a unei societăți deschise care să-și definească ea însăși obiectivele pe baza unui consens național, susținut de științe, ci un program de schimbare definit de "o istorie externă" și promovat cu mijloace politice.
 - Sociologia, după un entuziasm în primii ani ("să vină sociologii"), se conturează întrebarea "ce să facem cu sociologii" ?
 - Gusti a încercat să facă Istoria, dar Istoria nu s-a făcut în această parte a lumii.
- Drama lui Gusti: **susținut de comunitate, dar refuzat de Istorie**

17 aprilie 2019

E bună lumea în care trăim? Fii liniștit, justiția e independentă

Citit de: **696**

Link: www.romaniasociala.ro/e-buna-lumea-in-care-traim-fii-linistit-justitia-e-independenta/

Cred că e momentul să ne punem o întrebare care, la prima vedere, ar părea ciudată: vrem să trăim într-o lume dominată mai mult de moralitate sau de justiție?

Evenimentele din ultimul timp m-au pus pe gânduri. Cred că se schimbă ceva în fundamentele lumii: o trecere de la morală, centrată pe înțelepciunea și responsabilitatea fiecărei persoane față de colectivitate, la o lume dominată de o justiție care nu mai este a oamenilor, ci a juriștilor și a sistemului juridic.

Moralitatea este ghidul vieții în care suntem educați. În jurul nostru este un complex sistem de valori și norme morale. Morala o găsești mai puțin în cărți și destul de puțin și în legi. Ea este în "aerul" vieții sociale. O viziune despre ce e moral și ce nu, în propria ta conștiință și în așteptările celorlalți oameni. Morala

este fundamentul înțelepciunii noastre. Dar dacă cineva încalcă morala? Nu există un sistem clar de sancțiuni. Sunt mai mult "muștrările de conștiință" și reacțiile celorlalți. E vorba de prestigiul tău: ești o persoană de încredere sau nu.

Înțelepciunea este exercitarea libertății de decizie, dirijată de rațiune și de conștiința morală. Propria conștiință este judecătorul moral. Înțelepciunea este o datorie, o responsabilitate. Îmi fac datoria pentru societatea în care trăiesc fiind înțelept.

Justiția. Ca o reacție la limitele capacității de a stabili norme morale pentru toate situațiile și totodată datorită autorității difuze de implementare a normelor morale a apărut justiția. Un complex de norme pentru fiecare situație, dreptul, și o instituție care stabilește adevărul juridic și sancțiunile.

Pentru mine, în viața cotidiană, morala era suficientă. Justiția a fost ceva depărtat, mai mult pentru reglarea unor probleme tehnice sau foarte grave, furt, crimă sau pentru investirea cu autoritate a contractelor. Deci depărtată de viața mea cotidiană. Am considerat că e suficient dacă mă comport moral responsabil și rațional.

Justiția este firește absolut necesară. Dar e tot mai clar că sunt și unele aspecte ale sistemului juridic ca instituție de control social ar trebui analizate cu atenție.

S-a introdus o instanță, justiția, care ia decizii asupra vieții mele și stabilește ce este bine și ce e rău în locul meu. Mi s-a anulat astfel dreptul meu de a judeca și a stabili adevărul, de a fi "înțelept" și responsabil.

Dar dacă consider că deciziile justiției nu sunt drepte? Mi se spune: nici o problemă, dacă o instanță nu ia o decizie corectă, poți merge mai departe. Sunt maimulte instanțe. Și, "până la urmă", cu siguranță, se va face dreptate. Riscul este că intri într-un proces de lungă durată, cu mari costuri financiare și psihice. Și, să fim serioși. Există o garanție că justiția va stabili "până la urmă" cu certitudine "adevărul"? Faptul că un judecător formulează o sentință, iar altul o alta îmi produce incertitudine. Aseară la televizor, un jurist, în judecata căruia am încredere sută la sută, a spus un lucru care m-a cutremurat. În fața unui proces, nu poți fi niciodată sigur care va fi verdictul. Înțeleptul moral, sigur de adevărul său, este înlocuit cu o persoană impredictibilă juridic. Mai mult. În ultimul timp au explodat în opinia publică cazuri de corupție în justiția, de verdicte care încalcă legea, neglijență, incompetență, promovarea unor interese particulare. Deci nu e vorba doar de "nevinovate" erori corectabile în proces.

Mă deranjează însă chiar formularea "până la urmă": adică mâine, săptămâna viitoare, după 5 sau 10 ani? Chiar în ipoteza că mi se va face dreptate, cum va fi viața mea "până la urmă"? Dacă intri în justiție, chiar dacă ai dreptate, viața ta va fi foarte grea. Costul uman este mult prea mare.

Justiția trebuie să fie independentă

Se afirmă obsesiv în ultimul timp. Formularea, fără precizări, nu o pot accepta. În lumea reală nu există independență completă. Justiția este o parte a

organizării societății și stă într-o relație de interdependență cu alte părți ale societății. Interdependența este liantul socialului.

Este justiția deasupra societății ? Complet liberă, asupra căreia nu putem avea nici un control, deși ia decizii care ne afectează viața ? Ar fi absurd să credem că sistemul juridic, în ansamblul său, este absolut independent. Parlamentul stabilește sistemul de legi și configurația instituțiilor juridice. Colectivitatea are dreptul de a evalua funcționarea justiției. Sesizează problemele acesteia și cere corecții. Judecătorul, nu pentru o decizie anumită, ci pentru cum aplică legea este responsabil în fața comunității. Există și inspecția judiciară care până acum nu prea și-a făcut datoria.

E drept, principiul independenței justiției este vechi și nimeni nu-l contestă când se referă la un aspect special, dar și acesta cu precizări. Când analizează un caz și ia o decizie, judecătorul trebuie să fie complet independent. Judecătorul este liber în deciziile sale, dar responsabil. Trebuie să răspundă de corectitudinea actului său juridic. Corupția, incompetența, prostia anulează independența. Nu pot accepta că proștii și corupții să aibă libertatea de a decide asupra mea. Să ne imaginăm când judecătorul se prezintă în fața lui Dumnezeu. Va invoca el principiul independenței justiției pentru a pretinde că judecata "de apoi" nu se aplică la el ? În acest caz ar trebui să modificăm Biblia.

În ultimii ani au explodat grave abuzuri juridice. Multe procese intentate fără probe, utilizate ca instrumente ale luptei politice sau personale. Multe, până "la urmă", adică după mulți ani, s-au încheiat cu "achitare". Este șocant: pe de o parte cei care au suferit ani de zile de procese neîntemeiate, pe de altă parte autorii abuzurilor de putere juridică complet nesancționați sau sancționați mai mult simbolic. Chiar discutarea publică a faptelor de abuz din justiție este contestată de unii juriști și oameni politici pe motiv că astfel s-ar afecta "independența justiției".

Ne putem întreba dacă "justiția independentă" este o ideologie care justifică tentativa unei noi dictaturi asupra societății.

În ce societate vrem să trăim, mai multă justiție sau mai multă morală?

Am impresia că intrăm într-o lume dominată tot mai mult de "justiție" și tot mai puțin de "morală". Avem din ce în ce mai puțin încredere în morală, dar asta nu înseamnă că avem mai multă încredere în justiție. Îmi este teamă că intrăm într-o profundă criză a încrederii. Responsabilitatea mea morală este înlocuită cu frica și incertitudinea față de funcționarea justiției. Eu pot să mă consider moral. Dar nu mai sunt sigur ce va decide justiția în ce mă privește. Și mai mult. De judecata mea morală nu pot scăpa. Dar de judecata justiției pot scăpa cu avocați și, eventual, cu mulți bani.

Suntem într-un proces de creștere rapidă a birocrăției. Și birocrăția este instrumentul preferat al justiției rău intenționate. Totul se face cu o mulțime de hârtii și trebuie să înveți logica alcătuirii hârtiilor, nu de rezolvarea responsabilă a problemelor. Se creează impresia că nu mai e nevoie de morală rațională și responsabilă, ci de hârtii "corecte" alcătuite. Și ne pândesc funcționari care "scormonesc" doar ca să găsească vinovații. Riscul de a începe să trăim nu într-o

lume sigură a moralității asumate, ci a unei birocrății iraționale, condusă de o justiție care nu mai este a noastră.

Morala este un ghid sigur al vieții. Justiția generează nesiguranță: dacă nu știu ce va decide justiția, cum să încerc să mă comport corect ?

Lumea pe care riscăm să o construim va fi populată de un nou tip uman: nu personalități morale responsabile, care țin la prestigiul lor, ci birocrăți fără opinii, pe care le schimbă în funcție de context. Există riscul de a deveni un alt tip de personalitate: o persoană confuză și cronic incertă de cum o instituție va decide în ceea ce o privește.

Societatea actuală se caracterizează printr-o stare de dezechilibru, tot mai mult în favoarea justiției și cu o atenție tot mai mică acordată moralei.

Eu cred că nu e nevoie de mai multă justiție. Poate chiar de mai puțină justiție, dar de o justiție de calitate, curățată de birocrăție; eliminarea surselor de corupție și incompetență. Dar, decisiv, va trebui să susținem o nouă ofensivă a moralității. Esențial este promovarea unor proceduri care combină morala cu justiția. Trebuie să ne concentrăm efortul de a promova personalități care țin de prestigiul lor moral. Cred că ne confruntăm cu o nouă îngrijorare: așa zisa luptă împotriva corupției a inițiat o nouă formă de dictatură a sistemului "independent" de justiție asupra populației. Cu siguranță avem nevoie de o reformă morală care va pune și justiția într-o nouă perspectivă.

11 aprilie 2019

Obsesia eșantionului reprezentativ, o frână a dezvoltării sociologiei românești?

Citit de: **1479**

Link: www.romaniasociala.ro/obsesia-esantionului-reprezentativ-o-frana-a-dezvoltarii-sociologiei-romanesti/

Aceste reflecții au fost generate de o discuție din ICCV pe un program foarte important în institutul nostru, *calitatea vieții*.

Discuția a pornit de la o cercetare empirică pe calitatea vieții făcută în 1980 în România.^[1] Am avut impresia, poate greșesc, că un coleg a strâmbat din nas. Care a fost eșantionul ? Doar pe mediul urban. Hm, nu a fost o cercetare *reprezentativă*. Eu trebuie să adaug: nici aceea doar pe urban nu a fost după regulile stricte ale reprezentativității. Procedura de selecție a fost aleatorie, dar așa zice *slabă*, nu reprezentativă: nu s-a considerat varietatea regională, nici varietatea tipurilor de orașe, mari mici, mijlocii; ponderea grupurilor sociale nu a fost cea din populație: intelectualii, de exemplu, mai mulți decât proporția de

atunci... Deci, clar, eşantionul nu a fost reprezentativ nici pentru populația urbană din România anului 1980.

Dar atunci, ce concluzii poți trage dintr-o asemenea cercetare?

Pe atunci, cercetări empirice pe eşantioane reprezentative erau extrem de rare în lume. Dacă ții minte, cele două lucrări făcute în America și care au lansat tema calității vieții s-au făcut în prima parte a anilor '70, dar nu pe eşantioane naționale, ci pe mici eşantioane din care s-au extras concluzii interesante de ordin metodologic și teoretic. Tot dacă ții minte, în anii '70 pe tema calității vieții s-au făcut doar două cercetări sociologice empirice, cea din America și a doua, în România.

Alegerea unui tip de eşantion trebuie să pornească de la o opțiune primară: care este **obiectivul cercetării**. În funcție de obiectivul cercetării, eşantioanele trebuie să fie diferite.

Eşantionul este una dintre marile descoperiri ale științei, cu aplicații în toate domeniile. El este un instrument esențial în știință, mai ales în științele care au ca obiect de cercetare realități cu grad ridicat de complexitate.

Vreau să încep analiza cu o propoziție care cred că este fundamentală: **Eşantionarea este un mecanism de control al varietății indivizilor aparținând unei clase, dar cu funcții diferite în raport cu obiectivele cercetării.**

Din această perspectivă, putem distinge două tipuri de eşantionare.

Eşantioane reprezentative

Eşantionarea reprezentativă are misiunea de a reproduce varietatea unei populații. Adesea, obiectivul științei este să alcătuiască „hărți” ale realității, „fotografii”, așa cum o realitate concretă există la un moment dat. Vrem să avem o imagine a teritoriului României: munți, râuri, câmpii... Geografii au produs o mulțime de hărți ale României care ne prezintă varietatea geografică a țării. Dar „hărți” facem și pentru alte realități. Ne interesează populația României și să captăm varietatea ei pe diferite dimensiuni: sex, vârstă, educație, ocupare, venituri, starea de sănătate etc. Tot hărți sunt și acestea, dar ele se prezintă în alt fel: statistici în tabele de date sau în grafice; chiar și „hărți” propriu-zise.

Recensămintele ne oferă „hărți” ale populației unei țări. Ele se fac de regulă din 10 în 10 ani. Spre deosebire de eşantioane, includ toată populația, dar au costuri enorme. Dar nici aceste hărți nu oferă o imagine completă. Sunt alese câteva caracteristici, dar sunt ignorate altele. Deși cuprinse în multe volume, rezultatele recensămintelor nu oferă decât câteva hărți. Ar fi nevoie și de alte hărți, în funcție de varietatea intereselor științifice. Ne interesează, de exemplu, harta fericirii populației românești, a sărăciei sau a opțiunilor politice.

Eşantioanele reprezentative sunt una dintre marile descoperiri ale cercetării științifice. Datorită costurilor ridicate, e greu să faci recensăminte câte ți-ar trebui. Marea inovație: poți face un eşantion de 1-2 mii de persoane/gospodării, nu de cele 19-20 milioane de persoane cât e populația

României, și aceste eșantioane pot reproduce, dacă sunt făcute după reguli precise, structura întregii populații, conservând varietatea ei. Obiectivul eșantioanelor reprezentative este, deci, de a produce „hărți”. Echipa din ICCV, condusă de Ioan Mărginean, a realizat 11 asemenea „hărți” ale calității vieții: 11 cercetări naționale pe eșantioane reprezentative. Din 2010 nu s-au mai făcut asemenea cercetări în ICCV din cauza lipsei finanțării. Ioan Mărginean a scris mult despre cum se fac eșantioane reprezentative pe tema calității vieții.^[2] După câte știu, în anii '90, cercetările pe eșantioane reprezentative naționale pe tema calității vieții făcute de ICCV au fost printre puținele realizate în lume, poate chiar unice. De abia în ultimele decenii s-au făcut asemenea cercetări, mai ales inițiate de organizații internaționale. Dar acestea au fost cercetări făcute „pe scurt”, pentru a face unele estimări globale, nu suficient de analitice, utilizabile științific.

Reprezentativitatea este cheia corectitudinii imaginii globale. Cea mai sigură este strict aleatoare: oferind șanse (egale și cuantificabile) oricărui membru al populației să fie ales, eșantionul rezultat exprimă fidel structura întregii populații. Mai există și eșantionarea pe cote: te asigur că segmentele importante sunt prezente corect în selecție.

Eșantioane de interes științific

Obiectivul acestor eșantioane nu este de a face hărți, *captând întreaga varietate* a unei populații, ci, oricât de curios ar apărea, să *excludă varietatea* pentru a identifica *comunalitatea, structurile* profunde, *repetabilitatea; relațiile dintre variabilele relevante ale temei, factorii determinanți*. Este un instrument de a elimina varietatea nesemnificativă științific. Cu alte cuvinte ne interesează să construim **o teorie** a problemei, **nu o hartă** a populației. Pentru acest obiectiv alte tipuri de eșantioane sunt necesare.

„Comunalitatea” este prezentă în fiecare individ al respectivei clase, dar umbrită de intruziunea multor influențe externe. Adesea analiza unui individ este suficientă. Și în sociologie **analizele de caz** sunt foarte importante. Aici descoperi structura generală a tuturor comunităților sau indivizilor. Problema este de a elimina impactul unor întâmplări accidentale.

Să presupunem că se găsește un exemplar ciudat de animal preistoric. Este suficient de un singur caz pentru a identifica o nouă specie ? Da și nu. Dacă exemplarul de animal descoperit are un picior mai scurt și o înclinare spre înainte a coloanei vertebrale, poți trage concluzia că așa este întreaga specie ? Aici înțelegem relația dintre *comunalitate* și *varietate*. Întâmplările vin peste reguli și le distorsionează. Cum distingi între ele? Bunul simț al cercetătorului este suficient să selecteze ceea ce consideră că este tipic și să evite o diferențiere netipică: nu va alege o vacă cu 5 picioare, dacă așa ceva ar exista, chioară sau cu deformări determinate de boală. Pot exista caracteristici care ar putea fi nesemnificative pentru profilul populației, dar nu ești sigur că așa stau lucrurile. Și atunci mai extragi câteva cazuri. Este o **eșantionare simplă** care exprimă presupuziția că vrei să identifici comunalitatea, dar te asiguri că nu devii prizonierul unor variații nesemnificative.

Eșantionul bun nu este, deci, numai cel reprezentativ. Orice extragere dintr-o populație a unui individ sau a unui număr de indivizi este o eșantionare. Desigur, o eșantionare poate fi mai bună sau mai proastă.

Un intelectual este nefericit și un muncitor este fericit. Putem trage concluzia că intelectualii sunt mai nefericiți decât muncitorii? Sau această variație este generată de surse întâmplătoare? Intelectualul nostru poate avea o nevastă rea, iar muncitorul una bună. Este riscant să tragi concluzii din cazuri individuale. Dar dacă iei un grup mai mare de intelectuali, atunci media estimărilor elimină variațiile întâmplătoare. Câte cazuri să iei? Doi intelectuali sau trei sau... Numărul de cazuri este în funcție de presupuzițiile despre incidența întâmplării. **Regula cea mai simplă este să iei atâtea cazuri încât întâmplările se compensează reciproc și reiese cu claritate caracteristicile definitorii.** Pentru a diferenția pe intelectuali de muncitori nu trebuie să ai un eșantion reprezentativ pe România, ci este nevoie de un alt tip de eșantion suficient pentru a pune în evidență comunalitatea dincolo de variabilitatea accidentală. E suficient să iei 50 de intelectuali dintr-o întreprindere? Riscul e mare. Dacă în întreprinderea respectivă e un director paranoic care îi face pe toți angajați să fie nefericiți? Intervine o a doua regulă: trebuie să incluzi în eșantion cazuri din situații cât mai variate cu putință, care elimină astfel accidente sistematice. Orice tip de eșantion nu conține rezultate universale valabile. De exemplu, din cercetarea din 1980, *Nivelul de școlaritate* nu corelează pozitiv, ci negativ cu *Calitatea percepută a vieții*, cu *Satisfacția cu viața* și cu *Perceperea viitorului*. Cu siguranță în marea majoritate a țărilor, situația este inversă: *Educație mai înaltă – Condiții de viață mai bune – Calitatea percepută a vieții mai ridicată – Satisfacția cu viața mai ridicată – Optimism mai mare*. Datele noastre nu contrazic teoria, ci forțează o dezvoltare: și în condițiile societății socialiste a anilor 1980 intelectualii aveau condiții mai bune decât cei cu educație mai scăzută, dar nivelul de aspirații era mult mai ridicat. Există însă un dezechilibru: aspirații mult mai ridicate ale intelectualilor decât standardul de viață și condițiile de viață.

Foarte adesea eșantionul reprezentativ nu este utilizabil pentru analizele care ne interesează. Riscul acestui tip de eșantion este că datele sunt reprezentative doar la nivelul întregului, dar subgrupurile nu mai sunt reprezentative. Subgrupurile de interes sunt, de regulă, prea mici.

Să presupunem că ne interesează să verificăm ipoteza că romii, datorită stilului lor de viață, sunt mai fericiți decât românii trăind în aceleași condiții. Eșantionul reprezentativ este inutil. Numărul de romi în eșantionul nostru reprezentativ este de, să zicem, 40 de persoane (4% din totalul eșantionului), și aceștia diferențiați. Nu mai putem compara semnificativ cele două grupuri. E necesar să facem un eșantion de romi și români, trăind aproximativ în aceleași condiții. Pentru că stilul de viață este factorul determinant, nu este important câți romii sau românii sunt luați din Moldova sau din Oltenia.

Pentru interese științifice, de construcție de ipoteze și pentru verificarea acestora, nu avem nevoie de eșantioane reprezentative, ci de eșantioane special construite pentru realizarea obiectivelor noastre de cercetare.

Îmi este teamă că în sociologie ne cam blocăm de eşantionarea reprezentativă. Prea adesea ne ferim de eşantioane de dimensiuni mai uşor realizabile, mai economice, dar cu nivel ridicat de semnificaţie pentru obiectivele noastre de cercetare. Insist asupra acestui aspect pentru a convinge pe colegi să fie mai liberi în lansarea de cercetări de interes ştiinţific. Se pot face multe cercetări cu rezultate foarte importante (aproape) fără bani ori cu bani mai puţini.

Lucrarea din 1984, de la care a pornit această discuţie, oferă un exerciţiu de tentativă de a dezvolta unele elemente metodologice şi teoretice pentru o teorie a calităţii vieţii, în limita resurselor şi a constrângerilor de atunci.

Cercetarea din 1980 s-a făcut fără bani, de către un mic grup de colegi, care a umblat cu chestionare în instituţii şi localităţi. Într-un context politic mai degrabă ostil, cu riscuri personale. Am beneficiat însă de un suport neaşteptat din partea conducerii instituţiilor, care nu ne-au cerut tot felul de aprobări. Le-a plăcut ideea şi au vrut să o susţină. Un suport fără bani: au multiplicat chestionarele, au trecut informaţia din chestionar pe cartele pentru calculator, ne-au făcut pe calculatoarele imense de atunci toate analizele pe care le-am cerut. Colegii cu poziţii politice importante au făcut un adevărat lobby pentru a putea fi publicată cartea împotriva suspiciunilor politice.

Privită din perspectiva actuală, a regulilor eşantioanelor reprezentative, cercetarea din 1980 ar suporta o mulţime de critici. Acum ne putem întreba dacă acel efort a fost important sau inutil? Dacă e să privim înapoi la scara istoriei, în anii 1970 au fost doar două cercetări sociologice pe tema calităţii vieţii în lume: una în America şi alta în România. În Europa s-au publicat unele studii teoretico-speculative, centrate mai mult pe definirea calităţii vieţii, fără cercetare empirică. După câte ştiu, cercetări sociologice empirice pe tema calităţii vieţii nu s-au făcut în Europa pe această temă. Dar, luată ca cercetare pe un eşantion reprezentativ, proiectul de atunci a conţinut unele erori şi lipsuri, inerente. Deşi nu am avut intenţia de a realiza un eşantion reprezentativ, a rezultat un eşantion mare, de 1.804 de persoane, care oferă şi o imagine a stării generale a societăţii româneşti în acea perioadă.

Dar cercetarea de atunci a avut un cu totul alt obiectiv: să fie un exerciţiu de probare a metodologiei şi de deschidere a unor căi de dezvoltare a teoriei. Din acest punct de vedere al contribuţiei ştiinţifice, ea şi-a atins obiectivul: s-a dezvoltat metodologia cercetării empirice, utilizată după 1990, a generat multe dezvoltări teoretice, care nici până acum nu au fost valorificate suficient. Impactul public a fost de asemenea important. A contribuit la prestigiul sociologiei în acele condiţii politice dificile. Politic, în primul guvern de după căderea comunismului din 1990, rezultat din alegeri libere, un vicepremier (ministru de stat) a avut drept portofoliu „Calitatea Vieţii şi Protecţia Socială”.[\[3\]](#) Dacă nu ar fi existat acea cercetare, cu siguranţă că nu ar fi fost înfiinţat la începutul anului 1990, în România, primul Institut de Cercetare a Calităţii Vieţii din lume.

Note

[1] Proiectul a fost realizat în perioada 1979-1981. Cercetarea empirică a fost realizată în primăvara-vara-toamna anului 1980. Cartea rezultată a fost publicată de abia în 1984, un adevărat miracol. Cătălin Zamfir (coordonator). *Indicatori și surse de variație a calității vieții*, București: Editura Academiei RSR, 1984.

[2] Amintesc aici doar Ioan Mărginean, *Conținutul paradigmei calității vieții. Eșantionarea în Paradigma calității viței*, Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu (coord.), București: Expert, 2011, pp. 27-33.

[3] Stelian Neagoe. *Istoria guvernelor României*, București: Machiavelli, 1995, p. 252.

18 ianuarie 2019

„Statul de drept nu e negociabil!” Ba da, și chiar urgent!

Citit de: **660**

Link: www.romaniasociala.ro/statul-de-drept-nu-e-negociabil-ba-da-si-chiar-urgent/

Conceptul de stat de drept

În ultimul timp, s-a lansat tema statul de drept ca foarte importantă de discutat în spațiul politic. Politic, da, este fără îndoială o temă actuală emoțional. E important ca, politic, să subliniem tema justiției, a „statului de drept” ca un lucru care merită o atenție specială. Mai ales în condițiile actuale.

Când s-a lansat în discursul public formularea, ca sociolog, am fost șocat. Formularea „stat de drept” este ciudată. Ea este un pleonasm. De la începutul său, statul modern, bazat pe o constituție – nu discutăm aici de „Statul sunt eu” al lui Ludovic al XIV-lea – a avut ca funcție esențială promovarea dreptului, a justiției. A fost, prin definiție, un stat de drept. Desigur, înțelesă diferit în contexte diferite. Nu a existat un stat modern „fără drept”. Toate statele au fost „de drept”. Mai

bune sau mai proaste în viața de zi cu zi. Nici în politică nu putem vorbi oricum. Dacă folosim un concept, trebuie să acordăm atenție justificării lui în discursul științific.

Ce înseamnă „Statul de drept e non-negociabil”?

Ne putem gândi la un sens tare al discuției. În acest caz existența unui stat de drept este pusă în discuție. Se presupune că „unii” vor să desființeze statul de drept, vor un stat „fără drept”, un stat premodern. Dar există cineva care ar avea o asemenea idee? Doar atunci ai cu cine negocia. Doar în acest caz existența statului de drept e non-negociabilă: nu putem accept un stat „fără drept”. Altfel este lipsit de sens să negocieze existența statul de drept. Confuzia relației dintre stat și drept („stat de drept”) ar sugera că cineva ar contesta această relație, în sensul tare. Toată discuția devine absurdă.

Dar dreptul nu este ceva care există sau nu există. Dreptul, așa cu există el la un moment dat, poate fi susținut sau criticat, poate fi perfecționat, întărit sau slăbit. În contextul actual, putem vorbi de o profundă criză a sistemului românesc de justiție. Se doresc schimbări în legislație, în sistemul instituțional, îndeosebi asupra organizării judiciare: instanțe, procuratură, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), conexiunea dintre acestea, pe de o parte, SRI și alte instituții de forță, pe de altă parte, prevenirea și combaterea grupurilor infracționale din interiorul sistemului etc.

Disputele actuale nu au ca temă dacă e necesar sau nu „statul de drept”, ci asupra stării actuale a sistemului de justiție. Mulți consideră că este urgent să se facă modificări în puncte importante ale organizării judiciare. În această perspectivă, negocierea schimbărilor în sistem este o realitate, un proces în derulare. Este clar că „dreptul” (de care statul român este responsabil) trebuie supus unui proces de analiză/ schimbare/ îmbunătățire și inevitabil „dreptul” este și va fi o temă de negociere.

Extinderea justiției

Emoțional, suntem tentați să considerăm ca evident că rolul sistemul de justiție trebuie „să crească”. Intervenția instituțiilor de forță, îndeosebi a parchetelor, se află într-un proces de a cucerii zone tot mai largi. Creșterea intervenției acestor instituții are ca efect pervers excluderea/ limitarea mecanismele non-juridice: morale și sociale, ale comunităților, administrative, interne ale organizațiilor, inclusiv a celor politice.

Tot mai mult totul se rezolvă – iluzoriu – în justiție. Rezultatul: justiția este ea însăși sufocată de mulțimea proceselor; sistemul este foarte costisitor, creează conflicte și tensiuni, amână și complică soluționarea. Eu cred că obiectivul prioritar este creșterea mecanismelor non-juridice de soluționare a problemelor sociale. În contextul actual, mai cred că rezolvarea problemelor societății românești în justiție ar trebui, din anumite puncte de vedere, să se reducă. Asta nu înseamnă ignorarea importanței justiției, ci un echilibru mai just între mecanismele de soluționare a problemelor. A devenit evident că sistemul nostru de justiție, organizarea sa judiciară – instanțe, parchete, CSM – are un cost economic excesiv. Se cheltuiesc

mult prea mulți bani, chiar prin încălcarea legii. Deci, și economic „dreptul” trebuie să devină ceva mai rațional, adică ceva mai mic.

În ce puncte cred eu că sistemul trebuie supus schimbării?

Calitatea deciziilor. Proporția de procese inițiate de procuratură și infirmate de justiție se apreciază a se ridica la 40%. Specialiștii estimează că acest procent e enorm față de statele occidentale, unde se plasează la câteva procente. Asta înseamnă că dosare făcute de procuratura noastră sunt superficial făcute, nesuținute de probe credibile, declanșate nu în scopul stabilirii adevărului, ci mai degrabă pentru intimidare și pedepsire a unor oameni politici sau de afaceri. Se adaugă erori de procedură. Este cazul alegerii, în dezacord cu legea, a completelor de judecată de la Înalta Curte, care a aruncat în aer justiția. Peste acestea, mai sunt și erori judiciare. Nu numai procurorii, dar și judecătorii au băgat la închisoare mulți care se dovedesc după ani de închisoare că au fost nevinovați. Nu știm încă vreo proporție a erorilor judiciare, dar par să fie excesiv de ridicate. A devenit evidentă manipularea judecătorilor de procurori.

Durata și costul proceselor. Procesele durează excesiv de mult. Sunt dosare care sunt ținute „în sertar” până la depășirea termenelor. Procedurile nu sunt suficient de clare și pot genera indefinite dispute și amânări. Se produce o înăbușire a sistemului de justiție cu mulțimea proceselor care se finalizează cu greutate și pe lungi durate. Ar fi necesară o analiză urgentă a analizei eficienței actului de justiție.

Prioritizarea. Procuratura nu pare să aibă o strategie transparentă de prioritarizare: gravitate, importanță, urgență. Sunt dosare ținute, greu explicabil, în sertar cu anii, dar altele sunt promovate rapid, unele chiar insuficient pregătite.

Intervenția politicului. Grupurile politice distorsionează prin intervenția lor logica și conținutul actului de justiție.

Așadar, cum stăm cu „statul de drept nu e negociabil”?

Ideologia „statului de drept non-negociabil”, dincolo de confuzia sa conceptuală, reprezintă o formă de a ține „sub preș” enormele scandaluri din justiție. Lupta împotriva schimbărilor din organizarea judiciară, înghețarea acesteia în forma sa actuală, reprezintă, un instrument evident al promovării unor interese politice. Este cazul să ne întrebăm cine sunt cei care susțin acest punct de vedere și de ce.

11 ianuarie 2019

Cum ne imaginăm că va fi viitorul?

Citit de: **1370**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-ne-imaginam-ca-va-fi-viitorul/

Este o întrebare pe care fiecare dintre noi ne-o punem. Cel mai simplu este să invoc propria mea experiență.

În anii '60 eram tânăr. Viitorul mi se părea confuz. Pe de o parte, politic ni se oferea un model de viitor: o societate socialistă, care va evolua spre comunism. Problema era a credibilității. Imensa majoritate a românilor îl percepeau ca un model impus de istorie, mai precis de Uniunea Sovietică. Cu forța politică și de către celebra „Securitate”. Acest viitor nu depindea de noi, ci de un context internațional. Oricum, nu era atractiv.

Anii 1960: modernizarea și un viitor atractiv

Dincolo de sistemul socialist, viitorul oferea și o altă imagine: modernizarea. Era un program de creștere economică, planuri anuale și cincinale: mai multe tractoare, mai multe locuințe, mai mulți pantofi; mai multe scoli, universități, spitale, mai mulți studenți, mai multe cărți publicate, mai multe spectacole.

Modernizarea era concretizată de o nouă direcție a dezvoltării, în care se angaja și Estul și Vestul: revoluția tehnico-științifică.

Din acest punct de vedere, viitorul începea să devină atractiv. Intelectualii au început să-și asume responsabilitatea de a contribui la limpezirea viitorului pe această direcție. Începuse să se coaguleze și o viziune-speranță a viitorului sistemului socialist: reforma modelului sovietic, un socialism cu față umană promovată în Cehoslovacia.

Teoria convergenței era o variantă atractivă: o lume viitoare în care fiecare sistem preia ce este bun de la celălalt, eliminând ceea ce era prost. Relațiile dintre cele două lumi, comunismul și capitalismul, s-au destins rapid, bazate pe principiul coexistenței pașnice, care promitea o bază politică a convergențelor viitoare. Viitorul începuse să ia o formă colorată.

Prognoza a devenit un domeniu științific foarte atractiv. În România anilor '60 s-a înființat un Centru de prognoză, cu foarte buni specialiști. S-a publicat o carte de metodologie a prognozei, prin asimilarea modelului american. Carte foarte bună și influentă pe atunci. S-au făcut prognoze ale viitorului țării, nu pe componenta organizării socialiste a societății, ci pe componenta modernizării. Programul construirii socialismului a trecut pe o poziție secundară în atenția colectivă în perspectiva revoluției tehnico-științifică. La începutul anilor '70 s-a lansat în Occident seria volumelor ale Clubului de la Roma. Analize ale șanselor și ale riscurilor evoluției viitoare a lumii. Viitorul a devenit de mare interes, deschis opțiunilor.

Un viitor cenușiu

Dar chiar în anii '60 au apărut și semne îngrijorătoare. La conducere politică a Uniunii Sovietice a venit o echipă care a renunțat la programul unei reforme rapide a sistemului: înlocuirea lui Hrușciov cu Brejnev (octombrie 1964). Invazia sovietică în Cehoslovacia în 1968 a sugrumat programul comunismului cu față umană. Comunismul a pierdut viziunea viitorului său. În România, preocupările pentru prognoză a fost împinsă la marginea preocupărilor.

Occidentul a profitat de criza sistemului comunist și a adoptat o linie politică tot mai dură. Coexistența pașnică a fost înlocuită cu un nou război rece. Dar și imaginea capitalismului s-a simplificat prin popularea viitorului cu o economie capitalistă neoliberală de succes și marginalizarea orientării prosociale: creșterea economică va soluționa ea însăși problemele sociale. Societatea viitoare va fi așa cum o va face economia, îndeosebi marile corporații multinaționale.

Viitorul lumii și-a pierdut culoarea, devenind cenușiu. Preocuparea pentru prognoză, bazată pe principiul unui viitor deschis la alternative posibile, a fost marginalizată.

Revoluția Română din Decembrie 1989 - ca de altfel toate revoluțiile anticomuniste din acel an din Europa centrală și de est - a redeschis interesul pentru viitor. Viitorul de construit, plasat în centrul atenției oricărei revoluții, a devenit însă și el cam cenușiu, redus la preluarea modelului capitalist. Prognoza a fost înlocuită de un program normativ, adoptarea reformelor oferite de Occident: privatizarea, introducerea regulilor economiei de piață, un sistem politic

pluripartidist... Semnificativ, de abia după vreo 27 ani de la Revoluție, Academia Română a lansat o prognoză normativă pentru următorii 20 de ani, 2018-2038, cu obiective de dezvoltare social-economică prin lichidarea decalajului României față de standardele europene.

Cum va arăta viitorul României?

Mă așteptam ca această întrebare să fie de un mare interes public. Ne confruntăm cu multe și grave probleme.

Viitorul imediat este însă îngrijorător, ca să o spun blând: conflictul politic interminabil generat de președinte, tentativa „statului paralel” de a da o lovitură de stat. Nu am nicio îndoială în această privință. Începem să fim destul de dezamăgiți de cum funcționează Uniunea Europeană, despre care ne-am făcut iluzii naive.

Dar „după”? Cum imaginăm acum viitorul? Media pare a fi preocupată de conflictele prezentului. Dar în ce privește viitorul? Sunt șocat. Noii specialiști ai viitorului, prezentați publicului de către televiziuni, par a fi astrologii. Ce spun astrele? Anul viitor va fi al câinelui sau al pisicii sau al...? Dacă ascultăm pe astrologi vom ști cu exactitate cum va fi mâine, la anul, peste 5 sau 10 ani. Dar unde este entuziasmul pentru prognoza și proiectarea viitorului din anii 60?

21 decembrie 2018

Franta, un avertisment pentru viitoarele crize ale Europei?

Citit de: **979**

Link: www.romaniasociala.ro/franta-un-avertisment-pentru-viitoarele-crize-ale-europei/

Ne preocupă tot mai mult viitorul. Dar încă îl populăm aproape exclusiv cu speranțe. Un salt l-am făcut. Disciplinăm speranțele cu date și cunoștințe despre cum putem evolua în sensul dorit. Suntem însă mereu surprinși că realitatea care năvălește în prezent nu se prea potrivește cu predicțiile noastre. Constatăm că avem o capacitate scăzută de a popula viitorul cu problemele care ne așteaptă în viitor. Nu putem prevedea crizele viitoare.

Ieri încă domina un optimism structural. Europa, adică cea de azi, va evolua fără probleme spre mai bine. Probleme vor fi, dar nu structurale, ci normale, "de creștere". Țările "dezvoltate" ne oferă pentru noi din mai de Est un exemplu și un viitor pe care l-am dori.

La început, criza franceză a fost ignorată. Câțiva derbedei au ieșit în stradă, au spart câteva vitrine și au dat foc la câteva mașini. Se întâmplă peste tot și va

trece exact cum trece gripa în câteva zile. Forțele de ordine le vor rezolva legal și eficient. A gândi astfel este un mod iluzoriu de autoliniștire.

Revolta din străzile Parisului a început să ne pună pe gânduri. Ea nu s-a consumat în câteva zile, ci durează deja de 5 săptămâni. Și "derbedeii" nu sunt cei pe care îi credeam. Mișcări sociale se declanșează și în alte orașe ale Franței. Unele îngrijorări se conturează. Încep să apară mișcări sociale similare și în Ungaria. Parcă și în Germania se acumulează nemulțumiri. Multe țări dau semen de stres social.

Criza actuală a Parisului/ Franței nu a fost deloc prezisă. Ca dovadă, încă nu avem o înțelegere prea clară a ce se întâmplă. Franța ne oferă o șansă să întrevădem problemele care vor exploda în viitor, al întregii Europe, dar și al nostru, al României.

Rămâne o întrebare încă vag formulată: de ce ies francezii în stradă ? E un fapt care tulbură.

O primă explicație care ne vine în minte: cei mai mulți din stradă sunt emigranții, mai ales cei din Orientul Apropiat. Terorismul a avertizat de ce se poate întâmpla. Emigrarea poate crea proleme extrem de serioase. Ea nu e însă o problemă de "culoare a pielii", ci o problemă social-culturală complexă.

Emigrarea este o problemă, pozitivă sau negativă, a Europei, dar ciudat nu ne prea întrebăm cum va arăta Europa ca rezultat al acumulării emigrațiilor peste 10, 20 sau 50 de ani. Numărul emigranților a crescut extrem de rapid mai ales în Vestul Europei. O lume prosperă, ca Europa, devine inevitabil o țintă. S-au luat măsuri de control a emigrării, dar granițele Europei sunt foarte fragile. Puțini dintre ei au venit ilegal, dar mulți au fost aduși legal. S-a prefigurat și o politică activă de stimulare a migrației. Am fost șocați acum câteva săptămâni de presiunea politică autoritară lansată de primul ministru german, Angela Merkel, asupra celorlalte țări europene de a integra rapid o masă mare de emigranți. Ea a stabilit și cifre pentru România și pentru alte țări. E greu de înțeles de ce ea a căutat să forțeze și estul Europei să accepte, deși nu are nevoie, mulți emigranți. Asta e UE în care am decis să ne integrăm ? Că a fost o prostie politică iresponsabilă s-a dovedit: inițiativa lui Merkel a dispărut rapid.

Are nevoie Europa de mai mulți emigranți? Interesul politic pentru emigranți în Europa nu a fost unul sentimental, nici cultural, nevoia unei diversități culturale, nici unul social, ci unul pur economic.

Emigrarea a fost o soluție la o problemă veche. Încă în anii 60, țările dezvoltate au început să se confrunte cu o dificultate: locurile de muncă slab calificate și prost plătite, cu un statut social mai degrabă negativ, pentru care localnicii nu erau interesați. Suedezii sau olandezii au început să nu mai accepte posturi de măturători sau de femei de serviciu sau munci plicticoase la banda de asamblare în industria de automobile. La început s-a căutat ca soluție creșterea prestigiului social al muncii ("îngerii curățeniei" în costume frumoase), recompensă mai bună, dar și înlocuirea liniilor de asamblaj cu un alt mod de organizare a producției care să ofere munci mai calificate și mai complexe.

Dar o asemenea direcție a fost abandonată datorită apariției unei alternative mult mai ieftine: emigranții. Veniți din zone sărace, emigranții acceptă cu bucurie asemenea posturi de muncă și salarii foarte modeste. Forță de muncă ieftină și disciplinată de nevoie. Emigranții au ocupat zona de sărăcie a sistemului dezvoltat, localnicii ocupând zona medie și superioară de prosperitate. Emigranții au fost acceptați nu de plăcere, ci de nevoie, un cost acceptat pentru dezvoltarea Occidentului.

Dar emigrarea a generat rapid o problemă îngrijorătoare: cost direct scăzut pentru patron, dar cost indirect în creștere pentru societate. Patronii beneficiază, colectivitatea plătește. Inițial nu a fost vizibil costul social, adică cel plătit de întreaga colectivitate pentru emigrație. Emigrantul venit singur pentru o perioadă limitată, găsim un loc de muncă, costă puțin societatea: la început nu are drepturi sociale, asigurări sociale și medicale. Dar, în timp, situația s-a schimbat. Emigrantul a devenit cetățean al țării cu drepturi sociale. El a venit cu familia și, să nu avem o pudoare politică falsă, cu natalitate mai ridicată decât a localnicilor. Se aștepta ca emigranții să se integreze cultural și social în masa comunității, să devină "francezi" sau "englezi" sau "români". Noii veniți sunt bucuroși pentru că au fost primiți și au găsit locuri de muncă, chiar prost plătite. Problemele încep să apară de la a doua generație. Copiii lor, cu un nivel de aspirații mai ridicat, dar cu o integrare socială și profesională insuficientă. În timp se dezvoltă o cultură a sărăciei, social și cultural marginală. Se dezvoltă insule etnice, cultural și social diferite de cel al populației locale. Emigranții din Europa, românii de exemplu, se integrează rapid în societățile dezvoltate. Aceasta e rațiunea pentru care Uniunea Europeană a fost interesată de migrația din interiorul Europei.

Se acumulează un risc tot mai ridicat de explozie socială. Cât timp emigranții erau o sursă de forță de muncă ieftină, toată lumea era fericită. Când devine tot mai mult o sursă de probleme sociale este normal să provoace îngrijorare. În prima perioadă, interesul economic de stimulare a emigrării nu era limitat de îngrijorarea socială. Se pare că ne apropiem de un punct critic.

Emigrația a prezentat până acum o justificare comodă politic pentru problemele sociale: e fiesc să fie nemulțumiți; dar vom promova politica multiculturalismului și al toleranței interetnice. Economic, emigranții ocupau locurile de muncă pe care localnicii nu le doreau. Politic, se externaliza etnic sărăcia. Nu noi suntem săraci, ci ceilalți, emigranții.

Se pare că problema migrației este una dintre nemulțumirile care au stat la baza deciziei șocante a Marii Britanii de a se retrage din UE. Probabil că emigranții au devenit un pericol pentru localnici care pierd locuri de muncă. Acum câteva zile, semnificativ, într-un interviu ministrul de interne britanic a expus un proiect de reglementare dură a emigrării: persoanele cu calificare scăzută pot primi viză de ședere în UK doar pentru un an, dar fără familie. Persoanele cu calificare ridicată pot primi viză doar până la 5 ani, dacă au deja un loc de muncă și au asigurat un venit anual de cel puțin 30 000 lire. În acest fel populația activă "locală" este protejată în fața competiției "străinilor".

În acest context putem înțelege de ce criza actuală a Franței a fost atât de neașteptată și șocantă, nu datorită doar amplitudinii ei, ci și unui nou fapt: în stradă

au ieșit cei cu veste galbene, francezi. Ei încep să resimtă impactul social al politicii economice: polarizarea profesional-socială a economiei.

În economia actuală se produce un proces de diminuare a nevoii de locuri de muncă. Dacă în anii 60 șomajul devenea îngrijorător dacă depășea 4% din populația activă, în prezent, un nivel de 10% de șomaj a devenit o situație curentă. Ne putem aștepta ca în viitor neocuparea să crească. Riscul de șomaj și al localnicilor este în creștere.

Se schimbă și structura ocupațiilor, se accentuează polarizarea socio-profesională: crește segmentul de ocupații cu înaltă calificare, scade nevoia de calificărilor medii, preluate de automatizare, și crește nevoia de forță de muncă slab calificată. Mulți "localnici", care în trecut ocupau munci calificate, sunt împinși în zona locurilor de muncă slab calificate și cu salarii mici.

Politica neoliberală, net în favoarea patronatului și în defavoarea salariaților, este pe punctul de a deveni o sursă de amenințare socială. Dacă în anii 60 domina o politică a consensului social și a parteneriatului, ea tinde să fie înlocuită de tensiune împinsă la conflict. Francezii încep să domine strada.

Se modifică structura revendicărilor. „Străinii” își exprimau mai mult disperarea fără soluții; francezii au revendicări politice tot mai clare: jos președintele; constituția trebuie schimbată pentru că organizarea politică nu este acceptabilă; partidele politice existente nu exprimă ceea ce simt și gândesc oamenii din stradă. Acum strada devine un spațiu al disputelor politice: ce nu e bine în Franța, ce trebuie schimbat în Franța. Francezii, în stradă, cer o nouă Franță. Președintele Franței recunoaște gravitatea mișcărilor sociale actuale. Într-un discurs televizat, care probabil va intra în istorie, promite reforme structurale, nu doar încă 100 euro, care a stârnit hazul românilor.

În acest context, îmi permit să formulez o predicție: trăim un moment crucial în care e nevoie tot mai presantă de schimbări politice structurale. Dacă o țară de vârf a Europei, ca Franța, traversează o criză, care pare a fi soluționată doar prin schimbări de structură, și nici celelalte țări europene nu se simt prea bine, înseamnă că întreaga Europă are o problemă. Dar românii ? Românii în 1990 au sperat o schimbare radicală. Au trecut 29 ani. Românii consideră în marea lor majoritate că sistemul politic nu este cel pe care îl doresc. Economia s-a prăbușit și pare să dea doar semne timid de creștere, dar care nu e clar dacă sunt sustenabile. Trăim nu prea bine și nu se întrevăd perspective.

O concluzie pentru noi: ce se întâmplă în Franța poate fi important și pentru România. Ne-am integrat sfielnic într-o Europă care credeam că e un model. Dar Europa e într-un proces de schimbare. Noi trebuie să schimbăm modelul "european" de organizare pe care cu entuziasm de abia am încercat să-l asimilăm.

2 decembrie 2018

O zi specială

Citit de: **796**

Link: www.romaniasociala.ro/o-zi-speciala/

1 Decembrie 1918 pune pentru mine problema identității într-o altă perspectivă. În fiecare zi îmi pun întrebarea **ce sunt eu?** Simplu: sunt Cătălin, sunt soț, părinte, bunic; sunt prieten; sunt sociolog; sunt cetățean al României, adică sunt român.

Azi însă am un sentiment cu totul deosebit: e mult mai mult decât ce simt în fiecare zi. Eu **sunt** limba română, **sunt** locul în care m-am născut și în care trăiesc. Eu **sunt** întreaga Românie în care trăiesc: bună și rea, cu oamenii buni și mai puțin buni, cu instituțiile care adesea se ceartă absurd și dureros. Așa cum e ea, România **este** eu însumi, este locul în care întreaga mea viață s-a desfășurat și se va desfășura. Întreaga istorie a României o **simt** astăzi a fi eu însumi. Dar și România de mâine este tot ceea ce sunt eu și mă simt responsabil de ea.

24 noiembrie 2018

O urare pentru noul ministru al cercetării

Citit de: **696**

Link: www.romaniasociala.ro/o-urare-pentru-noul-ministru-al-cercetarii/

A fost un timp când era vehiculată formularea **România – societate a cunoașterii**. S-a dovedit însă că această formulare nu exprimă nici realitatea românească și nici programele politice. Semnificativ, ea a fost abandonată de mulți ani.

Guvernările române constant au ignorat cercetarea românească³. Alocările bugetare pentru cercetare au variat în jur de **0,25%** din PIB. Ne-am plasat, nu doar în acest an, ci în toată perioada de tranziție la un nivel foarte scăzut, sub Bulgaria, Pakistan, Kenia sau Ucraina. Cu câteva excepții, toate țările Uniunii Europene alocă cercetării peste **1%** din PIB. Uniunea Europeană a fixat ca nivel minim pentru toate țările europene **2%**.

Cercetarea este un domeniu în care România se depărtează tot mai mult de standardele europene. În ultimii ani se înregistrează scăderi importante în finanțarea bugetară: de la **0,28%** din PIB în 2015 la **0,18%** în 2018. Scăderile cele mai importante se înregistrează în numărul de cercetători, o adevărată

³ Datele de aici sunt preluate din Bogdan C. Simionescu, Radu Dan Rusu, *Cercetarea românească: problemele prezentului și provocările viitorului*

prăbușire: de la **38 612** în 1993 la **18 046** în 2016. De **4,2** ori mai mică decât media UE.

Dar referitor la intenția politică ? Căderea interesului pentru cercetare va continua în 2019 ? Azi aflăm că și alocarea bugetară derizorie este prea mare: sunt operate încă reduceri de **122 milioane lei. Cercetarea, cu cea mai mică alocare bugetară, suferă cea mai mare reducere.** Ministru finanțelor dă o explicație uluitoare: s-a tăiat doar în domeniile în care nu s-au cheltuit banii. Deci cercetarea nu a cheltuit banii, în timp ce noi ne plângem continuu că nu avem bani pentru realizarea programelor de cercetare. Ce se întâmplă ?

Institutul nostru, *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, are un profil sociologic. Dimitrie Gusti spunea că *sociologia este știința națiunii*. Adică a comunității în care trăiește. Noi lansăm programe de interes național, pe bază de cercetări empirice, "de teren" laboratorul nostru. În mulți ani suntem forțați să facem sociologia României "pe scaun în București".

Dincolo de nivelul finanțării, este foarte clar că reglementările sistemului de cercetare a acumulat și a amplificat în timp confuziile și erorile inițiale: suprabirocratizarea, inadecvarea, dar și ignorarea politică. Este nevoie urgent o dezbatere publică a politicii cercetării.

Problema este mai gravă decât pare. Nu este vorba doar de lipsă de resurse sau de eroare în distribuirea fondurilor, ci și, o spun cu toată responsabilitatea, de prostie amplificată de răutate distructivă a unor instituții responsabile. "**OI POSDRU – MEN** - *Organismul Interimar pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane - Ministerul Educației Naționale*" este un exemplu absolut regretabil.

Stimate Domnule Ministru, vă urez să puteți face ceva pentru relansarea cercetării științifice românești, asigurându-vă totodată de întregul nostru sprijin dacă ne veți solicita.

Totodată, permiteți-mi să vă invit să vizitați *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, care pare a fi, dacă luăm în considerare numărul de angajați, cel mai mare institut român de cercetare în domeniul științelor sociale. Dacă timpul v-ar permite, ați fi primul ministru al cercetării care, în 29 de ani, ar vizita institutul nostru.

Cu sinceră stimă,

Cătălin Zamfir,

Director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

2 noiembrie 2018

Românii contra Românilor?

Citit de: **1058**

Link: www.romaniasociala.ro/romanii-contra-romanilor/

O estimare șocantă plutește în conștiința colectivă: **țara e ruptă în două, românii contra românilor**. De aceea, suntem profund îngrijorați pentru viitorul nostru. Această formulare șocantă necesită o examinare mai atentă. Este evident, totul pornește de la conflictele politice.

Este România politică scindată ? Democrația se fundează pe o grupare politică la putere și una în **opozitie**. Dar o democrație normală nu presupune scindare. Toți trebuie să respecte regula fundamentală a sistemului democratic: să avem o orientare critică, să promovăm alte puncte de vedere, dar să respectăm voința majorității și să sprijinim guvernarea atunci când opțiunile sale sunt corecte. Această Românie democratică este unitară atunci când este vorba de interesul național.

Este ca în fotbal: mai multe echipe, cu strategii și capacități diferite, în competiție. Respectă însă regulile jocului și câștigă cel mai bun. Și interesul

ambelor echipe este să ofere un joc de calitate. Și la sfârșitul meciului, echipele își dau mâna.

În politica actuală există însă o sciziune mai profundă decât ne-am aștepta. **Guvernarea** guvernează, mai bine sau mai puțin bine. Dar ea are puterea. Paradoxal, putem afirma că factorul critic al coeziunii societății este **opozitia**. Votul popular a plasat-o în situația de minoritate. Ea trebuie deci să-și asume responsabilitatea minorității. Dar, după pierderea alegerilor, pare că de la început e obsedată de cucerirea puterii, de astă dată cu orice mijloace. Jos guvernul, cu orice preț. Un guvern al minorității, deci împotriva opțiunii electorale ? Este șocant un anume fel de a face politică prin critică cu orice preț, cu orice mijloace. Se practică inclusiv minciuni, calomnii, insulte personale, chiar și înjurături. Sunt incredibile unele declarații ale unui lider politic: în lupta politică orice mijloace sunt acceptabile, inclusiv minciuna. În locul unor personalități politice competente și responsabile, sunt promovate mai ales persoane agresive vocal.

În discuțiile publice apar multe controverse. Avem punctul de vedere al guvernării, dar vrem să aflăm și punctul de vedere competent și responsabil al liderilor opoziției. Dar, adesea, multe persoane din opoziție parcă sunt trase la indigo. Despre orice se discută ei vin cu aceeași placă: NU e bine, e furt, e o înșelăciune, o să mergem la CEDO, jos guvernul. Disciplina de partid impune să spună NU la orice și să caute argumente doar cu funcția de a justifica acel NU. Eu vreau însă să înțeleg ascultând argumente și contraargumente, o discuție între specialiști în politică, nu automate care, în diferite forme, exprimă poziția de opozant. Sunt dezamăgit când persoane în a căror competență am încredere, dintr-odată se comportă mai mult ca „păpuși” care reproduc aceeași placă previzibilă. *Opoziția trebuie să mă ajute să îmi formeze opinia mea, nu să urască puterea.*

Realitatea politică ne întristează. Dar justifică ea afirmația că Românii se luptă cu Românii, că România este profund scindată? Eu cred că o asemenea estimare este complet falsă.

Este și „mămăliga” scindată? Voi începe cu imaginea oceanului. În adâncurile oceanului cred că e liniște. Sunt mișcări, dar nu spectaculoase. Doar la suprafață sunt valuri. Mișcarea de la suprafață nu exprimă mișcări profunde ale apelor. În producerea valurilor intervin și vânturile din afară.

În „adâncurile” României nu există valuri. Aici domină liniștea, dar o liniște a îngrijorării și a nemulțumirii; un larg consens al demoralizării. Consensul colectivității îl putem găsi în sondajele de opinie. *Care estimați direcția în care merge țara ?* Marea majoritate: *greșită*. Situația țării ? Marea majoritate: *proastă*. *Aveți încredere în partidele politice?* Marea majoritate: *neîncredere*. Atenție, când nemulțumirea crește peste o limită a suportabilității, **mămăliga explodează**, dar nu cred că vreodată se scindează. Dar „mămăliga” are și un consens fundamental pozitiv. Marea majoritate crede în moralitate și o cere și de la politicienii să fie morali. Vrea dreptate, vrea corectitudine, apreciază competența.

România reală, Țara noastră, are o stare de spirit cu o configurație care nu se exprimă în lumea superficială și vizibilă a vieții politice. *Românii politici* pot lupta

cu *Românii politici*. Doar *Tara politică* poate fi ruptă. Populația nu e polarizată, ci consensual confuză, dezamăgită, demoralizată.

Eu suspectez că sloganul promovat „Românii împotriva Românilor” este o ideologie auto amăgitoare a unei Opoziții care se crede mult mai puternică decât este în realitate. Dar asta nu e o veste bună nici pentru Putere.

Explicația este că în sfera politică, lupta pentru putere este prioritară față de responsabilitatea pentru interesul țării, că starea moralității politicianului este precară.

Suntem într-o criză. Dar ieșirea din criză nu derivă de la cine va câștiga războiul. Soluția? Un nivel ridicat de moralitate tocmai în sfera politică, o centrare responsabilă a actorilor politici pe interesul țării. Lupta politică să fie înlocuită cu competiția politică. Morala politică trebuie să fie cel puțin la fel de respectată ca regulile în fotbal. Și arbitru este populația, mass-media. Științele sociale, prin vocația lor, pot sprijini acest proces: în poziția de arbitru obiectiv, dar și suport pentru coagularea conștiinței publice. Ar trebui să avem un obiectiv global: să creăm condițiile ca Românul să câștige încredere în sine și în viitorul său, să dobândească certitudinea că toți, instituțiile publice și actorii politici, acționează în interesul comun.

Și abia atunci, când vom auzi de „Românii contra Românilor”, vom ridica din umeri.

16 octombrie 2018

România s-a încurcat în multe probleme. Cine ar lua inițiativa: clasa politică sau NOI?

Citit de: **911**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-s-a-incurcat-in-multe-probleme-cine-ar-lua-initiativa-clasa-politica-sau-noi/

Acum câteva zile, la televizor, invitat un om politic. Stil de diplomat subtil. Inteligent. O oră întreagă. De la început am fost captat. O analiză profundă a crizei în care România se află. Suntem la coada Europei. Decalajele cu Occidentul sunt șocante. Da, situația e gravă.

Privesc cei aproape 30 de ani de tranziție. Am făcut marea privatizare a industriei și agriculturii, reformele structurale. Am făcut tot ce a trebuit și Occidentul ne-a sprijinit cu competența lui și chiar ne-a lăudat: am fost pe drumul cel bun. Și, acum, rezultatele: distrugerea industriei, o privatizare *nu pentru dezvoltare*, ci *prin distrugere*, o agricultură dezorganizată, un conflict structural, nu personal, între președinți și parlament; o corupție la vârf, tolerată vreo 25 de ani, însă de abia acum mediul politic este indignat de ea, deși NOI o știam de la început; un stat paralel care aproape a acaparat puterea, folosind procuratura, chiar și justiția, și „serviciile” în războiul lor politic; companii occidentale care ne cam trag pe sfoară (învățăm cam greu ce înseamnă economia de piață); occidentali care de abia acum constată că ce facem nu e bine.

Partea doua: de ce și ce e de făcut. Aștept cu mare interes. Nu să identificăm vinovații, ci cauzele. Dacă știm care sunt cauzele, știm cum trebuie să acționăm. Postul de televiziune ne oferă un exemplu despre cum gândesc oamenii politici.

Cauze. Ă... Da...Hm... Noi (adică, mai precis, cine ?) am ratat oportunități foarte bune: membrii NATO, integrare în UE, un Occident suportiv. Dacă e să atribuim o vină, cui ? Evident clasa politică, dar și NOI, colectivitatea. Dar atunci cine ar putea să rezolve problemele noastre ? Să ne punem speranța în oamenii politici ? *Ei, știți, odată unii, apoi alții, să nu mai discutăm de ei!* Adică...?! Am putea spera ca politicienii să inițieze redresarea situației? Nicio speranță: ei se ceartă pentru putere.

Ne-am gândit adesea să reformăm întregul nostru sistem politic. Dar cum?

Să reformăm clasa politică ? Scuzați, o prostie, dacă nu chiar o diversiune. Clasa politică existentă sau una nouă e formată tot din NOI. Deci soluția e tot să ne reformăm NOI: să alegem mai bine și, dacă vom fi aleși, să fim altfel decât suntem în prezent.

Să facem alte partide politice ? Adică să le înlocuim pe cele de acum cu alte partide; dar de unde să luăm alte partide gata reformate ? Să fim serioși.

Am senzația că personalitatea politică care a declanșat aceste gânduri are până la urmă dreptate. S-ar părea că nu e nicio speranță în clasa noastră politică. Parcă ea gândește cu capul altora.

Și atunci? Dacă nu facem ceva NOI (adică spectatorii la televizor?), nu avem nicio șansă. Curios: *omul politic* cheamă pe *omul de rând* să-și asume responsabilitate și să îndrepte lucrurile făcute de alții.

Mă uit în jur. Oamenii nu par determinați acum să suflece mânecile și să se apuce de treabă. Ei sunt demoralizați, se simt neputincioși; și nici ei nu înțeleg ce se întâmplă cu lumea lor.

NOI, oamenii de rând, cu siguranță am putea să facem mult mai mult, dacă nu am fi demoralizați și nu ne-am simți neputincioși. E evident că NOI trebuie să *înțelegem de ce suntem în această situație de criză*. Ce s-a greșit. Nu ar trebui să mai spunem *ce am greșit*, ci *ce a greșit istoria cu noi*.

NOI, alții nu or s-o facă, trebuie să găsim răspunsuri la întrebările pe care clasa noastră politică nu prea și le pune. Cum să facem o reindustrializare? Cum

să reformăm agricultura, cum să regândim întreaga noastră economie, nu ca parte marginală a economiei mondiale, ci ca economie a noastră care să asigure un nivel decent de bunăstare pentru noi? În fine, să înțelegem că logica economiei de piață nu este doar la piața, dar și în relațiile dintre state. Să ne promovăm și aici interesul nostru.

Dar cum am putea NOI să gândim toate acestea? Adică să avem o cunoaștere mult mai bună? E clar, NOI nu o să înțelegem de azi pe mâine toate acestea.

Să nu evităm lucrurile importante, dar cu efecte pe lung termen. Să începem de pildă cu o reformă profundă și rapidă a învățământului, care a cunoscut o degradare surprinzătoare. Să avem o populație mult mai educată.

Să relansăm cunoașterea științifică a societății românești și să-i difuzăm rezultatele. Nu e de mirare că finanțarea științelor este pe departe cea mai scăzută din Europa. Despre științele societății românești ce să mai vorbim. Ele par să fie într-un proces rapid de marginalizare. Finanțarea cercetărilor sociale de interes național nu s-a mai făcut în ultimele două decenii. Dacă vrei să cercetezi fleacurile, atunci obții finanțarea necesară, dar nu pentru ce este cu adevărat important.

Cu siguranță mass-media ar putea să aducă o contribuție decisivă, punând în discuție problemele de fond ale societății românești, nu mica bârfă politică sau a noilor îmbogățiți. Poate că ea face cel mai mult în această privință, dar se confruntă cu multe probleme.

Dar mai este un lucru pe care îl putem face imediat. Să presăm prin toate mijloacele clasa politică să-și facă treaba, să se centreze pe problemele importante ale societății românești. Să cerem partidelor să pună în discuții publice programele de dezvoltare a societății românești. Să renunțe la obsesia că singurul lor obiectiv este *cucerirea puterii*. Să scrie pe toate clădirile partidelor politice că obiectivul lor fundamental este DEZVOLTAREA ROMÂNIEI. Am fost șocat când președintele unui partid politic a declarat că în „lupta politică” minciuna e normală, că aici toate mijloacele sunt permise. Un asemenea politician ar trebui să fie scos din „munca de sus” și trimis la „munca de jos”, acolo unde minciuna și incorectitudinea sunt sever sancționate. Să punem obsesiv tuturor partidelor întrebarea: ce programe aveți?

Coaliția guvernamentală a lansat un program pentru următorii ani. Acesta este un *program de guvernare* pentru următorii ani, cu o nouă viziune, dar departe de a fi un *program de dezvoltare a României*. Mediul politic pare să-l ignore și pe acesta ca pe ceva ciudat, anormal. Nu prea există discuții serioase în jurul lui.

E o prioritate absolută: e cazul să ne gândim la viitorul României și cum să-l construim.

4 octombrie 2018

Concluzia ședinței Parlamentului European: Europa trebuie să învețe de la România ce înseamnă democrația

Citit de: **1164**

Link: www.romaniasociala.ro/concluzia-sedintei-parlamentului-european-europa-trebuie-sa-invete-de-la-romania-ce-inseamna-democratia/

Nu sunt doar șocat, ci, mult mai mult, profund îngrijorat. Ce s-a întâmplat astăzi în Parlamentul European (PE) impune o reformă profundă a acestei instituții.

În primul rând, din câte știam, în Parlamentul European se exprimă opinii politice și, eventual, se adoptă legi pentru funcționarea UE. Un parlamentar european, cred eu, reprezintă țara lui și se poate pronunța și pe problemele UE, dar nu și pe problemele celorlalte țări. Nu a fost ales de celelalte țări și nu le reprezintă interesele și nici nu are competența necesară. Știu ce se petrece în țara lor, dar nu și în celelalte țări.

Parlamentarii care au vorbit azi au demonstrat că habar nu au despre ce se întâmplă în România: "am auzit că"..., "s-a relatat că"..., "s-a zis că..." Nu s-a adus nicio probă că în România s-ar fi întâmplat ceva anume. Vorbitorii parlamentari ai majorității s-au comportat ca niște papagali: au vorbit despre ceea ce nu știau. Nu s-a invocat nici un argument concret, ci doar vorbe, acuzații generale, zvonuri. Cum își permit membrii Parlamentului European să se pronunțe despre România fără să știe? Incompetență susținută de impertinență. Eu, ca român, m-am simțit grav insultat. Și aștept scuze publice. Altfel, de azi, mă simt liber ca, în contexte publice, să înjur țările lor. Dar nu o s-o fac pentru că sunt român cu bun simț.

În al doilea rând, Parlamentul European nu este o instituție de judecată. Nu formulează acuzații și nu condamnă. Mulți parlamentari europeni, îngrijorător de mulți, nu s-au comportat nici ca judecători independenți, care judecă după propria lor conștiință, ci ca membrii ai grupurilor politice. Nu au exprimat părerile lor, ci au repetat, predictibil și jenant, punctul de vedere al grupurilor lor parlamentare. Spre deosebire de justiție, unde cele două părți sunt egale, în Parlamentul European majoritatea conjuncturală domină minoritatea. Într-un asemenea parlament, majoritatea europeană (oricare ar fi ea) poate să condamne minoritatea. Ședința devine un circ. Parcă Europa ne-a tot repetat că semnul unei democrații reale este respectul pentru minoritate.

În al treilea rând, Parlamentul European s-a dovedit a fi primitiv și din punct de vedere moral. S-au proferat acuzații fără temei, se insultă, chiar se înjură, se spun minciuni. Un lider politic european a declarat chiar, în alt context public, că în politică minciuna este acceptabilă. Eu tot sper că în deceniul viitor se va adopta o *deontologie parlamentară*. Dreptul la opinie nu înseamnă dreptul la minciună și nici la înjurătură. Aș sugera ca România să propună un cod deontologic pentru comportamentul parlamentarilor europeni.

În al patrulea rând, apare ca justificată îngrijorarea că Parlamentul European ar putea aluneca spre un nou fascism. Un parlamentar a declarat – nu rețin exact forma, dar acesta a fost sensul: guvernul român e de proastă calitate și exprimă o masă de țărani incuți. Cel care a spus așa ceva cred că ar trebui dat afară imediat din Parlamentul European pentru că încalcă principiul fundamental al democrației: se tolerează în secolul al XXI-lea afirmația că minoritatea „avansată” este victima unei majorități compusă din țărani proști. O insultă mai gravă adusă democrației românești nu cred că s-ar putea imagina.

Nu m-aș mira dacă această experiență tristă de azi nu va declanșa în România o discuție dacă mai există sens de a mai rămâne în această Uniune Europeană, dominată de o mentalitate democratică rudimentară și de grupuri de interese subterane.

30 septembrie 2018

Ca sociolog, voi răspunde DA la referendum

Citit de: **3306**

Link: www.romaniasociala.ro/ca-sociolog-voi-raspunde-da-la-referendum/

Mulți colegi m-au întrebat ce voi vota la actualul referendum. Spre surprinderea multora am răspuns DA. E nevoie de o explicație.

Ca sociolog sunt convins că în viitor, cu siguranță, se vor schimba multe lucruri pe care acum nici nu ni le putem imagina. Într-un secol sau două sau trei poate familia va dispărea complet. Poate chiar sexul va dispărea. Poate, poate... Dar *Constituția* actuală nu legiferează despre un viitor posibil. Și nici despre unul dezirabil de o minoritate. *Constituțiile* actuale se fundează încă pe principiul fundamental al *democrației*: voința majoritară. Un progres am făcut. Recunoaștem și dreptul minorității. Nu o băgăm la închisoare. Nici nu o blămăm. Îi creăm chiar condiții să trăiască cum vor. Dar nici nu acceptăm o nouă tiranie a minorității asupra majorității. Acceptăm și posibilitatea ca, în timp, minoritatea să ne convingă și să devină astfel majoritate. Să convingă, nu să forțeze.

În fine, democrația este, în secolul nostru cel puțin, **democrația noastră**. Majoritatea decide, dar majoritatea **noastră**, nu majoritatea **altora**.

E o problemă de cum se produce **schimbarea**. În istorie s-au produs schimbări de multe ori prin **forță**, prin forța unora sau altora. Știm ce nenorociri au produs schimbările prin forță. Sperăm că în secolul XXI schimbările vor fi **democratice și bazate pe cunoaștere, pe știință**. Și democrația poate greși. Dar ea trebuie să decidă mereu, sprijinită însă pe o cunoaștere tot mai solidă. Schimbările pe care le vrem, vor fi schimbări culturale, bazate pe opțiunile majorității noastre, nu prin lege, nici măcar prin legea românească și cu atât mai puțin de legea "europeană" sau "asiatică" sau , de ce nu, "africană".

Întreaga istorie umană, cu dezvoltarea ei uimitor de rapidă, dincolo de problemele ei adesea foarte grave, a avut ca un important factor "familia tradițională". Ca orice sistem social, familia are patologiile ei care ar trebui însănătoșite. Dar ea a susținut întreaga noastră istorie. Cu ce să o schimbăm? E desigur posibil. DAR, surprinzător, nu există o analiză sociologică, pe care eu să o știu, comparații între familie și celelalte forme de conviețuire. Se oferă doar exemple eventual de succes, dar rar de insucces. Și, ce este mai grav, nu ne putem imagina cum ar arăta societatea actuală bazată pe alte forme de conviețuire.

Definiția actuală a familiei conținută în Constituție, este general acceptată. Toți înțelegeam că e vorba de familia dintre o femeie și un bărbat. Nu sunt excluse și alte forme de conviețuire (doi bărbați, două femei, mai mulți bărbați și femei, heterosexuali etc.), dar ele nu sunt numite familii, nici cultural, nici legal. E drept, deși recunoscute, nu există reglementări legale, drepturi și datorii pentru membrii din aceste forme. Și este normală să fie legiferat și acest domeniu. Cred că nimeni nu ar protesta.

Șocant este însă altceva. Sunt surprins că se cere ceva care este inutil, complet neimportant, creează o mulțime de implicații legale, sociale, morale, sentimentale. Ea afectează sentimental pe majoritatea populației: să fie numite și aceste forme de conviețuire tot **familie**. Realitatea este că există diferite forme de conviețuire. Diferențele lingvistice nu discriminează între diferitele forme de conviețuire, ci diferențiază tipurile care evident au caracteristici distincte. Care e marea problemă de a folosi termeni diferiți pentru diferitele forme de conviețuire ? De unde insistența de a le numi pe toate familie ? Realizăm ce probleme sociale, morale și juridice am crea ? Eu nu înțeleg. Suspectez: este o diversiune politică. Când lupți pentru ceva inutil, altceva se dorește de fapt.

Iată de ce eu, ca sociolog, voi vota pentru ca termenul de familie să se refere doar la această formă "tradițională" legală de familie, adică dinte o femeie și un bărbat. Și să cerem urgent adoptări de legiferări specifice diferitelor forme de conviețuire.

17 septembrie 2018

Statul paralel: care stat va câștiga?

Citit de: **1132**

Link: www.romaniasociala.ro/statul-paralel-care-stat-va-castiga/

În ultimul timp, opinia publică a fost dominată de tema *statului paralel*. Termenul este complet nou, dar problema este nouă ? Eu cred că da. Dar nu este încă clar ce este de fapt statul paralel. E vital să ne clarificăm aici pentru că satul paralel pare să fie o cauză importantă a subdezvoltării României.

Sistemul standard al **democrației românești** are în centru sistemul instituțional: legi și instituții ale democrației, o structură instituțională, partide politice, alegeri libere, parlament, guvern votat în parlament, libertatea de opinie în spațiul public.

Dar reale sunt și "rateurile", funcționarea defectuoasă a democrației actuale. Pe acestea cum le explici ? Teoria e completată cu un factor de risc al democrației românești, **oamenii** care pun instituțiile în funcțiune. Oamenii pot fi egoiști și caută

să profite de instituții în interes propriu; nu sunt încă pregătiți pentru democrație, nu au o mentalitate democratică; noi, românii, suntem de vină, și e greu să ne schimbăm.

Instituțiile democratice funcționează pe o masă de interese. Pe unele le recunoaște și dezvoltă mecanisme de absorbție a lor (alegerile, parlamentul, dar și lobbii), pe altele nu le recunoaște formal ca legitime și caută să le prevină și să le sancționeze. Dar ele continuă să existe ca o masă subterană.

Sistemul instituțional al democrației este deja realizat. Rămâne deci să fie schimbați și oamenii.

Complementaritatea între structura formală a instituțiilor și realitatea informală, presiunea intereselor particulare care formează grupuri "particulare" de interese în interiorul instituțiilor nu este nouă și nici specifică doar României. Tendința este universală, mai mult sau mai puțin vizibilă, mai puternică sau mai controlată. Vulnerabilitatea instituțiilor publice la interesele particulare este captată în formula **corupției**. Toate țările se confruntă cu această vulnerabilitate și adaugă la sistemul instituțional proceduri de evitare/ sancțiune a "corupției". Cu siguranță corupția în România actuală a atins un nivel sensibil mai ridicat: depresia post-revoluție. Corupția, deși poate deveni o stare destul de extinsă a sistemului public, nu poate să ia forma unui sistem instituțional paralel.

Marx a introdus, acum un secol și jumătate, o altă perspectivă care și acum este tulburătoare. Nu e vorba doar de oameni, ca persoane particulare, "buni/răi", "competenți/incompetenți", ci și de **grupuri/ clase sociale**, cu **interese** structurale diferite, promovate în sistemul politic, dar nerecunoscute formal. Democrația este o arenă a luptei de clasă: **cine deține puterea economică, deține și puterea politică**.

Pentru a putea însă vorbi de un "stat paralel" trebuie să existe o încrengătură de instituții publice, cu o bază quasi-juridică proprie, recunoscute formal. Una este că o persoană sau alta, chiar la conducerea unei instituții, să "devieze" de la legalitate (abuz de putere) și cu totul altceva să aibă recunoaștere legală. Ca ceea ce era o "deviație" să devină un comportament legal.

Faptul că diferite instituții publice, conduse de o persoană sau alta, poate să devieze de la reglementările legale este, desigur regretabil, dar nu surprinzător: DNA condus de Kovesi a produs dosare false, SRI și-a depășit misiunea; președintele Băsescu, și poate și cel actual, tinde să-și extindă autoritatea dincolo de reglementările constituționale. Toate acestea sunt *devieri* care pot fi eliminate prin mijloace legale. În ultimă instanță, alegerile curăță mereu sistemul.

Statul paralel a luat ființă însă în momentul în care s-a adoptat **o bază legală, sistemul de protocoale** care conferă legitimitate funcționării instituțiilor și relațiile dintre ele. Protocoalele au format un nou sistem legislativ. Dar nu numai protocoalele. Se pare că și legislația actuală pare să conțină cel puțin imprecizii care oferă suport legal statului paralel. Ministrul actual al justiției a schimbat perspectiva: a argumentat că protocoalele au fost de fapt neconstituționale și împotriva legii și a declanșat procesul de abrogare a lor. În interiorul legislației democratice s-a dezvoltat o legislație străină care treptat a reorientat și deformat

sistemul democratic. Dar atâta timp cât protocoalele sunt în funcție, statul paralel există.

Statul paralel nu e format din noi instituții publice, ci a început să cucerească instituțiile publice existente, le-a distorsionat, dezvoltând în ele o altă orientare decât cea specifică statului democratic. O zonă importantă a sistemului instituțional public a devenit un stat paralel.

Nucleul statului paralel este format din "instituțiile de forță": instituțiile de securitate și procuratura și mai ales DNA. Justiția a început și ea să fie cucerită dar nu atât prin protocoale, ci mai mult prin "dosare". Judecătorii se bucură de independență. Dar ei riscă să piardă independența nu numai prin rețeaua de interese personale, dar și de cei care le "arată" dosarele.

Fiecare instituție inclusă în statul paralel are funcțiile sale. Serviciile de securitate culeg informații și le furnizează DNA pentru dosare, sau ele însele fac dosare penale, DNA elaborează dosare penale împotriva persoanelor neconvenabile, dar și utilizează dosarele pentru șantaj. Cu ajutorul "persoanelor cu dosare", alte instituții sunt controlate de statul paralel.

DNA este instituția centrală producătoare de "dosare". "Persoanelor țintă" li se fac dosare. Unele procese înscenate pot fi chiar finalizate: judecătorii, care ei înșiși au dosare, sunt convinși să ia deciziile dorite. Cele mai multe dosare rămân nefinalizate, ținute în "așteptare" pentru "a cuminti" (personalități politice, persoane cheie din sistemul public, dar și judecători și procurori care nu sunt încă cumintiți). Chiar dacă în final cei acuzați sunt achitați (după 21-3 ani sau mai mult), rolul dosarelor penale a fost îndeplinit: au exclus politic pe cei vizați, au integrat în sistemul paralel pe cei înfricoșați.

Sistemul paralel a început să funcționeze "legal" în virtutea propriei sale logici. Este semnificativ că Președintele actual a încercat să amplifice public efectul distructiv al "dosarelor": etichetarea publică a dușmanilor ca **penali**, și oricui i se pot face dosare și exclus politic și administrativ.

"Dosarul" a devenit un instrument care funcționează dincolo de orice control. Un exemplu de circuit "paralel": DNA preia informații de la SRI și le furnizează "pe sub masă" judecătorului. Informațiile acestea fiind "strict" secrete, nu pot fi supuse examinării/ probării, ci acceptate automat. Inculpatul se trezește condamnat fără a ști de ce și fără a putea contesta informațiile pe baza cărora procesul se desfășoară.

DNA s-a transformat într-o instituție cheie în atacul împotriva liderilor politici și, prin aceștia, a instituțiilor democrate. Procurorilor care fac dosare și judecătorii care condamnă abuziv li se asigură securitatea, fiind protejați de "independența" completă a actului juridic.

Corupția are ca scop obținerea de profit personal. Ținta statului paralel este controlul asupra sistemului politic, partidele, parlamentul, guvernul, adică **puterea**, eliminarea liderilor politici neconvenabili și "disciplinarea" celorlalți. Mijlocul este "dosarul" și "cumințirea" vârfului sistemului public, în mod special a liderilor politici și a judecătorilor. Informațiile actuale sunt șocante: peste 60% dintre judecători și procurori au dosare penale. "Ofițeri acoperiți", adică prin lege

rămăși "acoperiți", se constată public că sunt prezenți și acolo unde legea interzice. Statul paralel a început să se preocupe de schimbarea guvernului (demisia lui Ponta din funcția de prim-ministru este încă un mister), inclusiv de distorsionarea alegerilor. Începem să nu mai fim siguri că ce vom vota se va regăsi în rezultatul alegerilor.

Nu mai suntem siguri nici că sistemul democratic are mijloacele necesare de control al statului paralel. Un exemplu tulburător. Acum câțiva ani, comisia de evaluare a SRI, surpriză, s-a dovedit că președintele acestei comisii era el însuși "ofițer acoperit".

Multe dosare penale au avut ca efect blocarea funcționării statului și demoralizarea populației. Un efect surprinzător al statului paralel a fost și excesul de birocrație: oamenilor le e teamă de a lua decizii și se acoperă cu hârtii.

Este legitimă întrebare: *cine a creat* o asemenea forță instituțională și *cine îl susține* ? Este evident că era nevoie de un suport politic puternic.

Serviciul de Securitate și procuratura au fost instituții cheie și în perioada comunistă. Pe atunci, exista percepția că Securitatea *este peste tot*. Și percepția era corectă. Dar nu cred că a existat în perioada comunistă un stat paralel. El a fost un instrument al partidului comunist strict controlat.

Ce a făcut Securitatea în perioada tranziției ? O nouă instituție, cu o nouă orientare în noul sistem democratic etc. etc. etc. Dar oamenii au continuat să aibă îngrijorări. În noul context a devenit destul de neclar ce face de fapt Securitatea. Cine o folosește, cine o controlează. Uneori securitatea părea a susține guvernarea, alteori o submina. Există percepția, insuficient probată, că Securitatea a susținut și acțiuni antiguvernamentale. Adică a avut o politică proprie. În unele momente critice, ea s-a dovedit de un pasivism șocant, neoferind informații despre constituirea unor grupuri antisociale și nici despre intervenția unor factori externi.

În lipsa datelor, voi recurge la propria mea experiență care desigur poate fi incorectă. În 1990, iunie, a explodat ceea ce părea a fi o revoltă populară în București. Tocmai se instaurase prima putere democratic aleasă. Suportul popular atinsese un vârf. Cine și de ce a declanșat revolta ? Nu a fost clar nici până acum. Era evident că nu a fost spontană, ci organizată, cu obiective clare: cucerirea instituțiilor, inclusiv televiziunea. Ca sociolog/observator am participat în mulțime. Ce am văzut eu: oamenii se deplasau spre televiziune. Ei păreau a fi orientați de unele mașini pline cu câte 4-5 persoane, toți în costume, cu cravată, înalți și bine făcuți. În memorie a explodat formularea "cei cu ochi albaștri". Chiar părea că toți erau cu ochi albaștri. Nu strigau, nu interveneau. Câteodată când unii din mulțime se deplasau spre o instituție, discret se dădeau unele ordine: nu acolo... acolo. Oamenii securității ?

În destul de multe evenimente care au produs grave efecte politice și social-economice, SRI se pare că nu și-a făcut datoria de a atenționa instituțiile responsabile. Evenimentele violente din 10 august 2018 au fost șocante. A devenit clar că ele au fost pregătite dinainte, aparent având ca obiectiv chiar o lovitură de

stat. Curios însă este că Ministrul de interne a declarat că nu a dispus de o atenționare de la SRI cu privire la pregătirea unor asemenea evenimente.

Patologia sistemului de justiție și de securitate nu trebuie căutată în sfera intervenției statului paralel. Probabil că patologia cea mai gravă este lipsa controlului. Comunitatea este șocată de comportamente aberante ale unor procurori rămase necorectate și nesanctionate; de unele decizii judecătorești contrare bunului simț. Independența justiției pare adesea mai mult o scuză pentru ineficiența mecanismelor de asigurare a corectitudinii. Justiția trebuie să fie independentă, dar corectă. Există un mecanism de control al corectitudinii actului justiției. Asigurarea corectitudinii justiției pare omului de rând excesiv de deficitară.

Cu toți suntem convinși că autorul statului paralel a fost președintele Bănescu. În politica sa de a extinde puterea, a început să utilizeze instituțiile de forță, care erau în responsabilitatea sa, inclusiv DNA și procuratura generală, ai căror directori îi numea. Statul paralel a devenit un instrument în lupta președintelui cu partidele politic, cu parlamentul și guvernul. Treptat, sistemul creat de Bănescu s-a organizat și și-a extins puterea, a dezvoltat instrumentele sale, devenind tot mai independent. Plecarea de la putere a lui Bănescu, statul paralel a tins să dezvolte propria sa politică. Johannis, noul președinte, se pare că a continuat să susțină și să utilizeze statul paralel, dar nu e clar dacă îl și controlează. În mai multe contexte, șocant, președintele actual a declarat chiar că așa zisul "stat paralel" nici nu există !

Este plauzibilă ipoteza că dualitatea puterii parlament/ președinte a fost sursa producerii statului paralel și a menținerii lui. În democrațiile parlamentare, există un sistem unic de control asupra instituțiilor de forță: parlamentul și guvernul. Asta nu înseamnă că nu există și cazuri în care aceste instituții tind să-și extindă puterea dincolo de prevederile legale.

Dar situația devine confuză. Importanți actori politici occidentali, în diferite contexte, au făcut declarații de susținere a statului paralel și a principalelor figuri ale acestuia, Bănescu și Kovesi. În acest an, unii ambasadori occidentali au susținut public conducerea anterioară a instituțiilor implicate în statul paralel. A fost o simplă eroare politică, o neînțelegere sau o opțiune politică conștientă ?

Alegerile din 2016 au schimbat contextul politic. Asistăm, se pare, la declanșarea unui proces de revizuire a statutului instituțiilor de forță, a SRI și mai ales a DNA și a procuraturii generale. Ritmul acestui proces este promițător ?

Importanți lideri politici și-au exprimat public îngrijorarea față de existența unui stat paralel. Sunt convins că democrația va câștiga. Dar să ignorăm complet pericolul instaurării unui nou echilibru între democrație și tolerarea unor elemente ale statului paralel ? Constituirea unei comisii de anchetă care, prin analiza sa, să încheie această patologie socială gravă ar fi un semn important de voință politică.

13 august 2018

Un orb dus de mână, de cine și unde

Citit de: **1128**

Link: www.romaniasociala.ro/un-orb-dus-de-mana-de-cine-si-unde/

Azi noapte am avut un coșmar. Era un orb dus de cineva de mână. Îi spunea orbului că îl duce înainte, dar căile păreau încurcate și ai impresia chiar că îl duce înapoi. M-am uitat mai atent. Cine e orbul ? Am înțeles: România. Dar cine îl duce de mână ? Nu avea o față clară.

M-am trezit, dar întrebarea mi-a rămas: cine duce România ?

Poate liderii politici ? Dar ei se ceartă continuu. Preocuparea multora dintre ei nu este clarificarea direcției în care ar trebui să mergem, ci cum ei să obțină puterea. E drept, unii politicieni par să dea semne bune.

Atunci cine ? Am tot crezut că lumea actuală e dominată de știință și inovație. Depinde mai puțin de ce bunuri materiale deja le ai, ci mai mult dacă ai

cunoaștere, știință, ai o capacitate de inovație. Ce **ai** poți să risipești sau puținul tău să-l folosești aiurea.

Cunoașterea/ știința a devenit o resursă din ce în ce mai importantă. Cunoașterea nu duce orbul de mână, ci doar ajută, deschide ochii orbului, îl ajută să-și clarifice el însuși drumul.

Dar cum stăm cu cunoașterea, cu știința ? În unele domenii ale științei, fizică nucleară și în matematică de exemplu, pare că suntem destul de buni. Și e bine. Științele au un rol esențial în societatea actuală: dezvoltă capacitatea și motivația de a dezvolta cunoașterea. Esențial pentru România.

Schimbăm o societate și construim una complet nouă. Pentru asta, clar, ne trebuie o cunoaștere solidă. Avem cunoașterea de care avem nevoie ? Când nu știi răspunsul, să ne uităm la date. Și iată ce spune EUROSTAT: finanțarea cercetării și dezvoltării ca % din PIB în 2015.

- UE28 2,03%
- UE8⁴ 1,36%
- **România 0,49%**

În 2015 am acordat științei de 4 ori mai puțin din resursele noastre decât celelalte țări europene. Și substanțial mai puțin și decât celelalte țări foste socialiste.

La începutul lui 2018 am aflat o veste și mai proastă. În acest an pentru cercetare și inovare România a atribuit din PIB pe departe cel mai puțin față de celelalte țări din UE, doar **0,18%** din PIB, adică **1,6** miliarde lei. Poate alte date și o altă metodologie, dar patternul este același.

La televizor: rectificarea bugetară pe acest an. Pozitivă. Domeniile importante au obținut plusuri substanțiale. Câteva domenii însă au avut reduceri de finanțare. Politica bugetului exprimă cu claritate prioritățile politice.

- Reducerea cea mai mare: **cercetarea și inovare**, cu **122,1 milioane**, adică o scădere a bugetului cu 7,4%. Șocant: cercetarea științifică, un domeniu cu cele mai mici finanțări, dar reducerile cele mai mari.
- Pe locul 2, onorant pentru noi ca cercetători științifici, un alt tip de cercetare, e drept după alte reguli și cu alte intenții: **SRI – 113** milioane.
- Urmează, pe locul trei, **domeniul energiei**, un domeniu cu finanțare serioasă, dar o reducere mult mai redusă decât cercetarea, **47,7** milioane.

Cu tancuri spre viitor vom cheltui 2% din PIB, de 10 ori mai mult decât pentru întreaga știință. Asta într-o lume care cel puțin mie îmi pare că siguranța viitorului este garantată de cunoaștere.

Revoluția din 1989 ne-a descătușat. Și, în noua lume cunoașterea a dobândit un rol esențial. Schimbăm o societate și construim o alta. Era de altfel esența

⁴ UE8 sunt țările fost socialiste, membre UE, fără România și Bulgaria.

programului lui Dimitrie Gusti: o sociologie a "națiunii", adică a țării pe care să o scoatem din subdezvoltare.

Științele sociale, sever marginalizate în perioada comunistă. În primele ore ale Revoluției s-a lansat chemarea *să vină sociologii*. Toată lumea a considerat că o asemenea chemare era justificată. Noi n-o să mai fim orbii conduși de alții, ci de noi înșine. Sociologia nu a vrut niciodată să conducă pe orbi, ci să sprijine comunitatea să nu mai fie oarbă, ci să construiască așa cum dorește.

Atunci am realizat că eram foarte puțini sociologi, mult mai puțini decât ar fi fost nevoie și prea puțin pregătiți pentru ceea ce era nevoie. S-au construit secții de sociologie în cele ai multe universități. S-au creat și instituții de cercetare. S-au lansat cu entuziasm multe cercetări pe temele importante ale societății românești. Vreau doar să le ilustrez cu câteva proiecte de cercetare realizate de **Institutul de Cercetare a Calității Vieții** pe care le cunosc bine. La începutul anilor 90 s-au lansat cercetări asupra problemelor pe care le-am considerat a fi importante pentru reconstrucția societății românești: obiectivele și strategia tranziției, politicile sociale, funcțiile sociale ale statului în procesul de schimbarea/dezvoltare a societății românești; problemele sociale grave: sărăcia, problemele sociale-economice ale țăganilor, copiii abandonati; monitorizarea standardului de viață a populației, inegalitatea socială. Institutul a lansat un larg pachet de Rapoarte sociale.

În acei ani s-au făcut cu entuziasm mult cercetări sociologice empirice, unele la nivel național, pe problemele sociale importante ale societății românești. Cercetarea sociologică este ieftină, dar oricum resurse financiare sunt necesare. În acei ani au existat resursele financiare necesare pentru cercetarea sociologică "pe teren". În anii 90 dacă consideram că e nevoie de o cercetare de interes național, a doua zi o și lansam și în 1-3 ani publicam rezultatele. S-au publicat studii, rapoarte, cărți pe aceste teme. În ultimii 15 ani, deși Institutul are deja o capacitate consolidată, nu a mai putut realiza cercetări "pe teren" de amploare.

Treptat, ciudat, a devenit tot mai greu să întreprindem proiecte de cercetare pe problemele pe care le-am considerat importante pentru societatea noastră. A devenit tot mai dificil să obținem micile resurse financiare necesare. În domeniul social, au apărut alți competitori. O explozie de ONGuri cu un profil ciudat: pe teme definite dinafară care a asigurat la început finanțări substanțiale și care treptat au preluat o mare parte a resurselor bugetare interne. Dar și organizații internaționale au preluat organizarea de cercetări pe temele societății noastre: cât înțelegeau ele despre realitatea noastră, orientate de propria lor ideologie și, ce era mai important, fără responsabilitatea sociologilor români față de societatea românească. Academia a încetat să mai aibă resursele necesare pentru a susține proiecte de cercetare de interes național și științific pe care le consideră importante.

Începem să înțelegem că tranziția este făcută fără noi. Alții au început să ne formuleze obiectivele, să controleze distribuția resurselor. România riscă să evolueze fără știință și fără inovație. Vom merge din nou orbi, duși de mână, nu e clar de cine. Sau poate este.

22 iulie 2018

De ce împărații nu sunt aleși de popor?

Citit de: **1877**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-imparatii-nu-sunt-alesi-de-popor/

Împăratul are o autoritate totală: stabilește legile, ia deciziile politice majore, dar și cele cotidiene, numește și demite... adică este un conducător absolut, cu o autoritate necontestată. Unii au încercat să o conteste, dar acesta a fost un act criminal și aspru pedepsit.

Împărații nu au fost niciodată aleși prin vot popular. Alegerea populară democratică nu poate oferi unei persoane o asemenea autoritate. Pe împărați i-a ales Dumnezeu sau tradiția comunității (familia domnitoare), ambele necontestabile. Nu a existat formal nicio majoritatea și nicio minoritatea. Să ne imaginăm o țară cu democrație bazată pe vot popular care alege din patru în patru ani un împărat. Evident, absurd.

În societatea modernă împărații au dispărut. Datorită exploziei complexității lor, societățile moderne nu pot fi conduse de o singură persoană, chiar înzestrată cu o capacitate de excepție. Autoritatea unei persoane este înlocuită de democrație ca un nou sistem de conducere socială, de un sistem de instituții. Sistemul democratic oferă un cadru de participare a reprezentanților diferitelor grupuri sociale, cu interese distincte, confruntarea programelor sociale și competențelor. Democrația este un mecanism prin care înțelepciunea colectivă are rolul decisiv, exprimat prin vot. Dar și antrenarea multor specialiști.

În unele țări unde tradiția a fost puternică, au supraviețuit variantele moderne mai blânde ale împăraților, **regii**, care nici ei nu sunt aleși prin vot popular. O lungă tradiție istorică a comunităților, familiile regale desemnează cine va fi rege.

Ce mai fac regii, acolo unde ei există ? Ei nu dețin "autoritatea totală" a împăraților. Ei trebuie să stea cumiți în jilțurile lor și au un rol strict limitat în funcționarea complexului sistem democratic. Ei nu conduc. Aceasta o face constituția/ legea, o face parlamentul, o face guvernul, o face un complex sistem de instituții, o face populația prin vot. Regii sunt mai mult un simbol al unității țării, au funcția de a reprezenta țara, dar nu de a o conduce.

Când nu sunt regi, există **președinți**. În marea majoritate a statelor moderne președintele este o personalitate cu funcții extrem de limitate. Pentru a sublinia funcția limitată a președintelui, el este de regulă ales de parlament.

În lumea actuală nu există două surse de autoritate, parlamentul, cu guvernul ales de el, și președinte. O asemenea formulă ar genera conflicte structurale de autoritate.

Sunt doar câteva cazuri când președintele nu este ales de parlament, ci prin vot popular: Franța sau SUA. În aceste țări președinții au funcții executive, conduc țara. Din acest motiv, ei vin la alegere cu un program politic și sunt susținuți de partidul lor. Datorită funcției lor executive, președinții aleși prin vot popular fac guvernul lor, dar nu au funcții legislative. Puterea lor este limitată de parlament. Există cu siguranță tensiuni între aceste două surse de putere, dar sunt totodată prevăzute mecanisme de prevenire și soluționare a acestor posibile tensiuni. Președinții aceștia sunt un fel de împărați moderni, nu regi figurativi, dar doar pe perioade determinate, de regulă două mandate de câte 4 ani, și acționează într-un cadru juridic clar și limitat de puterea parlamentului.

În România, în 1990, s-a optat pentru o formulă ciudată: o democrație parlamentară, dar și un președinte ales prin vot popular. Funcția legislativă o are parlamentul. Parlamentul are responsabilitatea și de a adopta deciziile politice majore. El alege guvernul care îndeplinește funcția executivă. Care este rolul președintelui ? El **nu** are putere legislativă, **nu** poate lua decizii politice majore, **nu** are nici funcția executivă. El **nu** alege guvernul care este rezultatul votului pentru parlament, partidele politice coagulează formula guvernului și îl susțin sau demit în parlament. Spre deosebire de președinții americani sau francezi președintele român **nu**-și formează guvernul său și nu îndeplinește funcția executivă de prim-ministru.

Președintele României nu este deci un împărat modern, ci un fel de rege pe 5 ani care trebuie să stea în jilțul său și, sintetic spus, să semneze legile votate de parlament. În rest funcții ceremoniale. Constituția îi stabilește o funcție: să asigure echilibrul sistemului instituțional. Se prevede ca, pentru a asigura funcția de echilibrare a complexului sistem instituțional, președintele, odată ales, să "uite" de originea sa politică și să adopte o poziție neutră politic. El nu are dreptul de a se angaja politic. El nu poate face parte dintr-un partid, nu poate face politică; e neutru pentru a putea îndeplini singura sa funcție: nu are putere politică, dar să contribuie la echilibrul între puteri și să reprezinte întreaga țară, nu un segment de populație care l-a ales. De aceea, la alegeri președintele nu vine cu un program politic.

Problema este că soluția românească dă președintelui iluzia că, fiind ales de popor, ar trebui să fie mult mai important decât președinții aleși de parlament; eventual să fie ca președintele american sau francez, dar fără a avea funcții executive. Deci ar trebui să fie măcar **puțin și împărat**. Dar cum. Dacă vrea să fie împărat, el declanșează conflicte instituționale pentru că e tentat să forțeze legea, să-și atribuie responsabilități dincolo de lege. A fost situația tuturor președinților din România, dar mult mai accentuată în cazul lui Băsescu și acum al lui Iohannis. Iohannis a devenit frustrat. Nu are partid. Și la putere nu este partidul din care a provenit și care l-a susținut în alegeri. Și vrea **un partid al lui** pe care **să-l pună la putere**. Nu are guvern și **vrea guvernul lui**. Dar legea actuală nu permite așa ceva. Frustrarea președintelui care visează să fie măcar puțin rege este o sursă continuă de conflict în democrația românească. Nu e de vină Iohannis, ci legea românească care pune pe președinți într-o poziție care îl face să viseze să fie și puțin împărat.

Președintele este ales de populație, dar ca persoană fără un program politic. Populația l-a ales, în fine, există uneori discuții despre corectitudinea acestora, dar nu pentru ideile politice care i-ar veni apoi prin cap. În această situație, vom fi continuu într-un conflict de care, direct, nu este de vină constituția. Dar totuși constituția este responsabilă că a creat un rol al președintelui care structural îl tentează (este ales prin vot popular !) să viseze să fie puțin împărat. Eroarea este că alegerile populare nu pot conferi unei persoane autoritatea de a avea dreptatea absolută timp de cinci ani, de a fi cinci ani împărat, măcar puțin sau din când în când. Dacă nu clarificăm poziția președintelui, vom avea continuu probleme.

După părerea mea soluția care asigură un sistem lipsit de conflicte continuu este să adoptăm soluția marii majorități a țărilor occidentale: un președinte ales de parlament, cu responsabilități limitate. Nu vom avea continuu conflicte și, în plus, ne va costa mult mai puțin.

10 iulie 2018

Strategia Națională a Educației parentale. Cine schimbă societatea românească și în ce direcție ? Cu ce costuri ?

Citit de: **1004**

Link: www.romaniasociala.ro/strategia-nationala-a-educatiei-parentale-i-cine-schimba-societatea-romaneasca-si-in-ce-directie/

Ministerul educației... a lansat o dezbatere publică pe un proiect de *Strategie Națională de educație parentală*, care urmează să fie adoptat prin lege.

Ideea pare simplă: se introduce o nouă profesie/ ocupație, de *educator parental*; se creează un sistem național de educatori parentali; aceștia vor educa pe părinți și părinții vor educa pe copii.

Academia a fost solicitată să-și formuleze un punct de vedere.

Prima mea reacție a fost de mirare. **De ce Academia ?** Proiectul conține probleme tehnice de politică socială/ educațională. S-ar fi putut solicita în primul

rând opinia institutelor de specialitate, de ce nu și al Institutului de Calitate a Vieții, specializat în politici sociale. Dar nu s-a făcut.

Dar atunci, **de ce Academia** ? Citind cu mai multă atenție, devine clar.

Dacă din nebagare de seamă Academia ar fi dat un suport "de politețe" proiectului, ea ar fi susținut public o întreagă viziune asupra a **ce este familia actuală** și a unui **program de schimbare social-culturală a României**.

Conducerea Academiei a reacționat corect nu la detaliile proiectului, ci la intenția ascunsă a acestuia.

Problema gravă este inclusă nu atât în textul strategiei, ci în expunerea de motive care conține cheia întregului proiect.

Deci, să clarificăm problema politică al Strategiei.

1. Ce mesaj vor promova noii specialiști în educație parentală ? Ne așteptam ca *acești noi specialiști* să ajute părinții să soluționeze variatele probleme curente ale relației cu copii. Nu acesta este însă obiectivul strategiei, ci schimbarea întregului mod de gândire al populației⁵: să "promoveze noile ideologii" (nu e clar care), să "schimbe mentalitățile conservatoare" (nu e clar care), să promoveze "un sistem de valori ale familiilor ce trebuie regândit în contextul unor informații noi" (care valori și care informații ?).

Strategia se fundează pe ideea că problema centrală este că suntem dominați de un mod de gândire conservator, tradițional, prizonieri ai "idealizării familiei tradiționale, pe care o consideră o formă perfectă de organizare"; dar modelul "familiei tradiționale" este complet depășit și trebuie urgent eliminat din mentalitatea noastră.

Ce este **modelul "tradițional" de familie** care ar trebui urgent eliminat ? Strategia nu-l definește. Dar putem presupune: familia așa cum este ea cristalizată într-o lungă istorie a umanității. Acest model trebuie eliminat ? Hm ! În toate țările actuale, această familie este considerată o formă socială, psihologică și economică de viață a oamenilor care trebuie să fie susținută și sprijinită. Pretutindeni această familie ia o formă juridică clară. Toate țările au politici sociale speciale de susținere a acestei familii.

Acest model "tradițional de familie" trebuie înlocuit, dar cu ce ? Strategia nu se precizează cum ar arăta o familie opusă celei "tradiționale" și care ar trebui ea promovată în locul celeilalte.

2. Cine va promova această schimbare fundamentală de mentalitate și, implicit, a întregii organizări a societății ? Și care vor fi mecanismele acestei schimbări ?

"Noul specialist" formează pe educatorii parentali; aceștia vor schimba mentalitatea părinților și părinții vor forma o nouă mentalitate a copiilor. Se realizează astfel o schimbare social-culturală profundă a întregii societăți: dispar iluziile conservatoare în familia tradițională și sunt înlocuite cu o nouă viziune.

⁵ Cu ghilimele citez mereu din Strategie.

Dar noul mod de gândire de unde vine ? În niciun caz de la comunitatea românească care, din păcate, consideră Strategia este conservatoare. Nici de la specialiștii noștri. Și ei au o mentalitate conservatoare: **"este prezentă uneori și în discursul profesioniștilor, care idealizează familia tradițională, pe care o consideră drept o formă perfectă de organizare."** Și atunci ? Strategia afirmă răspicat: "familia în societatea actuală are nevoie din ce în ce mai mult de **un sprijin extern**". Nu e clar în ce constă acest sprijin extern și de unde vine acesta.

Și apare o nouă întrebare: cine va aduce această competență externă ? Nu comunitatea se schimbă pe ea însăși, dacă consideră că este nevoie, nici specialiștii existenți, ci un ONG, purtător al acestui nou mod de gândire. Acesta va forma în spiritul noii viziuni pe viitorii educatori parentali, pe toții părinții și pe toții copiii, deci prin toți aceștia pe toți românii.

Schimbările social-culturale au loc continuu. Procesul de schimbare este unul extrem de complex, la care participă întreaga comunitate, o mulțime de actori sociali, specialiști și, în ultimă instanță, sistemul politic, prin legile adoptate de parlament.

Specialiștii contribuie cu propriile resurse, dar, conform eticii lor, evită să creeze o confuzie între cunoaștere și opțiunile politice și culturale care cad în responsabilitatea exclusivă a comunității. Și specialiștii au de regulă opinii diferite în problemele cruciale ale vieții societății. **Nu există niciun grup de "specialiști" căruia i se acordă dreptul de a decide asupra sensului schimbărilor social-culturale.**

Strategia promovează **o privatizare a procesului de schimbare socială**. Strategia, odată adoptată, se acordă **tacit** o poziție cheie în procesul de schimbare socială a României unei organizații ne-guvernamentale purtătoare a unei viziuni noi, "corecte", dar externe.

Ce dezvoltare socială propune *Strategia* ? Se pornește de la o estimare parțial **adevărată**, dar parțial și **falsă**: sistemul actual nu are o funcție de "educare a părinților". Tradițional toate sistemele sociale, inclusiv în comunism, au avut și această funcție: **școala** a avut dintotdeauna o responsabilitate de a sprijini familiile în soluționarea problemelor copiilor, de educație parentală deci; **corpul medical** a lucrat tradițional cu părinții; **asistenții sociali**, de la înființarea/ reînființarea lor, au avut prioritar responsabilitatea de a lucra cu părinții și de a-i ajuta să rezolve problemele copiilor, inclusiv de a dezvolta capacitatea educațională a familiei.

Problema este că aceste sisteme sociale **existente** au dificultăți în îndeplinirea funcțiilor lor. De ce ? În primul rând **subfinanțarea** gravă, lipsa personalului. Se adaugă și confuziile introduse de **continuele reforme**. Un exemplu: sistemul public de asistență socială, care are funcția de a rezolva împreună cu părinții, școala și sistemul medical, problemele copiilor, inclusiv de a crește competența părinților, este extrem de sub dezvoltat. Motivarea acestei subdezvoltări este lipsa resurselor financiare.

Strategia, pornind de la evidența amplitudinii problemelor actuale, propune **o soluție slabă, dar foarte costisitoare**: crearea unei noi profesii/ ocupații cu

funcția de a educa pe părinți. Nu este clar ce vor face noii angajați diferit de asistenți sociali/ profesori/ medici. Soluția care pare a fi propusă este organizarea de cursuri, de 10 ore, pentru părinți. Nu e rău. Dar problema părinților nu este atât **lipsa de cunoștințe**, ci **deficitul de capacitate și de resurse** de a rezolva problemele complexe ale copiilor. **Lipsa cunoștințelor**, deși importantă, nu este variabila strategică critică a soluționării problemelor. Problema actuală nu este lipsa acestei profesii, ci subdezvoltarea profesiilor existente, în primul rând a asistenței sociale. Crearea unui sistem de educatori parentali va avea desigur un impact pozitiv. Dar ea și va agrava deficitul de resurse financiare ale sistemului existent: resoarbe slab eficient puținele resurse existente.

Opțiunea strategică corectă este ca în primul rând fortificarea funcțiilor de educare parentală a sistemelor existente.

În fine, o ultimă întrebare. Nu se precizează în niciun fel cine este autorul acestei Strategii: cine își asumă responsabilitatea și pe ce competență se bazează ea. Doar vorbe generale. Se sugerează că este vorba de o organizație neguvernamentală sau ...

Ministerul educației, lansând public discutarea acestei *Strategii*, implicit o consideră suficient de întemeiată și o susține ?

Dar **Ministerul muncii...** care a fost și este **și al familiei**, nu are nici el un punct de vedere ?

Este clar, un caz important care merită discuții publice.

22 noiembrie 2017

Casa regală ca instituție în democrația română?

Citit de: **2012**

Link: www.romaniasociala.ro/casa-regala-ca-institutie-in-democratia-romana/

Am aflat că există un proiect de lege pentru a introduce în sistemul nostru democratic instituția "casei regale".

De ce nu? Este o parte a istoriei noastre. Regele Mihai este o personalitate istorică în viață, cu un prestigiu istoric necontestat.

Dar o nouă instituție? Încă un cost? Probabil, nu foarte mare, dar pentru totdeauna. Oricum, facem foarte multe cheltuieli a căror rațiuni pot fi discutate.

Nu se poate spune că vreun membru al acestei "case" ar fi avut vreo contribuție socială cu totul remarcabilă. Ei, ca persoane, au poziții doar prin naștere, nu dobândite prin activitatea lor.

Eu cred însă că este o problemă de principiu. Este instituția casei regale compatibilă cu sistemul instituțional al democrației? Dacă analizăm mai atent, răspunsul este negativ.

Toate instituțiile democratice nu au membrii cu poziții asigurate prin naștere. În nicio democrație nu există poziții privilegiate și nici poziții de prestigiu social cu care te naști. Toate sunt obținute prin merite/efort sau prin alegeri. În țările real democratice, toate pozițiile electorale sunt obținute prin alegeri, datorită programelor lor și pe termene limitate: doi ani, patru cel mult cinci ani, un singur sau două mandate. Trei? Poate, dar nu îmi amintesc.

Familia regală este, oricum, o instituție cu o logică inexistentă în democrație. Ea a fost desființată prin revoluțiile burgheze.

Dar sunt țări în care o asemenea instituție există. Acolo unde există, ea este o continuare a unei tradiții, nu o instituție nou înființată fără trecut. Și acolo unde există, ea are noi funcții în sistemul democratic, cu autoritate sever limitată. Noi însă înființăm, după aproape 70 de ani o instituție fără nicio funcție reală. Am auzit că i se inventează și o funcție: de reprezentare. În democrație, reprezentarea unei țări este făcută de persoane alese, cu termeni limitați, datorită meritelor lor personale obținute prin activitate, nu prin naștere. Dar o autoritate pe vecie, obținută prin naștere și menținută pe viață, indiferent ce face în timpul vieții ? Nu înțeleg deloc logica. O mătușă a exclamat: "de ce maică să ne legăm la cap?" Remarca este extrem de profundă. Dacă vreodată am vrea să o desființăm, va fi extrem de greu din o mulțime de motive. La un muzeu, da, înțeleg. O putem vedea și să ne reamintim de un trecut care ne poate emoționa. Dar toate exponatele de la muzee sunt foarte importante pentru că aparțin definitiv trecutului. Ele nu pot să mai influențeze în bine sau rău prezentul.

Un caz special. Avem multe statui a unor personalități de prestigiu. Dar e o convenție tacită. Nu se fac statui personalităților încă în viață. De ce? În timpul vieții au făcut lucruri excelente. Dar chiar în ultimul moment face un act care schimbă valoarea.

Se deschide o întreagă discuție. Mihai Viteazu a fost o mare personalitate. I-am făcut statui. Dar de nu și o casă regală/domnească? Un istoric caută și găsește urmași. Va propune o casă domnească a lui Mihai Viteazu? De ce nu a lui Ștefan cel Mare?

Dacă nu tratăm cum trebuie trecutul, deschidem o cutie a Pandorei.

13 noiembrie 2017

E cazul să învățăm din istorie: în fine, o democrație așa cum ne trebuie

Citit de: **2101**

Link: www.romaniasociala.ro/e-cazul-sa-invatam-din-istorie-in-fine-o-democratie-asa-cum-ne-trebuie/

Unul dintre cei mai mari sociologi ai secolului XX, Mattei Dogan, a publicat, înainte de a pleca din România și a se stabili în Franța, o analiză uluitoare a democrației românești dintre cele două războaie.

- Modelul standard al democrației 1919-1938 este:
 - O democrație reală se bazează pe vot universal: alegeri generale, partidul care a întrunit majoritatea voturilor formează guvernul.
 - Dar Regele ? El nu avea decât un rol procedural: numea un reprezentant al majorității parlamentare să formeze guvernul și, evident, parlamentul îl vota.

- Deci, cine decide ? Evident, electoratul și reprezentatul său, parlamentul.
- Cum arăta în fapt democrația românească între cele două războaie ?
 - Prima rundă: 1919: alegeri generale; Regele se consultă cu partidele și numește pe reprezentantul partidului care a câștigat alegerile; firește, Parlamentul votează guvernul.
 - Asta s-a întâmplat însă doar în prima rundă. Apoi lucrurile s-au răsturnat.
 - Regele a numit un guvern al majorității parlamentare, dar, după o perioadă, nu-i mai place guvernul și se declanșează un ciclu care nu are nici-o legătură cu modelul standard al democrației: următoarele 9 runde, din 1919 până în 1938.
 - Regele demite guvernul: avea acest drept.
 - Numește un alt Prim ministru care, evident, nu întrunește majoritatea parlamentară.
 - Regele desființează parlamentul și convoacă noi alegeri. El avea acest drept.
 - Noul guvern, numit de Rege, organizează alegerile.
 - SURĂRIZĂ: Noul Partid la guvernare, numit de Rege, care reprezenta înainte minoritatea, în noile alegeri obține majoritatea în Parlament.
 - NU E POSIBIL!
 - Ba da. S-a întâmplat în runda a doua și, apoi, **în toate rundele următoare până în 1938, fără excepție.**
 - Regele, iar nu-i mai place guvernul și-l demite, numește un nou guvern, demite parlamentul care nu susține noul guvern; guvernul organizează alte alegeri, de data asta le câștigă, și apare un nou guvern cu o majoritate nouă.
 - Cine nu crede, poate citi studiul lui Mattei Dogan[1].
 - DECI: cine alege guvernul ? Electoratul ? Parlamentul ?
 - Nu, Regele.
 - Ce fel de democrație era aceasta ? Mattei Dogan o califică astfel: **democrație mimată.**
 - Dar erau alte vremuri. Democrația din România, așa mimată cum o fi fost ea, era singura care a rezista în acea perioadă, față de celelalte 20 de țări din jur care, chiar dacă au avut o democrație, aceasta nu a rezistat decât câțiva ani.
- 1989: Revoluție. În fine, avem o democrație reală.
 - Cine guvernează România ? Evident, electoratul și parlamentul care a fost ales de populație.
 - Președintele nu este Rege. Prin Constituție, el nu alege guvernul.
 - Istoria și de astă dată tot încearcă să joace feste. "Pe masă"/ "pe sub masă" președinții au mai încercat să tragă sfori. Președintele a scăpat cu candoare o propoziție șocantă: "vreau guvernul meu". Adică cum ? Ce spune Constituția ? În fine, Parlamentul și electoratul decid. Dar

2009 ? Încep să ne încerce unele îndoieli și cu privire la alte alegeri. În fine, dar alegeri.

- **SURPRIZĂ:** Ce Rege, ce Președinte ? DNA ! În democrația "mimată" dintre cele două războaie dacă ar fi încercat să intervină DNA-ul de atunci, ar fi fost un scandal mondial.

E posibil ca guvernul să devină o jucărie a DNA-ului. El va putea înlocui parlamentul și guvernul ? Nu pe tot, sunt suficiente persoanele cheie. Cred că Regele era un naiv incompetent. Se complica inutil. Mai simplu, îi declară "penali" pe toți pe care îi voia. Și dacă se dovedesc că sunt nevinovați ? Ei, ceva tot găsim, doar să căutăm. Și apoi, să presupunem că peste ani se dovedesc nevinovați, vedeți, v-am tras pe sfoară. Ce alegeri, ce parla

[1] Dogan, Mattei, *Dansul electoral în România interbelică*. Revista de Cercetări Sociale, 1995, (4), 3-23. Acolo se găsesc date foarte precise. Se găsește în *Biblioteca Virtuală de Sociologie, Studii, 1995*

7 noiembrie 2017

7 noiembrie 2017 ?

Citit de: **1153**

Link: www.romaniasociala.ro/7-noiembrie-2017/

Am fost solicitat de un prieten să scriu câteva rânduri despre 7 noiembrie. Prima reacție: adică ce e cu 7 noiembrie ? A,...?!

E clar 7 noiembrie 1917, cu 100 ani în urmă. A schimbat lumea. Și azi efectele lui sunt prezente.

Desigur, s-a creat o nouă lume, care însă s-a întins, începând din Rusia. Efectele sunt prezente și azi sub forma "tranziției".

Ce a însemnat pentru mine 7 noiembrie ?

Prietenul meu a punctat: ai fost mai aproape de acel eveniment.

E drept, îmi aduc aminte cum am trăit 7 noiembrie când eram tânăr.

Curios. Subiectiv, a fost un eveniment important, dar altfel decât s-ar crede. Îmi aduc aminte, 7 noiembrie: iar eram duși să manifestăm. Manifestările publice au fost mereu pentru mine și pentru marea majoritate a celorlalți experiența unui mers forțat la manifestații, de la care voiam să tragem chiulul. Dacă puteam.

Mai târziu am înțeles și altceva: 7 noiembrie a deschis o nouă lume în Rusia. Mai târziu, după Război, de la ruși a venit și în lumea noastră, socialismul.

Deci ce era atunci, pentru mine, lumea noastră creată la 7 noiembrie ? Pur și simplu, era lumea în care trăiam, cu multe lucruri bune și rele. Dar, pe atunci, și speranțe într-o lume mai bună. Cum o vom obține ? Nimeni nu știa precis cum, dar cu siguranță mai bună. Nu o schimbare dramatică, ci o reformă a societății în care trăiam, o îmbunătățire a acesteia.

7 noiembrie era desigur o sărbătoare, ciudat, dar nu a noastră, ci a vecinilor noștri. Era un eveniment întâmplat în Rusia. Iubeam cultura rusă, dar socialismul produs în Uniunea Sovietică era pentru România ceva venit din afară. Pe atunci din Est. La televizor, rușii păreau a fi entuziaști la manifestațiilor lor. La noi era "iar mergem la manifestație".

Cum vedem azi 7 noiembrie ? Evenimentul tinde să își piardă semnificația. Lumea creată de el a dispărut. Dar după dispariția lui era lumea mai bună ?

În minte îmi vine și o altă îndoială. E clar, 7 noiembrie în 1917 a scindat lumea. Două lumi în tensiune, chiar cu riscul unui nou război mondial. Dar efectul lui 7 noiembrie a dispărut. Rusia, în loc să reformeze lumea pe care ea a creat-o în 1917, bună sau proastă, a distrus-o. A devenit și ea după modelul occidental. Nici de data asta nu ne-au întrebat. S-a schimbat lumea ? A devenit lumea detensionată ?

Ce naiba, tot conflict între Vest și Est, deși efectul evenimentului de 100 ani în urmă a dispărut. Îmi vine în minte un gând ciudat și tulburător. Mai putem da vina scindării actuale a lumii pe 7 noiembrie 1917 ?

7 iunie 2017

Pragurile și cum curățăm clasa politică

Citit de: **1328**

Link: www.romaniasociala.ro/pragurile-si-cum-curatam-clasa-politica/

Ca sociolog mult timp nu m-am dumirit de ce nu-mi plăcea toată discuția despre praguri. Acum înțeleg. Prea multe discuții tehnice, desigur absolut necesare, dar ele umbresc fondul.

Disputa *pragului* se desfășoară în realitate în jurul unei arme puternice de luptă politică.

La o alegere electorală de mai înainte, o persoană, evident importantă, a făcut o declarație șocantă: trebuie să schimbăm clasa politică. Da, desigur. Sunt

multe probleme cu clasa politică. Dar reacția mea a fost de nedumerire. Cine o va schimba. Evident, **persoana importantă**. Și cum ? Iată cum.

Dacă vreau să lichidez rivalul meu politic am nevoie de un grup de instrumente:

1. **Să desființăm pragurile de vinovăție.** Astfel, prin farmec, toți devin vinovați. Potențial vinovați. Ce, vreți să introduceți un prag ? Asta înseamnă că dezincriminăm abuzul de funcție și promovăm corupția. Chiar mai mic, abuzul e abuz, corupția e corupție. Oricât de mic ar fi abuzul/ corupția, ele sunt infracțiuni. Pe dedesubt se vor strecura toți șmecherii. Pentru lucruri mari e greu să învinovățești. Trebuie să aduci probe solide. Dar acolo jos, la actele mici, la fleacurile vieții, și ele condamnabile, dar mult mai ușor de utilizat. Cine nu este chiar vinovat de ceva ? Dacă cauți trebuie să găsești ceva. Și justiția *băsescu* a demonstrat că pentru dușmanii lui s-au găsit ușor soluții. În această zonă e mult praf și poți pe oricine să învinovățești de orice. E greu să mai distingi adevărul de falsitate. DA, confuzia îmi place.

2. **Să decidă tribunalul gradul de vinovăție și să pedepsește cum va considera.** De fapt nu Tribunalul, ci mulțimea de tribunale, mulțimea de judecători. Asta vreau și îmi place. O fi unul corect, dar găsim noi unul care să facă ce vrem. Asta e bine. Să decidă deci tribunalele. Alegem judecătorul convenabil, îl motivăm sau îi arătăm pisica. Și, așa, judecătorul imparțial va face ce vrem,

3. Dar ne trebuie și o instituție care să detecteze pe vinovații pe care îi vrem. DNA pare cea mai convenabilă. Ea prinde pe corupți care or fi aceia. Noi îl indicăm, instituția îl înhață. Și cine e mai presus de orice vinovăție ? Va declanșa un proces de ani de zile. Ei și dacă un judecător poate îl va declara nevinovat. Foarte bine, dar asta după ce l-am distrus. De fapt asta și voiam. Iar procurorului îi e indiferent. Nu e sancționat chiar dacă a făcut un dosar prost și evident ostil celui acuzat.

Dar lipa unui prag al vinovăției are și numeroase efecte secundare negative.

- **De ce atâta birocrație ?** Aici avem o sursă. Efectul: oamenii evită să mai aibă inițiative, să-și asume responsabilitatea unor decizii; să semneze hârtiile, ci le bagă în sertar. Frica se extinde. Se blochează sistemul.

- **De ce atâta corupție ?** Lipsa pragului face sistemul juridic vulnerabil la presiunile de deciziile dorite. Este o sursă importantă a corupției sistemului juridic.

- **Crește enorm vulnerabilitatea cetățeanului în fața abuzurilor.**

În fine, este normal să ne întrebăm **cine** și **de ce** pune atâta efort în lupta împotriva pragurilor de vinovăție?

13 mai 2017

2017: O nouă Revoluție!

Citit de: **1954**

Link: www.romaniasociala.ro/2017-o-noua-revolutie/

Cum, iar o nouă revoluție ? Da, de astă dată sunt sigur că va fi, și voi argumenta. Nu știu dacă în realitate, dar cu certitudine, a început în mentalitatea colectivă. O revoluție de mai mult timp așteptată.

Acum două zile am citi, cu întârziere de 20 de ani, un număr din Secolul XX (10-12) din 1996. Numărul a fost publicat pentru a celebra rezultatele alegerilor de atunci: o alianță politică din opoziție a câștigat alegerilor. Urma,

pentru 4 ani, 1997-2000, o nouă guvernare. Au fost alese noile forțe politice ale guvernării și un nou președinte, susținuți cu entuziasm de intelectualii Secolului XX.

Autorii volumului sunt personalități, pe atunci, de marcă, ocupând scena culturii. Aproape toți se simțeau obligați să reafirme poziția lor anticomunistă. Volumul era dominat de un entuziasm excepțional. 1996 a descătușat, după negura primilor 7 ai tranziției, intrarea într-o nouă fază a istoriei. O nouă șansă, crucială pentru România, pe care nu trebuia să o ratăm.

Citez la întâmplare un eșantion.

"În noiembrie 1996 a fost înlăturat de la conducerea țării forța care, timp de șapte ani, a asigurat continuitatea, în formă nouă, a puterii comuniste în România și a menținut țara în spațiul hegemoniei politice ruso-sovietice. Eveniment major, nu numai că a pus capăt variantei interne a comunismului agonizant, involuat de la utopia proclamată a societății egalitare la realitatea jafului direct și de vaste proporții din averea națională, organizat de exponenții oligarhiei dominante până ieri, dar și a întredeschis poarta înnoirii esențiale a societății românești. ...Revine conducerii politice și intelectuale a țării, păturii celei mai conștiente a societății românești, misiunea de a converti condiția favorabilă creată în noiembrie 1966 într-o realitate profundă și durabilă sau, cu alte cuvinte, de a transforma succesul din toamna anului 1966 într-o victorie istorică a națiunii române." etc. etc.

Cum au fost cei patru ani care au urmat, așteptați atunci cu înfrigurare ? Cu un larg acord, populația României a constatat că au fost cei mai negri ani ai țării. Conflicte interminabile între grupuri pentru putere, inclusiv pentru "averea națională", erori politice grave pe care le-am plătit cu toții. Desigur, jaful a fost inaugurat în anii dinainte, dar *ideologia jafului* nu ai cum să o atribui "neocomunismului". Ea a fost o parte a ideologiei tranziției. Noua perioadă care a fost lansată a amplificat "jaful din averea națională". A urmat o prăbușire a României. Președintele, un intelectual de marcă, la sfârșitul mandatului remarcă cu tristețe: *sistemul m-a învins*. Pe atunci, am fost nedumerit. Care sistem ? Vechiul sistem fusese distrus. După 20 de ani a reapărut tema unui *sistem* subteran. Acum înțeleg. Bazele "sistemului" actual au fost puse pe atunci.

Marx are iar, supărător, dreptate. Dacă l-aș fi citit atunci aș fi fost indignat, cu o teribilă îngrijorare. Acum, lectura m-a amuzat. Dar amar.

Ce s-a întâmplat după 20 de ani cu entuziaștii de atunci care au dominat spațiul public "intelectual"? Mulți dintre ei au avut o evoluție șocantă: au devenit susținătorii lui Bănescu pentru a lansa iar România. Dar după Bănescu, ce vor mai lansa?

Ieri am primit o nouă carte apărută în 2017: **Marele jaf postcomunist**, Emanuel Copilaș coordonator, publicată de ADENIUM.

Cartea este o colecție de studii care, împreună, coagulează o nouă viziune. Am citit, cu mult interes, aproape toată cartea. Autorii, cei mai mulți

tineri, dar solid intelectuali. Ei au înțeles istoria și s-au revoltat sincer față de trecutul perioadei postcomuniste. Tânăra generație demonstrează o luciditate profundă și un angajament încurajator pentru viitorul care va veni. O revoltă de o violență meritată de întreaga noastră istorie de până acum. Citind cartea sunt convins că istoria nu mai poate să continue tot așa ca până acum. Sincer, cred că se deschide o nouă oportunitate a României pe care noua generație se angajează să o fructifice.

Domnule Emanuel Copilaș, felicitări. Prezentul volum conține furia trecutului. Inevitabil așteptăm cel de al doilea volum: *Ce va fi după?* Cartea este un simbol de eliberare intelectuală de întreaga ideologie a tranziției. Intelectualii suporterai ai lui Bănescu nu mai au nici un loc în spațiu public. Cu siguranță, nu pe prima scenă.

Recomand cu căldură să citiți cartea. E puțin spus că studiile citite din carte mi-au plăcut. Am fost entuziasmat pentru noua deschidere care se anunță.

11 martie 2017

Va reuși Olguța Vasilescu?

Citit de: **1637**

Link: www.romaniasociala.ro/va-reusi-olguta-vasilescu/

Ce a făcut Olguța este fără doar și poate un act deosebit de curaj. Marea majoritate a populației este foarte bucuroasă: timp de 27 de ani salariile au fost ținute în România la nivele foarte scăzute, mult mai scăzute decât în celelalte țări europene. Dar nu a existat curajul de a declara public că nu e bine.

Încep să apară tot mai multe îndoieli față de programul curajos al Olguței. Unele cu bună credință, altele cu malițiozitate: *O să-și frângă gâtul!*

Și eu sunt îngrijorat.

Dar îngrijorarea față de inițiativa doamnei Olguța este simplistă. Trebuie să luăm în considerare mai multe probleme.

Prima. Întreaga istorie a tranziției a fost dominată de ce a spus un ministru al finanțelor la începutul tranziției: *"nu sunt bani de la buget"*. Orice propunere de a se face ceva pentru populație era blocată de: *Ați identificat sursele financiare? Vedeți, nu sunt bani de la buget.*

Și, desigur, mereu nu se puteau identifica surse suplimentare și nu se găseau *bani de la buget*.

Dar trei gânduri mă tot încurcau.

De ce nu sunt bani la buget ? Nu taxăm suficient pe cei cu bani. În plus acceptăm evaziunea fiscală, de multe ori tot la cei cu mulți bani. De ce nu se face nimic și cine ar trebui să acționeze? E foarte simplu să ridici din umeri că nu sunt bani.

Nu sunt bani pentru populație, dar ei sunt pentru o mulțime de minuni: corupție, exploatarea bugetului prin contracte aberante, furt din banul public. Știam și asta, dar nu s-a făcut mare lucru.

Nu sunt bani și pentru că tolerăm risipa banului public. Statul e risipitor: bani aruncați pe fereastră. Și există și o ideologie justificativă: *așa e statul risipitor; risipa și ineficiența sunt inevitabile.*

Din aceste motive, de câte ori se repetă *nu sunt bani de la buget* mă simt furios. Am impresia că se vrea să fiu tras pe sfoară.

Prioritatea **acum** este să mărim "banii de la buget": să mărim bugetul, care este cel mai mic din Europa în raport cu PIB-ul nostru; să reducem drastic evaziunea fiscală și fraudă care sunt enorme; iar ineficiența și risipa banului public este uluitoare. Dar să negociem mai clar și salariile, care sunt cei mai dezavantajați în raport cu profitul. Birocratizarea în creștere nu este o strategie de chibzuială, ci un blocaj și o formă de activitate publică în gol. Birocratul este obsedat de corectitudinea "procedurilor", care cresc exponențial, și care ne toacă timpul și nervii, în timp ce complementar se ignoră complet rezultatele.

Poate că economia nu va crește așa cum am presupus, și ce se va întâmpla cu promisiunea de creștere a salariilor ? Cei care se opresc doar formulând această întrebare sunt în fapt cei care nu sunt interesați de oameni și sunt confortabili cu birocrăția, iraționalitatea și jefuirea bugetului. Pe lângă calculul strict al bugetului trebuie să luăm în considerare și alte surse importante: creșterea corectitudinii și eficienței statului; o poziție mai fermă a salariaților. Și o altă sursă actuală: cu bani bugetari mai puțini putem face mult mai mult .

Mă deranjează un alt factor. 27 ani de tranziție au produs nu numai o economie prăbușită, dar și demoralizare, o stare de pasivism a noastră a tuturor. Am devenit spectatori doar îngrijorați. Ne mărginim să sperăm că Olguța va reuși. Dar noi chiar nu vrem să facem ceva, ci doar să fim îngrijorați?

Noi nu putem face ceva pentru creșterea corectitudinii și eficienței statului, eliberând surse suplimentare pentru salarii?

Să fim îngrijorați nu numai pentru că Olguța nu ar putea să facă tot ce a promis, dar și pentru că noi nu vrem să face mai mult pentru creșterea bunăstării noastre.

8 martie 2017

Sociologia Românească va fi acceptată în RAI ?

Citit de: **1975**

Link: www.romaniasociala.ro/sociologia-romaneasca-va-fi-acceptata-in-rai/

Ministerul Învățământului, fără a consulta asociațiile profesionale, de ani de zile adoptă un set de criterii de evaluare a activității de cercetare.

Iată despre ce e vorba.

În criteriile de evaluare a cercetătorilor științifici accentul cade pe premierea studiilor publicate în reviste străine, mai ales în revistele ISI.

Intenția bună: a publica în reviste din Occident este o probă a unei valori științifice certe; în plus, ea contribuie la vizibilitatea internațională a sociologiei românești. Premierea cu un punctaj mult mai ridicat al acestor studii încurajează un efort calitativ mult mai ridicat.

Dar înțelepciunea populară exprimă o anumită prudență: **și iadul este pavat cu bune intenții.**

Există totuși în aceste criterii riscul **iadului** ? Da, pentru științele sociale aceste bune intenții au dus la iad: ele deturneză sociologia românească de la obiectivul său prioritar.

Gusti a formulat o definiție celebră, de nimeni contestată: **sociologia este știința națiunii**. Sociologia are desigur obiectivul de a contribui la știința societății în general, dar în primul rând misiunea ei este de a spori cunoașterea *contextului* în care ea funcționează. Spre deosebire de științele "universalului", care au ca obiect realitate *de oriunde și oricând*, sunt și științe ale "contextelor". Sociologii români au misiunea de a dezvolta știința societății românești. Sociologia românească nu este doar o știință produsă de sociologii din România, ci totodată *o știință a societății românești*.

În plus, misiunea sociologiei românești este de a fi adresată nu numai comunității de specialiști, dar, mai larg, și întregii comunități românești pentru a o sprijini să înțeleagă mai bine societatea în care trăiește. De aceea, de exemplu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții CCV a lansat de la începutul înființării sale o serie de *Rapoarte sociale*, dedicate unui public larg. Proba: aceste publicații au cunoscut o receptivitate mult mai ridicată decât studiile mai tehnice din revistele de specialitate. Nu este o surpriză faptul că Sociologia României este dedicată în primul rând românilor, în limba română și în publicațiile accesibile românilor.

Și care este **iadul sociologiei românești** ? Sistemul actual de premiere cu prioritate publicarea în străinătate încurajează o tematică "universalistă" și descurajează centrarea pe tematica contextului nostru. Programele de cercetare pe teme de interes "local" nu sunt premiate și de aceea vor tinde să fie marginalizate. Fiind obsedată de recunoașterea internațională, sociologia românească, dominată de bune intenții parțiale, la judecata de apoi, riscă să fie trimisă în iad.

[illegible]

Link: www.romaniasociala.ro/catalin-zamfir-de-la-etica-la-sociologie-si-inapoi-la-morala-cea-de-toate-zilele/

În ultima vreme, parcă mai mult decât altădată, dar s-ar putea să fie doar o părere, mulți dintre cei pe care-i cunosc exclamă: de ce există atâta zarvă între noi, de ce dezbinarea domină înțelegerea și contrazicerea celui alt este cea care vine mai întâi copleșind acordul binevoitor cu semenul nostru? Obişnuiesc să spun că, la nivel de percepție, în grade diferite, probabil, așa a fost mereu. Și totuși, de ce ne deranjează atât cearta însoțitoare a urii, disprețul nemeritat față de cineva care are valoare incontestabilă, lipsa de compasiune față de cei slabi și neajutorați.

de cei sărmani și săraci fără de vina proprie? De ce ni se pare inacceptabil să-i desconsiderăm pe cei pur și simplu modești și onești, pe cei „proști de buni” (cum auzim adeseori fiind numiți blânzii eterni cei care se încăpățânează să nu se lase bătuți de împrejurări oricât ar fi acestea de adverse)? Și încă: de ce simțim că s-ar cuveni să-i ocolim desconsiderându-i pe cei egoiști și lacomi, într-un climat care îndeamnă în felurite chipuri, totuși, la individualism fără de margini și la îmbogățire cu orice preț? În ceea ce ne privește plecăm de la această premisă fundamentală pe care o preluăm prelucrând-o minimal, de la un etician al tuturor timpurilor, Kant: dacă nu există o minimă încredere în ce va face celălalt sau cealaltă, atunci nici o morală elementară (ca pace, ca lipsa de agresivitate și violență între ființe) nu este posibilă între noi oamenii. E mult, vor spune unii sceptici cu privire la natura umană. E puțin, vor zice alții, aflați în partea opusă. S-ar putea însă accepta și această perspectivă: este atât cât este necesar pentru a ne asigura supraviețuirea liberă și demnă pentru noi și toate generațiile viitoare. Atât, dar și nimic mai mult sau mai puțin.

De unde putem pleca? De la observarea faptelor. Aici însă, dacă ne ghidăm de la interpretarea lor, a faptelor, prin ceea ce ni se oferă cu supramăsură în psihologia publică, s-ar putea să alunecăm, pe nesimțite, în lamentație. Lamentația ca stare de spirit este atât de comună și atât de prezentă în spațiul public, încât nici n-o mai supunem judecății critice. Ne plângem, astfel, de absența altruismului, a profesionalismului, a atitudinilor utile nouă oferite de ceilalți, ne plângem chiar de curajul de a fi modești și onești al multora din jurul nostru. N-ar fi mai bine să vedem, totuși, că există o comunitate mereu reînnoită a celor care, dincolo de greutăți și adversități, au întărit, simplu și discret, valorile cinstei în orice profesie? Nu-i observăm pe cei care au demnitatea nepătată deși, știm, totodată că, pierderea demnității ar fi fost pentru aceștia, sigur, profitabilă atât material cât și simbolic? Din nou și din nou suntem obligați să ne gândim la câteva adevăruri pe cât de simple pe atât de greu de contestat: că există o regenerare morală după orice derivă existențială, că aceasta este făcută posibilă prin personalități exemplare. Iar pe acestea le cunoaștem numai după ce ele au dat proba calităților lor timp îndelungat. În vremuri cu ideologii diverse, în contexte încurcate și toxice. În timpuri cu puține alternative și cu multe oferte spre imoralitate și inumanitate.

Se cuvine, tocmai de aceea, să-i vedem și să nu trecem pe lângă cei care au reușit să nu facă compromisuri (care să-i compromită definitiv) să-i apreciem pe cei care s-au manifestat liber în situații de viață profesională sau publică, pe cei buni, generoși, miloși, înțelegători, toleranți, simpli în comportare, onești în intențiile lor împărtășite. Într-un cuvânt, oameni integri, adică, ființe care au dovedit timp de multe, multe decenii, că au un bun de preț, inalienabil: o unitate morală a vieții lor. Vrem să ne înțelegem mai adecvat unii cu alții? Vrem să ne înțelegem mai bine pe noi înșine ca aparținând unei istorii și unei comunități? Atunci, un potrivit mijloc ar fi cel pe care-l avem sugerat în toate tradițiile morale dintotdeauna și de pretutindeni: să avem memoria faptelor bune și a oamenilor aiidoma. Memoria răului o avem destul. Ea se reține fără s-o solicităm.

Mă gândesc, de pildă că, despre o asemenea personalitate exemplară cum este, Cătălin Zamfir, după șase decenii de când a început facultatea de Filosofie a Universității din București, după peste cincizeci și ceva de când a gândit, scris, publicat în domeniul eticii și sociologiei, după aproape trei decenii de când s-a dedicat cercetării temei dificile a calității vieții în România, se poate, cu deplin temei, să afirmăm: acesta are o unitate a vieții de intelectual și de om dedicat

binelui public. Întâmplarea face că oameni atât de apropiați ca fire și preocupări, precum Vasile Tonoiu și Gheorghe Vlăduțescu să-i fi fost colegi. Despre dânsii am scris în numere anterioare ale acestui cotidian.

Oricum, ei s-au petrecut, până în 1980 chiar la facultate, ca dascăli și cercetători. Cătălin Zamfir, după cum singur mărturisește în „O istorie subiectivă în sociologia românească – din 1944 până în prezent (2009)”, a început studiile la Universitate, având norocul, prin tatăl său, Stanciu Stoian să aibă la dispoziție o bibliotecă vastă cu opere filosofice dar, mai ales, să beneficieze destinal de întâlnirea timpurie, în casă, cu Mihail Ralea și Athanase Joja, ambii profesori în facultate, unul de psihologie iar celălalt de logică. Cu onestitatea care-l definește, Cătălin Zamfir nu uită nici un moment să povestească cum a ajuns să se formeze ca un gânditor, nu ca un ideolog, cum, sigur, mulți au făcut-o. Atunci, și după aceea. Merită, credem, să ne interogăm, mereu și mereu: cum s-au conturat anumite personalități în acele vremuri încât să fie atât de articulate și în orizont profesional și în registru moral, și atunci și în vremurile care au venit peste ei. În ceea ce-l privește, Cătălin Zamfir și-a descoperit repede aplecarea, înclinația spre etică prin cursurile Profesorului Niculae Bellu căruia i-a și devenit asistent.

Ca multor altora, probabil, însă, ruptura dintre „ceea ce este” și „ceea ce ar trebui să fie” îi genera așteptări pe care doar opera lui Hegel, Kant și Marx, nu i le putea satisface, fără rest. S-a orientat spre sociologie și psihologie pentru a înțelege mai bine „de ce trebuie ceva”. Pentru a găsi răspunsul a studiat „realitatea socială” cu Traian Herseni în limitele Școlii Sociologice Gustiene și a elaborat, totodată, teza sa de doctorat intitulată „Metoda normativă în psiho-sociologia organizării” (1969). Aici, credem că s-ar cuveni să amintim două momente importante, care au legătură cu aceste rânduri, tocmai pentru că dau seamă de temă: cum înțelegem lumea și cum reușim să nu ne pierdem firea. Altfel spus, cum reușim să nu facem greșeli mari în viață și, mai ales, să nu devenim imorali.

Prima întâmplare: era în toamna anului 1965, studenții de la Filosofie au întreprins prima „revoltă” (așa a fost etichetată oficial) împotriva nou instalatului cu doar câteva luni înainte, regim Ceaușescu. Cătălin Zamfir i-a împărtășit indignarea profesorului Bellu și și-a manifestat dorința de a „lua cuvântul”. Iată relatarea lui pe scurt asupra acestui eveniment prea puțin cunoscut: „au fost dați afară din facultate câțiva studenți. Unii au fost chiar băgați în închisoare. Studenți eminenți...” Pentru mine a fost un semn foarte rău. Ședința de condamnare, care a durat de dimineață până noaptea, m-a indignat. Eram tânăr și eram pe punctul de a protesta. Profesorul Bellu a făcut, cu mult tact, un efort deosebit de a mă potoli. „A doua întâmplare: era în '69, Cătălin Zamfir se hotărâse, nu să părăsească etica ci să facă sociologie „așa cum trebuie” adică, după toate regulile cercetării teoretice și empirice din plan universal, în principal, Școala americană. Miron Constantinescu l-a primit: „I-am expus pe scurt activitatea mea. S-a uitat fix în ochii mei și mi-a pus o întrebare care, în naivitatea mea, nu credeam că este posibilă: <Mata ești omul lui Herseni sau al meu?>. Am avut un sentiment de umilire. Mi-a trecut prin minte că ar fi fost suficient să evoc conflictul meu cu Herseni și problema mea era rezolvată. Dar rușinea pentru o asemenea atitudine cred că m-ar fi urmărit toată viața. Nu cred că era de demnitatea mea să recurg la un asemenea procedeu. Și am ales să mă <sinucid>. Am mormăit ceva de genul: <Eu sunt o persoană independentă, prefer să fiu eu însumi>”. Și încheierea poveștii are înțeles tot în registru moral și tot pentru ideia de unitate morală a unei vieți: Profesorul Tudor Bugnariu, în mod firesc, l-a invitat să vină din nou în

catedră, scutindu-l astfel de umilință. Același Tudor Bugnariu care cu patru ani înainte se solidarizase cu studenții și fusese destituit din funcția de decan al Facultății. Oricum, un moment semnificativ îl reprezintă bursa Ford obținută de Cătălin Zamfir în SUA în anii 1973-1974 la Institute for Social Research, Universitatea din Michigan. Ca Visiting Professor s-a preocupat de o temă realmente actuală pentru orice societate: incertitudinea, decizia în condiții de nesiguranță persistentă. Mai cu seamă incertitudinea ireductibilă, cea care generează stilul de conducere autoritar l-a interesat pe autorul cărților: Un sociolog despre muncă și satisfacție (1978); Strategii ale dezvoltării sociale (1977); Dezvoltarea umană a întreprinderii (1980); Filosofia istoriei (1981); Structura gândirii sociologice; sociologia explicativă și sociologia constructivă (1997); Țiganii între ignorare și îngrijorare (1993); Incertitudinea – o perspectivă psihosociologică (2005); O analiză critică a tranziției. Ce va fi? „după” (2004) și, deloc la sfârșit, toate volumele dedicate temei sărăciei în România. Incertitudinea și riscurile ca teme aveau relevanță și au devenit, într-un fel, obsesia sa și pentru anii aceia dar și pentru deceniile de după '89 când Cătălin Zamfir, ca Ministru al Muncii și Protecției Sociale (1990-1991) în Guvernul Petre Roman, s-a confruntat cu luarea unor decizii practice presante. De pildă, câți știu că, împreună cu Elena Zamfir a înființat Facultatea de Asistență Socială? Câți știm și dăm cuvenită importanță renașterii studiului sociologiei în România după 14 ani de întrerupere între 1977 și 1990? Or, Cătălin Zamfir a fost personalitatea care a avut și priceperea și statura morală să fie la originea acestui „nou re- început” al acestei discipline.

Ca sociolog și conducător al Institutului Român de Cercetare a Calității Vieții din 1990, Cătălin Zamfir n-a neglijat nici un moment cercetarea faptelor dar, mereu și mereu s-a interogat asupra a ce ar fi putut deveni realitatea noastră socială și, totodată, ce ar fi trebuit ea să devină. Eticianul din el este recognoscibil când, de pildă pune asemenea tipuri de întrebări: putea democrația din România să debuteze mai bine? Ce greșeli în reinstaurarea capitalismului la noi puteau fi evitate? De ce s-a ratat în mai multe ocazii o premisă importantă a reconcilierii: stabilirea consensului? Care este responsabilitatea noastră pentru costurile evitabile ale tranziției? Dar a altor organisme și organizații? De ce scindările, vrajbele, dezbinările din anumite segmente ale societății, perfect explicabile economic, psihologic și sociologic s-au transformat în adevărate politici de scindare și învinovățire, cu efecte devastatoare pentru instituirea unui etos democratic, pacific? Își va căuta sociologia misiunea sa în anii aceștia și cei care vin, anume aceea de a sprijini eficient și durabil, ieșirea din criză a societății românești? Răspunsuri pline de miez se pot găsi în recenta carte scrisă de Cătălin Zamfir împreună cu Elena Zamfir, Iancu Filipescu, Simona Ilie, Simona Maria Stănescu și Maria Iordache, „Sociologia românească: 1900-2010” (2015). Într-un fel, am sintetiza astfel acest gând al coordonatorului: da, acum la 27 de ani de când s-a strigat „să vina sociologii!” acest îndemn ar trebui completat: „da, să vină sociologii și filosofii, pentru că avem atâta, încă și încă, nevoie de etică!”

Optimistul Cătălin Zamfir nu poate să accepte (deși știe această formulă) ideea celebră a lui Robert Musil care se referea chiar la timpurile noastre: „astăzi filosofii, sau sunt prea puțin filosofi, sau sunt prea puțin umani”. Dar care ar fi pașii firești, la îndemâna noastră a tuturor pentru ca psihologia dezbinării să nu facă imposibilă o etică a solidarizării universale? Cătălin Zamfir, cel care a rămas perplex la reacția unei studente (când el i-a inițiat pe învățăceii în sociologie asupra semnificațiilor Faustul lui Goethe), „Mefisto suntem noi!”, crede și este convins că Faust trebuie să lupte cu Mefisto, crede că Mefisto este mereu prezent în realitatea

care ne împresoară. Dar tot el crede că avem, tocmai de aceea, datoria de a căuta binele și de a răspunde, întotdeauna, de faptele noastre. În acest sens, deloc întâmplător, o carte a lui se încheie cu acest îndemn. Îndemn, pe care noi îl putem testa ca fiind valabil, în primul rând, în propria lui viață: „faptele noastre nu trebuie să fie înghițite de <nimicul> care-i place atât de mult lui Mefisto. Că putem afla <un rost>, că lumea nu <va fi la fel ca și dacă n-ar fi fost>”. În orice caz, cunoscând opțiunea gânditorului român pentru ideea „străduinței spre bine”, nu putem să nu remarcăm o idee a altui specialist în aceleași teme, Jonathan Haidt, din faimoasa lui carte, *Mintea moralistă*: de ce sunt dezbinați oamenii de politică și de religie?: „oare nu am putea încerca să ne contrazicem într-un mod mai constructiv?”.

Haidt nu se gândea doar la America. Nici Cătălin Zamfir doar la România. E vorba, în fapt, de natura contrazicerilor omenești dintotdeauna și de pretutindeni. N-am nici o îndoială că eticianul ajuns sociolog, unul veșnic atras de morala cea de toate zilele – Cătălin Zamfir – așa ceva a înțeles și făcut o viață întreagă: să contrazică realitățile și persoanele într-un chip rezonabil, benefic, constructiv. Cunoscătorul în adâncime a lui Hegel nu putea să cadă în vanitatea atât de des întâlnită, din păcate, și unde te aștepti și unde nu: ca istoria universală sau chiar cea particulară ar exista, cumva, pentru că noi existăm. Ambele ne fixează limite pe care n-ar trebui să le nesocotim. Iar el nu le-a nesocotit. Moralitatea lui Cătălin Zamfir este, tocmai de aceea, una lipsită de orice hybris.

24 ianuarie 2017

Cele mai multe ONGuri sunt de dreapta?

Citit de: **19497**

Link: www.romaniasociala.ro/cele-mai-multe-onguri-sunt-de-dreapta/

Bogdan Chiriac a făcut ieri o remarcă care m-a șocat: majoritatea ONGurilor sunt de dreapta. Gândindu-mă mai bine, și experiența mea susține această estimare.^[1] De ce totuși mă șochează. Mă așteptam ca ONGurile să fie asociate cu *neguvernamental*, cu *comunitatea informală*, cu "societatea civilă"; deci cu inițiativele comunității. Ele se nasc din nevoile și aspirațiile noastre ale tuturor, ale oamenilor după stradă și de acasă. Și, oamenii sunt mai degrabă de *stânga*. Asociațiile și organizațiile "nonguvernamentale" de stânga sunt, curios, mult mai puține în România. De abia în ultimii ani au apărut organizații non-guvernamentale influente, neangajate politic, și care vorbesc în numele comunității.

Invadarea spațiului ne-guvernamental de organizații de dreapta a făcut pe mulți să nu se simtă reprezentați de "societatea civilă". Sub această etichetă sunt susținute partidele și guvernările de dreapta. Ciudat sunt susținute cu pasiune și guvernele cele mai nepopulare.

Încerc să identific programul dreptei "societății civile". Singurele care îmi vin în minte sunt două teme: un mondialism gol cu o clară tentă antinațională și o critică continuă a stângii politice, acuzată constant de "comunism".

În ultima lună, ONGurile de dreapta au preluat de la președinte și lupta împotriva "penalilor". Este o inovație politică: utilizarea *neconstituțională* a etichetării de "penal" a unei persoane, care de fapt se bucură de presupuziția de nevinovăție, doar pe simpla suspiciune că ar fi încălcat vreo lege. Realizăm că potențial toți românii sunt "penali". Chiar și președintele țării este "penal" sau nu ?

În ultimul timp am devenit conștienți de faptul că sistemul juridic românesc este predominant represiv. Arestarea preventivă dintr-o excepție a devenit o practică curentă. Sunt ținuți în închisoare persoane doar pe baza suspiciunii că ar fi... Gestul degradant de a plimba în văzul public persoane, în ciuda presupuziției de nevinovăție, cu cătușe, deși evident nu sunt violenți. Justiția noastră actuală pare să fie dominată de un alt principiu: "decât să scape un vinovat, mai bine să pedepsim nouă nevinovați". Condamnări care încep să pară adesea nedrepte, excesive, în timp ce marii hoți scapă ușor. Sunt tot mai multe procese evident motivate politic sau de animozități personale. Mesajul pare să fie: populația să fie cuminte, să-i fie teamă. Apare o nouă formă a dictaturii: dictatura birocrăției și acum dictatura procuraturii.

Sunt șocat de violența "societății civile" împotriva unui act normal, animat în întreaga lume de intenții nobile umane și sociale: *grațierea*. Care e mesajul ? Pericolul cel mare pentru România nu este proasta guvernare sau corupția tolerată, sau..., ci grațierea unor persoane care zac în închisori mizere.

"Societatea civilă" mi se pare *străină* și din alt motiv. În România, ca de altfel și în celelalte țări foste socialiste, mare majoritate a ONGurilor au pornit nu de la nevoia internă de asociere, ci "din afară". Soros a venit în primele zile ale lui 1990 și a întemeiat o fundație care a finanțat masiv mișcarea ONGistă.

Tot mai mult am sentimentul că multe ONGuri *soroșiste* nu promovează intereselor populației, ci sunt un fel de gardieni ca nu cumva sistemul politic ales de populație să aibă o orientare de stânga.

Întreaga tranziție a României s-a caracterizat printr-un parteneriat "societatea civilă" și statul. Statul a început să se teamă de ONGuri și a preluat finanțarea lor. Acest parteneriat este profund antidemocratic. Eu merg la vot și aleg organisme publice. Dar statul pe care l-am ales se declară incapabil și delegează funcții importante ale sale unor organizații pe care nu noi le-am ales și situate dincolo de orice control public.

Și organismele politice internaționale au o suspectă preferință pentru "societatea civilă" românească. Ne presează să le acordăm poziții de influență și să le finanțăm.

Până nu demult, ONGurile au făcut lobby pe lângă instituțiile politice, naționale și internaționale. Au fost active în mass-media. Exercitarea presiunii politice asupra statului a făcut ca acesta să adopte o viziune ONGistă. Constatăm cu surpriză că asistăm la o schimbare de strategie: explozia preferinței pentru

difuzare de mesaje pe internet. Naiv, ne așteptăm ca internetul să fie un spațiu al comunicării libere, înalt personalizată. Oamenii își comunică reciproc părerile lor. Punem preț pe comunicarea directă pentru că ne dă șansa să ieșim din singurătate și să aflăm ce cred ceilalți. Sunt surprins însă că majoritatea mesajelor pe internet sunt suspect regimentate la o viziune politică de dreapta, dar nu cu argumente, ci cu invective violente și subculturale. Riscul este că internetul poate deveni un spațiu *anonim* de comunicare și deci ușor de murdărit. A apărut suspiciunea că în spatele mesajelor nu stau persoane care își exprimă modul în care ei simt și gândesc, ci simpli "postaci", plătiți să difuzeze nu ce cred ei, ci mesaje ale altora.

Rețeaua de informatori ai societății comuniste este înlocuită de rețeaua de *formatori de opinie* plătiți. Au apărut *postacii*, o nouă profesie. Ei nu culeg informații, ci difuzează mesaje de schimbare a opiniilor. O asemenea constatare mă derutează. Discut cu o persoană pe care o cunosc de mult și apreciez punctele sale de vedere, chiar dacă sunt diferite de ale mele. Acum pot să mă întreb: tot un *postac* sau persoana pe care o stimez ? Să nu mai încrede în ceilalți ? Riscul unei noi scindări: noi, naivii, încercând să înțelegem cu capul nostru lumea în care trăim și postacii care par să fie plătiți. De cine ? E cazul să luăm problema în serios.

Ne înconjoară multe fapte ciudate. Dacă sunt adevărate, care este explicația apariției unui sistem atât de îngrijorător?

O posibilă explicație sociologică. Cum poate fi explicată explozia mișcării ONGistă și susținerea ei de către stat ?

Să explorăm o altă perspectivă: **manipularea "societății civile"** ca o componentă a strategiei tranziției practicate în România. Tranziția a fost realizată prin implementarea unei reforme insuficient gândite, cu costuri sociale enorme: reducerea la jumătate a locurilor de muncă, scăderea veniturilor, o explozie a sărăciei. Cum poți asigura evitarea revoltelor sociale ? Prin promovarea unei ideologii a *acceptării* sărăciei ca *inevitabilă*. Nu pot să uit expresia preferată a lui Băsescu: *ce vreți ? Grasul (săracul) care stă în spatele slabului (bogatul)*. Hă, hə, hə. Să le oferi ținte false. Deci succesul tranziției este asigurat doar: mulți săraci care nu se revoltă. Și culmea, să îi convingi, așa cum s-a întâmplat ieri, să iasă în stradă să protesteze împotriva *clemenței și comunismului*.

Se caută mesaje care ar avea ca efect stârnirea unei reacții emoționale. Sunteți comuniști, îi susțineți pe leneșii , pe "asistați", îi susțineți pe "penali" (cine sunt aceștia, evident, decidem noi). Să fie băgați tot mai mulți la închisoare și ținuteți cât mai mult acolo. Dar tema constantă este acuzarea partidelor de stânga de a fi comuniste. După 27 ani, începe să-mi fie tot mai neclar ce înseamnă comunism. Da, ceva urât, cu siguranță ceva *penal*.

[1] Aici nu e vorba de organizațiile nonprofit animate de o vocația nobilă de a se angaja în rezolvarea mulțimii de situații dramatice din zonele sociale cele mai defavorizate. Ci la ONGurile militante în sfera politicului.

28 decembrie 2016

O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Iohannis, ci a Constituției

Citit de: **1393**

Link: www.romanasociala.ro/o-noua-criza-politica-problema-de-fond-nu-este-a-presedintelui-klaus-johannis-ci-a-constitutiei/

Mărturisesc că adesea realitatea mă șochează. Ea se dovedește mult mai imaginativă decât mine.

După 1989 am crezut cu fermitate că alegerile parlamentare sunt o șansă de schimbare în mai bine. Alegerile exprimă voința colectivității. Definiția cea mai simplă a democrației este: votul este suveran.

Pe 11 decembrie am fost bucuroși: am închis o pagină și am deschis o alta. Alegerile au fost clare. Este firească nerăbdarea. Vom avea guvernul care a fost ales. E drept, puțin cam târziu, dar cu siguranță înainte de sărbători. Vom intra în noul an eliberat de trecutul de care speram că ne-am despărțit prin votul nostru.

Șocant însă: cursul normal al instaurării noului guvern este din nou blocat. Orice zi de amânare are un cost pentru România: un cost economic, un cost politic, un cost al demoralizării colective și al conflictelor politice.

Era normal ca președintele să nominalizeze candidat ca prim-ministru pe liderul partidului politic care a câștigat alegerile. În toate democrațiile "normale", nominalizarea președintelui partidului majoritar nu reprezintă acordarea unui drept, ci a unei responsabilități pentru realizarea programului politic ales de majoritatea populației. Nu președintele, ci parlamentul are responsabilitatea de a decide guvernul.

Ce s-a întâmplat? Înainte de alegeri, Președintele a formulat în mod repetat un avertisment derutant. Nu va nominaliza un "penal". Mai mult: "Eu vreau guvernul meu". Avertismentul clar era adresat celor care politic nu erau pe placul Președintelui: Dragnea, Tăriceanu, potențial cei neagreați de președinte. Un avertisment și celorlalte partide care "nu sunt ale președintelui". Formula de "penal" nu există în limba română. Ea încalcă presupuziția fundamentală a justiției moderne de nevinovăție până la proba finală, și de aceea anticonstituțională. În ceea ce privește pe câștigătorul prezumat al alegerilor, Dragnea, s-a sugerat posibila respingere a lui de către președinte ca argument o lege mai veche și confuză, care nu a fost abrogată sau modificată datorită unei neglijențe parlamentare și o condamnare care în opinia celor mai mulți incorectă, rezultatul unui joc politic. Să ne amintim. Dragnea a fost condamnat pentru că a mobilizat participarea la referendumul de demitere a președintelui Băsescu. Pentru mine o asemenea condamnare juridică mi s-a părut de la început scandaloasă. Este o vină colectivă că tolerăm scandalurile juridice. Este o parte a trecutului de care trebuie să ne despărțim în 2017. Nu pot să uit pe procurorii care îi forțau pe bătrâni din sate să jure cu mâna pe biblie, pe un colț de capotă, că au votat. Fapt fără precedent care nu a fost în nici un fel sancționat.

S-a zis: nu contează dacă legea este absurdă și condamnarea e incorectă, dar justiția trebuie respectată. Argumentul poate este corect, dar insuficient. Trebuie să luăm în considerare și un alt aspect: populația a votat pentru o coaliție politică, pentru programul propus de acesta și, evident, pentru cei doi președinți ai celor două partide, pentru "penali". Nu este o problemă juridică, ci una politică: un conflict între erorile posibile ale justiției, pe de o parte, și voința clar exprimată prin vot a populației.

Cine va soluționa acest conflict ? Este evident că nu președintele are mandat să soluționeze asemenea probleme, ci doar parlamentul care exprimă voința colectivă. Soluția normală este: președintele, dacă are îndoieli în justetea propunerii primite, prezintă parlamentului problema, cu argumentele pro și contra, acesta urmând să ia decizia. Constituția prevede că parlamentul, nu președintele este cel care ia decizia de alegere a primului ministru. Mi se pare simplu și constituțional. Procesul politic va merge mai departe fără tensiuni. Dacă acest conflict se va bloca la nivelul președintelui, este clar că termenul de democrație nu mai are sens.

Dragnea a dorit să nu se producă o întârziere a instaurării unui guvern și a făcut o altă propunere de premier. După părerea mea problema era mult prea

gravă pentru a o ocoli prin compromisuri. Compromisuri de acest fel au mai fost făcute în anii trecuți, iar rezultatul a fost mereu dezastros. Ieri președintele a respins propunerea lui Dragnea fără nici o justificare. Era normal să indice o motivare. Mai mult, președintele a declarat că nu va accepta vreodată un guvern social-democrat. Informația oferită public de Tăriceanu.

Din păcate, ne confruntăm cu un conflict între voința populației și voința președintelui. Pe de o parte este votul majorității. Pe de altă parte președintele a invocat faptul că a fost ales prin vot universal, exprimând și el voința populației. Această ultimă afirmație, fără o precizare, este o eroare. Votul pentru parlament a fost pentru un program politic de guvernare. Președintele nu s-a prezentat la alegerea sa cu un program de guvernare, ci cu un mandat limitat: nu să acționeze cum vrea el, ci să asigure echilibrul politic al țării, respectând cu strictețe voința poporului. Orice acțiune în afara acestui mandat președintele încalcă constituția. Eu, ca cetățean, sunt suveran. Dl. Iohannis este și el, ca cetățean, suveran. Parlamentul, ca expresie a votului, este suveran. Este și președintele suveran ? Președintele în acest sens universal nu este suveran, ci cu prerogative strict limitate de prevederile Constituției. În secolul XVIII un rege al Franței a spus: "legea sunt eu". Dar și atunci afirmația a fost considerată ca ceva ce nu trebuia făcută. În secolele următoare, nici un rege nu a mai îndrăznit să facă o asemenea afirmație. Suveranitatea lor a fost mereu limitată de lege și de cutumă.

Suntem blocați de conflictul politic generat de decizia președintelui. Cât va dura această criză și cine va suporta costul ei ?

Personal, cred că președintele face abuz de funcție, dar totodată consider că problema unei posibile vini a președintelui este superficială. Problema de fond este alta. Constituția a creat un risc major de conflict structural: pe de o parte partidele politice care merg la alegeri parlamentare la vot, formează parlamentul ca expresie colectivă a voinței publice. Parlamentul, în toate democrațiile, are dreptul suveran acordat de vot: stabilește legile, alege guvernul, votează programul său, controlează guvernul și funcționarea instituțiilor publice. Pe de altă parte, întrebarea: atunci, ce putere are președintele ? Și el primește un vot popular, dar care este semnificația acestui vot ? I se acordă dreptul suveran ca pe 5 ani să facă tot "ce gândește" ? Să aleagă premierul pe care îl vrea, să obțină parlamentul său ? La vot, președintele nu a venit cu un program politic de guvernare. Nu sunt jurist, dar cred că am completă dreptate: misiunea președintelui acordată de alegerea sa este de a fi un factor de echilibru social, respectând cu strictețe constituția și voința populației. Nu de a conduce țara așa cum consideră.

Problema sistemului nostru politic este că alegerea universală acordă președinților o poziție mult mai mare decât puterea care efectiv îi este prevăzută de constituție. Președinții sunt aleși fără un program politic de guvernare și constituția, e drept în formulări insuficient de clare, nu îi acordă un rol de participare la actul guvernării. Datorită acestei poziții neclare, toți președinții de până acum au fost tentați să considere că au o responsabilitate mai mare decât constituția le-o oferă efectiv, au fost mereu tentați să-și mărească aria de putere la marginea constituției și chiar dincolo de ea, mereu perturbând de fapt procesul democratic.

Constituția noastră este vinovată pentru că a inventat un președinte căruia i-a creat iluzia că are o putere mai mare decât cea a regilor din țările actuale dezvoltate.

După o experiență de 27 ani este cazul să concludem că structura actuală a sistemului nostru politic a fost sursa structurală a numeroase conflicte politice inutile. Și să ne aliniem în fine la experiența celor mai multe țări europene: democrație parlamentară, cu un președinte ales de parlament și cu prerogative clar definite.

5 noiembrie 2016

Mattei Dogan: Dansul electoral în România, ieri și azi

Citit de: **1824**

Link: www.romaniasociala.ro/mattei-dogan-dansul-electoral-in-romania-ieri-si-azi/

Mattei Dogan în 1943 prezintă la Universitatea București teza sa de licență sub conducerea lui Henri H. Stahl: o analiză a democrației românești dintre cele două războaie mondiale.

În 1945 emigrează în Franța și devine unul dintre cei mai influenți sociologi pe plan mondial. Teza de licență este o lucrare de o originalitate uluitoare. O a doua formă a acestui teze de licență este reluat într-un studiu publicat în USA.

După 1989, la invitația Asociației Române de Sociologie Mattei Dogan vizitează de mai multe ori România și este ales membru de onoare al Academiei Române. La solicitarea noastră, pregătește o a treia variantă a pe care o publică

în *Revista de Cercetări Sociale* din 1995 nr.4. Studiul poate fi găsit și în *Biblioteca virtuală de sociologie*.

Se apropie noile alegeri. Multe dezbateri asupra substanței noii democrații românești. Am recitit studiul și am fost impresionat de actualitatea lui.

Anexăm aici pentru cititorii nostri acest studiu, însoțit de un scurt rezumat.

Mattei Dogan notează două caracteristici ale democrației românești în acea perioadă. În 19 ani, între 1919 și 1937, au avut loc 10 alegeri parlamentare. Deci în medie o alegere parlamentară la 1,9 ani.

Ca rezultat al alegerilor s-a petrecut o surprinzătoare alternanță la guvernare. Votul variază enorm de la alegere la alegere. Mereu noile alegeri sunt obținute de partidul din opoziție.

Exemplificare, cele două partide dominante în epocă: Partidul Liberal și Partidul Național Țărănesc.

Voturi obținute la alegerile parlamentare (%)

PL PNT

1927 61,7 22,7

1928 6,6 74,8

1931 47,8 15,0

1932 13,6 40,3

1933 51,1 13,9

De ce atât de multe alegeri parlamentare și cum se explică acest dans electoral, schimbările dramatice ale votului ?

Teoria lui Mattei Dogan este următoarea: nu alegătorii, ci regele alege parlamentul. Cum ? Mecanismul este următorul: regele, nemulțumit de guvern, îl demite și desemnează un nou prim-ministru care vine la putere cu un partid care nu are susținere în parlament. Noul prim-ministru dizolvă parlamentul și organizează noi alegeri. Surpriză: câștigă alegerile. Și dansul continuă. Cum e posibil ? Dogan explică mecanismul prin care guvernul ales de rege câștigă alegerile. El utilizează termenul de "democrație mimată". Să ne amintim de Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută. Este exact acel mecanism.

Evident suntem într-o nouă configurație legală. Sau nu chiar ? Sunt desigur diferențe fundamentale, dar și o similitudine surprinzătoare.

Nu avem rege, ci președinte. Președintele ales are o autoritate limitată: nu poate demite guvernul, dar numește prim-ministrul. Textul Constituției ne-a părut a fi clar: Președintele nu poate fi membru al unui partid; nu poate interveni în procesul politic, ci este doar un arbitru neutru.

Președinții au tins însă să alunece spre o altă interpretare a textului constituției: el poate fi implicat în alegeri și are o mare libertate în alegerea prim-ministrului. După 26 de ani, pentru prima dată președintele vorbește despre "partidul meu", "guvernul meu" și chiar parlamentul său. Nu poate să nu accepte că trebuie să numească prim-ministru din partidul care a câștigat alegerile, dar doar cu majoritatea absolută. Dacă nu, președintele poate alege orice alt prim-ministru. Prin asta exercită o presiune asupra parlamentului: poate modifica configurația parlamentară. S-a întâmplat în 2004. Se declară politic explicit și acum în 2016. A face noi alegeri e mai dificil. Dar președintele obține mediat parlamentul său, adică nu membrii, ci configurația sa politică. Chiar se introduc și criterii noi: cine poate fi ales în parlament și cine nu.

O altă diferență. În sistemul parlamentar din anii 1920-30, regele intervenea masiv, dar rezultatul a fost o alternanță la putere. Dacă alunecăm la noua viziune a poziției președintelui ("partidul/ guvernul/ parlamentul meu"), sistemul nu mai asigură alternanța la guvernare, ci perpetuarea la guvernare a partidului președintelui. – [Anexăm aici pentru cititorii noștri acest studiu.](#)

30 octombrie 2016

Este corect lingvistic și etic să etichetezi o persoană ca "penală" ?

Citit de: **2039**

Link: www.romaniasociala.ro/este-corect-lingvistic-si-etic-sa-etichetezi-o-persoana-ca-penala/

De câteva zile se discută mult despre **penal** referitor la o persoană: Ionescu e penal; eu nu o să accept nici un penal pentru....

Mărturisesc că termenul de penal mi-a stârnit o reacție confuză. Prima reacție a fost că termenul mi s-a părut clar. Totodată însă am avut impresia că utilizarea lui este ciudată.

Am deschis DEXul și am avut o surpriză. "Penal " **se referă la un comportament** în contradicție cu legea și deci face obiectul unei acțiuni penale. Dar nu am găsit termenul de penal **referit la o persoană**. Este o omisiune a DEXului?

Faptul m-a pus pe gânduri. Există un context în care utilizarea lui ar fi legitimă ? Sunt două situații.

Un comportament suspectat a fi o încălcare a legii și, în consecință, supus unei investigații penale. Dar persoana în cauză ar putea fi etichetată ca penală ? Ar fi în contradicție cu o valoare fundamentală a moralei: până la decizia formală de încălcare a legii, persoana respectivă se bucură de presupuziția de nevinovăție. Deci până la sentință, ea nu poate fi etichetată ca penală. Comportamentul poate face obiectul investigației penale, dar persoană nu este penală.

Dar după ce o instanță juridică decide că a fost o infracțiune, putem spune că persoana respectivă este penală ? Oricât de ciudat pare, termenul nu poate fi utilizat nici în această situație. Termenul de persoană penală este o *etichetare generală și definitivă* inacceptabilă. Cine a făcut un act penal e o vină, dar ca persoană, omul este altceva decât crima, minciuna, hoția. El este un om care trebuie respectat ca om, chiar dacă este trimis în închisoare. Persoana umană este mai presus de un act sau altul chiar dacă a săvârșit o infracțiune sau două sau trei.... Ea nu poate fi etichetată ca delincventă în general, fără referire la un act sau altul. Omul este o valoare în sine dincolo de un act sau altul. În fața fiecărei noi alegeri orice persoană se bucură de presupuziția nevinovăției și moralității.

Utilizarea termenului de persoană penală este în contradicție și cu morala creștină. Presupuziția potențială de nevinovăție este fundamentală în etica creștină. Orice criminal poate beneficia de iertarea divină care îl purifică. Nici moartea nu-i închide profilul moral. Judecata nu vine odată cu moartea, ci doar "judecata de apoi" îl va eticheta definitiv. Nici Dumnezeu nu poate să-l eticheteze ca penal până la această judecată finală. Poate omul să o facă ?

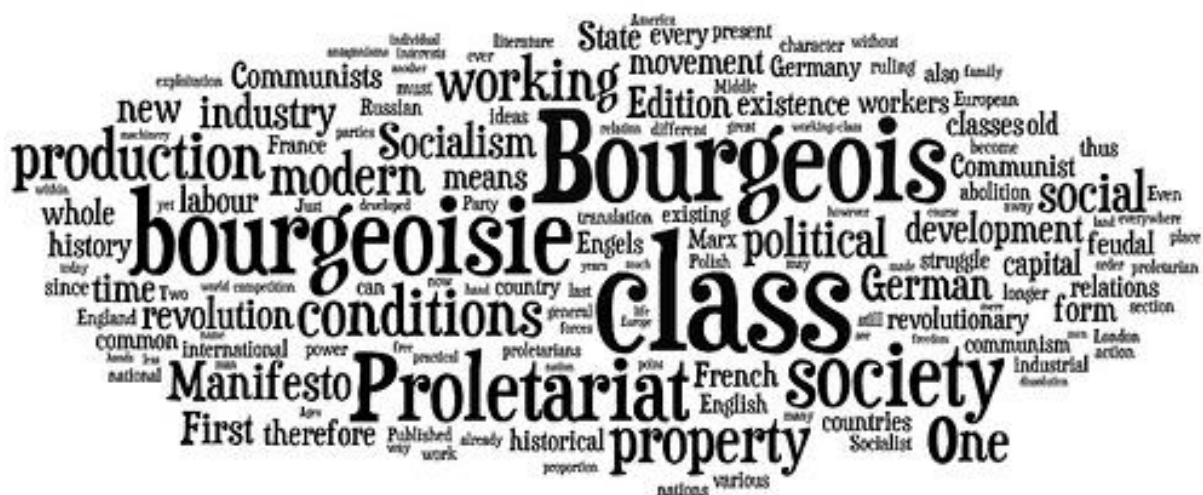
Îmi vine în minte și un fapt istoric. Etichetarea globală și definitivă a unor largi categorii de persoane făcea parte din ideologia hitleristă. Evreul ca evreu a fost etichetat ca penal, ca neom, i s-a pus o stea pe haină și trimis în lagăre de exterminare. Hitlerismul nu a acordat nici evreilor, nici țăganilor presupuziția de a fi oameni, dincolo de eventualele vinovății particulare. Etichetarea lor prin steaua de pe haină era globală și definitivă. Ce ni se recomandă ? Să punem pe piept o stea cu emblema "penal".

Credeam că după trista experiență a fascismului etichetarea negativă globală a devenit în sine un act penal. Persistența ei este semnul unei răutăți morale, dacă nu chiar reminiscența unei mentalități fasciste

Utilizarea termenului de penal cu referire la o persoană, nu întâmplător, nu figurează în DEX. Lingvistic este incorectă, iar moral blamabilă în sine.

Paradigma subdezvoltării României: un Marxism fără comunism. Elemente pentru o teorie a tranziției românești

Link: www.romanasociala.ro/paradigma-subdezvoltarii-romaniei-un-marxism-fara-comunism-elemente-pentru-o-teorie-a-tranzitiei-romanesti-i/

E cazul să ne întrebăm de ce ?

Frecvent circulă explicația: pentru că așa sunt românii. Eu sunt bucuros că sunt român. Și bune și mai puțin bune. Dar au fost momente istorice în care noi românii am dovedit că atunci când am avut șanse sau confrunțați cu momente critice am fost la înălțime. Ca sociolog sunt jenat să se tot dea vina pe românii de la Decebal și Traian.

Pentru a înțelege ce s-a întâmplat în ultimii 26 ani cred că trebuie să căutăm explicația în modul în care a fost concepută tranziția României.

La o analiză mai atentă constatăm un lucru surprinzător. Viziunea factorilor politici actuali este fundată pe un model de societate preluat din teoria economică clasică de la mijlocul secolului XIX, amplu dezvoltată în direcția paradigmei comuniste de Marx. Treptat, în mintea mea s-a conturat ideea că tranziția în România s-a bazat pe ceea ce eu numesc **paradigma lui Marx fără comunism**.

Unde a avut Marx dreptate și unde nu

În opera impresionantă a lui Marx, *Capitalul*, găsim o expunere clasică a economiei capitaliste de piață.

Modelul clasic al economiei capitaliste de piață este schematic următorul: economia este compusă din proprietari de capital care organizează producția pentru obținerea profitului; competiția pe piață asigură profitul și este factorul generator al creșterii economice. Întreaga economie este reglată de mecanismele pieței.

Economia de piață a devenit **mondială, dincolo de granițele naționale**. Aproape două secole în urmă, Marx formula o concluzie netă: națiunile vor dispărea rapid în fața mondializării. Interesele naționale pot interveni, dar ele contravin procesului economiei mondializate. Ele dispar în fața intereselor capitalismului mondial. Națiunile au devenit mai mult o frână. Marx acorda națiunii doar o importanță marginală.

Conflictele sociale structurale s-au mondializat și ele: lupta de clasă între capitaliștii de pretutindeni și proletarii de pretutindeni. Manifestul comunist avea pe frontonul său "Proletari din toate țările, uniți-vă". Capitalismul devenise o clasă mondială și schimbarea puterii sale nu putea fi decât mondială. Revoluția comunistă nu va fi națională, ci internațională. Orice revoluție într-o țară inevitabil ar fi înăbușită prin intervenția capitalismului mondial. Revoluția va începe din țările capitaliste dezvoltate, dar se va extinde rapid pe tot globul. Partidul comunist, care exprima interesele proletariatului mondial, s-a constituit la mijlocul secolului XIX ca un partid internațional, nu național: *internaționala comunistă*.

Din acest model, Marx a derivat o predicție asupra viitorului omenirii: revoluția comunistă mondială va instaura o nouă societate, **societatea comunistă**, care va fi de la început mondială, nu națională.

Reconsiderat din perspectiva actuală, Marx a făcut trei erori pline de consecințe.

1. **O mondializare economică și politică "goală", fără națiuni. Rolul națiunilor nu urma să scadă.**
2. **Lupta de clasă se va ascuti ducând inevitabil la o revoluție comunistă mondială.**
3. **Statul național va deveni tot mai accentuat un instrument de opresiune socială ("stat burghez").**

Ce a probat istoria ?

Predicțiile lui Marx au fost infirmate.

Creșterea economiei capitaliste nu a avut loc prin diminuarea rapidă a rolului națiunilor. Dimpotrivă, secolul XX a fost secolul exploziei națiunilor. Creșterea economică capitalistă nu a fost frânată de cadrele naționale, ci a fost susținută de acestea. Pe fondul unei economii mondializate, interesele economice naționale sunt promovate nu numai cu puterea economică, dar și cu mijloacele politice. Conceptul de *imperialism* (dominarea națiunilor puternice economic și politic) nu îl găsim în viziunea lui Marx, ci mai târziu, la începutul secolului XX. Rezultatul a fost o economie capitalistă mondializată, pe fondul căruia s-a coagulat controlul politic al națiunilor puternice.

Conflictul social nu s-a mondializat, ci s-a internalizat, în interiorul națiunilor. În cadrele naționale s-au desfășurat conflictele sociale și aici s-au adoptat soluții.

Societatea mijlocului secolului XIX era în pragul exploziilor sociale. Dar conflictul social nu s-a acutizat, cum a argumentat Marx, ci a evoluat într-o direcție nedistructivă: nu **revoluție**, ci **negociere** și chiar **parteneriat** pentru promovarea interesului local și național comun.

Proletariatul nu s-a organizat într-un partid politic care să promoveze revoluția comunistă mondială, ci mai degrabă în sindicate care au negociat cu patronatul condiții mai bune de muncă. La început, mișcarea comunistă internațională a considerat sindicatele ca trădătoare ale clasei muncitoare.

Marx a considerat că explozia capitalismului se fundează pe sărăcirea progresivă a proletariatului. Capitalism s-a dezvoltat inițial fără "societate" și împotriva ei. În acest context, era firesc ca Marx să considere că statul este unul opresiv, un instrument al menținerii capitalismului împotriva protestelor sociale.

Intrat într-o nouă fază, capitalismul a realizat că dezvoltarea economică nu mai poate fi sustenabilă fără comunitate, chiar împotriva ei. Societatea a devenit un factor important de luat în considerare. Nu mai este posibil un capitalism fără societate, dezvoltat pe o comunitate sărăcită. S-a produs o reformă profundă a societății capitaliste în mod special prin reconsiderarea importanței comunității sociale.

Statul, cu siguranță, a fost și un instrument de control social, dar a devenit și un arbitru al conflictului social. Negocierea a fost inevitabil completată cu adoptarea principiului **parteneriatului**: capitalul și munca au un interes comun, dezvoltarea economiei locale și naționale. Statul burghez, opresiv s-a transformat într-un "stat social", mai târziu numit chiar "stat al bunăstării", cu misiunea de a promova interesul național. În acest context, valoarea interesului național a prins substanță.

Dacă Marx considera că în perspectivă statul va dispărea, în secolul XX statele s-au dezvoltat rapid, multiplicându-și funcțiile. În Europa bugetele care susțin funcționarea statelor au crescut rapid, apropiindu-se de 50% din PIB, uneori chiar mai mult.

Rolul cheie în reforma societății capitaliste a fost statul. Și statul a fost instrumentul principal al societății naționale. Spre sfârșitul secolului XIX, statul a

dezvoltat rapid funcții sociale. Funcția socială care s-a dezvoltat rapid a fost educația. Ca instrument al coagulării națiunii s-au dezvoltat funcțiile culturale ale statului: promovarea limbii, culturii naționale și istoria națiunii. O adevărată revoluție publică: constituirea sistemului de asigurări sociale, sistemul de pensii. S-a adăugat rapid sistemul public de sănătate și de asistență socială.

Dezvoltarea lumii moderne s-a făcut prin depărtarea de predicțiile făcute de Marx.

Care este politica românească a tranziției ?

1. **Un mondialism "gol", fără națiune.** O politică de integrare rapidă în economia mondială, dar la marginea săracă a acesteia, cu ignorarea interesului național.

2. Însăși idea de națiune a fost suspectată de a ascunde o mentalitate comunistă. Chiar menționarea interesului național este taxată ca "naționalism extremist". Politica economică a fost dominată nu de susținerea creșterii economiei românești, ci de privatizarea "oricum" și "orcu", de preferință "investitorului străin"; privatizarea prin distrugerea capacităților existente, nu valorificarea lor. Dacă cineva ar atrage atenția că nu trebuie să vindem oricum și oricui resursele naționale este blamată cu eticheta infamantă "*iarăși, nu ne vindem țara ?*". Deci integrarea în economia mondială se face prin vinderea resurselor naturale și acumulate istoric. Zilele trecute, la televizor s-a discutat dacă nu ar trebui să fim mai prudenți când vindem aeroportului Otopeni. O doamnă parlamentar a sărit indignată: "*ce, iar sloganul nu ne vindem țara ?*".

3. **O politică a statului mic.** În contextul European al statelor cu ample funcții sociale, politica tranziției românești a fost dominată de efortul de a menține statul românesc la nivelul cel mai mic posibil, dacă nu chiar desființarea lui treptată. Și datele arată că acum, la sfârșitul tranziției, statul român este cel mai restrâns comparativ cu celelalte state europene.

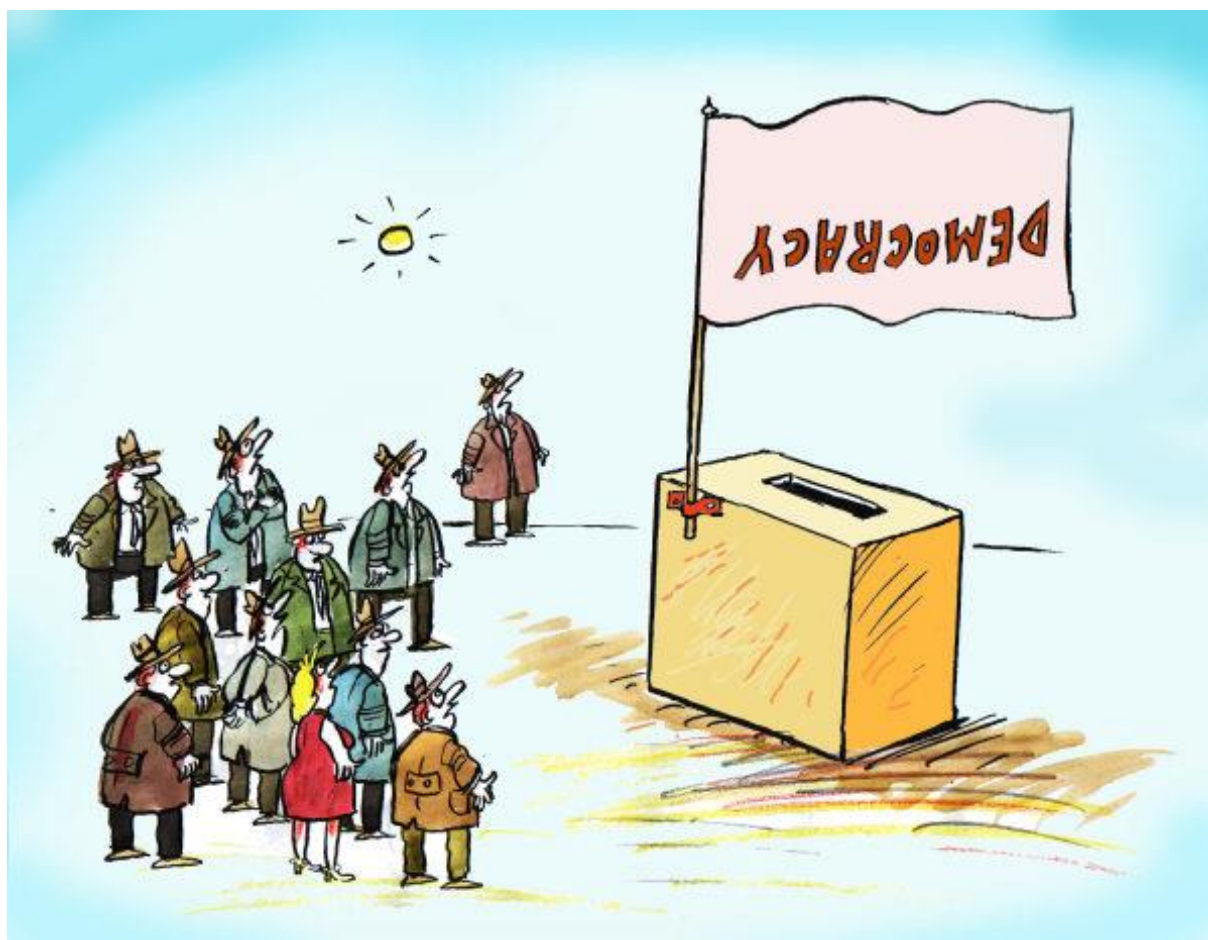
4. **Abandonarea statului responsabil social.** Locurile de muncă s-au redus la jumătate în primii ani ai tranziției, de la 8,4 milioane, la în jur de 4,5 milioane. De două decenii numărul locurilor de muncă salariale nu depășește 5 milioane. Partidele politice au considerat că nu e responsabilitatea lor să crească locurile de muncă. Politica salarială este dominată de politica *salariului mic*. Rezultatul cumulat a fost o sărăcire masivă, aproape 40% din populație, cea mai ridicată din Europa.

Deci un **marxism fără comunism** ? Da, o mondializare *goală*, fără națiune și chiar împotriva națiunii, o mondializare globală pe spatele sărăcirii populației, mondializare globală cu o politică de disoluție a statului.

25 septembrie 2016

Alegerile 2016: chiar vrem democrație?

Citit de: **1561**

Link: www.romaniasociala.ro/alegerile-2016-chiar-vrem-democratie/

România este în criză. Peste câteva luni vin alegerile. Sperăm că vom avea o nouă șansă istorică. Alegerile oferă o nouă oportunitate de depășire a crizei. Vor pune România pe o cale de dezvoltare normală, fără conflicte politice care ar bloca lansarea unui nou proces constructiv.

Totul depinde de cum noi vom vota. Veniți deci la alegeri și votați responsabil.

Suntem chiar siguri? Soarta României chiar va depinde de alegeri sau din nou de actorii politici, interni și, surprinzător, și de cei externi, cu jocurile lor? Indiferent de rezultatul alegerilor, intervenția distorsionantă a factorului politic poate băga România într-o nouă criză? Nu voința populației exprimată prin vot, ci politicul cu o logică care nu mai are nicio legătură cu principiile democrației. Nu alegerile, ci politicul va fi cheia.

Ce se poate întâmpla?

Ne așteptăm la instaurare unei **situații normale**. Societatea românească nu este scindată. Cu toți vrem să ieșim din criză: o guvernare mai responsabilă și competentă, să nu ne mai certăm continuu, să punem toți umărul.

Ca rezultat al noii configurații parlamentare, partidul câștigător sau o coaliție parlamentară va forma un guvern care să exprime *voința alegătorilor*. Programul politic, bun sau mai puțin bun, dar care va exprima opțiunea populației, va fi implementat fără tensiuni sau conflicte. Calmul politic responsabil creează un cadru pentru o evoluție social-economică normală.

Dar alegerile nu reprezintă doar o zi în care vom da votul unei echipe politice sau alta în funcție de credibilitatea probată în trecut de activitatea lor. Dar alegerile sunt mult mai mult. Ne așteptăm ca în perioada preelectorală să avem discuții publice asupra problemelor cruciale ale țării și a opțiunilor politice ale partidelor. Vom alege nu numai între echipe, dar și între programe, direcții, soluții.

Profilul perioadei preelectorale este un test de democrație. Perioada preelectorală va fi dominată de certuri între politicieni sau discuții asupra problemelor României și a soluțiilor propuse de partide. Deocamdată domină certurile dintre politicieni. Intervenția DNA-ului riscă să fie un nou factor perturbator. Ce actori politic au noi dosare? Cine va mai fi arestat preventiv? Și atunci ce alegem? Ne vom prezenta la alegeri într-o stare de confuzie. Vom alege ceva, dar DNA va putea decide înainte și după cu totul altceva.

Alegerile. În general, ne așteptăm ca ele să se decurgă normal. Experiențele trecute ne creează și un gust amar. Ne e teamă de surprize neplăcute. Trebuie să fim mai atenți.

După alegeri. Normal, vom avea o configurație parlamentară care va exprima **voința electoratului**. Ne așteptăm ca parlamentul să-și exprime liber opțiunea pentru noul guvern. Suntem năuciți de un nou factor: ne așteptăm ca Președintele să promoveze din poziția sa voința politică. De aceea a fost ales. Dar dacă Președintele vrea *guvernul lui* ? Nu cel ales de electorat, ci ce vrea el ? Președintele a afirmat-o cu tărie de mai multe ori. Are Președintele dreptul să aibă un guvern al lui ? Spiritul Constituției nu o permite. Dacă însă asta se va întâmpla, vom intra într-o nouă criză politică, nu generată de alegeri, ci de conflictul dintre Președinte și Parlament.

Cine nu știe istoria riscă să o repete. Un sociolog român de talie mondială, Mattei Dogan, a oferit o analiză a sistemului politic dinainte de război, care este surprinzător de actuală. Schematic, lucrurile au stat așa: credeam că electoratul alege. Dogan demonstrează statistic că lucrurile nu au fost cum credeam. Nu electoratul, ci regele a ales. Mecanismul a fost următorul: electoratul alege un

parlament și acesta alege, democratic, un guvern. Regele are însă o altă părere. Nu-i place guvernul și îl demite. Impune un nou guvern provizoriu al său. Parlamentul nu susține guvernul regelui și regele demite parlamentul și organizează noi alegerile. Cine câștigă noile alegeri? Surpriză. Guvernul regelui câștigă alegerile.

Dar care este "guvernul Președintelui"? Am fost lămuriti: un guvern format de Partidul liberal, care însă, după toate sondajele, va fi minoritar în parlament. Se prefigurează un act politic unic. Este nominalizat un guvern minoritar în parlament. Profitând de posibila lașitate a parlamentarilor care nu vor să se confrunte cu noi alegeri, guvernul impus va fi acceptat împotriva votului electoral. Parlamentul poate să nu voteze guvernul Președintelui. Președintele poate desemna același guvern sau un altul tot minoritar. După trei respingeri, parlamentul va fi demis, urmând noi alegeri. Mai există și o altă posibilitate: președintele va exercita o presiune asupra partidelor politice, dincolo de voința electoratului, pentru a realiza o altă configurație parlamentară.

Mulți oameni politici se tem de repetarea istoriei. Alegerile produc un parlament. Dar Președintelui poate nu-i convine noua configurație a parlamentului și impune un alt guvern. Este asta în spiritul democrației?

Inevitabil, vom asista la o nouă criză politică. Cine este responsabil de noua criză? Are președintele autoritatea de a induce o nouă criză împotriva voinței electoratului?

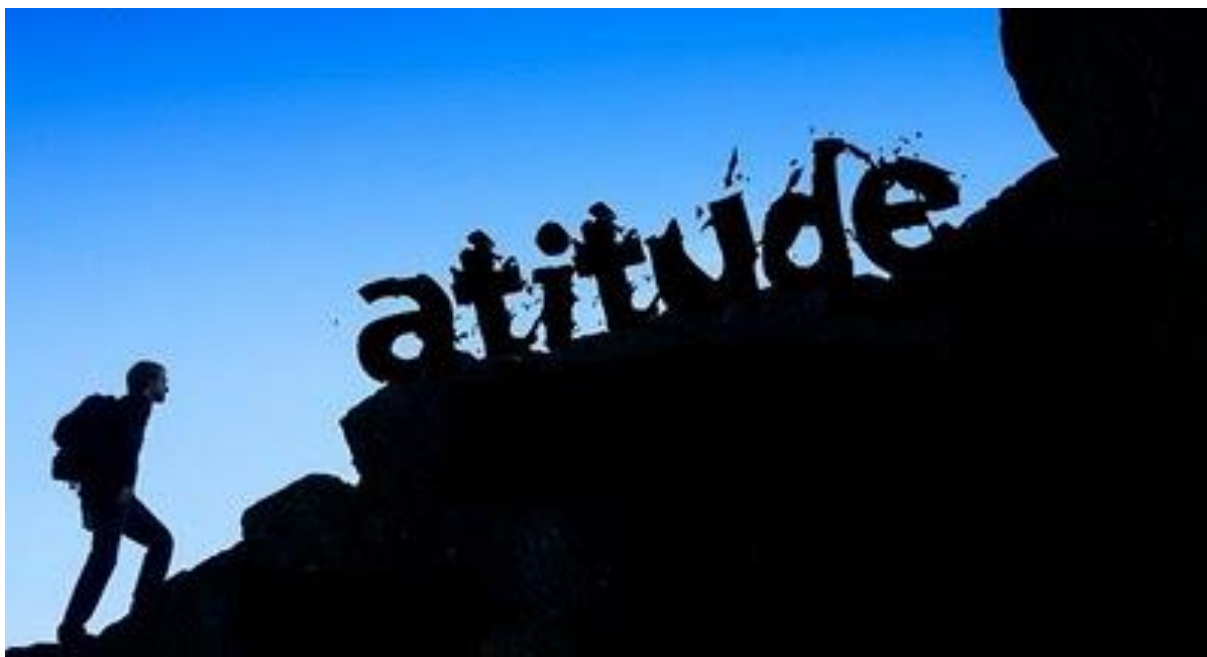
E clar că democrația nu înseamnă simplu doar alegeri libere în ziua alegerilor. Alegerile sunt libere dacă voința electoratului va fi promovată de sistemul politic. Democrație înseamnă un complex instituțional, de norme și reglementări capabile să promoveze voința populației. Dar și o poate distorsiona. Cred că ne confruntăm cu o criză instituțională a democrației noastre. Și trebuie să exercităm presiune pentru a evita instaurarea mecanismelor antidemocratice.

Care sunt factorii politici care pot avea un rol esențial în desfășurarea normală a democrației românești? Evident, factorii politici: partidul care va câștiga alegerile (singur sau în coaliție), opoziția care va respecta voința majoritară și va acționa cu responsabilitate pentru a promova interesul colectiv; președintele are rolul de a contribui la instaurarea unui echilibru instituțional și politic. Control democratic înseamnă și controlul reciproc al actorilor politici.

4 septembrie 2016

Românul, și sărac și vinovat

Citit de: **1706**

Link: www.romaniasociala.ro/romanul-si-sarac-si-vinovat/

Zilele trecute am ascultat la televizor reflecțiile unui cunoscut istoric român: Neagu Djuvara. Starea societății românești a fost tema centrală a îngrijorării sale: foarte multe probleme ale României; explozia sărăciei și a corupției, dezagregarea economiei și a vieții sociale.

Un fin discurs, dar m-a surprins explicația pe care încearcă să o schițeze: *așa suntem noi românii, mentalitatea noastră*. Nimic original. În discuțiile publice, această formă a auto-învinovățirii fără speranță este curent invocată.

Apelul la această explicație ridică o mare întrebare: poate fi considerată mentalitatea a fi un factor explicativ *primar*? Evident, mentalitatea este și ea un factor explicativ, dar în nici un caz cel mai important. Ea este un factor explicativ *intermediar*. Contextele sociale modelează mentalitatea oamenilor. Deci explicația trebuie căutată nu în "mentalitate", ci în contextele sociale care au produs și menține o anumită mentalitate.

Să mergem mai departe. De ce noi românii avem o asemenea presupusă mentalitate? Mentalitatea românilor este rezultatul sedimentării unei experiențe istorice de secole în diferite contexte sociale.

Djuvara insistă asupra acestei probleme. Explicația este căutată în istorie: lunga dominare a turcilor, o istorie dificilă a românilor între trei imperii: turcii, Austro-Ungaria, Rusia. Aceste condiții externe dificile ne-au determinat să căutăm soluții de supraviețuire, să ne "descurcăm".

Invocarea obsesivă a turcilor s-a uzat însă. Cât timp vom mai explica tot ceea ce se întâmplă cu turcii ? Devine tot mai jenant să explici de exemplu **explozia** actuală a corupției printr-o mentalitate presupusă a acționa constant a lungul secolelor.

Un istoric subtil, Djuvara nu a părut înclinat să fie satisfăcut cu o asemenea explicație. Dar nemulțumirea sa se încurcă jenant: nu cumva natura noastră a românilor este responsabilă ? Terenul este lunecos: ce este natura românilor? Natura înăscută a popoarelor este un concept depășit de întreaga știință actuală.

Să revenim la mentalitate. Generată de un anumit context social, mentalitatea poate fi însă profund modificată de noile contexte sociale. Sau va continua să acționeze atâta timp cât este susținută de noile contexte sociale. Peste istoria cu turcii au trecut succesiv alte istorii: istoria constituirii României moderne, apoi istoria experienței comuniste și, în fine, experiența de 26 ani a tranziției. Dacă nu luăm în considerare tot acest proces istoric, riscăm să ajungem la presupuziții caricaturale de tipul: dominația turcă de acum câteva secole este **cauza**, prin medieri complexe, a exploziei corupției în secolul XXI. Mentalitatea actuală este determinată mult mai direct de **actualul** context social al tranziției, decât de experiența istorică cu Imperiul Otoman.

Deci nu mentalitatea este explicația, ci contextul social care a produs-o și, mai important, care o menține. Asupra mentalității se poate acționa direct, dar de regulă rezultatele sunt mai degrabă modeste. Soluția este schimbarea structurilor, a contextului care susține respectiva problemă. Explozia corupției actuale nu poate fi explicată prin tradiție, mentalitate, sau presupusa natură a românilor, ci prin contextul social actual care a produs-o și o explică.

Nu este vorba doar de o eroare epistemologică, ci de o viziune cu funcții ideologice. Explicația tuturor problemelor sociale prin "natura umană universală" sau prin "mentalitatea noastră constituită istoric" este o **ideologie conservatoare a pasivismului social**: nu organizarea socială actuală este responsabilă, ci oamenii, mentalitatea lor. Este vina individuală a noastră a tuturor românilor. Dar vina pare a fi nici măcar a românilor actuali, ci a istoriei de secole, iar istoria nu poate fi schimbată. Nu mai e nimic de făcut.

Nu e nevoie de o schimbare socială, dar ne putem să ne plângem de mentalitatea noastră. Invocarea obsesivă a mentalității are funcția de a nu mai da atenție realității prezente și responsabilității acesteia, a căuta cauzele oriunde în altă parte, dar nu în societatea prezentă. Oamenii sunt săraci și nemulțumiți, dar e vina lor. De ce ne mirăm atât?

Identificarea corectă a explicației este importantă pentru că din ea decurge ce am putea face. **Explicația** orientează **acțiunea**.

Paradigma explicației prin mentalitate plasează responsabilitatea pe oameni. Este o *explicație morală*. Ea are la bază o evidență solidă. Viața socială este rezultatul acțiunii oamenilor. Fiind liberi, noi putem acționa într-un fel sau altul. Filozoful francez Sartre, care a dominat câteva decenii filozofia epocii, avansa un principiu fundamental: ***suntem liberi și fără scuze***. Dincolo de libertate nu mai este nimic de explicat. Tot ce este în societate este rezultatul acțiunilor noastre. De ce societatea este așa cum este ? Pentru că așa noi am acționat.

Ce este de făcut ? Să determinăm pe oameni să se comporte altfel. Soluția la problemele actuale este deci să facem legi/ norme și să acționăm cu fermitate pentru asigurarea respectării lor. Istoria a inventat mecanisme sociale de control și sancțiune, adesea foarte dure: închisorile și pedepsele. Morala și justiția la care se adaugă și religia sunt instrumentele schimbării sociale, de instaurare a unei societăți bune. Dacă ne referim la corupție, DNA-ul a fost construită ca soluție.

Paradigma mentalității/ moralei se confruntă cu o problemă dificilă: de ce aceste instrumente care există de când lumea nu au reușit să soluționeze problemele cu care toate societățile se confruntă ? Doar religia a dat o explicație la această întrebare: noi, oamenii, suntem prin natura noastră, păcătoși.

Se conturează în spațiul public un nou punct de vedere în același context ideologic justificativ al realității "așa cum este": corupția, care ne preocupă atât de mult acum, nu este un lucru nou; a exista întotdeauna și în toate țările, deci un fenomen inevitabil, nimic de îngrijorat și deci nimic de explicat.

Paradigma sociologiei. Sociologia nu neagă rolul moralei și a responsabilității umane. Nu neagă importanța mecanismului normativ al funcționării societății: elaborarea de norme și acțiunea de impunere a respectării lor. Sociologia este complementară moralei și justiției. Omul este liber și responsabil, fără scuze (juridic), dar ia decizii în contexte sociale. Contextul social dă conținut libertății. Factorii sociali presează asupra opțiunilor umane. Explicația comportamentului uman și a rezultatului acestuia trebuie căutată în condițiile sociale care modelează comportamentul uman: cauzele sociale. Și concluzia acțională este alta: dacă vrem să schimbăm starea societății trebuie să schimbăm cu prioritate nu oamenii, ci condițiile sociale, să modificăm structurile societății.

Să luăm un exemplu paradigmatic: *delincvența*. Desigur delincventul este complet vinovat. Justiția stabilește vină individuală și decide sancțiunile. Tribunalul nu explorează condițiile sociale care poate l-au determinat. În fața justiției, delincventul este fără scuze și pedepsit. Sociologia privește lucrurile din altă perspectivă: dincolo de responsabilitatea individuală, *delincvența* este un fapt social. Amploarea ei este determinată de "alte fapte sociale" (Durkheim), de contextul social. Sociologul R.K. Merton este autorul unei explicații rămase celebre a *delincvenței*: decalajul dintre scopurile considerate de societate ca legitime și dezirabile și deficitul de mijloace legitime necesare. În aceste condiții, crește probabilitatea ca indivizi să adopte mijloacele ilegale disponibile. Un acuzat nu poate, în tribunal, să invoce pentru că a furat lipsa mijloacelor legitime de câștig pentru a solicit achitarea. Pentru sociologie, soluția, complementar cu controlul social, este schimbarea condițiilor care generează anormalitatea.

Lucrarea mea de doctorat a oferit o teorie a activității normative (producerea de norme și acțiunea de asigurare a respectării lor), componentă esențială a tuturor sistemelor sociale. Se argumentează că un sistem social nu poate fi complet "normal", bazat pe respectarea integrală a normelor sale, ci prezintă un grad anumit de normalitate/ anormalitate[1]. Comportamentul anormal nu este un efect al mentalității sau al naturii umane (păcătoase), ci o condiție a echilibrului social. Utilizând limbajul creștin, nu numai omul, dar și sistemele sociale sunt, într-un anumit grad, "păcătoase". Un sociolog nu se poate aștepta ca toți oamenii, în toate împrejurările, să respecte toate normele.

Predicția formulată în lucrarea publicată în 1972 este că orice acțiune represivă la adresa deviațiilor de la norme dă rezultate limitate și, în consecință, nu se poate susține la nivele ridicate. Ea generează inevitabil contra-reacții care îi erodează sustenabilitatea. Predicția care decurge din această teorie este că, de exemplu, acțiunea în forță a ADN-ului nu poate fi susținută social indefinit la nivelul ridicat actual, erodându-se rapid, fără a reuși să rezolve problema corupției. Deja constatăm că rezultatele acțiunii DNA sunt modeste: marii corupți scapă de pedeapsă sau primesc pedepse derizorii; și recuperarea daunelor sunt insignifiante. Nu este întâmplător faptul că DNA-ului i se impută tot mai mult că tratează doar efectele, dar nu face nimic pentru prevenire. De fapt, critica nu este corectă. Controlul social are ca misiune sancțiunea. Prevenire înseamnă schimbare a condițiilor care produc comportamentele indezirabile, care este misiunea altor subsisteme.

Cum explicăm multitudinea problemelor *prezente* cu care ne confruntăm, ca de exemplu căderea economiei, sărăcirea, corupția? Este momentul să ne asumăm propria noastră vină colectivă pentru situația prezentă și să nu tot dăm vina pe "români". Estimarea mea este că explicația problemelor cu care ne confruntăm trebuie căutată în strategia tranziției pe care am practicat-o în ultimii 26 ani. Printre cele mai importante caracteristici sunt: *privatizarea oricum* (strategia privatizării rapide, realizată cu prioritate absolută), care a reprezentat nu privatizarea ca instrument al dezvoltării, ci al desființării întreprinderilor; *politica statului mic*, caracterizat prin toleranța incredibilă pentru jaful resurselor statului; demonizarea *interesului național*, acuzat a fi de natură comunistă sau naționalism extremist. Sintetic spus, în întreaga strategie a tranziției noastre a încurajat și legitimat jaful resurselor colective și toleranța față de îmbogățirea rapidă, dincolo de lege, și aceasta confuză, și ignorarea interesului comun.

Este momentul ca noi, sociologii, să ne întrebăm de ce preocuparea pentru analiza întregului proces al tranziției a fost o tematică de interes cu totul marginal.

[1] *Metoda normative în psihosociologia organizării*, Editura Științifică, 1972

18 mai 2016

Când și cum va ajunge România ca America? America 1943/România 2016

Citit de: **1160**

Link: www.romaniasociala.ro/cand-si-cum-va-ajunge-romania-ca-america-america-1943-romania-2016/

Economic, românii ar vrea să trăiască mult mai bine, "ca în America".

Putem trage câteva concluzii semnificative din experiența SUA pentru România ? E greu să comparăm România cu USA de azi. Sunt stadii diferite de creștere economică. Dar puteam compara România de azi cu America în trecut, când și ea era, probabil, la un nivel comparabil cu România de azi.

Am în față o revistă americană. Situația Americii din 1943. America în război. Probabil că americanii strângeau și ei cureaua. Și noi suntem într-un fel de război

sau de abia începem să ieșim din el. Dar o diferență istorică enormă, de 73 de ani. Trăiesc românii azi cum trăiau americanii acum 73 de ani ?

Calcululele sunt șocante. Am calculat repede, dar cred că nu am greșit.

Am ales cele mai importante două bunuri: în cât timp putea americanul în 1943 și românul în 2016 să cumpere cu salariul mediu o *casă nouă* și o *mașină*, obiectivele mari ale visului de o viață.

Își puteau cumpăra cu salariul mediu[1]:

		<i>Americanul 1943</i>		<i>Românul 2016</i>	
Casă nouă		18 luni=1,7 ani		112 luni = 9 ani	
Mașină		2	mașini+2	Jumătate	mașină+o
		roți/an		roată/an	

Diferența dintre România 2016 și SUA 1943 este șocantă. Nu știu care este diferența acum între România și SUA. Poate mai mare.

Cum se explică de ce românii trăiesc în 2016 mult mai prost decât americanii în 1943, ce ar trebui să facă România să ajungă la standardul de viață din America și când s-ar putea întâmpla asta ?

Explicația standard este diferența posibilă de nivel al economiei. Economia americană în război era totuși mult mai dezvoltată decât economia românească de azi. E posibil, dar cu siguranță și alți factori.

Factorii sociali și politici sunt și ei foarte importanți.

Factorul social: Capacitatea de negociere în sfera muncii a salariaților este un factor important. În SUA, tradițional salariații, atât colectiv, cât și individual, au o forță de negociere foarte importantă. Salariații au fost și sunt în SUA un factor decisiv în promovarea bunăstării lor. În România sindicatele sunt lipsite de putere, cu o prezență adesea redusă la gesturi simbolice; salariații înrobiți de riscul neocupării, cu putere de negociere individuală și colectivă redusă spre zero.

Factorul politic-statal: rolul statului în perioada tranziției a fost în sfera bunăstării mai degrabă negativ. **Statul social român este mic**, ca funcții sociale, dar mai degrabă **agresiv față de angajați**.

Doctrina statului social mic este exprimată în formularea repetată obsesiv "nu sunt bani de la buget". Toate sferele sociale sunt grav subfinanțate. În spatele acestui slogan se ascunde o altă realitate: statul este suficient de mare pentru a oferi oportunități de a se fura masiv de la buget (corupția) și de a o tolera inexplicabil timp de 25 de ani. Statul român mic este de asemenea suficient de mare pentru a întreține o uluitoare birocratie distructivă, consumatoare de resurse și de timp productiv; și nu dă nici un semn că vrea să o reducă rapid printr-o abordare rațională publică. Este suficient de mare pentru a fi surdă la ineficiența

programelor sociale care uneori sunt uimitor de risipitoare. Dar se justifică mereu prin politica salariului cât de mic posibil. Politica salariului mic ca factor de dezvoltare socială este o inovație a tranziției românești. În politica americană ideea unei politici a salariului mic ar stârni o reacție dură imediată. Nu cred că nici în 1943 ea ar fi avut vreun suport social.

Analizele istorice în profunzime ne-ar putea lămuri de ce suntem în starea în care suntem și mai ales de ce atât de greu ieșim din ea. Dacă ne vom lămuri și vom acționa cu fermitate și înțelepciune vom reuși să ne apropiem destul de repede istoric de standardul de viață al americanului. Ce putem face ? Clar, nu este productiv să așteptăm doar de la o posibilă creștere economică care vine de undeva din ceruri.

[1] Pentru verificare voi da datele:

* USA 1947: Salariul mediu anual – 2 014 \$; O casă nouă = 3 600\$; o mașină nouă = 900\$

* România: Salariul mediu lunar – 2 000 Roni (24 000 anual); o casă= 50 000 EURO; mașină = 9000 Euro

7 mai 2016

Cât de bun este învățământul universitar românesc ? Evident, foarte bun, dar mai e de făcut pe ici și pe colo

Citit de: **1255**

Link: www.romaniasociala.ro/cat-de-bun-este-invatamantul-universitar-romanesc-evident-foarte-bun-dar-mai-e-de-facut-pe-ici-si-pe-colo/

Acesta este concluzia Raportului de audit al Curții de conturi a României asupra învățământului superior ? Dacă vreți să aflați, citiți Raportul. Cu siguranță veți avea o mare surpriză. [aici](#)

Multe concluzii ne pun pe toți pe gânduri. Citez doar câteva dintre ele:

Nu sunt "puține cazurile în care România excelează în preluarea formelor fără fond, ducând o politică de imagine și nu una de transformare profundă a unei realități deloc încurajatoare."

"A intra în capcana formală a indicatorilor de monitorizare este o eroare fundamentală. Nu indicatorii sunt cei care dau substanță procesului."

"După semnarea Declarației de la Bologna au început să fie „importate” politici europene, însă până în prezent, transpunerea în realitățile învățământului superior românesc este mai mult formală."

Și se dă un exemplu: "Indicatorul statistic măsoară numărul de diplome și nu de competențe integrate în muncă capabile să genereze progres economic și social."

În același timp, în implementarea elementelor **formale** ale *Procesului Bologna*, România a înregistrat progrese așa cum rezultă din tabelul de mai jos. Și se dă un Tabel impresionant.

Unii evaluatori europeni ai Stării calității învățământului superior din România" remarcă progrese înregistrate de România pe plan European. Însă se pune o întrebare fundamentală: ***„În ce măsură însă asimilarea formală de către România a principiilor Bologna a generat o restructurare de substanță a învățământului superior?"***

„Răspunsul la aceste întrebări este mai degrabă unul negativ. (...). Un decalaj ridicat între gradul de asimilare formală a principiilor Bologna și gradul scăzut de restructurare de substanță a învățământului superior. Altfel spus, percepțiile europene cu privire la capacitatea de schimbare a învățământului superior românesc sunt mult prea optimiste".

Sunt obișnuit cu rapoarte de evaluare. De regulă au o schema: în general, situația este bună, dar și unele lipsuri. De aceea nu sunt interesante datorită gradului scăzut de credibilitate: sunt evaluări superficiale, ele însele distorsionează realitatea după o schemă primitivă.

Excelent Raport. Ieșit din comun prin calitate și seriozitate. Anunță o deschidere revoluționară în practica administrației noastre.

Merită să fie citit nu numai de cei care sunt interesați de situația sistemului universitar, dar și de cum poate fi analizat un sistem social.

28 aprilie 2016

Sunt românii fericiți sau nefericiți? Un exercițiu de analiză statistică

Citit de: **1442**

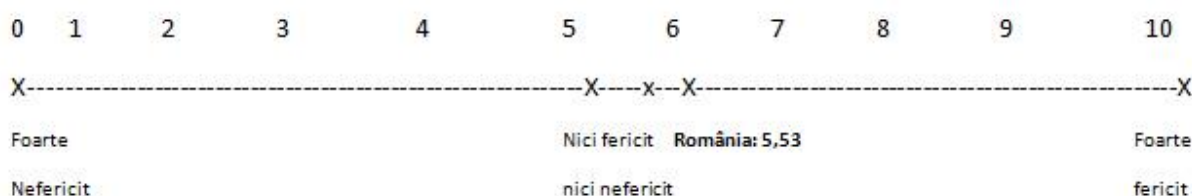
Link: www.romaniasociala.ro/sunt-romanii-fericiti-sau-nefericiti-un-exercitiu-de-analiza-statistica/

În acest an a fost publicat **Raportul mondial asupra fericirii**, care a stârnit interes, dar și multe discuții. Raportul prezintă datele obținute din largi eșantioane din 157 țări, în 2013-2015.

O primă observație e necesară. Alegerea conceptului de fericire este, cred eu, nepotrivită. Probabil ea a fost aleasă pentru a avea un impact public spectaculos. Datele sunt obținute cu următoarea întrebare: "evaluați viața dvs. de azi pe o scală de la 0 la 10, cu cea mai posibilă rea viață cu 0 și cea mai bună

posibilă viața cu 10". Variante ale acestei întrebări sunt utilizate de mult, dar ele semnifică o stare subiectivă conceptualizată ca "satisfacție cu viața", iar nu fericire. Satisfacția este o stare subiectivă continuă: în orice moment suntem satisfăcuți mai mult sau mai puțin cu viața noastră. Fericirea este o stare discontinuă: doar uneori, din păcate foarte rar, putem avea stări de fericire. Viața mea de fiecare zi (la serviciu, mersul la film, mă uit la televizor) pot să o estimez ca satisfăcătoare sau nu. Dar rar avem o stare de fericire.

Valorile de la 0 la 4 semnifică insatisfacția față de viața de azi (stare negativă); valorile de la 6 la 10 desemnează o stare de satisfacție (stare pozitivă). 5 desemnează neutralitate: nu sunt nici mulțumit, nici nemulțumit.

Indicatorul fericirii al României este de **5,53**. E mult sau puțin ? Cea mai simplă procedură este să ne raportăm la structura scalei.

Românii au o valoare medie a fericirii plasată ușor pe panta pozitivă, **5,53**, mai ridicată decât punctul median neutru al scalei, 5, nici fericiți, nici nefericiți. Deci, în medie românii sunt mai degrabă fericiți, dar nu prea mult; sunt mulți români nefericiți, dar ceva mai puțini decât cei fericiți. Dar prea multă nefericire. Nu stăm prea bine.

Dar cum stă România în raport cu celelalte țări ? Să analizăm *distribuția* mondială a fericirii.

Statistica matematică oferă o structură standard, normală a indicatorilor sistemelor, distribuția Gauss: jumătate pe panta pozitivă și jumătate pe panta negativă; cele mai multe date se grupează spre mijlocul scalei, cu frecvențe în scădere rapidă spre limitele acesteia. Dacă distribuția standard a indicatorilor de fericire ale populației unei țări sau a tuturor țărilor care compun lumea este de tip Gauss, ne așteptăm ca 50% din țări/ populații va fi pe panta negativă (sub 5) și 50% pe panta pozitivă, peste 5. Mediana distribuției va fi la mijlocul scalei: 5. Și media va fi apropiată de mijlocul distribuției, deci în jur de 5,00. România cu o fericire de 5,53 stă ceva mai bine decât jumătate din țări care stau sub 5.

Și raportată la media fericirii întregii lumi, 5,35, România stă cu 5,53 ceva mai bine.

Dar distribuția Gauss standard descrie starea normală, de echilibru a sistemelor naturale. Nu acesta este cazul sistemelor sociale/ umane descrise prin indicatori subiectivi. Studiile mele empirice au demonstrat că datele referitoare de evaluare (satisfacție sau evaluare a condițiilor de viață) nu au o distribuție gaussiană standard, ci o *distribuție gaussiană deplasată semnificativ pe panta pozitivă*, spre dreapta, descrisă de schema SEDA standard[1], *Tabelul 1*. Ipoteze SEDA: un sistem social echilibrat (normal) are o distribuție de tip 17/66/17:

aproximativ 17% pe panta negativă, 66% pe panta ușor pozitivă și 17% accentuat pe panta pozitivă.

	Distribuții teoretice		////	Distribuții reale	
	Gauss standard	SEDA standard		Baza 70	Fericirea 2016
Panta negativă	55%	17%		17,1	36,9%
Panta pozitivă	55%	83%		81,9	63,1%
Pozitiv moderată		66%		66,9	53,5%
Pozitiv accentuată		17%		15,0	9,6%
Media lumii	3,00	3,55 (Scala 1/5) 6,15 (scala 0/10)		3,45 (scală 1/5)	5,35 (scală 10/10)

Tabel 1. Distribuții teoretice și distribuții reale

Tabelul 1 oferă o evaluare a stării de fericire a lumii în viziunea distribuției Gauss standard și în viziunea distribuției Gauss deplasată spre dreapta, SEDA. Dacă lumea ar fi raportată la distribuția Gauss standard, lumea pare a fi mult mai echilibrată, deplasată spre pozitiv: ponderea țărilor cu valori pozitive e mult mai ridicată, 99 țări față de 58 țări cu valori negative. Dacă distribuția SEDA este adecvată pentru sistemele sociale, concluzia este diferită: lumea actuală este mai polarizată, cu o proporție de țări cu indicatori negativi mult mai mari decât distribuția normală SEDA, care ar trebui să fie doar de 27 țări (17%).

Observăm că cele 1000 eșantioane luate în anii 1970 în țări capitaliste și socialiste sunt foarte apropiate de distribuția SEDA, cu o medie de 3,45, apropiată de media teoretică a SEDA de 3,55. Deci sistemele sociale din anii 70 sunt într-o stare de echilibru.

Distribuția fericirii celor 157 țări care compun lumea actuală este de tip Gauss, dar semnificativ deplasată pe panta pozitivă: 99 țări au indicatori de fericire medii pozitivi și 58 țări negativi; media mondială a fericirii este și ea deplasată pe panta pozitivă: **5,35**, dar pe o scală cu 0/10, substanțial sub media teoretică SEDA de **6,15**. Putem concluda că lumea are o stare de fericire sensibil inferioară distribuției normale SEDA. Este într-o stare de dezechilibru: mult prea mulți nefericiți.

Cum arată lumea utilizând datele Raportului mondial al fericirii utilizând grila SEDA?

	<i>Blocaj</i> <i>>4,00</i>	<i>Stare critică</i> <i>4,00-5,00</i>	<i>Stare precritică</i> <i>5,01 – 5,75</i>	<i>Stare normală</i> <i>5,76 – 6,50</i>	<i>Stabilitate pozitivă</i> <i>6,51-7,00</i>	<i>Stare succes</i> <i>Peste 7,00</i>
SEDA normală	3%	14%	17%	32%	17%	17%
		17%		66%		17%
Fericire 2015	13,3%	24,9%	22,9%	21,2%	8,9%	9,5%
		38,2%			53,0%	9,5%

Tabel 2. Distribuția SEDA normală pe o scală de 0-10. Distribuția fericirii: 157 de țări.

Utilizând datele despre fericire, lumea este departe de starea de echilibru: proporția țărilor aflate pe panta negativă, deși nu atinge proporția de 50%, depășește cu mai mult de dublu proporția de echilibru a SEDA. Câteva țări sunt chiar într-o stare de prăbușire. Proporția țărilor aflate în starea normală și foarte bună este semnificativ mai redusă decât prevede SEDA.

Din cele 157 țări analizate de Raport, România ocupă locul **71** cu o medie a fericirii de **5,53**, deși pe panta pozitivă, substanțial sub media normală a SEDA pentru această scală, **6,15**. Nivelul fericirii românilor, deși pe panta pozitivă, se plasează într-o *stare precritică*, nu într-o stare de normalitate.

Datele oferite pentru diferite țări sunt credibile. Ierarhia rezultată este concordantă cu percepția colectivă. E drept, sunt unele date, destul de puține, care sunt surprinzătoare, unele erori neputând fi excluse.

Prăbușire >3,50 – **3,1%** Burundi, Siria, Togo, Afganistan, Benin – toate sfâșiate de războaie interne

Blocaj 3,51-4,00 – **10,2%** Cele mai multe țări africane, multe ieșite din războaie interne, extrem de sărace, greu de echilibrat: Rwanda, Uganda Angola, dar și Cambogia și Haiti

Criză 4,01-5,00 – **24,9%** Cele mai multe din Africa și Orientul mijlociu ca Irak, Iran. Aici intră și foste țări comuniste: Bulgaria, 4,22, Ucraina, 4,32, Armenia, 4,36, Albania, 4,65, Mongolia, 4,91.

Precriză 5,01-5,75 – **22,9%**. Țări care se confruntă cu puternice dezechilibre, de abia ieșite din criză, sau cu riscul de a cădea în criză: Grecia 5,03, Vietnam 5,06, Portugalia, 5,12, Ungaria, 5,14, Serbia, 5,18, Turcia 5,39, România 5,53

Stare normală 5,76- 7,00 – **30,6%**. Țări într-un echilibru pozitiv: Slovenia, Coreea de Sud, Polonia, Rusia, Japonia, Slovacia, Italia, Franța, Anglia, Germania.

Stare foarte bună > 7,01 – **9,5%**. Țări comparative cu celelalte, prospere, în dezvoltare: Puerto Rico, Costa Rica, SUA, Austria, Israel, Suedia, Australia, Olanda, Canada, Finlanda, Elveția, Danemarca.

Conform SEDA, o țară cu un grad de fericire echilibrat ar trebui să se plaseze cu medii între 6 și 7. Medii între 5 și 6, deși pe panta ușor pozitivă, indică o stare cu risc de alunecare în criză.

[1] În alte studii am argumentat că echilibrul sistemelor social-umane sunt diferite de echilibrul sistemelor naturale. Sistemele naturale au un echilibru descris de distribuția Gauss standard. Echilibrul sistemelor social-umane este descris de distribuția Gauss deplasat semnificativ pe panta pozitivă (SEDA). Sunt acolo aduse argumente teoretice în suportul acestei ipoteze și argumente empirice. Este cazul Bazei de indicatori 70, care conține 1000 de indicatori considerați a exprima o stare relativ echilibrată. Această bază de date oferă un suport empiric pentru ipoteza distribuției SEDA standard. Vezi Zamfir, Cătălin, 2012, *Un alt mod de a interpreta datele de evaluare*, <http://bibliotecadesociologie.ro/download/zamfir-catalin-2012-un-alt-mod-de-a-interpretatele-de-evaluare-lucrare-prezentata-la-conferinta-internationala-de-sociologie-oradea/>

26 aprilie 2016

Ce mai e și asta ? Ofițeri acoperiți, paranoie sau simptom al unei grave probleme sociale?

Citit de: **1114**

Link: www.romaniasociala.ro/ce-mai-e-si-asta-ofiteri-acoperiti-paranoie-sau-simptom-al-unei-grave-probleme-sociale/

Discuțiile publice din ultimele zile sunt dominate de o îngrijorare: nu cumva instituțiile noastre publice, parlament, guvern, președinție, justiție, sunt pătrunse de ofițeri de securitate acoperiți ai instituțiilor de securitate ?

”Ofițerul acoperit” e o funcție în toate societățile. În societățile democratice sunt instrumente de apărare împotriva agresiunii externe și a organizațiilor criminale. În societățile dictatoriale, ele sunt folosite în principal ca instrumente de opresiune internă.

E nevoie de culegere de informații în scop preventiv față de potențiale agresiuni externe sau interne. Cu excepția asigurării securității, instituțiile noastre publice nu au nevoie de informații obținute ”acoperit” pentru funcționarea lor normală.

Eu, ca cetățean normal, nu complotez împotriva societății mele și nici nu planific grupuri criminale. În consecință, nu mă simt deranjat că în mediul meu ar

exista ofițeri de informație. Constituția îmi protejează spațiul meu de viață personală. Iar instituțiile de securitate respectând legea nu prezintă nici un pericol pentru mine ca cetățean onest și nici pentru instituțiile publice.

Dar atunci de unde teama paranoică de "ofițerii acoperiți" ? Analizată mai atent această spaimă colectivă nu este chiar irațională. La baza ei stă o suspiciune implicită față de instituțiile de securitate. Dincolo de asigurarea securității noastre colective, nu cumva ele au propria lor politică de control a întregii societăți sau prin ele sunt promovate interese ale unor grupuri politice sau mafiote ? Ofițerii acoperiți sunt doar informatori pasivi, strict controlați cu mijloace democratice, sau sunt "ofițeri activi" care promovează interese ascunse ale unor grupuri de interese ? Că ei nu doar obțin informații pentru asigurarea securității, ci și influențează și manipulează din umbră societatea ?

Nu contează dacă temerea publică față de ofițerii acoperiți este sau nu îndreptățită. Ea este un fapt real și reprezintă o palmă pentru democrația românească.

Soluția nu este să facem publice liste de ofițeri acoperiți, o idee de o absurditate evidentă, ci să asigurăm un control democratic credibil asupra serviciilor noastre de securitate.

12 aprilie 2016

O dilemă: Cine nu a greșit să arunce cu piatra

Citit de: **1463**

Link: www.romaniasociala.ro/o-dilema-cine-nu-a-gresit-sa-arunce-cu-piatra-2/

În cei 26 ani ai tranziției ne-am confruntat cu multe probleme grave: căderea cronică a economiei, sărăcia, lipsa locurilor de muncă, demoralizarea populației. Acum suntem în fața unei alte probleme de natură politică și morală: o adevărată explozie a corupției, devenită noua problemă centrală a funcționării societății noastre. Complementar, vânătoarea de "corupți" a devenit tema centrală a preocupărilor publice.

Vinovăția nu e ceva nou. Și Isus a asistat la o asemenea situație: o persoană, învinovățită de comunitate, este pe punctul de a fi linșată prin aruncarea

tradițională cu pietre. Cu siguranță, Isus nu a respins principiul pedepsirii vinovatului. Dar el a vrut să facă un act de conștientizare dramatică: *să arunce cu piatra cel care nu a greșit vreodată*. Creștinismul consideră că nimeni nu este mai presus de păcat. Intervenția justiției pământești este normală, dar dincolo de ea, toți oamenii trebuie să se căiască pentru a fi absolviți moral de vinovăție; adevărata judecată va fi cea divină. În fapt, Isus a sesizat încă cu două mii în urmă că unul din riscurile oricărei societăți este ruperea în două a comunității: cei vinovați, și cei care stabilesc și sancționează vinovăția celorlalți. Și sociologul de origine rusă Sorokin, prin anii 30, a publicat o carte cu un titlu semnificativ, *"Cine controlează pe controlori"*, în care aduce o mulțime de probe istorice că cei care exercită puterea socială sunt mai presus de orice putere.

Corupția există în toate societățile și timpurile. Dar cu toții estimăm că România se confruntă în prezent cu o explozie a corupției. În această situație, e nevoie să căutăm explicația acestei situații șocante.

În istorie putem găsi multe situații în care comunitățile au considerat că vinovăția este problema lor centrală: ar fi făcut vrăji, de a fi reprezentantul mentalității capitaliste sau comuniste, sau de a fi fost securist; acum de a fi corupt. În aceste perioade, instituțiile represive tind să ocupe locuri centrale.

Sunt două perspective explicative distincte: morală și sociologică. Explicația morală se fundează pe presupuziția că omul este în mod absolut liber. Singura explicație trebuie căutată în responsabilitatea fiecăruia. Dar cum explicăm explozia corupției, dincolo de nivelurile uzuale. Perspectiva morală nu reprezintă întregul adevăr, ci doar o parte a lui. Complementar este perspectiva sociologiei. Sunt condiții în care probabilitatea unor comportamente delincvente este ridicată. Desigur, vina este individuală și trebuie sancționată; dar vinovăția trebuie plasată și la nivelul contextului și în loc să arunci cu piatra în toți oamenii, mai bine schimbi condițiile care generează asemenea comportamente.

Într-o lucrare a mea, am propus un model explicativ al exploziei corupției în perioada tranziției pe care o rezum pe scurt aici. Modelul conține trei componente structurale. În primul rând, **strategia privatizării rapide**, chiar "pe un leu". Privatizarea rapidă a fost mai importantă decât corectitudinea ei. În al doilea rând, privatizarea "pe un leu" generează **o nouă structură socială**: pe de o parte viitorii bogați/ capitaliști care preiau "pe un leu" imense proprietăți; pe de altă parte oamenii politic, cu salarii relativ mici în România, dar a căror funcție a fost de a da proprietăți imense altora care de fapt aveau un drept destul de neclar la un asemenea profit. Această ultimă categorie erau sfinții morali ai tranziției: împart bunurile statului, fără a beneficia de privatizarea rapidă, altfel ar fi fost acuzați de conflict de interese și deci de corupție. Împărțitorii proprietății statului, funcționarii publici, rămân la sfârșitul procesului, săracii față de noii bogați. Se produce un imens dezechilibru social. În această situație structurală este predictibilă o explozie a corupției ca mecanism de echilibrare a procesului de privatizare: o distribuție mai echitabilă, dar ilegală a beneficiilor privatizării între noile clase sociale. Mecanismul social al privatizării rapide a implicat în mod necesar un al treilea principiu: **statul mic și toleranța la corupție**. Dacă dorești o privatizare rapidă, realizată "oricum", este nevoie de o intervenție minimă a organelor de control ale satului. Să ne imaginăm dacă în procesul privatizării rapide ar fi existat un DNA care ar fi intervenit tot atât de activ ca în momentul actual. Ar mai fi fost posibilă privatizarea rapidă sau aceasta ar fi fost blocată? Mulți se întreabă dacă nu cumva

instituțiile cu misiunea de a combate corupția au avut o toleranță greu de explicat față de explozia corupției din prima parte a tranziției, dar devenite foarte active doar în ultimul unu, doi ani. Politica statului mic este responsabilă și de explozia unei alt tip de corupție: exploatarea ilegală și a altor resurse publice.

De ce de abia acum, după 25 ani, combaterea corupției a devenit obiectivul central al politicii sociale românești ne poate surprinde, dar este un fapt. Putem fi de acord, cu argumente solide, că amploarea corupției a devenit un blocaj major al funcționării societății românești. DNA-ul a lansat o campanie anti-corupție de o amplitudine fără precedent. Multe persoane suspecte de corupție, inclusiv personalități politice de vârf, sunt arestate, bătute "preventiv" în închisoare, purtate în cătușe în fața publicului. Nici o personalitate politică nu se poate simți în siguranță. O avalanșă de arestări. Un comentator politic conchidea: nu știu dacă este vreun om politic care nu ar putea fi acuzat de DNA.

O intervenție energetică este absolut necesară. Întrebarea este ce strategie trebuie utilizată pentru a lichida gradul enorm de corupție moștenit de la tranziție ? Sunt mai multe strategii posibile.

Ignorarea/ tolerarea tacită în continuare a corupției moștenite, în speranța că așa cum un prieten din Basarabia a formulat: *tranziția, deci și corupția, se va termina când nu va mai exista nimic de furat*. Pentru sănătatea morală a colectivității o asemenea strategie ar avea cu siguranță efecte morale dezastruoase pe termen lung.

O amnistie generală: se șterge cu buretele tot trecutul și se pleacă de la zero, în forță, pentru impunerea normelor sociale. O asemenea opțiune poate fi găsită în anumite momente ale istoriei. Dar ea are grave probleme morale și de aceea greu de acceptat.

Represiunea dură a tuturor celor vinovați de corupție, pusă ca obiectiv central al funcționării statului. Speranța este că toți vom fi atât de înspăimântați încât ne-am gândi de zece ori înainte de a ne implica în acte de corupție. Este strategia intervenției în forță a DNA. Problema acestei strategii este însă nesustenabilitatea ei. Publicitatea inevitabilă a cazurilor de corupție internă, abuzuri sau incompetență va face ca suportul public pentru acțiuni anticorupție în forță să se erodeze rapid. În plus, rămâne întrebarea: este suficient să combați efectele, dar să ignori cauzele ?

Strategia pe care aș numi-o **complexă**. Accentul cade pe *prevenție*: schimbarea condițiilor care generează corupția și o fac posibilă. Ea nu scuză pe nimeni, dar asigură reducerea rapidă a ei nu prin frica de pedeapsă. O preocupare specială trebuie acordată asigurării *corectitudinii funcționării* sistemului de sancționare a corupției, dublată de respectul pentru demnitatea umană. Trebuie abandonată mascarada încarcerării preventive cu zăngănirea de cătușe. Utilizarea aparatului represiv în interese politice sau chiar personale trebuie prevenită și sancționată cu fermitate. Complementar, recuperarea daunelor produse de corupție trebuie să devină convingătoare pentru comunitate.

Devenim tot mai conștienți că pentru lichidarea exploziei corupției este importantă nu numai voința politică, dar și ce strategie alegem.

30 martie 2016

Este România la Răscruce ?

Articol citit de: **2367**

Link: www.romaniasociala.ro/este-romania-la-rascruce/

Sunt bucuros de a participa la lansarea cărții ***România la răscruce. Opțiuni pentru viitor***, producerea căreia se datorează integral efortului lui Iulian Stănescu.

Meditând mai mult asupra acestui titlu realizez că el deschide o discuție asupra naturii problemelor cu care societatea noastră se confruntă și asupra perspectivelor ei în viitor. **Cuplul criză/ răscruce** pare a deveni centrul dezbaterilor politice și științifice.

Criza înseamnă o agravare a complexului de probleme cu care un sistem se confruntă, în condițiile în care nu se prefigurează soluții globale. Viitorul devine problematic. Putem să asumăm sau nu o stare de criză. Putem lăsa istoria să rezolve problemele cu care ne confruntăm, caz în care politic nu asumăm starea de criză. Acceptarea stării de **criză** motivează căutarea de soluții. O criză poate deci, dar nu obligatoriu, produce o **răscruce**.

Răscrucea implică o ruptură: explorăm o altă cale decât cea de până acum; suntem în situația de a alege dintre alternative, căi de urmat. Starea de Răscruce nu este *dată*, impusă de criză, ci ea, pentru a fi productivă, trebuie să fie asumată. Căutăm noi soluții. De aceea, un act decisiv al istoriei noastre actuale este să ne întrebăm: este România la Răscruce?

Simțim cu toții că România se confruntă cu probleme extrem de dificile. După 26 ani de tranziție, contrar așteptărilor, suntem șocați că problemele societății românești nu par a se relaxa, ci dimpotrivă, se agravează. Economia parcurge perioade de crize din care își revine într-un ritm nesigur. Numărul de locuri de muncă nu poate depăși 5 milioane. Valoarea muncii se menține la un nivel foarte scăzut. Veniturile populației par a se depărta de nivelul Europei. Corupția a luat proporții demoralizante. Mecanismele statului nu pot depăși nivelul de ineficiență.

Este un moment în care devine presant să înțelegem care este natura problemelor grave cu care România se confruntă. Literatura este foarte săracă în analiza naturii acestor probleme.

Putem identifica trei faze ale "teoriei" problemelor societății românești în perioada tranziției.

Prima fază. Teoria problemelor inevitabile ale creșterii/ implementării unei schimbări sociale majore. Normal, ele se vor atenua natural în timp.

Faza a doua prezintă două variante: *ieșirea din faza de creștere printr-o dezvoltare pas cu pas* sau *afundarea într-o criză cronică*.

Perspectiva dezvoltării "pas cu pas". Societățile care se angajează într-un proces de dezvoltare au o perspectivă punctuală asupra problemelor sale. Schimbarea globală este rezultanta soluționării "din aproape în aproape" a problemelor sale. Este cazul societăților occidentale. Sunt interesate de cauzele contextuale ale problemelor lor și mai ales de soluțiile practice. Viitorul este perceput difuz optimist: dificultățile vor fi soluționate în timp. Finalizarea tranziției, cuplată cu integrarea în Uniunea Europeană, va duce la o dezvoltare sigură a României.

Perspectiva societăților aflate într-o stare de criză cronică. Viitorul nu mai este așteptat cu un optimism difuz. Dar atunci care este cauza problemelor sociale ? Se conturează tot mai mult o ideologie a transferului responsabilității asupra populației: **explicația morală a tuturor problemelor**, o teorie **eticistă**. De ce lucrurile au mers foarte prost ? Pentru că oamenii sunt „răi”, „hoți”, „incompetenți”, dominat încă de o „mentalitate comunistă”; sintetic, pentru că suntem "români". Nu programul tranziției, ci noi, oamenii suntem vinovați. Explicația morală a problemelor sociale este caracteristică tuturor sistemelor conservatoare, care nu au capacitatea/ voința de a se schimba. Am putea considera că dominarea ideologiei moraliste este un simptom al societății în criză, incapabilă să identifice căi de dezvoltare.

Faza a treia: asumarea unei stări de "răscruce".

Problema României actuale este cum ieșim din starea de criză.

Se poate continua patternul evoluției societății românești responsabil de criza care a dominat ultimi 26 de ani, în speranța că lucrurile se vor rezolva de la sine. Mergem în viitor, dar cu spatele. În acest caz, nu există nicio **Răscruce**. Forțele sociale conservatoare nu se simt prea confortabil nici cu conceptul de **criză**,

căutând chiar să-l excludă din discursul public, și cu atât mai mult cu cel de **răscruce**.

Sau considerăm că viitorul este deschis opțiunilor prezente, bazate pe explorarea soluțiilor alternative. Asumăm o **situație de răscruce**.

1989: a fost pentru România o **răscruce** ? Istoria părea să aibă în față de ales între alternative, unele mai bune și altele mai puțin bune. Am crezut că depinde de noi pe ce cale decidem să mergem și să ne asumăm responsabilitatea pentru opțiunile noastre.

Acum, după 26 de ani, realizăm că **în 1989 nu a fost o răscruce**. Continuarea trecutului nu mai putea fi posibilă. A fost o Revoluție reală, un refuz colectiv decisiv al proiectului comunist. Dar viitorul nu a fost, așa cum am crezut, deschis opțiunilor noastre colective, ci implementarea unui alt proiect decis politic de alți factori.

Conceptul de Răscruce implică o schimbare de paradigmă: de la **paradigma problemei cu soluție unică, la paradigma problemei cu soluții multiple**.

Istoria a fost dominată de concepția conform căreia problemele complexe au o singură soluție, care automat este considerată a fi soluția "bună". Nu exista decât o singură cale posibilă. Paradigma problemei cu soluție unică este un blocaj istoric. Ea include organic reprimarea ideologică a explorării alternativelor și asumarea ideologiei justificative a soluției unice. În anii 90 am fost șocat de faptul că încercările de a explora căi posibile de evoluție a societății românești erau reprimare brutal cu etichete insultătoare, inclusiv de a exprima o *mentalitate comunistă*.

Paradigma soluției unice respinge structural ideea de **răscruce**. Criză poate exista, mici probleme, erori ale actorilor care pot fi corectate, **dar nu există o răscruce**. Istoria nu se confruntă cu o ruptură, cu alegerea dintre alternativele posibile. Soluția impusă de „istorie” este singura posibilă.

Paradigma problemei cu soluții multiple a dezvoltat un alt tip de cunoaște: explorarea soluțiilor posibile, evaluarea alternativelor. Viitorul este deschis și trebuie să optăm între diferite posibilități. Să asumăm că avem în față o răscruce.

Este necesară și o deplasare de explicare a problemelor cu care ne confruntăm: de la *explicația contextuală*, mulțimea condițiilor care o explică, la *explicația structurală*, structura sistemului care a generat problemele sale. Efectul este de zona de căutare a soluțiilor: una este să cauți soluții în contextul structural dat și cu totul altceva de a căuta în schimbarea structurii care a generat respectivele probleme.

O ilustrare a acestei perspective. Prăbușirea economiei românești este problema cea mai gravă a tranziției. Proiectul tranziției s-a fundat pe următorul mod de gândire: întreprinderile ineficiente din sistemul socialist vor deveni rapid, prin privatizare, foarte eficiente. Noul patron, care a obținut o mare întreprindere prin actul privatizării, va face investiții, va moderniza tehnologia și va organiza eficient munca. Întreprinderea privatizată devine o întreprindere eficientă. Prin privatizare, întreaga economie va deveni mult mai eficientă. Ce s-a întâmplat în

realitate ? Întreprinderile privatizate nu au devenit mai eficiente, ci au fost distruse, vândute bucată cu bucată. Economia s-a prăbușit.

Cum explicăm acest rezultat ? Ideologia tranziției a oferit diferite explicații de tip contextual: un cost inevitabil al oricărei reforme; sau nerespectarea clauzelor contractului de privatizare, tolerată iresponsabil de factorii de control; sau ca furt, tratată de DNA. Căderea unei întreprinderi privatizate – a economiei în ansamblul său – poate fi tratată moral și juridic: a fost și furt și ilegalitate.

Din alt punct de vedere, privatizare distructivă a fost comportamentul normal pentru noul capitalist devenit proprietar. Capitalistul este eficient dacă este orientat spre maximizare profitului său. Prin privatizare, el a devenit proprietar cu drepturi depline. De la început s-a aflat într-o dilemă: să facă o investiție, dând din buzunar un capital substanțial, în speranța că poate peste 3-5 sau chiar 10 ani investiția va fi fructificată, dar confruntându-se și cu riscurile unei piețe fluctuante; sau să câștige mult mai mult, imediat și sigur, distrugând proprietatea, vânzând-o la bucată, fără nici-o investiție și fără vreun risc. Deci privatizarea imediată, realizată "oricum", "chiar pe un leu" inevitabil va produce, în cea mai mare parte a cazurilor, distrugerea întreprinderilor. A fost comportamentul rațional și eficient al capitalistului. De ce nu am prezis de la început un asemenea rezultat?

Această ultimă explicație este structurală: identifică explicația căderii economiei românești în principiile inițiale ale programului tranziției: privatizarea rapidă, făcută "oricum", "chiar pe un leu".

Ideea de răscruce are și o altă implicație. Pentru a putea explora liber alternativelor viitorului, trebuie **să ne eliberăm de trecut**. Riscul actual este de a continua să fim prizonierii unui trecut pe care, neînțelegându-l, îl vom reproduce în viitor. Dacă vrem să explicăm problemele cu care societatea românească se confruntă, trebuie să înțelegem *ce a fost tranziția însăși*. Doar înțelegând ce a fost tranziția românească putem înțelege și situația actuală a României, cu toate problemele ei. Să pornim deci de la o teorie a tranziției.

Unde găsim teoria tranziției? Vom avea o surpriză. Nu există un interes politic-ideologic pentru o teorie articulată *a naturii tranziției românești*. Tentativele de a propune o asemenea teorie a tranziției românești sunt marginale. Cel mai adesea ne mulțumim cu textele subțiri ale *ideologiei tranziției*.

Ideea de a include în deschiderea cărții **România la răscruce** a studiului "*Spre o nouă teorie a tranziției*" a fost corectă. Pentru a avea o răscruce efectivă, trebui să înțelegem trecutul. Și relația este circulară. Înțelegerea trecutului este dependentă de decizia de a ne elibera de el

România are în prezent o nouă oportunitate pe care nu trebuie să o ratăm: să asumăm **situația de răscruce**. Presiunea conservatoare este cea a amânării: să așteptăm ca tranziția, e drept dureroasă, să se finalizeze; apoi ne vom angaja inevitabil într-un curs pozitiv. Concluzia mea este că o asemenea perspectivă va greva dureros viitorul. **Răscrucea** trebuie să o adoptăm **acum**, înainte de a termina această tranziție prost gândită. Să stopăm ceea ce a fost prost conceput, să asumăm criza în care ne aflăm, care nu este în primul rând morală, ci structurală, și să explorăm noi direcții de dezvoltare. Cartea mea nu propune căi

de ieșire din criză. Dar a lansat o provocare, inclusiv pentru noi, să explorăm ceea ce ar trebui România să facă pentru a se înscrie pe un alt ciclu de dezvoltare.

Remarci la evenimentul de lansare al volumului România la răscruce: opțiuni pentru viitor, coord. Iulian Stănescu și Cătălin Zamfir, București: Pro Universitaria, 2015.

13 octombrie 2015

Criza actuală a societății provine din viziunea strategică a tranziției

Citit de: **1142**

Link: www.romaniasociala.ro/catalin-zamfir-criza-actuala-a-societatii-provine-din-viziunea-strategica-a-tranzitiei/

Directorul Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) al Academiei Române, prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, face într-un interviu pentru AGERPRES o radiografie a tranziției românești și a efectelor sale asupra prezentului și vorbește despre "statul neofeudal" românesc, văzut ca o resursă de îmbogățire.

În ultimii 25 de ani, arată prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, privatizarea nu a dus la o relansare a economiei, ci la o distrugere a acesteia, iar capacitatea de control a statului a fost extrem de redusă, motiv pentru care nu s-au luat măsuri împotriva corupției.

"Teoria mea este că din însăși viziunea strategică a tranziției se poate explica situația de criză în care se află societatea noastră și de fapt toate societățile în tranziție, în grade diferite. În România, pe toată perioada tranziției, finanțarea statului a fost cea mai scăzută din Europa. După 25 de ani de tranziție, datele arată o adâncire în criză. După 25 de ani, semnele unui reviriment economic și

social sunt încă neclare”, afirmă, în interviu, directorul ICCV, membru corespondent al Academiei Române.

AGERPRES: În volumul “România la răscruce” și în capitolul “Spre o nouă teorie a tranziției”, pe care îl semnați, oferiți o evaluare globală a procesului de profunde schimbări de după 1989 și formulați teoria statului tranziției ca “stat neofeudal”. Ce este neofeudalismul, care sunt datele principale care au generat această sintagmă și ce reprezintă ea?

Cătălin Zamfir: Văd că v-a șocat puțin o asemenea formulare. Este adevărat, am ales un termen care atrage atenția, dar am avut în vedere un substrat foarte important. Statul român în tranziție este, pe de o parte, statul standard al unei societăți capitaliste; exact aceeași structură, aceleași funcții. Dar, pe de altă parte, este și un stat diferit de statele capitaliste consolidate, pentru că are niște funcții speciale. Prima lui funcție a fost să privatizeze proprietatea de stat. Această funcție a avut un impact extraordinar asupra profilului statului și asupra întregii societăți românești. Tocmai acest lucru am vrut să-l semnez. Există, sigur, diferențe fundamentale între statul feudal tradițional și statul român modern. Dar există o similitudine de structură. Statul capitalist standard preia veniturile de la populație și le distribuie în beneficiile întregii comunități: prin servicii sociale, învățământ, sănătate, asistență socială, sistemul de pensii, ș.a.m.d.. Deci, preia de jos și distribuie apoi tot în beneficiul întregii comunități. Statul feudal avea o altă structură. Preluă veniturile de la comunitate, de la țărani, și le distribuia nu în jos, ci în sus. Clasa feudală este susținută prin această redistribuție prin intermediul statului. De jos, în sus. Același lucru se întâmplă, oarecum, și în tranziție. Statul a preluat proprietatea colectivă, proprietatea de stat, și a distribuit-o, în sus, nu în beneficiul întregii comunități, ci cu scopul de a crea o nouă clasă de proprietari, o nouă clasă bogată. Noua clasă capitalistă a fost diferită de clasa capitalistă standard. Capitalistul — să ne gândim la capitalistul din secolul al XVIII-lea — era o persoană care muncea, făcea un efort, “strângea cureaua”. Proprietatea privată s-a format chiar în generații, în timp ce în procesul de tranziție unii s-au trezit, peste noapte, bogați, mari proprietari. Nu prin efort propriu, nu organizând un proces economic, ci profitând de privatizarea proprietății de stat. În tranziție, statul a devenit cea mai importantă sursă de bogăție, la început prin privatizare, apoi prin captarea resurselor financiare publice de către “băieții deștepți”, viitorii “corupți”. Corupția specifică tranziției este procesul prin care noua clasă de bogați, adică capitaliști, inclusiv oameni politici, captează resursele statului în interes propriu. Statul a apărut ca o resursă de îmbogățire. Ceea ce am numit “statul neofeudal” este cauza corupției. De fapt, toate societățile în tranziție se confruntă cu acest tip de corupție. Se va termina tranziția în momentul în care se va schimba și această funcție a statului de a fi resursă imorală, ilegală, dar reală de îmbogățire.

AGERPRES: De ce o nouă teorie a tranziției? Cum ați rezuma această teorie?

Cătălin Zamfir: La baza teoriei mele stă următoarea teză: tranziția este un tip de societate, cu totul diferit de alte societăți. Societatea capitalistă standard s-a creat singură, din aproape în aproape, în timp de secole. Tranziția este realizată în 20-25 de ani. A fost un proiect, un program, cu obiective și o strategie de realizare a acestei schimbări.

AGERPRES: Care au fost obiectivele?

Cătălin Zamfir: Tranziția a avut două obiective principale: reforma sistemului politic și a sistemului economic; un sistem politic standard de tip capitalist, adică pluripartidist, parlamentar și o economie bazată pe piața liberă și, în special, privatizarea proprietății de stat. Aceste obiective sunt larg acceptate. Nimeni nu le-a contestat legitimitatea lor. Problema a fost însă a strategiei de realizare a acestor obiective. După părerea mea, problemele acute ale tranziției provin mai ales din strategia procesului de tranziție care s-a fundat pe două opțiuni: o privatizare rapidă, făcută oricum, și opțiunea pentru "un stat mic". Ne aducem aminte celebra formulare 'Privatizați, chiar și pe un leu!'. Privatizarea oricum a avut o serie de efecte structurale. În primul rând, privatizarea nu a dus, așa cum s-a sperat, la o relansare a economiei, ci la o distrugere a economiei. Aici nu este vorba de o chestiune că oamenii au vrut "să fure", sau că nu au avut competența necesară. Privatizarea făcută "oricum" a generat corupție și căderea economiei. La privatizare s-a adăugat și amplificat politica retrocedării în integrum, o sursă importantă la rândul său a blocajului economic și social și mai ales a corupției. O altă componentă a strategiei tranziției a fost ceea ce eu numesc 'filosofia statului mic'. S-a considerat că statul este un factor negativ, că ar trebui să fie cât mai mic posibil, funcțiile sale trebuind să fie preluate cât mai mult posibil de către piața liberă. Statul a fost ținut la minimumul său. În mod special, capacitatea sa de control a fost extrem de redusă. Nu ne mirăm de ce de-abia după 25 de ani se pune corupția ca o problemă politică centrală. Corupția a existat din 1990. Toată lumea știa că există un grad enorm de corupție, fără însă a se fi luat măsuri importante. Se pare că se considera că ea este un cost inevitabil al tranziției și, în consecință, mai degrabă tolerată. Ce s-a întâmplat cu comunitatea, cu societatea? În întreaga tranziție, comunitatea, cu nevoile ei, a fost sacrificată, considerată mai degrabă un fel de cost inevitabil. Explozia sărăcirii a fost poate cel mai dureros efect al unei tranziții prost concepute. Teoria mea este că din însăși viziunea strategică a tranziției se poate explica situația de criză în care se află societatea noastră și de fapt toate societățile în tranziție, în grade diferite.

AGERPRES: Tranziția românească a avut un specific aparte față de aceea din celelalte țări comuniste?

Cătălin Zamfir: Din păcate, nu s-au făcut analize comparative substanțiale. Dar poate că un specific poate fi identificat. Opțiunile strategice au fost aceleași în toate țările foste comuniste europene. Ceea ce pare a fi specific României este accentuarea erorilor tranziției: privatizarea făcută mai degrabă haotic și atacul continuu la adresa funcțiilor statului. Statul în țara noastră a fost mult mai marginalizat ca funcții decât în celelalte țări în tranziție. Și așa vrea să argumentez această afirmație care ar putea să pară șocantă... Amploarea statului, mai ales a funcțiilor sale sociale, este dată de finanțarea statului. În România, pe toată perioada tranziției, finanțarea statului a fost cea mai scăzută din Europa. În 2013, cheltuielile publice ale României au fost de în jur de 35% din PIB, la distanță substanțială de situația din celelalte țări, care depășeau 40%. Finanțarea funcțiilor sociale ale statului era în mod special sacrificată, în jur de 19% din PIB, față de media UE 27 de 34%, Ungaria 27%, Cehia 25, chiar și Bulgaria 21%.

AGERPRES: A tras cineva un semnal de alarmă în legătură cu acest aspect?

Cătălin Zamfir: În institutul nostru am publicat încă din '92 — '95 asemenea analize și am semnalat aceste probleme.

AGERPRES: V-au ascultat politicienii? Care a fost rolul științei în ghidarea tranziției?

Cătălin Zamfir: Îmi place întrebarea dumneavoastră. Rolul științei... Rolul științei românești... În perioada tranziției, știința a fost poate sectorul cel mai sacrificat. Știința este cronic sever subfinanțată. Dacă nu greșesc, cea mai scăzută din Europa. Multe institute de cercetare științifică au fost desființate. Abordarea de către științele sociale ale marilor probleme ale țării a fost descurajată sistematic; interesul a fost orientat mai mult spre problemele marginale. Este de notat faptul că analizele problemelor fundamentale ale societății românești suferă un proces de "externalizare" internațională. Știința "internă" s-a poziționat mai degrabă în "opoziție". Eu am în minte mai ales situația științelor sociale. Multe opțiuni strategice politice au fost criticate în mediul academic și, din păcate, ele s-au dovedit a fi fost îndreptățite.

AGERPRES: Iată, la 25 de ani de la momentul de început, putem vorbi de reușite, de nereușite, de costuri ale tranziției. Cum considerați că s-a raportat populația la perioada de tranziție?

Cătălin Zamfir: Ideologii tranziției, pentru că și tranziția are ideologia ei, consideră că situația actuală a României era oarecum normală și inevitabilă: filozofia tranziției a fost corectă; mici erori au fost inevitabile; costuri inevitabile ale marilor schimbări. Odată cu finalizarea obiectivelor tranziției, va urma tot inevitabil o relansare socială și economică. A fost dureroasă din punct de vedere social, dar opțiunile strategice au fost corecte. Asta afirmă ideologia. Populația spune cu totul altceva. Din '90 încoace, toate studiile sociologice demonstrează că populația a considerat constant că suntem pe "un drum greșit". Nu în sensul că alinierea la sistemul capitalist occidental ar fi fost o opțiune greșită, ci modul în care s-a proiectat această tranziție. Este foarte important cum simt oamenii. În 2011, de exemplu, 80% din populație considera că am fost pe drumul greșit. Datele instituționale — produse de instituțiile publice naționale și europene — oferă și ele un suport estimării populației. După 25 de ani de tranziție, datele arată o adâncire în criză. După 25 de ani, semnele unui reviriment economic și social sunt încă neclare. Parcă criza nu se mai termină. De abia economia pare să-și revină în ultimii ani, a trebuit să intervină șocant o nouă criză politică, care cu siguranță va risca să inducă o nouă criză în întreaga societate. Aceasta este marea problemă a tranziției. Datele arată că România împreună cu Bulgaria se află nu doar pe ultimele locuri în Europa, ci la depărtare importantă de celelalte țări. Toți indicatorii demonstrează acest lucru: economia este prăbușită; industria este redusă enorm; agricultura este dezorganizată și încă nu există nicio viziune de relansare; școala și sistemul de sănătate sunt în criză. Ce mai rămâne? Politicul, care este așa cum este...

AGERPRES: Vorbiți în carte despre o nouă șansă istorică pe care ar avea-o țara noastră în prezent. Care sunt riscurile în cazul în care nu vom ști să valorificăm acest atu?

Cătălin Zamfir: Sigur că orice societate iese la un moment dat dintr-o situație de criză, nu rămâne acolo jos. Dar problema este cum ieșim din criză. Poți

să te târăști jos, încet, încet, cu imense dureri; dar cu totul altceva este dacă explorezi alternativele, oportunitățile, pentru că în orice moment istoric există și alte oportunități decât cele pe care le practici. Aici este problema. Cursul istoriei este cursul istoriei. Dar el poate să fie mai bun sau mai prost.

AGERPRES: Care ar fi lecțiile tranziției pentru mediul academic? Dar pentru societatea românească în ansamblul ei?

Cătălin Zamfir: Unii speră că trebuie să facem în fine efortul să terminăm tranziția ca să putem să ne înscriem pe o nouă orbită. Eu am altă părere. Problema nu este să finalizăm această tranziție, ci să nu mai fim prizonierii unei tranziții prost gândite, ci este nevoie de o ruptură de viziune.

AGERPRES: Care ar trebui să fie atuurile acestei strategii pentru ca România să depășească, într-un final, efectele pe termen lung produse de tranziție? În ce direcție va trebui să meargă România?

Cătălin Zamfir: Trebuie ca noi, țara noastră, să fim realiști, dar și raționali în a înțelege care este situația în care ne aflăm și să proiectăm noi înșine viitorul. Eu cred că unul dintre pericolele mari care a dominat întreaga tranziție este ceea ce numesc eu un fel de 'mondialism gol'. S-a considerat frecvent că România va beneficia de această mondializare, că forțele mondiale ne vor duce, aproape fără participarea noastră, spre mai bine. Numai că în orice economie mondială sunt câștigători și perdanți. A nu face nimic înseamnă că am decis să fim perdanții mondializării, să devenim o țară de lume a treia. A Europei, dar de lumea a treia. Obsesia forțelor mondiale care se presupune că sunt inevitabil favorabile trebuie abandonată. Mondializarea este de toate felurile. Și mereu sunt confruntări între interese diferite în procesul de mondializare. Poate un risc major actual este modul în care vrem să folosim resursele naturale sau cele constituite istoric pe care le avem. O externalizare iresponsabilă a lor va greva viitorul. România a fost prea adesea obiectul unor experimente internaționale. Și rezultatele stau la baza crizei actuale. Nimeni nu își asumă însă responsabilitatea eșecurilor. Efectele "mondializării goale" le găsim și în științele sociale: temele naționale fundamentale sunt tot mai mult înlocuite de mici studii digerabile "în afară".

AGERPRES: Anul acesta, Institutul de Cercetare a Calității Vieții împlinește 25 de ani de existență. Ați lansat cu această ocazie volume de referință și ați reunit cercetători din țară și străinătate pentru a dezbate o temă importantă — "Calitatea Vieții: o Provocare pentru Politicile Sociale". Care au fost principalele concluzii și cum vedeți evoluând cercetarea în domeniul calității vieții?

Cătălin Zamfir: Încă de la începutul înființării sale, Institutul nostru și-a concentrat efortul pe trei mari domenii. În primul rând tema calității vieții, standardul de viață. În al doilea rând, politicile sociale: ce trebuie să facă colectivitatea utilizând forța politicului pentru promovarea prosperității sale. Am susținut că funcțiile sociale ale statului trebuie radical îmbunătățite, nu "externalizate". În fine, analiza problemelor sociale cu care societatea noastră se confruntă: sărăcia, copii în situații de dificultate, demoralizarea socială, delincvența, situația populației de romi. Am considerat că vocația științelor sociale este de a contribui la cristalizarea conștiinței de sine a comunității noastre și de a susține procesul de creștere a capacității colective de a proiecta propriul său viitor. Nu pot să nu lansez un semnal de alarmă. Finanțarea științelor sociale, și ea la un

nivel extrem de scăzut, este mai degrabă orientată spre teme marginale. Lipsește aproape complet o finanțare a marilor proiecte de cercetare academică de interes național. Sistemul instituțional actual de finanțare și evaluare a științelor sociale trebuie urgent reconsiderat. Aș putea spune că ICCV a ajuns la maturitate științifică. Deși este probabil unul dintre institutele cele mai tinere din Academie, majoritatea cercetătorilor au ajuns deja la 40-45 de ani, vârsta maturității depline în știință. Din acest punct de vedere, institutul își va consolida poziția de lider în domeniul său de competență.

AGERPRES: Vedeți o limită de timp în care ar putea fi realizat acest lucru?

Cătălin Zamfir: Acesta este un proces. Am senzația că sistemul politic românesc își caută propria sa orientare, una mai specifică. Până acum eram foarte dependenți de alte instituții. Sunt semne că sistemul politic își asumă responsabil problemele țării. Am să vă dau un exemplu, care este foarte important. Una dintre componentele tranziției a fost filosofia salariului mic. S-a considerat, încă de la începuturile tranziției, că sindicatele, tot cerând salarii mai mari, sunt un factor negativ al tranziției. Succesul tranziției era să ținem salariile cât mai mici posibil, pentru că astfel noi am fi atras investitorii străini și atunci economia ar fi fost lansată. Specialiștii din institutul nostru au militat, chiar de la început, pentru o schimbare a politicii salariale. Avem nevoie de o politică salarială activă, de creștere treptată a salariului, pentru ca și salariul să fie aliniat la nivel european. Și am avut dreptate. Eu sunt foarte bucuros că guvernarea actuală și-a schimbat orientarea în această problemă. Guvernarea dinainte a căutat chiar să coboare nivelul salariilor. Acum a început să crească salariul. Este un lucru foarte important. S-a dovedit că, de fapt, 25 de ani am fost dominați de o iluzie proastă, și anume că salariul mic ar fi factorul activ al relansării economice. Nu. A fost un factor activ al subdezvoltării. Am dat un singur exemplu. Liniile fundamentale ale politicii românești ar trebui regândite.

AGERPRES: În felul acesta poate ne vin și românii care fac o altă Românie peste hotare.

Cătălin Zamfir: Nu, alții n-o să ne facă altă Românie. Dacă noi nu reușim s-o facem, atunci n-o s-o facem.

AGERPRES: Revenim la rolul științei. Ați lansat, de asemenea, un volum dedicat unei întregi istorii sociale a sociologiei românești în perioada 1900-2010, ce include date despre personalitățile și temele sociologiei românești, toate reunite într-o lucrare de referință pentru domeniu. Ați analizat tendințe, curente și ați scris despre realizări. Cum vedeți, din perspectiva acestei analize amănunțite, rolul sociologiei românești în viitor?

Cătălin Zamfir: Eu nu vorbesc de calitatea ei, pentru că orice produs poate să fie mai bun sau mai puțin bun. Dar este o abordare a istoriei unei discipline cu totul deosebită de tot ce s-a făcut până acum. Noi am analizat, nu cum ați spus dvs. prin vârfurile sociologiei. Pentru că am avut vârfuri ale sociologiei. Dar am analizat activitatea sociologiei. Deci, sociologia ca sistem. Am făcut o bază imensă de 27.000 de studii și de cărți în acești 111 ani ai istoriei sociologiei românești. Am făcut o analiză a variației tematice și ceea ce a fost surprinzător este că sociologia s-a dovedit foarte strâns legată de dinamica societății românești, în special reflectată în producția sociologică. Istoria sociologiei românești este profund legată

de istoria societății românești. N-a fost o evoluție lină a științei, ci extrem de dramatică. Vârfurile societății românești au fost și vârfuri ale sociologiei. Sociologia a fost singura disciplină desființată în anii lansării programului comunist. De-abia prin '65 ea a fost recunoscută; a avut un vârf, interesant, până prin '70 — '71. În anii '70-'80, iarăși a fost marginalizată. În perioada de tranziție am asistat la o explozie a sociologiei. Dar n-aș putea să spun că o duce foarte bine. S-a extins foarte mult, dar este extrem de subfinanțată. La debutul entuziasmului tranziției, începutul anilor '90, institutul nostru a lansat multe programe de cercetare sociologică de interes național. Pe problema sărăciei, standardul de viață, copii în situații de risc, țiganii, politicile sociale etc. Cercetările sociologice cer ceva bani. Nu tehnologie în primul rând, ci deplasare pe teren. La sfârșitul anilor '90 și în anii 2000, resursele financiare ale cercetării sociale "pe teren" aproape au dispărut. Cele finanțate prin diferite programe au fost decise de alții din afara institutului. Temele sunt mai mult decise printr-un sistem birocratic și nu întotdeauna au fost cele mai importante.

AGERPRES: Și care este soluția? Relația cu politicul?

Cătălin Zamfir: Sigur că da. Este nevoie de o finanțare specială a cercetării sociologice românești. Nu se poate face altfel. Gusti a avut resursele să dezvolte o cercetare sociologică unică în lume. Interesat, în iluziile comunismului, în anii '60, au fost, de asemenea, resurse pentru cercetarea sociologică. În anii '70 — '80 au dispărut complet. Ce se întâmplă acum? La începutul entuziasmului tranziției au existat resurse, apoi au dispărut. Este efectul crizei tranziției românești și nefinanțarea sociologiei românești. Trebuie să adoptăm o nouă filosofie. Să finanțăm opoziția chiar sau poate mai ales și în știință.

AGERPRES: Afirmați că pentru dvs. sociologia a fost mereu un joc intelectual captivant și o datorie morală. Înțeleg că este crezul dvs. de viață. De ce joc intelectual și de ce datorie morală?

Cătălin Zamfir: Sociologia este o știință și ca orice știință are construcția ei teoretică și metodologică. În perioadele în care n-am considerat că sociologia poate să aibă un aport social practic, pentru că era marginalizată, eu am scris foarte multă teorie sociologică. Eu iubesc teoria sociologică, dar în perioada tranziției, 25 de ani, n-am mai scris teorie sociologică. M-am gândit că misiunea mea nu este să fac teorie, ci să contribui la mai buna înțelegere a societății românești. Deci, ca să zic așa, vocația morală a dominat.

AGERPRES: Și aveți sentimentul de a fi contribuit într-un fel la acest deziderat?

Cătălin Zamfir: Am sentimentul că am făcut efortul. Ce a ieșit, e altceva.

AGERPRES: Este o întrebare, dle profesor, pe care ați fi dorit să v-o adresez și pe care am omis-o? Vă rog.

Cătălin Zamfir: (Surprins) Da, da, poate că ar fi o întrebare: 'Există un punct de vedere al Institutului de Cercetare a Calității Vieții?' și eu aș zice: Nu! Pentru că un institut de cercetare științifică poate că este cel mai democratic institut din lume. Orice institut de cercetare. Pentru că o știință, prin rațiunea sa, acceptă diversitatea. Încurajează diversitatea de opinie. În institutul nostru nu

există o opinie a institutului. Nici a mea ca director. Bun, poate că am o anumită influență, dar este foarte important ca în institut să se dezvolte o gamă largă de puncte de vedere, de orientări și numai prin cooperare ca și prin confruntarea lor să se cristalizeze o viziune mai coerentă.

AGERPRES/(A — autor: Daniel Popescu, editor: Florin Marin)